

శ్రీ రస్తు.

శ్రీబాలాత్రిపుసుందర్యై నమః.

శ్రీకృష్ణభారతము

ఆది సభా పర్వములు — మొదటిసంపుటము.

సంస్కృతభారతానుసారము.

కవిరాజు శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి ఠాన్సి
ప్రకాశము.

చింతలపాటిపాటూ జమీన్దారులు

శ్రీరాజా వాసిరెడ్డి శ్రీచంద్రమాళేశ్వరప్రసాద్ బహదూర్ వారి
వామాంకతము.

శ్రీమాహిష్మతీముద్రాశాలయందు

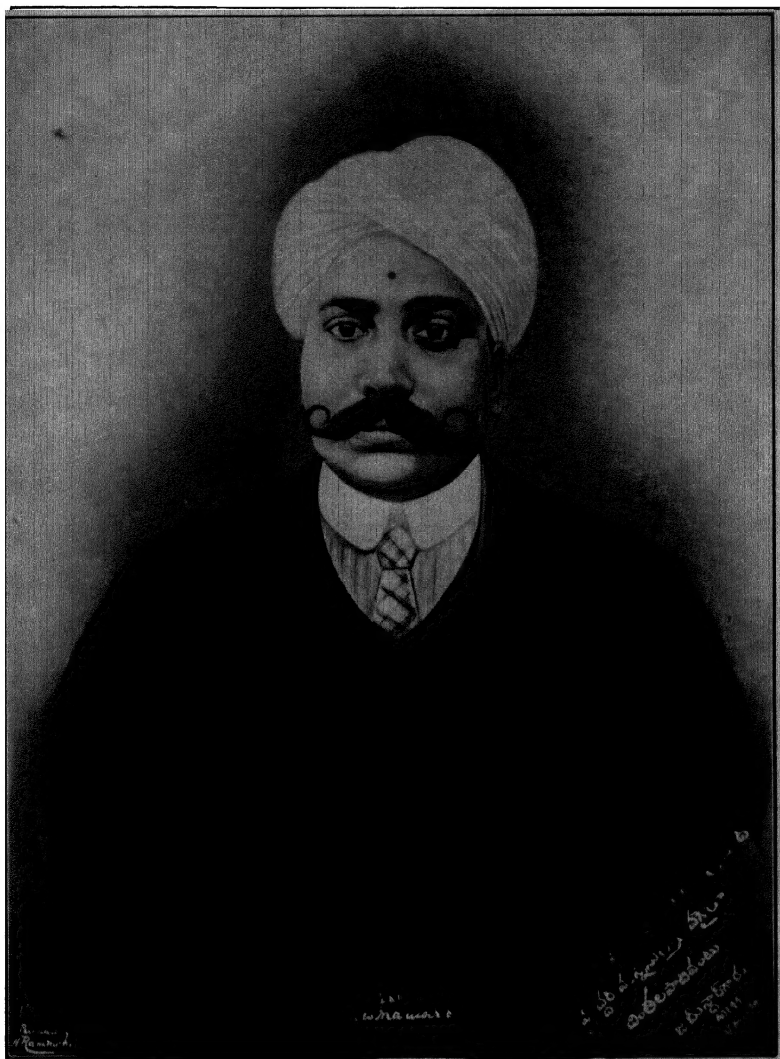
ముద్రితము.

ముద్రాశాల.

All rights reserved

1916.

విజ్ఞాపనము.

అర్యులారా! భారతీయులారా!

శ్రీమన్నారాయణాశరావతారం బని ప్రసిద్ధి గాంచిన వేదవ్యాసమహాముని కలియగమున కాది మహాభారతమును దేవభాషులజేసి చేసి లోకోపకారము గా వించె. సమస్తధర్మములకు నిలయ మగుటవలనఁ బంచమవేద మని ప్రఖ్యాతి నొందిన దాని మూర్తిత్రయం బన నైశకవిత్రీయం బాంధ్రీకరించి యుపకరింపఁ జేసె. మన దేశములో నీ తెలుగుభారతమును గని విని యెఱుంగనివాఁ డొక్క గుఱు నుండఁప. ఆంధ్రప్రపంచమున కదియే లక్ష్యగంధము. ఆభాషయే మన కిప్పుడు ప్రచూఱము. ఆమార్గమే మనకును మార్గము. అట్టిమహాగ్రంథము సందర్శింపుట లై విజ్ఞానులకు వెండియు నే నట్టి గంధమునే రచింపఁ దొడంగుట నావలమే. దాని కనుగుణముగాఁ గొండలు మహానుషులై సనన్త యాదులభారత ముండ నిది నేటి కనియు, ఇట్లు చేయుట సన్త యాదులు దిరస్కరించుట యనియు, అది ప్రలు తెలిగించినదానిఁ జెలిగించుట దోష సనియుఁ బలుఁదెఱంగుల భాషించుచు నన్నుఁ జెందనాడు. నావీనులకు వినిపింపకుండ లేకు. కానీ నాప్రార్థనమునకుఁ గలకారణము కృత్యా దిని విన్నవింపుకొనియే యున్నాడను. దానం జేసి నాయభిప్రాయము లోకము నకు విశదము కాకపోదు. అయినను మఱియు దాని నిట వ్యక్తికరించుట పానరు క్త్యము కాదు. వాల్మీకికృతశ్రీమద్రామాయమునకు భాస్కరరామాయణం బొందు వెలుంగుచుండ నిపు జెన్నిరామాయములు పుట్టి యున్ననో నే నిట వేతె చెప్ప వలయునా? కవిబ్రహ్మ యనంబడినతిక్క నసోమ గూజ రచించిననిర్వచనోత్తరరామాయణము సోత్తరముగ నుండఁ గంకంటి పాపరాజు మఱియు నుత్తరరామాయణము రచించుట లోక మెఱుంగదా? అది పనికిమాలినపని యని కాని దానం దిక్కనం దిరస్కరించిన ట్లగు నని కాని మన మన సాహసంపఁ గలనూ? ఇప్పుడు నాకుఁ బట్టినయవస్థయే యపుడు పాపరాజునకును బట్టి యుండుటం బట్టియే కాబోలు తనరామాయణమందు:—

మ. మరుసం దిక్కనయజ్వ నిర్వచనకాశ్యంబై తగం జేసె ను
 ఉత్తరరామాయణ మందున స్మృతి ప్రబంధం బూని నిర్మించు లే
 పరసత్వం బని ప్రాక్షాలర నిగింపం బోకుడీ రాఘవే
 శ్వరునారిత్రము వెంద తెన్నిగతుల వ్యర్జించినం గ్రాలదే.

అని వాగిసికొనియున్నాఁడు. ఇట్లే సంస్కృతమందు భోజరాజును దనరామాయణమునందు:—

శ్లో. వాత్సల్యభరణులంగవక్త్రైశ్చైవ, స్త్రీపతిం కళామి కథ మవ్యథానా బాధానాం

గంగాజలై ర్భృష భగీరథయశ్శులభైః, కిం తర్పణం న విధాతి జనః పితౄణాం...

అని మొట్టవెట్టికొని యున్నాడు. మఱియు నిట్లనేకలు పూర్వకాక గుప్పటివాగు నేదే నొక కారణముం బురస్కరించుకొని చేసిన వనియే మరల మరల జేయుచుండుట యెఱుంగుదుము. ఇది మన దేశముం దాచార మైయున్నదియే కాని నేను గొత్తగా నవలంబించినది కాదు. నాచుదుటనే ప్రాప్త పాశువ లేదు. నాకు వోషము రాఁ బోదు ఇది యిట్లున్నను మఱియొక్కటి చెప్ప సాహసించుచున్నాను చిత్తశాంతి.

మనదేశముం దచ్చుకూటములు లేక భూస్వత్తములు తాళపత్తములును వాఁతకు గలియై యున్నప్పు డెప్పుడో వేయిసంవత్సరముల క్రిందట వాఁయఁబడిన గ్రంథముగనుక నన్నయభట్టారికునిభారతమునందు లేక పాఠకులప్రమాదమున నై నప్రక్షిప్తములో పాఠభేదములో ఫలిత్యముగో గ్రంథపాఠములో యేమో చెప్పఁ జాలము గాని మూలాతిక్రమములై హ్యునాధికవ్యత్యయవినిమయాదులు పెక్కులు పడియున్నవి. మూలమునందలికొన్ని కొన్ని భాషములే తెలుగునఁ గాని పించుట లేదు. ఆచూభాగములు నన్నయగారులే తెలుఁగఁపక విడిచివేసినారో లేక సంపాదకు లే లొలఁగించినారో తెలిసికొనుట దురవగాహ మై యున్నది. సర్వధర్మ భూయిష్టం బయినమహాభారతమునందలివిశేషము లిట్లు తెలుఁగునం జూపట్టకుం డుటయుఁ జూపట్టినపట్ల వ్యత్యయవినిమయాదులు పట్టి యుండుటయుం జూచి నే నాచూభాగములు మాత్రము మూలానుసరణముగా సరిచేసి పూరింప వలయు ననుకొంటిని గాని యదసర్వత్రప్రతిపత్తిం బగుట జేసి దుస్సాధ్యం బగుటచే నాయుగ్యమనగా విడిచి యియ్యద్యమమునక. దొరఁగొంటిని. ఇది దానికిన్న దుస్సాధ్య మయినట్లు కానిపించుచున్నది. నన్నయభారతముందు పాచ్చుతెగ్గులు పడియున్న నని తోచినపట్ల నై దాటుభిన్న దేశపీఠులతో మూలముం బరిశీలించి నాబుద్ధికి యుక్తి మని తోచినవక్త్రాని బ్రవర్తించుచుంటి. ధీమంతులకేని ప్రమా దము గల దన్నచో నల్పజ్ఞుఁడను నే నెంతటివాఁడను. నాబుద్ధి పెడితెలుఁ బట్టి నేను దివ్యదారిం బడనచో నది మిథ మని బుద్ధిమంతులు నొకఁ డెరియఁ జెప్ప నాజీవితకాలములో నాభారతమును సరిచేయించినపుణ్యమునం బోవుదురుగాక. పై నుదాహరించిన కారణములం బురస్కరించుకొని నేను మరల భారతమును దెలిఁగించుటకుఁ బ్రయత్నించితినీ గాని 'నన్నయగారు కవిత్వమున్న మిన్నగాఁ కవిత్వము చెప్పఁగలను నాకవిత్వము సర్వోత్తమము నేను మహానుభావుఁడ' నని

యెప్పటికిని ఇప్పు సాహసింపను వేయెండ్లు తలకిందుగఁ దపస్సు చేసినను నన్న యాదులకవిత్వముతో నన్నదాదిగఁగిత్వము కొంచె మయినను పరిపడఁ బోదు. వారికవిత్వము కడ నాయది పైత్వమే. చీ గణిరాత్తులు కలుగుటంబట్టి వెన్నెలరా త్రులు నన్నె గాంచెట్లు నాయాభాధినిమానన నన్న యాదులభారతమునకు మఱింత ప్రఖ్యాతియే నచ్చును గావున దీనివలన నే నొకవిధమైనపుణ్యమునే సంపాదిం చుకొన్న వాడ నగుదు నని విన్నవించుచున్నాడను.

నాగ భారతముపై నిట్టిప్రీతిని బుట్టించినవారు మానిండిగారు. వానిసామ ర్థ్యమును గుర్చియు మానవశాస్త్రానిశులగుగూర్చియు నిట నించుకొన వక్కాణించెను. మాపుగూర్చులు నేడ శాస్త్రాధ్యయనము చేసినవండిత్రుపనులు. యాదులగూర్చులు మంచిపత్తిం బ్రవర్తించిన వారు. నాపితామహునిపితామహు లగునశ్వేద్యరవీక్షితులు గారు రఘు దేవపురము రాజధానిగాఁ గలమంగపాటివారిసంస్థానమునందు మన్నింపఁ బడి మహోన్నతభ్యాతి గాంచినవారు. వారిసహధర్మిణి వారహాసకేశవావధాని గారిపుత్రికారిత్వము పాపసోమదేవమ్మగారు ఘనపాఠిమునో యజ్ఞశ్వేదము సాం గాధ్యయనము చేసి శాస్త్రవిద్యాభ్యాసముచేసినమహామహురాలు. (ఆమె మహాశ్వేదమును బోధించు పెక్కుకథలు మాయంబుఁ దాటియోగులపుస్తకములలో వ్రాయఁబడి యున్నవి). మాతలండిగారు వేంకటసోమయాజులుగారు మందిలోజ్ఞులు. కోటరా మభూపతి దేవుగారిసంస్థానమునఁ గొన్ని సంవత్సరములు ముఖ్యపదమును బొందియు న్నివారు. వారికి సంస్కృతాంధములయందు సమానపాండిత్యము కలదు. వారుచేసిన జ్యోతిస్తోమాదియక్షములు సర్వజనస్తుత్యము లను లలితయోక్తి కాదు. మాతల్లిగా రికిని వేదమునగదుఁ గొన్ని పనసలును గొన్ని సామములును వచ్చును. నాచెల్లెం డుని సొంచుకొన చదివితే యున్నారు. నాప్రథమపుత్రికఁ జేలుఁగున గెలుపముఁ గొని యుండును రచించినది. నాచన్నకూతునకు సంగీతమునందుఁ గొంచె మభిరుచి కలదు. ఈ చెప్పటవలన మావంశమున స్త్రీలును బురుషులనలె విద్యాభ్యాసము చేయునాచారము గలిగియుండు రని తెలియ నొప్పు సది యుట్లుండనిండు. మాతల్లి దండ్రులకు నొకని మున్ను మోమునఁ గిరునామమునలె నొప్పుము. మిగిలినవారో నడయించి లక్ష్మీపతి యనంబనుకొ మాయంబు పుట్టి (వానిగూర్చి మానిండిగారు నాతో నెన్నోమహాపులిపిషయములు సెప్పి యున్నారు.) మాఁడుప్పములు జీవించి చిత్రమరలంబు నెలది పరిమపదంబుఁ జేసినవివారింబున నాకు మాఁడుప్పిగా గెన్పి పవలంబునమున సక్షిరాభ్యాసము చేసినారు. నాకు నెకారిము మాఁడుమాసముల దనుక రా లేదు. ఇట్టిబుద్ధిరులతుఁడను నేను మొదలు హూణవిద్యాభ్యాసము చేయ

నాశ్శంభించియు నది విడిచి నాగలింగారాధ్యులవద్ద సంస్కృతకావ్యనాటకాలంకారాదులం జదివితిని. మాపితృసాదులు నాకై దాతృగ్రంథ వచ్చినప్పటినుండియు మాటలతో భారతములోనికథలం జెప్పుచుండువారు, దానంతేసేయే నాకు భారతముపై నత్యంత ప్రీతి యుదయించె. నే నాకాలమందుఁ దెలుఁగేమియుఁ జదువకన్నను బ్రదికినము మాగ్రామములో నొకరియింటఁ బురాణము చదువుచుండఁ బోయి వినుచుండు నదియే నా కాంధజ్ఞానమునకు సాధనం బయ్యె. భారతమునందుఁ దిక్కనసోమయాజి గద్యము వినినప్పుడెల్ల నేనును గవిత్యము చెప్ప నేర్చి గ్రంథములలో నిట్టిగద్య మెన్నఁదేని వ్రాసికొనుభాగ్యము గలవాఁడ నగుదునో యని తలంచుచుండు నట్టి తలగ పిట్లు భగవదనుగ్రహమున సఫలం బయ్యె నని వ్రాయుటకు మిక్కిలి సంతసించుచున్నాఁడ. తరువాత నేను శ్రోతమును స్మార్తమును జదివి మాపితృవర్ణుల యజ్ఞమున కాధ్వర్యవ మొనర్చితిని. నేను సంస్కృతకావ్యములు చదువునప్పు డొక నాఁడు అల్లమరాజునుబ్రహ్మణ్యకవి యనువారు మానివాసగ్రామ మగుకాటవరము నకుఁ బని గలిగి వచ్చిరి. వారు కవు లని విని నేను వారి దర్శింపఁ బోయి కొంచెము స్రుసంగించి మఱునాఁడు:—

“క. తొర్రేటిగ్రామమందున, కుర్రాసంభావ నిచ్చి కుదురుగ నీకుఁ
బ్రతేఱెగురుతో నన్నము, నారంగా బెట్ట గలరు చక్కం బోరా.

అని యీపద్యము వ్రాసికొని పోయి చూపిన వారు నాపద్యమునకు మెచ్చి నీకుఁ గవిత్యము వచ్చును లక్ష్యగ్రంథములు చదువవలయు నని చెప్పి పైపద్యములోఁ గొన్నితప్పులు కల నని దిద్దినారు. అతిష్టా లెటివో తెలిసికొనుటకు నే నప్పుడు సమర్థుఁడను గాఁ జాలనైతి. ఇదియే నా తెలుగుకవియమునకు మొదటిపద్యము. అప్పటికి నాకుఁ బదునెచునవత్సరము లున్నను దెలుగువాక్యకరణము గాని లక్షణము గాని రాదు. అది మొదలుకొని లక్ష్యలక్షణగ్రంథములు చదివి మునుమున్న సత్య నారాయణోపాఖ్యాన మను చిన్నపాత్రము వ్రాసి పిదప మఱికొన్నిగ్రంథములు వ్రాసితిని. అందుఁ గొన్ని యాకృత్యధిని దెలుపఁ బడియున్నవి నాకుఁ గవిత్యము నక గురువు లేడు. శ్రీనాథునిగ్రంథములు చదివి యవియే లక్ష్యలక్షణములుగా గ్రహించితిని గావున నాకపితాగురువు శ్రీనాథుఁ డని చెప్పుచు నెమ్మహాకవిశిఖా మణి కంఠరంగమునం దనేక సమస్కారము లర్పించుచున్నాను.

శ్రీమహాభారతము సకలధర్మముల కాకర మృగుటచే లోగడఁ జెప్పిన ఫల మపేక్షించి సముద్రమున కేతా మెత్తినట్లు శ్రీకృష్ణభారత మనుపేర దాని నాంధ్రీకరింపం బూని కొంతభాగము రచించి దీనిని ముద్రింపించువా రెవ్వరు? దీనిలో

నున్న నాకుటుంబమును బోషించువారెవరు? అని పేరెన్నిక గన్న కొందఱం జూచియు సఫలమునోరఘండఁ గాఁజాల నైతి. అపుడు నాయుద్యమమును విని చాలవంఛ భద్రాచలము సన్ఘాతముల కధిశ్వరు లైన శ్రీరాజాపార్థసారథి అప్పారావు సవై యశ్వారావు బహద్దరు వారయాదితముగ భ్రమబుద్ధింజేసి వేయిరూప్యములు తపాలుమార్గమున నాయంటికిం బంపించిరి. నే నెప్పుడును గృతిజ్ఞుడనై వారికిని వారి కుటుంబమునకు నాశీర్వాదము చేయుదును. ఇట్లు డ బగ్గయ్యసోపురవాసు లగు పిరాట్లమృత్యుంజయశాస్త్రిగారు సన్నుతముమెట్లు జెప్పుకొని కృష్ణాతీరమునం గలముక్త్యాలరాజధానికిం దోడ్కొనిపోయి తత్పురాధిపాఖిలదర్శనలాభః కలుగింపించిరి. వారియెడ నేను గృతిజ్ఞుడఁ మాప్రభుగిల్లజు లగు శ్రీరాజావారికిఁ జేర్చి శ్రీచంద్ర మాళేశ్వరప్రసాదబహద్దరు చున్నెనుత్తా నా కృష్ణ దర్శనం బిచ్చి నాటపరియాలు రూప్యములును విలువ గలకొన్నినస్తుములును నాకు బహుమతఁ మొసంగి నా చేయభారతము నిర్విఘ్నముగఁ గొననాగి చుట కాజ్ఞ యిడి యిది మొనలుకొని వెలి మాసమును నాకుటుంబపోషణమునకుం దగునట్లు నూరి దియాలురూప్యము లొసంగుచుఁ గొన్నివేలు వెచ్చించి ముద్రాయంత్రముం దిప్పించి నాభారతి మెగునంతివలకు ముద్రింపించి న న్నాదరించుచున్నవారు. అట్టిమాన్వభవుల కిభ్యవయఃపరిపూర్ణి వృద్ధి యగునట్లు పరమేశ్వరుఁ దగుగ్రహించుఁ గావుతి మని ప్రార్థించుచున్నాను.

మఱియును శ్రీతిరుపతిపురవాస్తవ్యులును న్యాయపాదులును విమర్శకాగ్ర గణ్యులును నగు బహ్మశ్రీ నాగపూడి కవుస్వామయ్య బి. యే. గారు తమ కఠి మాత్రమును దీరిక లేనివా రైనను శ్రమచేసి నాభారతిమునకుఁ బీఠిక వ్రాసి గ్రంథమునకిఁ బ్రాశస్త్యముం గలిగించిరి. అట్టివిద్యానిధులగుచు, నాపుస్తకమును జిత్రించి తమయభిప్రాయములను వ్రాసిపంపినపండితోత్తములగును, నేను దూర ముం దున్నను నాకన్న నెక్కువశ్రద్ధ చేసి ముద్రాభంశములు కలుగకుండ సంస్కరించిన నామిత్రులు చల్లా సూర్యనారాయణగారికిని, గృతిజ్ఞతా పూర్వకవందనము లర్పించి “భారతిమునకు రెండవభారతిమా” యని యాధునికకృతిబుద్ధిఁ గొని రోయక నిష్ప్రతిపాతబుద్ధితో గ్రంథమును జిత్రించి గుణాగుణంబు లరిస వక్కాణించుటకుఁ బండితోత్తములఁ బ్రార్థించి నాయొకకృత సకలజనాదరపాత్రంబై యాచంద్రతారార్కంబై యుండుఁగాక యని కోరుచు దీని నిట్లు ఉగదధీనంబు గావించి కృతార్థుడ నగుచుంటి నని విన్నవించుచున్నాఁడను.

రాజమహేంద్రవరము.

3-3-16

}

కృతిగర్త,
శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి.

శ్రీకృష్ణాయనమః.

పీఠిక.

క. కవిః దీర్ఘగ నివాసుః, బహున గాథాంబు లాసః | పాలన సేయం
గమ భయభక్తి లాప్సః, బహుశ్చ సంతతంబు | భజయింతు మాతః.

బ్రహ్మశ్రీ ననిగాజు శ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు భారతమును మూలానుసారంగా నాంధ్రాంబుల బహుకావ్యముగా వ్రాయఁ దొడఁగి యుగ దాదినభావరస్యములు వ్రాసి ముద్రింపించితి మనియు నీని కొకవీటికను వ్రాసి సుపుఁ డనియుఁ గోరి నాకు లేఖంబు వ్రాసిరి. ఇంతకు మున్ను వారి కేను స్వీకరించయుండదు గామించే నారు వినుకలివలయు నిట్లు వ్రాసియుండు నని తెలిపి నా కివకా యు చాల దని తెలియు మరల వారి కోరిక ననుసరించి నే నీల వీటిక వ్రాయుట కయ్యుంగి.

మహా గౌరవంబు జనుల కై హి కాముష్మిక సుఖంబు హి వశించును సామ్యసంబు లను సేతులను నేదాంతాంబులను విల్లయును కోకముల సుప్రసిద్ధమై యునికి యెల్లరు నెఱింగియే యున్నారు. అది కలియుగాదిని నారాయణాంసంభవుం డగు శ్రీకృష్ణుడై పాయనమునింఁగించి బ్రహ్మాంబు నేకయోగ్యులచే సకలభవంబులలో బ్రహ్మాంబు తన రాదు. ఇమ్మహాభారతము వేదవేదాంగసమ్మతంబు సకలపురాణోత్తమసహితంబు కలి కల్పమప్రధ్వంసంబు ధగ్ధాకామమోక్షప్రదంబు కావున నిది పంచమవేదంబు నాఁ బోలు. “చక్షుర్గాం పురుషార్థానా మపి హేతౌ జయో మతః” అనువచనమున దీనిక “యల” బాగును బేరు గలదు. ఇమ్మహాగ్రంథంబు సకలోపనిషత్సామయంబగు భగవద్గీతను పీఠాంబునుండుటవలన నా భగవంతుం డగు శ్రీకృష్ణనిరూపాహ్వయము దీని యందుఁ గీర్తించబడి యుండుటవలన నా నిమహిమ యిట్టి దని నాపవర రము గాను. అదికానియుఁ దేవతలు త్రాసు నెక్కి ప్రిక్కి పు నాగునవేంబులను మఱియొక్క ప్రక్క ను గానియును జెప్పి తూర్పుగా భారతము నుంచినవైపున భావ ముక్కుడై కానంబడినా. నాఁటంగోత స్వీగ్రంథంబుకు నాహాభారత మనుచురు గలిగె. నీనియందుఁ జెప్పబడినిధ్యునియును గల్పయును నేహాగ్రంథముల లేవు. పురాణో కీలకము విశిష్ట వీనులను గానంబు లింపు గాచితై విడి గీర్తి పోన ప్రయత్నం గొనఁక. పోయి నింపు గొనుపడు. కావున —

“తే. ఉపనిషత్తులతో సంయత్తవేదముల నెఱింగి స్వజం దైవపురుషుల డెన్న
భారతి మృతాంగిక యన్నఁ గంఠింపఁ దగి, కేగి వందంగఁ జాలఁడు పృథివీయరు.”

శ్రీకృష్ణుడైనయ నులనెరు సేల గుమహాభారతము గర్వాణాశానిబద్ధంబుకావున భరతఖండంబు నొప్పురుగా మంచేకడంబులకు నెల్లరు గుంట్టు లాయు దేశభాషల యందీర్ఘధరాశంబును విద్యవృత్తి పితృగుణ భాషాంబులము చేసి యున్నారు. ఆంధ్ర

దేశమువారి కుపయుక్త మగునట్లు భారతమును దొల్లి సన్నయభట్టును దిక్కససోమ
యాజులు నెత్తానగడమును బద్వకావ్యముగా రచియించి శాశ్వతం బగుకీర్తికి బాతు
లయిరి. కవిశ్రయమిదితం బగుభారతమున సంస్కృతగ్రంథమున మున్నయన్నికథలును
నీతులును గన్పట్తువు. వారు ప్రధానకథాభాగములను గ్రహించి సంక్షేపముగా నాంధ్ర
కరించి వ్రాసిరి. సంస్కృతగ్రంథానుసారింబుగ భారతమును నాంధ్రమున బద్వకావ్య
ముగా వ్రాసినగో సృష్టజనసంస్కృతిముగా మంప ముతిలంపు రాజమహేంద్రపురివాస్త
వ్యులును పద్యరక్తములు నగుకవిరాజు శ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు శ్రీకృష్ణభారతం
బనుపేరి నాంధ్రీకరింపఁ గడంగి యు దిపు చాచినభావ్యములు ౩ డిగి ముద్రించి ప్రిక
టింపఁ బూనిరి. సన్న సభట్టాదులు వ్రాసినపద్యభాగము అందఱు రాదగించి దమపు
చుండ నెండి యు జగ్గెత్తచర్యణముగా భారతమునే పద్యకావ్యముగా వ్రాచు నేల యని
యధిశేపించుజనులకుఁ గవిరాజుగారు,

“ఉ. సన్నయభట్టవాదికవిసాధులకన్నను మిన్నగాఁ బెలుం
కు న్నుడుంగలఁడ నధికుండును నే నని కాదు గ్రంథంబు
దు న్నెరను ల్కొంతలును నొంచ నటం చు కాదు నెండియుఁ
బన్నుట భాగశ్చేతన బట్టివచాపల మంచ నెంచుకీ.”

అని సమాధానము చెప్పి యున్నారు. ఇక్కడెని యాస్వోక్తులు వ్రాసియున్న
చరితములనే తిరువొత్తికలైలును వ్రాసి యున్నారు. తిక్క సుర్వచిన్తరిరామూ
యణమును దొల్లి రచియించియున్నను మఱి ముత్తరామాయాచరితమునే కంకిత
సావరాజు బద్వకావ్యముగా వ్రాసియున్నాఁడు. కీసిత్యను లిట్లు వ్రాసినదయే న్నాయుట
కాకధయందుఁ దమకుఁ గలభక్తి పేమగొంపంబులే కారణములు.

ఈగ్రంథమునకు ‘శ్రీకృష్ణభారత’ మనుపేరు ముట్టుట మిగులఁ జమత్కారముగా
నున్నయది. ‘నామైకదేశే నామగణాః’ మ్మనుష్యాయముచే, ‘శ్రీ’ యనుపదముచే
‘శ్రీపాద’ యనియు ‘కృష్ణ’ యనుపదముచే ‘కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి’ యనియు స్ఫూర్తి
గలుగు. శ్రీకృష్ణమూర్తి శాస్త్రి ప్రణీతభాగము గాన నది ‘శ్రీకృష్ణభారతం’ బనిపొక్కసం
బదు. ‘శ్రీకృష్ణ’ పదంబుచే శ్రీకృష్ణద్వైపాయనామంబును గ్రావ్యాలు గావు శ్రీకృష్ణ
ద్వైపాయనమహాప్రోక్త భాగమునకును ద్వైపాయనమునకు నీగత ‘శ్రీకృష్ణ
భారత’ మనుపేరు తగి యుండును. శ్రీకృష్ణవిష్వనైతములను మాహాత్మ్యము సంకల్ప
జ్ఞానజి యున్నకలియును నాయది ‘శ్రీకృష్ణభారత’ ము చెప్పవచ్చు.

శ్రీ కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు దేవరసలై యునువారిమాతామహులగ్రామ
మం దక్షయసంవత్సరాశ్వయుజమా సావితపక్ష వృష్టి సోమవారము (29-10-1866)
జననం బంది రచి వీరగౌతమిమాహాత్మ్యములోని ‘పయకృచ్ఛాభిశేకంబు’ అనుపద్య
మువలనఁ దెలియుచున్నది. వీరు బాల్యమున రాజమహేంద్రపురమునకుఁ గుఱగట
నున్నకొటవగి మరుగ్రామమున మంపవారై పిదప రాజమహేంద్రపురము నివాసస్థల
ముగా నిల్చియుంచుకొనిరి. వీరు వెలనాటివైదికబ్రాహ్మణులు, అపస్తంబసూత్రులు,

కొంతకొంత్రులు, అష్టాధానశతానధానములు పెక్కు-దేశములం జేసి ప్రఖ్యాతి నొంది యున్నవారు. వీరికి గలిగా జనుబిరుదనామము గలదు. వీరు విన్ననాటనుండియు ననేకగ్రంథములను రచించినట్లు కృత్యాదిం గలపంజ్ఞాంశపద్యమువలనఁ దెల్ల మగు చున్నది.

సన్నయభట్టాచార్యులు తాను వ్రాసినభాగమును గాజమహేంద్రపురవాధీశ్వరుం డగురాజరాజుచేతంబు, కంకితము చేసిమాడ్కించి నిక్కవిరాజు తనరచించినశ్రీకృష్ణ భారతిమును స్వప్నామండలముతోని చింతరాజివంటుడవీరాదారులును, మన్నెనుల్లా నిత్యాదిదిగి రాజరాజులును సగుశ్రీగాఁగ వారిచేడ్డ శ్రీమంద్రసూభిశ్వరప్రసాదబహుద్దరు వారి కంకితము చేసెను. ఇమ్మహేశ్వరి కిమ్మగులభగవాండ్లై నిజరాజధాని యగుముక్తిల పురుగుఁ డివలించుచును ఇమ్మన్నెనుల్లాగుప్రతాపముండై జగదతీతభూతిఁ గాంచిన వేంకటాద్రియాయుధూరులు భూలోకదేశేంద్రుఁ డని ప్రసిద్ధిగాంచినవేంకటాద్రినాయుఁడ గారును గూటను డగుగోవిందవివరబునఁ బుట్టినవాఁడే. ఇమ్మహేశ్వరుఁడు సకలమహానిగళుం డనియు, నిజశాసనాధికార్యాచారాశ్వరుం డనియు, నేవైభావభాగభక్తియుక్తుం డనియు, శ్రీయమామహేశ్వరవిపూజనస్థ చిత్తుం డనియు, విద్యాలోలుం డనియు, సమంచితగుణ గణసంపన్నుం డనియుఁ దలచు వచ్చుడిని. ఈవిద్యాప్రియుండు మహావిరాజు నానరించి శ్రీమహాగోవిందును జియించుచుండె నని విరుట కెంతయు సంగతించుచున్నవాఁడ. దీనివల నిష్పాదముతోయకాగారింబును విద్యోత్పత్తిపాతంబును దెల్లం బగు.

ఇదిగి గొట్టుమూర్తిశాస్త్రీగారికవిత్వముంబొప్పు యందుక వదిలుంచెద. ఇక్కవి చంద్రునికవిత్వ మంగ్రిధారావిలసింపబై సులలిమధురవచనఁగచఁ గ్రాలుచు మృదు శయ్యాచమత్కృష్ణులు నొమ్మగుచు గొంబు మనోహరాంబై యలరాజును. ఎక్కడనో యొక గొన్ని గోటులం బెక్కు-పాగిములం గంతయు నైలి సులభమై యన్వయకా తిన్యము లేక ద్రాక్షరాశిమై రసవంతమై యున్నతంబు విరులపొట్లము విప్పిట్లు సద్య ములఁ జరుపుచుండ గనే వానిధావము మానగోచరమై చరుపువారికిని వినువారికిని నాన్లందం బొనరించు. స్వయంబ్రామునో నితఁడు పదములఁ దడవికొనినచందం బేమియు నెఱుఁ గానఁ గాను. వీరికి గొన్నియుదాహరణములు మాపదః—

ఉ. బాలికానఁ బుట్టి పెలుచం దిలసిండులచాటు కన్నెన్
మూలపాలం గడుస్వలుమేనున హనతి యిట్లు లంటి నీ
శీల విరాళి నల్ గదియ నిండలు చూతురు కన్యకాత్వమున్
వీరెడు నింక చచ్చ జనజనమి లెడలింతు రిట్లన్.

పుట 118

చ. కొడుకులుఁ గోవలుం దిచి కమంతితక్కిని మొక్కిక్కినం గడుం
గడు ముద మంది కుంతి బిళాంగిట కెల్లరఁ గుచ్చియెత్తి నా
కొడుకులు శత్రులం గలిచి కోడలితో గురు గంగలంబునన్
గడుకొని పట్టభద్రు లయి కారుకమందుచు నుండ్రు గావుతన్.

పుట 812

ఉ. పూవులఁ దాచి నోలె నిజపూరుషవంతుకమందు భక్తిమై
 నీవు మెలంగుచున్ విడక నిచ్చలు మచ్చిక మీఱ రాజనూ
 యానభృథానిపూశతనువై ఘనవై భరి మంది పొందుగన్
 బావనమూర్తులన్ మతులఁ బల్కుగఁ గాంచి తలెర్పు మమ్యుతో.   పుట 812

చ. చలువల నీనునీడలును సౌభరము న్నెదగల్గుపూలుఁ దీఁ
 గలును నునోహంగు లయి క్రాలెడు కంకుల నోవ్వనాకులు
 గలిగి నిరంతరంబు గనఁ గన్నులపండువుగాఁ దలెర్పుచున్
 దశ మగుతోట బాసభకు నల్లడ నిల్చె మయుండు మెండుగన్.   పుట 852

క. ఒరుఁ జొక్కఁ దర్పితుం డయి, పరితృప్తం గొందు నొకఁడె పగమీశ్వరుఁ డీ
 హరియొకఁ డర్పితుఁ డైనన్, బరితృప్తం గొందు విప్లవశ్రీ మెల్లన్.   పుట 405

సంస్కృతభాగమునోని కథలను విషవకము మూలము తీక్రిమింపకయు శాస్త్రీ
 గారు ప్రతిజ చేసి చంకలు, మూలముసాగులుగనే భావములు వ్రాసి యున్నారు.
 మూలగ్రంథము నున్నకథలు నీతులు గొన్నిగాని పురాణముల విశిష్ట పట్టులను
 గారణము నంజేసిగది భాగములు వాయించుటకుకై యుగ నోపుం గాని మూల
 మునకు విరోధముగఁ గొన్ని నోలుల వారు వ్రాసియున్న కానిక సేవకు నెయ్యదిగా
 నిశ్చయింప సాధ్యము కాదు. వారువ్రాసినకావుండు సంగస్కృతభాగమునఁ గాగభేద
 ములు చాల నుండెనేమో యిది యూహించవలసియున్నది. సన్నయభట్టాచార్యుండు హరి
 పర్వంబున శ్రీవేదవ్యాసమునిండుండు మహాభాగమును మఱయు నిర్మింపం బూని
 దానిని బ్రహ్మయంతిమము గణాధిపతిచే వ్రాయించుటయు, సూర్యభాగమునకు
 నిజశిష్యులగుచు మువ్వ వారుకే మేమి డనుమూర్తిగా గ్రహించి సతీశివకార్యంబు
 లొనర్చి నిమోగిది : తీర్చిచి వానిలకు సంతోషముంబలు నొనరులను, పృథ్వీరాష్ట్ర
 యొక గణపతిఁ నెప్పి కలిగించి రాజ్య మును నున్నగుకథలను విశిష్ట పట్టి యయాత్రీకిని
 సప్తకామలకుని నొక పుత్రాచారము నున్నదిగాని సతీసుత్యేయముగా వ్రాసిన భాగ
 ములను విశిష్ట పట్టెను. మూలమున నున్నయభాగములకుఁ గల అలవృత్తాన్యములు గల
 గ్రంథనిర్వహణితే బ్రహ్మం నైతి.

మఁ కవిరాజుగారిభాషాంతరీక్షణము నుతిపాద్రము. మూలము, సున్నక్రమము
 దప్పక వ్రాముట జరిగింది. ప్రాముఖ్యముగాఁ గొన్ని నోలుల నోజిసిగది వ్రాసి ను
 బెత్తు నోలుల మూలము సున్నవిషయములకు సరియై తెలుగు దేసి యున్నారు.

“మా. రాష్ట్ర ప్రతిపత్తో ధర్మ ధర్మ శ్లోకః పరిశ్రుతిః
 రాష్ట్ర యుక్తి మా స్వస్య యుక్తి శ్లోకః ప్రశ్ని తాః ॥
 దేవా ప్పతిః ప్రపత్తి ప్పతి శ్లోకః శ్లోకః
 సుధర్మశ్లోక మనాథాం ధా యే స్సభాం హితం”   సంస్కృతభాగము.

చ. భాగ భక్తులు నిల్చుచు భక్తిముఖం ఒగు నద్వరంబు ల
 ద్వరముల నేఁజోటి నిడుం బగు మాదితు డైనదేవత

పరఁగ నువ్వుపై నిచ్చెదరు నన్న మనం బ్రభవించు నోపనలో
కర మగునోపధివ్రతులం బ్రజ వర్జిలు నారఁ డల్పుడే. శ్రీకృష్ణభారతము పుట 88
ఇది నన్నయభారతమున లేదు.

“మూ. అనాం హి పూర్వో నయసా భవద్భ్యః స్తే నాభివాదం భవతాం న ప్రయుంతే
యా విద్య మా రపసా జన్మనా వా స్మిధ్ధ స్స పూర్వో భవతి ద్విజానాం॥” సం. భా.
తే. ఇయనునంతేసి నేల బెద్దినాడఁ గాన, పినతి మీ గొనవ్వఁగ లేదు విద్యచేతఁ
దపముచేతఁ బట్టుకచేతఁ దగి యెంచు, పెద్ద యగు వాఁడె పూజ్యుండు ద్వితీయలోన.
శ్రీ.కృ.భా. పుట 145

ఇదియు నన్నయభారతమున లేదు.

“మూ. నాన్యచ్చిద్రం పరం పశ్యే చ్చిద్రోగ పర మన్యయాత్
గూపా త్కూన్మ ఇ వాంగాని రిక్షే ద్వివర మాత్మనః” సం. భా

క. రసవిద్రము తెలిపుచ్చు కొ, రసవిద్రము తెలిగి కార్యరూఢి మెలఁగుచుక
మనుశీంధ్రుఁడు రాన్యంగములను గూర్చును రీతిలోన దాఁచఁగ వెలయుక. శ్రీ.కృ.భా. 245

దీనికి నన్నయార్థము:—

క. అమలినమరి నాన్యచ్చిద్రము లన్య రెఱుంగ కుండఁ గా నన్యచ్చి
ద్రము లిమ్ముగ నొందుచు దేశముఁ గాలము నెఱిగి మిత్రసంపదన్నుం డై.

అని వ్రాసియున్నాఁడు.

“మూ. కంటకో ప్యాపి దుశ్చిన్న అప్రాణం జనయే చ్చిరం
సథ మే ప్రశంసంతి శత్రూణా ముపకారణాం
నానజ్ఞేయో రిభు స్తాత దుర్బలాపి కథంతన
అలోపే ప్యగ్ని ర్వసం కృత్స్నం దనా త్యాశ్రయసంశ్రియాత్.” సం. భా.

క. గుఱుని యని తొలఁచి సాఁచా, లలఁగి గదా యనుచు నున్న నరి భీకరుఁ డా
ములు సగము వచ్చి నిలిపిన, బలబ్రా ముదయించి నేలఁ బడ మిడ నగునే.

క. అలఁగి యని దాయ తమలో, మెలఁగదు నని కదూఁ దలఁచి మిన్నక నిలరా
దులఁగు లగునగ్గికములు, సొలమునఁ బడి ననమురెల్లఁ గొడ వడఁగించుక. శ్రీ.కృ.భా. 245

ఇవ్వుట్లున నన్నయభట్టు:—

క. రస కపకారము చేసిన, జనుఁ డల్పుం డనుచు నమ్మి జడమరియై చే
కొనఁ జన దించుక ము ల్లయి, నను బాదరలమున నున్న వడవఁగ నగునే.

క. బాలుఁ డని తలఁచి రిపుతో, నోదమునఁ గలసి యునికి యిది కార్యమె యు
త్కిలానలకఁగ నుంచుక, చాలదె కాల్పంగ నుగ్రతైలాటపులక.

అని నెఱిగించెను.

“మూ. మహారాజ విజాసిహి య త్త్వం నత్యమి భారత
ముమాన్యు రావధ మిం నతోచే తాపి తే క్రిశం
య దైస్ పురా జాతమాత్రో దరావ గోమాయువ ద్వన్యదం పాపచేతా.
దురోన్మదనో భారతానాం కులఘ్నస్సోయం సత్తం భవతాం కాలహేతుః

గృహే వసంతం గోమాయం త్వం వై మేహా వృద్ధ్యనే
దుశ్శోధనస్య రూపేణ శృణు కావ్యాం గిరం మమ.” సం. భా.

చ. ఖలుఃకుసుమోధనుం దీర్ఘం గల్గినవేళ శివారమబునకొ
గొలుపటి యేద్యే దుశ్శోధనముల్ గన వయ్యెను తెక్కులప్పుడే
చెరిసితి నీకు వీడు కులతిక్తము వీడు మటంచు నీవు నా
నలుకు నుమూర్ను వౌవగముభంగి గ్రహించ నవిప్రవృత్తిమై.
క. నక్క నుయోగనరూపము, నక్కట కొని నీగృహానంద మెలంగు
మిక్కిలికష్టం ఒగు నీకక్కడిమాహాత్మికాని యెఱుంగవు గీనక. ప్రి. కృ. భా. 484

ఈప్రకరణమందు సంస్కరయార్థము:—

క. ఖలుః కుసుమోధనుం ద్యేన్ద్రులతోడన యుద్భవిల్లె గోమాయుగం
ములు సెలంగ దుర్నిమిత్తం, ములు పెక్కులు పుట్టె వీనిపుట్టినవేళక.

అని సంగ్రహించుగాఁ జెప్పెను.

ము. హింశ్యాస్త్రీనిః కాంక్షి త్వక్షిణో వసనవరాక
గృహే కిల కృతాగాపాక లోభా రాగా న్యవీడయత్
స చోపభోగలోభాంధో హింశ్యాస్త్రీ పాంతపః
మేహాత్మా తప్స్యతే పశ్చాత్పక్షిచా పురుషో యగా.” సం. భా.

చ. ఆదపులఁ బైడి నీనెడువిహంగములం గని రా నొకండు
గృహ ధనలోభ మాశకునిపంక్తులఁ బట్టి గృహంబునందుఁ గ
ట్టుడు నవి కత్తవోయెను గడుంగడునాన చెలార్చి తగ్గతిక
జెడకుము పాండుపుత్రులఁ జెడ్డఁ దలంచి కపింతు వన్యలక. ప్రి. కృ. భా. 484

సన్నియ దీనిని విడిచిపెట్టినాడు. ఇట్లక్కడ నక్కడఁ జూచుకొనునది. ఈగ్రంథ
కర్తగా రుభయభాషాప్రావీణ్యము గలవా రనుటకు వారిరచనలే నిదర్శనములు. ఆయా
సందర్భములకుఁ దగింకఁగిని కొన్ని వోలుల సంస్కృతభూయిష్టములుగాను చక్క, వోలుల
దేశీయములుగాను రచింపేయియున్నారు. సంస్కృత మైనను దేముఁగై నను సమంచిత
తదములనే కూర్చియుండుటచేఁ జదువుటకు మనోహరముగా నుండును.

సంస్కృతిరచనలు:—

చ. సలతోత్పత్తిపక్షిలవన్మణిసౌధవర్ణాల వృద్ధి
పులివతలంబులకొ గృహభూధాకందగమంగిరాంతగం
బుల ముయానిల శైత్యపుష్పసరీమళ సందినంబు లక
సలిపె త్తపన గము లనాశయ నిద్ర కేడున్న ము.” పుట 184

క. పొణిం దొరె నిదానుము, తమగాభాక బూతదనదగ్గర
ధాకంబు మున్నెత్తిత, పశుమృగాక్రందనంబు పరికింపంగక. పుట 189

మ. హరిని ప్రతిపాదనోపాయము లయ్యాకాన కాళంబు గ
ప్రసన్నాంకం నకింకితకలితగాపం బూని రంగస్థలం

తరమం దొప్పె నున్నగంటకము మేనం గ్రాల నేలదాయుధో
 తరకాలాంబుదమో యన న్వివిధవాఙ్మంబు ల్గుడున్ మోయగన్.

పుట 235

తెలుగురచనలు:—

సీ. కడుపులోపలిచల్ల గదలకుండగ నింట, నిట్లుండ కడవి శే లేగినాడ
 నేగి యంతన పోని కట్టిట్టు మెట్టుచు, మెకములగమి నేల మెనవినాడ
 మెనక యంతన పోక వెనక బాటుపందిరే గజకర్తి న్నేయేల పఱచినాడ
 బఱచి యెల్ల పోక పాపవీనుగు నెత్తి తపసికున్నక శేల తాపినాడ

గీ. దాపిరిని గాన దియ లేక తాపనుండు, పాముచేత జాపు మని తిట్టె బాము చాటె
 నకట చెడుపోకలం బోయి యాగడముగఁ, గ్రొవ్వియుండినవారికే గొడవ లరుదె.

పుట 214

చ. మడతెలిసీ నీవు మున్నరఁ గుమారులఁ గంటివి గాని చెండియన్
 బడయఁగ జెత్తి మా నయినఁ బంపను ది పుని నిన్ను చూడెడి
 గొడుగులమీఁదఁ బ్రేమిడి యగు గద నీ కది కూర్పుఁ గాన న
 పుడతెకినిం దయం గడుపు పండగఁ జేయవె నాకుఁ శ్రీతిగన్.

పుట 408

ఉ. కొండల నాలఁ గాయుదును గుర్తుగబంకిగ మెక్కి మాంసముల్
 మిండఁడు వీడు వెన్నలును మీఁగడ పాలును దొంగిలించుమన్
 మెండుగఁ జియ్యబట్టి బలిమిం గిలచేతల నంటి కూర్చుండె
 యుండుట విందుఁ గాని మతియొక్కచిత్రముకల్పి విందుమే.

ఇక్కడ వీరవైరునికవిత్వము సున్నుచోటుల సన్నయాదికవిత్వములు వారికవసరముం
 బోలే నెంతయు లలిముగా సున్నయిది. కొన్ని పద్యముల బన్యముల జదువుచును
 సన్నయార్యభారతముగోసపద్యములను జదువుచున్నట్లే నోరెవను. ఒకేసందర్భమున
 నీకవిగారు వ్రాసినపద్యములను సన్నయార్యులను వ్రాసినపద్యములను జదువరులు పోల్చి
 చూచుటకై కొన్నింటిని వ్రాసెద:—

శ్రీకృష్ణభారతము:—

మ. ధరణీ కేపునిమానసంబు వనీతప్రాయముం బల్కు బం
 భుధారానిశితానీతుల్య మిం రెండున్ రాజవంశంబు నన్
 బరికింపన్ పరిపీడి మందునను శాపంబుం గొలంగింప భూ
 సురసంకాగి నేర్పు నేరఁడు మహీశుం దైవవా డేనియన్.

పుట 44

సన్నయభారతము:—

ఉ. నిండుచునంబు నవ్వనవనీతసమానము పల్కు గానా
 కంఠశస్త్రగుల్మము జగిన్నత కింపులయందు నిక్కమో
 రెండును రాజులంబు కింపరీతము గానన విభ్రా జోపు నో
 పం దతిశాంకుఁ దయ్య నరపాలుడు శాపముఁ గన్మృతంపగన్.

శ్రీకృష్ణభారతము:—

మ. ఇనుఁ దనంగకుం దైన భగ్ముల కంటే లోప మా నమ మా
 నమమానింపక లేపితి నిన్ను మనోద్రా యిండు నాకన్న గ

ర్థిన పైరింపు మటంచు వేరడడఁ గృహం గీరించి గమింపవే
యన నే మెల్కానుదాఁక నుండ కిమఁ జే లస్తంగనం దయ్యడిక .

పుట 67

సన్నియభారతము:—

క. ఇనుఁ డస్తమింపఁ బోయిన, ననఘా బోధింప నలసె ననవుడు నామే
ల్కానునంతకు నుండక యినుఁ, హనరఁగ నస్తాద్రితేగ నోడఁడె చెప్తమా.

శ్రీకృష్ణభారతము:—

చ. అలఘుఁడు కుంతిభోజనకు నాత్మజ యై ననుదేవుచెట్లై
సలలితకీర్తి కానుఁ డగుశంతనుభూపతిమాతికోడ
కులరతి పాండుభూపభవనకు న్నలి యై తగి మమ్మునంటిలి
ద్దలఁ గని పొల్పుతల్లి కకటా యిటు పొలను నుండ నయ్యనే.

పుట 202

సన్నియభారతము:—

సీ. కుంతిభోజాధిపుకూఁగరు ననుదేవుచెలియలు మఱియుఁ బరిత్రపియ్య
కోడలు కాకమీలపభూమిఁ బడనపాంచుమహాదేవి పగమధ్య
పగు లైనకొడుకులఁ బడసివయది పున్నునుకుమారమూర్తయు శునిపర్యవృ
తయనతలంబున శయనించియును నిద్ర వోనియది దిక్కు లొంది కటిక

అ. నేల గండ్లు బొత్తు నిద్ర వోయెడు నమ్మెన్, తల్లి కంటె నిద్రఁ దగి, నుతులు
చాలుమెకము లున్నవన మని తలఁచక, మఱివి యుండి రేమిసాడ్కి యొక్కొ.

శ్రీకృష్ణభారతము:—

అ. కూపశతముకన్న వాఁ యొక్కఁడు మేలు, వాపిశతముకన్న (రెండు క్రతువు)

క్రతుశతముకన్న (నుకొనొ ప్పుఁ దక్కు), శతముకన్న ఘనము సత్య మరయ. పుట 187

సన్నియభారతము:—

చ. సుతజలపూరితంగా లగునూనూ నూటిటికంటె నూన్వృతి

క్రొ యొకబాఁ మేలు మఱి బావులు నూటిటికంటె నొక్కస

క్రొతు వది మేలు తక్రొనుశతంబునకంటె నుతుండు మేలు త

గ్గుతశతకంబుకంటె నొకనూన్వృతవాక్యము మేలు మాడఁగఁ.

ఇట్లు కొన్ని పోయల సన్నియభట్టు విక్రంది చాగిసింహాగి గొప్పమూర్తిశాస్త్రి)

గారు సంగ్రహించి యు సన్నియభట్టు సంగ్రహించి చాగిసింహాగి గొప్పమూర్తి

శాస్త్రిగారు విస్తరించియు వ్రాసి యున్నారు.

ఈగ్రంథమున కక్క పక్కడఁ దక్క నిజాతీయములును బోధోన్ములును బ్రయుక్తంబు

లై చెందువరుల కెంతయు స్పష్టము లగుచుండు:—

“కానక కన్నకందువులు,”

పుట 175

“అందనిక్రానిపండులకు నల్లులుసాఁచిలి”

పుట 179

“అన్నలమిన్న తన్నుఁగనకుం గట్టి నట్టుగా,”

పుట 179

“కడుపుపండగఁ జేయఁ,”

పుట 214

“ పిలువని పేరంటము ”

పుట 235

“ రక్కతు మిక్కిలి ”	పుట	278
“ మాఁడుకాళ్ళముసలి ”	పుట	318
“ పెట్టనికోట ”	పుట	379
“ పిల్లను గ్రుడ్డు వోలె బెడరింప ”	పుట	382
“ చెప్పు చెమ్మరు ”	పుట	386
“ నాడివ శైలయి ”	పుట	421
“ నిలుచెల్ల నీటుగా ”	పుట	438

ఈకనినాఘానికివంబున గొం చెమించుమించుగ సంస్కృతాంధ్రంబులు రెండును సమానంబై యున్నట్లు తోచుచున్నది. సంస్కృతి మొలను దేవుఁ గైసను సురుచిర పదములనే ప్రయోగించి యాయాసందర్భముల కనుగుణంబుగా హృదయంగమం బగు రీతిని రసపోషణంబు చేసి యున్నాడు.

శృంగారసము:—

చ. అడఁడుకొప్పుల స్వేదలు నాపునఁదావియు నూర్చుఁదావియుఁ
సిరిఁ గొనుచెమ్మటం నిడిసి నీ సగుకస్తురిబొట్టతావియుం
రురుగుచపాళిందవోడిఁ గూరినపయ్యెదవిప్పునావియుఁ
పరియఁగఁ దాల్చి గానీ సనవిధి విహారము సర్వైఁ బొల్పుగఁ.

పుట 184

చ. పరిమళి మొల్కుచుండుతెగబారెడు నల్లనిసాగఁబండ్లుకల్
సుపలుదీగులేటిపరిఁ బయ్యెగివోనఁగఁ బాజఁ బ్రాలు బం
గను గినెమ్మెగంటి నెఱిఁ గ్రాలెడుచెన్నలఁజేని దూటు భా
స్వ మయి చేరలం గొలున చెచ్చునఁ కెచ్చునో వీనినేత్రముల్.

పుట 328

వీరసము:—

కా. వైత్యుల్ నిత్యపరాక్రమక్రమపస్తైర్యైతికార్యబాసం
బ్రత్యర్థపదధన్వై సగితత్వవ్యాకృతేతిధృటా
సృత్యాహారవరభూరిపమరవ్యాపాగుల్ పోర నా
దశ్యో శ్చైత్యము దక్కి వైర్యము జెడకఁ దిక్కు నివ్రలోఁబుడుకఁ.

పుట 83

కరుణసము:—

చ. కలకలలాడునీ మొగము కన్నులఁ గాంచినదాది గాఁగ నా
లపలపంట యందు నెద భాస నేయుదుఁ బెండ్లియాడఁజ్జిగాఁ
దలఁచితి న్నడిసివఁ కితథంబాగఁ బోయితె నన్నుఁ బాసి పా
ముకళనంటివై యాట ముదియ నే నిడ నెల్లనాగుడుకఁ.

పుట 54

అపహరణసము:—

సప్తక. ఏవఁడే మేగుకైలా నిడిసి పడినఁ గానీ సహస్రాంకుఁ డాళా
హీనుండు పోవఁ గానీ దొరియుననలుజే తెల్లఁ జల్లాలుఁ గానీ
సాగిజాపాయం . రానీ నడి గిల్లిడుగున్ పైఁ యిం గూరి పోనీ
నానోట న్యచ్చుమాట న్నడతు నిఖిలము వ్యాఙ్గి గాఁ నెప్పుచుంటిఁ.

పుట 185

హాస్యరిసము:—

సీ. స్ఫటికసంఘటితస్థలము జలాశయ మని నెత్తు మెగఁ దోగిదికొని గమించె
భృటికాంబజములఁ బ్రసన్నుటవాపి గని స్థలం బని చొచ్చి నీటిలో నార మునిగె
సంస్కృతద్వారఁ జేశము విప్పనం బని చొరఁ దలఁ గొట్టుకొఁ నొక్కపడియె
విస్మయంబు సంస్కృతం బవప్రదేశం బని నడిఁ జని నలఁగిందు నడిఁగగన్

గీ. సమతలం బున్నతం బని చక్కనడచి, యొకనిమణిదీర్చి శిక్కుర ట్లూహ చేసి
తె న్నెఱుంగక భిన్నులై యున్నఁ గాంచి, నలుగురును న్నాన్తి తెఱుగుల నగిరి గాగి. పుట 410

భూమిసంసము:—

సీ. బ్రహ్మాండభాండంబు పటపటఁ బగిలెనో భూమండలం బెల్ల బూరటిలెనో
కులపర్యంతం బేది కూలెనో విడిచిఁ ప్రళయాలము రేగి పగెనో యేము
మింట నూన్యఁడు దెగి మంటిపైఁ బడియెనో పుష్కర మ్మమరే పోలె నికొక్క
దిట్టు సాగర మొక్కపైట్టన ప్రియో పిడుగులమొత్తయి పడియె నేము

గీ. యనుచు నెల్లరుఁ దిద్దెన మాయుమండఁ, బాండవులు వ్రోణ పిఠిదికిఁ బాఱఁ జనిరి
చురుకుమారశోంబు నివ్వఁగు దోఁపఁ, బూచి గుర్రోధిమనిమేటిమఱువు ననిరి. పుట 286

ఇట్లు తక్కినరసముల కువాహరిణములు చూచుకొనునది.

ఇందుశబ్దాలంకారములును సర్వాలంకారములును సముచితరీతులం గిప్పుట్టుచున్నవి.

వృత్త్యనుప్రసము:—

సీ. కన్నబిడ్డలకన్న మిన్నగాఁ బ్రజ నెన్ని మన్నించి చన్నలోకొన్నతుండు
పున్న మన్న మొంగి కన్నదల నెన్ని తన్నగాఁ గన్నవృత్త్యుతుండు
జన్నిగట్టు లటన్న చెన్నులుగా నెన్ని కన్నఁ గొన్నమహోన్నతుండు
మన్నితేడుల మన్ని కన్నన్న యని యెన్ని తెన్నుఁ బొన్నుగాఁ జన్నయొండు
అ, నిన్నుఁ గన్ననంద్ర చెన్నుని కిట్టండు, నేల యెఱువదేడు లేలేవరడు

మనపరిశీతుండు గొనిగె దిప్తాంతయి, పాపకర్ముడైన పాము గజవి. పుట 88

బమ్మెరపోతన కష్టం బగుసంత్యప్రాసము నేకవిగారు కొన్నిచోలులఁ గూర్చి

యన్నారు.

శ్రీకృష్ణభారతము:—

మ. కనియెన్ న్యసహజీవశ్రవణరంజనం బేడ్క న్మాలతీరమం
దనఘాచారమునీంద్రహామరగంధాక్షిగ్ధహృదమున్
వినివృత్తస్మృతగాని చెరము జగద్యభ్యాసదాసుమున్
ఘనమాహాత్మ్యవహఁ ముగ్రధాసంహారముఁ గానారమున్.

పుట 155

పోతన:— (చతమస్కంధము-పూర్వభాగము)

మ. కనియెన్ గృష్ణుండు సాధునీమ మహాగంధీరమం బద్మజో
కనదస్యాదుకనోదమోదమదధృంగద్యంధ్యభంకారమున్
ఘనకల్లోలతావితానపవరత్కాదంబకోలాహల
వృన్దవిస్సారము మందవాయుజకానారంబుఁ గానారమున్.

శ్రీకృష్ణభాగము:—

మ. శంఖచెం గృహం నమ్మనమ్మన జగద్రథాదిదత్తప్రభా
పరితాపకము వికమాపహృతభస్యద్వైపకృష్ణక్రమక
బలదంతానురత్నక్రమక విరమునీటాపాటపీతుకృమక
విలసద్వైభవబద్ధశక్ర మహితోర్వీచక్రముం జక్రముక.

పుట 414

పాత్రము:— (అష్టమస్కంధము)

మ. కరుణానాథుడు శోర వాకిచుడు ఖండింపఁగారంపె న

త్వగ్భాగంబుభూమిచక్రము హహోద్భిద్విస్ఫుర్గవచ్చట
సరిధూనానాథుక్రమక బహుభ్రబహ్మండభాంపవృటం
నోనోర్వక్రము బాహిగాభిలనుధాంధశక్రముం జక్రముక.

శ్రీరామ వ్రాసినసంకర్షములు నాడె నినినికె శ్రీనాథకవి వ్రాసినసేనపద్మముల
యం పరిష్కరించుచు గలుగెనె తెల్లని బుద్ధులు.

శ్రీకృష్ణభాగము:—

సీ. నీలంబుకూరిడా స్థిరంగారా బాహి మిమిల్లలం దేలు మేనివాడు

కందుమ్మలం నమ్మ లంగమ్మ లగ్నంచునమ్మ లగ్నకమ్మ లమరువాడు

పున్నమబాల్మీ సోదిక కిలన్ది ముగ్గుగుల్మెడునగువెగువాడు

మేటిమారునికొమ్మకూటంబు నా నొప్పి డం వైనవెడందయగంబువాడు

గీ. సప్తమం గమనా గునా గమీసములవాడు, పిడికిలిను బిట్ట నిమి దెడునడుమువాడు

మేనమ్మ కు నాపుట్టించెనగాడు, సోతాభిలద్దనుం డర్థమందు.

పుట 414

శ్రీనాథము:— (కాశీఖండిముద్రాసూక్ష్మానము.)

సీ. పిఠి, చక్రలగానధానశిల మేకకొంత నమధాక్రమద్రోము గాగఁ

నన్నారిపావ్వాచిలుతనీకటియ నసలుకొల్పినమహీరసము గాగఁ

నిమ్మేలూరించె స్త్రీస్మృమొగడలసంఘంపుపుష్పమ్మ హరిదళముగఁ

దొగరున్నియ శ్రీరామోలుసంబంబాయ కిమియ గామిరంగంబుగాగఁ

గీ. పద్మములు నూడి యామిల్లెలమమన, బగిముచిత్రింపఁ దూకచంద మైన

నొనుల యుంపునొనుల నొనుల చెడ, ప్రాచీకళిన మాణిక్యపదక మయ్యె.

శ్రీకృష్ణభాగము:—

సీ. పక లోనవన్మతనంకోభితంబులు దిట్ట కామలసోదీతిములు

ఃకధానా నానా రుక్మిణిలయానిలోపనేకొగలు లత్యగ్నతములు

చిత్రినిర్మలప్రసిద్ధి గోరంబు శ చ నానాదన్దియలములు

పరినితాగుసుంపనుకళింబులార్యమణిట్టమాదనమగించిములు

గీ. పుష్పదామసరిచ్చిన్నభూ లములు, భిక్షుభోజనాగ్నితంబు లభాగములు

భూలేంద్రుల కిడియఁగె నెనగునిండ్లు, గెన నోనంచె నానపాదేవుఁ డపుడు.

పుట 418

శ్రీరామము:— (కాశీఖండిముద్రాసూక్ష్మానము)

ప. పరిదిధూపేపాలిపరిచింబులు మాణింగ్రాశ్మికలపాణింధమములు

బజాశిసీద్ధాన్ధిజంబాలకండుంబులు పటురమతామోదభాజితములు

తిరిగిపోవడమును జరిగినదిగానిదియును
 హెయిన్సన్ గారితోను, లెవీస్ గారితోను
 గీ, కాకపోకలనును, భక్తిభావములు పాపములు
 నున్న గాఢయోగమును నమ్మి, వెలయును నొందెను విధములు.

ఈ గంధకర్త గారు ప్రాచీనగీర్వాణాధికపులకవిత్వములయందు బహుమానము
 గలవా నుటకు శ్రీకృష్ణభారతమునందలి పెక్కుపద్యములు నిదర్శనము లై యున్నవి.

శ్రీకృష్ణభారతము:—

మధ్య గంపించె బయోనిధు ల్లలగెడ బాహుళ్యం భక్తిపాద
 క్కలులై మ్రొక్క నవతులము బడియె రిక్కరాలె భూమిప్రముఖ
 విశిష్ట కృష్ణపదం శ్రీ పరితే స్వేచ్ఛెనె రేచ్ఛెనె
 దయ వేదం గతి దప్పి కల్లకడలై దీపించె బెంజెకటల్.

పుట 74

తిక్కనసోమయాజి:—(విరాటసభయు, చతుర్థాశ్వాసము.)

మ. కలగెం గోయధిపతులకు గిరిగర్భం బెల్ల నూటాగె సం
 చలం బొందె మంధరాంతయ మాకాచకిరీ పల్లెగెడ గొం
 దల మందె ద్రివిశ్రుతబ్రహ్మ పాకారంబు ఋషిజ్ఞ నా
 కులమయ్యె గృహనారకాకులము సంక్షోభించె నవ్యధయౌ.

శ్రీకృష్ణభారతము:—

శ్రీ. చంద్రుడు నుదయించి దీపింపవలయునాడు, సంద్ర ముప్పొంగు నాగే దస్త్రము నొంద
 దాన నస్త్రము నొందు నా దక్షుని నాయక, దనయ్యుద్ధిక్తయంబును శంభవ కద. పుట 88

ఈపద్యమున జమన్తపుత్ర మురానికవివేచితం బగునర్థ గాఢమనాటకం
 బున నున్న:—

“య దిందో రస్త్రేతి వ్యసన ముదయం నానిధి కపా, మపాధి స్రావయం జయతి సవికల్పప్రకృతితా
 అయం క స్సంబంధో ను దమహాశ్రేణిస్య సముదం, విశుద్ధ శుద్ధివాం ప్రభు మనభిసంధిప్రణయనః”

అనుశ్లోకమును, శ్రీకృష్ణభారతము:—

“అగ్రమును గొంపగొజియును గూడి యాడు”

అనుశ్లోకీతిహాసము, జమన్తపుత్ర శ్రీరాధాకాశీభండవము, బ్రహ్మసాక్షాత్కారము నున్న

“కాంతిలో మెలిగి వాటిచు గొంప గొజియ”

అనుశ్లోకీతిహాసము, జమన్తపుత్ర వస్తువు.

శ్రీకృష్ణమూర్త్యాస్త్ర గారు గోకానభవము కలవా నుటకును శ్రీకృష్ణభారతమున
 నిదర్శనములు గాఢయొగియెడి. గోమూర్తీవాసులుగనుటచే వీరు సుత్రముల వలన
 నావలను సమన్వయమును జూచుచున్నారందున గద్యభంగము నిట్లు వర్ణించియున్నారు.

సీ. మడిగార్ గొట్టినోరై కాని దిగియించి గోవాటాగడ బాప ప్రలయ
 కడల నందినోరై గడ వడినంది లోతునీటల దక్షు లోని తిట్ట
 యోవాలోమగా నేగల గును నిన్ని యడ గానికొరొ నీల గొట్ట
 యను చైవయడ గట్టి ముత్రచక్రము ద్రిప్పి భంగపాటన్నచో లంగ రేసి

గీ, సంతము రాకపోకలు సలుపునట్టి పరుగు నానది దాటించి గరిమ నావ
నడవుమండెను ఒడువ కప్పడఁదిబున్న దాకరాకానుమతి ధర్మతత్వగతము. పుట 112

తై శిక్యాదివృత్తులకును నోడక ప్రసాదమాధుర్యకాంత్యాదికార్యగుణబులకును ని
గ్రంథంబున నుదాహరణంబులు మోక్షం దగి యున్నను వానిని గ్రంథవిస్తరభీతిచే
వ్రాయక విరమించితి. వానిని సహృదయు లామూలంబుల నారయుండి.

గ్రీ ధర్మ గాగు "పు" వర్ణమునకును "ము" వర్ణమునకును యతి చెల్లునట్లు
పెక్కుపడద్యములు వ్రాసియున్నారు.

"మారునలివాడఁ దీక్కిరిని ధర్మము కర్తము లిచ్చ మెస్తే" పుట 85

"పు" మన శేగుడెంచి యెటఁ గున్నట్లఁ జూచి మటయఁ బాదలం" పుట 218

"మనినఁ భూతలంబునకుఁ దోవఁ దలంచితే మధుగ్రహం దమ" పుట 864

ఇట్టియతి కిచ్చిరియమువారిభారతిముందు మృగ్యంబుగా నున్నను సప్తకవిచెప్పినచోప్పన
"మస్తేపురుషులలోడిబాజుటకామ్యుల్"

మొదలుగుపూర్వకీషేష్టప్రయోగము లునికిం జేసి యూహితమును సాధువు
గానే గ్రహించి శీర్షకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు ప్రయోగించియున్నారు.

ఇక్క విస్తరింపబడి విరాటోద్యోగవ్యవస్థలను వ్రాసి పూర్తిచేసి పదంబడి యాచ
ర్యపర్వమును వ్రాయఁ దొడిగి యందుఁ జాలభాగము వ్రాసి యున్నారు.

ఇందిలికై లి రిద్దయు మనోహరము పాకము ద్రాక్షాపాకము. అన్వయకార్యము
కానగాదు. ఇదియును గల్పించును మఘములు. గ్రంథముఁ జదువఁ జదువ నింపు
గలిగించుచు వెండియుం జదువఁ సెచ్చ గొలుపు. ఇక్కాలంబున నింతసరముగా నిట్టి
మృదులై లికో నాంధ్రంబునఁ గవనంబు చేయువారిరు దని భావించుచున్నాను,
ఈచోప్పగ్రంథము సంకీర్తము సొందగలిగి శ్రీరాజు వాసిరెడ్డిశ్రీచంద్రహాళిశ్వరప్రసాద
బహదరువారిభాగ్యము సామాన్యము గాదు.

ఈచరిత్రంబున సకలజనమానసానందపరిసకంబుగ సంస్కృతానుసారీగా భారతం
బును బర్వకావ్యంబుగా వ్రాయఁ బూనిన కవిరాజు శీర్షకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారికా
వ్యము సింగిరియంబుగఁ గొనసాగునట్లునుగ్రహింపఁ బరమేశ్వరుని బ్రార్థించుచు గ్రం
థమును వ్రాయుచున్నట్లు లీక్రిందపద్యమువలన నెఱుంగ నగు,

క. అధివ్యాసుల కాకరంబు రెను వర్ణబుంబు కాలంబు పం
బోధించున్ జముఁ దింతలోఁ జపలకం బొంగారి నే భాగతా
గాగ్నోక్షం దిరియింపఁ బూనితిని నీకారుణ్య మకలేప నా
కాధారింబు గ నిచ్చి ప్రోవఁ గరె దేవా నిన్ను సేపించెదన్. పుట 418

ఏరు ప్రార్థించుచున్నకై వడి నీమహాగ్రంథమును నిర్విఘ్నముగాఁ గొనసాగించు
టకై శ్రీకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారికి దీర్ఘాయువును సుస్థిరాలోగ్యంబును బరమేశ్వరుం
డొసంగి మనుసుఁ గావుతి మని నెమ్మనమ్మున నేను ససయమ్ము ప్రార్థించుచున్నాఁడను.

నాగపూడి కుప్పనాగమయ్య.

సంక్షిప్తాభిప్రాయములు.

—అశ్వమేధము—

గ్రామమహేంద్రవరము గొల్లూరి మెంటు ఆర్ట్స్ కాలేజియందు శిష్యాశాంఖ్యభాసాప్రథమపండితులు బ్రహ్మశ్రీ కల్లూరి వేంకటరామశాస్త్రిలవారు వ్రాసిపంపించినది.]

శ్రీకవిరాజవిరుదాగీతకు లగు శ్రీరాచకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలుగారికి.

ఆర్యమాదామహీ!

అమృతించిన శ్రీకృష్ణభారతము, మధ్యమధ్యము, గంగాభాగములు పఠించి యెక్కువగా నానందించితి. మూకవిత్వము చూడుగానైదిగుణావళిమాధుర్యమై నిర్దగ్ధ భావో నివృత్తియునుండు. సరసములై యశుములై శిష్యాభాషామయములతో నల్లిబిల్లిగాను మోక్షాలిబిలితైరుంగుచునులకవితాధారాప్రవాహసగు నోలభాషయన్న తజ్జిగజజ్జలై సునివృక్షరామతిమంతలమయలగు బిష్టులకు జై గురాయమునా నదీప్రవాహసంగమతీర్థమ్ము స్ఫురింపక మాని నాయభిప్రాయము. కవితా పాకము మొత్తముమీఁది ద్రాక్షాపాకమున దురుదుండు. సరసమై యుభయసాహితీ సంపదం జేసి యియ్యది యిట్లున్నది. ఏద్రద్ధింధాజరచనోద్యమంబు చరమేశ్వరుని కరుణాకాండంబున గొనసాగుం గాక. ఈగ్రంథంబును పండితాద్యశీయంజై యాచంద్రతారాగ్రము తేడరిల్లెనుగాక.

కల్లూరి వేంకటరామశాస్త్రి.

[అజయనగరవాస్తవ్యులు సహమహాపాత్రయ

తాతా సుబ్బారామశాస్త్రిలవారి యభిప్రాయము.]

తమ శ్రీకృష్ణభారతము చచ్చటచ్చట స్థానీపులకవ్యాయముగఁ జూచితిని. ఈ గ్రంథము అమకవిరాజశబ్దము సవ్యసముగఁ జేయుచున్నది. అనుయుక్తిను మాంధ్ర భాషావాఙ్మయము, కన్యోపకాంక్షకము.

తాతా సుబ్బారామశాస్త్రి.

[జగత్పరిశిద్ధి నందినరామబాహుళంబుకూరి వీరేశలింగమునంతులవా రినుగ్రహించినది.]

బ్రహ్మశ్రీ శ్రీరాచకృష్ణమూర్తి శాస్త్రికవిగారు వ్రాసినట్టిది.

భరద్వాజేమీపుత్రుల కందుకూరి వీరేశలింగము సమర్థాచార్యునిముగా చేయువ్విభాషన.

అశ్వమేధ!

తాము నాయనందలిన కూతి యముచేరి బంపి శ్రీకృష్ణభారతములోని ముదితము లయిన సూచిపర్వభాగ్యములను గుఱంపుటమును చింకాలముక్తిగలనే కృతజ్ఞ

తాభివ్యంజకపదసముహో సందికొన్నాడను. పుస్తకముగలను . పూర్ణముగాఁ జదివి దానిపైని నాయభిప్రాయమును జెలుపఁ జలచుకొన్నవాడ నయినను వాక్చాత్యల్యముచకుఁ దోడు వ్యాధిభాధితుడ నయి యుండుటచేత నాయభివ్యతసిద్ధిని బడయఁ జాల నందులకుఁ జింతులుచున్నాడను. అయినను నే నాదిపర్వములోని ప్రథమాశ్వాసమును గెండ్లవంశములోని కొన్ని భాగములను జదువఁ గలిగినాడను. నేను చదివినదానినిబట్టి కవిత్రయము మొత్తముమీఁద మృదుమధురపదగుంభిత మయి ద్రాక్షాపాక మయి నిర్దుష్ట మయి యస్థిప్రవాహముకల దయి యిండుమిందుగాఁ గూర్వకపులకవిత్రయమును బోలి యున్నది. రచనానైపుణ్యమునం దొకవేల మీభారతము కవిత్రయమువారియొద్ద మహాభారతముతో సరితూగలేకపోయినను, వారు తెలిగింపక విడిచిపెట్టిన భాగముల నన్నిటిని గల దయి యథావ్యాసభారత మనఁ దగి వన్నె గాంచునని యెన్నుచున్నాను. లోకోపకారముగా పుస్తకమును ముగింపఁ గలుగుటకు మీకును, ముద్రాణాధికార్యముల యందు మీకుఁ దోడుపడుచున్న శ్రీరాజావాసిరెడ్డిశ్రీచంద్రమాళేశ్వరప్రసాదబహద్దరు గారికిని సర్వేశ్వరుఁడ గీర్ణాయుస్సును బ్రీసాదించుగాక.

రచయిత హంసవిరము.   ఇట్లు నిన్నుంచి నమస్కరించు మీవిధేయాత్మఁడు,   రాజ్యసంఘముఖ బంగమంగళవాచము.   కందుకూరి వీరేశలింగము.

ప్రతిపరిశేకకవ్యకవులని ప్రసిద్ధిగాంచినవారిలో నొక రగు శనాపధారి
చెక్కిరి కేంకటాశ్రమిగాన వ్రాసిపంపించినది

బ్ర॥ వేదమూర్తు లైనకవిరాజు శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి శాస్త్రులువారిచరణసన్నిధికి. నమస్కారోధయకుశోపరి. శిష్యపగమూర్తి విన్నవించుకొనుమనవి. తమచే నూతనముగా యథామూలముగా సాంప్రదించబడి శ్రీశ్రీముక్త్యాలసంస్థానాధిపతులచే ముద్రింపఁ బడినశ్రీకృష్ణభారతి మనియెడి శ్రీమదాంధ్రసహభారతము మొన్ననే నాకు సందినది. నిన్ను తమదయగలకార్దును జేసింది. తమరు పంపించెనుమన్నములందును, ఆదిపర్వములోని కొన్నిస్థలములును, సభాపర్వములోని కొన్నిస్థలములును నేను జదివితెని. చదివి నంతిలో నాయభిప్రాయమును మనవిచేయుచున్నాను:— చిల్లరధారాప్రవాహము గల్గి నిర్దుష్టమై చరివించుకొనిదిని జదువఁ గుతూహలము గల్గించుచు ననేకగుణముల కాట పట్టయి మిక్కిలి యానందమును గల్గించుచున్నదనుటలో సతిశయోక్త లవమును లేదు. ఇట్టికవితాధాని యసస్యసాధ్య మననివా రుండ రని నాతలంపు. ఇది కేవలము నాయభిప్రాయమే కాదు. నే నాయాభాగములు చదువునపుడు కవితాసాస్వాదనపుణులగుమన్నితులు మఱికొందఱు గూడ నావద్దఁ గలరు వారుగూడ నిదే యభిప్రాయమును బొందియున్నారు. త్వరలో సంగ్రహముగా జవాబు వ్రాయవలసివడిగాఁ దమ

యాదేశమగుటచే నింతసంగ్రహముగా వ్రాయవలసివచ్చింది గాని లేచిపో జాల విపులముగా వ్రాసి పంప నెందుమంటి? విద్యచిత్రమునకుఁ దే గోరినాను.

ఇట్లు భవద్విద్యుపరహానాన,
శతావధాని, స్థైర్యవల్ల వేంకటశాస్త్రి.

[చెన్నపురిమండి బ్ర|| వేదమువేంకటరాయశాస్త్రిలవాని ప్రాసినది.]

నేను బరించినద్యనియు అమృతప్రవాహముగా నుండివి. ఇంకొక్క నెక్కుడు ప్రస్థితము వ్రాయఁ జాల.

వేదము వేంకటరాయశాస్త్రి.

(శ్రీపీఠాపురసంస్థానాథా నకవులు శతావధానులు సగురామకృష్ణకవులు వాగ్గీనయభిప్రాయము.)
అర్చనారా్య!

వయాపూర్వకముగాఁ దా గంపఁ శ్రీకృష్ణభారతియుం జదివి మీయత్నిమునకు మిక్కిలి యానందించినారము. పుణఃపాకముచే భాగతియునకు మఱియొన్ని వన్నెలు గలుగక పోవని మాయాశయము. అమకవిప్రమాధుర్యము జగత్ప్రసిద్ధమే కావున మేము విశేషించి వ్రాయఁ జలందు కొన లేకు. రిక్కె సచర్వములును గూడ చింతకాలముగోనే ప్రమరింతు రని కోరెదము.

చిత్రగింపవలయును.

విగ్గయులు,
రామకృష్ణకవులు.

[ప్రజయనగరవాసులు వైయాకరణకళాభూషణులు శేరి కాశీనాథశాస్త్రిలవారియభిప్రాయము.)

కవిరాజుబిరుదాంతితు లగుశ్రీశాదకృష్ణమూర్తిమహాశివిగారిసముఖము కు:—

ఓమహాశియా! తాము గించి యంపించిన శ్రీకృష్ణభారతియు మాకార్యస్థానము నకుఁ జేరినది. అందుఁ గొన్ని నన్నయభట్టాచారులు విడిచిపెట్టియు సంస్కృతముం దున్న టియు యావత్కథలను చాము విపరీతిచించి శ్రీకృష్ణభారతియు పండితపామర సాధాణముగా పోకాచందకిరం బై యుండు.

నేరి కాశీనాథశాస్త్రి.

[రాజమంహేంద్రగిరము బోధనాభ్యసనపాఠశాలయం దాంధ్రీపండితులు సంస్కృతకవిశివతాది

[గ్రంథకర్తలు నగుబ్ర|| మల్లాదిసూర్యనారాయణశాస్త్రిలవారు వ్రాసినది.]

బ్రహ్మశ్రీ శ్రీశాద కృష్ణమూర్తికవిరాజప్రదీపం బయిన శ్రీకృష్ణభారతియు ప్రథమసంపుటయుం జదివి యానందించితిని. “వాసుదేవస్య మాహాత్మ్యం పండివా నాంచ సత్యతాం దుర్వృత్తం ధార్తరాష్ట్రాణా ముక్తవాక్ భగవం నృసిః” అను వ్యాసవచనముం బట్టి శ్రీకృష్ణనిమహిమయుం జెల్పునది యగుటను నామైకదేశన్యా

యముగబట్టి శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు రచించిన దని తెల్పుచుండుటను దీనికి శ్రీకృష్ణభారత మనెనునామ ముఖయసమ్మతమై యెంతయు సుచిత మగుచున్నది. మఱియు బహుభంగులఁ బ్రాచీనకవిత్వమును స్మరింపఁజేయునది యేతన్ని వి కవివజ్రకే చెందియున్నకవిగాజవిరుదను, పు డన్వేషము గావించిన దని చెప్ప వచ్చును.

ధారాశుద్ధి నొందిఁ సుకవిత్వము ముఖయసాహిత్యసంపదముఁ గలయిక్కవి యిప్పటి కామన్వేషములు జేసిఁగొనిన ల్లెఱుగుచును. నేషించిన పరిమళమును గూడ నిట్లే శ్రీధర్మో హస్య శైలిం దెలిసింది భాషాసౌమ్యము గావించఁ బామేశ్వరుఁ డను గ్రహించు గాఁ. ఇక్కవిరాజును హూర్వ్యనంబునఁ ను శయూతి మొసంగినశ్రీరాజు నాసిరెడ్డి శ్రీచంద్రశాఖీశ్వరిసాదబహద్దరుగారు చిరాయువులై నిలసిల్లెనరుగాఁ.

మల్లారి హూర్వ్యనారాయణశాస్త్రి.

[బ్రూరింకనాల్ల పుట్టును నునందినవర్తియగుమాగ్నింభక్తులను వ్యాయాసాదులుమాగు
నోలాచలంశ్రీనివాసరామగారి మఱిప్రాయము.]

శివభాగ్యగ్రంథముఁ జరిపించి వినుచుండని. వృదునుధురైతై లి నొప్పి పండిత పామగ్రాన్థమై, పూర్వగ్రంథి హుక్కిమ మేనూర్మును నడలఁ మనోకంజకముగ మీగ్రంథగాజగులు వాల్లెమున్నది. శాస్త్రవియమభంగము లెచ్చట చున్నట్లు నా కగ వడలేదు. ఈగ్రంథము మీనామంబును వాసిరెడ్డివారవగనామంబును నాచంద్రతారా ర్థంబుగ జగత్తు నిలపు నులకు సందియము లేదు.

నోలాచలం శ్రీనివాసరావు.

[మదరాసుప్రెసిడెన్సీకారేజయం గ్రంథప్రధానపండితులును, ఆంధ్రవాఙ్మేళిరామాయణాది
మహాప్రబంధరచనాధ్యంధరులును, ఆగు బ్రహ్మ వాఙ్మేళికాలను మద్భాషాచక్రగు గాగ్రీసంపించినది.]

శివును సంసంభాగమును సమయ్యుత్తమును జేరి. వి. నాయందలి తమవాత్స ల్యమును మిక్కిలి స్మృత యిడు. విరామము లేమిచే నమ భాగమునం కచ్చట చచ్చట గొంగొంగ్రంథము చదివితగి. సుప్రసిద్ధులై మీకవిత్వమును గూర్చి కే నేను పాపుగారు జగ ముఁగొనఁదాసురికి జందె మేల యున్నట్లు మీకవిత్వములయ్యము తెలియనియూధుగి డెవఁడు. నూర్మిమిగి గవ్యా మభ్యసించి యగ్రప్రాయములనే బ్రీధి కంఠీగిమివా రికి బ్రాగ్భ్రాయములు ముఖ్యము గాని తమయట్టివారే గాగు. అందు మీకన్ను గొప్పవారయగ్రప్రాయములు మీ కన్వయ మగునేమోగాని నాయట్టివారియగ్రప్రాయము మీ కల్లు నోలవఁగలదు? మీగ్రంథముపై సగ్రాయ మెప్పుకొ వాడు గొంకా? మీరు మీస్వభావసౌశీల్యముచే నన్నాదరించి పుస్తకము నుడితి. నేను శిరసా హించి గ్రహించితిని. అయిన నాయగ్రాయము మీకు వలయునేని చెప్పెను:—

కవిత్వము సరిముగాను హృదయంగమముగా నున్నది. తైలి గ్రంథయోగ్య తకుఁ దగి యున్నది. నేను జూచి చోట్ల లక్షణసాహిత్యములు లేవు. నేను మూలముతో

నరి చూడలేదు గావున యథామూలముగ నున్నదో లేదో చెప్పఁ జాలను. ఇదే విధముగఁ బదునెనిమిదిపర్వములు నాంధ్రీకరింపఁ బ్రార్థించు,

భవద్విధేయుఁడు,

వా. సుబ్బారావు.

[ప్రకృతమున గుంటూరునందుఁ బెరగనల్ అసిష్టాంటుగ నున్న బ్ర|| జయంతిరామయ్యపంతులు

ఓ. ఏ. ఓ. యల్. గారు ఆ 1918 సం|| ఆశ్వయుజమాససహిత్వపరివర్తితకలోఁ

[బకటించిన యభిప్రాయము.]

[బహుశో] శ్రీరాధకృష్ణమూర్తికి విరాజప్రసారం బయ్యుత్తీర్ణమౌగారం మందలియాద
సభాపక్షములు గలపుస్తకము కృత్తిజ్ఞతాపూర్వకముగా సంగ్రహించి గ్రంథ మచ్చటచ్చటఁ
గుత్తూహలాయత్తచిత్తముతోఁ జదివి యానందించినారుము. కనితానాన యుగర్థం
మొరది. తైలి సుప్రసన్నమై మహోహముగా నున్నది. మొత్తముమీఁదఁ గవిత్వము
చనువుటకేమి విరుటకేమి యిం పము వ్యవస్థనై బహుభంగులఁ బ్రాచీనకవిత్వము
బోలియున్నది. సుప్రసిద్ధ మగుకవిత్వరూపభారతి ముండ నిగ్రంథ మేలించింపవలయు
నని యనేకులకుఁ దోచక మానదు కాఁ— “కలికల్పపహర మనియుం గలకాలపు
కోర్కి యనియు గడగిలి గినిం దెలిగింప” నని యాశంకకు సమాధానము కవి
కృత్యాదియందే మొసంగెను. ఈభారతియు గూడ రాష్ట్రహింద్యపురుషులనే పోషింపట
విశేషము. అదికాలమున నివృష్ణముగా గ్రంథింపనూపి యగునట్లేత్వరుడు ప్రసా
దించుఁ గావున. ఆదిభారతము బోలి యుదియు నాంధ్రహాకమం దెల్లటల నాచంద్రా
ర్థముగాఁ బరికాశించునూత.

ఇట్టిమహాభరతమునకుఁ దోడ్పడిన శ్రీరాజు వాసిపెట్టి శ్రీచంద్రనాథకవిప్రసాద
బహద్దరుగారిపుణ్య ములయును.

జ. రా.

శతావధాని బ్రహ్మయ్య చెల్లెట్ల వేంకటాద్రిగారు మరలఁ బంపిపది.

[బ|| శ్రీ|| గురుచరణారవిందసన్నిధికి.

శిష్యపరమాణుకృతబహుసమస్కారపూర్వకవిజ్ఞప్తి.

ఇదివఱలో సుమారు మాసత్రయముక్రిందలఁ దాము నాయందలివాత్సల్యము
నంజేసి యనిపినభవన్నామాంకితంబును, భవదాంధ్రీకృతంబును సగుభారతమ్ము
నందలి ఆదిసభాపర్వములను, ఇతిగులచేఁ జదివించియేమి యేనే స్వయముగాఁ
జదివియేమి, ప్రత్యక్షరమును చదిసి కతార్థుడ నైతిని. కవిత్రియాంధ్రీకృతభారత
ముండఁగా మరల ని దేటి కనువారివాదమునకు బొత్తిగా నవకాశము చిక్కనీయక,
ఎయ్యడ నెట్టిరసము కరియవలయునో అయ్యడ నెట్టిరసోదయము సమగ్రముగా
నొలుకుచు నిరర్గళభారాపూరితమై, నిరంకుశప్రతిభాస్ఫూరక మగుమీభారతము
తక్కుపర్వములచేఁ గూడ నచిరంబున జగత్కల్పనిపర్వం బొనరించి మించవలయు

నని భావంతు నర్థింపనివా గుండ రని నానిశ్చితాభిప్రాయము. మాతిరువరిశాస్త్రి కూడ నిట్టియభిప్రాయమునే పొందినట్లు కప్రసంగమున నతనిముఖముననే వినియుంటిని. ఎవరేని దీనింగుడిచి యిట్లే సంతసింతురనుటలో నన్యతము లవమును నుండఁ గూడదు ఎంతో వాయవలసియున్న ను గ్రంథవిస్తర భీతిచే స్ఫూర్తిప్రాయముగా వ్రాసి విరమించునన్నను మన్నించి యాశీర్వాదంపఁ గోరుచున్నాఁడను. ఈనావాసివషయము నాకు భగవంతుఁడని తోచించినదికాని కేవలము తమయందలిగురుభక్తిని దెల్పుటకుఁగాఁ బ్రవర్తించినది కాదని తామును లోకమును గూడ విశ్వసించుఁగాక యని యింతో విరమించుచున్నాఁడను

బంధు }
28-9-16 }

ఇట్లు భవద్విగ్రహము,
చెల్లెపిల్ల వేటూరిశాస్త్రి, శతనధాని.

(గుంటూరు హనుమాన మఠము సంస్కృతపండితులును అవగానిశిగోమణి బిరుదాంకితులును గుశ్రీకాశీకృష్ణాచార్యులవా రొసంగిరి.)

కా. ధారాశుద్ధికి జహ్నుకన్య, పుసంధర్మంపుబూదోట, భా
సారామణిదర్శనంబు, కవితాసామ్రాజ్యసింహాసనం
వాగా సర్వసామ్యసాంబుధి, శత్రుయాపాకపుత్రాద్యలం
కారాగాము, కృష్ణభారత మసంగిగా వెన్న సామాన్యమే.

కాశీకృష్ణాచార్యుః.

అవధానిశిగోమణి.

(చెన్నపురిప్రభుభారతమండలి)
(పండితులు వేటూరిప్రభాకరశాస్త్రిగారు పంపినయభిప్రాయము.)

శ్రీకృష్ణభారతముఁ పద్యద్యయము పఠింపఁబడినది. సాగడపాలము తొక్కిన నాయుద్దేశము నెఱిగించుచున్నాఁడను తెలియవు సంస్కృతగ్రంథమును శర్థించుకొని క్రొత్త వెలయించిట్లు తొట్రులేక నినుపారి యున్నది. శైలినుందు ఇవధాని గలదు. తెలియిం దిట్టిమేటికూర్పు నేటికవులకుఁ బెక్కుమారు నక్క కున్నది. పద్యబాణాన్యము గిద్యవైఖ్యము వ్యాద్యము గానున్నది. గద్యస్థితియు నుచితస్థలములందే పరిమితమై వినుపుదోపించున్నది. సంస్కృతాన్య కవలెనే యీమహాగ్రంథంబు మును నిద్వర్తించుటకు వలయుకుదిరిక లన్నియుఁ బర్వాప్రముగా నీ వివర్యులకుఁ గుదిరియున్నవి. పాఠనై విధ్యపర్యాకులితము లగుసంస్కృతభారతప్రతులు సూచి నాధునానియము సుదుష్కరముగా నూహించుచుండువాఁడను. ఈకవితయ్య టెట్టికష్టమునకు బాల్చి కృతార్థులు కాఁగలుచున్నారోకదా! మహాభారతప్రబంధము నట్లు చక్కగా బూరింప దొరఁగొన్న శ్రీకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారికిని వారిని బ్రేరింప గోరొన్న శ్రీచంద్రమహాభివ్యవహద ప్రభు నకును శాశ్వతార్థులు దొరికినవి.

పెదకల్లేవలి }
4-4-16 }

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి.

శ్రీ రస్తు.

ఇందు ముఖ్యముగా గమనింపవలసిన కొన్ని

విషయములు.

12 ఇంగు మొదట్లం గలయంకలు శ్రీకృష్ణభారతములో విపరీతబలసంఖ్య యనియు, న. భా. యనిన నన్నయభాగవత మనియు, శ్రీ. కృ. భా. యనిన శ్రీకృష్ణభాగవత మనియు, మా. అనినఁ జూడుం డనియు, మూలము అనిన సంస్కృతభారత మనియు, పు. నో. యన పునోటనియు సాంక్షి యుగా నెఱుంగువది.

22 అనుక్రమణికాపర్వసారంభమున నూతనశాసనంగాదమునందు దీనికిని న. భా. కును చాలవ్యత్యాసము కలదు. న. భా. లో నూతుఁడు నేను దక్షుఁడను నానలన మీ రేకథ విసవలకు రని శాసనకారుల నడుగఁగా వా రుత్తమ మేదియో యది చెప్పు మన్న ట్లున్నది. మూలములో భారతము చెప్పు మన్న ట్లే యున్నది.

23 వ్యానునకు బ్రహ్మ పృథ్వీమగుట గణపతిచే భారతమును వ్రాయించుట పెక్కుప్రతులందు లేదు. ప్రక్షిప్త మని నిర్ణయింపఁబడినను వాడుకంబట్టి యిట వ్రాయఁబడి నని నెఱుంగువది.

24-35 ఇందుఁ గలవిషయ మంతయు మూలమున విస్తరించి యున్నది. న. భా.లో లేదు. ఆశ్వాసాంతములందుఁ బూర్వకమవలెఁ గాక క్రొత్తమాన్ద మిం దవలంబింపఁబడియె. న. భా. లో శమంతపంచకముం జెప్పి మఱియు నత్మహింసంభ్య వినుం డని “నీ. వరరథమొక్కండు...” అని చెప్పఁ బడియున్నది. శ్రీ. కృ. భా. లో అత్మహింసంభ్య పద్యమునఁ జెప్పక 35 లో పు. నో వాగ్వియఁ బడియె. ఈవిధముట కొంత లోపమే. ఇది ద్వితీయమద్రామంపు నవరించుకొందురుగాక.

34 మూలములో “అపానియుయు కేళిమృత్యు శల్యోద్ధివసంపైఁ, గగయుద్ధమతఃపరం | దుశ్యోధనస్య భీమస్య, దినార్ధమభివృద్ధాః | తస్యైవ దివసస్యాంతే, ద్రాణిహర్షిక్యగాతమాః | ప్రస్తుం నిశి విశ్వప్రం, జగ్ముర్యాధిపింబలం” అని యున్నది. దీనికి న. భా. లో రెండుపద్యము లున్నవి. దేనియందు మూలార్థము సరిఁ గాలేదు. రెండవపద్యమందు విపరీతార్థము కలిగియున్నది. దీనిలో శల్యుఁ డొక్కపలు నాగపురిశుఁడు (దుశ్యోధనుఁడు) ఒక్కరేయును యుద్ధముచేసిన ట్లున్నది. శల్యుఁ డుదయము 8 గంటలు మొదలు 12 గంటలవఱకును అది మొదలు సాయంత్రము 8 గంటల వఱకును నాగపురిశుఁడు యుద్ధముచేసెట్లు వైమూల్యోత్సమునివలనఁ జెలియుచున్నది. కాని నాగపురి శుఁడు రాత్రి యుద్ధముచేసినట్లు లేదు. ఇదిగాక ఆరాత్రి యశ్వత్థామాదులు చేసినయుద్ధము రెంటి యందును లేదు.

38-42 ఎఱుకుం గలకొంతభాగమును, ఉదంకగురుచరిత్రము—ఇం పయోదధామ్యునియు వానిశిష్యులయు చరిత్రము వ్రాయఁబడియె. దీన గురుకులవాసక్షేత్ర మెఱుంగ నకు, అశ్వదేవతాస్తతి ఆలో గ్యకరము, ఇది యంతయు న. భా. లో లేదు.

45 “చ. ఖలఁ డగు ..” ఈపద్యార్థము న. భా. లో లేదు. రత్నకుండు పోయినవివరంబునండి యుదంకుఁడు నాగలోకంబునకుం బోయిన ట్లున్నది. ఎల్లు పోఁ గలిగినో వివర మట లేదు. మూలమున నృప్తీ కరింపఁ బడి యున్నది. న. భా. లో ఉదంకుఁడు నాగపతుల స్తుతించె నని పద్యములు వ్రాయఁబడి యున్నవి. అవి యన్నియును మూలమందు లేనివే. 88 న పద్యార్థము కొన్నిమూలప్రతులందు లేదు.

48 హయోపాసంబునం దూఁడు మని మూలమున నుండ న. భా. లో నశ్వకర్ణరంధ్రధృతింబు నేయు మని మార్పఁ బడియె. అట్లొకపద్యార్థము కా నోవు.

48 ఉదంకుఁడు జనమేజయునికడకుఁ బని రత్నకునివలనఁ దనకు జరిగినపరాభవము ప్రధానముగాఁ

- శిష్టి పరీక్షితును గణపట అరూఢానముగా న. భా. లోఁ జెప్పబడి యున్నది. ఇది యమాలకము-
లోకానుభవమునకు దూరము. తనకార్యమును సాధించుకొనులోకస్థుఁడు పెరవాటికడ వారికివ్వ
మగునది చెప్పి యొప్పించి తరువారఁ దనసంగతి చెప్పుకొనును. అట్లయినఁ గార్యమనంధాన
మగును. మాలములో నీతండ్రి యగుపరీక్షితుని దత్తుడుఁడు కలచి చంపి లోకమునకు మహాపాకా
రము చేసె నని జనమేజయునిమదికిఁ గినుక పుట్టించి పిదపఁ దనసౌభాగ్యము చెప్పి నట్లున్నది.
- 59 కద్రూపినతలకుఁ బుట్టినగుడ్ల నుపసేవభాండంబు (దోష్టులుగలకుండ) లలోఁ బెట్టినట్లు మాలమున
నుండగా న. భా. లో స్మృతుండంబులం బెట్టినట్లున్నది.
- 84 కద్రూపినత లుచ్చైత్యవేదముమాలమునఁ బంజరములు సజచికోనట లో నగనది న. భా. లో మాలము
కన్న భిన్నముగా నున్నది.
- 85 ఇందుఁ గలఃపయము కొంగు పెడిచి కొంగ పరీక్షితునకుఁ బాముసుంత్రము వేయ మోహ్యులుఁడు
వచ్చినప్పుడు పరీక్షితునిభంగముగా న. భా. లో వాయుబడి యున్నది.
- 87 గుండవిరూపమునందు దేవతలు సేవింపఁబడినవి నామాలభిన్నముగా న. భా. లో నున్నది.
- 89 న. భా. లో కనత ర్కణాదుకును దీనిచి పార్థినిచి తనరాశీస్వము వాపు మని కోరినట్లున్నది.
మాలములో స్థూల గాన కిక్కిరింపుకొని వాయుబడి యున్నది. మా. శ్రీ. కృ. భా.
- 88 రాజ్య భావము వేరయించి మాలమునందు కల్పంబుబడియున్నది న. భా. లోఁ త్రిత్రియవంతులై
అనునట్టి మొదలు మాత్ర మసర్థముగా వాయుబడియున్నది.
- 90 పరీక్షితునియందు బాముసుంత్రము వేయించినవాఁడ కిత్తవసాగ్రహం దగునొకవాయుహూం దని
మాలములో నుండగా న. భా. లో “ధోణిచాచా” అనునట్టియున్నది. బ్రహ్మచలన స్వమంత్రము
నొందినట్టికశ్యపుం దనుబ్రహ్మర్షి యని చెప్పఁ బడియున్నది. బ్రహ్మచలన బాముసుంత్రముఁ గొన్న
వాఁడు గెలక కడులను ఇంద్రులను నన్నకశ్యపుఁడనాపతియే (మా. శ్రీ. కృ. భా. 85) సవ్యసంగ
పరివర్తనై గంధమాదనముందు పెరుగుచేయునవృహ్మకీ ధవము కాలసింపించి యొందుచో
లభించు పరీక్షితుని సర్వమంత్రము వేసి ధవము స్వీకరించుకొని పో వచ్చెనా? కొడు కిగనత్తుకుని
మాయ గ్రహించలేక నానినలలోఁ బడిపోయె నా? లెక్కననిక దండెని (ప్రజాపతిని) మోసపుచ్చు
నంతటితో కలరా? ఇట్లు వాయులు యనంగతము నమాలకమును. న. భా. లోనిమధ్యాక్కర
యింతయనగమును గణింపినది. చిత్రింపఁడు.
- 97 ఆస్తీకుఁడు ననపే బయునికడకు వచ్చి నప్పుడు న. భా. లో “నీ కెన్నియిట్టలు దానిన యిచ్చు నట్లు
మనిన...” ఆస్తీకుఁడు “సర్వయాగ ముడిఁగెనే” కాని నున్నసంగతి” అని కోరఁగా జనమే
జయుఁడు స్వయాగ ముడిఁగెనే నని వాయునిచ్చి “అతఁడొక్కఁడని” అనుదానిలో యగము
జరుగుచున్నట్లును దీక్షకుండు వచ్చి యగ్నిలోఁ బడుచుండునట్లును ఆస్తీకుఁడు బ్రహ్మచించినట్లును
వ్రాయఁబడి యున్నది. “సర్వయాగ ముడిఁగెనే” ని వ్రాసినవెనుక నిట్లు వ్రాయటం నమంజను
కాదు. ఈసందర్భమున మాలము గాని శ్రీ. కృ. భా. గాని చిత్రించిన సందర్భము లేటెల్లెంబగు.
- 104-105 ఇంద్రకేసయము న. భా. లో స్మగ్యము.
- 108-107 ఇందుఁ గలరాజులము రాజపర్శులయు క్లేబు న. భా. లో నాటి యున్నది.
- 110 పథురా యుగపతి యైననీకకు మృగమాంసము తెచ్చి పెట్టునియ్యము పియ్యదేవలంపున వేట
కరిగె నని న. భా. లో నున్నది. గరికకు మాంసము పెట్టు మని పిత్తదేవలు చెప్పినట్లు మాలమునలేదు.
- 111 జాలరులు నచ్చి చేరను జల్లుట లోనగుటకు సందర్భముద్దయే గాక న. భా. లోఁ “కడలలో నొక్క
కొడుకు నొక్కకుఁతును గని” వారిని తెచ్చి దాకరాన కిచ్చినట్లున్నది. మాలములో పనురా
జాన కీయ నతఁడు కొడుకును మధ్యకేశవాక్షుని కేసి కుఁతుని మిక్కిలి దైవదాకరాజాన కిచ్చిన

III.

ట్లున్నది. ఇట్లు గాకున్నచో గొడుగు మత్స్యజేశమున కధిపతి యయ్యె నని యున్న న. భా. వాక్యమునకు గతి మృగ్య మగుచున్నది.

118 న. భా. లో మత్స్యగంధి పూర్వజన్మవృత్తాంతము చెప్పబడి యుండలేదు వ్యాసావతారఖట్టమును మూలభేదమును బొందియున్నది.

118-124వరకుం గలభాగము పెక్కుతెలుగుల భారతప్రతులందు గాన చెప్పెడిని. పేర్లు మిక్కిలి స్వశ్యస్తమును బొంది యున్నవి. మూలమున దుష్టంశునిచరిత్రము వాగ్దానమునకు యయాతిచరిత్రము వ్రాయబడి యున్నది. న. భా. లో-శ్రీ. కృ. భా. లో గానికీ భిన్నముగా యయాతిచరిత్రము వ్రాసినవెనకనే దుష్టంశుచరిత్రము చూపబడినది. యయాతి గుర్యంతునకు 18 వరములు ముందువాఁడగుటచే మూలములో నట్లున్నను సంతానక్రమణిక నవనదించి వ్రాయబడి నని నిర్ణయించుకొనవచ్చును.

128 కనుని దానపులు చంపి చూసి ముద్దచేసి గోడెల్లకుఁ దినిపించినట్లు నిఘామున “హత్వా సాలా వృతేభ్యశ్చ ప్రియ చ్ఛల్లుకశః కృణోతి” అని యుండగా న. భా. లో “పథియించి కశాలసాల స్కంధంబున బంధించి చరిరి” అని యున్నది. సాలావృతశ్చల్లుకని నిట్లు గ్రహించి లేఖకపాకు లిట్లు మార్చియందు కేమా “భిత్వా భిత్వా శక్తిరాణి సృకాణాం స వినిర్గతు” అని మృగసంజీవి శక్తినిలనఁ గనుండు పునర్జీవగుం డై నచ్చినప్పు డున్నది. దీనింబట్టి సాలావృతశ్చల్లుకమునకుఁ దోడ్గలే యధము కాని సాలస్కంధము కా దనుట నిశ్చయము.

128 న. భా. లో నమరులు కనుని భస్మము చేసి నురలో నుకుగినకుం దాగిపించినప్పుడు జేయగాని పాగ్గనంజేసి “నుకుగిండు తన యోగదృష్టం జూచి లోకాలలోకవ్యవస్థాంతభువనాంతంబునఁ గనుం గానక నురాసన్నితభస్మమయ్యుండే తన యుదఁగదాన నక్కమం గని ” మంత్ర శక్తిం బ్రదికించి నట్లును తనహృదయంబు భేదించుకొని రాంబయు నట్లు నచ్చినఁ దనకు మృతి వచ్చు ననియు వచ్చిన మంత్రశక్తింజేసి మౌల బ్రదికింపు మని సంజీవి నుపజేశించినట్లును వ్రాయఁ బడి యున్నది. ఇట్లుమూలమున లేదు. జేయగాని “నానిఁ జూచి కాని నేను గుడున న్నొల్ల ననుడు” ఏమియు నాలోచింపక శుక్రండు మంత్రశక్తి నాహ్వానం బొనగించె ననియు దాన నతఁడు బ్రదికి కనుపున నుండి రసవృత్తాంతము చెప్పి యిట్లు రాధపడుచుంటి నన శుక్రుఁ డెఱింగి నురాపానంబున వైనదొంగునకుఁ బశ్చాత్తాపము నొంది యపుడు చేయునది లేక భవబ్రదు కాశించి వానికి మృత్యుసం జీవనిఁ జెప్పినట్లు సంబంధముగా నర్థింపఁ బడి యున్నది.

145-152 నఱుసం గలయష్టకాదులసంభాషణము న. భా. లో సంక్షిప్తమైనది. లోపించినది.

153 పూరునిసంతోచరిత్రము భారతపర్వగులందు బహుపథంబులం బట్టియున్నది. దేనికి యంతమునకు సత్యమో తెలియుట సాధ్యము కాదు.

154 ఈమధ్యంతచరిత్రమునకును న. భా. లోని గుర్యంతచరిత్రమును బెక్కువ్యాపల భేదంబు చూపబడినది చిత్రింపుడు.

189 భగవాదరాజువృత్తాంతమునందును గొన్నిపేర్లు తాముమాటు సదియున్నవి.

189 ధృతరాష్ట్రుండు పుట్టియుండగా బాండరాజును బుట్టించుటకుఁ గలకారణము నయుక్తికముగాఁ జెప్పబడియున్నది. ఇది న. భా. లో లేదు.

194 “సో. ధృతరాష్ట్ర స్త్యచక్షుస్త్వా ద్రాజ్యం న ప్రతిపద్యత పారశవత్త్వా ద్విదుశో రాజా పాండు ర్భూతావ హ” ఇట్లునిష్కరులందుఁ జాపట్టయుండగా న. భా. లో “అంబికేయు ధృతరాష్ట్ర రాజ్యాభిషక్తుంజేసి” అనియు “కుమారాయితశక్తికాలి ధృతరాష్ట్రుండు రాజ్యము నేయుండగా” అనియు వ్రాయబడి యున్నది. ధృతరాష్ట్రుడే కరుణేశమునకు రా జైనయెడల నవిభాజ్య మగు రాజ్యము వానికొడుకు దుర్యోధనున కే వచ్చును గాని పాండవులకు రా నేరదు. ఇట్టిచో ధర్మాత్ముఁ డగుధర్మరాజు తనభాగము దీనిం గూర్చి ముందు వ్రాయబడును. తన ముఖము

IV.

నీకున్న యాధముచేయుటయు ధర్మ పని తలంచెనా? భీష్మారులు దీనికి సమ్మతించురా? దీని కను సుణముగా దక్షిణదేశమందుఁ గృష్ణమాచార్యులుగారు కొత్తగా ముద్రింపించినయొకపత్రిలో మాత్రము “ధృతరాష్ట్రభీష్మగీతః” అని యొకదేశపతితమై యున్నది. అనేకకారణముల చేత నిది ప్రుక్షిప్తమని త్రోసివేయఁ దగు. ఇట్లు వ్రాసిన న. భా. లోనే:—

నీ. వైతృకం బగులక్ష్మీ • పాండుభూపతి మున్ను, తాల్పుటఁ జేసి తత్తనయుఁ డైన
ధర్మజాఁ డిప్పుడు • భాల్సిన నాతని,తనయుండు మఱి దానిఁ • దాల్పు మీఁద
నిష్పాటఁ బాండుఁం • శేకుల వనుమఱి,రాజ్యార్హు లగుదురు • రాజ్యమునకు
బరునడి మే మింత • వాసిన మాపుత్ర,పాత్రవెంబును • బాయు నింక

అ. నోరులఁ గొల్పి కుడు • నోవ మే మట్లుగా,కుండ మమ్ముఁ జేయఁనోపు దేనిఁ
పాండురాజుతోంటి • భక్తియు నప్పాండు,తనయులందు దయయుఁదలవ కుండు.

అని యున్నది. ఇట్లు నన్నయభట్టు పూర్వోక్త రసందగ్ధకూశ్యముగా వ్రాయఁడు. కావున న. భా. లో ధృతరాష్ట్రుడు రా జని వ్రాసినవచనము ప్రక్షిప్తము.

185 ధృతరాష్ట్రుడు సత్యవ్రతాదులఁ బదులడ్రం దక్కినక న్యాకేతంబును బెండ్లియాడి నట్లు కొన్నిపుతు లలో లేదు. లేకున్నను సన్నయ వ్రాయుటంజేసియుఁ గొన్నిపుతులలోఁ గలుగుటంజేసియు నిటఁ జేర్చెనంటియె నేమా!

188 స్వయంవరమునందుఁ గుంతి పాండుని రించినచివయ మిటఁ జక్కగా వర్ణింపఁ బడినది. ఇది చదివినచోఁ బాండురాజునకుఁ గున్యకోగము గల దని వాదించువాదివాద మపాస్త మగుచున్నది. మఱియు వారి కిది వాక్కుమంత్ర మగుచున్నది. ఇదియును మాదిర్చితంతమున న. భా. లో లేదు.

199 మూలములో మఱియొకతావున నున్నను ఇట పదుగుని వివాహము వ్రాయఁబడినది. ఇట్లు స్థానభేదము గల్గింపుటకుఁ గారణ మేమి యని యడుఁగగాఁ బ్రక్రమము ననుసరించి ధృతరాష్ట్రపాండురాజుల వివాహ మిటఁ గలదు గావున దాని ననుసరించి వ్రాయఁబడి నని గ్రంథకర్తయన వివచ్యుచున్నది.

219 మొదలు 220 వఱకును గొన్నికొన్నిచోట్ల మూలముకన్న భిన్నములైనసంఖ్యములు న. భా. లోఁ గాన వచ్చెడివి.

220 భీముడు గంగలోఁ ద్రోయఁబడినప్పుడు నాగులు వాని నాగలోకమునకుం గొనిపోవుటయు నట గసపానంబున నాగాయతంత్రము గలుగుటయు వెండి పెచ్చుటయు ధర్మరాజువిచారములోనగు పెద్దకథ యంతయు న. భా. లోఁ బూర్వ మయ్యె.

226 ద్రోణుడు మ్రొదనిచే నిగిసింపఁబడి హస్తీపురికి వచ్చి కృపాచార్యునింటఁ బ్రవృన్నంగా నుండే ననియు నపుడు కృపాచార్యుఁ డెడసినప్పుడు కురుకుమారులకు నశ్వార్థమ శస్త్రార్థవ్యం జెప్పవలెననియు మొదలగుచది న. భా. లో లేదు.

244 అపీఘ్రత్ర మనుదేశముం గలిచి తెచ్చి యున్నందు వెనుక గురువునకు దక్షిణగా నిచ్చుట న. భా. లోఁ గానరాదు. దోర్ని ౨౬ డర్శమనిగో “నాయుర్ధంగు సేయునప్పుడు నాతోఁ బ్రతి యుద్ధంబు సేయవలెండు మిదియ నాకు గురుదక్షిణ యనిన నర్థమందు నెల్లె యని యాచార్యునకు ననుసంధించి దాని కొడంబడియె” నని న. భా. లో వ్రాయఁబడి యున్నయది. ఇది సరియైనచో నర్థమందుఁ జ్యోవాని యైనచో గురునిగో యుద్ధ మేల చేసెనో విచారించునది. మూలమం దిట్లు లేదు. “కలన సే మున్ను కడఁగి నవ్వుడ నమ్మఁ గలయు మియ్యదియె యలరుదక్షిణ” అనఁగా సేను సమీపికి యుద్ధమునకు వచ్చివచ్చు గాని మునుమున్న నీవు నామీఁదకు యాధమునకు రా చు దని. కోరఁగా నతం డంగీకరించె. ఇది సరిపడియున్నది. చిత్తగింపుడు. ధర్మజనియోపాఖ్యాభి యుక్తము న. భా. లో వ్యత్యస్తముగాఁ బడియున్నది.

- 245 ఇందు ధృతరాష్ట్రుడే పాండవయుల మహాస్మృతిఁ నైపక విచారించుచుండఁ గణిండుననిచ్చి రాజనీతులు చెప్పినట్లుండ దుర్యోధనుడు విచారించుచుండ నతనికిఁ గణిండుననిచ్చి చెప్పిన న.భా. లో వర్ణింపఁబడినది. కారణము మృగ్యము. కణిండు చెప్పిననక్కడకథ న.భా. లో లేనేలేదు.
- 246 పౌరులు పాండవులం బ్రాంసించునట్టివిషయము సరిగా న. భా. లో లేదు. అది పాండుపట్టాభిషేకమును సీరికరించును.
- 250 దుర్యోధనుడు తండ్రితోఁ జెప్పి మొట్టమొట్టాకొనినమాటలు కొన్ని న. భా. లో సరిగా లేవు గాని “వైతృకంబగులక్ష్మి” అనుపద్య మిట వ్రాయఁబడి యున్నది. దీనిలనఁ బాండురాజ్యము ప్రకటించఁ బడును.
- 251 ధృతిరాష్ట్రునిదుష్టత్వము న. భా. లోఁ గొంచెము కొంచెముగా స్ఫురించెడిని గాని యిందు స్పష్టముగా నెక్కాడించఁ బడినది. ఇట్లు నెప్పుట సమంజసము. దుర్యోధనునికన్న ధృతరాష్ట్రుడే క్రూరుఁడని నాయభిప్రాయము. వ్యాసమునిభిప్రాయమును. పాండువులను వాఁడాపత్యమునకుఁ బంపుటకే కాక లక్ష్మయింటం జచ్చు వెట్టి చంపుటకును ధృతరాష్ట్రునకు సమ్మతమే.
- 255 వారణాపత్యమునకు నరుగుపాండవులం జూచి పౌరులు దుఃఖించుట న. భా. లో లేదు. అది యను బాండురాజ్యమును స్పష్టికరించుచున్నది.
- 258 పశునమై పోవుధర్మమునకు విడుదుఁ డితరు లెఱుంగునండఁ జెప్పినవేదాన్విత లనునవి న.భా.లోలేన.
- 260 లక్ష్మయింటఁ జచ్చిననిషాదవనిత పురోచనుచేఁ బంపఁబడిన దనియుఁ బండ్లు లోనగునని తెచ్చి యిచ్చి కుంతిం బాయక నేవించుచు వారిప్రవర్తనంబు పురోచనునకుం జెప్పుచుండు నది యనియు న. భా. లో వ్రాయఁబడియున్నది. మూలమున నిట్లు లేదు ఈచేరి పురోచనుత్సర్గంబున కుపకరించునది కాదు. ఉపకరించినను సేవతయిండును లేనది యిట్లు వ్రాయుట చింత్యము. నర్వప్రతులందును నిషాది నాడు తిండికి నచ్చి కలు ద్రావి యుడఁ లెఱుంగ కటఁ బండి నిద్రపోవుచున్నట్లే వ్రాయఁబడి యున్నది.
- 261 వారణాపత్యమునందలిపౌరులు పోయి ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పినమాటలు న. భా. లో లేవు. దాని నెలనను బాండురాజ్యము స్పష్టపడును. భీముడు తనవారికై నీళ్లు గట్టిబట్టలో మూటగట్టి తెచ్చినట్లు మూలమునం దున్నది. న. భా. లో “అచ్చిద్రక్షములపత్రవటికల” నీళ్లు గొనివచ్చినట్లున్నది. “ఈబట్టలో నీళ్లుమూట గట్టవచ్చును” అనఁగా నిది గట్టిచిక్కనిబట్టయని చెప్పుటకుమనవారిప్పుడును నిట్లు వాడుచుండురు. కావునఁ జిక్కనిగట్టిబట్టలో నీళ్లు మూట గట్టి లేవచ్చును. గట్టిబట్ట లేడిపి పండి దానిలో నీళ్లు పోనినఁ గారకుండుట నర్వజనైకవేద్యమే. భీముఁ డట్టిబట్టలోనే కట్టి నల్వరికిని జాలోనన్నినీళ్లు తెచ్చె ననియే తోఁచెడినిగాని తామరాయదామ్నతోఁ దచ్చెడు నీళ్లు తెచ్చె నని తలంచుట సరికాదు.
- 267 పిడింబ చెప్పినమాటలు, వ్యాసోపదేశమును గొన్నిప్రతులలోఁ జేరి యిటనే ప్రందవ్రాయఁబడి యున్నది. కాన నిట వర్ణింపలేదు.
- 270 బకానుసంహరించుచును గొంతకొంతయార్చు న. భా. లోఁ గలదు. ఏకచక్రాపునాసులు బ్రహ్మాత్మనము చేసినట్లు మూలమున నున్నది. న. భా. లో లేదు.
- 280 భారద్వాజునిస్మృతాంతము న. భా. లోఁ దొంటిఁలేనే మఱల వర్ణింపఁబడియున్నది. శ్రీ. కృ. భా. లోఁ భానరుక్త్య భీతిచేఁ గాఁబోలు దాని నిట సంక్షేపంపఁ బడియె. యాత్రోపరూపాలకథ మూలముం దున్నంత యిటఁ జూపట్ట లేదు. కారణ మేమై యుండునో! ప్రపత్తియం దైన నిట్లున్న కేమా విచారింప నగు. ద్రౌపదిధర్మస్వద్యుమ్ను లయోనికై యగ్నిం బట్టుటకు నైవకారణము మూలమున సహేతుకముగాఁ జెప్పఁబడియె. న. భా. లో వట్లు లేదు. గంగామహర్షివర్ణనమును న. భా. లో లేదు.

300 వనస్థకల్పవృక్షాదార్యాదికథలలోను మత్స్యయంత్రమేయటలోను మూలముకన్నఁ గొన్నిమాడ్పులఁ జేసెను. భా. లోఁ గలవు.

309 స.భా. లో “శిశుపాలజగాసంధశల్కకల్లులు దర్పితులై తమతమలావులు మెఱసి క్రమంబున నలుపురు మామయో ముద్దతోమూత్రంబులు దక్క గొనయం దెక్కించెయ్య మోపెట్ట నశక్యంబైన నుక్కునెడి పెక్కిన” అని యున్నది. ఇందుఁ గన్పడు శోమమాత్రవ్యవకాశముగా వింటు నారిపెక్కించె నని యున్నది. మూలమున ని లేదు. కన్పడు పూర్వముగా పిల్లకుఁ జెప్పి బాణములు గొని సంధింప నున్నచో ద్రావణ మాని వీడు శూద్రుఁడు గాఁ మత్స్యయంత్రము నేసినను నేను వీని వరింప నని యుచ్చస్యంబునఁ జెప్పించు గట్టండు ధనున విడిచె ననిన ట్లున్నది. దీనివలన క్రొవూ గాంధీగృహగ వాదులు లేటల్లెండు పెరుమన్నకి. న. భా. లోని మార్పునకుఁ గాఁగము మృగ్యము.

304 ద్రుపదుఁడు తనకు చెచ్చినయల్లుఁ జెప్పివాఁ యగ్రవో యని చింతించుచుఁ దనకొనుకు ధృష్టద్యుమ్ను నితోఁ బ్రకటించుటలు న. భా. లో లేవు. వైవాహికపర్యవంధకకథలు న. భా. లో వ్యత్యయ మును గాంగినక. పంచేంద్రపాఖ్యానము నిల్లయున్నది. చూ.

317 ఇంక భీష్ముఁడు చెప్పినద్రుపదుఁడు మోము జరుగుటంతేసి పాండవుల కర్ధరాజ్యము ప్రాప్తించి నని. ఆకాణముచేతనే మానగము మా కిమ్మని ధర్మజుఁడు కాగనలం గోరియున్నాఁడు. ఈపుట్టమున న. భా. లో “వైష్ణవం గురగజ్యంబు పాండవుల కిచ్చి వారితోడ బద్ధప్రణయముండవై కీర్తింపుము” అని భీష్ముఁడు చెప్పినవాక్యమునుబట్టి పాండుఁడే పునిదేశమునకు రాజు గాని ధృతరాష్ట్రుఁడు రాజు గాఁడు సప్తపత్రుడుచుండఁగా లోగడ నున్న “అంబికేయు రాజ్యాభిషిక్తుం డేసి, ధృతరాష్ట్రుఁడు రాజ్యము నేయుచుండఁగా” అను నిజ ప్రక్షిప్తము లని యూహించుట కింక యును సంబంధించనిది లేదు.

327 ఉలూపి యప్పును జూచి మోహించి పట్టించుట న. భా. లో లేదు. ఉలూపికి ఉలూచి యని యున్నది. అర్జునునితీర్థయాత్ర 12 సం.తల్పము లని మూలమున నుండగా 12 మాసము లని న. భా. లోఁ గలదు.

328 ఉలూపి యప్పునుకు నిలచియున్నప్పుడు భయము నేకుండ వెరచుచుట న. భా. లో లేదు. ఇరా పంకుఁడు పుట్టినట్లు కొన్నిప్రశ్నలలో లేదు. నాగలోకమునుండి యప్పునుడు తనంతఁ దానె గంగా ద్వారమునకుఁ చిచ్చినట్లు న.భా.లోనున్నది. మూలములో నులూపియే లేచి పడిచి పోయినట్లున్నది.

330 మణిపూర్ణమునకు మణిపూరుపుర మనియు మాఁడున్న ములకు మాఁడుమాసము లనియు న. భా. లోఁ బడియున్నది. అమృతపప్పులు గానోపు

332 కృష్ణం డబ్బినునిచే రైపికావలంబున యతివేషము వేయించి ద్వారకాపురంబునకుఁ దోడ్పొని పోయి నట్లు మూలములో నున్నది. న. భా. లోఁ బ్రభావతీకమం దున్నయర్జునుఁడు ద్వారక కేగ నెంచి యట నన్యూర పైజుఁగకుండ యతివేషము నీక్షిరించినట్లును అప్పు డటకు శ్రీకృష్ణుఁడు వచ్చి యతని ద్వారకకు దోడ్పొనిపోయిన వెనుక యట నుండి రైపికమునకుఁ దోడ్పొని పోయి నట్లును తరువాత బలరాముడు ద్వారకకు రావలయు నని కృతకయతిని గోర నాతఁడు ద్వారకకు వెళ్లినట్లు నున్నది. ఎట్లు సరియో! కొన్నిప్రశ్నలందు రైపికమునుండియే నుభద్ర వర్జనుఁడు వారిచి నట్లున్నది. కొన్నిచోరులందు యతివేషము లేక లేక.

335 అర్జునుఁడు సుభద్రను నోడ్చిని యింద్రప్రస్థపురంబునకుం బోయి యట యథావిభవవిస్తరంబున వివాహము చేసికొనియెఁ గాని ద్వారకాపురంబున వివాహము చేసికొనినట్లు మూలమున లేదు. బలరామాడు రెలుంగుండఁబానుదేవుండు వసుదేవాక్రూరసారణాంబసాత్మకసహితుండై యంతర్దీప్తి జ్వలించుండి వచ్చినయనంతరంబ యమరావతినుండి యమరసిద్ధమునిగణపతివృతుండై యమరేంద్రుండు

వచ్చె నంత బృహస్పతి యిచ్చినలగ్నంబున నగ్నియమవరుణవాయుధనకాది నారవదలు సత్రిభృగునారద
ససిష్ఠవామదేవ(వభృతిమహామనులును సదస్యులుగాఁ గత్వప్రజాపతి హోమకర్తగా...నుభద్రా
ర్జునులవివాహం బతిరమ్యం 'య్యై' అని న. భా. లో వ్రాయఁబడియున్నది. దేదీప్యమానకృత్
దిక్కులు విరిక్కులుచెలంగ నివృక్షమానము లెక్కి నింత్రారులు సచ్చి యంతమహావైభవముతో
వివాహ మగుట భేరిగ్గానము పిరిపించునంతటిసమీపము (అర్జునుఁడు సుభద్ర)ను గొనిపోవుచున్నాఁ
డని గావ్యకనుండి యంగ్రహస్వరమునకు కనుపించుటలు భేరులు (మోయించిరి) నందుఁ గలయంతగ్రహస్వ
మున నున్న బలరామునకుఁ దెలియలే దనుట సమంజసము కాదు. మఱియు నిందొప్పస్థపురమున
నీలనాహమహాత్మ్యం మేడునార్లు చేరినట్లు న. భా. లోనే వ్రాయఁబడియున్నది. ఇన్నిదినిము లని
మూలమున లేదు.

333 అభిమన్యుఁడు పుష్పపు డతనినిఁ జేగు పెట్టుటకుఁ గాఁగెను (సప్తపత్ని) మూలములో నున్నది.
న. భా. లో లేదు.

340 క్రోధక్లిష్టాంతకథనమందును భాండవహనాగమందును మూలభిన్నము లగు నెన్నియో న. భా.
లోఁ బడియున్నది. కొన్ని ఁడు బడి యున్నవి.

341 మయుం డున్ననుఁజూచి నేను దానగః శ్వకర్మను నాకు నీ సమకారకుఁ చేసితిఁ గాఁగెను నానేర్పినట్లు
నీకుఁ బ్రత్యుపకారియు నేయుదు నని ప్రార్థించుటగా 'నెన్ననుం డచ్యుతు మేగట' నూచి యితని
వెన్నయే నొకయపుగాగ్గుం బయినగాని నిర్మించ నియోగించు మని (గృహ్యండు) అని న. భా. లో
నున్నది. మూలమందు 'కృష్ణస్య క్రియతాం కిం చిత్ గా త్రి కృత్వం సయి' నాకుఁ జేయుదు
నన్నది 'కృష్ణస్థనకుం జేయుచు ని వానియందెక్కిభక్తి న్నడుమడు ప్రకటించె. అట్టిస్వాస్థ్యము
న. భా. లోఁ జెడిసిది. చూ. ప్ర. కృ. భా.

350 ఇది మయుఁడు కృష్ణానుమతి నొక్కసభాభవము చిత్రించి (గ్రామ వేసి) కృష్ణార్జునులకుం జూపిన
వారు నానిం గొడ్డొనిపోయి ధర్మజనుకు నివేదించిరి. అతఁ డని గొర్రెకంచె. మయుఁడు
సభానిర్మాతమందు వారివారియభిప్రాయములను బుచ్చుకొనినట్లు మూలమున నున్నది. న. భా. లోఁ
బూజ్యము. అన్యగతి గన్పట్టెడిని.

351 లిందునములో నృపపర్యుఁడు శంఖమును గదను దెట్టి యుంచెనని తెచ్చి యిచ్చెని నని మూలమున
స్పష్టపడుచుండగా న. భా. లో "న మారిత్వం డనురాజ్య చేత" నిహితం బయినట్లు వ్రాయఁబడి
యున్నది. హాసమానిత్యుఁ డెక్కిడినుండి సచ్చిన తేలియును 'నిహితా భయ మ్మేగం.
రాజా హర్షానితే రప్రాణా' "రాజా - నృపపర్యణ" అని నిలికగాచాన్యలవారిన్యభ్యానము
'భావ్యయా మ్యేనం' ఇది యే ప్రతిభావైన వికారమును బొందియుండిన శేఖకు క్లు భావనా
దిత్యుఁ డని వ్రాసియుండు కిమా!

352 సభకుఁ బట్టును గోటిల నిర్విఘ్న మూలమునఁ గలదు గాని, ఆతో టులలోనికొన్ని ఁదినట్లు వ్రాయఁ
బడియుండలేదు. ఆకులు, గంగుల, చలు బు, పరిమళి వలు, బాణా, మాత్రము స్వంపఁబడినవి. దీనింబట్టి
యాపి మననాగరకు కృపు డిందొక్కడం దెట్లుకొనుకొంటాడు (ప్రేమియు) అని కలెరాసనిర్ణయమై వ్రాయఁబడి
యున్నది. నాకు నని యే సమృతము. న. భా. లో 'అనునారకుసుమలభంతరంబు సై సతరువనం
బులు' అనియున్నది. ఇట్టికీత్రా గానం దెనో తెలియదు. చెట్లున్నస్థుడు పూలు పండ్లు
నుండ కుండునా యని నన్నయభిప్రాయమే వ్రాసెనో లేక లేఖకులవ్రాసెదమా! "తం సభా మభితో
నిర్మిం పుష్పంకో మహాద్రుమా" అని నన్నానాపిభా నీలా పురరామాయ మహావమా" అని మూల
ము. ఇందు ఫలములు లేవు. న. భా. లో ఫలములు చెప్పటలనఁ ద్రయభిప్రాయమునకు భంగ
పాటు వాటిలినది. న. భా. లో ఫలములు గలవాపునభ లిందునకోవరముకడనే

VIII.

మాయాడు చేసి దానిని 14 కేలరాత్ననకొంకరులచే మోయించుకొని వచ్చి భర్తజ్ఞాన కీర్తిన ట్లున్నది. పరోవరములు తోటలు మోచికొనివచ్చుట మూలమున మృగ్యము. మూలములో లిండుసరముకడ గోడలపై కప్పు కట్టడము) అంతయుం గూర్చుకొని దాని మోయించుకొనివచ్చి యింద్రచక్రముగో నియమితస్థలమున గోడలు గట్టి దానిపైఁ బెట్టి సభ నిర్మించి దానిచుట్టును దోటలు జలారములు కల్పించె నని యున్నది.

353 నారదుడు భృగూనియొద్దకు వచ్చినప్పుడు “నీరజమర్తుః డేవ” అనునమూలక మైనపద్యము న భా. లోఁ జెప్పఁబడియున్నది. మూలముగోఁ దక్కాలోపయోగ మైనట్టి నారదునినీతి, బద్ధుజ్ఞాన ముప్రజ్ఞ మొదలుగునవి యక్కఱగా వర్ణింపఁబడినవి.

358 నారదునకు సూర్యుడు ప్రత్యక్షమై బ్రహ్మలోకమునకుం గొనిపోయి చూపినట్లు న. భా. లో నున్నది. సూర్యుడు తనకుఁ బ్రత్యక్షమై వచ్చుడు నారదుడు తనకు బ్రహ్మలోకముం దావు మని కోరఁగా వేయొడ్లు తపించినవెనుకఁ జూడ వచ్చు నని సూర్యుడు చెప్పినట్లును నారదుఁ డట్లు చేసినట్లును వెనుక సూర్యుడు వచ్చి తోడ్కొని పోయి బ్రహ్మసభం జూపినట్లును మూలమున వర్ణింపఁబడినది.

441 దుస్ససేనుడు ద్రౌపదికడ కరిగి నిపు మాకు ద్యూతజితదానిని సభకు ర మ్మని బలాత్కరింపఁగా నామె జడిసి పృథ్వీలు గలచోటికఁ బాటిపోయె ననియు వాడును గూడఁ బాటి కొప్పు పట్టి తిగిది సభ కీర్మ్యుకొని వచ్చె ననియు మూలమున నున్నది. న. భా. లోఁ బ్రాతికామితోడనే ద్రౌపది సభకు వచ్చి కురుస్థానమీపంబున నున్నట్లు వ్రాసియు “దుర్యోధనుండు దుశ్శాసనుం దిలిచి ప్రాతి కామి పృకోదరునకు వెలచు నీవు వోయి ద్రౌపదిం దోడ్కొని రమ్మని” పంచి నట్లు మరల వ్రాయఁబడియె. అది యెఱింగి ద్రౌపది గాంధారియొద్దకుఁ బాటిపోయి నట్లున్నది. సభలో నున్న ద్రౌపది మరల సభకు దీసికొనిర మ్మని దుర్యోధనుడు చెప్పుట యెట్టిదో ఆమె గాంధారికడకుఁ బాటుటయెట్టిదో తెలియదు. ఇట్లు మూలమున లేదు. ఈమార్పులకుఁ గారణ మగోచరము.

455 గాంధారి దుష్టుఁడైనతనకొడుకు దుర్యోధనునిఁ ద్యజించు మని తనభర్తతోఁ జెప్పినగొప్పనివయము న. భా. లోఁ బరిత్యజింపఁబడినది. ఇట్లు చెప్పుటవలన గాంధారియొత్తవత్తయము లోకమునకు వెల్లిడి యగును. ధృతరాష్ట్రుఁ డెంతచెడ్డవాడో గాంధారి యంతమంచిని యని తెలియనగు. అని న. భా. లో లేకపోయినది.

ఇట్లు స్థావరపులాక న్యాయముగా నాదిసభాపర్యములయం దక్కడక్కడఁ గలవిషయములందలి మ్యాసాధికవ్యతిరేకయవనిమయాదులు నాసేర్పినట్లు మూడుగ్రంథములును జరివి యిట్లు కూచించి వ్రాసిసాడెను. ఈసూచించినతావులు తక్కిన దక్కినతావుల మూలానుసారముగా నన్నయభట్టారకుని భారత మున్న దనిపాతకు లూహించుకేమా యట్లు కాదు. ప్రతిపత్రమందు నేదో యొకవిధముగా నున్నది. అంతయుదనిమయాదులు గానం బడుచునే యున్నవి. గ్రంథవిత్తరథయంబున నే నింత మూలంబ్ర మున్నె. పాతకనుహళయాలారా! సంస్కృతభారతమును జెంత నుండు మాత్ర మిట్లు వ్రాసి సంక్షేపించితిం. భారతమును జదివినచో నానుడులు నానుడులు గా వనియు కొని, నన్నయభట్టారకునిభారతమును శ్రీకృష్ణము. వేయిసంపల్లరములవాఁటిగ్రంథము గనుక పఠ్యము లనియు మీకుఁ దోచు కుండ నని నానమ్మ. నేను నన్నభటును దూషించితి నని యెప్పుడును న. భా. లో నిట్లు ప్రక్షిప్తములు పడినవి చెప్పుట కాని. దళింప కుందురు గాక యని విన్నవించుకొనుచున్నాడను.

మృత్యుంజయశాస్త్రి.

పిర్రాట్ల

విషయసూచిక.

—————

ఆదిపర్వము—ప్రథమాశ్వాసము.

మంగళాశ్వాసము.	...	...	1
కృత్తిశతంస.	...	...	3
వాసిరెడ్డివారివంశపర్వము.	...	...	5
అనుక్రమణికాపర్వము.	...	...	22
భారతప్రశంగ.	...	...	25
పర్వసంగ్రహపర్వము	...	...	27
కథాసంగ్రహము.	...	...	28

ఆదిపర్వము—ద్వితీయాశ్వాసము.

జనమేజయునిచరిత్రము.	...	...	37
ఉదంకుడుచరిత్రము.	...	...	38
అశ్వదేవతామతి.	...	...	40
ఉదంకుడు కుండలమ్ముల కుసుగుట.	...	...	43
రక్షకుడు కుండలమ్ముల పహరించుట.	...	...	44
ఉదంకుడు నాగలోకమున కేగి కుండలమ్ములు దెచ్చుట.	...	...	45
ఉదంకుడు జనమేజయునికడ కరిగి సర్వనాగార్హతి పుట్టించుట.	...	...	48
పాలోమపర్వము, భృగువంశకీర్తనము.	...	...	50
ప్రహర్షణాశ్వాసము.	...	...	53

ఆదిపర్వము—తృతీయాశ్వాసము.

ఆస్తీకపర్వప్రాంథము, కద్రూనిగంగలు పుత్రులం బడయుట.	...	...	58
సముద్రమథనము.	...	...	59
దేవదానపుత్రయుద్ధము	...	...	63
కద్రూనిగంగ సందేశములు నింపుట.	...	...	64
వివరణ గురుకుడు జనించుట.	...	...	67
గురుకుడు డప్పును దే. బ్రయర్శించుట.	...	...	70
గజకచ్ఛములపైతృంతము.	...	...	72
గురుకునిపర్వరగమనము.	...	...	74
కరుడప్రధానకథనము.	...	...	75
గజతృంకలకు దోతల నోడించుట.	...	...	76
శతేమనిష్పతృంతము.	...	...	79
శామనిష్పతృంతము.	...	...	80

II.

జర్నల్ రుని చరిత్రము.	84
జర్నల్ రుండు పెండ్లిచేసికొని యాస్తికుం గనుట.	86
జనమేజయనకు మంత్రులు పరీక్షితునికాపముం జెప్పుట.	88
తక్షకుండు కాశ్యపునకు ధన మిచ్చి మరల్చినకథ.	91
పరీక్షితుండు మృతుఁ డైనకథ.	92
జనమేజయనిగర్వయాగము.	94
ఆస్తికుండు సర్వయాగముడుపుట.	95

ఆదిపర్వము—చతుర్థాశ్వాసము.

భారతప్రారంభము.	101
భారతకథాసంగ్రహము.	102
భారతమహిమానువర్ణనము.	104
పూరుపంశస్మృతాంతసంగ్రహము.	105
ఈ పరిచరపనుచరిత్రము.	107
ఈ పరిచరండు గిరికం బెండ్లియాడుట.	110
మత్స్యగంధివృత్తాంతము.	111
పరాశరుండు మత్స్యగంధిని పెరించుట.	112
వ్యాసభట్టాగకునియవతారము.	114
దేవదానవాద్యంశంబుల భీష్ముడులు పుట్టుటకుం గారణము.	115
సంభవచక్రప్రారంభము.	116
దేవదానవాద్యంశములచే భూమియందుఁ బుట్టినవారిక్రమము.	121
కారపంశశకంశము.	123
యయాతిచరిత్రము.	124
దేవతులు మృతసంజీవనిం దేరఁ గనుం జుచ్చుట.	125
కనుండు శుక్రు నారాధించుట.	126
మృతసంజీవినేఁ గనుండు పునర్జీవకుం డగుట.	127
దేవయాని కనుని పెరించి నిరాకరింపబడుట.	129
దేవయానియొఁ గనుండు నొండొరుల శపింపుకొనుట.	130
యయాతి దేవయాని నుద్ధరించుట.	131
శర్మిష్ఠ దేవయానికి దాసి యగుట.	134
యయాతి దేవయానిం బెండ్లియాడుట.	136
యయాతి శర్మిష్ఠుని గెలయుట.	137
శుక్రుండు యయాతికి శాపంబిచ్చుట.	139
యయాతి పుష్కరికకు శాపం బిచ్చుట.	140
యయాతి పూరునకు రాజ్య మిచ్చి నీకు లుపదేశించుట.	143
యయాతి నింద్రుండు స్వర్గభ్రమిని జేయుట.	144
అష్టకాదులతో యయాతి సంభాషించుట.	145

III.

ఆదిపర్వము—నంచనూశ్వాసము.

పూదనిసంశక్రమము.	153
దుష్కంతునిచరిత్రము.	154
కణ్వాశ్రమవర్ణనము.	155
శకుంతల దుష్కంతునకుం బొడనూపుట.	157
శకుంతలవృత్తాంతము.	158
దుష్కంతుఁడు శకుంతలను నరించుట.	161
శకుంతలకు భరతుండు పుట్టుట.	163
శకుంతల దుష్కంతునిపాలికిం బోవుట.	"
దుష్కంతుఁడు శకుంతలను నిరాకరించి స్వీకరించుట.	167
భగతాదిరాజుల వృత్తాంతము.	169
మహాభిషేకచరిత్రము	171
గంగాననువులసంభాషణము.	172
గంగ ప్రతీపునికడకు వచ్చుట.	173
గంగాశంకనులసమయము.	174
గంగకు భీష్ముఁడుపుట్టుట.	175
వసిష్ఠుఁడు పనువుల శపించుట.	"
గంగ భీష్మునిఁ దెచ్చి శంకనున కిచ్చుట.	177
శంకనుఁడు సత్యవతిం జూచి మోహించుట.	178
భీష్ముఁడు బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు గట్టి తండ్రికోర్కి దీచుట.	180
చిత్రాంగదవిచిత్రవిద్యులజననాదికము.	181
భీష్ముండు కాశికరాజపుత్రికలం దెచ్చి తమ్ముని కిచ్చుట.	"
సత్యవతి భీష్ముం బిలిచి వంశచ్ఛేదంబునకై విచారించుట.	184
దీర్ఘతమనివృత్తాంతము.	185
వేదవ్యాసుండు సత్యవతియొద్దకు వచ్చుట.	186
ధృతరాష్ట్రునిపాండురాజువిదురులు పుట్టుట.	188
మాండవ్యపాశ్వాసము.	190

ఆదిపర్వము—షష్ఠాశ్వాసము.

ధృతరాష్ట్రునిపాండురాజులయభివృద్ధి.	193
పాండురాజుపట్టాభిషేకము.	194
ధృతరాష్ట్రునివివాహము	195
కుంతీచరిత్రము.	"
కర్ణనిజస్థము.	197
పాండురాజు కుంతిం బెండ్లియాడుట.	"
మాదివృత్తాంతము.	198
పాండురాజు దిగ్విజయము నేయుట.	199

IV.

పాండురాజు భార్యలతో ననవిహారము చేయుట.	...	...	200
పాండుని మృగము శపించుట.	...	...	201
పాండురాజు ప్రవ్రజితం డయి శతశృంగంబున శేగుట.	...	...	202
పాండుని జుట్టుపగిలబులం గాంచి సంభాషించుట.	...	...	203
పాండురాజు పుత్రులై చింతించుట.	...	...	204
పుష్పి డాకునిదిరిల్రము.	...	...	205
కుంతికి ధర్మరాజు పుట్టుట.	...	...	207
దుర్యోధనుడుబలనము.	...	...	208
వాయుప్రసాదించిన భీముడు పుడయించుట.	...	...	211
ఇంద్రప్రసాదమున నర్జునుడు పుడయించుట.	...	...	212
మాద్రై నకులపరాధేవులు పుట్టుట.	...	...	213
నవంబిబులకునము.	...	...	215
పాండురాజు భార్యము.	...	...	216
పాండురాజు మృత్యువు పొందుట.	...	...	"
మాద్రైని పుట్టి ములకు సంస్కారము చేయుట.	...	...	218
భీమునిరాజ్యప్రసాదము.	...	...	219
దుర్యోధనుడు భీముని గంగలో దొర్చుట.	...	...	220
వాగలాకంబున భీముడు రసపానము చేయుట.	...	...	221
దుర్యోధనుడు దుష్కర్మములు.	...	...	223
కృపాచార్యులవైతాంతము.	...	...	224
కౌరవులవివృతాంతము.	...	...	"
ద్రోణుని ద్రుపదుడు నిరసించుట.	...	...	226
కౌరవుడు హనుమత్తుని చూపుట.	...	...	"

అపహింసము—సప్తమాశ్వాసము.

కౌరవుడు ఎవరూ కలగకుండుట.	...	...	230
ఏకలన్యనిచరిత్రము.	...	...	231
ద్రోణుడు తనశిష్యులం గ గీతించుట.	...	...	233
కుమారాస్త్రుః దాగ్ధ్రుదధిర్ము.	...	...	234
అర్జునుని దాగ్ధ్రుదధిర్ము.	...	...	235
కర్ణునివివృత శత్రువు.	...	...	236
కర్ణునిమలద్రుపదునిము.	...	...	238
దుర్యోధనుడు కర్ణుని కంఠరాజ్య మిచ్చుట.	...	...	239
కుమారులు దుష్కర్మం బట్టె జనుట.	...	...	240
అర్జునుడు ద్రుపదుం బట్టె తెచ్చుట.	...	...	241
ధర్మరాజుయావరాజ్యాభిషేకము.	...	...	244
కర్ణుడు ధర్మరాజునికు రాజసీతి జెప్పుట.	...	...	245

V.

కణికుండు చెప్పిననక్కకథ.	248
సూరలు పాండవులం బ్రశంసించుట.	249
దుశ్యధనుడు తండ్రితోఁ దనమనోదుఃఖముం బెల్పుట.	250
ధృతరాష్ట్రునిదురభిప్రాయము.	251

ఆదిపర్వము—అష్టమాశ్వాసము.

జతుగృహపర్వము.	254
ధృతరాష్ట్రుండు పాండవుల వాఁకొనఁగల నమఁ బుచ్చుట.	254
దుశ్యధనుడు పురోచనునతో లక్కయిల్లు కేయింపఁ బుచ్చుట.	255
నారదాచార్యుఁ ఁ కరుగుపాండినలగఁ జూచి సూరలు గుఱింపుట.	256
కరుగుండు పాండవులకు లాక్షగృహస్థులఁ దెలిగించుట.	257
పాండినలు లాక్షగృహగణనగఁ బ్రవేశించుట.	258
లాక్షగృహని హాము.	259
సూరలు గుఱింపుచుఁ దప్పింపఁ జూచి ధృతరాష్ట్రునకుఁ కేప్పట.	260
భీముండు సుద్రుతులైన నజననోద్భవలంకఁ బంఱిలుట.	261
హిడంబు ధవర్జము.	262
హిడంబు భీమునిఁ జూచి మోహించుట.	263
భీమసేనహిడంబానురులయొద్దము.	264
భీముండు హిడంబుం బెండ్లియాడుట.	267
వ్యాసుండు ప్రవ్రాతృండు పాండవులకు హితోపదేశంబు చేయుట.	268
హిడంబుయందు ఘటోత్తమండు పుట్టుట.	269
శకవిధపర్వము.	270
ఏకచక్రపురోహిణఁ బ్రహ్లాదం నిదుర్కొనఁజూపుట.	271
కులి ప్రహ్లాదం నూజడించి బతుకొద్దకు భీము నంపుట.	272
ధృతరాష్ట్రుండు ఘటోత్ భీము నంపఁగఁ దగుట.	274
భీమసేనుండు బలిగఁ గొనిపోయి బతుకం జంపుట.	275

ఆదిపర్వము—నవమాశ్వాసము.

చైత్రాధిపర్వము.	279
భట్టగృహులైన రావణులయొద్దఁ బ్రకాశము.	279
ద్రుపదుండు ద్రౌపదికి స్వయంవరంబు ప్రకటించుట.	281
పాండవులం ద్రుపదపురంబు నకుఁ బ్రయాణమగుట.	282
గంగానదీమహావ్యము.	283
శివునిం దే గానపర్వనిం జయింపుట.	284
ప్రవతీసంహారోపాఖ్యానము.	285
ససిమమహిమానుషగ్ధనము.	286
విశ్వామిత్రుండు ససిమహిమానుషగ్ధుఁ బుట్టుట.	287

VI.

శక్తి కల్పావసాదన కవించుట.	...	...	291
వశిష్టాండు కల్పావసాదు ననుగ్రహించుట.	...	...	292
వశిష్టాండు భూకరనిఁ గొరువనికథ చెప్పి కాంతచిత్తుం జేయుట.	...	...	293
పాండవులు ధామ్యునిఁ బునోహితునిఁగా వరించుట.	...	...	295
వ్యయంవగపర్వము.	...	...	"
రాజులెల్లరు యిల్లు మోపెట్ట నోడుట.	...	...	297
అర్జునుండు విల్లు మోపెట్టి మత్స్యయంత్రముఁ దెగనీయుట.	...	...	298
వ్యయంవరాగతు లగురాజు లెల్లరును సంతోభించుట.	...	...	300
కర్ణార్జునశత్రుభీములద్వంద్వయుద్ధము.	...	...	301
భీమాార్జునులు ద్రౌపదిం దెచ్చి శిల్లకి నిజేదించుట.	...	...	302
దైవాహికపర్వము.	...	...	304
ద్రుపదుండు పాండవలం దనయింకికిఁ బిలిపించుకొనుట.	...	...	305
ద్రుపదునికడకు వ్యాసమహాముని వచ్చుట.	...	...	307
వేదవ్యాసుండు పంచేంద్రోపాఖ్యానము చెప్పుట.	...	...	308
ద్రౌపదివనాహమహాత్మ్యము.	...	...	311

ఆదిపర్వము—దశమోపాఖ్యానము.

విసురి గమనపర్వము.	...	...	314
పాండవులు బ్రదికియుండి దివి విని కారములు చింతించుట.	...	...	"
కర్ణదుస్యోధనులు ధృతరాష్ట్రునితో నాగోచించుట.	...	...	315
భీష్ముడోచులు గుస్యోధవాదులకు బుచ్చిచెప్పుట.	...	...	317
కన్యకు భీష్ముడోచులఁ దిరస్కరించి పలకుట.	...	...	318
విదురుండు ధృతరష్ట్రునినను హితవుచెప్పుట.	...	...	319
ధృతరష్ట్రునిపంపున విదురుండు పాండవులకడకు వచ్చుట.	...	...	320
విదురుండు పాండవుల హస్తీశ్రుతిం దోడైచుట.	...	...	321
రాజ్యలాభపర్వము.	...	...	322
ఇంద్రప్రస్థపురనిర్మాణము	...	...	"
నారదుండు నుంగోపనుంగోపాఖ్యానము చెప్పుట.	...	...	324
అర్జునవనవాసపర్వము.	...	...	326
ఉటాపి యర్జునుం జూచి మోహించుట.	...	...	327
అర్జునుండు చిత్రాంగదను వివాహంబుగుట.	...	...	328
కంచలీస్మతాంతము,	...	...	330
సుభద్రాహరణపర్వము	...	...	332
అర్జునుండు ద్వారకానగరంబున సుభద్రకడ నుండుట.	...	...	333
అర్జునుఁ డింద్రప్రస్థమునకు సుభద్రం దోహ్దాన్నిపోవుట.	...	...	334
పాలకొనాహరణపర్వము.	...	...	"
కాండవదాహపర్వము.	...	...	339

VII.

శ్వేతః యనురాజ్ఞి నృతాంతము.	...	...	340
అగ్ని దేవుడు కృష్ణార్జునులకుఁ గార్యకాదు లాసంసట.	...	...	342
కృష్ణార్జును లగ్నిచే భాండవమును దహింపఁజేయుట.	...	...	343
ఇంద్రుడు కృష్ణార్జునులతోఁ బోరుట.	...	...	344
మయాదర్శనపర్వము.	...	...	345
మందపాలాపాఖ్యానము.	...	...	"
ఇంద్రుఁడు కృష్ణార్జునుల మెచ్చి పరంబు లిచ్చుట.	...	...	347

సభాపర్వము—ప్రథమాశ్వాసము.

సభాక్రియాపర్వము.	...	...	348
మయుండు సభాభవనమును నిర్మించుట.	...	...	350
మయాసభావర్ణనము.	...	...	351
ధర్మరాజు సభాప్రవేశముచేయుట.	...	...	352
నారదుఁడు పాండవులయొద్దకు వచ్చి రాజనీతులు చెప్పుట.	...	...	353
లోకపాలసభాఖ్యానపర్వము.	...	...	354
ధర్మరాజు నారదునకు సభాభవనంబుఁ జూపుట.	...	...	357
ఇంద్రసభావర్ణనము.	...	...	358
యమసభావర్ణనము.	...	...	360
వర్హసభావర్ణనము.	...	...	361
కుబేరసభావర్ణనము.	...	...	361
బ్రహ్మసభావర్ణనము.	...	...	362
హరిశ్చంద్రమాహాత్మ్యము.	...	...	364
పాండురాజునందేళము.	...	...	365
రాజనూయారంభపర్వము.	...	...	366
కృష్ణుం డింద్రప్రస్థమునకు వచ్చుట.	...	...	367
జరాసంధపరాక్రమవర్ణనము.	...	...	368
భీమసేనార్జునులు ధర్మరాజున కుత్సాసంబు గలిగించుట.	...	...	370
జరాసంధునిజన్మప్రకారాదికము.	...	...	372
జర యనురాక్షసి సంధించినవిధము.	...	...	374
గిరివ్రజంబునకుఁ జండకాశికుండు నచ్చుట.	...	...	375

సభాపర్వము—ద్వితీయాశ్వాసము.

జరాసంధనగపర్వము.	...	...	379
శ్రీకృష్ణభీమపార్థులు జరాసంధుం జంపఁ బోవుట.	...	...	379
కృష్ణభీమార్జునులు గిరివ్రజంబు సొచ్చుట.	...	...	378
శ్రీకృష్ణుండు జరాసంధునకుఁ ద మ్మెఱిగించుట.	...	...	381
భీమసేనజరాసంధులమల్లయుద్ధము.	...	...	382
భీముండు జరాసంధుం జంపుట.	...	...	385

అక్షయపద్యము.	...	...	387
అక్షయం దుత్తరదిగ్విజయంబు నేయుట.	...	...	"
భీమసేనుండు పూర్వదిగ్విజయంబు చేయుట.	...	...	388
సహదేవుండు దక్షిణదిగ్విజయంబు నేయుట.	...	...	390
సహదేవుని ముట్టడించుట.	...	...	392
సహదేవుని చచ్చి బ్రస్తుతించి పరిసన్నులని శేరికొనుట.	...	...	393
సకుటుంబ పశ్చిమదిగ్విజయంబు నేయుట.	...	...	395
రాజనాయకపద్యము.	...	...	396
సహదేవాదులు రాజనాయకసంభారంబులు సమకట్టుట.	...	...	398
శ్యామలపాదపద్యము.	...	...	401
శకుపాలుండు భక్తరాజు నాశ్రేయించుట.	...	...	402
శకుపాలుండు కృష్ణుని నుపాలంభించుట.	...	...	403
భీష్ముండు శకుపాలునకు బుద్ధిసెప్పట.	...	...	404
శకుపాలుని చూడము.	...	...	407
శకుపాలుండు భీష్ముని ధర్మక్షేపించుట.	...	...	"
భీష్ముండు భీష్ముని శకుపాలునివృత్తాంతము చెప్పట.	...	...	411
ద్రుపదుండు శకుపాలుండు చచ్చుట.	...	...	413
రాజనాయకపద్యము.	...	...	414

సభాపద్యము—ప్రతియాశ్వాసము.

దుష్టతనము.	...	...	417
పాప సభయందు గుర్రోద్ధనుండు సభాభంగము నొందుట.	...	...	418
దుర్బోధనునిదుగాలొననము.	...	...	"
శకుని దుర్బోధను నుడంచుట.	...	...	420
ధృతర్షణుండు కొడుకునిగాని బ్రతుకుట.	...	...	421
జూదమాడింట్ల గాని దుర్బోధనుండు బ్రతికి నోరుట.	...	...	423
విరుదుండు జూదము చేసి పుట్టుట.	...	...	424
దుర్బోధనుండు బ్రతికిన బాపములనిశిత దుఃఖించుట.	...	...	425
ధృతర్షణుండు కొడుకును మందలించుట.	...	...	428
దుర్బోధనుండు కొండొకరి జనితం శెప్పట.	...	...	"
విరుదుండు జూదము చేసి పుట్టుట.	...	...	430
శకుని ధృతర్షణుని జూదము చేసి పుట్టుట.	...	...	432
ధృతర్షణుని శకునిని జూదము చేయుట.	...	...	433
జూదమాడునప్పుడు విరుదుండు గొప్పించుట.	...	...	434
దుర్బోధనుండు విరుదుండు మాలనాడుట.	...	...	435
ధృతర్షణుని తమతో ద్రావని నొడ్డి యోడుట.	...	...	437

IX.

సభాపక్షము—చతుర్థాశ్వాసము.

విదురుండు దుర్యోధనుని నిందించుట.	...	438
దుర్యోధనుండు ద్రౌపదిం దోడితేఁ బ్రాతికామిం బుచ్చుట.	...	440
దుశ్శాసనుండు ద్రౌపదిఁ గొప్పనట్టి సభ కీడ్చుకొనివచ్చుట.	...	441
వికర్ణుండు ద్రౌపదీప్రశ్నంబునకు సదుత్తరం బిచ్చుట.	...	444
దుశ్శాసనుండు ద్రౌపదికట్టినపుట్టం బాలుచుట.	...	446
భీముండు ప్రతిజ్ఞపట్టుట.	...	447
విదురుండు కశ్యపుండు చెప్పినధర్మనూత్నంబు చెప్పుట.	...	448
ద్రౌపది తనపరాధవంబునకు దుఃఖించుట.	...	449
కర్ణుండు ద్రౌపదిని బరిహసించుట.	...	451
ధృతరాష్ట్రుండు ద్రౌపదికి నరంబు లిచ్చుట.	...	452
అనుద్యుతపర్వము.	...	454
గాంధారి దుర్యోధనునిఁ ద్యజించు మనుట.	...	455
ధర్మరాజు రెండవమాటు జూదమాడి యెడుట.	...	456
పాండవులు ప్రితిజ్ఞలు చేసి బయలుదెడలుట.	...	457
అడవి కేగుపాండవులం జూచి కుంతి విలపించుట.	...	459
విదురుండు పాండవు లడవికిఁ బోయినరీతిఁ జెప్పుట.	...	461
సంజయుండును విదురుండును ధృతరాష్ట్రునిఁ దూలనాడుట.	...	463

శ్రీ

బాలాత్రిపురసుందరైవ్య సమః.

శ్రీకృష్ణబ్రాహ్మణము

ఆదిపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

- ౧ -

శ్లో. నారాయణం సమస్తస్మత్ప్రసవం వై స చకోటియం
దేశం సకస్వతీం వై స తతోజయ ముచ్యతే హేత్.

మృగ భావనామః.

యుం దేవియు వాక్కు- నై ప్రకృతిని • ప్రాప్త మూర్త్యాన్మితం
వై యా రీషుఙ్గిరఃపలక లళి రిచ • ప్రాప్తేంద్ర బాలానియో
పాయస్రయః పౌరు ద్రురం నిలిసి • పు గ్నై యుగ్మో
స్వాస్థ్యమైజమః • ప్రకాశితానా • స క్వేశ్వర • శిల్పిన్.

స. అట స్వప్నశితిలయకానిభూగృహం సు లోకాత్పరం • పుష్కలస్వస్థిని • బ్ర
హ్మణింది శత్రుసాధనమానావతసేతావిశేషవిరాటమానవిద్యావిధి చగః • ౧

శ్రీ. గిరఃపలకం గొల్పి భారద • ప్రకృతి సేసి, ప్రేమసూరికి స్మరియ • చిత్తే ధి చది
కలగుం గొలికిం దిలగది • లలితకావ్య, వేదిచూమై స్మరచిత్త • స్మరై చగః • ౨

మ. సుకపీఠం పుంసే నేనాశ్రయములు సు • శోభింది గోమాని • ౩
సకపీఠం పుంసే నేనాశ్రయములు సు • శోభింది గోమాని • ౩

సకపీఠం పుంసే నేనాశ్రయములు సు • శోభింది గోమాని • ౩
సకపీఠం పుంసే నేనాశ్రయములు సు • శోభింది గోమాని • ౩

స. గోమాని పుంసే నేనాశ్రయములు సు • శోభింది గోమాని • ౩
సకపీఠం పుంసే నేనాశ్రయములు సు • శోభింది గోమాని • ౩

మ. సుకపీఠం పుంసే నేనాశ్రయములు సు • శోభింది గోమాని • ౩
సకపీఠం పుంసే నేనాశ్రయములు సు • శోభింది గోమాని • ౩

స. గోమాని పుంసే నేనాశ్రయములు సు • శోభింది గోమాని • ౩
సకపీఠం పుంసే నేనాశ్రయములు సు • శోభింది గోమాని • ౩

జయం=శ్రీమహానామకము; సామం=(శ్రీతర్కము) శుద్ధిగలదున్న; సామం=సోమనాజ

శ్రీ కృష్ణ భారతము .

ఎనఁగ జేసినపాపముదమనుకొ • నాతాతికం దాతఁ

త్వని సాక్షాత్పరదేవతామనిమెయి • నే నెంచి క్షేపింపెనకొ. ౬

ఉ. లోకులపాపముల్ డులుప • లోఁ దలపోసి సర్వస్వభీనమొక

వాకులఁ బూని రామగుణం • వర్ణనముం బొసఁగించి ఘంచును .

శ్లోకులఁ గృతచిత్తగత • శోకుల హృది ననర్వణోఽవా

త్మీకుల న్యోవాకుల న • మేయవివేకుల నాశ్రయించెనకొ. ౭

శా. వేదంబు ల్విభజించునట్టిగరిమకొ • విశ్వోక్తధర్మాగగ మై

వేదార్థంబును బోనిభారనినుహ • వేదంబు నిర్మించి క

ల్యాదికొ లోకము లుద్ధరించిన సునికొ • వ్యాహరణసద్ధానికొ

వేదవ్యాసమునీంద్రు భక్తిమెయి భా • విగృహింపఁపెద్దొకొ. ౮

ఉ. ఏమి విలాసవాక్యము ల • వే తెగులాటఁ జూంబు లై చుకొ

వాదిని నాంధ్రభాగినిము • ప్రస్తుతి కెక్కిరిం జేసి వానిని

భూనిలయోపకారిముం • బోయినయట్టికవిశ్రయంబు నే

భావన సేయుదుఁ డెలుగు • పట్టున నెట్టి నాకుఁ దోడ్పడెద. ౯

ఆ. కాన్యశాస్త్రగురుని • ఘను నాగలింగార్య, నర్య సార్థిగురుని • బ్రహ్మసోమ

యాజి శ్రోతిగురుని నాజకేయార్షయఁ, బాపసోమయాఁ • బ్రస్తుతింతు. ౧౦

నీ. సృష్టికే బ్రతీకృష్టఁ • జేసినకాశిక, మునిగోత్రమునయందుఁ • బుట్టినాడ

శిలనాఁటివైది • విప్రుండ వేంకట, సోమయాజిక సుబ్బ • సోమిదమకు

నగ్రపుత్రుండ వైది • కాచారనితుండ, శోభితాస్తంభ • సూత్రవిమండ

బృహసీధపులు మెచ్చ • వివిధానధానములే , లలిత బొసర్చి తనర్క • లాటి గణపండ్

తే. బ్రహ్మతకవిరాజబిగుదివి • భ్రాతృతుండ, మహితరాజాధిరాజు • మృనితుండ

రాఘవేంద్రపురీవరి • ప్రస్తుతుండ, గృతివికడక్రీ • శ్రీవేద కృష్ణమూర్తి. ౧౧

నీ. పదియు నాజేండ్లలో • పల సత్యకిధయు నా, విత్రచరిత్రంబు • చిత్రశతక

మిరువదేడులలోన • నరగౌతమీమహా, త్వము కాళిదాసవృ • త్తాంతనచ

మిరువదైదేండ్లలో • నే కానళియు జగ , న్నాథచరిత గజా • ననవిజయము

ముప్పదేండులలోన • మునుమున్న కావేరి , కథ వధూవిజయము • కనకగుర్యు

తే. నవల శ్రీవేంకటేశ్వరీ • యముని పీఠ , రుద్రవిజయము ప్రద్యుమ్న • భద్రచరిత

బాబ్బలియు వేణీసంహరి • ముకిలభాషి, గీయును మోహినిరాజభ • క్తయనుమితీయు.

నే. కమలినీయును నానందో ది యమును మీరి, సేనవిజయము లోనుగాఁ జెప్పనైన
కృతులు శరకాష్టకములు • కృతివిమర్శ, నంబులును బెక్కులొనరించి నాడనేను.

— . కృతి ప్రశంస . —

మ. అయిదాక్షేపల యీడఁగం బ్రతిదనం బాభారతామ్నాయమున్
సయమం యోగ బురగాము న్వినిచి నిర్మింపబోధాప్తి హి
యయగా రిక్థము పెప్పి లిత్కిలు లో నంటింప నెంచే యున్
చియ మయ్యెం బాడి నాకు భారతముపై నిత్యముంధగు గిన్. ౧౪

మ. కవితాధోని నామ గొందఁ బలియు గా నై సేపై భారతం
బపురా యెట్టి సుబంధ మ్మి నొకఁ డే నైకం చిరుం గి మె
లపు నంచు స్మది నెంచి కాంచక యసా ధ్యో బై నెద్దాని నే
సప్రతికా బ్రకృతి గ్రహించి యు పైం రు కేయఁ గాఁ బాఠిన్. ౧౫

ఉ. ‡ అన్నలినోదిరాంతధవు సంతతి నాఁ డొక మూలంబున్న మున్
సన్నంధట్టముఖ్యకిని గాయపట్టెరు మూలంబున్లయో
క్తిన్ననభాగతాగ్ని దిరి యిచి యెటో చరితాంబు లై న
సన్న ను వారిపాదరజంబుగ్గిరి గాని చురూశ మున్మిగ్గ. ౧౬

ఉ. † నాగినిశాసనాదికవి సర్వ ల ఎక్కడ మాబాపవో
నాఁడెను నే ని యెక్కడ మి హామునిభారత వేసెప్పరం
నీగక బాటు తెక్కిడి ని నీ యునుమంతయు జగన్ నైతి బె
న్నాగిమం దీరఁ గొట్టుకొను నాగిత యే ముని సెగిలాగున్. ౧౭

ఉ. సన్నయతిక్కినాదికవి నాథులకిన్ను మన్న గాఁ బెయ్యు
గు న్ను మనం గిలాడి సధి సరింపెను నే నని కాదు గ్రంథిని
దు సైరిసు ల్లోజుండును • దోను సరి చని కాదు సెడిముం
బన్నుల భాగజెప్పెనిను బద్ధినచాపల నుంచ నెంచుడు. ౧౮

క. కలికల్పమహా మని యు, గిలకాలపుగోర్కి యనియుఁ గిఁగితి నీసరి
పెలిగింప నింత ధోనియుఁ గలిగెను దోషములు దిద్ది గిలకు కపింపున్. ౧౯

చ. తెలుఁగులఁ గన్న సత్కవుల • తెల్ల నెలుంగుచు నుండు నెండియు
జెలుఁ గిది నేటి కం వొకిడు • తెంపున సన్న ను నాప్రయత్నముం

‡ సరిపాదరాంతధవుడు [బ్రహ్మకవి] వ్యాసుడు; † వాగమనసుడు = [బ్రహ్మకవి] సన్నయభట్ట.

శ్రీ కృష్ణ భారతి ము .

దెలియక దుస్వభావమునఁ • దిట్టినఁ దిట్టను గాక తత్త్వముం
దెలిసి నదిగఁ నుండఁ ను • ధీనిఁ లు చిటు సాహసించితిన్ .

౨౦

వ. అని యిట్టదేసతాప్రార్థనాదికం బొనరించి మించినవేడ్క నొచిత్వంబు గ్రహించి
మూలం బత్తిక్రమింపఁగలఁ యథోపయోగంబు గా శ్రీకృష్ణభారతం బనుపెర
శ్రీమహాభారతం బాంధ్రీకరంపం దలంచి కొన్ని పద్యంబులు రచియించి యున్ననమ
యగుట .

౨౧

నీ. * అమరావతీశ్వరుం • డై యశం బందెన , పురుషుఁ డెవ్వనివంశ • భూషణంబు
కృష్ణామహాత్మ్యము • కృతిఁ గొన్నచినవేంకి, టాచి యెవ్వనితాత • కనుఁగొనంగి
శాంధిమహాత్మావది • కాన్యంబులందెన, ధరణీంధ్రుఁ డెవ్వని • తండ్రితండ్రి
మహిమ రాక్షసి నా • నుహి నెనంగునుమామ, హేశ్వరుఁ డెవ్వని • నేలుతండ్రి

తే. యట్టిఁగురాడు ముక్తిలభు • రాధినేత , శాశ్వతయశుండు చంద్రహా • లీశ్వరప్ర
సాదిధిరీశ్వరుఁడందయా • సత్యశౌచ , రతుఁడు వాసిరెడ్డిస్వయ • ప్రభువరుండు .

క. కవులును గాయకులును బాం , ధవులును మంత్రిలును సుభట • తతులును ధరణీ
ధవులును గలునా గొలువై , ప్రవిమలమతి నెక్కనాడు • ప్రసరిం బెనంగెన్ .

నీ. పాపాబిక్ష్కాయ • భర్త సర్వేశ్వరి , దైవజ్ఞుఁ డెవ్వని • తాతతాత
సాసాంబికాపాణ • నాధవంతులూఁ , తల్లజుఁ డెవ్వని • తాతతండ్రి
కామాంబికాప్రయ • న్వాని సుబ్రహ్మణ్య , తత్త్వజ్ఞుఁ డెవ్వని • లగ్నీతండ్రి
వేంకటసుబ్బాబ • విభుఁ డభిజ్ఞుండు వేం, కటయజ్ఞ యెవ్వని • గన్నతండ్రి
తే. యట్టిను రానుకృష్ణున • కగ్రజన్మ , శ్రౌతవిద్యావిశారదు • రాత్రి హేంబ
నిలయు శ్రీకృష్ణవిరాజుఁ • నిలున నంపి , పలికె నిట్లని గంధీర • వాక్యగతుల . ౨౪

మ. నిను నేమున్న యెఱుంగుదుఁ గృతుల నీ • నిర్నిద్రకాశల్య మొ
ప్పును గానెన్ మధురంబు నీకవిత నిన్ • బోలంగ లే రెవ్వరున్
గనులం బూడంగ గంటి నీ విపుడు వే • డ్కం జేయునీభారతం
బును వింటి న్నడి సంతసించితిని నా • పుణ్యంబు సామాన్యమే .

౨౫

ఉ. భారతవ్విధిర్మమాలఁ • బ్రస్తుతి కెక్కినభారతంబునం
బేరు వహించు అంతయును • బేర్చికె గారణ మట్లు గాన నీ

భారతమందు మాకొలము • వర్ణనముం బొనరించుచుం గడుం

గోరిక మీఱ నాగధమునఁ • గూర్పుము నేర్పున సర్వపర్వముల్. ౨౩

వ. అని కర్పూరతాంబూలంబును సువర్ణాంబంబులునుం బెట్టినం బట్టి సంతసించుచు.

చ. అడిగెదానికన్న సగి • కార్థము లగ్గుల కిచ్చు నోటితో

నెఱిగినదానికన్నఁ గడు • నొల్కొని చేయును జెన్ను మీఱ నె

యొడ దురితంబులం దలఁపఁ • డిప్పటి రాజమహేంద్రుఁ డెన్న నీ

యొడయడ భారతప్రియుఁ డి • హోయని యెంచె భాగధేయమున్. ౨౪

వ. అని ప్రశంసించి దీవించుచు ముందు మంగళాచరణంబు గా నమ్మహిమనివంశావతారం బభివర్ణించెద.

— వాసిరెడ్డివారి వంశ వర్ణనము —

నీ. సకలసురసుర్ • ప్రికరాధితాచ్యుత , సదమలపదకంజ • సంభవంబు
పావనికృతివిష్ట • పత్రయసురినిమ్మ , గాకృపాకలితజ • ఘనవృణంబు
వేగవిదూభదేన • పాదపంకేజన, మారాధినాతిభ • క్తియించితింబు
న్యాయసమాసాది • తాఖండధ్వజంబు, యాధర్వీకృతరాజ • దైలిలిలము

తే. శాసితాఘంబు పరమార్థ • సంయుతింబు, సన్నతాచారనిరతింబు • సోమలంబు
పరమవిభవంబు సత్కవి • వర్ణితంబు, తుర్యవర్ణంబు కీర్తి నెం • నుం ధరిత్రి. 3౦

తే. అల్లవర్ణంబునం దొగి • సవతరించి, కమ్మవారన మిగుల వి • ఖ్యాతిఁ గాంచి
కొండ జూప్పిరి నల్లుల్ల • గోత్రభవులు , భవసమారాధనాత్మై • భవులు కవులు.

చ. ఘను లయి భూతలేంద్రు లయి • కమ్మకల్పార్ణవపూర్ణచంద్రులై
తనననవారిలోఁ గడును • దారుడ ధీరులు వాసిరెడ్డినాఁ
జనునుజిఁ గొన్నవారొక్కఁ డి • సంగుటచే మును వాసిరెడ్డివా
రినఁబడి వాసి నెందిరి త • దన్వయమం దగువార లందఱున్. 3౧

చ. అతఁడు సదాశివుం డనెడు • నాఖ్య నెనంగుచు మున్ను వేమభూ
పతికడ విక్రమంబునను • బ్రస్తుతి కెక్కినవాఁడు వాని కా
క్షితిపతి వాసిరెడ్డి యను • కీర్తికి నాబిరు దిచ్చి దక్షిణ
క్షితిపతిఁ జేసె నందునఁ బ్ర • సిద్ధి వహించిరి వానివంశజుల్. 32

క. అలవాసిరెడ్డివంశజు, అలఘుగుణాన్వితులు శంక • రారాధనచి
త్తులు భూరిదానకల్ప, ద్రులు సత్యపరాయణులు వి • ధూతాఘచయుల్. 3౪

- శా. ధైర్యాద్రీంద్రులు వారు దేశములు దో • ర్దర్శనంబునం గెల్చి సు
స్థైర్యం బేర్పడ దక్షిణంబునను రా • జ్యం బెలుచుండం గడుం
గ్రౌర్యంబుం గొని శాత్రువు ల్పడుగు రే • కత్వంబునం బొంది దు
హృర్యంబుం బొనరించి రొక్కనిసి స • శ్వత్థామచగదంబునన్. 3౫
- ఆ. లిన్యుస్థ సరియ • నందు శ్రీగిరిమల్లి, కాడ్తుండు నాగ • నలరు రెండు
పత్నరములచిన్న • నాడెక్క బ్రాహ్మణీకలెన బ్రదికె నెండు • కడకుఁ జనుట. 3౬
- తే. నాసిరెడ్డిసంఘంకుట • మై నడవుఁ, డయిన బాలుఁడు నూతెక్కి • యనెనుపురము
సంకు శిక్షి శ్వస్తిస్వామి • యక్కటికిము, నలస సభిన్వద్ధిఁజెందెను • వానివలస. 3౭
- చ. పరగెనువాసిరెడ్డికిల • నార్థి య దంతయు విస్తరిల్లి దు
స్థిర మయి దిమ్మల న్నెఱసి • స్వస్థ శేశ్వరశస్త్ర మై కవీ
శ్వస్తివరస్థినియ మును • శాశ్వత మై తగె నందుఁ జర్మగుఱ్ఱై
పరిగెఁ గెలుక్రమంబునను • వీరుఁడు వీరపనీఁడు పోడిమిన్. 3౮
- ఉ. వీరుల నేలఁ గాఁ దగిన • వీరుఁడు గాన ధరాతలంబునన్
వీరిపనీఁడు నా చిరుఁడు • వీరునఁ బెంపు నహించి మించె నా
భూరమనాగ్రిగిఁబాడు ప్ర • భూతిహిరణ్యఁ డవాప్త పుణ్యఁ డా
వారిదేశ్వర డార్తచన • సంఘశరణ్యఁడు ధన్యుఁ డారయన్. 3౯
- తే. ఆతఁడుని వానియనుసతి • యందుఁగాంచె, రాఘవాఖ్యునిరామభూ • రమణుఁడగుద
మోనిభూపాలు ముగురనా • త్మజులసత్రి, మున్నుమూర్తిత్రయంబును • గన్పయ్యె.
- ఉ. వీరపనీపుత్రులగు • వీరులు వారు మహీకళిత్రులై
ధారుణిఁడై ద్రుమూర్తి లవ • తాము నెందిరి నా సనంబునం
బేరు నహించి డిల్లిపురి • ప్రికిమ మేర్పడ మాజహ్నుర్
గూరమునం బ్రభుత్వము నె • నంగిఁగి నెందిరి సందిగామునన్. ౪౦
- తే. వారు భావమాణిఁగీర్తి • నెఱలమన్నె, వారు మన్నె సుల్తాన్ రాజ • బహదరు సరు
దేశముఖముఖ్య బిరుదమున్ • దేజరిల్లఁ, బడిసి రస్యయమున కెల్ల • ఎరుస రాగ.
- కి. ముప్పైంకు మూడుఁగెల్లి లై, మువ్వరుసను వారివంశి • ము ప్రవృద్ధిఁ గొనెన్
నివ్వటిలెన్ సంస్థానము, లివ్వసుధను మూడు వాని • నిట వివరింతున్. ౪౧
- తే. రాఘవేంద్రుఁడు మాగల్లు • రామభూమి, జాని రాఘవపురమును • ఒండ్రమాళి
పరగఁజంతలపాడు నే • లిరి క్రమమున, రాజధానులుగాఁ గొని • రమణమెఱయ.
- క. ఆరయ నామువ్పరియం, దారాఘవజననేశ్వర • డధికాభిఖ్యన్

దా రాఘవఁ డనఁగాఁ దగి, ధానుణి నాతేఁడు లేలె • దక్షుం డగుచున్. ౪౫

ఉ. ఆపురుషార్థనర్తకీ మ • హాకవిన్దితకీర్తి కాత్మజం

డై చెడవద్రానాథమను • జాధిపుఁ డభ్యుదయంబు నెంది ది

ప్ర్యాపచయంబు మై నిరున • దొంపనమ ల్నిజరాజ్య మేలి వి

ద్యావరథంతుఁ డై సుకృతి • తత్పరుఁ డై చరియించె నెంచఁగన్. ౪౬

తే. అతనికిం జం ద్రమాళియు • ననల బుచ్చి, రాఘవయ్యయు నాగన • రామభూష
తియునులక్ష్మీపతియుబుచ్చ • నయునునాగఁగ, దనయులుదయించిరాగ్నగుభుజియంగు.

తే. చక్రవర్తిఁపట్క-మచంగ • శాస్త్రపట్క-మచంగఁబుత్తుపట్క-మ-చంగు • గిషట్క-
మచంగుఁగట్క మచంగఁబ్రభాత్యతిపల్ల, భ్రాత్యపట్క-ంబు వెంపొందిభూరిలమును.

నీ. ఆభ్రాత్యపట్క-ంబు • సం దగ్గజం డగు, నలచంద్రిమా • ము • న్నిలను విడిచి
బుచ్చిరాఘవఁడు రా • మునిచినవద్రానా, భుఁ డునుజేరికి దిత్తి • పుష్ట్రుఁ డయ్య
నాగనాహ్వయుఁడు భూ • నాభుఁడై పిమ్మట, నేబదేఁడుల రాజ్య • మలెఁగడిమి
సతనికాలమునంది • మృతినప్త మయ్యె నెల, డన దిగు రాఘు • న్వయ ను దిల్ల

తే. నాగనయుఁ జంద్రిమాళిమ • స్తంబరాఘు, ననుతుఁడచ్చెయ్యురాఘు • లపురాజ్య
మును సరిగ నెందిరివిభాజ్య • ముగ నెనచ్చి, యవనశకమద్రాగిరిచ్చ • డైయపును.

ఉ. నాగన రాము జగ్గవిభు • నాయుడమాహ్వయ వేంకిటాద్రీనిఁ

మూగురఁ బుష్ట్రులం గని సృ • మోదమునం దనకాల మిఁగె నా

నాగసతమ్ముఁ డై యశము • నం జనురామన సద్యవీరులన్

శ్రీ గలనూగులం గని ప్రి • సిద్ధి నహించె ధరాతలంబున్.

తే. ఆప్రభువుతోడు లక్ష్మీప • త్రిచభండు, పడసె వేంకటరాముని. • బృహద్రాఘ్య

రామలింగశుభాహ్వయు • రాజలింగ, నాము నెల్లువఁ దనయుని • నెల్లువ సూజు.

శా. ఆనాగేంద్రున కగ్రుండెనుఁడు రా • మాభిఖ్యుఁ డుద్వీశ్వరుం

డై నహిందె నిజానుజం డయినజ • గ్గాభ్యుంప తో డై పనున్

పూసన్ రాజ్యముఁ బూని లక్ష్మీపురిలో • బాల్యాది పాపయ్య యన్

నూనుం గాంచె సతండు నాగన యనన్ • శోభిల్లె దా నెల్లెవన్. ౪౭

క. మచిలీపురిమండలమున, సుచరిత్రులు బ్రటిషుదొరలు • శోభిలు మంపం

బ్రహురప్రథ నాగాత్మజ, లచటన్ మెప్పొంది పొదలి • రభిన్మదిమెయిన్. ౪౮

ఉ. అన్నకరామభూపతికి • నన్నివిధంబుల నిష్ఠుఁ డైన జ

గ్గన్న పరాక్రమంబున జ • గన్నుతు లైన నిజామువారిచే

మన్నన మీట నేనెలయు • మన్నబు దారిగ వేయిరూప్యముల్

సన్నతిపాత్రుఁడై పడసి • సంతతి కెల్లను బేరు దేదగఁ.

౫౪

ఉ. కిరవిహారుఁడై జగతి • విశ్రుతికెక్కిన జగ్గశౌరి న

క్కారునఁ బేరు వొంది యధి • క్షుభ నెప్పుడు సచ్చమాంబ యే

నారని గోరి మామె నల • కన్ గని పుత్రుని వేంకటాద్రిని

గోరిక సన్నతఁ గలిసి • తొంతటిలోన గమించె మింటికిన్.

౫౫

క. తమ్ముఁ డికాలమృతిం బడి, నెమ్మది చెడి రామవిభుఁడు • నంజలితోఁ బం

దొమ్మిదివత్సరములు రా, జ్య మేలి ధర్మి విడిచి • చనియెం దివికిన్.

౫౬

క. ఆరాయనిచింతమ్ముఁడు, వీరుం డగునాయఁడిమ్మ • వేమక మీఱన్

భూరియశోరాశునిన్, ధీరుని శ్రీచర్మనమాధి • నిన్ సుతుఁ గనియెన్.

౫౭

సీ. వారిమిత్రప్రభుఁడై • నజలులతీర్చి, కన్న పుత్రులలోన • ఘనయశుండు

వేంకటరామన • నెలయఁ గోపింపరా, మాన్యునాఖ్యులఁ గాంచె • నాత్మజులను

రామలింగన గి నె • రమణ వేంకయ బుచ్చి, రాఘవునరసయ • రామయాఖ్యుఁ

గడగొట్టు గావలె • గని గాంచె సుతులఁ బి, ప్రిన్న పాపన్న చ • ల్లన్న యనఁగ

సే. నిందు బుచ్చిరాఘవునకు • నిర్దురు సుత, సోమ బ్రాహ్మిని కోదండ • రామలింగ

జగ్గయ్యావ్వాయుఁధికియ శిష్యుఁడై, పాపయ్యఁగోటయ్యాఖ్యుఁడు • పట్టియయ్యె.

చ. కిడిను చాంబు బ్రకాశిలి జ • గింబును నెఱన జగ్గనాఖ్యహా

ర్యుఁడు గి దానకన్యఁ డయి • యుర్వి నెగుగిని వేంకటాద్రి నా

యఁగి తనకన్న శిష్యుఁడయి • శాపెనలెం దీసుతుండు చిన్న లై

ప మును రాజ్య చల్లఁ గొని • వారిల కీయక హేలె బట్టియై.

౫౮

మ. కనుఁ డై నూ చున్న భాతిఁడై • రాష్ట్రపదాంబులై

ఘనులై వైశ్యక సేనాఁడై విబుధులై • కన్వర్తి ప వేంకటా

ద్రసిధీసుండు ద్రవిప్రమృగుత్వమునఁ బి • క్తిం గాంచి వైరాహినిన్

నినులొందె లా నానినై భవము వ • క్తింపంగ సామాన్యమే.

౬౦

ఆ. దిక్కుఁ డెట్లుండు ను • లక్షలరూప్యము, లానిజాముకు నెడ • రాన పట్టి

పొందెదొంగిలింబుండుములతోడ మన్నెను, త్రాసుగో తెమిషయుఁ • పగుబిరుదుల.

ఆ. మూడువేలుమా • మునకుమన్నబుదారి, మధిరపగిణిగు • మత్తజమీను

దారి తెండుమేన • వారు వేస్తుంబారి, మణిపేట నూభ • కిణము లయి.

౬౨

చ. జగదభివందితుం డగుచు • శౌర్యము దిక్కులఁ బిక్కుటిల్లఁ గాఁ
దగి ఖలులై మహీస్థలికిఁ • దిద్దయుఁ గీడు నొసర్చుముమ్మలన్
మొగి వధియించి మించి ప్రభు • పుంగవులై తగునింగిలీమహా
రిగు నన వేంకటాద్రివిభుఁ • డచ్చపుణ్ణిని హెచ్చె నిచ్చలున్.

౬౩

సీ. మఱియును గుంటూరు • మంజులగున నిజం, పట్టణబొట్ట • పట్టణములు
పొన్నూరు కొల్లూరు • ముఖ్యపట్టణములు, మదిలీపురాభివృ • మంజులమునఁ
గొండపల్లియు నిను • కరు రాణులరక్షలు, నాకులమన్నాఁ • లొకవిదిగ
మగుకలిదిండియు • నాదొంగరిగొలు, రాజమహేంద్రవరమునందఁ

తే. దిగిలి యున్నట్టిపలివెల • సగియులును, పలిది సర్కారునను • నెలయ నెలది
తొంటితపరాద్యమునున్పట్టిఁ • దోగిఁజేసి, యునునబాటిఁ • జేరినెగిరివిభుఁ.

సీ. విద్యాప్రియత సేన్వి • విద్యార్థులను గూర్చి, యగ్ని పర్యవేది • భాగ్యశ్రీ బోధ
గోదానములు వాసిఁగొని శరణులు చేసి, పృథువిక్రవ • యున్నెతక నె
వర్యుఁ గామిగది • ప్రతిములు గావించి, రుక్మాగిర • కను • హృది మిలచె
సౌభాగ్యమును పొంది • యగ్నిలకు నెసరి, బాసిగర్గి • కు • పలి యెంగ

తే. నరుల సరికట్టి దిగ్విజ • యఁబు నట్టి, కలియుగార్జును • జనియెను • ఘోర • పట్ట
వేంకటాద్రికి మూడి శ్రీ • చేరికొట్టి, గాయఁ • పగలవసరి • గేయుఁ పోయి.

సీ. సలివె సప్తతర • శతశివాలయముల, సత్త్విజ్జిమ్మల నేక • • మయమంతు
సమరావతీయు గోత • నన్ని చోటలఁ గట్టి, హరిహరాలయశివ • మంగులరముగ
మహిని నిట్టై సుచ్చి • నయఁజయసంధముల, సంగి • నాడత • చానములను
నానాసాగెను • సంతానము లొనర్చి, నెచ్చింది • ప్రియు • నెనవేలు

తే. అటునుదాటగ్రహరము • గూర్చుల కడ, సతరభూదానస్మహాణ • ములు నెసరిగె
బెక్కు-కోట్లధనం బిచ్చె • బెక్కు-కోట్ల, కిన్నమును బట్టి పోయె • నగ్గొనినిధి.
తే. మూడుమాన్యులారాధార • ములనుదూఁగి, యతిఁపమర్చిపుష్పా • క్త మంగుహరిణ్య
గర్భ మనుజున్న మొనరించె • గడఁగిఁగొంటి, ధర్మ • రాజసూయపింధ • భుజోప.

సీ. వేవే లర్థము • విప్రుల కిడి చుఖం, బులను వేయించె • బె • క్కు లను భక్తి
స్వర్ణగోళతనహ • స్రంబులు చేయించి, ధర్మసురుల కెల్ల • నాన మిచ్చె
భూతలంబునఁ గల • పుణ్యస్థలంబులు, పోయి సేవించె నం • పూర్ణభక్తి
దంపతిపూజలు • దారత శౌరద, నవరాలములయందొ • నర్చి మించె

తే. నాతఁ డర్థుల కొక్కనాఁ • డల్లనల్ల, వ్యయము చేసినధన మెల్ల • వసుధయందుఁ
గలుగుతక్కటిరాజుల • కలరు నెక్క, యేటిభక్తికి సామాన్యుఁ • డే యతండు.

- తే. అతఁడు తనతండ్రిచేర జ • గయ్యపేట, తల్లిచేర నచ్చమపేట • తనదుచేర
మన్నె సుల్తాను పేట యు • మఱి యు రాజు, పేట నాయని పేటయు • వెలయుఁజేసె.
- క. మకుటాంగదాదిభూపల, సుకలుం డగువేంకటాద్రి • శోభిల్లి మయూ
రక వాహనప్రచారము, సకనకి మణిగజరథప్ర • చార మొనర్చెన్. 20
- క. గురువులు విద్వజ్జనములు, పరివేష్టించుచుఁ బఠంప • భగవద్గీతలీ
నిరతము పంకరపూంఁ, పరతలత్తుం డగు నతండు • పండితుం డగుటన్. 21
- నీ. అమరావతీపట్ట • గాధావాసంబు ను, విబుధపాలనము ను • వేడ్కఁ గలిగి
సుమనోమనోజ్ఞును • క్రమము సుఖర్మాను, వర్తనేప్రతయు ను • నరుసఁ గలిగి
నంసనచనశేల • నము దివ్యసంతాన, సందర్శనేచ్ఛ యుం • జాలఁ గలిగి
శతకోటిశక్తిసం • తతవైభవంబు ను, నాకరాజ్యిచాప్తి • పీఠఁ గలిగి
- తే. బ్రహ్మహత్యాశుము ను దుష్ట • పర్తనంబు, సర్విధక్షుంబు నేశ్యాప్ర • పక్తిగోత్ర
భిత్త్యము ను లేక భూతిపై • వెలసి నట్టి, వేంకటాద్రిగ్రామం బొగ్గ నా • వేయినోళ్ల.
- నీ. అల వేంకటాద్రినా • యఁడు వెలుగొందుచు, వైష్ణవ్యుం బార్యుతిం • బెండ్లి యాడి
తనయులఁ బడయలే • కనుతాపమునఁ గుండి, పితరండ్రిపాత్రు లై • తనగుపవ్త
నాభగామన జగి • న్నానై బాబులలో న, వరజని దనసెన్ • భార్య కనియుం
బెదతండ్రిపాత్రు లై • పొదలుగానుయగామ, నాథులలోన వె • న్న నగునానిఁ
- ఆ. జిన్నభార్య కని యు • స్వీకరించెను దత్త, హోమవిధిని బుత్త • యుగ్మ మందు
వయసుకతనఁ బెన్ • నాఁడు గావున జగి, న్నాధిబాబు ధరణ • నాథుం డయ్యె. 23
- చ. ఘనుం డగువేంకటాద్రి నృప • కాశికుం డై యమరావతీపురం
బున వసియించి గే.లి ధర • ముప్పది నాలుగుచత్వరంబు ల
వైసుక బుతుక్ష్మీశీధపిధు • విశ్రుతఃసూర్యకాబ్జమం దగ
ప్తునఁ బరలోక మేగె నట • పాంపునఁ బెం పగురాజ్య మేలఁ గన్. 24
- వ. అంత నావేంకటాద్రినాయనిదత్తపుత్రు లగువారఁ. 25
- ఉ. భూరమఁ గోరి పొందు విడి • పోరిరి కోర్టుల నందుఁ దొమ్మిదేం
జ్ఞారట మెచ్చ నేలి యిల • నగ్రజుఁ డిర్వదితొమ్మిదేండ్లవఁ
డారయవారు లేనితఱి • నచ్చమ రంగమ నాఁ గళతమున్
ధారుణిఁ గుండఁ గా విడిచి • తాఁ జనె స్వర్తసుఖంబు లందఁ గన్. 26
- తే. అంత నాతనిరెండవ • కాంత రంగ, మాంబ లక్ష్మీపతి యనంగ • నలరువానిఁ
బరంగఁ కైకొని వచ్చి పెం • పకముచేసి, కొని మజుదితోనపత్నితో • ననికిఁజొచ్చె.

- తే. కప్పములు గట్టమానిన • కారణమున, దొరతనమువారు వారల • ధరణిరాజ్య
మంతయునుగొని తగునట్టు • లందఱకును, భరణమిడ • డొచ్చిరిప్పటి • వఱకుగరుణ.
- తే. రంగమాంబకు దత్తుడై • రమణ మెఱయు, నతఁడు వేంకటలక్ష్మిని • సతినిబడసి
కనియె నరసింహనాయుని • ఘనుఁడతనికి, రమణి వేంకటలక్ష్మిని • రసనమదనరె.
- సీ. అమరావతీశ్వరుం • డగువేంకటాద్రిరెం, డనదత్తిపుత్రుఁడై • భువి నెసంగు
రామనాథముబాబు • రమణి సారస్వతి వారి, కిరువురుసుతులు దా • శరణియఁ
డనల శిష్యపసా • దాఖ్యుండు వానికి, జ్ఞానప్రసూనాంబ • జాయ యయ్యె
నాదాశరథికి లక్ష్మీదేవమయును బం, గారిమ్మయును సతుల్ • గలరు జగతి
- తే. వారియందు లక్ష్మీదేవి • వరసుతుండు, రామనాథబా • బాతఁడు • రాజ్యలక్ష్మిఁ
బడసి యామెవలనఁ గాంచె • బాలచంద్ర, శేఖరనరసింహాద్రిప • సిద్ధనాము. ౮౦
- తే. దివ్యగుఃవేంకటాద్రిని • తృప్యప్రాప్తుఁ, డైనశీషవృత్తనాథరా • మన్న సత్య
దేవమాంబనుగైకొని • దేవిగాని, నాయఁడమ్మను సుతుఁగని • నలుపుమీతె.
- సీ. ఆనాయఁడమ్మకు • నభిజనస్తోత్రపా, త్రున కైరి వెట్టెమ • దుర్గమాంబ
వేంకటలక్ష్మమ • వెలఁదుక లందువేం, కటలక్ష్మి కాత్మజుల్ • గలిగి రిద్ద
రలపద్మనాథరా • మన చంద్రవహాళి యు, నన వారిలో ఘనుం • డైనపద్మ
నాథరామన పరి • ణయ మై విశాలాక్షి, నన్నపూర్ణ ను వారి • యందు నగ్ర
- తే. సతివలననాయఁడమ్మను • సుతునిగనియె, నతఁడురాజ్యలక్ష్మిని బెండ్లి • యాడియామె
యందునాత్మజులనువేంక • టాదినాయ, సిని జగన్నాథబాబును • గనితలిర్పు.
- శా. శ్రీమంతుం డగుచంద్రసింహాద్రిగిరిమఁ • జెన్నారుచుం జానకీ
శ్యామల్ లక్ష్మిని బెండ్లియాడి నెన రె • చ్చన్వాసుదేవాద్యచూ
డామాణిక్యవగ్రప్రసాదుఁ గనె వే • డ్కం కత్తుమారుండు ని
త్యామోదంబున సుందరాంబ సతి గా • హర్షిందు నంశంబునన్. ౮౩
- ఉ. వీరుఁడు మూలపూరుషుఁడు • వీరవనీనికుమారరామధా
త్రీరమణుండు రాఘవపు • రి న్నివసించి విభుత్వ మేర్పడం
దా రఘరాముఁ డో యనఁ బ్ర • థం బాలు పొందుచు నైదువర్షముల్
ధారుణిరాజ్య మేలి పర • ధామము మెంచెను గీర్తిశేషుఁడై. ౮౪
- తే. నృపతియతనికివీరవంసీ • దురాఘ, వయ్యచినపద్మనాథభూ • పతియుఁజంద్ర మీఱ.
హాళియునురామలింగన • మతియునరస, నయునుసుతులార్చురై యొప్పి • రయము

- తే. అందు వీరవనీడు రాజగుచు సూర, నాహ్వయుని బుత్తునిం గనియతనిలేత
ప్రాయమున నెక్కవర్ణమువసుధ నేలి, కాలధర్మము పా లయింకదలి పోయె. -
- క. బుడతడు గావున సూరన, కడిమి రాఘవుడు రాజ్యంకలనం బడి తా
బుడమి బగునెకఁడేడులు, బడి నేలి గిమించె న్నిన్న • వలె ననఘుండై.
- క. ఘనుఁ డగురామన మూడవ, తనయుడు చినవద్దనాభి • ధరణిందుఁడు భూ
జనసుతి శౌర్యవిహరుడు, తనయన్నలకాలమంద • తా నధిపం డై. ౮౮
- ఉ. భూదయిరు ల్నుతింప నిజ • భూములు సింహ దిలంచి హైదరా
బాదున కేగి పాదుషహ • పంపున బెంపున వ్రేలుకోల్పులిక
గాడన కొక్కయోగనన • ఖండిములై పడఁ జేసె రెండు గా
నాడటఁ గల్గి డ్రవ్యము మ • హాత్వముపై వడి రావరి సేయుచు. ౮౯
- నీ. దాన నప్పాదుషా • మానసంబున మెచ్చి, వాని కిచ్చి యమూల్యవస్తుతలు
డంకానగానాలు • పొలము లలుగోడ, శోడుమహల్లు వా • ల్పురియిచ్చి
తులలేనివిధము • ల్గిరి నెలుగు చుండఁ, బెనుగించి పోలును • బేతెవోలు
నెగఁగిప్పింపెరా • న్నూరునుగూచిపూ, డియు రాయపూడియుఁ బ్రియమున నిడి
తే. ప్రభులెచ్చెల్లించుకొనుమని • పంపుటయును, మరలిదనఁబించి తనకై • పరగానాలు
కైవసముచేసకొనియేతఁ • గఱుటలైన, లోభులనుదోలిచినపద్మ • నాభివిభుఁడుఁ
ఆ. అతఁడు చింతపల్లియందుఁ గోటను గట్టి, యిరువదేల్ల రాజ్యంమేలి సుశులు
పోలల కునికి వగచి • పెదతండ్రిమరుమని, బుచ్చిరాఘవాఖ్యుఁడెచ్చుకొనియె.
- తే. అతఁడు నానిండు దివికేగి • నతనితమ్ము, డైనచంద్రమా • విసాన • నాజితమగు
రాజ్యమునుడడసి ప్రజాను • రంజనముగఁ, బాలనము చేసె నైదేండ్లు • ప్రస్తుతింప.
- క. ఆవెనుక రామలింగన, భూవలయం బెల్ల దాల్చి • మునమునఁ దమ్ముం
డేనంకఁ దోడు గాఁగఁ, దా వింతివత్సరములు • ధర యేలి చనె. ౯౩
- నీ. వెనుక వీరవనీని • తనయుండు సూరన, వైతృకం బగురాజ్యంధరముఁ దాల్చి
చిననరసన్న యు • జనరామలింగన్న, యనుపుత్ర యుగ్మముఁ • గని ముదమునఁ
బరి మోత్తముడు నాఁగఁబడి రెండువర్ణముల్, ప్రజలనుబాలించి • పరమునుండె
నవల వానితనూజుఁ • డవుచినరసన్న, రిపులోకహృతిరాజ్యంపుడు గెల్చి
- తే. జగతి నేడేండ్లు పాలించి • చనియె సంతఁ, జింతపల్లిజనూ యనఁ • జెల్లు నెల్ల
రాజ్యమునుదమ్ముఁ • డగుచిన • రామలింగ, మేలి పదుమూఁడువర్ణ ముంలలనువిడిచె.
- క. ఇది రాఘవపురరాజ్యము, సదమలమతిఁ గొన్నరాను • జనపతికల మి
య్యదనున నభివర్ణించెద, ముదమున నాచంద్రవశా • భూపతికలము. ౯౪

తే. మూలపురుషునిమూఁడవఁపుత్తుఁడైన, చంద్రమాళిగారమ్మయఁ • సాధ్వీయందు
రాఘవయఁగాంచియేడెండ్లు • రాజ్యమేలె, రామరాజ్యముప్రజలకాఁభూమిఁదోస.

మ. ఘనబాహుబలశాలి రాఘనమహీ • కాంతుండు దా నెంతయే
ఘనుఁడై తండ్రి ప్రభుత్వము నస్సలుపున • క్కాలంబున ద్వేషముల్
గనునానం జని కాశిముఖ్యుడము • ల్లామించి సేవించి మిం
చినవేడ్కం జనుదెంచుచుం దగ వసిం • చెం దారి ఢిల్లీపురికా. ౯౭

చ. ప్రెగడలపేర్చిమూలమునఁ • బెంపెనలారుచు భూతలేశ్వరుం
డగునపురంగజీబుకడ • నశ్వవిలాసగతిప్రకారముల్
తగుకరవాలచ్చిత్రములు • లక్ష్మీవిభేదవిశేషమార్గముల్
మొగిఁ బ్రకటించి నానిమన • ముం గరఁగించె నతండు దండ్రి యై. - ౯౮

ఉ. ఆతనిచేతకు న్నిగుల • నచ్చెరు పందుచు మెచ్చి పాదుషా
భూతలనాఘ తెవ్వ ను • బోలరు నీకు బభి ఘనుండ పా
తాతల మించి తన్నిట ము • దిం బని చాల బహుకరించి తా
నాతఁడీ నంపి పుచ్చెఁ బ్రణా • యంబున నెయ్యము విస్తరింపుచుకా. ౯౯

తరు. అతఁడంత నిజపుర • మరుదెంచి పితృమగురాజ్యమువహించియశమునమించి
సతి శాకమూరినం • శజ వేలకటాంబ • సహధర్మిణి గ నొంది • సకలసౌఖ్యంబు
లతుక వైభవమున • నలరారి మేటి • యగురాజనూ? న • చ్చిన యనులక్ష్మి
పతిని గాంచి ధర్మిణి • బదియుమూఁడెండ్లు • పాలించి ప్రాపంచెంపర ముదంబు.

ఉ. అంతట రాజమాళి ప్రిభు • వై చిరుమామిళపాపమాంబికా
గాంతి గ సేకరించుకొని • కాంచి కుమారుని జంద్రమాళి స
మ్మోత యు నందిగామముని • యేటికిఁ గాల్వలు త్రవ్వఁ జెట్టి య
చ్చింతలపాటివంటు వరి • చేలను బండఁ గఁ జేసె వాసియై. ౧౦౦

ఆ. దానకర్ణుఁ డనఁగఁ • దగి. రాఘవునిరాజ, మాళి యెన్మిదేండ్లు • నీల యేలి
కీర్తిశేషుఁ డయ్యె • మూర్తి యొక్కటిలేదు, గాని రాజమాళి • గలఁడు జగతి.

ఉ. భూపతిసూతి బాల్యమును • బొందుట నచ్చెన రాజ్యమేలిల
క్రీడిపతి నాఁగఁ బేరుశఁబ్ర • సిద్ధి వహించుచు నట్టికాలమం
దే పగురామరాజ్యము గ్ర • హించి విభాజ్యము చేసి వాసియై
నాపము నాఁగఁ బంచుకొనె • నాజడి వోఁ బినతాతప్రాతృతోకా. ౧౦౩.

- తే. అట్లు రాజ్యాభివృద్ధి గాఢవని యేలి, బాగా యై చంద్రమాళి పొంసంగఁ జూచి
వానిరాజ్యమునాని కంప్పనముచేసె, సుజనుడై యచ్చెనావ్యయఁ ట్తోడివిభుడు.
- చ. తనపినతండ్రి రాజ్యమునఁ దన్నటునిల్పినఁ జంద్రమాళి పెం
పునఁ దగి నీరుకొండకుల • భూమా మై తగుపార్వతమ్మ యన్
ననితను బెండ్లియాడి కను • నైభన మేర్పడ రామలింగవీ
రన లనుసూనులం గని ధ • రం బెడఁబాసె నెకింతలోపలన్. ౧౦౫
- క. మనుమలు శైశవదశమై, గనుపట్టంగ మరలఁ బుడమిఁ • గైకొని యేలెన్
ఘనుఁ డగునచ్చన సీలువది, యెనిమిదియేండ్లిల విభుత్వ • మెనఁగె నతనికిన్.
- మ. ధరణీరాజ్యభరంబు పూని పాలు పాం • దంబంద్రమాళిప్రభూ
త్తిరపుత్తుం డగురామలింగమనుజా • ధ్యక్షుండు నప్తాంశమున్
బరిపాలింపఁ గ నాత్మనోదరుని నె • ప్పం బుచ్చి కృష్ణానదీ
వరతీరఁబున నుండె దా వరణ మొ • ప్పం గట్టి ముక్త్యాలలోన్. ౧౦౬
- ఉ. వీరన నప్తరాజ్యమును • వేడుకఁ గైకొని వేంకటాద్రిగో
త్రారమణాగ్రగణ్యునకుఁ • దండ్రె యు నాగనపుత్తుడై కడుం
బేరిమఁ గన్న జగ్గప్పధి • వీపతితో సరి గాఁగ నేలుచో
వీరనఁ ద్రోచి జగ్గప్పధి • వీపతి చేకొనె సర్వరాజ్యమున్. ౧౦౭
- సీ. రామలింగేశ్వరమణుండు చిరుమామి, శాస్త్రయథవవేంకటాంబుఁ దొలుత
నవలఁ బునుంబొకఁ • మునువంశమున నైన, పద్మాక్షుమను వేడ్కఁ • బరిణయ మయి
తేజ మిఁజఁ గఁ గాంచె • రాజమాళిని లక్ష్మీ, పరినామరాఘవప్రభువుఁ జంద్ర
మాళి వేంకయ యనం • బడువేంకటాద్రి నా, నగువాని నేపుర • నాత్మజులను
- తే. వార లేపురునుం బంచపాండవు లనఁ, బంచబాణము లనఁ బంచపర్వము లనఁ
బంచరత్నము లనఁ బంచపదనము లన, నెంచ నెప్పిరి ధరణీయం • దంచితగతి.
- శా. వర్షియుం డగురాజమాళి కడిమి • నాభిసిల్లి దేశంబు లా
కర్షింపం దగుపాదుపాదయకు యో • గ్యత్వంబు దానం జగ
ద్ధర్మంబుం గొనఁ గూర్చునట్టిబిరుదుల్ • తద్రాజ్యముం బొంది స్వ
త్కర్మంబుం భువి బాదుకొల్పె రిపువ • ర్గం బెల్ల భీతిల్లఁ గన్. ౧౦౮
- సీ. అట్లు విభుత్వంబునంది యొక్కే • టిలో, బ్రతికూలవిధి కయ్యె • రాజమాళి
తద్వ్యసనంబునఁ • దండ్రె గుందుచు నుండ, జగ్గన మరల రాజ్యంబు నెడిచె
నిరువదొక్కేండ్లు భూ • భరముఁ దాలించి మీఁద, రామలింగన స్వఃపురంబుఁ తేర

నవల లక్ష్మీపతియధిపుడై రెండేండ్లు, పాలించె జింతలపాటివంటు

తే. నతనితమ్ముడు శ్రీరాఘవాహవ్యయుండు, నవ్వరాజ్యమునకుఁ బోకఁ యిష్టవృత్తి
నెన్నిదేఱులు నిజరాజ్యమేలి చనియె శాంతగుణభూషణుం డయిసంతతింబు.

తే. అంతఁ జంద్రమాళి ధరణికాంతుం డగుచు, శ్రీపుదుంబాకవంశజుడై పవిత్ర
చరిత్ర యైనలక్ష్మీదేవిసతిగఁబడసి, కనియొజనవేంకటాద్రినాఁముని గొమరుని.

సీ. సకలసంప్రత • సత్యవాక్యప్రశ, స్తగుణంబునకా హరి • శ్వేతమఁ డనఁగి
లోకాతిరేకవ • చైతన్యవ్రతా, చరణమునకా రామ • చంద్రుం డనఁగి
నిఖలజనాహ్లాద • నిత్యయశశ్రవణ, సంపూర్ణపూర్ణిమా • చంద్రుం డనఁగి
నిబళిత్రుమిత్రాది • నిగ్రహానుగ్రహ, శక్తి నృహారాజ • చంద్రుం డనఁగి

తే. గవులువర్ణింపఁ గా నెప్పి • భువిఁదలిన్చె, సతతజతినిష్ఠశాస్త్రనిశంపయుండు
సుగుణసంపదంచిత్రుఁడుధీరగణామిత్రుఁడు, సకలసృష్టిలోకమాన్వితీంద్రుఁడయ్యె.

తే. శిరము పై ద్విజరాజును • జేర్చుఁగాన, భూతులన్నియు మువమునఁ • గొందుఁగాన
సతికఁ బతి గాన క్షితితలే • శ్వేతుఁడగానఁ, జంద్రమా • లయనగంగుఁడగ్రహమాళి.

మ. ఘనలీ రుద్దిదివేశసంఖ్యఁ గన నౌ • వర్షంబునకా రాష్ట్ర విఘా
గి సహాయార్థము చంద్రమాళి ధరణి • గీతెంక న నాల్గిరా
జసభాస్థానములందుఁ దెల్పుకొనుచుకా • సప్తాభ్యము హస్తప్రకీ
స్తునమల్ నేత్రవియద్గజేలలఁ దగం • గొప్పైకా బరంభామునికా. ౧౧౫

సీ. అరనిసోదరుఁడు వేంకయ రామలింగరా, ఘవలక్ష్మీపతులనుఁగనియె సుతుల
నందు శ్రీరామలిం • గాఖ్యుండు వేంకయ, రాజమోఘులఁగెనఁదేని మోక్షయం
బ్రబలి లక్ష్మీపతి • రామలింగనవేంక, టాద్రిస్మరింహల • ననఁగినియె
గన నందు రామలిం • గన ఘనుండై నేతు, వష్ణుచు బెండ్లియై • సూర్యవలస

తే. నలరుసాంబశివపసా • దాఖ్య వేంక, టాద్రినాయని సుప్తరా • మోళిధేయుఁ
బడసె వారిలో నాద్యుండు • భారతమ్మ, యనెనురతిను జేసనినరుచుండు.

తే. వేంకటాద్రినృసింహనా • మాంకితుండయి, పచ్చమాంబను వేష్ట • పుష్పాంబు
యాపడఁతియందు మువ్వర • నాత్మజులను, బడసి నెలుగొందుచుండు • సోమకమి

ఉ. పూజ్యుండు చంద్రమాళివర • పుత్రికుఁ డాచినవేంకటాద్రి సా [యందు.
మ్రాజ్యముపోకకు న్వగచి • మానసమం దలవేంకటాద్రిపై
వ్యాజ్యము వేసి న్యాయసభ • లందుఁ బ్రభుత్వమువారిచాపునకా
రాజ్యము వెండియు న్బడసి • రాజులఁ జింతలపాటివంటునకా. ౧౧౬

సీ॥ మెదిలనీడయ్యె నే • సదమలహృదయుడు, రాజద్ధనంబున • రాజరాజుఁ
 బాదల నీడయ్యె నే • బుధమాన్యచరితుండు, జ్ఞానప్రపత్తి మై • జనకరాజుఁ
 గదల నీడయ్యె నే • కరుణావలోకనుఁ, డతివిసర్జనమున • నంగిరాజుఁ
 బ్రదికుల నీడయ్యె నే • విఖ్యాతనాముండు, దివ్యభోగంబున • దేవరాజు
 షే. నతఁడు పెంపొందు వాసిరెండ్రవనాయ, కలశవారాశిచంద్రుండు • కాశ్యపేంద్ర
 వినుతసద్గుణసార్ధుండు • విమలసుగుణ, పారి చినవేంకటాద్రిభూ • పాలమాళి.
 సీ. రామరాజ్యము వోలె • రాజ్యమేలుచుఁ బ్రోచెఁ, బ్రజలను దసకన్న • ప్రజలయట్లు
 కొమరొప్ప జేయించె • గోపురప్రకార, ములను ముక్తీశున • కలరుభక్తి
 సాపానములు గట్టి • శ్రుతితైలనరసింహ, మూర్తి దేవళములఁ • బాదలజేసె
 గవుల మన్నించి నెల్లంగఁ గృష్ణానదీ, మాహాత్యైకృతి సందె • మహిమమీఱు
 తే. మణియ నాశులుచెలుపులు • మహానీనిల్పి, బాటలందఁ జెందోటలు • పాదుకొల్పి
 వసతులెన్నెన్ని యొప్పి • నరులకీచ్చి, యశముగడియించెఁజన వేంక • టాద్రివిభుఁడు
 క. ఆతి నేంకచ్చెమ్మయుఁ బాపమయుఁ దెనకుఁగూర్చి • పత్నులు గాగి
 శ్రీవతిరుణావాత్రుం, డై పంజరంజయ • లేలె నవనీసలముక. ౧౨౧

ఆ. ఆచివేంకటాద్రినగు • లందు నుటపగి సాపై నెంతయు
 న్యాచుకల్పనల్లి సుగు • లెనఁబోర్తి మమర్తికాశిన్
 వాచకపాత్రభూతి గుణ • నల్లి పవిత్రసతీమర్తి తా
 నాచిరుమామిళాన్వయమ • హమఁ పాపమ పాపహర మై. ౧౨౨

తే. పుట్టనిల్లెల్లఁ గలగించి • ముట్టనిల్లు, ననుటచే రిపులించె శ్రీ • వనిత యనుచుఁ
 దిట్టి పుట్టనయిటఁ • ముట్టనెరికి, కిరయఁ బాపంబ మిక్కిలి • గిరిమఁ దెచ్చె.
 ఆ. అన్నపూర్ణవోలె • సన్నదానము చేసె, లచ్చివోలె సిరులఁ • బెచ్చుపెట్టిగి

ముక్తీపురిమునందు • ముక్తీశునకు గాలి, గోపురంబుఁ గట్టె • బాపహంబ.

తే. అట్టిపాపమాలికియందు • సతఁడు గసియె, గ్రహమునభ వానిముక్తీశ్వరప్రసాద
 నాయనిం జంద్రీమాభూ • నాథుని న్న, దాశివప్రసాదాభ్యునా • త్మజుల ముగుర.

క. నిసుగు లగుముగురి నెల విడి, వసుపావకసూర్యసంక్య • వరయవనాబ్దం
 బెసంగఁ జనవేంకటాద్రి ది, వసనాథుం డస్తమించె • వగవగ జగముల్. ౧౨౩

శా. శ్రీముక్తీశ్వరస్సుప్రసాదమున నై • చెన్నారనవ్యాలిలో
 భూమీశుం డయి సత్కివిప్రణతుఁ డై • పొల్పొందఁ గా నై భవా
 నీముక్తీశ్వరస్సుప్రసాదవిభుఁ డు • స్త్రీపింప కున్నపు సా
 ద్విమాణీకృము తల్లి యేలెను భరి • త్రీపూజ్యనామాజ్యముక. ౧౨౪

క. అరయ భవానీముక్తి, శ్వరప్రసాదవిభుఁడు వెఱి • పరి మై యవరిక
ధరణీరాజ్యవిభుత్వము, భరియింప సమర్థుఁ డియ్యె • బ్రాహ్మముకలిమి. ౧౨౫
మ. హరిదంభోనిధిమిత్రసంఖ్య యవనా • బ్రాంతంబునం బ్రాప్త మై
ధరణీరాజ్య మెసంగ- నాతఁడు గడుం • దాల్చి నిర్భుత్వంబు ను
స్థిరుఁ డై చేయు చరణ్యము ల్పాలము లై • చెన్నెంపఁ బఁడించుచుం '
బరిపోషించుచు రాష్ట్రపుంబ్రజలఁ జె • ప్పం జొప్పఁజే మెప్పున. ౧౨౬
తే. అట్టు లాతేండ్లు జరిగిన • యంత దొరిలు, రామనాథునిదిగునంది • గాముతోడ
మరలఁ జింతలపాడు పో • మాదమునను, బన్దు కంచును గొనిరి కే • ననముగాఁగ.

శా. ఆరీతి నిజరాజ్య మేగినను బా • పాంబాగ్రపు త్తుండు ధీ
సారం బేర్పడ నేర్పనం దనతి కృ • స్థామండలేశుండు ధీ.
తానై లోదార కూర్చిమై నలుపుచు • త్వంతోపకారయినన్
భూరి పాభవ మంది వెండియు ను జెం • పుం జెందె మద్రాసున్.

సీ. మదరాస్ గవర్నరై • పొదలెపివల్లియం, ధామసు డెనిసు • నాముర గవల
గొన్నిలు మెంబర్లు • క్లార్కును డబ్లియం, మోర్టైస్టు నామాలు • ముఖ్యులుగను
ఫెల్లి ప్రింజియూ మాట్టు • బీహాజిల్స్టను నారు, బత్వాట్టు పైకాట్టు, ప్రభు వెలిసను
సెక్రటరీ యగు • జే. డి. సింగ నామం, మొదలగునధికారి • ముఖ్య లెల్ల
తొదనకుం బర నామం • చుండు, రాజకీయంపుటను లెల • దేవు మెట్టయ

సై గడఁక, నానిరెడ్డికి పత్నీధర • ప్రవసుఁడరఁకఁ.
 , తోరపురాసిరితోడ రాష్ట్రముం
 బలరారఁగ నశ్విరాస్థలాం
 మము లన్నియుఁ జూచి వెండియుం
 చెను ముక్తిపురం? ౧౯ జేరఁగఁ.

శా. శ్రీముక్తిలపురంబునందు విలస • త్ప్రింహాననాసీనుఁ డై
 శ్రీమంతం డయి పట్టిభద్రుఁ డగుచుఁకా, జెప్పంగ నై నత్క-పుల్
 భూమిను లొంగడంగ నైభవమునం • జొల్పొందు నా శ్రీభవా
 నీముక్తి శ్రవణప్రసాదవిభవం • గీర్తింప సామాన్యమే.

శ్రీ. తనధనంబుల, యందునే కాని వే • తొందు లేదు
తనయ శానదేవ, మందునే కాని వే • తొందు లేదు
తనయ దేవముల, యందులే కాని వే • తొందు లేదు

- తనదూషణం బంత • యును బురోభాగుల, యందునే కాని వే • తెందు లేదు
తే. తనదురాలోచనం బంత • తద్దయుఁ బర, దారగమనం బొనర్చెడు • కూరిజనుల
యందునే కాని తలఁప వే • తెందు లేద, నఁగ భవానిముక్తీశ్వర • నాముఁ డొప్పు-
నీ. శ్రీరంగనాయక • సేవకు నేఁలేట, ముప్పదారూప్యము • లెప్పటి కిడఁ
దిరుపతివేంకట • శ్వరునర్చ కేఁలేట, నేడార్లురూపిక • లిచ్చ నిచ్చెఁ
గంచికామాక్షిఁ బూ • జించుట కేఁలేట, నలులొమ్మదులురూపికల నెసంగ
వేదాద్రిముక్తీల • వేల్పుల నర్చింప, శాశ్వతభూములు • చాల నిచ్చెఁ
తే. దారణాబ్రమున నేద • ధరన్మసింహు, నమట నిల్పె ధ్వజస్తంభ • మెనక మెనఁగ
వష్టిపూర్వతనము చేసి • త్వాసురులకు, భూమిదానములొసఁగె నా • భూవరుండు-
క. ధన మింత యని గణింపక, మునియేటికిఁ గాల్య త్రివిధి • భూములు పండం
బొనరించి ప్రజలఁ బోఁచె, జనునాముక్తీశ్వరప్ర • సాదాఖ్యుఁ డిలఁగ. ౧౩౭
తే. ఎట్టివారికి నమకూర • నట్టివర్త, మైనసూర్యోపరాగము • నం దొసంగ
నుభయతోముఖగోదాన • ముర్విధనము, దక్షిణఁ బెట్టిపార్థివో • త్రముఁ డతండు-
ఉ. పార్థివు లెల్లరుం దనకు • బానట మై నలుచక్కి నిల్వఁ గా
నర్థులు దేహి దేహి యని • యందును నిందును సందడింపఁ గా
నార్థికులుం గప్రభ గురులు • సార్థక • లత్రము లుచ్చరింపఁ గాఁ
బార్థివలింగపూజఁ గడు • భక్తి నతం డని యె బొనర్చెను. ౧౩౮
క. చిరుమామిళ్ల కులార్జవ, వరచంద్రుం డన్నపు
పరఁగిన వేంకటరామయ, వరసుత సౌభాగ్య-
నీ. చాపలంబునఁ బెర • జనుఁ జేర నెల్లని, మఁ
బలుజాఁగ మై నోళ్లఁ • బడి రచ్చ లెక్క
మగనిసామేను వోఁ • దెగి గద్దరింపని, మృగ
పాటి చెప్పినఁ గాని • మా ఁడఁ దలఁపని, మృగము
తేయనుచు నెల్లరుఁగొనియాడఁబ్రాణానాథు, నెదవసించియువాక్కునమెలమిఁగొనియుఁ
గలసికొనియునువర్తన • ములనిలిచింపఁ, గొలుచుసౌభాగ్యవతిభక్తి • తొనలుసాఁగ.
తే. ధరనుమామ హేశ్వరులనఁగరిమఁగాంచి, యెసఁగువారలకునుమామ • హేశ్వరప్ర
సాద వేంకటాద్రివిభులు • సాంద్రయశులు, తనయులిద్దఱువాడమిరి • జనులు మెచ్చ.
వ. ఆభవానీముక్తీశ్వరప్రసాదనాయనితమ్ముల ౧౪౩
తే. చంద్రహాళి పార్వతియును • సతినిగొనియు, ౨ 'వప్రసాద
విభుఁడు వేంకాయమను వేడ్కఁ • బెండ్లియాడి, సూర్య సనిగనియె

చంచచామరము. ధరాధరంబు పూని తండ్రి • దండ నుండి దండ మై

నరంతరంబు నేర్చి ధర్మ • నిత్యసత్యనిష్ఠ నీ

శ్వరాంఘ్రిదత్త చిత్తుఁడై పా • సంగు నయ్యుమామహే

శ్వరుం డితేశ్వరుండు నై ప్ర • శస్తిఁ గాంచె నెంతయుఁ.

౧౮౫

నీ. నడయాడ నేర్చిన • నాఁడె ధర్మము నాలు, గడుగుల నడిపించె • నవనియందు

నత్త తాత యటంచు • నాడ నేర్చిననాఁడె, సత్యహరిశ్చంద్రు • సరణిఁ దాల్చె

నోసమా లేర్చెడు • నానాఁడె చాగపు, టాకుల వాయుహ • ప్వరసికొనియె

జీజలఁ గట్ట నే • ర్చిననాఁడె కుడికేల, బీదలఁ బ్రబోవంగ • బిరుదుఁ గట్టె

తే. వెలయఁబర్యాక్షి వెత్తెమఁ • బెండ్లియాడి, వీధులందెగు పెండ్లి కై • వెడలునాఁడె

వెలయుక్తిక న్ననుగడల్ • వెడలనడచె, నెన్నఁ గాఁదగ డెయుమామహేశ్వరుండు

తే. కాశిరామేశ్వరంబులుఁగంచిగయయు, మధురయున యోధ్యయునుజనంబరముమా

మొదలుగాఁగలక్షేత్రముల్ముదముతోడ, నయ్యతోఁజని సేవించెనతఁడభక్తి య

తే. మేటిపతిధను జంతల • పాటిలోన, గుడియు గోపురమును గట్టి • కోర్కె-మీఱ

శివుఁబ్రతిష్ఠించితత్పూజఁజేయుటకును, వసతిగల్పించె నాప్రభుహాసగిభూమి.

తే. తనయముక్తిలలోధ్యజఁస్తంభములను, హరిహరాలయములయందు • నతఁడునిల్వెఁ

గడఁకముక్తిశ్వరస్వామిఁగుడిశిఖరము, శాశ్వతముగఁగట్టెనుమామ • హేశ్వరుండు.

ఉ. అన్నరనాథచంద్రునకు • నాం ద్రులు యుండినవారిలోనఁ బే

రెన్నికఁ గన్న వెత్తెమ మ • హిం బాలుపొందినకల్పవల్లి నా

వన్నె యు వాసి యుం గలిగి • వర్తిలు నెప్పుడు భర్త సన్నిధి

సన్నుతిపాత్రయై మెలఁగి • సద్గుణముగ్ గ్రహియించె గావునఁ.

౧౮౬

ఆ. శాకమూరివంశ • జలధిచంద్రుం డగు, వేంకటాద్రిపుత్రి • వెత్తెమాంబ

వెలసి యద్రిపుత్రి • విధమున నుచు యైమ, హేశ్వరునకు మొదట • నెంచ నయ్యె.

ఉ. ఆమనుజాధినాథునకు • నాత్తమహేంద్రున కిర్ధవైభవ

స్తోమజితామరేంద్రునకు • సోదరుఁడై సుగుణాభిరాముఁడై

భూమిఁ దలిర్చుఁ బెంపునను • బూజితరుద్రుఁడు వేంకటాద్రిధా

త్రిమహితామరద్రుమము • దీనజనావనభద్ర మారయఁ.

క. పితృభక్తితత్పరుండును, బితృసము

డతికరుణామతి సజ్జన, హిందూ డనఘుఁ

ఉ. ధీరుఁడతండు సన్నతమ • తి న్వెలుగొందుచు నేపుమీటి పో
పూరున గోపురంబు గుడి • యు స్వరణంబును గట్టి శంకరుం
దేరినధ క్తిమై నటఁ బ్ర • తిష్ఠితుఁ జేసి తదర్చనార్థమై
కూరిచి చేసి భూవసతిఁ • గోవిందు లెన్నఁగ నెప్పు నెప్పుడుకా.

౧౫౪

ఉ. ఈశ్వరభక్తుఁ డాతఁడు స • మిథమతిఁ మును ముక్తిభూమి ము
క్తిశ్వరసన్నిధి న్నిజపి • తృప్యఁడు భవ్యఁడు నౌసదాశివౌ
ద్వీశ్వగుఁ డిచ్చమై నలుప • నెంతయు నెప్పుసదాశివాఖ్యగౌ
శిశ్వరుఁడే గోపుర మ • హీనగతిం బొనరించె మించఁగాక.

౧౫౫

తే. ఆవిభవకుఁ రంగమసార్విత్తమ్మదుర్ల, మాంబ మఱియు లక్ష్మీ దేవ • మాంబఁబ్రతిపుర
మాంబయనువార లేవురు • నాండుగాఁగి, నెసఁగిస్తుతియింపఁబడిరొగినసముకలిమి.

తే. చంద్రమాళిశ్వరప్రసా • దేంద్ర వరస, దాశివప్రసాద రుద్రాన • దాశివప్ర
సాద దుర్గామహాదేవ • సత్రప్రసాద, నాములాదంపతులసుతుల్ • నల్లురైరి.

౧౫౬

క. అరయఁగ నం దాద్యులు సుతు, లిరువురు పార్వతికిఁగడమ • యిరువురుసుతులుం
దరుణీమణి త్రిపురాంబకుఁ, బారి నెదవిరి వేంకటాద్రి • పుణ్యముకతనకా.

౧౫౭

చ. నలువచతుర్బుఖంబు లన • నాలుగుసంద్రిములో యన స్త్రహూ
జ్వలగరుడధ్వజప్రథిత • బాహుచతుష్కము నా వసుంధరకా
గళల గళితకా రిపుని • కారణదక్షపరాక్రమంబునకా

నలువురు నన్నదమ్ములు ఘ • నమ్ము పొగడల కెక్కి రున్నతికా.

౧౫౮

తే. ఆకుమారులలోనవి • ఖ్యాతిఁగాంచి, ప్రబలుశ్రీచంద్రిమాళీశ్వ • రప్రసాద
సుప్రభునుమామహేశ్వర • సుప్రసాద, భూవిభుఁడుచేకొనియెదత్త • పుత్రుఁగాఁగ.

ఆ. కొడుకఁ బడసి యట్లు • కొంతలోన నుమామ, హేశ్వరప్రసాదుఁ • డేలి చనిన
వెనుకఁ జంద్రిమాళి • నెలయు ముక్త్యాలసిం, హాసనాధికార • మంద పొదలు.

చ. సుగుణము లెల్ల పోగొపడి • చూపఱకుకా మదు లుల్లసిల్ల ని
జ్జగమునఁ జంద్రిమాళి యన • జన్మము నెందెనె లేక తల్లి దా
సుగుణము లుగ్గునఁ నైదపి • సాంపుగఁ బోసెనె బాజ్జలోనఁ గా
కగణితనద్గుణంబు లిటు • లారయ నాదొర కేల కల్గెడికా.

౧౫౯

నన్మతఁబు • పలుకఁబూనుట లేదు, లేదు లేదనుమాట • లేనలేదు
నాడు లేదు, లేదు లేదనుబుద్ధి • లేనలేదు
లేదు లేదనుచింత • లేనలేదు

నిజకులోచితకర్మ • నియతి మీఱుట లేదు, లేదు లేదనువిద్య • లేనె లేదు
 తే. సన్నతానారనిరతుఁడైశాంతుఁడై కయాభుఁడైశ్రుతిప్రియుఁడై సముస్తసుగుణ
 సాంధ్యైఁడైరాజచంద్రుఁడై • జగతినిపుడై, సంగునాచంద్రీమాళిప్రసాదునకును.
 చ. గురుకరుణాకటాక్షమున • కుఁ గుటియై నిరతంబు యోగమున్
 దొరకొని భక్తితత్పరత • దోఁగుచుఁ దోరపుశక్తి లోకముల్
 పరఁగ నెనర్చు నీశ్వరుని • భానమునక భజించి తన్మహి
 తరకృతి జ్ఞానియై యతఁడు • తత్వవిచారము చేయుచుఁడెనున్. ౧౬౪
 క. సతతపురాణశ్రవణ, ప్రతిపత్తిం దగిలి రేయుఁ • బవలును ఘనుఁడౌ
 క్షితిపతి వేకువజామున, మతి నారాధించు యోగఃపూర్ణమునఁ బరున్. ౧౬౫
 క. దేవశాస్త్రాధ్యయ, జీవేశ్వరభేదవిముఖ • చిద్రక్తియు స
 ద్భావప్రసక్తి పరమో, చ్ఛానచశక్తియును వాని • సహజగుణంబుల్. ౧౬౬
 నీ. విరచించె వేదాద్రి • సరసింహదేవాల, యమునకు శిఖర మే • యవనినేలి
 పొదలించె నిగమాద్రి • పురి శివాలయగోపు, రశిఖరధ్వజము లే • రాజనరుఁడు
 చేయించె నామ్నాయ • శిఖరిన్మకేసరి, సర్వాంగకవచ మే • త్వవిభండు
 కావించె శ్రుతిగిరి • గలగుళ్లకడి ధ్వజ, స్తంభగోపురము లే • ధరణివిభండు
 తే. తనదుగ్రామంబులంగల • హనుమదాల, యములుమంటములొనర్చియర్చు ధన
 మిడియెనేప్రభువాప్రభు • వెన్నదగఁడై, కృతులనలరుశ్రీచంద్రీమా • భీశ్వరుండు.
 మ. వరముక్తిలపురీశ్వరంబున లన • త్ప్రీతీకారమధ్యంబునన్
 నిరహంకారుఁ డతఁడు భూరిధనము • న్వచ్చించి పెం పెచ్చు గా
 నరుదారన్ రచియించె హర్మ్యమునునా • ల్లంతస్తులం దొప్ప ని
 ధరణిం దానికి సాటి రా దొకఁడు సాం • దర్యంబునం దెన్నఁగన్. ౧౬౭
 ఆ. అధికవైభవమున • నలరునమ్ముక్తిల, రాజధాని గాఁ గ • వైజయంత
 మట్టిసాధరాజ • మం దుండి నిజరాజ్య, మేలుచుండుఁ జంద్ర • మాళి నృపతి.
 తే. ఆనృపతి యేర్లగడమల్లి • కార్డునప్ర, సాది ధరణీశ్వరునకును • సాధ్యయైన
 శ్రీవిశాలాక్షమకుఁ బుత్రియై నెలసిన, నెలఁది వేంకటదుర్గాంబ • బెండ్లియాడె.
 క. అలవేంకటదుర్గాంబిక, యిలఁ గల్పకవల్లి తల్లి • యిద్ధగుణంబుల్
 గలసాధ్యి పుట్టిమెట్టిన, కొలములకుం గీర్తిఁ దెచ్చె • గొంతటిలోనన్. ౧౬౮
 తే. వెనుక శ్రీచంద్రీమాళిపృథ్వీధ్వజపుండు, ముదము పొదలఁగ శ్రీశాకఃమూ
 టాద్రీవిభునకునంపత్వ • దాంబికయగుకన్

నీ. ఎంతకాలంబు ది • గుంతిసంతతితోడఁ, దిరమై వసుంధర • పరఁగు చుండు
 నంతకాలంబు తా • చేశదినేశాది, ముఖ్యగ్రహంబులు • పోనరు చుండు
 నంతకాలము ప్రజా • స్పృష్టిచేయుచుఁ బర, మేష్టి నిశ్చలతమై • మెలఁగు చుండు
 నంతకాలంబు దే • వేలదాదిదేవతా, వారంబు నిచ్చమై • వజలు చుండు
 తే. నంతవజకును వాసిరె • డ్ద్యన్వవాయ, చంద్రమాళీశ్వరప్రసా • దేంద్రనాముఁ
 డాయురాగోగ్యపుత్రపా • త్రాభివృద్ధి, దనరు చుండెడుఁగాత భూ • తలమునందు
 వ. అట్టి శ్రీవాసిరెడ్డి శ్రీచంద్రమాళీశ్వరప్రసాదభూషాశ్వరున కభ్యుదయపరఁప
 రాభివృద్ధి యగునట్లాశీర్వదించి పరమేశ్వరార్పణంబు గా నాయొనర్పంబూనిన
 శ్రీకృష్ణభారతంబునకుం గదాకముం బెట్టి దనిన నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రనివాసు
 లగుశౌనకాదిమహర్షులు హర్షోత్కర్షంబున ద్వాదశవాద్వికోతమసతయోగం
 బు గావించుచు సమాగతుం దైనరోమహర్షణపుత్రుం డుగశ్రీపుం డనుసూతు
 నర్పించి స్వాగతంబు వలకుచు నెచ్చటనుండి వచ్చితి వేమివృత్తాంతం బని యడి
 గిన నతిండు వారి కభివందనం బాచరించి యిట్లని చెప్పం దొడంగె. ౧౭౪

— అనుక్రమణికాపర్వము. —

శా. ప్రద్యోషించి పరీక్షిదాత్మజుఁడు స • ర్పవారము స్వేల్పుచో
 విద్యాంసు ల్విను చుండఁ బార్థివనకు • నిచ్చేసి తా విన్నెఁ గృ
 ష్ణదైవాయనమానికృద్వివిధపు • ణ్యప్రస్తుతాఖ్యానముఁ
 నద్వేద్యంబుగఁ బండితోత్తముఁడు వై శిశంపాయనుం డచ్చొటఁ. ౧౭౫

ఉ. భారతసంశ్రితంబు లయి • భాసిలునట్టిమహావిచిత్రపుం
 ధోరణు లెల్ల నే విని ప్ర • తుష్టమనస్కుండ నై మహాస్థులఁ
 భూరినదీనదంబులు ను • బుణ్యనగంబులు దాటి వచ్చితిఁ
 మీరు పోనర్చునత్రము త • మిం గని పోవుతలంపుమెంపునఁ. ౧౭౬

తే. అనిన శౌనకముఖ్యులి • ట్లనిరి ధర్మ, శాస్త్రములు పుణ్యనృత్తముల్ • సత్పురాణ
 కథలు నీ వెఱుంగుదుమాకుఁ • గాతుకంబు, భారతామాన్యమువినఁగఁభూరితేజ
 వ. అనుటయు సక్క ధనండు. ౧౭౭

మ. సరగఁ సర్వవతీపరాశరలకఁ • జన్మించి సత్వంబున
 న్వరున స్వేదము లచ్చుకట్టి యు • బురా • గంబు ల్వినిర్మించి ధ
 క్కరహస్తార్థము లెల్లఁ దేట పడఁ గా • మర్త్యాభిరక్షించుము
 — గుఁ గా • లు • వ్యాసభట్టారకుఁ. ౧౭౮

వ. అని వినుతించి పరుండును బరాపరుండును బురాణుండును బురుషుండు నగువుం
డర్కాక్షునకు నమస్కరించి యిట్లనియె నట్లు కృతార్థుం డయినమాతీర్థపా
దుండు లోకహితార్థంబు గాఁ జతుర్వేదంబులు ను విభజించిన వెనుక నేకతంబ
హిమవత్కందరంబున దర్శననాసీనుం డై తనహృదయపద్మంబున సమస్తప్రపం
చోత్పత్తిస్థితిలయాదుల నెల్ల యోగదృష్టిం బరిశీలించిధర్మార్థకామమోక్షప్రదం
బును వేదవేదాంగసమృతంబును నానావిధపురాణేహాసధర్మసహితంబును బంచ
మవేదంబు నగుభారతాఖ్యానంబు సంగ్రహంబుగను సవిస్తరంబుగను మనఃబురం
దలంచి డీని నెల్లు జగంబుల వ్యాపింపం జేయుదునో యని చింతించు చున్నంత.

చ. నలినభవుండు వొల్పి ముని | నాథునిపజ్జ వివేక మొప్ప నీ
సలిసినదాని విఘ్నపతి | చక్క లిఖించెడు నట్లు చేయుమం
చలర వచించి వోవ నతఁ | డాగణనాథుని వేడి వానిచేఁ
గల మది యాఁగకుండ వడి | గాఁ గవనంబునఁ గూర్చె సంతయుఁ. ౧౦౮౧

క. వెనకయ్యచేతివడికిఁ | వెనుకం దన నెడువు వడిన | వేదవ్యాసుం
డును నర్థ మెఱిగి వ్రాయుమి, యని ఘట్టము లందునందు | ననుసంధించెఁ.

వ. అట్టిమహాభారతంబునందు సర్వపర్వవృత్తాంతంబులు నుం గల సంగ్రహాధ్యాయప
ర్వంబు నూటయేఁబదిశ్లోకములు గ మొదట రచియించి దానిఁ దనపుత్రుం డగు
శుకునిచేఁ జదివించి పిమ్మట నుపాఖ్యానములు లేక యిరునదినాలుగువేలగ్రం
థంబుఁ జేసె నవల నఱువదిలక్షలగ్రంథంబు గ భారతసంహితం జేసి యందు
ముప్పదిలక్షలు చేసలోకంబు నందు ను బదియేనులక్షలు పితృలోకంబునందు ను
బదునాలుగులక్షలు గరుడగంధర్వయక్షరాక్షసలోకంబులందును నెకలక్ష భూ
లోకంబునందు ను వ్యాపింపం జేసె నిందు రెండువే లధ్యాయంబులు గలవు.

ఆ. భారతంబునందు | నారాయణం నమస్కృత్య యనెడు శ్లోక | మే మొద లని
యాస్తికునిచరిత్ర | మది మొద లని వసు, చరిత్ర మొద లని పలు | వురు డలంతు.

వ. తొల్లి వేదవ్యాసుండు తల్లినియోగంబున విచిత్రవీర్యక్షేత్రంబుల ధృతరాష్ట్ర)
పాండురాజవిదురులం బుట్టించె నందు ధృతరాష్ట్రునకు దుర్యోధనాదులు నూ
ర్వురుపుత్రులు ను బాండురాజునకు ధర్మజభీష్మాజ్ఞాననకులసహదేవు లనునేపురు
పుత్రులు నుం బుట్టిరి. పాండురాజు మృతుం డయిన వెనుకఁ బాండవులు కాల
క్రమంబున వేదంబునందు ను ధనుర్వేదంబునందును విద్వాంసులై విలుకాంక్ష)
లో సగ్రగణ్యులై రాజులం గెలిచి రాజసూయంబుచేసి రట్టివై భవంబునకుఁ జూపొ

పకి దుర్యోధనుండు శకునికైతవంబున పారిసిరల నవహరించుటంజేసి మహా
యుద్ధంబు సిద్ధించి ప్రజాక్షయంబయ్యెనందుఁ దమకు విజయంబు గామి వినివగచి
ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుంబిలిచి కోడుకు నామాటవినమి నింతలు పుట్టె నేను గన్న
కడు పగుటం జేసి వెలివి మాలినవాఁ డాడినట్లు పడి మూఁడుండ నైతి నింక వీరికి
వారితోడం బోర లావు చాలదని లొంటినుండియు నే నెఱుంగుమం జెప్పెది విను
ము విజయుండు మత్స్యయంత్రం బేసి వ్రాపదిం గొంటయు, నిండు నోర్చి ఖాం
డివం బేర్చుట యు, భీమసేనుండు జరాసంధు సంగిసంధు లెడలించి గిట్టఁ గలుగుట
యు, దౌరన్యంబున మనమస్సుసేనుండు ద్రాపదిపుట్టం బొలున నది యక్ష్మయం
బగుటయు, నిర్ధను లై ననంబున నున్నరువారి బ్రాహ్మణసమూహం బంటి యుండుట
యు, నన్యపాచి మహేశునితోడం బోరి గలిగి పాపపతాదిదివ్యాస్త్రంబు లెన్ని
యే వడిసి జేవదుర్జయు లగుకాలకేయాదుల నిర్జించుటయును, ఘోషయాత్ర
వోయి గంధర్వబంధు లయిననాపుత్రులను భీమాష్ట్రులు విడిపింపఁ గలుగుటయు,
యక్షసైన్యముల కుత్తరం బిచ్చి ధర్మజంఘ వానిదయకుం బాత్రుఁ డగుటయు,
విరటునిపాలయండి వారు కీచకాదులంజంపి గోగ్రహణంబున మనవారి నెల్ల నెల్లఁ
బోఁ జేయుట యు, విరటునితో వారికి బంధుత్వంబు గలుగుట యు, నేడక్షాహి
ణులబలంబు కాకి లోకారాధ్యుం డగుశ్రీకృష్ణుండు వారిపక్షం బగుటయుఁ, గృ
ష్ణాష్ట్రును లిద్దఱు నరనారాయణు లని నారదుండు నాకెఱింగించుట యు, సంధి
సేయ వచ్చిన నారాయణు నెఱుంగిం బాలక నాకొడుకు దుమకుతసంబునం గిట్ట
నెంచిన సతండు కోఁగింబున విశ్వరూపంబు సూపుటయు, భీష్మద్రోణులు లో
లో వారి నాశీర్వాదించుచుండుటయు ను, గిర్ణుండు భీష్మనితోఁ గలహించి సంగ
రరంగంబునుండి తొలంగి పోవుట యు, ద్రిజగిడికేయుం డగుగాంగేయుండు పాండ
వులయందలి ప్రేమచే దనచావునకుఁ దానే మార్గగర్భకుం డగుట యు, సుభద్రాసు
తుం డతికొద్రంబున దిగ్గజంబువలె మొగ్గిరంబు భేదించుకొని వచ్చి మనమూఁ
కల నెల్లఁ జించి చెండాడె ననుటయు, నతిరథుం డగుసరుండు జయద్రథుం జంపి
దోగాది యోధవరులు సూచుచుండఁ దనపౌత్రు నెరివేర్చుకొనుటయు, గర్జుండని
భీమునిం బట్టి యు గిట్టక విడిచిపట్టుటయు, నర్జునుం భరణ నున్నయిర్దదత్తశక్తి
వ మ్మగుటయు, బ్రామోపవిష్టం జై నద్రోణునిశరంబు ధృష్టద్యుమ్నుండు నబకె
ననుటయు, దోగాయనినారాయణాస్త్రమింతయుం బని సేయ లేకపోవుటయు,
భీమసేనుండు మత్తిలి దుశ్శాసనుని నెత్తురు ద్రావుచుండ మనవారు వారింప లేక

పోవుటయు, గర్జశల్యశకునివధ్యతు లెల్లం ద్రెల్లినప్పు డొంటిపాటి దుర్యోధనుం
డొక్కముడుగునం డాగి యుండవలసినవాడగుటయు, వాని గదాయుధంబున
భీముం డక్రమంబునఁ దొడలు విఱుంగఁ గొట్టి చంపుటయు, నశ్వత్థామ నిద్రితు
లనెల్లం జంపి యుం బెం పంద నేరక వారక వారిచేఁ దనబ్రహ్మశిరంబు వారించంబ
డుట నోడితలమానికంబు తీసి విజయునకుఁ గానుక వైట్టు టయు లోనగునవి వినిన
ప్పుడెల్ల మాకు జయంబు లేదని యెఱుంగుదు నెఱింగి యు నెఱుంగనివాడ నై
నేను నుం గాంధారి యు మోహంధకారంబున మునిగి పరితపింప నైతి మక్క
టా! మొండికట్టికు నా కీ పాణంబు లేల యని బెట్టు దుఃఖించుచు నిట్టూర్చి మూ
ర్ఖులైన సంజయుండు సేద దేర్చి యిట్లనియె.

185

క. నరవర సర్వజ్ఞుండవు, పరిదేవన మిట్లు సేయఁ • బాడియె నీకుఁ
జరుగఁ గల దెట్లు లైనఁ, జరుగకపో దిందు వగవఁ • జనునే చెపుమా. 186

ప. తొల్లి దేవేంద్రుని బోలి మహాబలపరాక్రమవంతు లై ధర్మయుద్ధంబున దిగ్విజ
యంబు చేసి బహువిధయజ్ఞంబు లొనర్చి ప్రసిద్ధిఁజెందినకై బృ, సృంజయ,
రంతిదేవ, బాహ్లిక, చైద్య, నల, విశ్వమి త్రాంబరీష, రామ, శిశిబిందు, భగీ
రథ, కార్తవీర్య, జనమేజయ, యయాతి, పురు, కురు, యదు, యువనాశ్వ
కకుత్స్థ, రఘు, విజయ, వీతిహోత్రాదు లెందఱోమహారాజులు సీపుత్రులకన్న
నన్నిట వేనవేలమడుంగు లెక్కువ యైనవారు దయాత్యశౌచాదినమస్తసద్గు
ణంబులు గలమహామహు లీమహామహీవై భవంబు లెల్ల విడిచి కాలధర్మంబు
మొందిరి. సీపుత్రు లపవిత్రులు సూరచిత్తులు దుష్టవృత్తులు నున్మత్తులు వారికై
నీకు శోకింపం బని లేదు దేనికిని సీశ్వరుం కొక్కరుండు గాక కర్త మతియొక్క
రుం డెవ్వండు ను లేడు సమస్తంబునకు ను గాలమే మూలము కాలమే స్పష్ట
స్థితిలయహేతుభూతము కాలమే బ్రహ్మ మట్టికాలముం గడవ నీడఁ గాలునకు
నుం దరంబు గాదు నీవు నుం గాలంబుబాటిం బడి యున్నవాడ వ కాని వెలి
యైనవాడవు కావు గావున నియ్యంతయుం గాలమాహాత్యైం బని నెమ్మఁకమ్మన
గమ్మి యూజుటం బొందు మనిన నలండు ప్రాజ్ఞుండు గావున ధైర్యం బూడి శాంతి
బొందియుండ నిక్కభావప్రపంచంబునన పంచమవేదంబు వుట్టి జగత్ప్రసిద్ధం బయ్యె
నని మతియును.

187

—◆— భారతపరిశంస. —◆—

తే. ఐతిహాసికు లితిహాసమంచు లాక్ష, ణికులు లక్షణ మంచుఁ గా • ర్మికులు కర్మ
కాండ మంచు జ్ఞానులు జ్ఞాన • కాండమంచుఁ, జదువ భారతకల్పవృక్షంబు పొదిలు.

- నీ. సంగ్రహాధ్యాయదీ • జమ్మ పాలోమమూ,లము సంభవస్కంధ • సముదయమ్ము
విమలసభావిటం • కము వసవర్వరూ, వము విరాటోద్యోగ • పర్వసార
మాభీష్మపర్వము • హాశాఖము ను ద్రోణ, పర్వపర్వము కర్ణ • పర్వసుమము
శల్యపర్వసుగంధ • సహితంబు ప్రీపర్వ, సాధువిశ్రామము • శాంతి ఫలము
తే. అశ్వమేధామృతం బాశ్ర • మాధివాస, సంగ్రహం బైనభారతా • ఊయకుజంబు
భూతములకుఁ బజ్జనుల్లంఘంబోలె నెల్ల, ద్విజుల కువజీన మై యెప్పుఁబృథివియందు
మ. *స్థితికృద్వాసవచస్సరోజము లన • ద్గీతార్థగంధోత్పటం
బతిచిత్రం బతిపాత్ర ముత్తమము నా • నాఖ్యాసకింజల్క మూ
ర్జితవైకుంఠకథామధూన్మతము స • ద్భృంగప్రపేయంబు భా
రతపంకేజ మొసంగెడుం గలిమల • ప్రధ్వంస మై శ్రేయముల్ 190
- తే. తీర్థముల గంగవలె నోహంధితతి సమ్మత, మటులుశ్రుతుల గారణ్యకమట్లునదుల
యందు ద్విజుఁడట్లు లిక్విక్కు • లందుగోవు,పగిది నితిహాసముల నెప్పుఁభారతంబు.
మ. సుహస్యశ్రుతులెల్ల నెక్కయెడ భా • స్వద్భారతం బొక్కెడన్
సురవర్యుల్ తులఁ బెట్టి తూచి రపు డె • న్నొక్కెట్లభారంబు సు
స్థిర మై భారతిభాగమందుఁ గనుఁగో • జెల్ల స్త్రహాభారతో
త్తరనామం బది నాట్రనుండి కలిగెం • దధ్యంబు గా దానికె. 192
- తే. తలఁప ధర్మార్థకామశా • స్త్రంబు భారి, తంబు దీనిని వినిస స • న్యంబు విఁగఁ
దివురు నెవఁడు పుంస్కంకిలంరవము వినఁగఁ, గలుగుచెవి కింపు సేయు నే • కాకికూఠ
మ. భువి గార్హస్థ్యము వోరె శ్రేష్ఠతమ మై • పొల్పొందునీభారత
ధ్రువమందుం గసరానియట్టికథ లెం • దున్ లేపు సర్వోత్తమం
బపు నిక్కావ్య మెఱింగికాని కవు లై • హర్షోద రెవ్వారెల్
గవు లిందుం గలకల్పనాంశముల నే • కైకొందు కౌవ్యంబులన్. 194
- క. పారాశర్యునిమఱ మను, పారావారంబునందు • బహుళేతరము లై
భారతకథ లనురత్నము, లారయఁ గ విశీర్ణభూష • లై యెలరారున్ 195
- క. దైవాయనోష్ఠనిస్సృతి, మీపుణ్యద మైసకావ్య • మేవాఁడు వచో
వ్యాప్తి గఁ గొనునె వానికి, నేపుష్కరజలము లైస • నేమిటి కాడన్. 196
- మ. భగవద్గీతలు నాఁ గ నౌ నుపనిష • ద్భాగంబు పుణ్యపదం
బగు నాభారతవేదమధ్యమున నె • ప్పారుఁ జగ ద్వేద్యమై

భగవంతుం డగువాసుదేవునిమహా • త్వం బందుఁ గీర్తింప నై

జగదారాధ్యము ముక్తిదం బగుచు నెం • చఁ భారతం బొప్పెడుఁ. 197

సీ. భారతంబనియెడు • బాలభాస్కరునిచే, నజ్ఞానతిమిరంబు • లడఁగి పోవు

భారతం బనుపూర్ణ • పార్వణచంద్రుండు, తెలియ శ్రుత్యర్థచం • ద్రికలుగాయు

భారతంబనెడుదీపముమోహమనుమాటు, దొలఁచిలోకగృహంబు • వెలుగఁజేయు

భారతం బనునగ్ని • ప్రజ్వలింపక యున్న, జడ మై జగంబెల్ల • బడలువడును

తే. ఆశ్రమములు మూఁడును గృహ • స్థాశ్రమంబు, నతిశయింపనియట్ల మ • హాకవీం ద్రు

లతిశయింపఁగ లే రెవ్వ • రైన భార, తంబు నాఁబడుకాన్యవ • ర్యంబుఁ దిలఁప.

తే. ఉపనిషత్తులతో నంగ • యుక్తవేద, ముల నెఱింగి ద్విజం దైన • పురుషుఁడెన్న

భారతమై టుంగకయున్న • బంధితుఁడని, పేరువొందం గఁజాలఁడు • పృథివియందు.

సీ. భూతపంచకమున • భువనంబు లగునట్లు, భారతంబునఁ గవి • ప్రతిభ లగును

బ్రాహ్మ లాకసమందుఁ • బరఁగున ట్లెల్లపు, రామూల్ పరఁగు ఛా • తమునందు

నాహార మంటక • దేహ ముండనియట్లు, భారత మంట కే • షభము లేదు

భటుఁడునత్రభుఁగొల్పి • బదుకునట్లుబుధండు, భారతంబునుగొల్పి • బదుకుచుండు

తే. మనుజుఁ డింద్రియలోలుఁడై • మహి నెనర్చు, పాపసంచయముల నెల్ల • భారతంబు

వినిన నెప్పటి కప్పడే • వెన నశింపఁ, జేసికొనినట్టివాఁ డగుఁ • జిత్రశుద్ధి. 200

చ. జయ మనుపేర భారత మె • సంగుట సంగరరంగమం దిలఁ

జయమును గోరునట్టిన్యప • చంద్రుఁడు దానిఁ బఠించెనేని ని

శ్చయము గ నెక్కవేల్చిడిని • శాత్రవసంహతి నుక్కడంచి ని

ర్భయుఁ డయి భూతలంబునను • భాసిలు చుండు శుభావహంబు గఁ. 201

శే. భూతాహత్యాఘమునశించుబుణ్యమెచ్చు, బురుషసంతానములభించుసిరులుమించు

మంత్రతల్పమైమునిలోక • మాన్యమైన, భారతామ్నాయముఁబఠించు • వారలకును

తే. గొఱిజలం గొమ్ములం బైఁడి • గొడుగులునిచి, కపిలగోశితమార్కట • కుపకరింప

నీఁగనగుపుణ్య మాభార • తాగమంబు, వినినఁ జదివిన లభియించు • విశ్రుతము గ.

—•— పర్వసంగ్రహపర్వము. —•—

వ. అని మఱియు నది పౌష్య పౌలో మాస్తి కాదివంశావతార సంభవ జతుగృహ

దాహ హైడింబ బకవధ వైత్రరథ చ్రాపదీస్వయంవర వైవాహిక విదురాగమ

రాజ్యార్థలా భాష్టనవనవాన సుభద్రాహరణహరిణహరికా ఖండవదాహ మయ

దర్శనపర్వంబులతో నాదిపర్వంబు ను, సభా మగ్నత్రి జరాసంధవధ దిగ్విజయ రాజ

సూ యాహ్వానిహరణ శిశుపాలవధ ద్యూతానుద్యూతపర్వంబులతో సభాపర్వంబును, ఆరణ్య కిష్కిరవ ఛేంద్రకీలాభిగమన కైరాత తీర్థయాత్రా జటాసురవధ యక్షయు ధాజగర మార్కండేయోపాఖ్యాన సత్యాద్రాపదీసంవాద ఘోషయాత్రా ప్రాయోపవేశ వ్రీహిద్రోణకాఖ్యాన ద్రాపదీహరణ కుండలాహరణారణేయ పర్వంబులతో నారణ్యపర్వంబును, వైరాట కీచకవధ గోగ్రహణాభిమన్యువివాహపర్వంబులతో విరాటపర్వంబును, ఉద్యోగ సంజయయాన ధృతరాష్ట్రప్రజాగర నానత్సుజాత యానసంధి భగవద్భాన సేనానిర్యాత్రోల్లాసకదూతాభిగమన సమరధాతిరథసంఖ్యాన కర్ణభీష్మవివాదాంబోపాఖ్యానపర్వంబులతో నుద్యోగ పర్వంబును, భీష్మాభిషేక జంబూషండవినిర్మాణ భూమి భగవద్గీతా భీష్మవధపర్వంబులతో భీష్మపర్వంబును, ద్రోణాభిషేక సంశప్తకవ ధాభిమన్యువధ ప్రతిజ్ఞా జయద్రథవధ ఘటోత్కచవధ ద్రోణవధ నారాయణాస్త్రప్రయోగపర్వంబులతో ద్రోణపర్వంబును, కర్ణపర్వంబును, శల్య ప్రాచీనవేదక గదాయుధ సారస్వతపర్వంబులతో శల్యపర్వంబును, సౌప్తికైషిక జలప్రదానపర్వంబులతో సౌప్తికపర్వంబును, స్త్రీవిలాప శ్రాద్ధ రాజ్యాభిషేక చార్వాకవధ గృహప్రవిభాగపర్వంబులతో స్త్రీపర్వంబును, శాంతి రాజధర్మానుశాసనాపధర్మ మోక్షధర్మపర్వంబులతో శాంతిపర్వంబును, బ్రహ్మప్రశ్నాననుశాసన భీష్మవృద్ధారోహణపర్వంబులతో నానుశాసనీకపర్వంబును, ఆశ్వమేధికానుగీతాపర్వంబులతో సశ్వమేధపర్వంబును, ఆశ్రమవాస పుత్రసంధర్శన నారదాగమనపర్వంబులతో నాశ్రమవాసపర్వంబును, మాసలపర్వంబును, మహాప్రస్థానపర్వంబును, స్వర్గారోహణపర్వంబును, హరివంశపర్వంబును, భవిష్యత్పర్వంబుననునట్టి మహాపర్వోపపర్వంబులం బర్చిన శ్రీమహాభారతంబు తొల్లి పాశాశ్రయ్యండు ద్వీపోద్వీపవ్యాప్తతం బగుప్రపంచంబు విరించి నిర్మించినట్లు వినిర్మించి తనశిష్యులకుం గజపి దాని దేవదానవాదిలోకంబుల వాకొనం బుచ్చె నందు నారదుండు దేవలోకంబునందును నసిఁగుం డగుదేవలుండు పితృలోకంబునందును శుకుండు యక్షరాక్షసలోకంబులందును వక్కాణించిరి. మనుష్యలోకంబున జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు వక్కాణించె నక్కథానంగ్రహం బెట్టి దనిన.

—◆—◆—◆ కథానంగ్రహము. —◆—◆—◆

క. పదునెనిమిదిపర్వంబుల, విదితం బగుసట్టికథను • చేదవ్యాసుం

దొదవించె సంగ్రహంబు గ, నది వినిన భారతాన్ని • మంతయు: దెలియు.

వ. అం దాదిపర్వంబునఁ జాహ్మత్యంకమాహత్యంబును భృగువంశకథనంబును
సర్వగుణాదిసంభవంబును సముద్రమథనంబును జనమేజయునిసర్వయాగంబును
నాస్తీకచరిత్రంబును వేదవ్యాసాదులజన్మంబును వంశావతారంబును వంశానుకీర్త
నంబును యయాతికథయును శకుంతలాదువ్యంతలవృత్తాంతంబును భరతోత్ప
త్తియు భీష్మసంభవంబును సర్వవతీశంతనులవరిణయంబును జిత్రాంగద విచిత్ర
వీర్యులజన్మాదికంబును ధృతరాష్ట్ర పాండురాజ విదురుల జన్మంబును బాండవ
ధార్తరాష్ట్రులజన్మంబును గృపద్రోణులవృత్తాంతంబును గుమారాస్త్రవిద్యాగ్రహ
ణాదికంబును దుర్యోధనాదులకురూలోచనంబును జతుగృహదాహంబును హిషిం
బవధయు ఘటోత్కచజన్మంబును నేకచక్రపురప్రవేశంబును బాసురసంహా
రంబును ద్రౌపదీస్వయంవరంబును విదురాగమనంబును సభరాజ్యప్రాప్తియును
ఖాండవవాసంబును సర్జనతీర్థయాత్రయు నులూపీచిత్రాంగదాసంగమంబును బభ్రు
వాహనోత్పత్తియును ద్వారకాప్రవేశంబును సుభద్రాహరణంబును నభిమన్యు
జన్మంబును ద్రౌపదీపుత్రోత్పాదనంబును ఖాండవదహనంబును మందపాలోపాఖ్యా
నంబును లోనగునృత్తాంతంబులతో నెఱుమిదివేలయేసమన్నూటయెనుబడినాలుగు
శ్లోకంబులు నిన్నూటయిరువదియే డధ్యాయంబులు నుం గలిగి. 206

క. విదితముగ భారతమున, మొదటం గీర్తింపఁ బడుచు • మోదానహమై
పదునెఱుమిదియపవర్వము, లదుకఁ గ నిది యాదిపర్వ • మన నె ప్పెనఁగెఁ.

వ. పిదప ద్వితీయం బగుసభాపర్వంబునఁ బాండవులకు సభాప్రాప్తియు నారదాగమ
నంబును లోకపాలసభావర్ణనంబును రాజసూయారంభంబును జరాసంధవధయును
దిగ్విజయంబును సర్వప్రదానంబును శిశుపాలవధయును శకునికృతద్యూతంబును
ద్రౌపదీపరిభవంబును ధృతరాష్ట్రవరంబును మనర్యూతంబును పాండవసంవాస
గమనంబును లోనగుకథలతో నెండువేలయేనూటపదునెకండు శ్లోకంబులు ను
డెబ్బదియెనిమిదియధ్యాయంబులు నుం గలిగి. 208

క. లోమిడియపవర్వంబుల, నెమ్మయి గీర్తింపఁ బడుచు • నిల కెన్న సేపూ
ర్వమ్యయిసభ ప్రధాన, త్రిమ్ముం గొన నిది తగెఁ న • భావర్య మనఁ. 209

వ. అవలఁ ద్వితీయం బగునారణ్యపర్వంబున యుధిష్ఠిరుండు సూర్యు నాంధించి
వరంబుఁ గొనుటయు ను ధృతరాష్ట్రుండు విదురుం ద్వజించి మజలు బిలిపించు
కొనుట యు దుర్యోధనుండు వనమం దున్నపాండవులు జంస నెంచుట యు
మైత్రేయుండు దుర్యోధనుని శపించుటయు భీముండు గుమ్మారుం జంపుటయు

గృహగమనంబు ను వ్యాసదర్శనంబు ను సర్జనుని యింద్రకీలగమనంబు ను శివునితోడియుద్ధంబు ను దివ్యాస్త్రలాభంబు ను స్వర్గగమనంబును బృహదశ్వం డనుముని వచ్చి యుధిష్ఠిరునకు నలోపాఖ్యానంబు సెప్పట యు సర్జనకుశల వారాశ్రమణంబు ను దీర్ఘయాత్రాభిగమనంబు ను బరశురామాగస్త్యమాంధాత్మ ఋశ్యశృంగాదుపాఖ్యానకథనంబు ను భీముండు వానుమంతుం గాంచుట యు జటాసురసంహారంబు ను సౌగంధికహరణార్థగమనంబు ను సర్జనాగమనంబును గాలకేయనివాతకవచసంహారకథనంబును నాజగరంబు ను మార్కంజేయుండు వచ్చి పృథూపాఖ్యానంబును నింద్రద్రుష్టమోక్షపాఖ్యానంబును దుంధుమారోపాఖ్యానంబును బతివ్రతోపాఖ్యానంబును లోనగు నానావిధోపాఖ్యానంబులు సెప్పట యు సత్యాచారపదీసంవాదంబును దుర్యోధనుని ఘోషయాత్రయుఁ గలియుగ ధర్మకథనంబును సైంధవపరాభవంబును శ్రీరామచరిత్రంబును సావిత్రిపాఖ్యానంబును గర్లకవచకుండలాహరణంబును నారణ్యోపాఖ్యానంబును ధర్మదేవతా ప్రసాదంబును లోనగువృత్తాంతంబులతోఁ బడునెకండువేల యాఱునూర్లయఱు వది నాలుగు శ్లోకములు నిన్నుటయఱువదితోమ్మిది యధ్యాయంబులుం గలిగి.

క. తనరి పదా ఋషపర్వము, లను నానాకథలు గలిగి ౧ లా వయి నృపతుల్ వసవాసం బొనరించుట, వనపర్వం బనఁ గ నిది ప్ర • పర మై పరఁగుఁ. 211

వ. అంతఁ జతుర్థం బగువిరాటపర్వంబునఁ బొండవులు ప్రేతారణ్యమం దొకజమ్మి పైఁ దమయాయుధంబులు పెట్టి మాఱువేషములతో విరాటనగరమునఁ బ్రవేశించి యుండుట యు భీముండు కీచకుం జంపుట యు గోగ్రహణంబున సర్జనుండు కౌరవుల నోడించి గోవుల మరల్చుట యు సుత్తరాభిమన్యులవివాహం బుచి తరితం బొనరించుట యు లోనగుకథలతో నఱువదియేడధ్యాయంబులు రెండు వేలయేఁబదిశ్లోకంబులు నుం గలిగి. 212

క. ఉపపర్వచతుష్టయమున, సుపమానము లేనీరితి • నెంది విరాటా

ఖ్యపురనివాసంబున నిది, ప్రపంచమునఁ దగ విరాట • పర్వ మనం గఁ. 213

వ. మఱియుఁ బంచమం బగునుద్యోగపర్వంబునఁ బొండవులుపల్లావ్యంబున విడి యుట యు దుర్యోధనాహునులు కృష్ణనిసాహాయ్యంబుఁ గోరుట యు శల్యుని దుర్యోధనుండు నంచించి తనపక్షంబున నుండఁ జేసికొనుట యు మద్రపురోహితునిఁ గౌరవులయొద్దకుం బంపుట యు సఁజయురాయబారంబు ను విదురుండు ధృతరాష్ట్రుని బోధించుట యు సనత్కుజాతుం డధ్యాత్మకథ లుపదేశించుట యు

శ్రీకృష్ణరాయబారంబును గాలవచర్చితంబును విశ్వరూపప్రదర్శనంబును సేనాసన్నికర్షణంబును సులూకాగమనంబును సమరథాతిరథనిర్ణయంబును సంబోషాఖ్యానంబును లోనగుకథలతో నూటయెనుబదియూటధ్యాయంబులు ను నాటువేలయాటునూర్లతోంబదియెనిమిది శ్లోకంబులు నుం గలిగి. 214

- క. ఉద్యోగాద్యేకాదశ, హృద్యాంతఃపర్వవరస • మేతం బై యు
ద్ధోద్యోగ మొనర్చుట నిది, యుద్యోగం బనఁ గఁ బర్వ • మొప్పు ధర్మితన్.
- వ. పిమ్మట పన్న మృగుభీష్మపర్వంబున జంబూఖండనిర్మాణకథనంబును నర్జునవిషాదంబును భగవద్గీతోత్పత్తియుఁ గృష్ణవిజృంభణంబును భీష్మపరణంబును శరతల్పంబు ననువృత్తాంతంబులతో నైదువేలయెనమన్నూటయెనుబదినాలుగు శ్లోకంబులు నూటపదియే డధ్యాయములు నుం గలిగి. 216

- క. పంచోపపర్వవృత్తస, మంచిత మై భీష్మముఖ్య • మై కార్యము వ
ర్తించుట నిది పౌ ల్వనఁ గెఁ బ్ర, పంచంబునయందు భీష్మ • పర్వం బనఁ గఁ.
- వ. సప్తమం బగుద్రోణపర్వంబున ద్రోణాభిషేకంబునుం బ్రతిజ్ఞయు సంప్రకర్షయుద్ధంబును భగవత్తసంహారంబును సభిమన్యుమరణంబును జయద్రోణపథయును జలసంధ విరాట ద్రుపద ఘటోత్కచ సోమదత్త భూరిశ్రవో బాహిక ప్రముఖ యోధనిధనంబును ద్రోణపతనంబును నారాయణాస్త్రప్రయోగంబును గృష్ణాజ్ఞసమాహత్యైకకథనంబును మున్నగుకథలతో నెనిమిదివేల తొమ్మిన్నూట తొమ్మిది శ్లోకంబులు నూటఁబెబ్బదియధ్యాయంబులు నుం గలిగి. 218

- క. ఎనిమిదియపపర్వంబులఁ, గనఁ దగి ద్రోణప్రముఖ్య • కం బయి ప్రథనం
బానరుచుటఁ జేసి యిది మే, లనఁ బడియెన్ ద్రోణపర్వ • మనునామమునన్.
- వ. అవల సప్తమం బగుకర్ణపర్వంబున శల్యసార్థధ్యంబును ద్విపుంసంహరికథనంబును గర్ణశల్యసంవాదంబును హంసకాకియోషాఖ్యానంబును దండదండసేనపాండ్యసథయును ధర్మజప్రాణసంశయంబును యుధిష్ఠిరాజున కోపోత్పత్తిప్రశమనంబులు నుదుశ్వాసనవక్షోవిదారణంబును గర్ణవధయు ననువృత్తాంతంబులతో నాలుగువేల తొమ్మిన్నూటయెనుబదినాలుగు శ్లోకంబులు నాటువదితొమ్మిది యధ్యాయంబులుం గలిగి. 220

- క. నానాస్త్రశస్త్రవిద్యా, నూనయశోరాశి కర్ణుఁ • డొగి రణభారం
బూని మెలంగుట నిది యెం, డై నెగఁదెం గర్ణపర్వ • మన విదితం బై. 221

వ. నవమం బగు శల్యపర్వంబున శల్యాభిషేకమ్మును గురుకుమారనిధనంబును శల్యు మరణంబును శకునిపథయు వ్రాదప్రవేశంబును గదాయుద్ధంబును దుర్యోధనోరు ధంఁగంబును లోనగుకథలతో మూడువేలయిన్నాటయిరువదిశ్లోకంబులు నేఁబ దితొమ్మిది యధ్యాయంబులుం గలిగి.

222

క. అని శల్యవిభుత్వము దగఁ, బనిత మృగుకతన శల్య • పుష్ప మనం గాఁ దనరె నిది భూతలమ్మునఁ, దనలోఁ బర్వములు నాల్గు • లద్దయు నెప్పఁ. 223

వ. పిమ్మట దశమం బగుసౌప్తికపర్వంబునఁ బడియున్న దుర్యోధనునికడకుఁ గృపకృత విర్రాశ్వత్థామలు వచ్చుట యు నశ్వత్థామ రాజు విస సర్వశత్రుసైన్యంబును హతం బొనరింతు నని ద్రుజ్ఞ సేసి చని రాత్రి నిద్రితు లయినవారి ధృష్టద్యుమ్నాదిపాంచాలురను బ్రతివిం దాదిపాండవసేనాసమూహంబును సంహరించుట యుఁ గృష్ణానుగ్రహంబునఁ బంచపాండవ సాత్యకులు దానికిం దప్పుట యు దుః ఖత యగుచ్రాపది యనశసవలంబు సంకల్పించుటయు ను గడచే భీముఁ డశ్వ త్థామం దఱుమ నతం డపాండవం బయ్యెడుఁ గార మని మహాస్త్రంబు విడుచు టయు ను దాని గృష్ణార్జును లుపసంహరించుటయు వ్యాసాశ్వత్థామలు శాపం బులు పెట్టికొనుటయుఁ బాండవు లశ్వత్థామశిరోరత్నముం గొని పాంచాలి కిచ్చుట యు నను కథలతో రెండువేలు నెనమన్నాట డెబ్బదిశ్లోకంబులును బదు నెనిమిది యధ్యాయంబులు నుం గలిగి.

224

క. సుపులఁ జంపియు నిమిపున, దృపుం డయి చ్రాణి మెలఁగ • నిది పోలుపొందెన్ సౌప్తిక మైషీకము నాఁ, బ్రాప్తిం గొని మూడు లోని • పర్వంబులతోఁ. 225

వ. ఏకాదశం బగుస్త్రీపర్వంబున ధృతిరాష్ట్రదుఃఖంబును నయ్యప్రతిమాధంజనంబును మోక్షస్వరూపకి ధనంబును యుద్ధలదర్శనంబును వీరపత్ని విలాపంబును గృష్ణ కృతగాంధారీమనస్తాపోపశేమనంబును దహనసంస్కారాదికంబును గర్ణజననగ్రహ ణంబును లోనగువృత్తాంతంబులతో నిరువదియేడధ్యాయంబులు వేయనేడునూ ర్ల డెబ్బదియైదుశ్లోకంబులుం గలిగి.

226

క. ఏ నుపపర్వంబులతో, నై నెటి వో స్త్రీలదుఃఖ • మతిమాలము గాఁ గానంగఁ బడుట నియ్యది, జా నగు స్త్రీపర్వ మనఁ గ • జాలిఁ గొలుపుచుఁ.

వ. ఇంక ద్వాదశం బగుశాంతిపర్వంబున ధర్మరాజునిశ్చేదంబును ధర్మవృత్తకథనంబు ను నాపద్ధర్మంబులును మోక్షధర్మంబులు లో నగువానితో మున్నూటముప్పది తొమ్మిది యధ్యాయంబులును బదునాల్గువేలయేడునూరులముప్పది రెండుశ్లోకం బులుం గలిగి.

228

క. ఎంతయు ధర్మశ్రవణము, చింతలఁ బెడఁ బాపి శాంతి • చేసినదానన్

శాంతి యనఁ బర్వ మియ్యది, పొంతన మగు నాల్గుపర్వములు లోఁ గొనుచున్.

చ. త్రయోదశం బగుననుశాసనపర్వంబున ధర్మాధర్మవ్యవహారకథనంబును దానభ
లంబులును బాత్రవిశేషంబును నాచారవిధియు సత్యప్రయోజనంబును గోబ్రా
హ్మణభాగ్యంబును దేశకాలజ్ఞానంబును ధర్మసూక్ష్మంబులును భీష్మస్వర్గమనం
బును లో నగువృత్తాంతంబులతో నెఱిమిదివేలశ్లోకంబులును నూటనలువదియూ
ఐధ్యాయంబులు నుం గలిగి.

230

క. తనవిజ్ఞానంబున జగ, మనుశాసించుచుఁ దలిర్ప • సలరుట ననుశా

సనపర్వం బిది తనరుం, దనలో పర్వములు రెండు • దనరుచు నుండన్.

231

చ. చతుర్దశం బగునశ్వమేధపర్వంబున సంసర్తమరుత్తీయాఖ్యానంబును సువర్ణకోశ
సంప్రాప్తియుఁ బరీక్షిజ్ఞనంబును సశ్వవిసర్జనంబును సర్వనానుగమనంబును బభృ
వాహనయుద్ధంబును నకులఖ్యానంబును మొదలు గాఁ గలవృత్తాంతంబులతో
మూడువేలమున్నూటయిరువది శ్లోకంబులును నూటమూడధ్యాయంబులు
నుం గలిగి.

232

క. ఘనుఁ డశ్వమేధయాగము, పొందించినకతినఁ దనన్ • భువనంబులఁ బెం

పున సశ్వమేధపర్వం, బన నుపపర్వములు రెంటు • నధికం బగుచున్.

233

చ. అంతఁ బంచదశం బగునాశ్రమవాసపర్వంబున గాంధారిసహితం డగుశృతరా
!ష్టంపు విదురసంజయులతో నాశ్రమవాసంబునకుఁ జనుటయుఁ గుంతియు వారి
సనుసరించుట యు వ్యాసానుగ్రహంబున నతండు మృత్యు లగుతనవారి నెల్లం
జూచి దుఃఖంబు విడిచి సద్గతి వడయుట యు విదురుండును సంజయుండును సిద్ధి
పొందుటయు నారదునివలనఁ బొందవులు యాదపులవ్యసంపృత్తాంతం బెఱుంగు
ట యు మున్నగుకథలతో వేయినేనూటయాఱుశ్లోకంబులు సలువది రెం డధ్యాయంబులుం
గలిగి.

234

క. ధృతరాష్ట్రాదులు ప్రాంచ, స్మృతి నాశ్రమవాస ముంట • నలు వొందె జగ

న్నుత మాశ్రమవాసం బన, క్షితి నుపపర్వమాలు మూడు • చెలు వొప్పారన్.

చ. మఱియు షోడశం బగుమాసలపర్వంబున యాదపు లెల్ల మదిరాపానపరనశు లయి
ముసలకారణంబునం దమలోఁ దారు పోరి చచ్చుట యు బలరామకృష్ణులనిర్యా
ణంబును సర్వసుం డటఁ జని వారిం జూచి వ్యసంబు నెండి యందు ముఖ్య
లగువారి కగ్నిసంస్కారం బొనరించి బాలవృద్ధులం దోడ్కొని పోవుట యు గాం

డివాదుల తేజం బేగుట యు ధర్మజుకడకు వచ్చి నివేదించుటయు వ్యాసోపదేశం-
బును ధర్మజరాజ్యత్యాగంబును లో నగుకథలతో మున్నూటయిరువదిశ్లోకంబులు
నెనిమిదియధ్యాయంబులుం గలిగి. 236.

క. ముసలసముద్భవమున నిది, యెసఁగె న్మాసల మఁచం గఁ బృథివీస్థలిలో
ససద్మతము పర్వరాజము, ప్రసమీక్షింపం గ లోనఁ బర్వరహిత మై. 237

వ. పిదప సప్తదశగ బగు మహాప్రస్థానికపర్వంబునఁ బాండవులు రాజ్యంబు విడిచి
ద్రౌపదీసహితు లై మహాప్రస్థానంబు వోవుట యు వారు రక్తసముద్రంబున
నగ్నిం గాంచుట యు నగ్నిచే నాజ్ఞాపితుం డై యద్భుతుండు గాండీవం బతని కిచ్చు
ట యు యుధిష్ఠిరుండు పడిసతమ్ములం దన్వినిం జూచియుం జూడక విడిచి పో
వుట యు ననుకథలతో మున్నూటయిరువదిశ్లోకములు మూడధ్యాయము
లూ గలిగి. 238

క. స్వస్థులు పాండవులు మహా, ప్రస్థానం బేగుకలనఁ బ్రత్యేకం డై
సుస్థితిఁ గైకొనియె మహా, ప్రస్థానం బనఁ గఁ బర్వం బవనిన్. 239

వ. అనంతరం బప్రాదేశం బగుస్వర్గారోహణపర్వంబున ధర్మజుడు తనవెంట నచ్చు
శునకంబును విడిచి స్వర్గప్రాప్తా బగుదివ్యరథం బధిష్ఠింప నెల్ల కుండుట యు
ధర్మ దేవతావ్రత్యతంబు ను స్వర్గమనంబు ను సరకమందుఁ బడిసతమ్ములదైన్యం
బు విని ధర్మజుండు జాలిపడుట యు సతం డాకాశగంగ నాడి మనుష్యదేహంబు
విడిచి స్వర్గపదంబు నెంది దేవతాపూజ్యం డగుట యు మొదలగువృత్తాంతం
బులతో రెండువందల తొమ్మిదిశ్లోకంబులు నై దధ్యాయంబులుం గలిగి. 240

క. ఘనుఁ డాధర్మతనూజుడు, తనపుణ్యమువలన స్వర్గం ధామమ్మును గై
కొనుటకై స్వర్గారోహణ, మనుషర్వము వర్జనీయం డై వెలుగొండెన్. 241

వ. ఇవి యప్రాదేశపర్వంబులు మతియు ఖిలంబులందు హరివంశంబును భవిష్యంబు
ను జెప్పంబడియె హరివంశంబునఁ బ్రత్యేకంబులు వర్ణితంబు లయ్యె
నివి యన్నియుం జేరి మహాభారతంబు నాఁ బడు నట్టి మహాభారతంబున కాల
వాలంబు పాండవధార్తరాష్ట్రీయుద్ధంబు. 242

చ. పదిదినముల్ నదీసుతుండు పంచదినంబులు కుంభజుండు రెం
డుదినము లంగభూమివిభుఁ డుం దివసాగ్ధము మద్రరాజు న
ర్ధదినము కౌరవేశుఁ డలఁ రాత్రిఁ గృపాదులఁ గూడి ద్రాణియున్
మదమునఁ బోరి రాహవము ప న్నెను దీయక శత్రుసేనతోన్. 243

మ. * ఎరవోటుం గలరాజరాజుబలంగం • బేకాదశాక్షాహిణుల్
హరిమిత్రుం డగుధర్మపుత్రుబల మే • డక్షాహిణుల్ వార లొం
డొరు చీరిం బుడిపూక పోరిన మహా • యుద్ధంబు సిద్ధించె నీ
స్థిరభారం బుడివోయె నెంతయుఁ గురు • శ్మేతంబునం దొల్లిటన్. 244

క. † అలయుద్ధమునం బాండవ, బలమున నేడువరు మఱి కురు • బలమున ముగురున్
గలసి పదుగుండ్రు దక్కం, గలపోటరు లెల్ల డెగిరి • కడు ఘోరము గన్. 245

తే. మహిని దుర్యోధనుడు మన్యు • మయమహాద్రు
మమ్ము కర్ణుడు దానిస్కం • ధమ్ము శేకుని
పలవ దుశ్శాసనుడు పుష్ప • ఫలసమృద్ధి
మూల మమనీషి ధృతరాష్ట్ర • భూవిభండు. 246

తే. మహిని ధర్మసుతుడు ధర్మ • మయమహాద్రు
మమ్ము విజయుండు స్కంధమ్ము • కొమ్ము భీముఁ
డెన్నఁ గవలు పుష్పఫలస • మృద్ధి మొదలు
వాసుదేవుండు బ్రహ్మము • బ్రహ్మణులును. 247

వ. అని మఱియు ను. 248

మ. ఇది వర్ణింప ననుత్తమంబు బుధలో • కేష్టంబు శిష్టాంశరా
ర్థద మత్యర్థము సంగ్రహగ్రాధిత మా • ద్యం బుత్తమాఖ్యాన మై
పాదలుం దీనిని విన్న భారతమహాం • భోరాశిమధ్యంబునం
దొడవుం జుంజి సుఖానగాహ మది యెం • తోనంతసం చిచ్చుచున్. 249

వ. అనిన విని నైమిశారణ్యవాసు లమ్మహాభారతన్మత్తాంతం బంతయు సవిస్తరంబు
గం జెప్ప మని సూతు నడుగుటయు ను. 250

—◆◆◆ ఆశ్వాసాంతము. ◆◆◆—

తే. భారతవర్షధర్మమాలఁ • బ్రస్తుతి కెక్కి సకారణంబునన్
భారత మన్న నెంతయును • భక్తి భజించెడుచంద్రవహాళిప
ధీర్వరమణుండు సుస్థితి ల • భింపగఁ జేయుటఁ జేసి నామ ని
న్నారసి కొల్వఁ గల్గె నిటు • లాంధ్రీమూనన్ జగదేకవల్లభా. 251

* ఎరవు=భేదము; ఓటు=అపజయము, భంగము; కలది గనుకనే యేడక్షాహిణులైనను బాండవలంబు గెల్చినవి సూచన.
అక్షాహిణి=21870 రథములు, 21870 ఏనుగులు, 5610 గుత్తములు, 109350 కాల్వారు గలవన.
† ఏడువరు=పంచపాండవకృష్ణసార్వభౌమ; ముగురు=కృపాశ్వశామకృపసర్మలు.

చ. దురితము లెన్నె చేసితిని • దుష్టుడ శిష్టుజనప్రసంగతిన్
 బరగినవాడఁ గా నయినఁ • బావఁ గాంగజలంబు లానుచున్
 నిరతము నిర్మలం బయిన • నెమ్మది నిన్ భజించు చుంటి నన్
 గరుణ ననుగ్రహింపుము జ • గత్త్రయరక్షక! పాశిక్షకా! 252

మ. భగవంతుం డగుగానరాయణుడు దా • భాసింపె మున్నాడి కొం
 తగ నయ్యనశంబులం గలిగి గం • ధవ్యాపకిం బై పసా
 దగునియ్యదిసుమంబు నీపనముల • స్థగ్నిన్ సమర్పించితిన్
 జగదాధార! పరిగ్రహింపు మంతః శై • సర్వం బనెక్కించుచున్. 253

గద్యము. ఇది శ్రీమదధునాశనోభ యకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్రి
 సమారాధితివిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ
 ప్రణేపం బయ్య శ్రీకృష్ణభారతంబునం
 దాదిపర్వంబున బ్రథమాశ్వాసము.
 శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ
బాలాత్రిపురసుందర్యై నమః.

శ్రీకృష్ణ భారతము

ఆదిపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

మన్నరాజమహేం
ద్రామోదాస్థానభార • తాన్నాయనుతా!
భూమండలవిభూతా!
కామితఫలదాత! లోక • గణాధ్యతా!

1

—♦— జనమేజయునిచరిత్రము. —♦—

వ. అనధరింపు మక్కధనుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు ద్వాపరాంధం
బునం బదు నెనిమిదిదిసంబులు కురుసాండ్వనయుద్ధం బై, కారణముచు జేసె నును
క్షేత్రంబు నాఁ బడు నట్టి శమంతపంచప్రదేశేంబున.

2

మ. మును రాముండు క్రమక్రమముగా • ముయ్యేడువారింబు లీ
ష్ట్ర నెఱింగ్రాలఁ బరశ్వధంబున సమ • స్తక్షితిముం ద్రుచి
జ్జుతాస్త్రికృతిఁ జేసి యేనుమడుంగుల్ • సంధిల్లఁ గాఁ జేసె
క్రి నెసంగిరి బిత్తుతర్పణులు లిచటం • గీర్తింప ముల్లోకమంద.

3

వ. అట్టి పరమవీర్రెం బగుకురుక్షేత్రంబులందు.

4

ఉ. పాండవవంశవర్ధనుఁ డ • పాపరాత్రిమనిజ్జాతాననీ
మండలనాయకుండు మతి • మంతుండు నౌజనమేజయుండు తా
సెంతొకకాలమందు మఘ • మొండు పొంగుచు నుండ సారసే
యుం యొకఁ డాప్రదేశమున • కొప్పనినాఁ డియి వచ్చె వచ్చినకా.

5

తే. ప్రభువుననుజులు ముగురు వే • ర్లెఱుతనన, భీమసేనోగ్రసేనులు
మచ్చరంబున నానర • మాకుమారు, నడచు నది వాతె నేచ్చుచుం
బంబకడన.

వ. అట్లేచ్చుచు నచ్చినకొడుకుం జూచి తల్లి యిట్లుల గేడ్చెదపు ని న్నెన్వండు గొ
ల్లెం జెప్ప మనిన నరం డి ట్లనియె.

7

శా. అమ్మా! నేనపరాధ మేదియును జే • యం బోవఁ గా లేదుభా
వమ్ముం దేర్ప విలాసమాగ్గమునఁ బో • ఎం బోవ నాదారిరా

తమ్ముల్ మోదిరి నల్లరా వెతయగుం • దాపమ్ము కోపమ్ము పా
పమ్ముక్ ముప్పుటి యయ్యెన్ బ్రాహ్మణుడ నా • పాలింటి దైన్యంబు వై . 8

క. అని వగచుకొడుకుఁగుత్తము, గని కరిమునఁ దేర్చి సరమఁకనలెడుచిత్తం
బున రవిలి యతినితో నటఁ, జరి దీక్షితుఁ గాంచి పలికెఁసాధ్వస మొదవన్ . 9

తరలము, నిరపరాధుఁడు నాకుమారుఁడు • నీకు నెగ్గు లొసర్పఁ డీ
వరుస మొత్తిరి నీదుతమ్ములు • వారి కేమి ఘటిల్లె రా
సరవరుండను దీక్షితుండను • నాకే నేఁ బురు డంచు నీ
గిరువమే సుమి నిన్ను పేక్షితుఁ • గా నెనఁచెర దుర్మతి . 10

మ. తపసియించితమాడ వీఁ డిట హవి • ధానంబునం దూరెనో
వపఁ దా మూర్కొనెనో మహాత్ములకుఁ బా • పం బెదియేఁ జేసెనో
విపరీతింబుగ హోమనన్నులకడన్ • విఘ్నాత్రముల్ వేసెనో
యపవారం బెది యయ్యె నాకొడుకు నా • రా! యిట్లు కొట్టిరతురా . 11

క. మనమున యుక్తి మయుక్తుల, బు తెలియక నోరు లేని • యుదబేదలకున్
మునులకుఁ బేదల కెగ్గుల్, పొనరుచుఖలుల కనిమిత్త • ముగ భయము లగున్ .

సీ. అని యేగిన విష్ణుఁడ • డై జనమేజయుం, డద్దీర్ఘ సత్రులన • మాప్తఁ జేసి
హస్తీపురిం బేగి • ప్రస్తుతాలోచన, పరుఁ డై పురోహితు • సరయఁ గోరి
చని యొక్కమునివాటిఁననురూపుని శ్రుతశ్రే, పునిసుఁ • మగోపుని గ్రహించి
వినులించి ప్రార్థించి • మునివరి నీసుతు, నిడు మిచ్చ నాపురో • హితునిఁ గాగ
తే. నన శ్రుతశ్రేనసుఁడు వాని • కనియె వీడు, నాచుశుక్రింబుఁ ద్రావిన • నాగవనిత
కడుపునంబట్టిమత్తపఁకలితుడయ్యె, ఘనుఁడు స్వాధ్యాయసంపన్నుఁడునుదపస్వి.

వ. ఎట్టిపాపంబు లైన శమయింపం జేయఁ గలంకు నీకు లగ్గుం గాని వీని కపం
డేది యడిగిన దాని నిచ్చునట్టివరింబు గల దది నీ కిష్టంబు యేని కొని పొమ్మనిన
జనమేజయుం డట్లగుంఁగాపుత్ర మని వానిం దోడికొని పోయి రదిప్రక్షమంబున
దేవసునీశొప్పవీకారాన్ని మనవరితశాంతికపాప్తికక్రియలు నిర్వర్తించుచుఁ దమ్ము
లం గూడి తత్పరిలాదిచేశమ్ముల జయించి హస్తినాపురింబునఁ బూజ్యసామ్రాజ్య
మేలుచు సుఖం బుండె నయ్యవసుంబున . 14

—♦♦♦ ఉదంక గురు చరిత్రము . ♦♦♦—

చ. * తనకు నయోదధౌమ్ముఁ డను • ధర్మవిధిజ్ఞుఁడు విజ్ఞుఁ డెన్న నా
తని కుపమమ్ముఁ డారుణి యు • దంకగురుం డగువేరుఁ డాత్మవి

ఉదంక, ఉతంక అని పాఠభేదములు గావచ్చెడివి; వేద, వైద, యని మూలమున రెండురూపములుండ నశ్చయభారతమందు పైఁబఁడు అనియున్నది ఇదివ్యగ్రహము; అయోద, అపోద, అని కలదు.

ద్యను గొన శిష్యులైరి ముగుఁ రాయన వారిని జేల దున్నఁ గాఁ
బనిచి యు నాలఁ గాయు మని పంచి యు నెంచెను గప్తవృత్తులఁ.

15

వ. తత్రకారం బెట్టినిన.

16

ఉ. † ఆరుణి దేశికాష్టఁ బనుఁ లన్నియుఁ జేయుచు నెక్కనాఁడు కే
చారమునందు మళ్లకు నుఁ దారత నీళ్లు గట్ట నేగి నెం
దూకు నడ్డుగాఁ దనదుఁ దొడ్డవరీగముఁ జేర్చి లే ల్పన
శ్చార్యు నెక్కగీతిఁ బడి యక్కడ నుంజె జనుల్ సుతింపఁగఁ.

17

తే. అంత ధామ్యుఁడు శిష్యులఁ నరసియెచటి, కరిగెనారుణి నా వారుఁ గురునరేణ్య
వినుఁడుమీఁపంపునన్వాయఁచనియెఁగాదె, కడుకొనినభక్తిఁగేవారఁఖండమునకు

వ. అని వారు చెప్పిన సట్లయిచో మనము నటకుం బోయి వత్తము రం దని
శిష్యులంగూడి.

19

ఆ. ‡ ధామ్యుఁడటకుఁబోయి తత్రకారమెఱింగి, మెచ్చిలెమ్మనంగఁచునొక విడి
లేచె సతఁడు వానిఁ జూచియుద్దాలకుం, జనుచుఁ నిలిచి పుచ్చెఁఘనునిఁ జేసి.

తే. అంత నుపమమ్యుఁడును గురునాజ్ఞ నడసి, వనులఁ బవలెల్ల గోపులఁ దనఁ గాచి
గురుకుఁతుంబున కే లెల్లఁ గొలిచి యుండు, భక్తియుక్తుల నిచ్చలుం బ్రస్తుతింప.

వ. అట్లనవరతానంతపరిచర్యలం జేయుచుఁ గొలిచి యుండునుపమమ్యుం జూచి
యుపాధ్యాయుం డొక్కనాఁడు నీవు కడుం గడు బలిసితి న్నెల్లు నృత్తిఁ గల్పించు
కొంటి వనిన సతండు.

22

సీ. భైక్ష్యుంబునను వృత్తిఁ బరిభవించితి నన, గురుఁడు నా కిడఁ ది కడువకు మన
నతఁ డట్లయగుఁగాతఁమని భైక్ష్య మంతయు, నతని కిచ్చుచు నాలఁనరయనంత
గురువు బలిసి నెల్లఁగో నా నతఁడుమీఁకు, దొలిభైక్ష్యముకి నెండి మెలగుచుఁటి
నావుడు నతఁ డది న్యాయ్యుంబుగాదు భై, క్ష్యోపశోపులవృత్తి యుడుగు బాన

ఆ. ననుడు వల్లె యనుచు నతఁ డాలఁ గాయుచు, బాలు పెడికి త్రావిఁబలిసె గురువు
దానిఁ బెలిసి నీకుఁ దగదు గురుద్రవ్య, మహారిఁచునట్టి దగు స టనియె.

23

వ. అంత నుపమమ్యుండు నప్పాలు నుం ద్రావ మూని చనుఁ గురుచు లేగిలనోళ్లనుండి
నేల రాలుఁజేసెంబుఁ దిని కాలక్షేపంబు సేయు చుండ నది యు దగ నిని ధా
మ్యుండు శాసించుటం జేసి యుదరపోషణంబున కెల్లునుం గానక యుధార్తుండై

† కూర=నీళ్లకూర; గనిమ లెగినచోటు.

‡ ఉద్దాలకుడు= (భూమి) పెకలించుకొనివచ్చినవాడు.

యొక్కనాఁ డరణ్యంబున నాల మేపుచు తొరతిక్తి కటురూక్షంబు లగునర్క-
పత్రింబుల భక్షించి తపీయోగతీక్షణిపాకింబున సంఘంజై తిరుగుచు నెక్క-
కూపంబునం బడియె నట నయోదుండును వానిమనలుటకు శంకించి శిష్యులతో
వెనుగుచు నట వచ్చి యున్నస్వరంబునం బిలుచుటయు గూపగతుం డగునతం
డు సోపితభిక్షుణులున సంధీభూతుండ నై కూపంబునం గూలి యుంటి నని
ప్రశ్నుస్తరిఁ బొసంగిఁ గురుండు వగచి దేవనైష్యు లగునశ్వదేవరెల వేదవా
క్యంబుల వినుతింపుము వారు నీకుఁ గిన్ను లొసంగెద రనిం నతిండు మహాప్ర
సాదం బని నాసమ్యుల నులరంగంబునం దిక్షింపిని.

24

—◆◆◆ అ ప్స దే వ తా స్తు తి . ◆◆◆—

మ. దిననాథాత్మజు లై మహామహిమ ను • ద్దీపించి లోకంబులం
దనుకూపస్మృతిభా వ్యమానుగతా లై • హా గ్వాంధి యజ్ఞులలక్ష
మనుమున్నుం బొగ డొంది వేలుపులక్ష • మ్రొక్కంగ నై చిత్రికాం
తి ననంతాస్మితల న్వెలుంగుళునులక్ష • గీర్తింతు నానత్యులక్ష.

25

చ. * తపసతోబలంబున ను • తం లగుసాధనముఁ ధరించి పా
పపరిన్వృతంబులక్షరుజలఁ • బాటఁ గఁ దోలంగ నై జయంతు లై
యపరిమితప్రభావమున • నై భుననంబుల శాంతిఁ గూర్పు నా
సుపురుషవగులం గనల • స్తోత్రము సేయును నాశ్వినేయులక్ష.

26

మ. దినసారంభములందు నెట్లరుణఁ • తేజంబులం దోచునో
సవసారింభములందు నల్లు త్రిజగ • చ్చస్తప్రభావంబున
స్తనముల్ గ్రాలఁ గఁ దోచి దేవతలకుం • దాత్మిక హవిర్భాగముఁ
దివుల కేముమహాత్ములం దలఁతు నే • నాసత్యులక్ష దస్త్రులక్ష.

27

మ. సవమాసంబులు మాతృగర్భమున నుం • డం బోక సద్యోగతి
నృనముం గాంచి సువైద్యులై యమృతముఁ • జాబిల్లిలోఁ జీసి య
ద్దివిషతోక్తుల నన్నమందు బల మ • ధిం గూర్చి మర్త్యానర్థ
సవిమర్శంబుగఁ బ్రోచునశ్వలను నే • స్వాంతంబునం దెంచెదక్ష.

28

చ. † తెలియ సువేము లట్లు కడుఁ • దెల్లనివర్ణము గ్రాల సశ్వరూ
పులకు సుష్మాగ్రహేంద్రులకుఁ • బుట్టి దివంబున నింత లంత లై

* జయంతులు=జయోలురు.

† సువేములు=సుచిహగము గలవారు; గ్రహేంద్రుడు=సూర్యుడు.

బలముమెయిన్ వెలుంగుచును • భానునిమై నగునల్లకుష్ఠముం
దొలంగఁ గఁ జేసినట్టియఘ • దూరులఁ గొల్చెద వేల్పువెజ్జలన్.

29

ఉ. కన్నులు లేచివనము • కస్తీ కగుఁ జగ మెల్ల వానికిన్
సున్న యగుఁ జడుం డనఁగ • పొం పటి యుండెను వాఁడు దారియుం
డెన్ను నెఱుంగ లేకపుడు • నే నెలు లై పడి యుండిఁ గావున్
గన్ను లొసంగి సన్ గరుణఁ • గావఁగ వేడెద దేనవైద్యులన్.

30

వ. అని ప్రస్తుతించిన బ్రహ్మలై నానశ్శ్రు లభనసమక్షంబునఁ బ్రత్యక్షంబై నీర్తవం
బునకు మెచ్చి దర్శనం బిచ్చితి మియ్యపూపంబు పుచ్చుకొని తినుము దీచ నీ కామ
యనివృత్తియై కన్నులు వచ్చు ననిం బ్రాంజలియై యతంజను.

31

చ. గురున కెఱుంగఁ జేయ కిది • కొమ్మని మీ రనినంత నేమహ
త్తర మునన్ గ్రహింప నన్య • తంబునకుం జలియితు నాప్రప
న్నర లిది మందు నీగురువు • ను న్మను మమ్ము నుతించి పొందెఁ దా
గురున కెఱుంగఁ జేయక ర • గుం నగు నీకును నల్లు చేయఁ గన్.

32

తే. అనుడు నలెడ ను నోయయ్యలార మీర, లెట్లు చెప్పినఁ గాని నేనిదిగురునకు
నిడక మున్ను భుజించుట • కిచ్చగింప, చనిన నానశ్శ్రు తిట్లని • కాత్మ పరి.

33

వ. వత్సా! నీగురుభక్తికి మెచ్చితిమి నీకుఁ గన్ను లిచ్చితిమి నీగురుం దుష్కరంబులు
లవాడఁ నీవు బంగారుదంతంబులవాడ నై శ్రేయంబు లందఁ గల పని యంతర్థా
నంబు నొంది రంత నుపమమ్యంబు లభిచక్ష్పవై యుపాధ్యాయుం సమక్షంబునకుం
జని సమస్కరించి సర్వంబు నివేదించుటయు పఠంబు ను ప్రియ పక్షింబుఁ కిలివి
నీకు సర్వవేదంబులును స్వశాస్త్రంబులును గిరితలామలకంబు లై శ్రేయంబు
లొసంగు చుండు నింక గృహస్థుండ నై సుఖంబుండు మని నతిం పట్లు పక్షింబుఁ
బడి గురుదయాపాత్రుం డయి కృతకృత్యంబు డయ్యె నంత వేదంబును.

34

తే. అధికశీతోష్ణశృష్టాశుభాదిగుఱ్ఱ, మును సహించి గురునియోగి మున సతము
వాని కనుకూలుండై యెద్దువలెను బ్రాని, భారవాహకుండై పాపంబునచునుండె.

క. గురుకులమునందు గురులకుఁ, బరిచిగ్య లొనర్చు చుంకి • బహుకాలము దా
గురుసూత్రపాపంబుండై, చరితాన్ధు డయ్యె నెల్ల • జగము నుతింకన్.

35

తే. అట్లు చరితాన్ధుండై గేస్తుండెన వేదుఁ, డెద గురుకులవాసుల్లే • మెఱిగియున్న
వాడగుటఁ జేసితనశిష్యవర్ణమునకుఁ, గనికరముజూపుచుండెనక్కాలమునను.

† 'దారియంబెన్నును':—ఇదిలోకోకి గాని పునరుక్తి గాదు.

క. తనగురువ్రసకుం బలె దన, కను మూపురుశివ్యులందు • గుణనిధి యగుచున్
ఘనుఁ డగుచుఁ దగు నుదంకుం, డనునాతలను గొలువ వేడుఁడలరెన్ బేర్చెన్.

క. జనమేజయుఁడుం బావ్యుఁడు, ననుపార్థివు లిరువు రట్టి • యనసరమందున్
జనుదెంచి వేదవిపులె, గని గురునిఁ గఁ జేసికొనిరి • కడుభక్తి మెయిన్. 39

అ. అంతఃగొంతకాలం మరుగ వేడుడుయాజ్ఞ, కార్యమొందుతినకుఁ గలుగుటయు ను
దంకుఁ బిలిచి వస్తు • తతు లిల్లు నిల్లాలు, భద్ర మని నుడివిప్ర • వాసమరిగె.

వ. అంత సయ్యపంకుండును, 41

చ. గురునినియోగముం దలఁచు • కొంచు మఖాగ్నుల పేల్చుకొంచు స
గ్గురుకులవాసమున్ సలుపు • కొంచు జనావళి నేలుకొంచు స
గ్గురుసతివాక్కుల గొడచి • కొంచు గృహం బది చూచుకొంచు నున్
గురుమతి శాస్త్రమున్ చదువు • కొంచుఁ జరించె విశేషభక్తిమై. 42

సీ. గొడ్డంట మూఁతులు • గొట్టుఁ గట్టియలకై, కుద్దాలములఁ ద్రివ్యుఁ • గూరమళ్లు
నీల్లెత్తుఁ జేమాట • నీటికాల్పలు నిండ, బంటపైరుల నెల్ల • భద్రదక్షుచు
నిద్ర వేయవ లేచి • నిత్యకృత్యముఁ దీర్చు, దున్ననాఁగలిగట్టి • తొట్టు నూడ్వ
నాలనుండలు గాచుఁ • జేలఁ జెంగలి మేపి, వేడి వేగోలాల • నాసి పుచ్చు

తే. నిచ్చలున్ భక్తియుక్తుల నిట్లు పడియు, సుగ మనక కష్ట మన కట్లు • చూడఁ జూడ
నింటిను లెల్ల నెరవేర్చుచుంట కెంచి, రతని నందఱు గురుకులం మందుఁగూర్చి.

తే. లిప్తుఋతుమతి గురుపత్ని సంతిఋతువు, సఫలముగఁ జేయుమంచుఁడల్పఋతుగోర
నియ్యకార్యకరమున • కేఁ గడంగ, ననిన నానిఁ గలహించి • రతివ లెల్ల.

వ. అంతం గొంతకాలంబున కుపాధ్యాయుండు వచ్చి వానిచేతకు మెచ్చి వత్సా నీవు
నా కర్మంతప్రియఁడేవానివి నీచే నే నెంతయు శుశ్రూషితుండ నైతి నింక నీవు
గృహస్థుడ నై సుఖంబుండు మనుటయు సయ్యపంకుండు. 45

క. గురుశుశ్రూషాకరునకు, గురుదక్షిణ లిచ్చికోలు • కొఱు గా దన నే
నురుశుశ్రూషకుండుం గా, నరయం గదాణించి తెలుపు • మాప్రియతమమున్.

వ. అని యగ్నించినం బ్రతిరోధించి పునఃపునఃప్రార్థితుం డయి విసిగి యుపాధ్యాయుం
దుపాధ్యాయికిం జెప్ప మనుటయు నతం డట్ల చేసిన నామెయు. 47

అ. * పావ్యరాజుదేవి • భర్తకుండలములు, దొడుగునిచ్చ నాకుఁ • బాడమె పుణ్య
కవ్రతంబునందు • సువ్రతు లెల్లరు, మెచ్చి చూడ వానిఁ • దెచ్చి యిమ్ము. 48

* పుణ్యము = క్రికవిశేషము, బ్రాహ్మణసమాధానమందుఁ బ్రధానము.

—◆◆◆ ఉదంతండు తలలమ్ముల కరుగుట. ◆◆◆—

చ. † అనవుడు నాతఁ డట్ల యగు † సంచల వీడ్కొని కుండలమ్ములఁ
సనువుగఁ దేరఁ బూని పయ † స మ్మయి పోయెడువాఁడు ముందఁజఁ
గనియె నతిప్రమాణవర † గాత్రమహూఢము నెక్కి వచ్చునె
క్కనిఁ బురుషుఁ మహాహస్సతు నె † కానుకచో నతివిస్మయంబుగఁ. 49

వ. అంత నప్పురుషుండు పురుకునిం జూచి వత్సా నీ వీవృషభపురీషము భక్షించి పా
మ్మని వానియసంగీకారంబు గ్రహించి నెంజియె. 50

ఆ. నీగురుండు మున్ను † పీఠిక భక్షించె, దీనినీవు నట్లు † చూసనమున
నేనింప కింత † యేనియు భక్షించి, పొమ్ము లిగు గలుగు † సుమ్ము దాన. 51

వ. అనిన నతండు సమ్మతించి యమ్మహావృషభమూత్రపురీషములు భక్షించి సంత
మంబున లేచి రాచమండక పయనం వై పోవ్యరాజుపాలికఁ డని యాశీర్వాదిం
చుచుం బ న్నెఱింగించి. 52

నీ. అవ నీశ గుర్వస్థ † మక్త నై నీదేవి, నరకుండములకై † నిచ్చిరాజు
నాఁ తావ్యుండను మ్రొక్కి † నాకిది భాగధే, యుద్ధవియ కాని † యుగనిసురుడ
నగలేగి వానిని † నామాని నిప్పించు, కొను మన † లెట † కొనర నెరిగి
గతితఁ గానక రాజు † కనుప వెంజెయు నిచ్చి, యగునె కిల్లాడ నీ † కామలేక
తే. యచుడువావ్యుండుక్షణమాత్రమింపనీవు, నుచినిగానాకెయసుచుంబూర్జింబడ ద
నిన నుచుండును గోమయమునుచునెసంగి, హాదయంబు పొందుచ్చే † నని గెఱించి.

చ. అమలజలంబులం గడిగి † హస్తము లంపులులు ను † త్రివార మా
దమన మొనర్చి నూర్జన మ † సంగ తింపను ముత్రపురాంబు వై
సమయ మెఱింగి దోగు నతి † బాడఁ గినుంగొని బచ్చి వేడ న
య్యమ మున గుంది కుండలము † లమ్మునిచంద్రున క్షిప్తి యిల్లనుఁ. 54

ఉ. అక్షయపావతార్యసిలి † తాక్షుండు రూక్షవిహస్వితోగిగా
ధ్యక్షుండు శాంబరీకరణ † దక్షుండు శిక్షితదంతజాలుఁ డా
తక్షకుఁ డెక్షుండుం † † ధర్మము నా కవి బొంగిల స్మహా
పక్ష మెలంగు ముడు నెను † నెరుస నీ వగు ముప్రమత్తితఁ. 55

స. అనిన గర్విండుచు నతం డి ట్లనియె. 56

క. తక్షకుండుం గిక్షితుఁడుఁ, దక్షుండ ధక్షింప నన్ను † ధర్మప్రసాదా
రక్షింతుఁ గుండలమ్ము ల, నుక్షణ మేమరక నా క † నుష్ట యొసఁగుమా. 57

క. అని కుండలములు గైకొని, చని పౌష్యునిపాలి కేను • జనియెద నన నా
జనపతి నీ వతిథివి గా, వ్రన నాతిధ్యము గ్రహించి • పోవు మనుటయున్. 58

క. * తడియింపఁ బడితి నర్థ, ఊణమునఁ గావలయు నన్న • సంసిద్ధాన్నం
బణమధ్య యొకత వెట్టినఁ, గణములు వేయుచు నతండు • గినఁ గేశగతిన్. 59

వ. కని పౌష్య నువలక్షించి రోమాదుణితాక్షుం డై పరీక్షింపక నాకుఁ గేశదుష్టం
బగుశీతిలాన్నంబు వెట్టించితివి గావున నీ వంధుండ వగు మని శిషియించె నంత
నతండును సుహృత్తుంబు దుష్ట మని దూషించితివి గావున నీ వనవత్కుండ వగు
మని ప్రతిశాపం బిచ్చె నుదంకుండు నయ్యన్నంబు దుష్ట మని ప్రత్యక్షంబు చేసి
రాజు నీయెలుంగక యిచ్చిసశాపంబు గ్రమ్మఱింపు మనినం గృతాపరాధుండ నని
పౌష్యుండు వెండియు. 60

మ. ధర్మదేవునిమానసంబు నవసీ • తిప్రాయము బల్కు బం
ధుఁ ధారానిశితాసితుల్య మివి రెం • డున్ రాజవంశంబునన్
బరికింపన్ వివరీత మందునను శా • పంబు దొలంగింప భూ
సురసంతాగ్రణి నేర్చు నేరఁడు మహీ • శుం డెట్టివాఁ డేని యున్. 61

వ. తీక్షణ్యాయుండ సగునేను నీకు శాపంబుఁ గ్రమ్మఱింప నోప • నంధుండ నై
యుండఁ జాల నిది యెఱింగి నీవు నాకు శాపమోషిం బనుగ్రహింపుమని ప్రార్థిం
చినం బ్రసన్నుడయి యుదంకుండు నీ వంధుండ వయ్యు నచిరకాలంబున
ననంధుండ వగుదు మని విశాపంబు నలికి యదుహాన్నంబు దుష్ట మంటి నని కదా
న న్ననవత్కుండ వగు మంటి పొ • డెట్టిద గావున నాకును నీశాపంబు దాఁక
కుండుఁ గావుతి మని సమర్థించుకొనియె నని వెండియు. 62

క. చేయుటకుఁ జేయకుంటకుఁ జేయక చేయుటకుఁ జేసి • చేయకునికికిన్
జేయఁగల పంత యొకటిగఁ, జేయుటకు సమర్థు లన్న • ష్చితిసురుల కదా. 63

వ. అట్లు కృతార్థుం డయినయుదంకుండు కుండలమ్ములు గొని వేడుక వీడుకోలు
వడసి చనువారఁడు ముందట. 64

—◆◆◆ తక్షకుండు కుండలంబు లపహరించుట. ◆◆◆—

క. దినమొలక్షవణకుం డొకరుం, డనితద్యుతి మెఱసిసట్టు • లగపడి యెడలన్
గసిమనవుచు ముసురుకొనుచు, ననదృశగతి ననుసరింప • నరయుచు నరిగెన్. 65

వ. ఇ ట్లరిగి మార్గమధ్యంబున నెక్కఁచో నెక్కజలాశయంబుకడఁ గుండలమ్ములు

* తడియింపఁబడితిని=నిర్యాపారస్థితి గలవాడను గాఁ జేయఁబడితిని.

వెట్టి జలార్థ మెడయుటయు సంతలో నాడువణకుండు నాని సందుకొని పలాయి
తుం డయ్యె నుదంకుండును గృతోదకకార్యుండయి వేల్పులకు మ్రొక్కి యతి
జవంబున వెనుచుటచి పఱచి వానిం బట్టుకొనియె నంత వాఁ డాహూపంబు విడిచి
తక్షకుం డై తత్తుణుబ భూవివరమార్గంబున నాగలోకంబునకు నిర్గమించె నుదం
కుండును.

66

చ. * ఖలుఁ డగుతక్షకాహి చోటఁ | గా నగులాఁగను గ్రొస్సి గ్రొస్సి లో

• నలయక పుట్టి నూర్పుచు ను | హాసతివాక్యము సంస్మరించుచున్

బలపుచు నిల్పుటం దెలియ | నచ్చిన మెచ్చి బలారి వజ్రముం

దలఁడఁ బుచ్చె నయ్యది యు | దారలఁ బొచ్చెను ద్రవ్యఁగోలలోన్.

67

—◆◆◆— డుంకుండు నాగలోక కేసి కుండలములు దెచ్చుట. —◆◆◆—

న. దాఁదేసి యుదంకుం డొక్కనిమేషంబున ఛాత్రిం బెకిలిండుకొని నాగలోకం
బునం బ్రవేశించె నదియును.

68

ఉ. † మేడలబారు మాడుగుల | మించినతీరు దినంబురాయునై

గోడలసారు గోపురపుఁ | గోటులకొరు వనాళిపేరు పూ

వాడనితీవజాంపముల | వాల్చుచుఁ బాత్రెనునేల్లజోరు నుం

జూడఁగఁ జూడ నమ్మనికీఁ | జోద్య మొనర్చి తనర౯ బెంపునన్.

69

వ. అట్టి లోకోత్తరగుణోత్తరం బగునావర్జీకనిలోకంబు లోచనగోచరం బగుటయు
నతం డెద్దియుం దోఁపక అక్షకాదికాకోదరాభ్యక్షుల నిట్లని ప్రస్తుతించె.

70

ఉ. కోటులు నర్పునంబులు గఁ | గూడి జగంబుల సంచరించుచున్

జాటి విహంగిపూరముల | శౌత్రసంహతి నుక్కడంచుక

రోటకముఖ్యసంతతుల | కుంబభు లై తగునాగరాట్టలన్

మేటులఁ గొల్తుఁ గూర్చికలి | మిఁ ననుఁ గాచి యనుగ్రహింపఁ గన్.

71

తే. అర్కు లట్లు ప్రపంచము | లావరింప, నగుచు నలరారునై రావ | తాన్వవాయు

• లైన నాగేంద్రులార మా•యన్నలార, కరుణతో సర్థిజను నన్నుఁ | గావరయ్య.

మ. తమ కైరావతుఁ డీనుఁడై తగ ననిం | దిల్కొల్పి కార్తికబ్బుల

ట్లమితం బై శరవర్షముం గురియుచున్ | హన్వొందుచున్ జారురూ

పములం గల్గి సచిత్రకుండలము లొ | ప్ప న్వేల్చు లై నాకవృ

ష్టమునం దెలెడ నుండునాగపతులన్ | సదృశిఁ గీర్తించెదన్.

72

తే. సూర్యరధరథ్యములఁజూట్టు • మనిరువదియె, నిమిదివేలును మఱియు నె • నిమిదిసూక్ష్మ
వగములుగాఁడలిర్చుసంర్పములకేను, మ్రొక్కెద నెడందధృతిరాష్ట్రముఖ్యులకును.

క. చిలువలతేఁడుగ నుండం, దలపోసి మహాద్వ్యనూఖ్యఁ • దగుతీర్థమునన్
మెలఁగెడుశ్రుతిసేనున నేఁ గొలుతుం దక్షకునిచిన్న • కొడుకుం గడఁకన్. 75

శా. గంగాతీరమునన్ రణస్థలమునం • గాల్గిందిగర్భంబునన్
శృంగారైకిపడేంఁగిరాండవమునన్ • దిన్యసిదేశింబునన్
సంగం బిల నశ్వసేనుఁ డిది ని • చ్ఛామాత్రసంచారమున్
రంగారిం బొనడించురెత్తుకుని నేఁ • బ్రాధీంత నశాంతమున్. 76

ఉ. తిక్షణరాజ వీపు కడు • దిక్షుడ నెటయత్తె నీక్షి వో
నాక్షణమంద పర్వతిము • లైన మహాము లైన నీలు గా
మోసియు నెందు నిబల మ • పూర్వము గర్వము నీగితిం దయూ
వీక్షణ మోప్ప గుండలము • లిచ్చి భరింప ననుగిహింపవే. 77

చ. అని పిలువెదమున్ శలము • నందు కితిం బనఁ గుందుచుం గినుం
గొనియె సితాసితంబు లయి • కూడినపోగులఁ బుట్ట మల్లునం
గనల నెగ్గెదన్ • గం బదిగెడఁజ లున్న చక్రమున్
మనుననఁ ద్రిష్టనాంబుధుఁ • పూర్వల గుణము మెక్కఁ పూర్వమున్. 78

వ. శృంగ కినుంగొని తన ముసంబున. 79

నీ. అరియంగ మున్నూట • యులువదియరిము లి, రద్దినాల్గుపర్వముల • సదయ మెప్పి
చెడ కెప్పుడు దిరి • గడుగుచక్రముఁ, దగ కార్దురుకొంగూళ్లు • త్రిష్టచుండ
విశ్వముం దంతట • వెలయురూపములు గ, ల్లిసక న్నెల్ల • లీల మాలయఁ
దనరి సతానత • తిగసుర ప్రాప్తచుఁ, బ్రాణులతోఁ గూడి • బడగు నేయ

తే భిదుమును బాన్చి సముచి • చక్రం నోచ్చి, ముద్దగంబుల నేలుచుఁ బాలుచు నట్టి
వాని కనగావ్వెను నక్కి • పలుకువాని, కడెం మస్కార మొనరింతుని చున్నకును

వ. అంత నతిం దన్యన్యపురుషు నుసలక్షించి. 81

ఉ. సాద్రతపః పథావము • స్వృజగంబులు మోటుమంటి పి
విందుడఁదో యుపేందుడఁదో • యెచ్చడ ప్రా నను నాఁడునోత నా
గేందులెంకి నేడు ని • తలఁగి వచ్చి నోమహాప్రభా!
తంద్రును బాపవే ఫలము • దాసవే దిన్యపథంబుఁ జూపవే. 82

వ. అని ప్రస్తుతించిం బ్రసన్నం జై దివ్యపురుషుండు వానియట్టిష్టం బెఱింగి నీ
వీమహాహయాపాఠంబునం దూఁడు మనిన సంత డల్లు నేయుటయు. 83

- మ. నవరంధ్రంబులనుండి ధూమశిఖలఁ ♦ వ్యాపించి యుగ్రాగ్నిసం
భవ మై కల్పసముద్యవౌర్వముబలెఁ ♦ జ్వాలార్పితో నయ్యఁ
భువనం బెల్ల ముసుంగు వెట్టిన మహా ♦ భోగీంద్రవంశంబు లె
ల్ల వగం ద్రెట్లెను దక్షకాహిమనమ ♦ ల్లాడెఁ భయభ్రాంతమై. 84
- వ. అయ్యకాండప్రళయంబు భూసురామర్షసంభవం బని భయంపడి తక్షకుండు కుండ
లంబులు దెచ్చి యుదంకుఁ కిచ్చి పుచ్చె సంత సతండును. 85
- మ. రమణఁ నాగురుపత్ని పుణ్యక మొస ♦ ర్వంబోలు నాల్పాశ్రమై
సమరుఁ మూర్తము తెమ్ము కుండలము లీ ♦ వానాటి కంఠాగ్రే నా
సమయాహం బిది దాటిరక విఫల మీ ♦ స్వప్రయత్నంబు మా
క్షమ కీలోకమునుండి నేడె చనుమా ♦ ర్గం బెల్లొక్క దైవమా. 86
- క. అని వగచునాతనిం గనుఁ, గొని దివ్యుఁడు హయము నెక్కి ♦ తొని పొమ్మిది నె
మ్మనమును మించినగతి ని, నైని చనుఁ గనుమోహనంత ♦ గురుకులమునకుఁ.
- వ. నావుడు సతం డట్ల చేసి గురుకులంబునకు నచ్చి న్నితన్నాత యై తనరాక కడురు
చూచుచున్నగురుపత్ని కక్కండలమ్మై లిచ్చి సమస్కరించి కృతకృత్యుం డై
గురునకు నివేదించుటయు నతండును. 88
- క. ఇదె యున్నది పౌష్యుని వీ, డని యొకదినసంబులోని ♦ యది కన తెలియఁ
ముదుకడఁపు గావు తడసితి, పదిలముగాఁ బయన మేగి ♦ వచ్చి నెత్తా. 89
- వ. అనిన నుదంగుండు తనపోయినచ్చినవృత్తాంతం బంతయు గురుకుల నాన్యంతంబు
గా నివేదించి పురుషవృషభగోమయానులయుఁ బురుషాస్వసహారాదులయు వృ
త్తాంతంబు సెప్ప మనుటయు నతండును. 90
- మ. అమరేశుగ డలపూరుషుండు నృపభం ♦ బైరావతం బష్పరీ
షము వీయాషము క్రిందిపూరుషుండుఁ ♦ ర్జన్యండు నైశ్వర్యుగా
డమలూర్షం బలతంతపు ల్పవలురే ♦ లాతా టలు లల్లుచ
క్రము మాసాత్మకనత్పరంబు ఋతుడ ♦ ట్లం బెన్న నబ్బలకున్. 91
- వ. * మఱియు సవిద్యాకామకర్మాత్మకనానాజాల మ్మనుయంత్రమ్మునఁ బన్మాయా
శక్తు లగుధాతయు విధాతయు ననుష్ఠీ లిద్దఱును రేయింబర శ్లనుసితాసితతంతు
పుల సథిరోపించి దివ్యపురుషునిపేరేక్షణంబునంజేసి యగ్నిసాహాయ్యంబున నాద్య
రుద్రాలురు గాదదశౌరచక్రింబుఁ దిప్ప చుండ సంసారాత్మకపటం బనువయించు

చుండిరి. నీవు నాప్రియమిత్రుం డగుదేవేంద్రుననుగ్రహంబునంజేసి యమృతపానంబు నేయుటయుం గృతకృత్యుండ నై పాతాళంబునుండి బయటనచ్చుటయుం గలిగె నని వెండియు. 92

మ. *గురుభారం బయునన్ శ్రీసుం బయునన్ గొం కుం గూర్చున దైన దుష్కర మైనం బరహస్తగిం బయునన్ గొం ప్పులైన నే మైన లోనరియన్ బోవక జన్మన్తాపము పో యంచు నివారించుచున్ గురుకార్యం బానరించుకొన్నను విం యుం బొందు నిం నుం దగున్. 93

—◆◆◆ ఉపనిషత్తులు ౧౨వే యాదిప క్రింది స్వయాగ్రుద్ధి పుట్టించుట. ◆◆◆—

వ. నీవు ఋణావిముక్తుండ నైతి విగత గృహస్థుండ నయి సుఖంబుండు మనన నుదంకుండు గురున కిభివంచినంబు నేసి నిమిత్తాని కృతప్రియముండై హస్తినాపురమార్గంబు వట్టి పోవుచుం నులలో నిట్లని వితర్కించె. 94

మ. ఉపమాతీతవయోవిలాసనితా యాస్త్రిన్ చివిం దాక్షునో సుపరిష్కృతము లంగముం బెనుచునో శోభించునో నైభవై పపదారామగృహాదు లాత్మికుం నలుం ప న్మానికిం బూని పేరపకారం బానరించుకొంచు జెడ జే యన్ లే కుకేక్షించినన్. 95

మ. మగవార డై ప్రభవించియుం బ్రబలి నే యా త్రెక్కులం బొందియుం దగ కున్నం గను వేడి డైస్య మొదవం డబ్బిబ్బునుం తెందియున్ దగ మైత్రీం గొని యున్న బాని యగుచున్ దాహూదుం జేడజ్ బదుల్ పగ నాధింపగ లేనివానిబ్రదు కే లా నిష్పలం గాబునా. 96

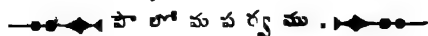
క. అని మనసు కములం గుములంబునుపుం బొగ లెగయ మిగులం దామ్రాక్షుం డై కనుఁగొనల నులుల విఁజాగలులు, అను నటి తక్షణనిచేత కరిండు కనలుచున్. 97

వ. చని మంత్రిసామంతాదిజనస్మృతుం డై పేరొలగం బున్న జనమేజయుం గని తన్నెఱింగించి యాశ్చర్యించుచు నిట్లనియె. 98

చ. మనుజువరేణ్య! స్వాజన యాన్య! సమంచితపుణ్య! ధన్య! నీ ఘనయత మెల్లలోకములఁ గ్రమ్మి వెలింగెను భారతాన్వయం బునకు విభూషణం బయితి యొమ్మ భవత్కరణీయకార్య మొం డొనరు వచింప వచ్చితి న యుత్తమ మే నిట బాల్యమిత్రుండన్. 99

- క. నావును జనమేజయుఁ డే, భూవలయుఁ బెల్ల ధర్మ • మునఁ బాలింతున్
నావలన నేమికార్యం, బోవిప్రవర్ణ్య వలయు • నో తెలుపఁ గడే. 100
- వ. అనిన నుదంకుం డి ట్లనియె. 101
- చ. అతులిగబాహువిక్రమవి • హారవిదారిశత్రులోకు నూ
జ్జితమతిఁ బాండవాన్వయన • రిపుని శిష్టజనేషునిం బరి
క్షితు నతిశాంతు నీజనకుఁ • జెచ్చఁజితక్షకుఁ డాగ్రహించి గ
ర్వితమతి యై విహగ్నిపద • విఁ గతజీవితుఁ జేసె నీసునన్. 102
- ఉ. భారతవంశవర్ధనునిఁ • బాలితభూజను నమ్మహిషు ని
మ్కారణ మట్లు చేసి త్రిజ • గంబులకుం బరమాపకారముగ
గూరిచె నట్టిజాల్కుఁ పయిఁ • గోపము సూప కుపేక్షసేయుటల్
ధారుణికిఁ మహాపక్వతు • లం బానరించుట సూరె చూడఁ గన్. 103
- వ. ఇదియునుం గాక. 104
- చ. గురుహితకార్యమున్ సలుపఁ • గోరి మెలంగెడునా కకారణం
బరయ కకార్యమున్ సలిపె • నాఖలుఁ డాననిఁ ద్రెళ్ళి నేయుటల్
పరమహితంబ సున్వే జన • చాలక! నీ పురగాధ్వరంబు సె
త్పరముగఁ జేయు మద్ది సిత్య • పాదసమర్చన మార్యజుప్తమున్. 105
- చ. చెఱకున వెన్ను వ్రట్టి చెఱ • చె న్నిలు వెల్ల నిరస్తనయ్యె న
తైఱఁగున నీచుచేసినగ • తిం గులమెల్లను జెట్టి కాన నీ
వతిముఱి సర్పయాగమున • నాహుతి సేయుము వహ్ని మృత్యుగోష్ఠి
పఱపుచుఁ దక్షకాధమునె • పఱబున సర్పము లెల్లఁ ద్రెళ్లఁగన్. 106
- తరళము. అని యుదంకుఁడు చెప్పిం బితృ • హంతుకం డగుతిక్షకుఁ
గనలి వాని సహాన్వనాయము • గా నశింపఁ గఁ జేయ న
మృనుజనాయకుఁ డెంచి యాగము • మానఁ జేయుదు నం చన్
విని ముదంపడి మెచ్చి యిచ్చఁ జ • నన్ గృహంబున కానఁడున్. 107
- వ. అని చెప్పిన శౌనకాదు లిట్లని ర ట్లుదంకప్రేరింపఁ డగుజనమేజయుఁ డొనర్చు
సర్పయాగంబున సర్పంబు లెల్లం ద్రోళ్లుటకును యాగంబున కంఠరాయంబు గలు
గుటకును వైశ్యాసరుండు సర్వధక్షకుఁ డయి యాగంబున సర్పంబులం దినుట
కును గారణం బున్నయెడల సవిస్తరంబుగం జెప్పు మనిన నక్కఱకుండు శౌనకుం
జూచి మహాత్మా! మున్ను నేను మాత్రంఁడివలన నెఱింగినతెఱంగున నది యంత
యుం జెప్పెద నవహితుల రయి వినుం డని యి ట్లనియె. 108

భృగువంశకీర్తనము.

సీ. వరుణాధ్వరమునందుఁ బావకజ్వాలలో, విధిచేతి నుదయించె • భృగుమహర్షి
యతఁడు పులోమయఁ సతియందుఁ జ్యవనునిగ నె వానికి సుకన్యకు సగుఁబ్రమతి
ప్రమతియును ఘృతాచి • వలన దురుం గనె, నతఁడు ప్రమద్వర • యందు శుశకు
భువి నాశునకుఁడు నీ•పూర్వపితామహుం, డగుఁజన్వెయిది భాగ్యవాన్వయంబు
తే. భృగుఁడు శపియించె నసంకుని • బగను సర్వ, భక్షకుండవు గ మృని • భార్యకలన
జననిగర్భచ్యుతం డైన • చ్యవనుడప్పు, లోమరాక్షసుఁ గూల్చె వి•లోకనమున.
వ. తద్వృత్తాంతంబు నవిస్తరంబుగఁ జెప్పెద వినుం డని వెండియు. 110

చ. అనఘచరిత్ర గర్భవతి • సంబుజనేత్ర బులోమ నాశ్రమం
ముస నిడి యేటికిఁ భృగువు • వోయినయప్పుడు మూర్త మోతమం
బనఁ డగురక్కసుం డొకరు • డక్కడకుం బఱతెంచి కారచె న
మృనిసతి వానిపేరు పాలు • పొందుఁ బులోముఁడు నా జగింబున. 111

క. అతిథి యని తలచి వానికి, సతి యాతిధ్యం బాసంగఁ • జనుదెంచుటయుఁ
మతిఁ గలఁగి వాఁడు మోహో, నివృత్తుడయి మరుబారిఁ జిక్కి • వెక్కనపడుచుఁ.
వ. అది మున్ను తనచే వరియింపబడి దానితల్లడిచే భృగుఁ కీయఁబడినపులోమ
కా వగచి మరులుకొని తదంతరంబున దాని హరింప నెంచి మించుబోడి
నీకావించునాతిధ్యంబు నాకు వచ్చె నని యగ్నిశరణంబున వెలుంగుచున్నచోతవే
దునిం జూచి. 113

మ. * ఇది నే మున్ను వరించినట్టియు భృగుం • డీహాడి కొన్నట్టియుఁ
సుదలీరత్నము నా నెదం బొడమె నీ • సుద్ధిం దిరం బయ్యె నే
నిదె బల్మిం గొని పోదు సత్యమును వా • కి మ్రేనివొల్లంటి యో
సదసత్సాక్షి వసత్య మాడకుము వి • శ్వస్తుత్య వైశ్వానరా. 114

వ. అని యడిగిన సన్నిభట్టారికుఁడు బెట్టు దుఃఖించుచు. 115

తే. మగువకలరూపు సెప్పిన • భృగుఁడు దిట్టు, జంకి చెప్పక యున్న న • సత్యదోష
మొనరునిబముందుఁబోనుయ్యి వెనుకగొయ్యి, యనెడుసామెతనిక్క మైహానివచ్చు.

క. అన్యతంబుకన్న నెన్నఁ, ఘనతరకిల్బిషము లేదు • కావున మనుజుం
డన్యతంబు వలుకఁ జెల్లదు, తనకు నృతీ యెంత లావ • దలు రా నున్న. 117

అ. అనుచు నిశ్చయించు • కొని యగ్ని యిది తొల్లి, నీవరించినట్టి • నెలత దీని
తల్లి యెసఁగ భృగువు • తగ విధివిధమునఁ, బెండ్లియాడ లోక • విశ్రుతముగ.

క. వరలోభంబున నీ కీ, వరస్థినితల్లి యిడమి • వరియించియు నీ
వరయ నిష్ఠిదృష్టవిధి, బరియమాడంగలేదు • పడఁతిం దీనిక. 119

వ. కర్మసాక్షి సగునే నిది యంతయు నిక్కునం బని చెప్పఁచుంటి నని చెప్పిన నెప్ప
రికింప కప్పలోముండు వరాహరూపంబున నత్తలోదరి నెత్తికొని మహావేగంబునం
బాటు నంత నామె గర్భంబున నున్నయర్భకుండు కనలి కుక్షిచ్యుతుం డై
చ్యవనుండు నాఁ బడె నప్పడు. 120

క. బాలార్కనదృశతేజని, బాలుం గనుఁగొన్నమాత్రం • బ్రాము లెడలం
గూలఁ బడి భస్మసాత్కృతుఁ, డై లక్ష్మింపంగ నయ్యె • నయ్యసుర నడిక. 121

ఉ. అంతః బులోమయుం గురరి • యట్లట నేడ్చుచు బాలుఁ గొంచుఁ బో
నెంతయుఁ గాటునశ్రుజల • మే అయి పాతఁ దదంతరంబునక
స్వాంతముఁ దేర్చె బ్రహ్మ యట • వచ్చి వధూమణి మెచ్చి యాశ్రమ
ప్రాంతమునందు నన్నదికి • నాఁచె వధూసరి నాఁగఁ బే రిలక. 122

తే. అట్లు పుట్టి పితామహు • నాజ్ఞవలన, నట వధూసరి యన నెప్ప • రిటినిచెంతఁ
దొల్లిభృగుకులోద్వహుఁడగు • నల్లచ్యవనుఁ, డాశ్రమముఁ జేసికొనితపమారఁజేసి.

వ. అంతః గృహస్థానుం డయి వచ్చినభృగుం డాబాలార్కతేజం దిగుబాలు నెత్తి
కొని యున్నమత్రకాశిని నిర్మీంచి రాక్షసకృతాపరాధం బెఱింగి కరం బలిగి ని
న్నెవ్వఁ డప్పలోమున కెఱింగించె జెప్పు మాతని నిష్కపి శపియించిపుట్టు
ననిన నత్తన్వి యిట్లనియె. 124

చ. ఇది భృగుపత్ని యం చసుర • కీడహనుం డెఱిగించె గొంచ కా
మదయుతుఁ డెంతయుం దెలివి • మాలి తమిం గొని నన్నుఁ బండి యై
కొదుకక పాతఁ బాటునెడఁ • గుఱ్ఱం డితం దుదరచ్యుతుండు భీ
ప్రదుఁ డయి క్రాలె రాక్షసుఁడు • భస్మము నుంచెను వీనివేడికిక. 125

వ. అట్లు నీకొడుకుచేఁ బరిమోక్షిత నై యిట్లు వచ్చితి ననిన నతం డడరిపడి
హుంకారంబు సేయుచు నహంకారంబున నగ్నిదేవుం దిలకించి నీవు నాపాలఁ
దప్ప చేసితి కావున నివృత్తినుండియు సర్వభక్షకుండవుగ మృచి శపియించిన
నించుక కనలి యతం డతని కిట్లనియె. 126

చ. మునివర నక శపించి యిటు • పోలనిసాహసముం బానర్చి తే
ననయము ధర్మమార్గము • యందు మెలంగెడ సత్యవాది నై

కని విని యున్నయ్య మడు • గంబజి చెప్పితి సత్య మిందు నా

యొనరిచినట్టి దై తెలియ • నుండినతప్పద మేమి చెప్పవే.

127

ఆ. కనినయ్య మెట్టు • లని యడిగిన జెప్ప, నట్టివాడు వ్యత్య • యంబు పెప్పి

నట్టివాడు దుఃఖ • మనుభవించెడు నిజ, పితృగణంబుతో దు • రితిము నొంది.

వ. సకలధర్మస్వరూపుండ నని పే రిందిననే నసత్యంబు చెప్పనేక సత్యంబు చెప్పితి నిందు నానప్పు విచారింపక శాపం బిచ్చి తేను నీకుఁ బ్రతిశాపం బీ నోపని

వాడఁ గాను వినుము.

129

ఉ. కొట్టిన దిట్టిన నృతీయుఁ • గోపము సూపిన బాపకర్మముం

గట్టిన గిల్లలాడినను • గిన్నము పెట్టిన జత్తశుద్ధుఁ డా

నట్టి పుష్కలపద్మంబు మి • హమహుఁ డాతని కెక్కు చేసినం

జెట్టగు నిందు నందు నని • చేయుదు రిచ్చము వారి కెట్టియక.

130

వ. నీవు భూదేవుఁడవు గావున నీ కెట్లాడినం జెల్లె నది యట్లుండనిమ్ము వేదవిహి రినియైనై మిత్రికాదివివిధవిధాంబుల నాయుగదు వేల్పంబడినహవ్యకవ్యంబులు నా ముఖంబునన దేవపితృగణంబు లనుభవించు చుందు రిట్టి దేవముఖంబు నైన నేను సర్వభక్షికుండ నై యెట్టుప్రసరింతు నని వీతిహోత్రుండు జగం బావరించితన మూర్తి నుపసంహరించె ననంతరంబ.

131

నీ. యాయజ్ఞాకులు సవనాగ్నులఁ బ్రాణయింపఁ, జపకానరామి • స్తయము పడిరి నంట కిగ్ని గుల్మనింటింట కేసురాల, డ్రొల్లఁ బోయిరి రిత్తి • యూఁది యూఁది ముదుకట్లఁబూసెట్ల • మొసకగుక్కులక్రింది, ఘనహసంతుల కేఁపి • వనటఁ బడిరి పొలముకాపను లగ్గఁగలిగింప దారువులే, మధియించి మధియించి • వ్యధితు లైరి

తే. హవ్యకవ్యంబు లుడిగె స్వాహాస్వధాదు, లనునుడు లడుగెఁ గిర్మము • లనలఁబడియె నన్న మరయంగ లేక స • మస్తజనులు, కుటిలఁ గుడిచిరి కడుపుచి • చ్చతిశేయింప.

వ. అట్టి మహానాష్టకంబున ఋషులు నమరులు ను గలసి బ్రహ్మ దేవునికడకుం జని ప్రార్థించి మొట్ట వెట్టుచు నిల్లనిరి.

133

మ. భృగుశాపంబు సర్వభక్షుఁ డగుటక • బెం నేది నై శ్వానరుం

డాగిఁ దేజం బుపసంహరించె నెట నే • నెక్కింలినత్కర్మ మే

డగులం బోవదు హవ్యకవ్యములు భ • క్తంబుం గనక రావు ము

జ్జగమం దల్లడరేల్లడం బగు నయో • స్వామి! దయం బ్రోవవే.

134

న. అని ప్రార్థించినం బ్రసన్నుం డై విశ్వస్థ ట్టయ్యగ్నిభట్టారికుం బిలువ బంచి మృదుమధువచసరిచసల సరిని ననునయించుచు నిల్లనయె.

135

మ. * తెగువం జేయుమఖంబుల స్మృతిమ వై • దేవర్లకృత హన్య మీ
యఁ గ మర్త్యాలికి నన్న మీయఁ గడుము • ఖ్యం బై సభూతింబ వై
రిగి లోకంబు నేలుసీవు దయ లో • దైవారఁ గోహంబును
డిగి నాచెప్పెడుమాటలక వినుము • యి • యిగ్నిభట్టాకా. 136

ఉ. లోకములక భరించెదవు • లోకవిభుండవు లోకకర్తవు
నీ కిటు చెల్లునయ్య కరు , లేంచి హొబ్బుభాస మీఁగి లో
కాపలం దొడంగుట • లయ్యయిక్కము లొప్ప జేయవే
చేదొని యాగభాగములు • చేర్చనె వేల్పులకు సుతానా. 137

క. పరమపవిత్రుండవు నీ, నరుదాక స్వభక్తుఁ • డయ్యును సుది నై
పఁగెదవు సర్వపూజ్యుడ, వరయక దేవర్లముఖమ • నగు మెప్పటికి. 138

తే. అరుణకరణంబు నోడిన • యట్టినస్తు, పెట్టులు పిప్పి మగు నట్టు • లీవు దాకి
నట్టివస్తువును బవిత్ర • మగును గలక, దేజు భవనప్రస్థాతికై • లివును మసఁగు.
తే. అనుచుఁ బుష్పే వలికిన • నలరి నహ్ని, నీచునానన చూడల • కొల్పును నని
తొంటియట్టులుదీపించె • దొంగునీగి, ముచులునులుచుజనిచ్చ • ముదినులగును.

క. ఎప్పటియట్టులు కర్మము, లొప్పెను స్వాహాస్వధాదు • లున్వీగిల్గి
నప్పడు వినఁబడె మలక, పొప్పడె లోకింబు తెల్ల • సాంచెనలొక. 141

వ. ఇది హవిర్భక్షునిసర్వభక్షకునిఁ గా నెవెంసఁ జాలినభృగుమహర్షి మహత్త్వం బట్టిభృ
గువునకుం బ్రహత్రుఁ డయినరుచుని వృక్షాంబు సెప్పద వినుం డని నెండియు.

—◆— పృథ్వీరాచులస్వప్నాంతము. —◆—

తే. ధరికి విశ్వావసుండు గం • ధర్వరాజు, లేల విహరించుచుక మేన • కాలతాంగి
నంగభవుబారి కప్పన • మావరించి, కలసి మెలసి మెలంగె న • క్కాలమందు.

ప. దానికిఁ జూలు నిలిచి సద్యస్కాలంబున నెక్కబాలిక యుద్భవించుచు నయ్య
చ్చరి దాని స్థూలకేశాశ్రమసమీపమునం దొకనదిచెంతం బాటవైచి స్వర్గంబున
కు నిర్గమించె స్థూలకేశుండును నిక్కుమాలినది యై నదియొడ్డునం బడి యున్న
దానిం గని కనికరింబునం చెచ్చి యుటజంబునం బెల్లుకొని ప్రేమదాజవరిష్ట యగు
టంజేసి ప్రమద్యంబు యని పేరు పెట్టి పెంచి పెద్దదానిం గావించె నంతట. 144

చ. రురుండు విలాసమార్గమునఁ • గ్రుమ్మలు చయ్యుటజంబునం బ్రమ
ద్యంఁ గని మోహితుం డగుచు • దానిని బెండిలియాడునిచ్చమై

బరఁగి నిజాంతరంగమునఁ • బట్టినదానిని మిత్రకోటిచే

గురున కెఱుంగఁ జేసి మదిఁ • గోరిక లీరికలెత్త వర్తిలున్.

145

గీ. ప్రమతి ప్రముదంబునంబొందినధువుఁ గూర్చి, స్థూల కేసునికడ కేగిఁసుతునికోర్కి
తెలియఁ జెప్పి నాతిఁడుఁ తెలిసి చేసెఁ, గన్నె నీయఁగ వాగ్దానఁమెన్నమునులు.

వ. అంతంగొన్ని నాళ్ల కవల హస్తాంత్రులంబున వివాహముహూర్తంబు నిర్ణయింపంబడి
యున్న యప్పడు.

147

చ. లలనలతోఁ బ్రమద్వర వి • లాసవిహారము సేయఁ బోయి పో

వలసినచోటఁ గౌ మొకఁడు • పండుటఁ గానక కాల మెట్టై మి

క్కిలి పగవట్టి సర్ప మది • కిక్కురువెట్టుచు నెక్కి కోట లో

పలఁ జనఁ గాఁబు నైచెఁ జెలి • పాటవముం జెడి కూల నేలకన్.

148

గీ. నురుగుగము లెల్ల పెల్లునఁనోటఁ గాత్రఁ, గాంతిచెడి కాయమంఠయుఁగాజవాత్రఁ

గనులుమూఁతలువడఁహర్షకడలునశ్చ, నెఱులువిడిచిక్కుపడివిడిఁనేలఁ భారత.

క. కఱచెం బన్నగ మంచున్, వెఱచఱచి సభజనంబు • వెన సలడలుం

బఱచిరి యఱచుచునొదయన్, బఱవయ్యెన్వనలుమొఱసెఁబరుసయువిరిసెన్.

వ. అపుడు స్థూలకేశాదిమహామును లచ్చటికి నచ్చి చచ్చి పడి యున్నప్రమద్వరం

జూచి వాపోవు చుండిరి ప్రమతితో వచ్చినరుతుండు నట నుండ నోపక శోకాకు

లితచిత్తుం డై తత్తటంబునం బోయి వనాంతరంబుల నేకాకి యై పరిభ్రమించుచుఁ

ప్రమద్వర నుద్దేశించి.

151

చ. కలకలలాడునీమొగము • కన్నులఁ గాంచిన దాది గాఁగ నా

వలపులపంట యంచు నెద • భావన సేయుచుఁ బెండ్లియాడఁ గాఁ

డలఁచితి నట్టిసీపు విరి • ధంబుగఁ బోయితి నెన్నుఁ బాసి పా

ముల కశనంబ నై యకట • ముద్దియ! నే నీక నొల్లు తాళుదున్.

152

వ. అని మిగుల నగలం బొగులుచు.

153

ఉ. ఏను మునీంద్రవంశజుడ • నేర బరార్తినిఁ గోర నేని నా

మానస మెప్పుడున్ సుకృతి • మాగ్గమునం దగు నేని నిశ్చలా

నూనదయాళులార దివి • జోతములార ప్రమద్వరాసతీ

ప్రాణము లీయరే భుజగ • రాజవిషమ్మ హరించి కావరే.

154

వ. అనుచు నాక్రొశించుచుండ నాకాశంబున నుండి దేవప్రేరితుం డయి యొక్క

దూత పొడసూపి కాలగతి కిట్లు జాలింబడి ఫలంబు లేదయిన నొక్కయూపా

యంబు సెప్పక నట్లు సేయు మని యిట్లనియె.

155

అ. నేను దేవదూత • నీప్రార్థనకు వేల్పు, లలిత సన్నుఁ బుచ్చి • రెలమి నీకు
నాయువున సగ మిడ • నచ్చెలి బ్రదికించు, కొనఁగ వచ్చు ననిన • విని రురుండు.
చ. కడుంగడు సంతసించుచు నోభేచకోత్తమా నీచెప్పినట్లు చేయంగలవాడ నాప్ర
మద్వారం బ్రదికింపు మని ప్రార్థించిన నతం డతిత్వరితగతి గంధర్వరాజుం గూడి
ధర్మరాజుకడకుం జని యిట్లనియె. 157

చ. రురుఁ డనువానిభాగ్యవర • రూప ప్రమద్వార సర్వదప్తయై
మరణము నొందె దానఁ గడు • మానతీ యుండిన వానిఁ బ్రోచి రా
సుర లెద నీవునుం గరుణఁ • జూచి గ్రహించి తదాయుర్ముఖ
దరుణి నెలర్చఁ జేయు మని • తద్దయు వేడుచు నుంటి మియ్యెడఁ. 158

అ. అనిన ధర్మరాజు • మనమున హర్షించి, సురలపంపు సేయఁ • జూడ వలయుఁ
గానఁ జెప్పినట్లు • గాఁ జేయఁ బడఁతి నీ, వించు నని యనుగ్రహించి పుచ్చె.
చ. దానంతేని విషనిర్ముక్త యయి ప్రమద్వార సున్యక్తప్రభ నొప్ప నంతఁ గొంతికాలం
బున కక్కాంతం బెండ్లియాడి రురుండు దానితో నిష్టాపహాగంబు అనుభవించుచు
సుఖంబుండి. 160

తే. కఱఁచెఁ దనకాంతఁ బామనికనలి రురుండు, నెదిక పాముల విధియుం • మొదలుపెట్టి
పొదలుపుట్టలుదిరుగుదుఁ • బోయిపోయి, యొక్క-వోనొక్క-హుంభ • ముండఁజూచి.

అ. * దండ మెత్తి నైవ • నుండును శుంభభం, బిట్టు లనియె నీకు • నేమి కేమ
చేసినాడ నేను • జెప్పవే న న్నేల, చంపుచుంటి విట్లు • శాంతి లేక. 162

చ. అని మతీయును. 163

చ. ఒరులకు నెగ్గు సేయ కెట • నో ఁడియుండినవోట నుండి యొం
డయఁగ లేక మన్నుఁ దిని • యాఁగలిఁ దీరుచుకొందు నాథు లి
క్కరణిని ద్రోయుచుంటి నిటు • కాతీయ నొందు నను స్వధింప నో
పురుషవరోధ్య! నీకు మది • పుట్టుట కేమి కలంబు నెప్పవే. 164

చ. అనిన రురుం డిట్లనియె. 165

ఉ. ప్రాణముకన్న నెక్కు డని • ప్రస్తుతికెక్కిన ధర్మశ్రీ ని
ర్యాణము నొందఁ గాఁ గఱచె • వ్యాధి మొకం డది కారణంబు గా
వేఱకముం ధరించి పృథి • విం గలపాముల నెల్లఁ జంప న
శ్రీరారుమాకృతిం బ్రతినఁ • జేసితిఁ గావున నిన్నుఁ జంపెడఁ. 166

వ. నేను భాగ్యవండు ప్రమతిపుత్రుండ రుద్రుడు డనువాడ నని కాలదండంబునుంబోని తన
వేషుడండంబు నవరించుచున్న సమయంబున మండుభంబు వెండియు. 167

ఉ. పాములూతు లీనని • భంగి విఘోగము లై భయం బిహణ
నా మరుమాట కాని విషు • చరితము కా దిది ముహుభంగాని
కేమియు నేయఁ గారిని ము • నీవు! మొకిం డొసరించుదాన న
పాముల కెల్ల నె గ్గొందు • పం దిలపోయుట భర్మహ్యమే. 168

తే. పాములకణంబుల డావు • వచ్చు నందు, వెనకె వానిని జరింగ • వెనలి త్రిగు
చేసెయగుతెరిము జను • కీలతిలమున, జాన నిందు దలంచితి • నే నశేంద్ర. 169

వ. అని వినిన నులికిడి రుద్రుడు విమాటలు నాకు మ్రగులులవలె బోలె దోచెడిని
నీవు మండుభమాత్రమవు కా వెన్నగో చెప్ప మనిన మండుభము రుద్రుని కిట్లనియె.

ఉ. వసు సహస్రీపామడ ము • నీగ్రుండ ము నొకనాఁడు నాకళు
జై నెఱిగిమట్టిభగ • మాభ్యునిపైఁ దృణస్య మేపితి
దా • పరంప ధీతుఁ డగు • దిద్దితి నన్న శపించె నీయము
గానిమండుభంబ ను • కానిలు మంచ విమోచిహిరఁ జై. 171

వ. అప్పుడు నేనును బాల్యచాపలంబున జేసి యున్న పరిహాసంబు చేసితి గిని నంత యేను
టిగ నన్ను తమిది శానిన్యత్తిఁ గావిపు మని ప్రార్థించి నతిఁ జేరి ప్రసన్నుడై
నామాట రప్పరిది గావున గొంతకాలము మండుభంబు నై యుండి భాగ్యవంశవర్ధ
నుడను ప్రమతిపుత్రుండు రుద్రు డనువానిచ్చసంబుల గృతార్థుండ నును ప్రకృతి
భర్మగా కొరిం గిల నని శామోక్షంబు నలికె నీ నాదురూఢపు నీకాక్షంబుల
జేసి నే నిచ్చుడ నిజహంబు కొంగర గల నని పలుకుచు మండుభావంబు విడిచి
బ్రహ్మతేజంబు నొగి రుద్రు డాచి యిట్లనియె. 172

చ. విధివిహితస్మిర్తియము • నేహితంబు సత్యవాక్యము
బ్రధితశమంబు శాంతియు న • మంబు ముడింబు నహింసయుగ గృహ
నిధియు జ్ఞాన ము జమిపు • నిత్యనివృత్తియమన్త్రాంగు
బృధినిమరులకు పట్టెపు • జే మని పుట్టును గాదె చుగడగఁ. 173

వ. అది యట్టిక కావున దుష్టసంహరింబువేర నిట్టి హింసాకర్మంబు తీర్తియులకుం జెల్లి
నఁ జెల్లు గాని బ్రాహ్మణులకుం జెల్లనేరదు ని పుత్ర మబ్రాహ్మణుండువు నీ కహింస
య సగమధ్యంబు బ్రాహ్మణు డగువాఁడు పరు లొనర్చుహింసాకర్మంబు చూచి
వారిం నెందు దొల్లి జనమేవయుచివర్షయాగింబు జనని యగుకదనీశశాపంబున
నగుసర్పకులప్రాయంబు నీతితృప్తిఁ డగునాస్తీకుం పడిగించె నట్లు నీ వీహారకృత్యం

బున నింక విక్రంద వగు మని వాని కువశమవబుద్ధి పుట్టించి నహస్రీపాదుం డంత
ధానంబు నొందె రుద్రుండును వాని నన్వేషించుచు సవ్వచం బెల్లం గుమ్మరి క్రానం
బాలక శ్రాగ్రితుండై నిక్షోటజంబునకు వచ్చి తండ్రి కయ్యాభ్యాసం బెఱింగించి శాం
తుం డయ్యె ననిచ విని శౌనకాదులు సూతుం జూచి యిట్లనిరి.

174

మ. సవమానలయు మోసి గానిలి కడుక్ • గర్భంబున గాంచి గా
రనమారం భరియించి పెంచి సుతులక్ • రక్షింప నొరల్లి దా
నెనచే వారల కెగ్గు సేయ దయతో • నేలంగ నూహించు గా
కపురా! చాపుఁ డటంచు నిప్పులను వే • యగ జూచి వేధించు కే.

175

వ. అది యట్లుండుచు నుపకులమాత కార్పణ్యంబున సర్పంబుల నట్లెఱిగి శపింపె
సవ్వలైంతంబును సౌపర్ణాభ్యాసంబును జరిత్యాయుసుతుం డగ్రహస్త్రికుని భావం
బును జెప్ప మని యపగటయును.

176

—♦— ఆశ్వాసాంతము. —♦—

ఉ. భాసుకభ క్తితత్పరత • ప్రస్తుతి కెక్కడగఁ దొంటిపుట్టులం
జేసిసకిర్మ లేశమునఁ • జేసి మహీసురవంశజుండ నై
వాసిఁ దలిర్చి యి ట్టిరి • వైఖరి నూనంగ లేక నేర్చిన
ట్టిసరణి గృతిం గొలుచ • నెంచితి మంచుము స్వరక్షకా!

177

గద్యము. ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞానపుత్ర
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునం
దాదిపర్వంబున ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

౧

బాలాత్రిపురసుందర్యనామ.

శ్రీకృష్ణ భారతము

ఆదిపర్వము - రైతీయీశాస్త్రము.

— శ్రీకృష్ణ భారతము —

— శ్రీకృష్ణ భారతము —

— శ్రీకృష్ణ భారతము —

వేదవాసమహా

భావేరితభారతప్రసాదాభివందన

త్వావిష్కృతలోకప్రయ

భావితమో మోక్షరసాభివందన

1

వ. అక్కడనున్న శాసనాదిమహామూలముల కట్టని నెప్పుడు దొంగిలె.

2

— శ్రీకృష్ణ భారతము —

ఉ. దేవయగిరిగిరిమూలము • దివ్యమునీ ద్రిపున కశ్యపాహ్వయుం

డావనకాసాత్రము • దైవ ప్రభం దివరారు వానిం

బావనమూర్తి యై గతమ • భాసలుదీక్షుండు గిన్నవారు క

ద్రివిత్తాఖ్య లిద్దమ స • సూర్యులు ల్గతు ల్గొప్పి గొప్పగి.

3

ఉ. ఆదర మొప్పి నీతిగతి • హృదయమునో పమ కిష్టపత్రి యై

భేదము నేరకు న్నిం గన • పండుచు గిశ్యపు ముడిం గుతా

మోదము హెచ్చి వా రెనని • హండి భావన బ్రసన్నుడై యతిం

జేది యగ్నిమో లెలుపు • దేచ్చెద నాపును సంరేనించుచు.

4

చ. మజునకి క్షోద గద్రున కు • మారుల వేపు నాగముఖుల

మెజుచు గోరె నవ్వినత • వేగు మించినవీర్యవంతుల

మెజుచుల సద్గుణ సుతుల • మే లటు లా నని కశ్యపాఖ్యుడ

తైలునలకు బ్రసాదమును • దెల్పి తపింప గల బోయె గానకు.

5

వ. ‡ అంత సక్కంత లతనిద్రసాదంబునంజేసి గర్భములు దాల్చి రవలఁ బెద్దకాలంబున
కుఁ గద్రుచును వేయిగ్రుడ్లును విచరితు రెండుగ్రుడ్లునుం బుట్టిన వాని వేళ్ళేట సోప
స్వేదభాండ్లులులా బెట్టి రక్షించు చున్నంత నేనూత్తేండ్లకుఁ గద్రూగర్భాండంబు లవి
సి శేష నాసు కైయరానన తిక్షక కర్కోటక ఛనంజయ కాళీయ మణిరాగ పింజర కా
పూర్ణ కైలాస్థల వామన కలశచోతి దధిముఖ కర్కోటక శంఖ విజయ నిష్ఠాచక హే
మగుమా సహసు సింగు సంవర్తక శంఖముఖ సింహాకశ కరదీన మూషకాద సుతర
సురసి శాసన్య స్థుతిరాష్ట్ర కర్ణమ సురసోదీప మహాశివరాదులు చేసురునాగపుత్రు
లునముది నెంత వినర యు.

6

చ. సవతి నేరై నార్కాలు • సుభన మోటుటయు న్నిజాంజయూ
ఎనిది తనూజు లై కనులు • బట్టక యూటయు సిగ్గుమపున
దనిలిం దొప్ప మపుకను • దన్ని సంగకడముఁ దీసి చేతఁ దా
సవియఁ గి • తేసి దాన నరు • నాన్యం జెసారూగు నిల్లె ల్లుచుక.

7

ఉ. శుశురు బుట్టి దోసమును • నేమదు నిట్టూర్ దల్లి నూచి హ
దోసము చేసి దోభమును • దోసి ననుక సునిచిమేయి
గాంబుఁ జేసి పూర్ణులను • గానక యుండఁ బూర్ణు కాపుక
దానివి గమ్మ నీరై సగ • దానికి నర్థనమానన్నము.

8

తే. లగి శపించి సోంజు • యండ మైఁ, దనకుఁ దా విసిరెనంగ • దాని నుండ
నిమ్ము దాం జరిచు • హీనసత్త్వం, డింక నేనూలుచర్మము • సు నచల.

9

వ. అగడనుక పుష్ప ప్రతీక్షించుమండు మతంప నీదాస్యం బుజ్జి • మి నని చూచుచూ
డి సనానూ హరితీంబు • కెగిరి సూర్యతేజంబునుం బోనిన శేజంబునఁ బెక్కి నె
ల్ల వినియించి వెలుంగుదు నరుముడు నాఁ బడె సపుడు ప్రభాతసమయంబు గాపున
నాచిత్త్యం జగ్భుచితుండై తేజోవంతుఁ డుసనతిని జూచి శ్రీతి నొంగి నిన్ను సూ
ధ్యంబు నేయఁ గోరె సనలికాలంబున నతండు సపారితేజోహపుండై లోకింబుల
దీపం బై పోలూగువేవెలుంగుకుసారిధి మై దేవరూపంబు నొండె సంగి వినతయుఁ దన
ద్వితీయగార్భాండంబు సతిప్రయత్నంబున రక్షించుకొను మండె సక్క అంబు.

10

—●—●— స ము ద్ర మ థ స ము. —●—●—

క. దేవత లెల్లరుఁ దమకుం, జా వెప్పుడు లేనిబ్రదుకు • సన్నుతి కెక్క
భావమున నెంచి యొకతటి, వాచిరి యగువాంధ వాస • వపురోగము లై.

11

- మ. జ్వలదగ్నిప్రతిమాన మై పరమణి • స్వర్ణప్రభారాశి ను
జ్వలశృంగంబుల మిన్ను ముట్టి రవితే • జం బాగి సర్వోత్తరం
బులనద్రూపము నై సమేరుకుధరం • బుం జేరి గాఁ బోయి పెం
పలర స్ఫూర్తవ ముండి రద్వజియపై • సత్యంతనిష్ఠాగతిఁ. 12
- వ. అక్కా-లంబులం సక్కడ రమాకాంతుండు వాణీకాంతునిం గని యు ట్లనియె. 13
- చ. అమృతమొసంగు మృత్యువున • హంకృతిఁ దోలఁ గఁ జాలినట్టిది
స్య మగుమహాపథం బది మ • హర్షివమం జెనఁగు స్మహాషధీ
సముదయ మజ్జలంబులఁ బా • సంగఁ గఁ జేసి నడిఁ సురాసుగుల్
శ్రమ మన కెల్లగుం గలసి • బ్రచ్చినదో లభియించు నెంతయుఁ. 14
- స. అని పుత్రము సక్కలశార్దూలంబున మందరాచలంబు గన్వరింబుగ నమరించి దానికి
వాసుక యోక్తంబు సెయునది యని యమృతోత్పాదనక్రమం బంతయు నెఱింగిం
చిన విని వేల్పులు వారెయరుజ్ఞ నడసి వీరుకొని చని. 15
- తే. సుషధీశ్చరితి సగ్ని • యో యుంఁగి, వెలుంగుదు విహాయసము రాయు • వినిధశృంగ
ములఁ దలిరైపమందరిం • బును బెకల్ప, శక్తి చాలక యెంతయు • జాలి నొంది.
- వ. కమలాసః కమలాక్షులకిడకు ములి నచ్చి తమయశక్తి నెఱింగించి మందరిోద్ధరణ
ప్రయత్న మొనరింపుఁడు ప్రార్థించిన వారు నసంతబలపరాక్రమసంతం డగునెంత
నాహ్వనంబు గావించి కార్య మెఱిగించి నియోగించుటయును. 17
- చ. అవఘ్నఁ డనంతఁ డంటట స • సంతగతిం బదుకొంపవేలయో
జుములలోతు సంతియ పా • సంగినయెత్తును గల్గుమందరా
ద్రాని జేకలించి తే సుం ల • తివ్రముదంబున దాని సర్గవం
బున నిడి బ్రచ్చ నాజ్ఞఁ గొనఁ • బోయి వచ్చించి వాని కంతయుఁ. 18
- వ. అంత మూర్తీభవించి ప్రత్యక్షం బై సముద్రంబు వారి కీట్లనియె. 19
- ఉ. బ్రచ్చెనువేళ మందరభ • రంబు కరంబు వహించి మర్ద మే
నచ్చముగా సహింతు సమృ • తాంశము నాకును గల్గునేని నాఁ
బెచ్చినపెద్ది నౌ ననుచు • వేల్పులు కన్వపుఁగొండ్రెండు గాఁ
బొచ్చెను లేనితావుగను • బ్రోవుని నిల్పిరి కూర్మవల్లభుఁ. 20
- క. జలధిం గూర్మమువేపున, నలరారెమమంజరాద్రి • నరసి తదీయో
చ్చలంబు వజ్రపాతము, వలనం బురుహూతుఁ డవును • వడి నడఁగించెఁ. 21
- క. సకలాషధీసంబులఁ, బ్రకటిత మగుచాలవెల్లిఁ • బజ్జిన మంథా
ద్రాకి యోక్తముగా నలవా, నుకీ జట్టి మధించి రథల • సురలు నసురులుఁ. 22

చ. శిరములనైపునఁ దనుజఁ శేఖరులు స్మృతి లోకవైపునఁ
సురిలును మదిదింబునకుఁ జాట్టెనవాసుకే బట్టి శ్రచ్చువో
సురుతరశబ్దమెంతయు స ముస్సవ మై వియదంతరంబునం
దిర మును నిండి మెండుకొనె ఁ దిక్కులు పిక్కటిలంగ మ్రోయుచున్. 23

తే. పృథ్విపాపాఘ్నజా తాక్షమాగ్ని, యోక్తభూతసగీస్పృహ న్యోద్ధనవిష
నపీషయును గూడి భయన మైప్రజ్వలించ, సమవిధుఁ డబ్బవారఁ జల్లాదైవపుష.

శా. ఆనాతానిమగ్నమందరమహే ఁ ధ్రాతిభ్రమస్థితి
గూహానితజంతతుసంతశులునున్, షోణీరుహంబు ల్మహా
దీప్తిపంబుల్ పృథివీధరంబులును ని మ్మిష్టంబులై పో బయో
మాంబు బొందెను దజ్జలం బడరి వా రు న్నావిరును ద్రిచ్ఛువోన్. 25

ఉ. ఏడ్వలొంది గాఁ గ నిలు ఁ లెంతయుఁ బంతముతో సురాసురుల్
వీండ్లన కొండ్ల నాక కడు ఁ నేసట నొందుమఁ ద్రిచ్చు ద్రిచ్చ స
గ్గొండ్లి యడంగ ఘోరీమము మ గొంబున హాలహాలంబు పుట్టి వా
గొండ్ల నెఱుంగ కంతమును మ నొందిరి నాఁ బడియుండి రయ్యెడన్. 26

న. బ్రహ్మదు లయ్యుపద్రీనంబున కోడి వీడివిభయంబు భవునికడకుం జని వియం
బభిఁయుందును నది యంతయు విన్నవించి. 27

క. లోకములు పరియు నాలుగుఁ జకాసుం బడియె నకిల మజీవేన్ద్రు ని
వీకరణి నూర కుండక, మాకుం జూపింపు బ్రమకు మార్గం బభవా. 28

చ. అని ప్రార్థింపటముం బ్రసన్నుం డము. 29

కి. త్రిడగిల్పెంపటక మై, గజవిజ సేయంగ నున్ను ఁ కాకోలంబున్
గజదానవారి చేకొని, నిజగతియుం నిలుపుకొనియె మలగళిఁగడన్. 30

చ. అసంతరింబ దేవదానవులును సంకర్షణాగ్రీధిత్త బలవరాక్రమంబులం పసిరి హవ్వోత్క
ర్నంబున మఱియుం దొడింగి మహార్ణవంబు మధియుంపం జొచ్చి రంత. 31

తి. కిమనల్లనిరూపము నెలు, గడఁ జీకటు లీన రత్న ఁ ఖచియ్యులై వే
ర్పడినవిభూషణములతో, నడి జ్యేష్ఠాదేవి పుట్టి వారధి నెలర్చ. 32

నీ. నలుగడఁ జలివెలుం గులు పువ్వు జాబిల్లి, ధివాన్యుతులతోడ మసకరించె
వెలివట్టుపుట్టంబు మలవాటు గాఁ గొని, సప్తహృష్ట శ్రీదేవి సేవవింపె
వెన్నులల్ మెదల్లి వెన్నులోపలినుండి, రాణించి కౌస్తుభ రత్న మొదవే
గోరినోర్ధికల్ కొన్నసాగఁ జేసెను, కామధేనువు గల్ప కమును బొడమె

తే. మఱియు నాల్గుదంతంబుల • మత్తిగజము, నమలతురగంబు సురయును • నప్పరసలు
నవ్వుతకలశంబుతోనుండి • రాంగమొప్పు, ఘనుడునవ్వంతరియుచుందు • గలిగిరవును.

ఉ. * దుశ్యవణంబు నో నటలు • తోయధి ద్రచ్చ సుధారిసంబు ను
చైత్యశైవ మచ్చరత్ రిమయుఁ • జండుఁడు నోలె ననేకవస్తు లం
భశ్యధనంబునుండి వెన • వార వెలుంగుచు వెల్వడింగి నా
స్వత్తిగలులందు మేలు లగు • వారు గ్రహించిరి వాని వానినిక. 34

సీ. భూతినాథునితో • భూపగా నెల యయ్యె, నమరులపా లైరి • యస్సరిసలు
శ్రీయుఁ యస్తుభము నా • రాయఁబాని జేరె, గామధేనువు స్వర్గఁగలికిఁ బోయె
నందనోద్యానము • నందుఁ గిల్పికి ముందె, ధన్వంతరియు బుధా • స్థాన మొండె
నిచ్చ నైరావణ • ముద్వైశ్యని నును, హరిహయశకునువా • హసములయ్యె
తే. ఒరయు మృత్యును గొడుడఁజలుపునట్టియమృతకలశంబువేల్పులహస్తమందుఁ
జక్క ససురుల కొకశ్రమఁతక్కమకయు, నన్యమేమియుఁ జక్కలేదయ్యెనపుడు
చ. అమృతము పుట్టినట్టిను • యంబుచ వేలుపు లెల్ల వంచనా
క్రమమున సోకునూకలను • గిన్న మొలంగి హరించి వారి కీ
కమృతముఁ దాగె మెక్కటకు • నాయిత హూట గ్రహించి సోకు లా
సమయమునంగు దేనతల • నశ్శము నీడి వదాక్రమంబునక. 36

వ. వైబడి ముష్టాముష్టి గనానచిం బెనంగి పోరి యమృతకలశం బొడిసికొని గట్టి
సమయంబునఁ బుండరీకాక్షుండు రాక్షసుల కమృత మిడుట పాములకుం బాలు
వ్రాయుట యని నిశ్చయించి. 37

మ. తభుకుంబంగరుడాలు డీ ల్పమగతిం • దైవారునెమ్మేనును
నైల నా ముద్దులు మూటగట్టి మిగుల • న్నెల్లందునెమ్మోమును
గ్గులుకుంబులు వాలుగిన్నలును వి • న్నుం బోలులేకొనునుం
గలనాకీమణి యై రిమాధపుఁ డటక • గన్వట్టె నప్పట్టనక. 38

తే. ఇట్లు మోహించి యై విష్ణు • వెనగి నల్ల, ద్రావుడుల నెల్ల వంచించఁ • జలచివారి
కేల నరబ్రహ్మకుమారులుఁ • గెరిలివారు, మోహపరవశులై యుంజిరూహచెడగ.

వ. ఇట్లు మేను మఱచి తన్నుం జూచుచున్న దానవులచెంత కాదై త్యాంతకుండు తక్కు
చుం దారుచుం జని మీలో మీ రిట్లెల వాడు పెట్టుకొనియెదరు నేను మీయిరు
దెఱంగులవారికి నమృతంబు పంచి యిచ్చెదం దెం డని తత్కలశంబు పుచ్చుకొని

* దుశ్యవణము=కీడు, చడుగు; అంభశ్యధనము=వార్ధి; స్వత్తిగలు=వేల్పులు.

సురాసురుల వేటువేట రెండువంతులుగఁ గూరుచుండఁబెట్టి సుధాకనం బనురు
లకుం బోయక సురలకుం బోయుచుండె నపుడు నరుండు విల్లు గొని దైత్యదాన
వులం దఱిమి హాసక నిలువరించె నాలో రాసా నక్కీలకుం బెఱింగి దేవరూ
పంబున వారిబంటికి వచ్చి యమృతం భాగ్యనింపఁ బోవుటం దెలిసి పుష్పవంతు
లొలుంగు దెలుపుటయు నతిభయంబునఁ జక్రి చక్రకాయుధంబుఁ వానిగిరింబుఁ
దెగ నటకె నంతఁ గబంధంబు నేలఁ గూలి విలవిలఁ దన్నుకొనుచు సార్యవర్ష
తం బగుభూతలంబెల్లఁ జలింపఁ జేసి నమృతస్వర్గంబునఁజేసి సోగియును శిరం
బక్షరం బై గగనంబున కెగసి భయంకరధ్వజంబుఁ గావించె నది మొనలు
రాహుముఖమునను సూర్యాచంద్రములతోడైనైరాబు శాశ్వతం బయ్యె నంత
దైత్యేశ్వరు లొంకొరు మంచినంబు చేసి.

40

—••••• దేవదానవుల యుద్ధము. •••••

మ. కలశాద్ధి నృధియింపఁ గల్గిఁసుధా • కల్పారు లన్యోన్యముం
దులగాఁ గొండ వుటంచుఁ బల్కి మును నీ • దుర్మాగు లమూర్తముం
దలఁపఁ బోక రమాసుధాదిసకల • ద్రవ్యంబులు న్యాలో
పల వారే కొని రింతెకా కడిది రో • ద్వం బాల కస్మద్జనుఁ.

41

వ. మన కింక నీగీర్వాణులతోడిహత్తు చాలు నోకం జొల్లిమని మోత్త • బై రథాశ్వ
గజాదిసాధనంబులం గూర్చినాని పెచ్చి బెట్టార్చుచు గల్పార్చుగల్గి కవాకాగు
లై సురసేం గదిసి తోవరిభిండివాలవర శువట్టనమునలమున్నరగ దాసికంతప్రేము
ఖనస్రాస్త్రంబుల మోగఁజెట్టినం బట్టుముట్ట పట్టులు గట్టఁ జెట్టించు శౌర్య
గాంభీర్యధైర్యసైర్యంబులం బొడలి పొలిహోక వీరం బోరాడుచు.

42

శా. దైత్యుల్ నిత్యపరాక్రమక్రమలన • ధైర్యాతిశోఽర్థంబునఁ
బ్రత్యాభీషపదస్థు లై స్థగితర • తునాగ్రహేతిచ్చటా
ప్రత్యాహరవిహరభూరిసమర • వ్యాపాపలై పోర నా
దిత్యుల్ ధైర్యము దక్కి ధైర్యము చెడె • దిక్కు లిష్టలోకించుడుఁ.

43

క. అతివ యగురూపు విడివడి, సతులితవిక్రమముతోడ • హరి నితాస్త్ర
ప్రతీతిఁ బరగించి భీకర; గతి దాంవకోటి సడిచెఁ • గడువడి సంగఁ.

44

మ. నరనారాయణు లిద్దఱుం గవిసి న • స్పద్ధాసురశేణులం
గరవాలంబులు భిండివాలములు చ • క్రపాపసుతాదులుఁ

గరిమఁ ప్రేయచు డాయచుఁ ఘనభయా • త్రాంతాత్మలం జేయుచుఁ
దురపిల్లఁ జమువీడుఁ జూపి రలచా • ధోరాశిరీరంబునఁ.

45

శా. జంభ ద్వేషియు భూరిభూమిధరవ • ఓచ్చేదదక్షోచ్చల
ద్వంభోళిం గరమం దమర్చి నిజదో • స్త్వంబు దీపింప న
క్కుంభీపాకమునందుఁ బాకరుచిఁగ • న్నోఁ జేసి దైత్యాధమా
రంభంబు బాలివో నెనర్చె నిజసం • రంభంబు జృంభింపఁ గఁ.

46

శా. బ్యాఘోషంబున నాకసంబు వగులఁ • సంధించి కోదండముఁ
మాఘాదిత్యునిరీతిఁ దొల్త నయి గ్రీ • వృత్తబద్ధుఁడై యంత బా
ణోఘోస్రంబుల దైత్యవాహినుల మా • యం జేసె నుగ్రప్రచా
రాఘాటం బిసుమంత లేక నరుఁ డ • త్యంతప్రతాపంబునఁ.

47

మ. అని నారాయణుఁ డుగ్రుడై తగిలవ • ర్థ్యాగ్నిప్రభాఁ భీమద
ర్శన మై మండుసుదర్శనం బది కరా • గ్రంబండుఁడై సేత గాఁ
గొని నాకద్విషులం దెరల్చుచు మహా • ఘోరక్రియం బోనె బె
పున సారణ్యముప్రభాధ మగునీ • భూభాగ మల్లాడఁ గఁ.

48

ఉ. అత్తటి దేవదానవుల • కై నమహద్భుతయ్యుద్ధమం దొగిం
దుత్తము లై సశస్త్రములు • దొప్పలు దోరలు క్షిప్రగూర లై
మొత్తము లై కనంబడియె • మొత్తెడువేల్పులకత్తిపోట్లఁ బె
న్నెత్తురు గ్రగక్కుకొం చసుం • నేరలు గూలిరి నేల కెంతయుఁ.

49

వ. అట్టిమహాగ్రయుద్ధంబునం బరాజతు లై హరిశేషులగురక్కసు లు క్షడంగి
సముద్రంబు సాచ్చిర విజయంబు నొంది వియచ్చరులు విచ్చలవిడిఁ బెచ్చుపెటిగి
ముచ్చటంబడు నందలుం గూడి మందరంబుముందటిచో నిడి యమృతం బిం
ద్రుసకు నరునకును రక్షింప నిచ్చి స్వర్గంబునకు నిర్గమించి సుఖంబుండి రసంతరంబ.

—◆◆◆ కద్రావనలు పంకెములు నలుచుట. ◆◆◆—

మ. విసతాకద్రువ లిద్దలు న్మతి నతి • ప్రీతిం బ్రసంగించుచు
స్వనధిం ద్రచ్చుటయుఁ సుధాఁసము మం • దారంబు నుచ్చైశ్శృవం
బును లో నొనవి సంభవించుటయును • బోలుగఁ దర్కించి న
ల్లనివా తెల్లనివా య వెల్ల నని లీ • ల న్నారు చర్చించుచుఁ.

51

క. ఉచ్చైశ్శృవప్రసంగం, బచ్చంబుగఁ దెచ్చి ధూర్త • యై కద్రువ నా
కచ్చుపడఁ జెప్పు మనుటయుఁ, గ్రచ్చుట వివరించె విసత • కలరూ పెల్లఁ.

52

ఉ. పున్నమనాటివెన్నెలను • బోలింజెల్లనిమేనికాంతిలో
నున్నది యన్వరాజ మది • కెనుయ్యనఁ జీకటిలోన నిత్యనే
వెన్నెలతోడ నా వెలుగు • మెదిల మానదు గాన సక్కిలో
మిన్నక పెరియరవడుట • మేలగునే నిజ మైకగానెన్. 53

ఉ. కద్రువ పల్కు నల్కు మెయి • గా నకదా హాకొ సకలములల్
మాదికిఁ బూనిననుచుట • మా కింక ముగ్ధిమూర్ఖులు గానెనె
గర్వమానాభిర నిను • నందఱు మత్తుల గాని నెల్లప్పుడ
ముదిత మయ్యె సత్తురగి • పుచ్చము నూచి మాని వెల్పరిన్. 54

చ. అనెన విని వినత నినయం బభినయించుచు. 55

చ. సుకలునీర్తి ప్రాంత నలి • తోధిత హృదయ బాహుమూర్తియగు
బ్రహ్మనిర్మలస్వరూప • భానిలుచుండి గి న్నిల్లు నల్కుటన్
విస్మయము న్యెఱువార మది • తేనెపాన నెలు నిష్పద బాధితో
సకయకొ నాగఁ గన్ద్రువయు • సాహసముం గొ ఁల్కు లక్కమై. 56

ఆ. గానిమన సల్లు • పనుల నా కీర్తి, గాని పనుము సల్లు • పనుల సున్న
నీను నేను నాని • నై వొల్తులబ్బడి, బుడయ పానంబు ను • నెలయ సువ్వె 57

చ. కల్లు కల్పనావినెలు వానీర్వెలు పలు • గానిన్నియు నుచుచొని కే వాధ
ద్రుమూర్తి నమృతమెలలు హాయి నూతి మని నిస్వయంచుకొని • గన్ద్రువ
తనఁగొనఁటలు గలిచి నెమిపంపిం దెకలగి చాలింపని పటరా పడు నిల్లనియె. 58

ఆ. కన్నకొనుకొని • శాపవాసలూరి, యల్ల వేదంబొందు • పన్నుగా
నాదు పం వానర్పి • నామాని చెల్లింపు, విశ్వరాజుచుండు • ననుచు ముందు. 59

ఇ. అని తేనె ముట్టు ముట్టునూ, ముసమాయ వాలమున గాని • కం పగ జెనున
ల్లనినెలు తైయంబులం మీ, పని కీర్తు సుమల కెల్ల • నాహుమిచెన్. 60

ఆ. అనినె నాము తెల్లజనని సందె నటలచు, నిప్పు నెయం జనుట • భర్త నగునె
యనుపం గల్లి వారిసెలిగె మఱాగ్ని మీ, కల్లం ప్రెళ్లు పనుచుం బల్లదమున.

చ. శాసనలింగ గోల్కటకాదికాకోదరములు • కన్నె లెల్లి నంచిన కున్నెల్లశోభా
లంబు నీలంబు గావించె సంత. 62

తెరువరాజ. జనమేదయుని స్వ • సక్రింబునందు • స్వంబు తెల్లను • జావ నెరిచె
జనుని కద్రువ యంచుం • జతురాననుంబునివ్వంబున వినిత్రు • జాహితీ మంచి
ఘనవిమాహిబహుత్వకము పై • కుంటం • గమనంబుము నెరిచి కద్రువచేర
కనయంబు మెచ్చుచు • నమసులంబుచ్చి • యటగు గర్వపుడెచ్చి • చునియెదాన్ని.

64. కత మొకఁ డాట నీగరిత • కన్నకుమారుల దండకూకనం
 తతుల నెపించె యజ్ఞమున • నాశము నెండఁగ నట్లు దైవని
 భృతి యగు దీవికిఁ గినుక • మించఁ గ నీ కని తేర్చి వాని కం
 చితిముగ నెచ్చి పుచ్చ విష • శేషహరం బగు నెక్క-మరియిమున్.
65. వ. అగ్గఁ నెక్కడఁ బ్రభాతం బగుటయు ఏక్షపుత్త్రిక లగునక్క-మ్రానినత లిద్దఱు
 నుచ్చైశ్శ్యోవర్కనాథము సముద్రతీరంబునకుం జని రదియును.
66. నీ. రంగచూపుంగతి • రంగపరిపరా, సంకులంబు సుధాతి • పంకిలంబు
 తిమిలమంగిలనెక్ర • కమరాదిజలజంతు, భేషణం బతిఘోష • భూషణంబు
 నభికామ్యతాన్ధ్య • తార్థదేవవ్రాతి, చాలితం బచ్యుతి • పాలితింబు
 పౌవిమలాపత్యాయి • రివరదోచ్చైశ్శ్వన, సైన్ధవసంబు సునీగ్ర • బాంధవంబు
 తే. వివిధరత్నానికం బహి • భీతిరంబు, వరుణసలయంబు కల్పిష • ప్రపిలయంబు
 బహుఁ దీర్ఘాహు బుద్ధి • భరణహంబు, వర్జితం బగుఁ గలతిమ • హర్షవంబు.
67. మ. పునఁ త్యానిలవేగవిడవిదల • త్యాగస్తరింగోన్నతి
 స్ఫుటహస్తాఘటంపరత్ ఘనగుణ • పూర్ణభరంగంబునక
 విజతాంబు నెట లేకి మ్రాయ గవ మన్ • వీణామృదంగాల దా
 నుంజై నృత్యము నెయు నాఁచిగె నువ • న్వంతుండు భాన్వంతుఁ డై.
68. తే. చుట్టఁగఁజె యించిచేసిండునమయమందు, సంద్రిముప్పొంగునాతెడఁగింబు నెండఁ
 దానునెంబు నెందునాఁచిఁజుగు నరయఁ, దనయుస్పర్ధిక్షయంబులుఁతెండ్రివకద.
69. తే. అగ్గఁ నెండఁగఁగెలునంగి • నైకద్రు, వయుని విలెయు నాకాశిపథిమునుండి
 యుదధయాశలిగ్బున • నున్న యట్టి, యశ్వరాజముఁ జూడంగ • నెరుగుదంచె.
70. మ. విచలఁగఁగఁగెలెగిశీరికణా • విరూపలశీతానిలా
 రచితాఘటముతోడి సౌఖ్యమునకై • రామానుజుల్ వార ల
 బ్రిచయప్రతిమునందు మెట్టుచు నటన్ • వీక్షించి రక్షణకాం
 తిచయాసానితినేత్రవర్ష మమరా • ధిష్ఠానగంధర్వమున్.
71. క. కనుఁగొని నెల్లని దనుచున్, వినతానతి చూపు చుండ • వెనఁ గద్రువయుం
 గిని నీలవాల మల్లకై, కనఁబడు చుండంగ నిల్లు • కడఁగం దగునే.
72. వ. నీ నోడితివి నావచనంబ సత్యం బై పండెంబు గెలిచితిం గావున నీవు నా కింక
 దాని నగు మని గర్జించుటయు నూర్జితమతి యగునవివనత లజ్జావనతవదన యై
 చేయునది యెద్దియును లేక.

చ. పవ గొనులాతిచేతఁ దన • పన్నిద మీఁగుట నోగుఁ జెందుచున్
 నవతికి దాసి యై వినత • చాలఁ గృశించియు నింట నౌపనుల్
 దవిలి పొసచ్చుచుం బ్రతిప • దంబును బాయకి కాఘ లాత్తుమిం
 జపు లుదయింప నోగిరము • సాపహి జేయుచుఁ గొల్పు నిచ్చుటన్. 73

◆◆◆ వివరము గుఱుచుండు జనియించుట. ◆◆◆

క. ఇటువలె నేనూతేండ్ల, క్కుటిలాలక దాసియగుచుఁ • గుందుచు నున్నం
 తలు రెండవయండము ప్ర, స్ఫుటముగఁ దనయంత నవిసి • పోయిన చందున్. 74

క. జననం బండఁ గుమారుఁడు, ఘనతరకాయుండు కామ • గమనండు మహా
 జనవందనీయసత్త్వండు, ఘనుడు గనుల్పొందుఁ డిగ్ని • కల్పుం డగుచున్. 75

చ. జనకవరప్రసాదమున • పంపనిలిపిధిలిపిభావుఁ డై
 ఘనతరకేంద్ర • ప్రియ • కాలహుతాశనరాశిహాలె నై
 వివరకుమారుఁ డగ్గరుడి • వీర్య మవార్యము గాఁ బెరింగి సూ
 ర్యునిఁ గబళించునో యనఁ గ • నెయ్యన నాకన మంబు బొందున్. 76

వ. అట్టిసమయంబున. 77

చ. ప్రియహుతాశనుం డగుచు • బగ్గుం మండ్ల నరం డి దేమొకో
 తలఁపఁ గ రా దటంచు సుర • తల్లజు లెల్లరుఁ డల్లడిల్లి ని
 స్తులగతి సన్నిహితముల • తో నుతియించి భయంబు దీర్చి
 సలిలితిమూర్తి! నిన్ గనఁ గఁ • జాలము మే నుపసంహరింపన్. 78

వ. అని విశ్వరూపుం డగువైశ్వానరుని శరణంబు వేడుటయు నంపను. 79

ఆ. అమరులార మీర • లనుకొనునట్లు గా, దతఁడు గరుడి కశ్య • పాత్మజుఁడు
 నన్నుఁ జోలుఁ దేజునన్ దేవమిశ్రుండు, వానిభయము వలరుంలయుఁ బొగడ. 80

వ. అనిన వా రెల్లరు నల్లంతదవ్వులం జని వినయంబుతో విసతాసుతు నిట్లని
 వినుతించిరి. 81

సీ. నీవ లోకము లేలు • దేవదేవుండవు, నీవ ప్రజాపతి • వీవ హరివి
 నీవ సూర్యుండవు • నీవ చంద్రుండవు, నీవ యింద్రుండవు • నీవ ఋషివి
 నీవ హయగ్రీవుఁ • డీవ దేవుండవు, నీవ మహాభాగుఁ • డీవ సమనుఁ
 డీవ వైశ్వానరుం • డీవ కుమారుండ, వీవ హేరంబుండ • వీవ ద్విజుండ
 తే. వీవ లోకైకపూజ్యుండ • వీవ ఘనుండ, వీవ వైవస్వతుండవు • నీవ శుచివి
 నీవ బాహుబలాఘ్నుండ • వీవ గుణివి, నిన్నుఁ గొనియాడఁ దరముగా • దెన్న మాకు

- చ. అనలుడు నర్మదం గునితు • బై యెటు లేచెద రట్లు నీవీభా
గనల గల బహుచరాశ్మకజ • గత్రయముం దసియిందెడిక మహా
శనిసమ మైననీధ్వని • బాలము తాళంగ శాంతి సొంది మ
మృనిశముఁ బ్రోవనే హింబుడ • వై విసతాసుత దావాహితా. 83
- వ. అని వేడిచిరి పొగన్నంజై సున్నును.
అ. నేల్లుగా నాయ • ల్లుదేహముల బాచి, నెగిసె పడిగ నలదు • వెన మనీయ
నేల నెల్లు నడిగె • నోక నెక్కించెడి, ననుమి వారిగ గిరుణ • నెసి యపుడు. 85
- వే. కోకి నిర్మలసమస్తోదాస ముడి, గగనమున గ్రాలునరుణ కంఠబానెతంగి
రినమనెచ్చునెక్కించుంబొనిమువాని, నెంచుజనమున దండ్రిగృహంబునాడి.
వే. కాచగమదాడై గగనమాంధమున వచ్చి, రిల్లినపల్లనంబులంబెండ నొకి
యసలలోనిను బెరియింపనైసతపన, నెనుట నగ్రునిడ లోకంహింబునోరి.
వ. అనిన శౌనకాచ లాగిన్లు డెల్లు లోకవాహుం డగుటసం గానం బేమి
యనిన సూరిని డెల్లనయె. 88
- చ. అమృతిము నెనూ నానునమ • యగునన జెప్పిరి చంద్రసూర్యులం
చరావిరోధముం డలచి • గూతంబు వారిని బట్టి వేగ న
య్యమహులు పైచి యుండిరి • యల్లి విభాకరు డస్తమించి లో
కములు దహించుచేడమురు • గల్గి ప్రచండతెం బుట్ట నున్నచో. 89
- వ. దేవగ లయ్యవనంబు బృతామహుల కెఱిగించి తండ్రి యుయ్యగ్గాల్పించున
నిరిసంతాసంబు జూపు చుండ నింక నుదయించిన లోకము లెల్లు పడగలరో
యని మొట్టి నెట్లిన నలండు మీచెప్పినట్లు మార్తాండుంబు మండిపనుచుండుట
యె నిక్కలు కాని నానెడె మృడించుట కెవ్వరుం బాల రిపుడు కాశ్యపుం
డొకఁడు నెయింది యున్నాడు వాడెకికేజస్వి రవితేజం బాంగ సమధుం
డు వానిం బ్రార్థించి నుండధానురిపురోభాగియన నుండునట్లు నేయుడ మని
కాశ్యపుం డగునరుండుం జెప్పి నిద్రాగించుటయు నలండు తేజోభరంబున
నుదితుం డగునభావగునికడం జేరి రధనాధి యై తపతాపోపసంహారంబు గా
విచు చుండె నట్లు వైనతేయుండు సమీపగతుం డగుటయును. 90
- క. కలకాలము దాసీత్వము, నలుపుచు మరిపిల్లుతల్లి • జవనత్వబలో
జ్వలుండై పాలించునుతుం గని, జలజల హర్షాశు) లురుల • సంభావించెన్. 91
- చ. అట్టినయంబున.

అ సవలిబిడ్డబలము • శౌర్యము క్రదువ, కనియు వినియు నెఱిగి • మనమునందుఁ
జాఱచుకొనుని మండఁ • జూ పోవ కొకనాడు, వినతఁ బలికె • విశ్రుతముగ.

క. సాగరకుక్షిం దసరెడు, నాగాలయముం గలంగ • నాకు మనం పొ
నోగజగమని నన్నుక, వేగక కొని పొమ్మ నిపు • వీపునఁ గొనుచుక. 94

క. నీకొడుకు నాకమాచుల, వాపల మెలగుచును వారి • పంచు వెల్లక
దేవుడ జేయుచు వారికి, లోకంబులు లోక చర్య • లుం జూప నగుక. 95

చ. అనుచుఁ బ్రభుర్విగర్వమున • నాడిన వివ్వితాంబుజాక్షి పు
స్త్రుని వినుసంస నాతఁడు ప్ర • తుష్టమతిం దిగి కాద్రవేయుచు
గొనకొని వీపుపై నిలుపు • కొంచు నేకమింద్రానులుక
వనులును విష్ణుబులు చ • వారిగఁ గొప్పుచు నేగె మురికిక. 96

వ చండభానునిచండకరణంబులవేడిమికిఁ బొమ్మ లెల్ల వాడినతఁ టగుటయుఁ గత్త
టపడి నాగిమూర న్జన్మనిం గ్రొల్లెనిం యిట్లనియె. 97

చ. ముగియున నాక మేలుచును • ముప్పదికోటులు మాఁగొకోటాంబు
ద్రదశులు గొల్వ హస్తగత • దివ్యతాపానిదేజ నూత్యమై
పదియును నాల్గుకోకములఁ • బాలనముం బొనరింపఁ బెంపుచుక
బాదలెడుజేడ నాసుకులఁ • బ్రోవుము కాపుము వేడి వీడిగి. 98

వ. అనిప్రాప్తించి తత్రప్రసాదాసాదితమహావన్నాబుంఁ గొడుకులకుఁ పాఠశ్రవణం
పాదించె నంతఁ గొంతికాలంబునకు నట్లు పాములకుం బరిచర్య నీయును నేన
టం బంపులుఁగురాయంచు తల్లికడ కరిగి మెల్లన నిట్లనియె. 99

చ. అతులతపఃప్రభావనిధి • యై నుడికెక్కికశ్యపప్రభా
పతికి సుతుగడ నై ప్రధిత • పుష్కలార్జునివిక్రమంబునక
క్షితిధరకోట్ల నైన నునిఁ • జేయ నమర్థత గల్గి వెల్లునే
నతినికృతిక భుజంగులకు • నంజలిసేయఁ గ నేటి కమ్మగో. 100

వ. అనిన విసత సనరుచుగ దక కనూనునిశాపంబుంజేసి కదురహోదపన్ని చుంబునై
నదానీత్యంబును జెప్పిన నప్పక్షిండు. 101

చ. అకట మహానుభావుడగు • సంతతివానికి ధన్యపత్ని నై
తొకతొక లేవీక్తిఁ జను • దొడ్డల బిడ్డలఁ గన్నతల్లి నై
సకలజగంబులం గలువఁ • జాలినయీలువుఁ గొన్నసాధ్వీ నై
వికృతము గాఁగ దాస్యము • వేగుచు నుంటివె వీరమాతృకా. 102

తే. కొడుకులు సమర్థులై యుండి బహుగులైన, తల్లిదండ్రులు పడుబాధ తలంగఁజేయ
లేక మిన్నక యుండిన * నాకలిపుల, కష్టజీవన మేటికిఁ గొల్పినోటు. 103

వ. అని వగచి నైనతేయండు కాద్రోవేయలకడ కరిగి విషయం బభినయించుచు నే
ర్పున నిట్లనియె. 104

మ. నెగులెక్కఁగ సుత్యులం దొగి సస * త్సుల్ దాస్యముం జేయుటల్
లగునే దాసులు లేరె యొస్త మనకు * దల్లులదా నారు కా
నిగు నంచు * సుతు లీ నెన దగిడె యి * ప్తాంబు లే వేని బొం
నగ రాదే నను బుద్ధి నావలన బొం * వ రాని దున్నే ధరన్. 105

ఉ. నాపునఁ గాడిచేయుట మ * సయిన సంతన మంది తమ్ముడ
నిపు మహానిధాపుడవు * ని హానరంపగి హానికార్యముల్
నేపు జగత్త్రయంబున ని * లింపులమన్ని సుధారసంబు మా
వలయున్ శినంబు జన * యుత్తిక నీకును గోర నెంచినన్. 106

—◆◆◆ గుఱుండు దాస్యముం జేర యుత్తింబుట. ◆◆◆—

వ. అనుడు నవ్విహగేంద్రుండు నాగేంద్రులం జూచి నేను మీ కమృతంబుఁ జెచ్చి
యిచ్చి తల్లికిం దాస్యంబునుండి విముక్తిం గలిగించుకొందు నని నెడివి యది
యంతయుం దనజననికి నివేదించి యిట్లనియె. 107

ఉ. ఆకలి వేయుచున్నది మ * హాసలసంక్షుభితాన్ధి వోలే నై
గాకడు పున్న దిప్పుడు క * ణంబులఁ దీజదు పెద్దతిండి నా
కాకఁ దొలంగఁ బెట్టి మమ్మ * తాఢము వోయెద వేల్పుమాఁకలం
జేకొని సహారించెదఁ బ్ర * సిద్ధబలమ్మున నమ్ము మమ్మరో. 108

వ. అనిన విసతి యిట్లనియె. 109

మ. లనఁగాంభోనిధికుక్షి నతయగతి * లక్షింపఁ గా నెప్పు లో
కీర్తిధాధమభిల్లబృంజము లసం * ఖ్యాకంబు లై వాని నె
క్కనకిన్ మ్రొగుము మ్రొగునప్పు డటఁ దో * గ నిప్పు వర్జింపు మ
న్నతలం గుత్తుక నేర్పువాడె శెలియ * నిప్పుండు పక్షీశ్వరా. 110

ఉ. * కోపితుఁ డైనవిప్రీఁడతి * ఘోరతరాస్త్ర మగు నిష్ఠుం బగున్
వ్యాపృతచిత్రీభానుఁ డగు * భానుఁ డగున్ జను నేచు నర్చనో

దీపితుఁడైనవిభుఁడొకఁ డేవుఁడగుఁ ఫలదాయకుం డగుఁ

మేపెనుసద్గురుం డగు సుఁమిత్రుఁడగుఁ జనుఁ గాచు నెప్పుడుఁ. 111

ఆ. చంపఁ దగినకీడు • సల్పినయేనియుఁ, బుడమివేల్పుఁ జంపఁ • బోల దిలని

నెడలనడుచు టదియఁవిహితం బటంచును, మనువు ధర్మశాస్త్రమున నచించె.

వ. అనిన దాస్యం డట్ల యగుం గావుతి మని తెల్లకిం బ్రక్షణము గావించి పృ

యోశాభిముఖుడై యున్న సమయమున. 113

చ. తనయునిఁ గాఁగిలించుకొని • తెల్ల ప్రయంబునఁ బల్కు నిట్లు ని

చనియెడువారి మంగళ మె • సంగడు హవ్యవహుండు నీశరం

బనిలుఁడు నీగపద్వయము • సమ్రాటుఁ జంపుఁడు నీమహిమ నిం

పెసయఁ గ నీయొడల్ వసువు • తెప్పడుఁ గాచుచుండు గావుతిఁ. 114

క. సర్వవ్యాపి యనం దగి, సర్వజగజ్జనులఁ బ్రావఁ • జాలినఘురుఁడ

సర్వేశ్వరుండు హరి నీ, సర్వాంగంబులును గాచి • నాఁడని మెప్పుడుఁ. 115

వ. అని దీవించి నీరచ్చుడనుక నీవిజయంబుఁ గోరుచు నేనిచ్చటఁ ముండునాన నని

యంపి పుచ్చుటయు పిచ్చాని యతిండును. 116

మ. పదయుక్తం బిల మోరఁ బట్టి మిగులఁ • బాంబుగా జాఁగి వి

ప్పవలఁ జెక్కలఁ బాదుకొల్పి పరనం • బుఁ భూఁజం బేగుం

ట్లాదవం జేయుచు నింతవోయి జవం • బోలి నిష్పశేషంప న

త్పదము స్మృత్తును జీవురక రవము గాఁ • బర్రెప్రకంపంబునఁ. 117

వ. ఇట్లతివ్వరిగతిం బఱచి మనరాలయమున నిసేశరసిమాసంఖ్యామితై యున్న

నిషాదుల నెల్ల మహాబిలంబుం బోనినకరిబిలంబుఁ దెలిచి ముక్కుపట్టి మ్రిం

గుచు గళంబున గాలంబులెం గ్రుచ్చుకొని చిచ్చునెట్టి కాల్చిన స్థాయివని

విపులంగా నెఱింగి గరుడుం డిట్లనియె. 118

ఉ. కుత్తుకఁ గిల్లి వెట్టినఁ • మం దగు భూసురుఁ డున్న వాడయే

నిత్రజీ బైట వచ్చునది • యే గబ్బింప గఁ జాల నావుడుఁ

వత్తు నిషాది నాదులతిఁ • బాయఁ గ లేది సూడ గా విహం

గోత్రమ నీమరాజ్ఞ యగు • నో యని బ్రాహ్మణుఁ డన్న నాతఁడుఁ. 119

క. దురితరతుం డగునేనిఁ, ధరిణీసురుఁ డెల్ల చంపఁ • దగఁడో వాని

బరితేష్టించినవార, ట్టిరె కాన నిషాదితో వ • డిక్ నెల్వడుమా. 120

వ. అని వదనంబు దెఱచి వెడల నుమసినం బాడసూపి వినయం బభినయించుచు నా

శీర్షదించునరిని నిషాదీసహితంబుగా నందేనియుంబో ననుగ్రహించి పుచ్చి సర్వ

భక్షకుం డై పడవిక్షేపంబు చేసి నక్షత్రమారం బంటి తక్షణంబ గంధమాదనం
బునం దపియించుతిండి యగుకన్యప్రజాపతికడకుం జు యుతిం డడిగిన దన
వృత్తారం బంతయు నెఱింగించుటయు నతండును. 121

—◆◆◆ గజకన్యకముల వృత్తాంతము. ◆◆◆—

తే. అన్న సుంకు భోజనభాజనాదులందుఁ గుశలమైసౌభ్యమెంతయుఁ గొనలుసాగు
చున్న యుదికదా యెటకేగు • చుంటిపీను, వేగించుచునుంటివి • వినుచుమయ్య.

చ. అన్నంబు వైసితేయుఁ డను • సయ్య మహంబకు నాకు నగ్రజ
న్మృత్యును సేమ మాతఁ డిరు • యిరు డన నమ్మి భద్రంచు దాసి యై
జనని పవిత్రీ గొల్చు సహ • సంఘము కోరిన నే సుధారసం
బును గొని ఖేద బ్రమాణ మయి • పోవుచు నుగరి సుపర్యవోకమున్. 123

అ. ఆనందానందంబు • సటఁ దెచ్చి యుచ్చి, జననిదాన్యముపగు • సనుచుఁ దెలుప
నేగుచుంటిఁ గాని • వీరి దాకలిబాధ, పెచ్చుపెటుగుచుండఁ • జచ్చు వోలె.

తే. నాన నాహరి ముం దెల్లిలోకికలట, పల నిహదుల నెఱింగింపఁ • గోట్లనొలఁది
మెనుంటిగానియొంటి • విగిలియుండఁజెప్పి గాధవ్యమొనఁగునూ • దేవనీవు.

వ. అనినది గన్యప్రజాపతి సుహృదు కట్టయె. 126

తే. పాపవిలోభమున నిద్విభా • నసుడు సుషి, అకుఁ డనునన్న డమ్మలు • తెగి విభాగ
మునకుఁ బోరుచు నెండరు • మొగితెవరుచు, కొనిది గజకన్యకంబులు • గను గనలున.

వ. అవిచెప్పినను నీకు నాహరింబు లగు నెవ్వరైతెంబు విను మని మఱయును. 128

చ. కలఁగె విభావసుం డన నె • కిండు ధనాభ్యాడు మున్న వానికిం
డలఁగి సు సుప్రతీకుఁ డను • తెమ్ముఁ డు వాఁ డలపైతృకార్థము
దుల గొని పంచిపెట్టు మని • నొందెదె పెట్టును దాని కీప్రముం
గలుగును నెవ్వధానసుడు • గిప్రము నొందుచు వాని కట్లనున్. 129

చ. ధనము విభాగమున్ సలిపి • తెమ్ముఁడు నన్నయఁ గొన్నమొందెటన్
ఘనంబు తొలంగి లాభువము • గల్గెడు వారు పుస్తరంబు నె
మ్మగమున నర్థమోహమున • మచ్చరముగ గొని పోరుకొం • భూ
జన మది నవ్వుఁ గాపునఁ బ్ర • శస్తము గాదు విభాగ మెన్నఁ గన్. 130

వ. అని యెంత చెప్పినను వినక దాయభాగంబునకుం బోరు పెట్టుసుప్రతీకు నాగి
హించి నీవు పశుప్రాయుండ పయి పెట్టు విడువ కంటివి గాపున గజంబవు క మ్మని
శపించె నతండును విభావసుని మచ్చరంబునఁ గచ్చపంబవు క మ్మని ప్రతిశాపం

బిచ్చె నిట్లెరువురునుం బరస్వరశాపంబులం జేసి యోజనత్రయోత్సేధంబును దశ
యోజనవృత్తంబునుం గలకూర్మంబును షడ్వ్యంజనోత్సేధంబును ద్వాదశయోజన
విస్తృతంబునుం గలగజంబు నై పూర్వవైరులును నిం దొక్కిసహోవంబునుం జేరి
పోరు చుండె నవి నీకు భక్త్యంబు లగుం బొమ్మనిన గరుడుండు పటం జని వారిం
బట్టి నఖంబుల నిజీకికొని పోయి వీని నెందుఁ జెట్టుకొని తిందునో యని నలు
గడం దిరిగి పరికించునపు డెల్లమహీరుహంబులును గజగజ నడంకుచుండ సాగర
జలావృతం బగునలంబతీర్థంబునుం గలరోహిణిపాదపంబు గరుత్మంతునిం బిలిచి
నీవు శతయోజనాయతం బగునాశాఖపై పీనిం జెట్టుకొని తిను మనిన నతిం డట్లు
యగుంగాత మని దానిపయి గా లూడుటయు సంగ నాస్పర్శమాత్రిభారిం
బున నది విజిగి నేలగ బడ నున్ననమయంబున నెఱింగి దానిం బట్టుకొని తిరణికిర
ణంబు లాహారంబుగం గొనుచుఁ దలఁగిందుగ వేలిలాపిదుఁ గిహుబున్నయట్టి
వాల్మల్యాదినుహమునిగణంబులకు బాధయగు నది శరణించి యక్కొ స్మృ ము
క్కుసం గజచుక్కొని దాని నేమి సేయుటను నెందుఁ జెట్టుటనునుం దాని గాంక
తన కేమియుం దోడదు సలుగడం గలయఁ దిరిగి గజకచ్చుపంబులతోడఁ దండ్రి
కడకుం జనుచున్న నమయంబున.

131

- క. మును లతివై వెత మగునా, నింకన్ బరసి యచ్చు • తండ్రి చిత్తం
బున గురుభారముఁ గొనెఁ గా, వున గరుడుం డనుచుఁ జేరుఁబొనరిచి రంతకా.
చ. పక్షవిశ్లేషంబుల శైలస్మితోదలఁ గంపంపం జేయుచు నానాదేవంబులు దాటి
యెందును విడియఁ గానక గలపమాదసంబులకు వచ్చుటయు సంగఁ గశ్యపశ్రా
వతియును.

133

- మ. బలముం దేజముఁ గల్గి గాలికిని బో • ల్ప స్వచ్ఛవేగులునుం
జలప్రద్రీధిము నోలె మే న్వేరుఁగ సా • త్కాదగ్ని నా వెల్లుచుకా
విలయార్థుం డన సర్వభూతములకు • స్థితిం బ్రకల్పించుచుకా
బలభిచ్ఛత్రం మనంగ వచ్చునుతునిం • బాటంగ వీక్షింపుదుకా. 134
చ. ఆతనివలనఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగి. 135
ఆ. తనయ! సాహసంబు • పొనరింపఁ బోకుము, వ్యధ యడంగు నిపుడ • వాల్మల్య
మునులు వీరు నిన్నుఁ గినిసి కాల్పఁ దలంప, రనుచుఁ దేర్చి కశ్యపాహ్వాయుండు.
న. వాల్మల్యాదులం బ్రార్థించి యిట్లనియె. 137
చ. మునివరులార భాసురత • పోధనులార భవతి పోబలం
బున సురనాథు నెడఁ గల • పుత్తుని నాకు మఱిగ్ని వేల్చి ముగ

తనర ననుగహించితిరి • దాన జనించె విహంగమేంద్రుఁడై
వినతకు వీడు వీని నెన • విండెడుభారము మీదియే సుండి.

133

మ. జననీదాస్యము వాప వీడు సుధకై • స్వర్గింబు వో నెంచి నేఁ
బనుపం దా గజగచ్ఛపంబుల నెగిరి • భక్షించి పో రోహిణిం
బున ఘోయన్ని- యెఱుంగ కెట్లవినయం • బుం జేసె సైరించి వీ
నిని గారుడ్యాసమంచితేక్షణముల • స్వీక్షించి రక్షింపుండి.

139

వ. అని ప్రార్థించి ప్రసన్నులం జేసి వారి నెల్ల హిమవారంబునకుం బుచ్చి కొడుకుం
జూచి నీ వీశాఖం గొనిపోయి యిటకు శిలసహస్రయోజనంబుల దూరంబునం
దున్న హిమరుద్ధమహాకండరిం బగునిష్పురుషనగరియనం బడ నైచి హిమవంతం
బున నీగజగచ్ఛపంబులం దిని నాకసంబుఁకుం బొమ్ము నీకుఁ గార్యసిద్ధి యగుం
గాత మని దీవించిన గరుత్మంతంబుడు సర్పక్షణంబున నట జని నిష్పురుషనగరంబునఁ
దరుశాఖ విడిచి గజగచ్ఛపంబులం భక్షించి బుభుక్షుండ్లర్చుకొని ఋభుక్షులోక
ప్రయాగాభిముఖుండై పక్షవిక్షేపంబు సేయుటయును.

140.

మ. ధర గంపించె బయోనిధుల్ గలఁగెఁ బా • తాళంబు భేదిల్లది
క్కరులుఁ మ్రొగె నసంతోషుం బడియె రి • క్కల్ రాత భూమిధీముల్
విరిసెఁ విష్ణుపదంబు వేలి పెగిలె • న్వేనెల్లు కేవెల్లు నుం
డెరు వేదం గతి దిప్పి కెల్లకడలఁ • దీపించె బెంజీకటల్.

141

—●—●— గరుడనిష్క్రగమనము. —●—●—

సీ. రిక్షకావలిఁ దోలి • దక్షుఁడై సుధగ్రోలు, ననిచెప్ప నా మీఁదు • లావరించె
నాగాంతకుడు పుట్టె • నాగంబులను గొట్టు, ననిచెప్ప నాఁ గ్రిందు • లావరించె
ఘనజేజ మడఁగించి • ననజేజమున మించు, నని చెప్ప నా నిను • నావరించె
బ్రహ్మాంశ మగలించి • బ్రహ్మాదులను మించు, నని చెప్ప నా దెస • లావరించె
తే. పక్షవాతాహతోద్ధాత • స్పృశచయము, పాదసంఘటితాఖల • పర్వతాభి
పుచ్చుచిక్షేపజాతాతి • భూరచంబు, భూరిగాత్రీచలించలో • ద్యౌతరవము. 142

వ. ఇట్లు సువర్ణం డతితూగతి నాకసంబున కగయ నుండిచె నప్పుడు. 143

చ. త్రిదివమునక సుధర్మఁ గడు • దేవురు పుట్టఁ గ వెట్టఁ జూపుచున్
వనలక నిష్పక ల్గురిసె • వావిరి వోఁ బడె దిగ్గజంబు లు
క్క దజిఁగి వద్రధారి లతి • కంతిల మయ్యెను దిక్పతు ల్మదిం
చెదరిరి వాహనంబులకుఁ • బెల్లుగ రాలెను గంట నశ్రువుల్.

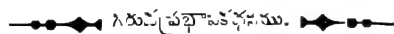
144

క. ఇట్టిమహూత్పాతంబులు, పుట్టుటఁ దలపోసి త్రిదశఁ | పుంగవుఁడు మదిం
దిట్ట చేడి దీసికారణ, మెట్టిది యని యడుగ ధిమఁడు | డిట్టని పలికె. 145

చ. అతులతపఃప్రభావనిధి | యె నెలుగొండెడుకశ్యపప్రజా
పతికి వరప్రసాద మొద | వ నివసితాస్థియం దతిప్రభా
సుతుఁ డయి పుట్టి యింద్రునకు | కో డగునాడు విహంగమేంద్రుఁ డై
తతబలుఁ డైనతాన్మ్యుఁడు సు | ధం గొన వచ్చెను నిన్ను నోన్పెను. 146

నీ. పుట్టిపుట్టకమున్నె | మిట్టి ముల్లోకముల్, మట్టాడ లేచి | యట్టి జెట్టి
కోటానఁగోటులై | నీటఁ డాగినబోయ, కూటువల్ మ్రొగిన | మేటియొడయఁ
డింతలింతలు గాని | దంతికచ్చపశాఖ, లంతో వింతగ మోయు | హొంతకారి
పెల్లుబ్బి తే జెల్ల | మొల్లమై రవి నల్ల, నల్లబిల్లికగొన్న | బల్లిమండు
తే. తల్లియాడిగ మెల్లను | జెల్లఁ జేయ, నెంచి సుధఁ గొంచుపో నేగు | సంచునాతఁ
డిచ్చవచ్చిసమచ్చునఁ | బెచ్చుపెయ్యగు, నీ కడయ్యుఁడు నెయ్యుఁ డాఁబొకవైరి.

వ. అనిన శౌనకాదు లాగరుడున కట్టిప్రభానంబు పుట్టుటకును వరప్రసాదంబునకును
గారణం బున్నం జెప్ప మనిన సూతుం డిట్లనియె. 148

తే. కశ్యపునిపుత్రికామేష్టి | కాలమందు, నరసింపున వ్రాలఖ | ల్యాదిముఖులు
నింద్రుఁడును దేవతలుగూడి | యిశ్వములకు, నిచ్చఁజని హాని | జేసినవచ్చునపుడు.
మ. పెనుగొండంతటియిశ్వధారమును దో | క్వీర్యంబుమై నశ్రీమం
బున నెత్తిం గొని వచ్చునింద్రుఁ డటువం | పున్నోడుగుంజెట్టురె
వ్వును బెక్కండు వహించి భారము సహం | పఁ లేక గోరంత దా
టునెడం గట్టము నెండి కుందుచు మునుల్ | డాఁగాడి నీక్షింపుచు. 150

క. అంగుష్ఠాచరతనుల నె, గిం గిడు డిగి యున్నవాల | ఖల్యాదుల వా
రిం కేరి నవ్వి జివ్రన, సంగతి విడి యేగ గర్వ | సహితుం డగుచు. 151

వ. అంత వారు సవారితకోపతాపపరివృతులై చని కామగమనంబును గామ
వీర్యంబును దేవరాజభయప్రదుండు సగురెండవయంద్రుండు తమరిష్టప్రభావం
బునంజేసి పుట్టుఁ గావుత మని సంకల్పించి స్వతంత్రులంత్రంబు సమంత్రంబు గా
సంధించి నడపించుచుండి రపు డింద్రుండు బెరువనడి తండ్రి యగుకశ్యపునిశరణ
సాచ్చుటయు నతండు కరుణాతరంగితాంతరింగుం డై వాలఖిల్యులకడకుం జని
యడిగిన వారు నైశ్వర్యగర్వదుర్విదగ్ధుం డగునియ్యింద్రుండు మ క్కువమానించె
గావున మే మిట్లు గడంగితిమి దీనంజేసి. 152

తే. ఇంద్రునకమించి శతగుణమింద్రుడగుచు, నడరుతేజున నెప్పడుఁజొడుకునీకుఁ
బుట్టఁగలఁడన్నవినకశ్యంపుఁడు బిడౌజ, నై న్యమున కెంతయో జాలింపనరనపుడు.

తే. ఆర్యులార తపోధన • వద్యులార, ముజ్జగంబుల కింద్రుడై • మొనసె నితఁడు
బ్రహ్మశాసన మని దానివమ్ము సేయ్య, దగదు ప్రాథ్నితు దయసేయఁడగును వీని
క. ఇంద్రుం డగు నని మీ రిట, సార్వద్రతపోమహిమవలనఁ • జదివినవాకుల్
తంద్రఁ గొనఁ బోవు కానఁ బ, గేంద్రుం డగు నాకుమారుఁ • డెంతయు శక్తి.

వ. అని సమర్థించి పలికినం గరుణించి వారు మాతపోఁగలంబు నీ కిచ్చితిమి పోలినట్లు
చేసికొను మని రంత నతండు వ్రతస్నాతయై వచ్చి యున్నవినత కాఫలప్రసాదం
బనుగ్రహించి దీన నీ కరువుచుబలపరాక్రమసంపన్నులు పుట్టఁ గల రని దేవేంద్రు
దిక్కు మొగం బై . 156

మ. వినతాగర్భమునందుఁ బుట్టెడుసుతుల్ • పరప్రతిష్ఠాఘ్య లా
ర్యనుతానంతమహత్వతత్త్వనిధు లిం • ద్రా నీకు పైఁదోడు లె
ప్తు నెకింజేనియుఁ గీడు వారి వలనం • బొందంగఁ బో వీవు నీ
కనయం బింద్రుల యుండుఁ బెద్దలను నో • నాడంగఁ బో కెప్పుడు. 157

వ. అని బోధించి కశ్యపుం డింద్రు సనుగ్రహించి పుచ్చె వాలఖిల్యాదులతపఃప్రసా
దంబునం బుట్టుటంజేసి యరుణుండు సూర్యరథ మధిష్ఠింపఁ గలుగుటయు గరు
డండు పక్షింబదపదాభిషిక్తుం డగుటయుం గలిగె నింక నమ్మహాప్రభావనిధి యగు
గరుత్మంతునివృత్తాంతంబు వినఁ డట్లు బృహస్పతి చెప్పిన విని దినస్పతి యమృత
రక్షకుల రావించి మీ రందఱు వ్రవమత్తులై యమృతంబు రక్షించుచుండునది
యని యాజ్ఞాపించుటయు ననేకశతసహస్రసంఖ్యాకు లగువారును సర్వసన్నద్ధులై
నానావిధశస్త్రాస్త్రపాణులై నలుగడం బరివేష్టించియుండి రింద్రుండును వ్రజంబు
దాల్చి కాచికొనియుండె నంతట. 158

మ. క్షితికృద్ధాలహలాశ్రితోగ్రబడనా • గ్నిజావలజాలంబు నా
నతిమాత్రప్రతిఘాతతానికేవిలో • లారక్తగాత్రప్రభా
మితిమీఱ న్వేలిగించుచుఁ దశదిశ • త్విన్నెల్ల మై గా వెఱుం
బ్రతిపాదించుచుఁ దోచెఁ దార్క్ష్యుండు సుధా • పాలోపకంఠంబునఁ. 159

—◆◆◆ గరుత్మంతుడు నేవతల నొడించుట. ◆◆◆—

కా. విద్యుత్స్పంజము నాగఁ దోచి భటుల • నివృత్తిస్తులం జేసి దు
ష్టేంద్రుం డై చొటుడుఁ సుధాభవనముఁ • విద్యాధరుల్ సాధ్యులు

నైవేద్య ట్లహ్యకులుం బిశాచులును గం • ధర్వ ట్లహ్య ల్నిధులున్
ఖద్యోతాఖ్యులు దిక్పతు ల్గరుడు వీర • కం దాఁకి గొక్కుమ్మడిన్.

160

క. తాఁకి వియచ్చరవీరులు, వీరకం బెల్లాచ్చి పేర్చి • వివిధాస్త్రములన్
డికొనఁగం గరుడి మహా, నీకినితో భామనుండు • నిలిచి పెనంగెన్.

161

ఉ. చీమలు మూఁగిన ట్లమర • సేనలు మూఁగి పెనంగు చుండ న
ప్పములతిండికాఁ డలిగి • పక్కున తెక్కల నప్పళించె నా
భీమసమీరణాహతిని • వెక్కిరిమై రిడ ముప్పతిల్లి దృ
క్సీమల కడ్డ మై నకల • సీమలభూముల ముంచె మించఁగెన్.

163

తే. ఆరజ్జోవృష్టి సనిమిషు • లంధు లగుచు, గాలు సే యాడనేరక • జాలిఁ బడిన
జిష్ణుపంపున బవనుఁ డా • సేగి సెదర, వీచె నప్పడు సురసేన • లేచె మఱల.

సీ. బ్రహ్మాస్త్ర మరెవ్రాసె • బ్రహ్మ దేవుఁడు డాసి, చక్రంబు సంగించె • జక్రపాణి
శూలంబు గుఱి సేసెఁశూలాయుధుం డేచి, కాలదండము వైచెఁ గాలుఁ డలిగి
యాగ్నేయమడరించెఁసగ్ని యత్యుగ్రుడై, నరుణపాశముఁ ద్రిప్పెనరుఁడు డాఁగి
వాయవ్య మెసఁగించె • వాయుదేవుం డంతి, శక్తియుక్తులఁ జూపె • కైధరుఁడు
తే. పరశుపట్టసముసలము • దగ్గరదాసి, భింకివాలాస్త్రశస్త్రాదుఁ • లొండాకంఠు
మెండుకొన నేసెఁ బక్షిమార్తండుమీఁద, గరుడగంధర్వకిన్నర • సురగణంబు.

వ. అప్పు డప్పక్షీరంద్రుండు గండుమిలి.

165

సీ. పక్షచ్చదాక్షేప • విక్షేపములచేత, నఖలాస్త్రశస్త్రాది • నపహరించి
తుండడిండాధిగో • ద్రిండచండిమచేత, మండతుండములు గాఁ • బిండుఁ జెంపి
మఖవాస్త్రదృఢభర • నఖరాగ్రములచేరి, రక్తప్రవాహంబు • వ్యక్తఁజేచి
యంఘ్రిప్రఘాణబా • ధాఘాతములచేత, దిమ్మఁ దిరిగి మూఁఁగఁ • ద్రెళ్లఁ జేసి
తే. తూఁటిమడుఁ గేన్లు సొచ్చిన • సాటి దోచ, నాచ్చి వేల్పులఁ బట్టి పండ్లాచ్చి పేర్చి
చించి చెండాడె నప్పుడు • చెన్ను దఱిఁగి, వారలూడనిఁబాడిరి • పోరు దక్కి.

వ. ఇ ట్లప్పక్షీరా జక్షీణపరాక్రమంబున ఖనఖరతుండదండాద్యాయుధంబుల నిర్జర
సమూహంబు నిర్జించుచున్న సమయంబునఁ గా లూఁదఁ జాలక సాధ్యులును
గంధర్వులును దూర్వుగను వసువులు రుద్రులును దక్షిణముగను నాదిత్యులు
పశ్చిమంబుగను నానత్యు లుత్తరంబుగను దత్తజంపడి గుంపులుగుంపులై పాటి
పోయి రశ్వక్రిందుండును రేణుకుండును గ్రధనుండును దవనుండును నులూకుండు
ను శృసనుండును నిమేషుండును బ్రరుజుండును బులినుండును గల్పనల్పగభీరభైర

- వాకారుం డగుగరుత్మంతునిబారిం బడి సముత్క్రాంతజీవనులై రిట్లుబృందారక
బృందంబు నెల్లఁ జందటవందటయై కాంచీకు లై న వారి సతికృమించి. 167
- మ. * గరుడుం డాజి జయంబుఁ గాంచి యమ్మతా • గారంబునం జుట్టునుం
బరివేష్టించి జ్వలింతుచు న్నభము నా • స్వాదించు ఘోరాగ్నిభీ
కరి మై చండసమీరణేరితిము నై • కన్నట్టి వేండ్రంబునన్
జూరిఁ బాటం జెరు వీయకున్న మిగులన్ • జూపెట్టి యప్పట్టునన్. 168
- ఆ. వేసవేలునోళ్లు • వాన దాల్చి పుక్కిల్లఁ, బట్టి సదిజలంబు • లట్టె తెచ్చి
బగ్గుచునుచు మండునగ్గి పెం పడఁగఁ జ, ల్లార్చి సూక్ష్మరూపుఁడగుచునతఁడు.
వ. అతిరయంబున నందుఁ జొచ్చి ముంగట సుధారససమీపంబున. 170
- మ. షురము లేవ లవి చుట్టునుం గలిగి కొం • చున్ తీక్షణధారంబు నై
వరంగం జేరినవారి వ్రక్కలు పోన • ర్చం జాలి వేవెల్లు నా
గరిమం గ్రాలుచు దేవనిర్మితము ను • గ్రంబై సదా ద్విరిం
దిరుగం బాతెమయంత్రచక్ర మొకఁ డు • దీపింప నీక్షింపుచున్. 171
- వ. అయోమయం బైనదానిచుట్టు సంతరం బరయఁ దిరుగుచు నెకింతలో నరాం
తిరింబుల నణుమాత్రగాత్రం దై చొచ్చి దానిక్రింద. 172
- క. మెఱపులు నా నాల్కలు గడు, మెఱయఁగ జ్వలదగ్గి పూని • మేనులు పొదలన్
గఱకు గలరెండుత్రాంచులు, మెఱవక సుధఁ గావ నుండ • మచ్చరి మెచ్చన్. 173
- చ. † కనుల విషంబు గల్గి యవి • గన్గెనినంతన కొండలంతలన్
జనవున నీటు గా నలుపఁ • జాలి చలంబున తెప్పనాటు లే
కనితము బిజ్జుగాఁ గనుచు • సయ్యవృత్తంబును జట్టి కాచుచున్
దనరుటఁ జూచి తాన్మృదు ము • దంబటి చింతిలె నింతి వింతెగన్. 174
- వ. ఇల్లొక్కనిమేషంబు తిజ్జయోపాయంబునకై చింతించి వానికన్నుల నెన్నరాని
పరాగవటలంబుఁ జల్లి వైసితేయుం డలన సద్వప్తరూపుఁ డయి వానిమేనులు
తెగ నడంగఁ ద్రొక్కి మిక్కిలిజవంబున సమృతకలంబు వెఱికికొని యు నాస్వా
దింపకోయంత్రచక్రం బప్రక్రవిక్రమంబున సత్యంతంబు భగ్నంబు గావించి య
చ్చోటు దాఁటి గగనతలంబున కుద్గమించుటయు సప్పు డతనిపరాక్రమంబునకు
వతాల్యంబునకు సచ్చెరువడి మెచ్చుచుం బాంచజన్మధరుండు ప్రత్యక్షం బై వా
త్సల్యంబున వత్సా వరంబు వేడు మనుట యు సతండును. 175

మ. ‡ అమరేంద్రాచిత నేను నీపయిని వి • ఖ్యాతి గొనఁ జేయు మి
య్యమృతాస్వాదన మాచరింపక జరా • వ్యాధ్యాదులు లేక నా
కమరత్వంబు లభింపఁ జేయు మన న • బ్రాత గాత మంచుం బ్రసా
దము గావించెను బాంచజన్యధరుఁ డి • త్యంతానురాగంబునఁ. 176

తే. అట్లాసంగినవరముల • నంది గరుడి, హృదయమున సంతసించుచు • నేను నీకుఁ
గూడవరముల నెసఁగెదఁ • గోరుకొనుము, వలయువానినటంచును • బలుకహరియు.

ల. వైసలేయ నీదు • భక్తివిశ్వాసధై, ర్యాదులకు మదిం బ్రహ్మ మయ్యె
నాకు వాహనంబ • వై కోర్కె నుండుము, ద్వజము గాఁగ మీఁదఁ • దాల్తు నిన్ను.

చ. * అనుమ మహాప్రసాద మని • యాడుచు నాతఁడు మ్రొక్కి పోవుటలో
గని శతమన్యుఁ డస్య మెఱుఁ • గ సృదిఁ జాలక వజ్ర మెత్తి పై
చిన గరుడుండు దానిఁ గని • చెన్నటివజ్రమ నన్ను నేమి చే
యను జనుదెంచుచుంటి వహ • హ యిఁకఁ జాలును ని న్నెఱుంగుదుఁ. 179

క. మునిసంభవంబ వగుట, న్నిను నవమానింప నోప • నే నిదె పర్ణం
బునఁ దాడి యొక్కశకలం, బును గొన లే వనుచు నింద్రుఁ • బాడఁగని నగుచుఁ.

చ. వినుము మహేంద్ర నాపయిని • వేసితి వజ్రము రిత్త వోయెడిఁ
ఘనుఁడు దధీచియెమ్మువల • సం బ్రభవించిన దౌటఁజేసి దీ
నిని ద్రిజగత్స్వభుండ వగు • నిన్నును నమ్ముని గౌరవింప ని
త్తును గొను మొక్కయీఁక సని • శ్రుంపి యటం బడవైచె నైచినఁ. 181

వ. సుందరం బగుదానిం జూచి సర్వభూతంబులును సంతృప్తంబుఁ • యపుడు వాని
పర్ణంబులనుస్థిరత్వంబునం జేసి వాని కపుడు సుపర్ణం డనుపేరు పెట్టి రంతఁ బురిం
దరుండు వానిప్రభావంబునకు నిచ్చ మెచ్చుచు ని ట్లనియె. 182

డి. నీవు మహాబలుండ వని • నేఁ గనుఁగొంటి మహాబలుండును
న్నీవలె లావు చూపుటకు • నేరఁడు నీవరపక్షవాల మీ
స్థావరజంగమాంచితర • సావలయంబునె కాదు సర్వలో
కానళి నొక్కపెట్ట విల • యంబుగఁ గ్రక్కదలించెడుం జమి. 183

శా. నీశ్రేష్ఠప్రథితప్రభావమును నీ • నిర్మిద్రసత్వంబును
సితత్వజ్ఞత నీసమర్థతయును • న్నే వించు ని న్నెంచుచుఁ

‡ నీపయి...జేయుము = నమ్మద్వజ్రముగానీరభముమీఁది నుండునట్లు చేయు ముని తాత్పర్యము.

* కొన్నిప్రతులలో నింద్రుని సంబోధించినట్లుమాత్రమే యున్నది.

- నీతో సఖ్యము సేయ వచ్చితిని నే • నే నీవు నీ వేను గా
నేతల్కలమునుండి యుండుటకు నా • కిష్టంబు పక్షీశ్వరా. 184
- వ. మఱియు నీబలం బెంతయో విని యెఱుంగుటకు సంతరింగంబు సంతసించుచున్న
యది గావునం దెలియఁ జెప్పి నాయందుఁ జెలిమిం గూర్చు మనిన గరుత్మం
తుండును. 185
- క. విను మాతృస్తుతి మరణం, బునకంటెను సేగి యనుచు • బుధవరు లనుటన్
మనుజుండు స్వగుణకీర్తన, మును దనకుం దాన సేయఁ • బోలదు తెలియన్. 186
- వ. అయినఁ గాంక్షాంతరంబున నొరు లడిగినం జెప్పకొన నెప్పు ననుటంబట్టి మిత్ర
మనోరథ మవశ్యకర్తవ్యము గావున మిత్రునకు నీకుం జెప్పెద నవధరింపుము. 187
- చ. వనులును భర్తలంబులును • వాఙిధులుం గలభూమి యంతయుం
గొననొని తెక్కదోయికొనఁ • గొంచుఁ జరించెద నంట మేటి గా
దనయము సర్వలోకము ల • సంతబలంబున నొక్క పెట్టఁ గై
కొని యిసుమంతశ్రాంతియును • గూడక యుండ వహింతు వింతగన్. 188
- వ. అనిచెప్పిన సప్తక్షివల్లభునిశక్తి సామర్థ్యంబులకు మెచ్చి వియచ్చరవల్లభుండు వెం
డియును. 189
- ఉ. వావికి నాకుఁ దమ్ముడ వ • పాంపరాక్రమమందు నన్న వో
దేవగురుస్తుతా వినుము • దేవుడ నీ వమృతంబు మెండ్ల కీఁ
గా వలదయ్య నీకుఁ గొఱ • గా దమరుండవు గాన వెండి నా
కీవలయున్ జగంబులకు • నిష్టము గూర్పఁ గ నెంచితేనియున్. 190
- వ. అనిన గరుడుం డిట్లనియె. 191
- తే. మాతృదాస్యనిరాసార్థ • మేతదమృత, మేను గొని కాద్రీవేయుల • కీయ వచ్చి
నాఁడ నిదివారికడ నిడు • నాఁడు నీవు, వారు గొనకుండఁ గొనిపొమ్ము • వడిగవచ్చి.
- వ. అనుడు వానిమహానుభావంబున కచ్చెరువడి మెచ్చుచు వియచ్చరాధీశ్వరుం డా
ఖగేశ్వరునితో సఖ్యంబు వాటించి. 193
- క. నీమాటకు సంతోషము, నామది నుదయించె నీకు • నావలన వరం
బే మైర వలయు నేనిన్, నీమది యిది యన్న దాని • నే నెనరింతున్. 194
- వ. అనిన గరుడుండు కద్రూపుత్తులదుర్జసత్వం బనుస్మరించి కార్పణ్యంబున. 195
- తే. ఏ సమర్థుడ నైన నీ • రేడులోక, ములకు నీ వీశుడవు గాన • సులితాత్మ
మాకు నవకార మొనరించి మసలుచున్న, యట్టి సర్పము లాహరింతుగుత నాకు.

చ. అని యర్థించిన నతండు వాని కురగభోజనము ప్రసాదించి బనార్తనునకుఁ జెప్పి
తదనుమతంబున నమృతార్థము వాని ననుసరించె నంత నతండును. 197

చ. వడివడి వచ్చి తల్లి కట • వందనముం బొనరించి తెచ్చితిం
దొడిబడ కే సుధారసము • దొడ్డభుజాబల మందుఁ జూపి యి
క్కడ నిక నేమి చేయఁ దగుఁ • గార్య మెఱుంగఁ గఁ జెప్పు మన్న నా
బిడ కడు సంతసించి తన • చిడ్డను నక్కునఁ జేర్చి యి ట్లనఁ. 198

తే. తండ్రి నీచేత మిక్కిలిస్తవము సేయఁ, దగిన దే ధన్యుల సీదాస్య మీఁగఁ
గంటినికసినమరుడవు • గాన దేవి, హితుడవై యుండు మిదివాకుఁ హితముసుమ్మ.

చ. అనిన నతం డట్ల యగుం గాక యని సరీస్వపూబు లున్నకడుకు వచ్చి నే నిదె య
మృతంబుఁ దెచ్చితి నిక మాదాస్యంబు వాసె దీని మీరు కృతస్నానుల రై
వచ్చి యనుభవింపుం డని యొక్కకుశాస్త్రరాంబుఁ డక్కలశంబు వెట్టి రిల్లిం
దొడ్డాని యెట కేనియుం జనియె నిట భుజంగమంబులు జలం గొడి వచ్చు
నంతలో బిజ్జాజం డదృశ్యుం డై నచ్చి కలశంబు గ్రహించుకొని చనియె నురగు
లమృతంబు గానక యచటిదర్బలు నాకుటంబట్టి నాలుకలు రెండుగావ్రయుటంజేసి
ద్విజిహ్వా లనం బరిగిరి సుధాకలశెఘానంబున దర్బలు పవిత్రంబు లయ్యె నంత.

—◆◆◆ శృంగారము. ◆◆◆—

ఉ. పల్లదనంబునం దమకు • వచ్చినశాపము పాపహేళు వై
త్రైల్లఁగఁ జేయు నంచు నెద • జేవురు పుట్టఁగ బిట్టు కుందుచున్
దల్లిని దమ్ముల న్విడిచి • తా నలశేషుఁడు పూయి భూతిలం
బెల్ల నెకండ్ కస్తికి న • హించి చరించి తపించె మించఁగన్. 201

చ. మఱియు నతిండు గంధమాదనగోకర్ణపుష్కరారణ్యాదిపుష్పాక్షేత్రంబులం జటా
వల్కలధారియు జితేంద్రియుండు నై యతవ్రతంబునఁ బితామహుం గూర్చి
పెక్కేం ఘ్రాతపంబు చేసె నపుడు బ్రహ్మ ప్రత్యక్షంబై యేమి యిట్లు ఘోర
తపంబునం బ్రజలఁ బీడించుచుంటి నేమి కావలయును నరం బడుగు మనిన
శేషుం డిట్లనియె. 202

చ. *జననియు సోదరుల్ కడు న • సత్య మధర్మము నెంది మూఘులై
విసతికు వై నతేయునకు • వేరముతోఁ గడు నెగ్గు సేసి రిం
తన బలవంతుఁ డైనవిస • తాసుతుఁ డేమి వానర్ప బోవఁ డం
దున మది రోసి మే న్విడువ • నోసి తపించెదఁ బద్మసంభవా. 203

శ్రీ. అనిన వనజోదరుం డిట్టులనియె వత్స, యెఱుంగుదును సర్వవృత్తాంతఃకుండు వగవఁ
దగవు గా దెల్ల మును నివృత్తంబయ్యె, నదివిషముఁ ప్రయమేదియేనడిగికొనుము
వ. అనిన శరణివల్లభుం డతని కల్లన నిట్లనియె. 205

చ. పరిమోక్ష దేల నాకు, బ్రభు • వా కరుణంపుము మీఁదిసౌఖ్యమున్
నియము నెఱచి కంఠసరణి • నిర్వ్యాధిఁ జేయుము ధర్మమందు సు
స్థిరము గాదునుద్ధి నని • తొల్పును దత్తముతోనకోర్కి, నా
సునిహితభవుండు మత • సంతక ముచుచు వాని కట్లనఁక. 206

ఉ. పృథివిపశు-నాధీశ • పట్టాభారభారోపేష్ట మీ
యన్వీరఁ గంఠనం బుడుగు • నోడ శిరింబులఁ దాల్చి నీ విరళ
సర్వజ్ఞజ్ఞప్రియము • సల్పుము దాన కలంబు కీర్తియున్
నిర్వృత్తియున్ లభింపెడిని • నీకు సత్ప్రసాదఁబండ్రిమా. 207

శ్రీ. నేలకడను నిచ్చి • నీసహాయుఁ, డగు సుహృదు సాంపు • దగ నెహించి
చనుము వివరం బాసంగు నీ • జగతి నిక, బలహక్తమనుకీర్తి • లలితమూర్తి.

క. అని లోకేసుండు శాసని, చిన శేషుఁ డశేషభూమి • శేషభరణుం
గాని వేయితలల నిశికోని, నునియెం గిరుజాచ్యుతాది • మాన్యుం డగుచున్. 208

—♦♦— వాసుక్తుంతము. ♦♦—

వ. ఇట వాసుక్తుము నాకేశేషుండు గోయిన నెనుక నాగాశేసుండుగా నభిషేకింపం
బడియుమండరింబునను దాను వేల్చిం బయిననాచు తింక బ్రహ్మవలస నవ్యయ
త్వంబు నిలచి ప్త మయినను సకలభూమినాకేశరం బగుతల్లిశాపంబునకు లోనఁ
డల్లడిల్లుచు నైరావతప్రభృతు లగు నెల్లవోదరుల దావించి సర్వకులప్రభుయనృతీకా
రంబున నుపాయంబు చింతించుచు పారిపో నిట్లనియె. 210

ఉ. అక్కట తిమ్మిటార ప్రా • యుగంబు యున్నది మాతృశాపమే
చక్కిని దాని దానిఁబసిము • శాంతికిఁ దెన్నెద దేని కేని యెం
దొక్కఁ డగు • బ్రహ్మప్రియ మ • నానాగ్రంథ నిల్లి నెలందు దానికిన్
దిసి సుమారి లేచు మో • దీసి సుపాయుండు భోలఁ డెప్పడి. 211

ఆ. నీతి మాలి తల్లిఁ నెగు రొక్క • నెయిందె, నల చట మ బ్రహ్మ • చూసి డయ్యె
నగ్గకల్లు చుండె • నిర్దయు నాచిత్ర మెయ పల కుం గురెల • మయిం బురుసు. 212

వ. అని నలుకుచున్న సమయంబున. 213

చ. *మునులమా వోలె నై క్రతువు • బోల చటంచును జెప్పి మాన్తు మొ
య్యన ధన మిచ్చి ఋత్విజుల్ • నాగుకు మాగముగాఁ బొర ల్పడం

* అగము = తప్పగా. † పోల్పడక = పొరపుట్టగా.

బాసరుతు మెల్లరం గఱచి • పుత్తుము చొత్తుము మ్రుచ్చిలింతు మ

చ్చని నుడిగింతు మంతన స • వంబున కంతము సంభవించెడు.

214

వ. అని మఱియును.

215

నీ. మెఱుములతోఁ గూడి • మేఘంబులై సచ, గాగ్ని న్నంబున • నార్చిపుత్తు

మృతరాత్రుము నోయి • హవ్యసేవ్యబూసు, స్రుగ్ధాగ్రము హరింప • జూచి వత్తు

మగ్నయగారం బెల్ల • సట్టిట్లు గాఁ జేసి, విఘ్నాదులు వేసి • విడిచిపుత్తు

మగ్నరక్షితుం • డగుటకు జలమాండ, బసునృపతిం బట్టి • చూసి నత్తు

తే. మచటిమఖశాల అన్నియు • నగ్ని నెట్టి, కాల్చి పుత్తుము యగ్నము • గూల్చి నత్తు

మంగలిపుగోహితునిఁ బట్టియంటఁ గట్టి, శాంబరి హరించి నత్తుము • సాహసమున.

వ. అంత నానుక వారి కిట్లనియె.

217

చ. ఉనిగరద్యేలులారా భవ • దుక్తు లయుక్తి కముల్ నెలం నా

నియ ననిష్ఠముల్ భవగు • లందఱకు న్నిరుపద్రవంబు చే

కుఱఁ దలపోసి యున్నమన • క్క జనకుం డగుక శ్రేష్ఠార్థు సు

స్థిమతిమైఁ బ్రసన్నునిఁ గఁ • జేయుట పాడి యటంచు నెంచెదన్.

218

వ. అని యందఱు పన్నిచునగులుం బలుకుచుండి నేలాపత్తుల డినునాగరాజానుజంతు

వారల కిట్లనియె.

219

చ. పలుకు లి వెవ్వియుం డిగిపు • పద్మజుఁ డిట్లని యాన తిచ్చె మున్

సెలియఁగ పింటిఁ నెల్లకడ • నిద్దురవోయెనునట్ల యుండి నే

దులునలు నోయిన స్త్రీఘము • శోచన నాఁగెడువారల వృత్తమున్

నిలిచెద రుత్తి మోగులు • నిక్కము నాపలు కాలకింపుఁడ.

220

ఆ. ఎవఁడు మనలఁ జెఱుప • నెంచెడినో వాని, నాఁగియుంచి యుంటఁ యదియ లెస్స

పలికనట్లు మీరు • సలుపఁ జూరు రాజ, సముం జేయకుండి • సన్న వోఁడు. 221

తే. మనజు త్కారువునకు న • జనవిధేయుం, డగుజుత్కారుం డనుచిప్రుఁ డగునుభర్త

వారి కుదయించు నాస్త్రీక • సారినాముం, దాఁడ మడిగించునృపతి స • ర్వాధ్వరంబు.

వ. అనుటయు నేర్పిశంస మోసంబర్థంబునచచ్చె దానినిక్కంబు చెప్పి మనిన వా

సుకి నేలాపత్తుండు వెండియు.

223

తే. జనని శాపంబు వెట్టిక • దినమునందు, బ్రహ్మప్రత్యక్షమై మంచి • పని యటంచు

ఘెచ్చుచుండి దేవత లెల్లఁజిచ్చు పడి వి, తానుకానితోడఁ దా రిది • యేమి యనుడు.

తే. ఘోరయావులు కొందఱు • గూలుట జగ, దుపకృతికి మూలమగు దాన • నిపుడు మేల

టని ప్రశంసించితి నని స • ర్వాధ్వరప్ర, శమనవిధమును జెప్పె ని • ర్ధుల కజుడు

క. అనిచెప్పిన యేలావ, త్రుని వాసుకి యెత్తికొని పృథుష్ఠమనస్కుం
దును ముద్దులచెలియలిపెం, డిని గోరినవాడు నగుచు * నెఱిగొని యుండెన్.

—◆◆◆ జరత్కారునిచరిత్రము. ◆◆◆—

వ. * ఇంక నా జరత్కారునిపుత్రుం డానీకునివృత్తాంతంబు చెప్పెద వినుండు తొల్లి
యాయానరాన్వవాయోత్తరుండు జరత్కారుం డనుబ్రాహ్మణుండు బ్రహ్మకుం
బోనితపస్సాన్వీభ్యాయనిరతుండు దారపరిగ్రహంబు సేయ నెల్లక మహూగ్రం
బగుబ్రహ్మచర్యవలంబునం దగిలి గ్రామంబునం దొకరాత్రికన్న నుండనినియ
మంబునం బ్రాహ్మ గ్రంథిసచోటన విశ్రమించుచు నాఁకలికి వాయు వాహారంబు
చేసికొనుచు భూతలం బెల్లం జుట్టి పరిభ్రమించువాఁ డొక్కనాఁ డొక్కవనం
బులో నపురుగంటవే రవలంబంబుగాఁ దలక్రిందై లోతుగోతిలో వ్రేలు చున్న
కొందఱుం జూచి వారి కిట్లనియె.

227

మ. † అపురుంగడ్డికిఁ బుట్టువే రొకఁడు మీ * కాథార మై యుండ మెం
డివునివ్వుం దలక్రిందుగం బడి తమో * వ్యాస్తాంతరం బై యథో
భవనం బట్టిమహావలంబునఁ దపం * బుం జేయుచున్నారు మీ
రెవరో సన్మునివర్యు లేమిరపమో * యిప్పేదకుం జెప్పఁడీ.

228

వ. అనిన విని వా రిట్లనిరె.

229

మ. తపమా కా దిది మేము పాపులము గ * గ్తింబే మహారావం
బెపుడో కూలుదు మిందు మూషికవరం * బీవీరణస్తంభముం
గృవలే కింతకుఁ దెచ్చె శేష మిసుమం * తే వో జరత్కారుడెన్
గృవణుం డొక్కఁడు మాకులంబునకు మే * మిట్లార్చి బోఁ జూచెడున్.

230

వ. అని మఱియును.

231

అ. అపురుగంట యస్మ * దస్వయం బగు దాని, వ్రే వ్రవత్య మొంటి * వేరు బ్రహ్మ
చర్యమున మెలంగు * జహండు జరత్కారుఁ డెలుక యముఁడు దాఁప * నేల నింక.

వ. మే మాజరత్కారునిపిల్మిపితామహులము వాఁడు దారపరిగ్రహంబు చేసి సంతా
నంబు వడయక మూషికవ్యాజకృతాంతునిచేతం దెగ నేని మా కథోగతి సిద్ధించు
నని వెండియును.

233

క. చుట్టమఱు నీవు మాయ, క్కట్టులఁ జెవి యొగ్గి వినఁ గఁ * గలిగితి వానిం
గుట్టెఱిగి తేని మాగొడ, లిట్టి ట్టని తెలియఁజేయు * దే దయతోడెన్.

234

* జరత్కారుడు = జరయన క్షయము; కారు వన దారుము; శరీరము (తపమున) క్షయించఁ
బ్రజీనవాడు; † మహావలంబు = పెద్దగొయ్యి.

వ. అనినం గరుణాతరంగితాంతరంగం జయి గడగడవడంకుచు జరక్కారుండు పితృ
వర్ణంబున కీర్తనియె. 235

తా. అనిదారకుఁ డాదర్శిదగతుఁ డా యుప్రాజ్ఞఁ డాపుణ్యసం
తానేచ్ఛార్హితాత్ముఁ డాజడజరఁ త్కారుండు వీడే మిముం
బ్రాణాచారము పడయట్లు పడి సుం ప్రార్థించుచున్నాఁడు మీ
యానా శీర్షిమునందుఁ దాల్చి భవదిఁ బ్రారూఢి వర్తించెడున్. 236

వ. అని మఱియును. 237

ఉత్సాహము. ఏమిచేయువాడ మీకుఁ నేను నాతపంబులో
నా మొనంగ నుంటి దానిఁ శక్తిఁ గొంచు మీర లీ
భూమివివరించుండు నుండిఁ పోయి స్వర్గమందు గో
డేమి లేక సౌఖ్య మెనఁగఁ నెప్పుడు నవ్వసింపుండి. 238

వ. అనిన సంతసిల్లి పితృదేవత లిట్లనిరి. 239

అ. మాకు నూర్ధ్వగతులుఁ గైకొంట కీ వన్న, యట్లు తపమువలనఁ నరయఁ గాదు
వత్స నీదుకతనఁ వంతాభివృద్ధి గా, నగును దపముకన్నఁ నదియ ఘనము. 240

క. తనవంశవిఘ్నాదికి న, తనయులఁ గని ధర్మమార్గిఁ తత్పరుఁ డైన
జనుఁడు జపంబుఁ దపంబుం, బొనరింపఁగ నేల పుణ్యఁ మునఁ బోవుటకున్. 241

అ. జపము తపము బ్రహ్మఁ చర్యంబు స్వాధ్యాయ, దానధర్మములు సఁ దక్షిణాధ్వ
రములుచేసి సుగతిఁ నముపార్జకుఁడు గాఁడు, పుత్తుఁడొకఁడులేనిఁ పురుషునరుఁడు.

వ. కావున నీవు దారపరిగ్రహంబున సుకృతసంతానంబు పడసి మా కూర్ధ్వగతు
లొసంగు మనుటయు జరక్కారుండును. 243

తే. బ్రహ్మచర్యవ్రతంబునుఁబట్టి యూర్ధ్వ, రేతసుఁడనై పరం బందుఁ చేత నున్న
నిపుడు మీవాకునం బుద్ధిఁ నెనఁగఁ ద్రిప్పి, పెండ్లి యాడఁ దలంచితఁ పెతరులార.

చ. ముదునలివాడఁ జిక్కిరిసిఁ పూజ్యము విత్రము బిచ్చ మెత్త లే
నిది విని కన్నె నే రిడఁగఁ నెంతరు నా కెటు పెండ్లియాను మీ
చదివినదీపవాక్యములుఁ చాల మదిం గరఁగించె నింకె కా
దొడవినకన్యపేరు పాలుఁ పొంద నగుం దగ నాదుచేరున్. 245

వ. మఱియు నయాచితోపపన్నం బై కన్యాభిక్షము దానిబంధువులసౌఖ్య వచ్చినం
గ్రహించునట్టినియమంబును నాకుఁ గల దనినఁ బితృదేవతలు కృతప్రయత్నం
బెప్పుడును విత కాదు సిద్ధిదాయకం బగుం బొ మ్రనుటయు సతండు వారి కభి
వందనం బాచరించి వీడ్కొని చని కన్యాన్వేషణంబు చేయుచు నెందునుం బడ

యం జాలక వనం బరిగి.

246

—◆◆◆ జరత్కారుండు పెండ్లిచేసికొని యస్త్రీకుం గనుట ◆◆◆—

క. పితృవాక్యతత్పరుండును, మతిఁ చేసితిఁ బెండ్లియాడు • మహి నెచ్చోటన్
జతిపడ దయ్యం గిన్నియ, సతికింపరె భూతసంచ • యములార దయన్. 247

క. అనుచు శబార్చుచు నుండు, నివసుకలిఁ గనుకలిని దెలిసి • నెన వాసుకి దాఁ
దనసోరిఁ దోడ్కొని చని, నసము జరత్కారు నెఱఁగి • వనిత నెనుగుచున్.

మ. ఇది నా హరి సాదరేక్షణ సర • కేప్రాంచితస్వారం న
త్యసియాశౌచసమేత సుందరి జర • త్కారుప్రసిద్ధాభిధే
య దయన్ దీని స్వీకరించి నిధిమై • నర్థాంగిఁ గాఁ గొమ్ము దీ
నఁ దపస్విజలంబు మాకులము ధ • న్యం బయ్యెడి సత్తమా. 249

వ. అని ప్రార్థించుచున్నంత నాజరత్కారుండు సమామధేయ యగుటంజేసి దానిని
స్వీకరించి విధివృత్తవిధానంబున వివాహం బై. 250

క. విధమనమాగమమందున్, వృధగా సమయంబు చేసె • విప్రియ మెపుడే
గధియంతు వేని నిన్నున్, వృధగా విడి పోదు సనుచుఁ • బత్నీమణికిన్. 251

క. అనిధాత్మావ్రతముగ సతి, విసుపక భయభక్తు లడర • బెనిమిటిగెనల్
వొసగించుచు పరిగర్భం, బసవ్యముగఁ దాల్చె నగ్ని • సరిణి తెఱఁగునన్. 252

వ. అంతఁ గొంతె కాలంబున కొక్కినాఁడు. 253

మ. సతియుత్పింగిముసన్ శరం దిడి పరి • శ్రాంతిన్ జరత్కారుఁ డం
చితినిదం గొని యుండ న్నశ్శిఖరిం • జేరెం జగచ్చక్షు వా
సతి తత్కాలమునందు నిద్దఁ గొలుటన్ • సద్ధర్మలోప మ్మగున్
యతికిన్ లేపన నాకుఁ గోపభయ మా • నంచు నివృత్తించుచున్. 254

ఆ. కొపభయముకన్న • గురుతరం బగు సువ్వె, ధర్మలోప మనుచు • ధర్మపత్ని
సంజప్యోష్టి నివృ • న్ముపునుగని లేప, నెడఁద నిశ్చయించి • యిట్లు పిలిచె. 255

మ. అపరాధ్లాం బయి సూర్యుఁ డస్తగిరి డా • యం బోయె డం బై నసం
ధ్య పడన్ వార్షింగ వేల్వఁ గా సవసరం • బయ్యె స్మనిండ్రోత్తమా
కృపతో నాపలు కాలకించి వడి తె • మ్మొ కాలకృత్యంబులన్
సుపవిత్రంకవ యై పానర్పము జన • స్తోతాతిపాత్రంబుగన్. 256

వ. అని మృదుమధురవచనంబుల లేపుటయు నతండు కటకటం బడి కటంబు లడర
బండ్లు పటకటంగొఱుకుచు నామెంజూచి యిట్లనియె. 257

- అ. నిమర వోపునన్ను • నెటివీడ లేపితి, తప్పుచేసి తివుడు • తగదు నాక
 నమయభంగ మయ్యెఁజనియెడ నవమాన, మిదియ తలఁచ నాకుఁనిగురుబోడి.
- వ. అనివోపించి పలికినం గడగడ వడంతుచు నప్పడంతి పలికిట్లనియె. 259
- మ. ఇనుఁ డస్తంగతుఁడైన ధర్మముల కెం • తేలోప మా నంచు నే
 ననుమానింపక లేపితి న్నిను మునీం • ద్రా యిందు నాతప్పుగ
 ల్లిం సైరింపు మటంచు వేడెగఁ గృపం • గీలించి రక్షింపవే
 యన నే మేల్కొనుదాత నిండ గీనుడే • లస్తంగతుం డయ్యెడిక. 260
- వ. నీవు చేసినది నా కివచారంబ కావున నే నిపుడ నిన్ను బెడఁబాసి పోయెడ దీని
 కింతయును జంతింపకు మని జరత్కారుండు పలికిం గంట నీవు వెట్టుకొనుచు
 జరత్కారు విట్లనియె. 261
- చ. ననుఁ బెడఁబాసి పోవుటది • నాయము గా దిసుమంతిదోన మే
 నెనరిచి యుచ్చదాన నన • నెప్పుడు నాదుసహోదరుండు జ్ఞా
 తనిచయింపజూము మ • దిం దలపోసి యొసంగ నీకు నక
 దినయునిఁ గోరి యయ్యది నృ • ధా చనఁ జేయుడ జీవితేశ్వరా. 262
- తే. అన జరత్కారుఁ డను గర్భమయ్యె నీకుఁబరమధర్మాత్ముఁడను వే • పారిగుండు
 పొడమునా తేజముఁ వాఁడు • భుజగ కులము, నెల్లఁగాఁచెడుననుచుయ • ధోచ్చఁదనియె.
- వ. అంతి నమ్మగువ మిగుల వగలం బొగులుచు నన్న యగువాసుకమి • వచ్చి జర
 త్కారునివృత్తాంగం బంతయుఁ జెప్పి • సరిండును. 263
- శా. మోసు బయ్యె నయో కమారుఁ డొరవం • బోనీకు వా రెల్లం
 త్రాసంబుల్ మోలఁగించు చంచుఁ గనునా • స్థంజేసి మే ముంటి మే
 కానందైసిను లేకిపోయె ననిశో • కింబుం ద్రుదర్శింపుచో
 నాసాధ్వీమణి గర్భ మస్థి యని యె • య్యం బల్కె నయ్యెన్నఁక. 265
- వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు పుట్లపడుచుద్రునివలె వర్ణింపయోగిగ్గఁగె. 266
- మ. ఉదిత్తం డయ్యె సుతుండు లోకమినుతం • డుద్యస్తహాతేజాఁ డ
 భ్యస్తయాగ్గోపముఁ డున్నతుం డుభయరం • శోద్ధారకం డిద్ధిస
 త్యదయాశౌచరతుం డపాకృతభయం • డాస్తీకుఁ డకవాడు స
 ర్వదిశాభాగములందు నిండుకొని ప • స్విక్ గీరివిస్ఫూర్తితోక. 267
- తే. మొదట జనకుండుతల్లితోఁబిడపడల్లి, మామతోగర్భమస్తియె • నూటవడుట
 నాతఁడాస్తీకుఁ డనువేర • నలరి చ్యవను, కడ సకలవిద్యలను నేర్చి • ఘరితి కెక్క.

—◆◆◆ జనమేజయువకు మంత్రులు పరీక్షితునికాపముం జెప్పట. ◆◆◆—

తరళము. అట నుదంకుడు వోఁ బరిక్షితుం * నట్టుగాఁ బగవట్ట నే
మిటికిఁ దక్షకుఁ డంచు నాజన * మేజయుండు సమాత్యులన్
స్ఫుటగతి నివరించి కారణ * ము న్వచింపుడు నాపుడుం
గటకటంబడి వారు వల్కిరి * కంట నీకులు గుక్కుచున్.

259

నీ. *కన్న బిడ్డలకన్న * మిన్నగాఁ బ్రజనెన్ని, మన్నించి చన్నలో * కోన్న తుండు
పున్నె మన్నె మెఱుంగఁకున్న బీదల నెన్ని, తన్ను గాఁ గన్న విద్యన్ను తుండు
జన్నిగట్టు లటన్న * వెన్నలుగా నెన్ని, కన్నఁ గైకొన్నమ * హోన్న తుండు
మన్ను తేఁమలమన్ని * కన్నన్న యనియెన్ని, తెన్ను బోకున్నరా * జన్న యుండు

ఆ. నిన్నుఁ గన్న తండ్రి * వెన్ను ని కిష్టుండు, నేల యలువదేడు * లేలినతఁడు
మనపరిక్షితుండు * గొనియె దిష్టాంతంబు, పాపకర్మఁ డైన * పాము గఱచి. 270

వ. తద్వృత్తాంతంబు చెప్పెద మవధరింపుము కృష్ణప్రియుండును గృపాచార్యశిష్యుం డై
వన్నెఁ గాంచిన మీతండ్రి కౌరవులల్లఁ బరిక్షయం బయిన వెనుక నయినవాఁడు
గానఁ బరిక్షితుం డని పిలువంబడుచుండు నాతం డొక్కనాఁడు మీతాతతాత య
గుపాడురాజుం బోలె మృగయావిహారార్థ మడివి కరిగి నానావిధమృగవిహంగమ
వధం బాచరించుచు భగవంతుం డిగురుద్రుండు యజ్ఞశృంగంబు వెన్నంటు చు
దంబునఁ దనచేత వ్రేటు వడినయొక్క మహామృగంబు వెంట యెంటి యోయి
క్షుత్విపాసార్తుడై పరిశ్రాంతిం జెంది తనమనంబున.

271

తే. సుకముగారాజకీయముల్ * చూచుకొనుచు, సతులుసుతులును వేష్టింప * సాఖ్యపడక
వేట నే నేల వచ్చితి * వెత్తి నగుచు, సకట వ్యసనంబు లన్నియు * సెకటి గాదె.

క. సప్తవ్యసనములందుం, బ్రాప్తింపిన సెక్కఁ డేని * పండితుఁ డైనం
దృష్టఁ డయి చెడుచు వానికి, వ్యాప్తిం బడు నెల్లశ్రమలు * పరముం దప్పున్.

వ. అని మృగంబు సన్నేషించుచుం బెద్దదప్పు వోయి యట సెకగోప్రచారంబునఁ
బయఁచానంబు సేయులేగలనోళ్లనండి రాలిన ఫేసం బాహారంబుగామానవ్రతుండై
తపంబున్న శమీకం డనుమునివరుం గని నేను బరిక్షితుండ నావ్రేలుపడినమృగం
బిటు వచ్చెఁ గంటివే యని ప్రశ్నించియుఁ బ్రత్యుత్తరంబు వడయం గానక య
లుక వాడమ నుం డరయక యటఁ జచ్చి పడి యున్న పాముం దనవింటికొప్పున
నెత్తి వానియలుతం దగిలించి మరలి కరిపురంబున కరుగుడెంచె నంత నట. 274

- ఉ. ఒండొకచోఁ దరించుచును • హఠాత్తఱి నొప్పెనునాశమీకనూ
నుం డది యంతయుం గృశుని • నోటన వించుఁ గలంగి శృంగి నా
నుండునపేరు సార్థముగ • నుగ్మిడ మై జలమాని తండ్రిపై
నెంచుపు నేయునీడు దెగు • నేడవనాటను దక్షకాహిచేఁ. 275
- చ. అని శకుంతల శృంగి సర • యం బగుకాల్పడఁ దగ్గఱిపాలికిం
జని శని మంసమందుఁ గల • బాడ లెఱుంగక నిశ్చలసిలిం
బానిరుటఁ నూచి సర్పశన • ముం బెడఁబాసి పరిక్షిదాగమున్
మనమున నెంచుచు స్వసట • మానతి పండుచు నున్నయంతటన్. 276
- వ. సమాధి విషం గనులు దెఱచి నలుగడం బరికించుకొడికి దండనఁజూచుచు చేసి పరి
క్షితుండు వచ్చి సర్పశనంబు వేములయుఁ దాచులి శసించుటయుఁ దెలియఁ జెప్పె
శమీకనంబు కరం బలిగి కొంచుచిక్కమొగం బై. 277
- క. నీ నీ దోసము చేసితి, భూసురుడవు మఱి గొప్పి • ముఖ్యుడవి పురు
భూసుమతి ధన్యు బని, చేసెయదియే ప్రహేళిక • శిలువ వకటా. 278
- ఉ. కోపము సత్యముం జెఱచుఁ • గోపము తాపముఁ గల్గఁ జేసెమా
గోపము నైరకారణము • గోపము ధర్మమును టొలంచెపం
గోపము సర్వకార్యముల • కం బ్రతిరోధకరింబు గోపమే
పాపము కోపి యెను జను • నంచితం దై సరుఁ డందుఁ గట్టమున్. 279
- ఆ. దయయు క్షమయు లేని • తపసిత్వంబును, మత్తుఁ దైసవాని • నిర్దయము
ధర్మబాహ్యుఁ దైస • ధనశూరాజ్యంబు, నోటికిఁ దలలోని • నెఱవఁ గోలు. 280
- వ. అని మఱియును. 281
- ఉ. రాజులు ధర్మమార్గము • రాజ్య మొనర్చుటఁ జేసి తాపసు
తేజము నొందుచుం దపము • తీర్చి పొందెదమ నుం డ్రభీతిమై
రాజులు త్తప్తపోశగు ల • రాజకిమైఁ బెహన్ సుసన్మున్
రాజులు రిక్షణయు లు • రాధము చేసె మానింపకన్. 282
- ఆ. ప్రజన రాజు తండ్రి • ప్రజ రాజు నకు బిడ్డ, పోష్యపోషకాది • ముఖ్యుఁడ
ములను బిడ్డ తండ్రి • నలన నె గ్గమునను, సైచియుంట శాస్త్ర • నెఱిగి గాదె. 283
- చ. ధర్మని సర్వము న్నిలుపు • ధర్మమునం దగు సద్ధర్మంబు ల
ధర్మముల దేవకోటికి ము • దం బగు మోదితు లై సదేవతల్
వరగి సున్మృనిచ్చెదరు • వర్తమునం బ్రభవించు నోషకు
ల్కర మగునోషధిప్రతితు • లం బ్రజ వర్జిలుఁ నాతఁ డల్పుడే. 284

తే. ధర్మపరిపాలనము నేయు • ధర్మనిపతికి, దురిత మనునది యింతయు • మౌడవబోదు
పదుగురుశ్రోత్రియులకెన • నచ్చుచ్చపతి, యనిమనువువల్కెనెఱుగివే • తనయనీవు.

క.* శ్రుతిహితధర్మవ్రతుఁ డతు, లితవిక్రమకిర్తి నల్ల • లితమూర్తి పరీ
క్షితుఁ డతనిక్షితిం దగఁ దప, మతికనమన నుత్తఁడు చితుక • నలుగం దగునే. 285

వ. సకలధర్మసరాయణుం డగుచప్పాండవేయుండు త్సుప్తిపాసాతురుం డయి నావృతం
బెఱుంగక చేసిందానికి నీ నహ్లాంబురంజేసి పసివాడుంబోలె గసిమసంగి కోపంబున
శాంబు వెట్టి పాపంబు మూట కట్టికొంటి విది నాకె కా దళలలోకంబుల కప్పి
యంబు. 287

తే. ఏయసు మీఱినవాడేని • ప్రాజ్ఞుడేని, హిమకు గుణవంతుడై కీర్తి • గొనెమనట్లు
తలచి బోధించుమండు • దండ్రు యెఱుఁగు, గాన నేనిష్ట చేచ్చుడు • దాని వినుము.

క. మరలిండు గలిగి జేరియు, ములింపుము శాస మనుచు • మది జెదరుచు నే
ములింప నోప నాచులు, కింయంగి మృత్యావ్వి మంద • వినె శృంగి వడిక. 289

వ. అని శిష్యాకులకు మిగుల సెగలం బొగులుమఁ జేయునది యెద్దియును లేక శృంగి
శాపంబున సగురక్షకిదింశమునకు మఱిమృత్యుత్రాడు లమరెండుకొ మ్మని రెనప్రియ
శిష్యుం డగుగౌరముఖునిసలఁ బరీక్షితులకుం జెప్పి పుచ్చె నంత సంతోషముండును.

క. రన్నెఱుంగ కెదిరి నెఱుంగక, యన్నట్టుల యుంజి తపము • నొనరునుమునులం
గన్నుం గానక పడరుదు, బన్నంబులు గూర్చుజనులు • బడలం బడనీ. 291

నీ.† కడుపులోపలిచల్ల • గదల కుండగ నింట, ని ట్లుండ కడవి కే • లేగినాడ
నేగి యంతన పోవ • ట్టట్టు మెట్టుచు, మెకములగమి నేల • మెనవినాడ
మెనవి యులన పోక • వెర బాఱుచుండితో, గలకరినై యేల • పఱచినాడ
బఱచి యంతన పోక • పాపనీనుగు నెత్తి, తపసికుత్తుక కేల • తాపినాడ

తే. దాటిన గాఢ నయ లేకతాపసుండు, సాముచే జాపు మని రిట్టెనామ వెట్టె
సకల చెఱివోకలం బోయి • యాగడముగఁ, గ్రోవ్వి యుంజివారక • గొడ వలరుడె.

వ. అని చింతించుచు మంత్రీసర్గంబుతో నాలోచించి. 293

మ. మనుజేశుండు నింగిరక్షకొఱకుక • మన్నించి ముక్ శిల్పుల
స్థనివాండ్రిం గొని పోతుటేగ యయిన • స్థా దీద మైనం జొరం
గ సశక్యంబుగ నొంటికంబపుమహా • గారంబు నిర్మించి చు
ట్టును రిక్షావిధి నేర్పరించె మది కా • టోపంబు లేనట్టుగక. 294

* చిరున=నలుగు, వడిపోవు; † మెనవినాడ=చంపినాడ; అని లక్షణచే నీయర్థము సిద్ధమగుచున్నది.

- ఆ. దానిలోనఁ దాను • డనుమంత్రివర్గంబు, మంత్రియంత్రీతంత్రీ • మహిత మైన
విప్రవర్గ మలరు • నెఱ్ఱలు మంత్రీకాం, డ్రొప్పి రాషధంబు • లుప్పతిల్ల. 298
- న. అంత నట విప్రశాపప్రేరేతుం డగుతక్షకుండును బరిక్షితుఁడై విశేషం బశేషంబుగ
నెఱింగి తనకార్యం బెట్లగునో యని విచారించుచుండ నాఱునా పృథిక్రమించె నా
మఱునాఁడు. 296

—◆◆◆ రక్షకుడు కాశ్యపను ధన మిచ్చి మోక్షింపఁడు. ◆◆◆—

- తే. కాశ్యపుం డనువిప్రుం డొ • కండు శృంగి, శాపమునఁ బరిక్షితు ఁడై • కాపవిధుం
డగును నేఁడె సప్తమసం • మట్టె నేను, వాని బ్రీతికింతు నామఁద్ర • బలమునతన. 308
- న. దానం జేసి నా కధికధంబులు సొంత్రొంగు బగు నని హస్తీపురంబునకుం బయలు బయలు
వచ్చువాని వృద్ధబ్రాహ్మణకూపుం డగుతక్షకుం డెదురుకొని నీ నెన్వఁడు పోయి కెం
దు వోపుచుంటి ననినఁ గాశ్యపుం డిట్లనియె. 308
- మ. విషనై ద్యుండను నక్షకుం డనువిమా • స్వీతుండు నేఁ డిమ్మహా
విషయం బెలుపరిక్షితుం గఱుచు నా • విద్యాన్ర ఛానంబునక
విష మెల్లఁ హరియించి కాతు నలన్పు • ధ్వీనాథునిం దాన నా
తృప్త దీక్షఁ లభియించు విత్త ములు • ధ్ధిజేసి నేఁ బోవుమఁక. 299
- న. అనిఁ సతండునుం డనున్యతాంతం బంతయుం జెప్పి లగ్నిఁబంబ తక్షకుం డై. 300
- క. ఎందులకుం బోవు దీనీ, మందులు మాఁడులును యంద్ర • మంత్రీగ్రంథులు నా
యం దేమి నేయ నోపెను, మందుడ నెరుగండు వేయ • మా నా డెగ్గె. 301
- క. ఈవలయుం గలచి నామిష, పావకఘోరాల్చివల • భస్మ మెనవర్తు
దేవుఁడైన చాలితివే, నావల బ్రదికంపు దీని • నని కినుకమయింక. 302
- న. తక్షకుం డిమ్మహాన్యకుంబుం గఱచిపుచ్చటయు నదియు నాక్షణంబున • కాశీ భస్మం
బయ్యె నంతఁ గాశ్యపుండును. 303
- ద్వితీయభస్మయ మంత • నంతంతఁ జేర్చి, లోభుండా నాశక్తి • లో నెంచు ముండు
నాభాను నెఱగి నుం • త్రాసంతశక్తి, నాభద్రవృక్షంబు • నట్టి పుట్టిం. 304
- న. అంత సదియను. 305
- క. మొలకయు ద్వీపభవుమొగడయు, ఆలవలుం బలవలును దొడిగి • శీఘ్రమగొంగక
బలుశాఖలు బలుశేఖలు, గలవృక్షం బగుచుం దొంటి • కిరంకిక నిలింక. 306
- న. తక్షకుం డతివిస్మితుండై మునీంద్రా నీమంత్రప్రభావం బత్యంతస్సోద్రఘాత్రం బది యెట
నేర్చి తనిఁ బ్రాహ్మణుండు. 307

- తే. తొల్లి యుగగులవివహిల్లి • కల్లగిము, పల్లడిల్లగఁ దలపోసి • దాని నడవ
బ్రహ్మ మంత్రిము కశ్యపఁబ్రహ్మ కిచ్చె, నతఁడు వెలయుంచె జగమునఁబడియొదియు.
- వ. అంత నానరీసృష్టేత్వగుండు తనసీతికొశలంబున నాతనితో స్ఫుర్పంబు చేసి పరీక్షితుం
డిచ్చుధనంబుకంటె నే గొన్నిమడుగు లెక్కువ యిత్తుం గొని పొమ్ము పరీక్షితుం
డమోహుచ్చిశాపినిహతుండు గావున నట్ల కావలయు ననినం గాశ్యపుండు ధన
లోభంబునం జేసి వానివలనం బెద్దమొత్తంబు విత్తింబు పుచ్చుకొని క్రమ్ముఁజనియె.
- తే. *గోడి హొజగించు సత్యంబు • పాడిఁ జెఱచు, దుష్టబుద్ధులఁ దగిలించు • దోసఁగువెందు
లాఘునఁచుఁ గూర్చు స్థిరని దొ • లంగఁ జేయు, నేను చెప్పును ధఃలోభఁమెంతచెడ్డ.
- వ. కాశ్యపుండు ధనలోభంబునం జేసి కదా యిట్లు చేసె నని వెండియును. 311
- తే. కట్టియల కొక్కఁ డట కేగి • చెట్టు నెక్కి, దానితోఁ గాలి మఱి దాని • తోన బ్రదికి
నచ్చి కాశ్యపుమంత్రి • భాస మంత, వెలయ నెల్లరును దెచ్చ • వింటి మేము.
- వ. అంత నాతఁడును నాగికుమారులఁ గొందఱుం బిలిచి హిరు తాపసులై పరీక్షితు
నికడను ఫలంబులుఁ బుష్పంబులుం గొని పోయి యిండు నేను మీకొనిపోవుఫలంబు
లలో నిమిడి యుండెద ననినఁ గామచారు లగువా రిట్లు గావించి నంగీకరించి.

- తే. తాపసులై వేదశాస్త్రముల • దగఁ బఠించు, కొనుచు భుజానిపిర్చింపఁ • గోరె కొన్ని
ఫలములను వెంటఁ గొని పోయి • ప్రస్తుతించి, కాన్క-వెట్టిరి వారిని • గొతుకమున.
- వ. అంతట.
- చ. ఫలములఁ గొందుఁ బార్థివుఁ డ • వారెగ వారి బహుకరించి నూ
రెలఁ గలమంత్రులం బలుక • రించుచు నం దొకపండు విచ్చుడుక
మిలమిలఁ గొట్టుకొందు నొగి • విట్టి యుఁ బు ర్గిణునంతయై కడుక
నలు పగుకన్ను లెఱుఁయి • నెల్లగుమేనుని గల్గి వెల్లుడుక. 315
- చ.† పురుగువిషంబునం దనకుఁ • బుట్టు భయం బినుమంతయేని యుం
బరఁగదు ప్రార్థు గురింప ముని • వాక్యము వ మృగు నంచు దాని న
క్కురువిభుఁ పుత్తిమూంఁగమునఁ • గొంచుఁ బకాలున సవ్వె సంత స
ప్పురు గుంకంబు గాఁ బ్రబలి • భోరిన భూపతి ముట్టై ముట్టిక. 317
- క. ఆతఁడు ఘోరవిషానల, పాతమునం బూర్చి వట్లు • పడి చచ్చి కడుక
భీతిగ భస్మం బయ్యెక, భూతలజన మెల్లఁ గుండఁ • బురునింశవహ. 318

* గోడి=గోడము; (వాడు గోడిగానంపాము చేయుచుండెనని గోదావరిమండలమున వాడుదురు)

† మట్ట=కఱచె; (ఇట్లు గోదావరిమండలమున వాడుదురు)

- తే. అశనిచితము నప్పింప • సమప్త గలదు, కాలసూత్రము హరియింప • వీలుపడును
ఘోరరోగము లునుగంగా • మేర యగును, విద్రవశాపము డిప్పింప • విధికి గాదు. 319
- వ. అంత సంతరితి సున్న జనం బంతయుఁ బంత్రాక్రంతిం బఱు భయంబున నాఁగి శ్రీమ
నుం బజ్జప సౌధంబునుం గాలి కాలి నేలఁ గూలి భస్మానశేషం బయ్యె • పును
సంత్రాక్షి కుత్తిరిలోకప్రయలు నిర్వర్తించి నెరుక సకలజనముషీఱున రాజపురోహి
తుండు బాటుండ వగుని న్నికొరసరాజ్యంబుం దభిషిక్తు గావించెనని చెప్పున గంట
నీరు నెట్టుకొనుచు నిట్టిహార్మ ప్రచ్చి జనమేజయుండు మంత్రుల ప్లవ్వెను. 320
- మ. మునిశాపం బది హేతుభూతముగ నా • మూర్ఖుల మూర్ఖులైన
స్థనుజేంద్రుండు సునుండు నాక పృథులా • మర్షింబున గాల్చి నై
చెను నానత్యులఁ బోలుకాశ్యపురకుం • జన్మింబు మర్షించును
ప్తుని వానిం దెగిగార్చ కుండిన నా • శోకంబు చల్లారునె. 321
- మ. ధనలోభంబున బోయె సక్కింత గరు • తృప్తయ్యుం యక్కాశ్యపు
డనివార్యుం డుం వచ్చెనేని నిజమం • త్రాగింపుశక్తి జగ
జ్జనితానరునిం బరిక్షితుని వి • శ్వం జెన్న రక్షింప నో
పును గా మా కిలవంకిభాగ్య మెరుల • బృక్ గర్భ మిట్లుండె గె. 322
- వ. అని దుఃఖించు జనమేజయు నోదార్చుచు మంత్రు లిట్లనినె. 323
- క. మందులు మాటులు మెనపిం, నెం దేనియుం జన్న నితరు • తైలుగినినిలయం
బం దున్న వేల్పు లడ్డిన, సందేహము లేదు చాపు • జనులకు వచ్చుకె. 324
- వ. అని మఱియును. 325
- చ. జనుకునిపోకకు స్మరి వి • చారుము నొందకు మెట్టివారి కొ
పును జనంబును స్మరిగా • ముక ధనవి నిష్ఠిదోదింబులై
జవర నీ వనేకస్మృత • చంద్రసమదితపాదమిం • జై
తనకు మ శేషభూభరణ • దక్షుండై ప్రిడ నేలు మెప్పుడుకె. 326
- చ. తగఁ బగఁ దీర్చుకొంట విహి • తం బది రాజుల కందు మూర్ఖుడై
తగ దన కమ్మనీచతికఁ • ద స్వాసరించినతక్షకాధముం
దగిలి సఖాంధనంబుగ ధ • నంజయకేలములందు వేల్పుటల్
దగు సని స్వయాగము ను • దంకుడు సెప్ప సదొప్పు భూపరా. 327
- క. మాకు ను నీకు నుదంకున, కాకుముపప్రియకులేశ్వ • రాత్మలకును నీ
లోకమునకు సది యిప్తము, చేకొని సర్వాధ్వరంబు • చేయుము వేగకె. 328
- వ. అనిన విని పారిక్షితుం డక్షిణానోపదీపితుండయి తత్క్షణంబ ఋత్విజులం బిలువె

బంచి వారే కట్టనియె.

320

—◆◆◆ సకమేజయురసిగ్ధయోగము. ◆◆◆—

చ. స్వధులవిహసలంబునఁ బరికిత నేర్చెను గానఁ దక్షకుఁ
నిష్ఠవిహితాభ్యుంబున హ విరుజు లెన్నఁగ దుర్భరాగ్నిహో
నిధనము నొంగ వేల్పుటకు నే సమకట్టితి న్నెట్టిదై నది
ద్విధి గల దేని చెప్ప సత్తఁ దేనతఁ న్నీతి నహింసఁ జేయుండీ. 330

వ. అని యుద్విజు లిట్లనిరి. 331

క. సక్త దేవవిర్భూత, మై నల నిధ్యోవిధాన మగి యెరు లేరు
క్షకొల నేను పురాణము. లోకరిణి బలుకుఁ గాన నిది నీక లగుక. 332

వ. అని స్వస్వర్యవిధానము గల దని విన్నవించి సకమేజయుండు నది యట్టిద యగు
నేని యజ్ఞాయతంబు విర్భూతపుఁ డని నియమించుటయు వారును దృఢజలకాష్ట
సమేతంబై భవభాగ్యసంప్రభూతం బగుకొక్కవికాలనిమగ్నచేతంబు శాలానిర్మా
ణము సేయుటయు నాయారిమిత్తంబు లని వాస్తవిద్యావిశారిని డగుకొక్కసప్తతి
భూపతి కట్టనియె. 333

తే. నను శాలావిర్భూతి నుణి నాయ, సేయించెను సత్రి మ నింద్య మగుచు
సమమ సైకవిప్రుకరిమున నుడియింపరాదు మునుచునునెక్కమోరాజుచంద్ర. 334

వ. అని వానిను పు సెడచెవిగ బెట్టి యక్షంబుం గృతనిశ్చయుగా డై జలమేజయుండు
సువర్ణసర్ప యనుకాశరాసుచాత సపుష్పమాదేవి ధృష్టాక్షిగా యక్షనీడీతుం డై
యథాశాస్త్రవిర్భూతంబగు యజ్ఞాయతంబునం బ్రవేశించె నపు నుచ్యవనాన్వయస
భూతుం డగుచండధాన్యపుండు హాగ యై కొత్తగు డగుజై మిని యుద్ధాత యై శార్ఙ్గ
వుండు బగ్నిహు యై విలిగింప గన్వయ్యుం డై శిష్యసౌశిష్యసహితుం డగువ్యాసుండు నను
ద్రోష్ట యై హస్తాగ్రోద్ధాతకమృతకంఠిశృంగిల్యసర్వతినాదిమైత్రీమాత్రేయా
నితదేవలశ్రీతగ్రనగ్నమగ్రనగ్నిభూతులు సదస్య లై సత్తంత్రులంబు నివ్వ
రించుమఁ గృష్ణాంబరసంధాము నాకన్తనీతులు నై స్వాహాన్వయసహితా రామ
తనగి సర్పింబుల నాహ్వానంబు సేయుటయు సమ్యహంప్రప్రభావంబు వాసుకు
లసంభవు లై సకలకామంబు గాలవేగ కాలనం పిచ్చలామలును దక్షిణులను
భూతు లై సపుష్పాంధక మండలి శరభ ముగ్ధ విరోహశాములును నై రావతికుల
సంభూతు లై సపారావత సాహిత పాండిత హరిశాములును గౌరవ్యకులజు లై సవేదీ
స్కంధ కుమారు కేకకుండుల శాపాక శృంగబే ధూర్తికాదులును ధృతిరాష్ట్రకు
లజు లై సశంకుకర్ణ పితరక నుతార సుఖసేచక కామరక భైరవ మణిస్కంధ వీరణకా

దులును నై సనాగసుమారులు ద్విత్రిదశశతశీరులును ద్విత్రియోజనప్రమాణాయామ
పర్వప్రతిమాస కాయులును బ్రహ్మదండనిషీతులై వేలు లక్షలు కొలులు నర్బదం
బులు స్వర్బదంబులు ఖర్బదంబులు మహాఖర్బదంబు గాఁ గట్టలు కట్టకొని బిట్టచరుడు
సయ్యగ్నికుండంబులగు నుప్పగూలి రహ్మత.

335

శా. స్వాహాకారంబు సుద్విదేశలక్ష్ • వ్యాపించఁ గానైత్తిక్ష
హాహాకారముతో భయప్రచలితి • స్వాగతంబుతో నెందఁగుట
దేహంబు ల్విడఁగంగ ద్విజ్ఞీలుదు • దీనాతిగోధ్వని
నాహాయ్యంబును గోరె నిల్చుకొనుచుం • చాఁజొచ్చి నియ్యగ్నిలక్.

336

మ. కపి నిట్టూర్చుచు నొందొరుగ వినుచుచుం • గంపంబున గట్టెను
స్పృహ లుట్టెను శక్లకృష్ణముఖనా • నానర్థదేహానాగుల్
సజీరాప్రజ్వలదగ్నిమండములఁ గు • స్పృహ లిప్పులై నేననేర
పపితబ్దంబును బ్రేలుశబ్దమును భూ • భాగంబు మ్రోగంగ నిష్క.

337

ఉ. మట్టిగడంబు లట్లనల • మధ్యమునం బడి కాలినోపుచుక్
దుస్తుము నై నదేహములు • దొప్పలు దోలులు కుప్పలూలై
మొత్తిములై చెడంగ ముచు • మున్న నసావలలాదు లొరెనో
సత్తిజ్జీ గాల్వ లై పుచ్చె • సుంకట గొలె యుప్పటిల్లగల్.

338

న. అనమయంబున.

339

మ. అనరాధాచుక్కై కపిఁ టు • ధ్వజులను రెండుకు
పపు జార్దం డిను క్షూర్యకల్పినిమహా • యంత్రాకెం దా కే
సెయ్యాచంబులఁ బాకనై రికిడక • త్ర్యంబుత్త్రం బోలు రె
గృహకోఁ గాపుము కాపు కాపు మనురా • రీ యందుఁ బ్రాణిమినుకొ.

340

చ. దేవేంద్రుం డిది యంగయు నెఱింగి యున్నవాడ కాపున వాని నోడ కుండు మని
తనచెంతం బెట్టుకొనియె నిటవాసునియు సర్వస్వనిరశివివాశనంబునను నెత్తంబిఘ్నూర్ణ
మానమానసుండై శోకించుచు నిజసహోదరు బిలిచి నిన్నులపొలియ మ్రోజిం
గించి యుట్లనియె.

341

—◆◆◆ ఆస్తీకుడు స్వయాగ మడుపుట. ◆◆◆—

శ. తల్లి తల్లిడిను చ్చుకం పొడలు నుం • దాపంబు నే పయ్యె బ
తల్లం దోటిలు దిద్దిరం దిరుగుఁ నా • సేనుం జముం గొల్పుటల్
దెల్లం బయ్యె సమస్త బంధుజనముం • దేలించుకాలంబు నం
ధిలై న్ని కపు డెంచి వేగపడు మా • వీకోకి మూలముగల్.

342

- క. ఇది కోరి కాదె నిన్నా, ననియుచు ఇడి వీనిఁ బడియుఁ జాలిలి మింకన్
బడు లన కాన్తుని స్వపు, నడినునకుం బుచ్చి మమ్ము సాతవె తల్లి. 343
- వ. ఒక్కఁడై తడవిన కలనర్పవిదానం బగు ననిచు జిత్కారు వాన్తికం బిలిచి కార్యం
బెఱింగించి నయె. 344
- తా. అన్నా ముఖ్యు లెల్లరును నిన్నాశించి యున్నారు వీ
దెన్నో ల్ల పడంగ నైతి మును నిన్నీక్షించ భాగ్యంబు గ
ల్గి విష్ణుని వీరి నెల్ల గరుణం గాచానుకాలంబు న
చ్చెన్నిరాష్ట్రపాతశక్తి నూని నివాసి నేవోగింపం దగున్. 345
- వ. అని చెప్పి నపు నీమాగులనిద్రోగింబు నెఱవేర్పు నునులయు పరంప సన్దర్శింప
గావుల నల్ల దొడ పంపం జని వాసుక్షిభృతుల నాశాన్తిండుచు. 346
- క. మామా జనుమే జయుకడ, పేరులు నే బోయి పత్ర మింక గా కుండన్
నామముల జేసి మిగిలె, సాముల బ్రదికంబు నెగపు వాయుడు మీరల్. 347
- వ. అని పంపం బై వారి వీక్షించి హస్తినాపురంబునకుం జని దావైచాలకుల స్తుతించి
జనుమేజయునియాగాయతనంబుకుం జనుడెంచి స్వస్తి నచరపూర్వకంబుగా నిట్లు ప్రస్తు
తింపె. 348
- మ. కరుదేశంబునకు నిర్విభూషణుడ నై ఘోరాదిమప్తేభకే
సరి నై సాంపననిరతస్థినుడ నై స్వగౌరవాసూతికన్
నిరభ్రామిలకు ససూనుడవు నై వర్ధిల్లుదు బొల్బునో
సునాధిప్తిమాన్వై భవ భవ స్తోమంబు నామాస్యమే. 349
- అయగ్రాహి. ప్రాజ్ఞుడు సుయజ్ఞస్వపు యజ్ఞమును దాశరిధి
యజ్ఞమును వైశ్రవణ యజ్ఞమును వేధో
యజ్ఞమును వ్యాసముని యజ్ఞమును చంద్రిముని
యజ్ఞమును నైషధుని యజ్ఞమును నావీరా
జ్యజ్ఞమును గౌతమి యజ్ఞమును గేశవుని
యజ్ఞమును ధర్మజుని యజ్ఞమును శ్రాద్ధే
జ్యజ్ఞమును నానాగి యజ్ఞమును సదయిన
యజ్ఞముల బోల్పెను యజ్ఞభుజు లెల్లన్. 350
- తా. సాక్షాత్పక్షుల జంగం బేర్పడి జగి త్సంభావనీయప్రభా
లక్ష్మీంపం దగుబాదరాయణుడు లీ లం దా నుపద్రవయై

- రక్షాభారముఁ బూని నీమఖమునం • బ్రత్యక్షమై యుండె నీ
వీక్షింపఁ రఘురాముఁ బోలుదువు లో • కై కప్రభావోదయా. 351
- ఉ. నీ వొసరించుయజ్ఞముల • నిచ్చలు హవ్యము లిప్తదక్షిణాత్
సావకసాక్షి గా నొసఁగఁ • బట్టుచు నేల్పులు నేలవేల్పులుఁ
లావుగ నీమనోరథము • లఁ భలియింపఁగఁ జేయుచుండు నీ
వే వసుధఁ సురేశ్వరుఁడ • వెన్నఁగ లేరు భవాదృశుల్ సృపుల్. 352
- నీ. పార్థివోత్తమ నీస్ర • భావము మాంధాతృ, ననుమతీశ్వరుప్రభా • వమును బోలు
క్షీతిసాధ నీదృశ • వ్రతము మందాకినీ, సందనువ్రతము • కించి వచ్చు
రాజాధిరాజ నీ • తేజోధికి మృహ, సృ రునిజేడమునకు • సాటి యగు
ధరణీశ నీస్రభు • ద్వైవహత్త్వము సహస్రీ, నయనుస్రీభుత్వంబు • సమ సమగు
తే. ధర్మని బోలుదువు నీవు • ధర్మమునను, నసువులం బోలుదువు నీవు • వాసులిమి
గృష్ణుని బోలుదువు నీవు • కేరీ గరమ, రాజమాత్రుండనా నీవు • రాజరాజ. 353
- వ. అని యనుఁగొనవచంబులం బ్రస్తుతించి • సందఱుగ నీశు లాను నపుడు జనుమే
జయుండు స్రీసన్నం డయి ఋత్విజులదిక్కు మొగంబై. 354
- క. బాలుం డయ్యును వృద్ధుని, పాలిక నీనిచ్చిసుతుండు • పూర్ణాస్త్రి
శీలముం మదిఁ గరంచెను, వాలాయం బితని కిత్తు • నా మే డైకఁ. 355
- చ. అనిన సదస్య లిట్లని రి • హస్యచితేడ యితంప బాలుఁడ
య్యును స్థవిరుండు వోలె గడు • నున్నతుఁ డై వెలుగొందు మున్నా
డనితెగిబలతేజముఁ • సర్వండు నీవలం స్వరంబులం
గొనఁగ సమరుండు విబుధ • కుంజరుఁ డన్న మహిమపేల్చుచుండు. 356
- క. స్వస్తి నవోముఖరితుఁ డగు, నాస్తీకుని నూచి యుండె • స్థిర ని
నిస్తుల మగుమర మేదే, బ్రస్తుతముగ నల్లు సమగ • నలయుం బ్రయముఁ. 357
- శా. ఆలో హహార వచిమఁ దక్షకుడు గా • డయ్యుఁడు సుచిచ్ఛిష్టమై
కా లూఁదెం దినమందు వాఁ డిలకు రా • కిం యుండే సప్తవి
బ్రీరో నాఁగెడు నా సుగేంద్రుఁ డనుచే • పూ యుండ్రు బాహువుని
బాలింక సమకట్టె నా మజీయు నా • మహిమంబు గావింపఁ. 358
- మ. మరకుం దక్షకుఁ దాక్కుండే పగతుండై • మా తాడ్డి మున్నెగ్గొం
ర్చినవాఁ డాతని మంత్రశక్తికలిమి • శీఘ్రంబు రప్పింపుఁడి.
ద్రునితోఁ గూడ నతండు దుష్టులకు నెం • దుం దాపు దానిచ్చె నెం
చని మిషల్కుట శిష కర్ణం డనుచు • నావంతంబుం దెంచుకొ. 359

- మ. అనిరక్త హేమత సహేంద్రతక్షకముగా • నాహవ్యసమంత్రం బాగిన్
ఘుంతేజఃప్రధితప్రభావమున నా • కర్ణించి ఘర్ణించుచు
నివ్వనియోగించిన నింద్రుఁ డాసనముతో • విత్రస్తుఁ డై రక్షకుం
గొని యేతెంచి దివి నృలంగుచుఁ గనుం • గొంచు స్వనం బార్తుఁ డై . 360
- తే. తన్నుఁ దక్షకుతో సన్నిఁదగులఁబడుము,వడిగి నని పెల్కుచును హామఁమడరువిధిని
సలుపుమిండుటఁ గని లోన • జంకీ యరఁడు, పుట్టమునఁ దక్షకాహిని • జుట్టఁ బెట్టి.
- మ. లఘూత్రం బటు లున్న సక్కిగ్రస్తో • లా వేది తాను నృగూ
హానియాన్నిని ద్రెల్ల నొ నని మఱం • బల్లాడ సుత్రాముఁ డొ
క్కనడిచి దక్షకుఁ ద్రోచి తా గివిక నే • గి న్నావఁడు విత్రస్తుఁ డై
ససప్రస్తుతులార నీరుడ ననుం • డా కుండ రక్షింఁజే. 362
- క. అని వేఁడుచు సన్నిం బడు, సనువున నాస్తీకుఁ డాగు • మాగు మరుటయున్
జనాధ వం మొసంగుము, మనువుము సర్పముల నింక • మఖ ముడిగి వడిన్. 363
- మ. అనఁ బాఠ్యేతుఁ డిట్లు నల్కును మహా • త్యా నీ విటం గోరనన్
ధనధాన్యంబులు వస్తువాహనముఖ • ద్రీవ్యంబు లే మైస ని
త్తురు గా కెంతయు సంతరింగముఁ యుం • దుం దత్ప్రసత్వంబు మే
ల్లఁ గామిచెవనధర్మం బునుగఁ జా • ల న్నన్న మన్నింపుమా. 364
- తే. ఆరుడు నాస్తీకుఁ డిట్లు • మనుజనాధ, నరము లితరమ్ము లెవ్వయు • వలన దీ గ
లాడ వేయి నిమ్ము నాఁయాడినట్లు, సలుపు టనుపట్టివరి మొండుచాలు నాకు.
- వ. అది నారల్లివంక దట్టంబుల కెల్ల డేమకరంబు గావున ని ట్లరించుదుంటి నని పలుకు
చున్నంత. 366
- ఉ. తత్త్వవిశేషం దాస్తీకుఁడు • తక్షకు నాగు మటన్నమాత్రీ నీ
సత్త్వము వీగి వాడు సన • సదృశసంబుఁ ద్రెల్ల కుండుటన్
ఋత్విజు లెల్లఁ గాంచి మది • నెంచి మునీంద్రు నశేంద్రుతోడ నీ
సాత్త్వికమూర్తికి న్విరి మొ • సంగు మితండు మహాత్ముఁ డాయన్. 367
- వ. అని పలుకుటయును. 368
- చ. విని జనమేదయుం దచటి • విపులు చెప్పటఁ జేసి తొల్లి యి
చ్చివరవాక్యముం దలచి • చేయున దేమయు లేక వానిని
గని వరి మిచ్చితిన్ మదికి • గా దయిన స్వవనంబు మానితిన్
మనిచితిఁ దక్షకాద్యహికు • మారుల నింకిట నందుఁ బల్కుచున్. 369

- శ. అవభృథము చేసి యాగం, బవశేష్టము గాక యుండ నార్యులు మెచ్చన్
సుశేషభూరిదక్షిణ, లవనీశుం డిచ్చె భూసు, రావళి కెల్లన్. 370
- చ. ద్విజులు సదస్యముఖ్యులకు విత్తము మొత్తము గా నొసంగి యున్
సుజనుడు లోహితాస్యః డను సూతునకు స్మృతియుం బ్రసర్పకుల్
ప్రజలకు వేనవేల్ ధరప రంపరులు స్మశానభూమణంబులున్
వృజనపరాజ్ఞులుం డొసంగి వేమక నాస్తికు సంపి పుచ్చుచున్. 371
- ఆ. రత్నకాంచనాంబ రంబు లాభరణంబు, లెన్నియే నొసంగి సన్నుతించి
ద్విజవరేణ్య సింపు వెండియు సపు డప్పు, ప్రీతి రాగ సవధ, రింప వలయు. 372
- క. అవలక్ ముఖ్యముగా నే, దవిలి పొనర్పింగ నుంకి ధరణీద్రులు నే
లపు సన హయమేధం బను, సవనం బందులకు రాగఁ జను నీ కసఘా. 373
- వ. అనన నయ్యాస్త్రీకుం డట్ల యగుం గాక యని ప్రీతుండై వెడలి మాహుల్యహం
బరిగి తనపోయినచ్చిన వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించుటయు వారు సవారితకాతూ
హాలాయత్తచిత్తులై భాగినేయుం జూచి. 374
- ఉ. లెల్లుండ నీకతంబున మ హామఖవహ్నిముఖాంతరంబునం
ద్రైశ్లోక మే మిలం బ్రదుకఁ దీరి శుభంబులఁ జేరఁ గంటి మీ
వెల్ల విధంబులం దగును వెన్నఁగ నీకు వరిం బొసంగ మా
యుల్లము వచ్చె గోరుకొను మోయి కుమారవరేణ్య యిష్టమున్. 375
- వ. అనిన సతం డీయాభ్యాసంబు పఠించువారికి సర్వభయాదులు నొంపి పరాజ సమగ్ర
హింపుఁ డిదియ నాకు వరిం బనిన వారును. 376
- చ. ఘనుడు పరిక్షిదాత్మజుమ ఖంబులఁ ద్రైశ్లోక యుండఁ బాముల
నృనిదితి మేకి నై ననిను మానసమందుఁ దలంచునట్టిభూ
జనులకు స్పృభీతి యని శంబును బాయు వరంబు నీకుఁ గా
మనుజుల కిచ్చినార మిట మాటయె మంత్రము గా నెనంగుతన్. 377
- “శ్లో. న రాప్సస్పృభద్రం తే గచ్ఛ సర్ప మహావిష
జనమేదయస్య యజ్ఞాన్తే హ్యస్త్రీకవదనం స్మర.”
- వ. అని యీమంత్రంబు పఠించినవారికి సర్పభయంబు గలుగ నేర దని మహియు. 378
- తే. ఆస్తికునిమాట వినియు న హంకరించి, తొలగఁ కేన్నమేనియు నిలిచి యున్న
దానితలనూలువైయ్యలై ధరించెద్రైశ్లు, సనుచువరమిచ్చె బాము లయ్యాస్తికునకు.
- వ. లెల్లు సర్పరా జగువాసుకివలన వరింబు వడసి యాస్త్రీకుండు చని గృహస్థుడై కాల
కృమంబునఁ బుత్తులం బాత్తులం బడసి పరంధామంబు నొందె నది జగత్కారు

పుత్రుం డగు నాస్తీకునివలెతంబు.

380

॥ ఇది యెవ్వరేని జదివిన, మదిఁ బొదలఁగ విన్న వారు • మహి స్సుభయం

బది యెఱుంగక దురితములం, జదిమి చిరింజీవు లగుచుఁ • జెలఁగెవరు సిరిఁ.

381

క. అని చెప్పె విని శౌనక, మునిముఖులు సూతుఁ జూచి • ముది మెదఁ బొదలఁ

జనమేజయుఁ సు వినిచి, ఘనభారతకథలు విసంగఁ • గొతుకె మునుపఁ.

382

—◆—◆—◆ ఆ శ్వా సాం త ము . —◆—◆—◆

మ. తపయాస్థానిఁ గివీంద్రమాత్రునిగఁ జి • త్తెరిబండు నూహింప క

ప్తునిగా మి త్రునిగా గుహాత్త మునిగాఁ • జుట్టంబుగాఁ జూచుచుఁ

సను నెల్లప్పుడుఁ జంద్రహారీధరణీ • నాఘండు మన్నించుటఁ

నిను సేవించఁగ నుసితం గలిగి కొం • టిఁ స్వల్పాకేశ్వరగా.

383

శా. పాన్యక్యాలములందును స్మృదులభా • స్వత్తిల్లుమం భోనిగో

దాన్యంబులహితసైకరవం • స్థాంబులం నుండి నే

నేపేక్ష భజియించుచు న్నిను మదిఁ • వీక్షించుచు స్నేహుఁ

గావించుం గృతు లెన్నియే నను దయం • గాపాడు నోవ్వెవరా.

384

గద్యము. ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర

సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవీరాజ

ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణ భారతంబునం

దాదీప్యంబునం దృఢీయాశ్వాసము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

ॐ

బాలాత్రిపునుందర్వ్యసము.

శ్రీకృష్ణభారతము

ఆదిపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

ముక్తిలపుకీర్తన
సోమార్చితాదమీ • శ్రుతిపారశ్రు
త్యామోదాంచితహృదయా
స్తోమప్రియ విగతరాగ • సుగుచిహూసా.

1

—♦♦♦ భాగవతాంశము. ♦♦♦—

చ. అక్కధకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు జనమేజయుండు సర్వస్వత్రం
బుపక్రమించి చేయుచుం గర్భాంతరంబులఁ బురాతనపుష్కాకధాశ్రవణానంత్రం దగిలి
విద్యద్దోష్ఠి నున్నసమయుంబు. 2

నీ. కనియె నేమహితాత్మ • కుని సప్రవతి శక్తి, వరపుత్రుఁ డగుపరా • శరునిపలనఁ
జదివె నేమహనీయుఁ • డుదయించినంతనే, పునఁ యె సాంగి వే • డింబు లెల్లఁ
గలిగించె నేముని • తిలకుండు శంతను, సంతతి నెనఁగింప • సత్తనయుల
రచియించె నేకవి • రాజ పురాణముల్, మించి లగం బుద్ధ • రించుబుద్ధి

తే. వజ్రల నేయతి లోకైక • వంద్యుఁడగుచు, నతఁడుసత్వవతుఁడుబాద • గాయణుండు
వచ్చె శిష్యసమేతుఁడై • సచ్చర్మితుఁ, డయినజనమేజయుఁడు పైల్పు • పట్టియెడకు.

౪. అట్లు వచ్చువాని కఖలఋత్విజ్ఞసంపత్తుల డగుజనమేజయుం డిదురు వోను లో
డితెచ్చి బృహస్పతి నిగ్రదుండుంబలె నాఋషి నావాహనాననవిన్యాసనార్ఘ్యసా
ద్యాదివిధుల నధ్యర్చించి వినయవిశమితోత్తమాంగుండై యిట్లనియె. 4

౫. భారతవంశభూషణులు • పాండుకుమారులు ధార్మరాష్ట్రులు
వారికి భేదకారణము • వారిగఁ బుట్టి పరాకమంబునం
బోరి సమస్తలోకమును • బోకడఁ బెట్టిరి భీష్మముఖులు
మీరలు నుండ నిట్లు మితి • మీఱుటకుం గలి మేమి చెప్పఁడి. 5

న. అని యిట్లు మహా భారతకథాశ్రవణకుతూహలాయత్తచిత్తంజై విన్నవించినం
గరుణించి కృష్ణదేవ్పాయనుండు వైశంపాయనుంజూచి భారతాఖ్యానంబరియు
నాద్యంతంబుగా నాచెప్పినవొప్పున నితనికిం శెప్పు మని నియోగించుటయు
నతండును. 6

క. నేదవ్యాసమహాముని, కాదిం దండ్రహామ • మర్పించి మునీ
టార్పిడితుఁడై మోదితుఁడై, వేదంబును బోనిదాని • విభ మిట్లనియెక. 7

మ. ఘను లాపాండవభార్తరాష్ట్రులకు లో • కవ్యాస్తభేదంబు
ధనలోభంబున రాజ్యకాంక్షమెయి జూ • దం బయ్యె నద్దానిచే
వనవాసంబు ఘటిల్లె బాండ్లపుల కా • పై వారి కాలంబు న
చ్చెను దత్తర్థము ప్రస్తుతించఁ బడియెక • శ్రీభాగతాఖ్యాన మై. 8

—◆◆◆ భాగవతాంధ్రమామ. ◆◆◆—

నీ. పాండుభూపతి తొల్లి • ప్రవజతుం డయి, తనయులఁ గని కాసఁ • దనువు విడిచె
మునులు పాండవులను • బుడమునకుఁ దెచ్చి, ధృతరాష్ట్రునికు నివే • దించి చనిరి
వేదమునకా ధను • కేవేదమునకా వారు, విద్వాంసులై జగ • ద్వేద్యులయిరి
ధార్తరాష్ట్రులు పాండు • తనయులకట్టికి, సైంధ క్షిప్రుకుల • స్వాంతులైరి

అ. తొడరి కన్తిశకుని • దుశ్శాసనాదుల, దుష్టబోధగజేసి • దుష్టుఁ డాగు
యోధనుండు వారి • కుజక యెగులు సేసె, రాజ్యలుభుఁ డగుచును మఱ చెడఁగ.

చ. అలసి నదీసమీపమున • యం దొకచో నిదురించుభీమునిం
బాలుపేట నంటఁ గట్టి జల • పూరమునం బడఁ ద్రోచియుం గడుక
సిలుగుగఁ గృష్ణసర్పముల • చే గజపించియు భోజనంబునం
గలిపి విషంబు వెట్టియును • గాతీయ వెట్టిరి వారు చెట్టలై. 10

అ. బలము దైవబలము • కలిమి నాభీముండు, బ్రదికె నీటఁ బడియఁ • బ్రబలవిషముఁ
దనియ నంగసంధు • లనుగోడైత్రాచుల, గములచేతఁ, దద్ద • కలివఁబడియ. 11

తే. ప్రబలి ధృతరాష్ట్రసందనుల్ • పాండవులకుఁ, జేయుపకారములు దుష్ట • చిత్తునకును
జేయునుపకారములువోలఁ • జెన్ను దటిగి, వ్యర్థములయయ్యె నెగిడె న • బలముకలిమి.

చ. త్రిదివమునందు నుండియును • దేవవిభుం డెటు ప్రాణికోటులం
బాదలఁగఁ జేయునో సుఖము • పొంపిరివ్రావఁగ నెందు నుండియెక
విదురుఁ డొకండు వారి నటు • వీఁగ కపాయములం దొలగించుచు
బాదలఁగఁ జేయుచుండె నటఁ • బోల నుపాయములకా ఘటించుచుక. 12

- మ. *ధృతరాష్ట్రానుమతిః సుయోధనుఃకు గుం • తీపుత్రులం గూల్చఁ గా
జతుగేహం బది వారణానతముఁక • సంధించి బంధుశ్వుముఁ
మతిలో నెంచక వారి నుంచి యట హా • మంబుం బొనర్చంగ ను
న్నతటిఁ దాని నెఱింగి వారు మృతికి • న్నాకుండి రాయస్థితిఁ. 14
- ఆ. సడికిఁగేయఁ బచ్చ • వడి దరికొలుపంగ, నున్నవానితోడ • మున్న లక్క
యిల్లు గాల్చి భీముఁ • డెగె సొంగంబు, వలనఁ గొంచును చిస • వారి నెల్ల. 15
- సీ. అన్నదమ్ములఁ దల్లి • సఱకడ నిడికొని, వడమునీ చనుచుఁ గా • ఁడవియందు
ఖలుఁడు హిడింబుఁ డె • క్రవ్యాదు సడఁగించి, వానిసోదిరి హిడింబును వరించి
ఘనుని ఘనోత్కమం • డనుకుమారునిఁ గని, సతి సుఖ విడి యెక • చక్రమరిగి
తనవారితో సట • ధరణీసురుడువోలె, దినరి ఒకుం జరిపి • ఁనులఁ గాచె
- ఆ. నంత ప్రాపకీస్వ • యంచరిం బని విని, వడుగు లల్లు వాగు • వడచి ద్రాసదు
పురికిఁ బోయి యచట • భూసురావనితోడ, గలసి తస్య హంబుఁ • గాంచి రిపుడు.
- ఉ. ఎచ్చట నెవ్వరుం గొనయ • మెక్కిడఁ జాలనినిల్లు నంచి వి
వ్వచ్చుడు పంచబాణము ల • వారణాలీల నిగిడ్చి వైఁ గనఁ
నచ్చెడుమత్స్యయంత్రమును • నక్కలు సేసి జయించి రాజులఁ
బెచ్చిన పేర్చి ద్రాపదిని • వే కొనినచ్చి మొసంగె చిల్లికఁ. 17
- వ. తల్లియుం దాని నేపు రనుభవించుఁ డనుటంజేసి పాండవు లావళుం ద్రాపదిని బెం
డ్లియాడి కాంసల్యపురంబున నెక్కనంవత్సరం బుండి ధృతరాష్ట్రానుమతంబునఁ
దమ్ముఁ దోడ్కొనిపో నచ్చినవిదురునితో హస్తినాపురం బరిగి తల్లికిచే నర్ధరా
జ్యంబు నడసి ఖాండవప్రస్థంబు రాజధానిఁ గాఁ గొని యటఁ బెక్కువ్సంబులు
రాజ్యం బేలుసప్పు డహనుడు తీర్థయాత్రలు సేవించుచు ద్వాపకకుం బోయి
బలధద్రానుజం డెఱుంగ సుభద్రం దెచ్చి పెండ్లియాడి యభిమన్యుం డనునీతండ్రి
తండ్రిం గనియె సతండును. 18
- మ. క్షపదియాణేఁసులయూడునాఁ డయినయ • భ్యాన్యుమం దొక్కిజా
ముదయూర్కొండన మండి మొడ్ల కవశం • పొడ్డొస నేదించి భీ
ష్మకుండ్లై శత్రుల నూచకోతలుగ నె • ప్పం గోసి వేవేలఁ ద
త్పదమందుం బ్రవహింపఁ జేసె గరు లీ • దం జాలఁ గీలాలముఁ. 19
- వ. అట్టిపుత్రుని బడిసినపురుహూతపుత్రుం డగ్నిభట్టారకునివలన ననశ్వరరథాశ్వం
బులును గాండివంబు నక్షయశూచీరంబులు నుం బడిసి ఖాండవవనంబును బరశు

* ఇట హామము బొనర్చినఁగా గాల్చిపుచ్చెనని లక్షణార్థము. † అభ్యాన్యుడు = యావము.

రామకీతి గావించె సంత.

20

చ. మయుడు దివ్యరత్న • మయసభాభవనం బ, పూర్వముగ రచించి • పూరువంశ
జల కొనంగ వారు • తులలేనివైభవ, ముసల జెలంగి రెల్ల • జనులు మాగడ. 21

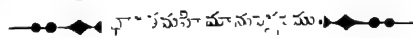
వ. ధర్మజుండు భీమసేనునిచే జరాసంధుం జంపించి దిగ్విజయంబు సేసి సార్వభౌముం
డయి రాజసూయాధ్వరింబుఁ గావించె నట్టి పాండవులమహావైభవమబ్జుకుఁ గా
పోషక దుర్యోధనుండు శత్రునికై తనంబున మాయాద్యూతలఁబు గల్పించి పాండవే
యులం బరాజతులం జేసి పదిరెండొప్పు వసవాసంబు నెక్కయై డజ్జాతవాసం
బును గావమయంబు చేసిన నారును ననుగ బరిగి యున్నంత. 22

మ. సురరాజుండనుఁ డిగ్విజకీలముఁ నీ • పుం గొల్వ నాతండు న
ద్వరముల్ పాపసతాస్త్రముఖ్యము లటం • బ్రత్యక్ష మై యిచ్చె న
క్కురుముఖ్యుల గొనిపోయి స్వర్గమునకం • గోల్కొని బిడొజుండునం
బరమాస్త్రంబు లొనంగెడు నై నరఁ డా • ప్పం గాలకేయూదులకా. 23

వ. అంతరంబ. 24

నీ. విరటునిసాల న • ప్కురువంశశేఖరు, లజ్జాతవాసంబు • పధిగమించి
రపుడు మదాంధుఁడై • కువధంబునం బడు, సింహబలుని భీమసేనుఁ డడఁచె
గురుముఖ్యు లెల్లరు • విరటునిపై చాడి, వచ్చి గోగణములం • బట్టుకొనిరి
సరుఁ డుత్తరునిఁ జేరు • నికు సారథిగఁ గట్టి, గోగణంబు మరల్చె • గొట్టిరిప్పు
తే. నట్లు పదుమూడువర్షములార్చి గడసి, వెనుకఁ డమరాద్యమిమ్మని • వేడికొనియు
నీయకుండిన నప్పండి • వేయు లలిగి, పోరి గలిచిరి కౌరవ • వీరవసుల. 25

తే. అంతః బాండవు లబలరాజ్యులు నేలి, తురగమేధ మొనర్చి విఁదురుఁడును ధృత
రాష్ట్రుఁడు గుప్తముఖ్యులు • ర్వరను విడిచి, స్వస్తి మరగిన నరిగిరి • వారునపల. 26

వ. ఇక్కడ యంతయు మహాభారతంబు నాఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె నని మతియును. 27

నీ. నాకిసాధారోహ • కాకల్పినివరనా, పానంబు శ్రీమహా • భారతంబు
తలపాతికొపపా • రికపర్వతవ్రాత, వచ్చింబు శ్రీమహా • భారతంబు
ఘనతరగర్భా • కామమోక్షమర, పరితాప శ్రీమహా • భారతంబు
నారకద్రావరం • ధనమగ్ధవృక్షక, వాటంబు శ్రీమహా • భారతంబు

తే. పరమపదగామిమిత్రంబు • భారతంబు, భక్తివైరాగ్యవరదంబు • భారతంబు
భవ్యవిద్యోపదేశంబు • భారతంబు, బహునియమసారభూతంబు • భారతంబు. 28

- ఉ. అట్టినుహాప్రబంధము మ • హాత్ముడు వ్యాసమహర్షి తొల్లి దా
నట్టియెడం దదేకమతి • నిట్టటు మెట్టక మూడువర్షముల్
కట్టడ చేసి శీతనగ • కందరమం దొకలక్షపద్యముల్
పుట్టంగఁ జేసె నిజగము • పొంటెను దాని వచింతు నియ్యెడఁ. 29
- క, మేరుగీరింద్రముపూలె, న్నిరాకరిమ్ము రత్న • నిధులకు నెల వై
భారత మఖలార్థంబుల, సారతరం బగుచు వెలసె • సర్వజగములఁ. 30
- క. ఇందుం గలధర్మములే, యెందుం గల విందులేని • నెందును లే వే
సందేహము నెందఁగ వల, దిందే నేదంబు లెల్ల • నిమిషిక నుండెఁ. 31
- క. భరతకులముఖ్యస్థపతుల, చరితలు గీ ర్తించుకళిస • త్కృతలమందఁ
బరఁగెఁ భారత మన నిది, గురువరుఁ డెఱిగించె నాకుఁ • గొన ముట్టంగఁ. 32
- మ. నిరతిం బీయతిహాస మెవ్వఁడు కడు • న్నేమంబునఁ సర్వవా
ఞ్చీరతుండై పరియించునో పరులకు • న్నేర్పొప్పఁ గాఁ జెప్పనో
వరచిత్తుం డతిఁ డెల్లకల్మషముల • న్నర్జించి పుణ్యాత్ముడై
ధరణిం బ్రస్తుతి కెక్కుఁ బంజితుఁడునై • ధర్మాధికామంబులఁ. 33
- సీ. విజగీషు వగురాజ • విని దీని రిపుల ని, జ్జించి భూచక్రీమా • జ్జించి మించు
సుతుల నర్థించిన • సతి భారతము విని, మించికొమాళ్ళను • గాంచి మించు
నామయగ్రీస్తుఁ డీ • యాగమార్థ మెఱిగి, మించినరోగంబుఁ • జూచి మించు
నిలువేద భక్తితో • నిరత మీశాస్త్ర మా, లించి ధనాధ్యతిఁ • గాంచి మించు
తే. సరయ ధర్మాగ్రకామమోఁతుంచితంబు, భారతంబు దీనిని భక్తి • భరితు లగుచు
వినినవారికిఁ బాపముల్ • వెన నశించు, బుణ్యమునుమించు దేవత్వ • మునులభించు.
వ అనిన విని జనమేజయుండు నైశంపాయనున కిట్లనియె. 35
- తే. వింటి సుక్షేపముగఁ గురు • వీరవరుల, నిస్తులచరిత్రీ మెల్ల స • విస్తరముగ
వినఁగఁ గౌతూహలం బయ్యె • మునివరేణ్య, తెలియ నానతి యీయ వే • లలితఫణితి.

—◆◆◆ పూరువంశవృత్తాంతగ్రహము. ◆◆◆—

వ.*అని మఱియు మాహూతస్థులను విత్రిచరిత్ర మొత్త విన్ననుం దనివి తీరిదు గావున మా
పూరువంశవృత్తాంతం బంతయు నాద్యంతంబుగాఁ జెప్ప మనిం నై శంపాయనుం డిట్లు
లనియె నట్టియవ్యక్తం బగుచరబ్రహ్మంబువలన బ్రహ్మాదేవుడు పుట్టి తినికన్నుంగవ
వలన మరీచియు సంగుష్ఠంబువలన దక్షుండును బుట్టిరి. మరీచిపుత్రిం దగుకశ్యపు

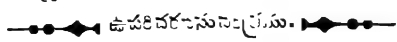
* ఈనామములో సుందర, సుందర, భాస, వామదేవి, లోమన నీ పేర్లు నన్నయభట్టారకుని తెలుగులో
మాత్ర మిట్లుకవిధముగా నున్నవి. కారణము మృగ్యము.

నికీ దక్షపుత్రి¹) యగునతియందు సూర్యుని పుట్టె నతనికి వై సస్వతమనువు పుట్టె నతనిపుత్రిక యగునిలకుఁ బుహరిపుండు సతినికి నాయువు సతనికి సహుషుండు సతి నికీ యయాతియుం బుట్టి యయాతికి యమఘాతం భృతలు పుట్టిరి. యదువునలను యాదవనంశమును బూరునిలకుఁ బూరునంశమును సయ్యె బూరునకుఁ గౌసల్య యరుదానియందు జన్మజయుండు పుట్టి మూడవశతాబ్దములు నొకవిశ్వవిద్యాగం బునిం గోనె సతినికి మగిగరాజనంకిని యగుసుందరియందుఁ బ్రాచీన్వంతుండు పుట్టె నతడు నివాకరుండునగుచు నోలునిజునిం బూర్వునినుం జనించె గావున పల్లవ పీలునంబడి సతనికి యదునంశుడ యగునశ్వయంబు సరియైతి పుట్టె నతనికిఁ ద్రిశంకు తనయ యగునరాగయ ను సహుంకూతి పుట్టె నతనికిఁ గృతివీర్యనినున యగుభా నుమణియందు సారిభాగనిని పుట్టె సతనికిఁ గేకయరాజపుత్రి యగుసుందరియందు జయశ్వేనుని పుట్టె సతనికి విశ్వరాజ కుమారునిగునైసయందు సహుచీనుండు పుట్టె నతనికి వైదిక యగుమర్యాదయందు నిహుండు పుట్టె నతనికి నాంగయందు మహా భోముని పుట్టె సతనికి గిరిసేనపుత్రయ యగుసుయజ్ఞయందు సయతనాయు పుట్టి సదాపేయనిమేధుని నూకపై సతినికి బృహద్రేవునికూఁ రిగుభాన యందు సహునినుండు పుట్టె సతినికి గిరింగరాజునిని యగుసింహపుండు దేవాతిథి పుట్టె సతినికి విశ్వరాజుని యగుమర్యాదయందు బురుండు పుట్టె సతినికి సంగ దేశరాజునిని యగువామదేవియందు బురగుండు పుట్టె సతినికి నక్షత్రనిహుండునిగు జ్వలయ పుత్రయందు సంత్యనాథుండు పుట్టె సతినికి సుస్వతీనియందుఁ ద్రస్నుండు పుట్టె సతినికి గారిందయను నినియండుపుట్టె సతినికి నిగిరియందు మధ్యంతుండు పుట్టె సతి నికి భగీరథపుత్రి యగులూక్మియందు జన్మజయుండు పుట్టె మణియు నాదుష్కంఠు నకు పోవ్వినిపుత్రిక యగునెంతలయందు భానియండుపుట్టె సతినికి గానిరాజుని యగుసుందరియగు మభుమంత్రిని పుట్టె సతినికి దాశాన్తనినికీ యగువిజయయందు సుహృద్నియండు పుట్టె సతినికి నిక్షాన్తనినికీ యగుసుయ్యయందు హస్తి పుట్టె సతనివేర హస్తి నాయుని ప్రశంఠ బయ్యె సతినికి ప్రగర్తరాజపుత్రి యగుచుకోనియందు వికుంఠనిగుపపుత్రి సతినికి నిక్షాన్తపుత్రి యగుసుదేవియందు సజబినియండు పుట్టె సతినికి గైకేను గాంగా వినిల బురు యగుభాన్తలయందు దేవవేలంకూరు గురు పుట్టిరి బురుయందు బుట్టిసంవదంబును సారిపుత్రి యగుతిపతియందు గు రుండు పుట్టె సతినికి దాశాన్తనినికీ యగుసుభాంగియందు విహుంధండు పుట్టె సతి నికి మాగధి యగుసంప్రియయందు సుశైన్వంతుండు పుట్టె సతినికి మాగధి యగుసమృ తయందు బరీక్షిత్తు పుట్టె సతినికి బాహునినిసతి యగుసుయతయందు భీమసేనుండు

పుట్ట సతనికి కేకయరాజకుమారి యగుసుకుమారియందుఁ బరిశ్రవుండు పుట్ట సతనికిఁ బ్రతిపుండు పుట్ట సతనికిఁ బిలిచక్రవర్తి కూతురు రుండునుండయందు దేవాపి శంతిని బా స్త్రీకులు పుట్టి రిందు శంతినియు గుంఁదేవియందు భిష్ముండుపుట్ట సతండు సత్యసతిం దెచ్చి లవలండ్రికిం బెండ్లిచేసె గివ్యయగునాండ సత్యచక్రక బాశరనినలఁగృష్ణవైయి సాయనుండుపుట్ట ముక్తియు నాశంతయు ను సత్యసతియందుఁ బ్రతాపిదవిచిత్రవీర్యులు పుట్టిరి విచిత్రవీర్యకళత్రంబులందు దేవనాథయంబు, వ్యాసునినల, శృతరాష్ట్రపాండు రాజవిమరులు పుట్టిరి శృతరాష్ట్రంబు గాంధారియందు సుగ్రోధనామలు మాన్వరు పుట్టిరి పాండురాజునకుఁ గుంతీమాత్రులయందు దేవతానాదింబు, కృష్ణ భీమాద్భుత సుకులసూదేవులు పుట్టిరి వారికిఁ జాపరయందు సదనగాఁ బ్రతివిర్యశ్రుతసోమ శ్రుత క్షిర శతానక శ్రుతసేను లదుపుత్రులు పుట్టిరి ముక్తియు ధర్మయును శ్రీబ్రహ్మనివాసంగు దేవకీయందు మూధేయుండుపుట్ట భీమసేను కుఁ గాశిరాజపుత్రి యగుజలంధరయందు పర్వతాతుండు పుట్ట సర్జనునకుఁ గృష్ణనోదరి యగుసుధాద్రయందు శభిమన్యుం డు పుట్ట నకులునకుఁ జెదిరాజకుత యగుకరేణుమతియందు నిరమిత్రుండు పుట్ట సహదేవునకు మద్రరాజపుత్రి యగువిజయయందు సుహాశ్రుండు పుట్ట దొలు దొల్ల భీమునకు హిషింబయందు ఘటోత్కమంబు పుట్ట సర్జనునకు నాగకిన్య యగురుహాపియందు నిరానంతుండును మణిపూకేళునికూడె రిగుచ్చిత్రాంగద యందు బభ్రువాహనుండును బుట్టి రిట్లు పదుమువ్వురగుపాండివపుత్రులలోవంశ కరుం డగునభిమన్యునకు విరాటపుత్రి యగునుత్తరయందు మిత్రాండ్రి పరిక్షితుండు పుట్ట నశ్వత్థామాత్రునిహారిండ్లై మృతుండు పుట్టివాని శ్రీకృష్ణుండుబది కించె గులము పరిక్షిణ మయినవెనుకఁ బుట్టినవాడు గావున నతిని కాపేరు సుధద్ర పుట్ట నాపరీక్షితునకు భద్రవతియందు జనమేజయుండు నా బడసీవు పుట్టితివి నీకుఁ గాశిరాజపుత్రి యగువపుష్టమయందు శతానకశంకుకన్లులు పుట్టి యుండిరి శతానకనకు విదేహరాజపుత్రిక యగునై దేహీయందు శత్రుమేధకత్తుం డు పుట్టియున్నవాఁ డిది మీవంశవృత్తాంతంగిహి మిది యంతయు ననేకేతిహాస సంయుతం బై మహాభారతం బయ్యె నేతెన్నహాస్యాంధంబునకు ముందు మంగళాచరణంబు గా భారతవంశవివర్ధనుండును భారతిగ్రంథకిర్తయు నగువ్యాసభట్టార కునిజన్మప్రకారిం బభివర్ణించెద నాలకింపుము.

37

చ. ఉపరిచరుండు నాఁగి సృపుఁ • డొక్కరుఁ డిమ్మహి ధర్మనిత్యుఁడై
యపగతదోషుఁడై శుచియు • నై నిగమంబు లెఱింగి మున్ను దా

- నెపుడు ధృతవ్రతుం డయి ను • శేంద్రునివంపునఁ జేసి రమ్యమై
యపచిత మైనచేదివివ • యంబును జేకొని యేల మేలుగఁ. 38
- క. పౌరవకులనందనుఁ డగు, నారాశేంద్రుండు వేట • లాడెడునిచ్చఁ
గూరినమనమునఁ దిరుగుచు, భూరాజ్యం బేలఁ దొల్లి • బుధు లగ్నింఁగఁ. 39
- మ. వసురా జాతఁడు పెద్దకాలము మహిం • బాలించి నిర్వేద మిం
పెసఁగఁ గానఁ దపించుచుండ విని దే • వేంద్రుండు చింతించి లో
నసమానేంద్రుఁడంటు నెందు నని తా • నవ్వోటఁ బ్రత్యక్షమై
పొసఁగఁ సఖ్యము చేసి నిల్వఁ గఁ దపం • బుం బల్కె నేర్పొప్పఁగఁ. 40
- చ. నరవర నీవు ధర్మము నె • నారతము న్విడకుండ భూఁజం
గరుణ దలిర్ప నేలుకొనఁ • గాఁ దగు ధర్మమునం జూపి జగం
బరుదుగ నిల్చి యుండు విను • మట్లు ప్రవర్తిలఁ జేయురాజు సు
స్థిరుఁ డయి పుణ్యలోకములఁ • జెంది సుఖంచెడునం చెఱుంగుమా. 41
- చ. తనయులు లేక నీ విఁబు లు • దారతిఁ బూనరింపఁ బూన భూ
వనిత నిశ్శ్వేత్వమున • వాసి దొఱంగెను వన్దిసంకరం
బును మఱి ధర్మలోపమును • నుత్పిడుఁ గావున స్వైరమందు నే
నును బలె ధాత్రి నీవును ఘ • నుండవ యై విభుతం గొనం దగుఁ. 42
- ఉ. మిత్రమ వైతి మాకు దుర • మిత్రనిబద్ధుఁడనక్షచిత్త యీ
ధాత్రియె కామధేను వగు • దానిపాదుం గగుఁ జేదిదేశ మా
క్షేత్రము సారవత్తరి మ • శేషవిశేషవిరాజితంబు న
గ్నిత్రయసాధనంబు విస • రిధనధాన్యసమృద్ధ మెన్నఁగఁ. 43
- నీ. సకలసంపదలకు • సదనమై, సుధరమై తృణజలకావన • మృద్ధి గలిగి
చేదిదేశము జగి • జ్జేగీయమానమై, దుర్భిక్షరహితమై • తోచు నెపుడు
ధర్మతత్పరు లయి • తద్దేశవాసులు, సత్యంబు దప్పని • సరిణి నుండు
పితలతోఁ గ హించిఁగుతులు దాయవిభాగ, మును జేసికొనరుభ • క్తిని భజింతు
- తే. కాడిగిట్టరు చిక్కినఁ • గానికొంత, ముడిసినం గాని యెద్దులఁ • బుష్టిగూర్చు
రీ వెఱుంగనివిషయ మెం • దేని లేదు, చేదివిషయంబునగ దీపు • స్థిరుడ వగుము.
- వ. అని దేవేంద్రుం డతని కొక్కదివ్యస్ఫాటికవిమానంబును నింకమాంబు యనునమాన
కమలమాలయు నిష్ప్రపద మృగువేణుయస్త్రియు నెసంగి వెండియు. 45
- తే. ఆకసంబునఁ దిరుంగఁసగువిమాన, ముండు సుమమాలఁ దాల్చిననని శరములు
గాడపు జయం బగుఁ యస్త్రిఁగామ శిష్టజనుల నిష్టము లొడఁగూర్చుమనుజనాధ.
- వ. అని మఱియును. 47

క. ఓవసురాహ నీ విక, నీవసురాజితవిమాన మెక్కి ముదమునక

మావీటికి మావీటికి నేవేళక రాకపోక లెనంగింప నగుక.

48

చ. మునుజుల కేరి కట్టి వి వి మానము లెప్పుడు లేవు నీవు మా

కెన యగునట్టివాడ నగు లెన్ని యొసంగితి దీని దీనిపై

జని విబుధత్వ మేర్పడ నె సంగుము యష్టియు నిష్టముల పొన

ర్చును సుమరూల శత్రుజయ సూచక మయ్యెను గాత మియ్యెడక.

49

నీ. అని యింద్రుఁ డరిగెన సతఁడు క్రమ్యుఁడ జేది, పురమేగి ప్రజ నేలు గరిమ నుండి

సురయూఁముఁ డా ను పరిలోకచరుఁ డౌట, నుపరిచరుం డను సైనిమ నొంది

రాజులం గూడి యిం ద్రప్రీతిగా నుత్స, వము యష్టికి బొనర్చి స్రుధి నట్లు

ప్రతిన్న మింద్రోత్స నము సేయు చేపుర, గులకర్తలం బుత్తి సలలు గాంచి

తే. యదుబృహద్రథమశివాహ నాదులైన, వారి వేర్వేట వేశాధి సఖులు గాఁగ

నిలిసి రాజ్యాభిషేకంబు సలిసి తాను, రాజ్య మేలుచు నుండె సంపూజ్యముగను.

శా. నాటంగోల మహేశ్వరప్రసాదు లిం ద్రప్రీతిగా నుత్సవం

భేటేటం బొనరించుచుంద్ర విభవం జుతేనియుం గ్రాల స

ట్లేటేటం బొనరించు దా విజయం బిష్టార్థసంగిధియుం

జాతీంపంబడు గీర్తియు నిర్మియును నౌఖ్యంబులు గల్గెడుక.

51

వ. అది ప్రవేశం బనునింద్రోత్సవంబు ప్రతిసంవత్సరంబునందును దావనాత్మిప్ర

మాణంబు గలవేషయష్టికి బూడించి మహోత్సవంబు గావించు నిష్టగా నిష్ట

దని.

52

ఉ. పూజ యొచ్చి యష్టికి స భూతవిలాసముతోడ నట్లు

గ్రాజులు నాడు పుచ్చి మలు నాఁ డలగోలను బూలదండలక

రాజితవస్త్రభూషణం రంపరిల గిలుసేసి మంగళ

శ్రీజయవాద్యఘోషముల చేరిక బోరునంగి జేయుచుక.

53

వ. భూసురకృతస్వస్తి పుణ్యాహవాచకంబు లెనంగ దానిం బలు కెత్తి కట్టకంబుం గాతి

మహామహం బొనరింతు కపుడు వాసపుండు హంసరూపంబున నచ్చి రాజులచే

సర్పింపంబడి వాకి వసురాజుననుబోలె నై శ్వర్యం బొసంగుచుండు భూసురసహ

రాధంబు నొనరించువెనుక పౌరుషదాదిచక్రవిజయనృతు లై రాజు లెల్ల

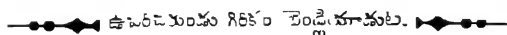
నానావిధాలంకారాలంకృతు లై వేడుకమెయి నాడుచుం బాడుచుం బహోత్సవం

బుసం బ్రవర్తింతు రట్టింద్రపూజాప్రభావంబుంజేసి ప్రబలుం డయియుపరిచరుండు

బృహద్రథ ప్రత్యగ్రహ కుశాంబ మావేల్ల యగువు లనుతనయేపురుషుత్తులును వేలు

వేష సంశకర్తలై మగధకుశాంబప్రత్యగ్రహణివ్యస్వనామాంకితదేశంబులం బహిషాలింపఁ
దాను జేసిదేశంబు పథిపాలించుచు సనేకయజ్ఞంబులు గావించి భూమండలా బెల్ల
దెల్లంబుగా నేలుచుఁ గామవారియు గింధర్వాపురిస్సేవ్యమాహుడు నిగ్రహింపఁడు.
నై యుండె నంత సయ్యుపరిచరుం డొక్కఁగాఁడు పురోహితంబుం బహించుచు.
తే. శుక్తిమితి యుపసదిఁ జూచిఁచూచి కామి, మోహితుం డయి సహింహాహుతి
గాలిగోటం మీఁకి తిత్కాలమందు, ముప్పు దోలఁగించుటను నందఁ మున్నఁగాంచె.
వ. అట్లు విడిసింపంబుఁ జుక్తిమితి చేతనయుక్తుం డగుకోలాహలుని సుహృద్బంధుండేసి
గద్దపతియై యొక్కొక్కఁడును నొక్కఁకూతుం గని వారిని సుహృద్బంధుఁ గానుక
పెట్టుటయును.

56

క. గిరికిని నదికిని మాడమిఁ, గిరికియు వసుచుండు రెండు కోలాగిరి గానుకీరా
గిరికి నతిగా ననుచును, నరసేనానతిగిరి నొనియె ననురా జంతక.

57

చ. గిరికియు గానుకూని మిత్తిఁ గిరిచి రిచస్వలయై జలంబులా
డిరమూ కొప్పు పుష్పంబు నీ డిండితమిగ గొనికోర్కెమై ననూ
పాచరుఁ డగుడె నట్టిశుభ వాంఛులం బితృదేవతల ముకం
బరుగి నెరుగు వొమ్ము మృగి యూగము నీ నని యానెట్టుచుక.

58

చ. ధరణిపుం జానియోగమును దాఁటఁ గి లేక సతికా స్మరించుచుక
సూర్యులతోభతం బగును నెరుగుచుం జని వేరుటాముని
స్వజలెమగున్నచూరపుల వి నెంబడుకోకిలకాకల్పిధ్వనిక
మరుదొరదొర కిగ్గఁగును మాన్సిడె బిత్తము తిత్తతీరంకె.

59

చ. చిలుకలంబు కోయిలల చిక్కనికూరిలకుల్కు తేటిదా
టులనునుఁబాటతెల్పును గి యుండు నెల్లడ నిండఁ బాటలా
దులఁ గి కొప్పునైతెరిధి తుల్యగుణం బగునవ్వంబులం
బాలుమఁకోకభూమహము పొంత పృథాయిండు సంచలించుచుక.

60

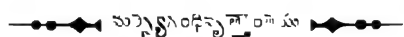
క. కమ్మనిలతాంతవాసస, లమ్మెయి బవనుండు తెచ్చి యర్పించుట యుక
నెమ్మది నెమ్మది చెడి ననుఁ, డమ్మహి నలుగడలు మెట్టె నెలిసె దలంచుచుక.

61

చ. కుటుమిటాఁగిబ్బిచును గుబ్బలిదోయిశెడంగు పొంగునుం
బలుపలముద్దు సోయగిపుం బడ్డు నెడంపిఱుండుపొందునుం
దలంపున రా దమం దగిలి తాలిమి దూల విరా? సోలి లోక
గలఁగి వసుండు మెట్టునెడ గల్లెను వానికె డేద మీఁగుటక.

62

- చ. స్థలిత మమోఘవీర్య మచి • గైకొని యొక్కపురాంతరింబుకొ
బాలుపుగ సంగ్రహించి తన • పొంత మెలంగెడునొక్కడేగతో,
జెలిమి ఘోరించి గీనిన ను • చెల్వకు ని మ్మని నానికాళ్లతో
మెలపున నానె గొలచు నది • మిన్నలు ముట్టి గమించె ద్రిప్పికొ. 63
- తే. గగనమున నట్లు సజచెడుఁఖిగముఁ గాంచి, యంపులకా వ్రేలునపొట్టఁమామిష నుని
దారి ఖగి మొండు దానినిదాఁకెదాఁచి, నప్పు డాఁగెరిగి గడుఁనాల మయ్యె. 64
- సీ. పటుతాఁగుఁడెవా • ధృఢిని బ్రతిఘోయించి, తోక్కులకా తోక్కులు • నొక్క - నొక్క -
తొండపైఁ బై నుండిఁగొండగూలింపొల్కి, తొమ్ములకా తొమ్ములఁగ్రుమ్ము స్రమ్ము
పొవెట్టి వేయు • తృటసంగమి చాఁ, గాల్గెనుం గాల్గెను • గట్టి నీటి
దండిజోదుల గుడె • నొండొంటఁ బడిట్లు, ముక్కలుకా ముక్కలు • పొడిచి పొడిచి
తే. తెగక నవ్యాసనన్యము • తిరిగి తిరిగి, పైకె ద్రించు. బేరము • చాక చాక,
జెట్టిమల్లులగిలి బోఁచిట్ట లపుడు, మాటిమాటి కార్దులు చెవుల్ • ముగ్గుల గట్ట. 65

- వ. అట్లు మహాయుద్ధంబు సేయునమయఁబు. 66
- క. పెంతువఁ బర్ణపుటమున, స్థిర ననువీర్యంబు వాఁ • చెడఁగె యముఁగో
ఘనవామునశతఁ బడికొ, గొని దానికొ మ్రొగె మీ నొ • కొంఁగె నునకొ.
- వ. దానంజేసి దాని గర్భంబై పరమానంబు లయిండ్పకు జాలదులు చచ్చి నలకొనై ని
దానిం బట్టి పొట్ట విప్పడు నం దొక్క కొడుకు నొక్కతొంట నుండఁగ ని నుం
బున నొంగఁగది వారిం దెచ్చి ననుసృసాలున కచ్చి రెంత పచ్చెయ్యె బ్రహ్మగంప
బున ను కలుగమీనుహంబు విడిచి యద్రక యనుచ్చు యగు పిఁగొచ్చి
లోకంబునఁ జెచ్చెరం జనియె నంత. 68
- చ. కొమరుఁడు మత్స్యదేశమున • కం బ్రభువై తిగె మత్స్యరాజు గా
గొమఱిఁ జేదేభూవిభుఁడు • గొన్నిదింబులు పెంచి మిత్రుఁడు
త్తముఁ డగుదాశరాజు • కం దారిత నిచ్చెను దా సపుత్రతా
ఘము చెడఁ బాపుకొ మ్మనుమఁ • గైకొని పెంచె సతండు పుత్త్రికొ. 69
- ఉ. ఆయమ దాశరాజుకడ • నాత్మజయట్టిద యై పెరుంగుదుకొ
నాయమువేర్చి సత్యసతి • నా జనిపెంపున మత్స్యగంధి నా
సోయగ మంది ధర్మమతి • గొప్పడ సప్పుడు తండ్రిపంపు
న్పాయక చేయుచుండె యము • నానదిరేవున నోడఁ ద్రిప్పలకొ. 70

సీ. నుడిగాలి గొట్టువోఁ జక్కాని బిగియించి, గాలివాటుగఁ జూపఁ ప్రేలఁ గట్టి
కడల సందించోట • గడ వేసి నడిపించి, లోతునీటను దెడ్లు • లోచి త్రిప్పి
యేటవాల్సొముగా • నేగఁ గలము నిల్పి, యెడగాలిరెవ్వ రా • నీలఁ గొట్టి
యరువై సమెడఁ గట్టి • యంత్రచక్రము త్రిప్పి, భంగపాటన్నవో • లంగఁ కేసి
తే. సంతతము రాకపోకలు • సలుపుచట్టి, ఎరున నానడి దాటించి • గరిమ నాన
నడపుదుండెను విడువ క • పృథ్వీమిన్న, దాశరాజునుమతి ధృష్ట • రిత్సంతను. 71
వ. అయ్యవసరంబున.

72

—♦— పరాశరుఁడు మత్స్యగంధిని పఠించుట. —♦—

క. ఎరిమఁబోధరుఁడు పరా, శరఁ డనుముని తీర్థయాత్ర • సరువాఁ డవ్వో
సరు దెంచి యోడకేవునఁ, బరికించెన్ మత్స్యగంధి • ఎరిగుణగంధిన్. 73
సీ. తొగలరాయని గేరు • నగమీఱునిద్దంపు, ముద్దు గుల్మేక్షుఁగు • మోముదాని
జిగురుగై దువుజోదు • సింహ మేనువడి నూఁది, సాగసు లీనెడ వాలుఁజూపుదాని
దొలుకారుమెఱుఁగుఁడీ • గలసారు నగఁ జాలు, మిసిమినిగ్గులుదేరు • మేనిదాని
జిలుఁలగిమఁ దోలి • వలపులఁ దమ నేలు, జలిబిలిపలుకుల • కులుకుదాని
తే. జిలుఁగుఁబుట్టంబు గట్టి • పాలుపుదాని, నడుము వసియూడి గడవేయు • ఎడువుదాని
సత్యవతిఁ గాంచి మోహించిసంభ్రమించి, పూవిలుతుబారి కగ్గమైమునినరుండు
వ. ఆమోక్షోడ సయ్యాడ నెక్కి పోవుచు.

75

సీ. పరుసలో నెత్తెట్టి • పొరిఁబొరిఁ జెలిఁ జూచు, చూచి చూడనియట్లు • వోట్లు చూచు
గనుమూసి సనబోడి • మఱములో దలపోయు, దలపోత లుడిగిన • తపసియట్లు
విగియఁ గాఁగిటఁజేర్చి • బెరిమ నున్నిపూరు, వెడఁగుఁజెయ్యు లటంచు • విశేషపడఁగఁ
జూపుమా చేకమై • చొప్పడఁ దమకించు, నై క్యానుసంధాన • మయిఁయట్లు
తే. పలుకరింఁగి వాతెఱఁ • బెలుచఁ గదుపు, నోటిపలు కాలకింపంగ • నోరు దెఱచు
నీవిమోక్షమె మోక్షమౌ • నెత్తి నెఱుంగు, నాశపను నామె గవయఁ బరాశరుండు.

మ. కనులు గాఢలు లేక సౌఖ్యమునకుం • గానట్టికస్తాత్మకుఁ
దునుమం జాలుమహాధిఁ గుండెకుళిలు • డుం గాటికిం గాల్చి సా
చివృద్ధుండు నిఁ కెట్టిహీనుఁడయినన్ • నీ యన్న శబ్దం బొగిన్
వినుపింపబడి సంతమాత్రముననే • విభ్రంతుడై క్రాగెడున్. 77

తే. శాంతులై జితేంద్రియులై విచారమారు, లయి పయిం బుట్ట లారింగఁసధికతపము
సేయుమునులై నఁ జెలి దార • సింహనేని, గలంగరే కాముశక్తిఁ • గలదె కొలుత. 78

- చ. అని యిటు లమ్మునీశ్వరికు • లాభరణంబు సరాశరుండు నె
 మ్ముంమున శంకయుం ద్రవయు • మాని మనోజడలేడసాయక
 ప్రణేహాకచిత్తుడై పటిసి • ధామనెడం గలమాట నెట్టి నా
 గంపజుమం నడంబడి వి • కాంచనంబున దెల్పెఁ దల్పిసేక. 79
- వ. మర్ప్యగర్భయు సమ్యహాత్మునికామవిహారిం దెఱింగి యుట్లరియె. 80
- ఉ. బాలరదాంబుట్టి పలు • చం నెలివంపులదాసరినై నై
 మీలపాలం గిడు స్వలదు • మీరు నూనె యుట్టు లూరి గి
 కేల విన్నా • గదియ • నిలకలు మూలరు కిన్యకాత్వముక
 ప్రేలెను నింక నచ్చు జు • నడకుం నెలొందు కిన్యకా. 81
- స. అనినం బరాశరుం డామ కిట్లరియె. 82
- క. బాలరదాంబు గా వీ, వోలలితాంగి యెఱుంగి • వో నెచ్చు
 బే లలి నెఱుంగె బాలిలి, బోలిది ససురాజకన్న • పుత్రుని గెనె. 83
- వ. నీపూర్వస్మృత్యంతరింబునుం దెచ్చున విను మమృతంబు చేసె బద్ధమేమి లయింపు
 చేతలలు నీన్న ముంబుం గిచ్చివారు నె నెవ్వోడదన్యసాన్యం బుట్టి యెవ్వ
 యుం బులితివి ముంబుం గిచ్చితిమిల నెఱుంగిం బాలక యగ్రక యు
 సచ్చుతోడం గూడి వివూంబు నెక్క విహారించు ముపుత్రుం బుగచెరిచ్చు
 నూచి తిండ్రి యుం దెలియితి బాంబున నెక్క బహు సేవం బుమం ద్రవంబు
 మాంబుం గుల సంపద్యముం దెరుగునెంపుల గల ముం బుల్లబులు వారు ప్ర
 సన్నులై పను మనోభ్రమణంబు గెలిగి పజవారు సెండ్రిగాఁ నెలంచె ల్కొ చెసితివి
 గావుం కేసఁ చేరికుం పగలం బరుభవించుట కాడి యగు నయ్యద్రుక్తియు బ్ర
 హ్మశాసనం నిపుం గంగాయమనాసాగిమంబుంబు విన్నా పుట్టి సేపు
 ముచిర్యంబున నామర్ప్యగర్భంబుం బుట్టి కన్యకై సకారదునిలం బ్రహ్మగ్ని యగు
 నొక్కపుత్రుని శిగతినునలం నిర్వరుపుత్రులం గెరి యప్రాపింసేతిహాముగలం
 సందతిద్వాంబుంబు మెల నిబోసింబుకు సపు బోగల నె చెప్పి చనిరి సపు
 పట్టు నసురాజుగలం బుట్టిపదాంబు గాని దాసరాజుగలం బుట్టిపదాంబు గా నె
 మఱియును. 84
- క. నే నాపరాశరుండును, మా నెలీ సన్ను గాండు • మా సేకు శుభం
 బా నెమ్మడి గులనర్థున, డై సనుతుం గోరుమంటి • నె పలుకుదుముక. 85
- వ. ఆమె తనపూర్వజన్మంబు స్మరియిందుటండేసి యత్యంతాశ్చర్యంబు నొందుచు నతనిం
 బూచి. 86

- క. అదే చూడు మోమునీశ్వర, పొడలుచు నున్నారు జనులు • మునువెనుకల ని
ప్పదముఁ గదియం గూడునె, కదిసి స గ్గసు గాడె • పనుఁగొనికేనికె. 87
- వ. అని సమ్మహాత్ముండు త్రిమాహాత్ములకు. 88
- శా. యాతాయాతజనానగోధముగి నీ • హరింబుఁ గల్పించి నృ
త్వాతాసాధ్యశమంబులం తెలి స్పృశిం • పెం దానిమేక సము
ఘ్నాతం బయ్యె సుగంధ మబ్బుకొని గ • వ్యూతిక్వయం బుద్ధిఁ ద
త్త్వాతి న్యోజుగంధి గంధనతి నాఁ • ద్వంగి పొంగారుమకె. 89
- చ. ముని గని నివ్వెఱుంబడి స • ముద్దన మైనునగోధంబుపెం
పున సనుఁ దండ్రిచాలును • గొల్పెడుకన్నయ సన్నెఱుంగు మో
గునివర స్యకాత్వ మని • గోయి నే నెని లింతి కేగ నే
ర్తును నచి ముంపవే యనుడు • గోయరుహంబు కాతఁ డిట్లుకె. 90
- ఆ. నామనోధంబు • నాతి యాడోప్పి, కిలనఁ బెడమ కిల్య • కాత్వ మట్లు
సెం మొనంగినాడె • నలయునే గోరుము, నాము లెవ్వియైస • వసజనేత్ర. 91
- ఉ. నావుడు సంతసించుచు మ • సగులు సంబురుహాక్షి పెల్లు నో
దేవ భవత్కిటాక్షము • దేహముం గలమత్స్యగింధముకె
బోవుటయుకె సుగంధి మని • పుట్టుటయుకె లభియించె నింక నొం
పెయ్యుఁ గోరునొక దగ్గ • దింతన లేదని సప్తమోముకె. 92
- ◆◆◆ వ్యాసభక్తిఁ పనియారము. ◆◆◆-
- వ. స్త్రీ స్వభావగుణభూషితయై మిగుల నగలం గులుకుడు సంగీకారం బభిసయించిస
సమ్మహాత్ముండు దాని గలసి తనయభీష్టంబు నెఱవేర్చుకొనియె సంత. 93
- క. విద్యాగోచరు పరాశరు, డుద్యోగజి సెట్లు నలచి • యోజుగింధికె
మాద్యుద్ధగి లలసెనొకె, సద్యోగభిము జనించె • నాధ్యమశోకె. 94
- వ. అంత నానద్యోగినింబు. 95
- మ. ఉదీశుం డయ్యె సాశుండు లోకవినుతుం • డుద్యోగసస్వత్రభా
ధ్యునియుం పెరలు సేలదేహుండు జగ్గ • భూషావిశేషుండు కాం
తరకృష్ణాజనవాసుఁ డుత్తరభో • నిష్ఠాగర్హం డభూ
సుదవాద్దండమండలుసధితుఁ డా • కింజోగ్నివాంశగబుకె. 96
- క. యమునాద్వీపంబున స, ట్లమరికె శ్రీవాససూర్యుఁ • డభ్యుదీతుం డై
సుమహితతేజంబున డి, కృముడయము వెలుంగఁ జేసె • జగ మగ్నింపకె. 97

వ. ఇ ట్లువీతుం డై కనుచుండునంతలోను బెరిగి పెద్దవా డై తల్లికిం దండప్రణామంబు గావించి పని వడి సేతలంచినప్పు డెల్ల నత్తు నని చెప్పి యనుజ్ఞం గొని తిండితోడ దహనంబునకుం జని యాజ్ఞప్రసన్నునిచే నున్నతం డై చరమతం బొనరించి మొసల నొక్కటి గాఁ గలసి యున్నవేదంబులు విభాగించి పురాణంబులు వినిపించి భారతార్థంబుల గ్రబలించి వారి నెల్ల శిష్యు లగునుమఱి శిష్యుని పైల తొక నై శంపాయనులకుం బ్రబోధించి కృష్ణాంగుఁ టగుటంజేసి కృష్ణుఁ డనియు యమునా ద్వీపంబున న్యస్తుం డగుటంజేసి ద్వైపాయనుఁ డనియు వేదంబులను వ్యాసం బొస ర్చుటంజేసి వ్యాసుఁ డనియు బరశురామనివాసుం డగుటంజేసి భామామనుఁ డనియు జన్మంబుంజేసి నాత్యసతేయుండు గాఁగిర్యండు ననియు గ్రసిద్ధి గావించి భారత సంభవినగనుండై బ్రహ్మగృహగోనియు నని చెప్పి జ. మేవయుండు నై శంపాయనున కి ట్లనియె.

98

ఉ. భారతయుద్ధవీరు లము • ప్రస్తుతి కక్కినవారి లెవ్వ రె
వ్వారలభాస్వదంశముల • వర్ణనముం బొనరింప నొప్పిరో
వా రకు భూమిఁ బుట్టట కి • వారణకారణ మేమి నచ్చెనో
వారియధాస్వరూపమును • వాచిం నయ్య సవిస్తరింబుగఁ.

99

న. అనిన వై శంపాయనుం డి ట్లనియె.

100

—◆◆◆ చు గానవాన్యంబుల భీష్మమును బుట్టటంక గా ము. ◆◆◆

ఉ. ఆదిని దేవదాసవసు • రాంశిములం గొని మ్రోవమందు భీ
ష్మాదు లనేకు లుప్పతిలి • రిందఱుఁ జేర్చొన బ్రహ్మశక్యముం
గా దయినం గధాక్రిమము • గా మును భారతయుద్ధముఖ్యుల
భూదయితాదులం బలియఁ • బుచ్చెని వి స్మృత సంగ్రహంబుగఁ.

101

మ. జమదగ్నిప్రభవుం డరాతిఖిలరా • జన్యాని ముయ్యేనువా
రము లీర్వ్యం దెగ నేయ రూపతీసు ర్నా • త్రిం బంతుఁ డత్కామినున్
క్షమ సంతానగలార్థమై ఋతువులం • గామించి భూదేవతో
త్తములం బెక్కుర బిడ్డలం బడసి రం • త న్నిల్చెఁ దడవ్వంగముల్.

102

వ. ఇట్లు బ్రహ్మశేషప్రభవు లై సమీప్రియు లాకృతయుగంబున నెప్పటియట్లు చతు స్సముద్రముద్రితం బగునీధరారాజ్యంబు లేలుచు ధర్మమార్గంబునం బ్రహ్మచాల నంబు సేయుటంజేసి బ్రహ్మక్షత్రియవై శ్వశూద్రులు ఎర్ణాశ్రమధర్మతత్పరులై యాధివ్యాధిజరామరణభయవర్జితులై సకలసంపత్సమేతులై బహువిధయజ్ఞము లొనరించి సమృద్ధిం గొని సహస్రశతజన్మలై ప్రవర్తిల్లుచుండి రపుడు కృతయుగ

ధర్మంబు చక్కగా నడచు చుండె నది విని నిర్జరలోకవినిజ్ఞతులు నై శ్వర్యభ్రంశం శితులు నగుకై త్యదానపు తెల్ల భూలోకంబున సుఖం బుండ శిశుపాలాదిరాజన్యులై పుట్టి మదోన్మత్తులై జగం బావరించి ప్రజల వేధింపం జూచ్చి రంత సత్యం తప్రజాభాషిణిత యై భూదేవి సకలలోకపాలనివృత్తుం డగులో కేళునికడకుం బోయి.

103

తే. పత్తనంబులు తెల్లలు బాబు తెల్ల, గిరులు గుహలును వనము లంతరము తెల్లఁ బ్రజలతోనిండి మెండయి భారమయ్యె, మోయఁజాలను గరుణించి వోయితిండ్లి. ప. అని విన్నవించిన బ్రహ్మయు నోడకుండు మని భూదేవి సంపిపుచ్చి మిఁతెల్ల భూతలంబున నవరెంచి దుష్టరాక్షససంహారంబు గావించునది యని దేవల్ల కా జ్ఞాపించె నంత నిర్ద్రువురోగిను లగువాడను నారాయణహితులై కృమకృమం బున మృత్యులోకంబున బ్రహ్మర్షిరాజ్ఞవంశంబులం బ్రభవించి రంకు.

105

తే. నం సురాంశజు లెల్లరు బాండ్లవేయ, పక్షి మసురాంశజు లభర్మ పగులు ధార్త రాష్ట్రపక్షము నై పోరి పృథనమందు, నీల్ల ధరధార ముడినోయె నెంతయేని. ప. అనిన విని జనమేజయుండు దేవదానవయక్షగంధర్వస్సరోగనరాదిసకల ప్రాణేనంధవంబును విన వలతు సమస్తంబుగం జెప్పు నుని యడిగిన నైశంపాయ నుండు.

107

క. జనమేజయ నీయడిగిన, ఘనతరమార్గమున భూతి గణసంభవ మెల్ల నెగిరి సవిస్మయంబుగ, వినుతించగ దుర్లభంబు విను మటలై నన్.

109

—◆◆◆ సంగీతాచార్యప్రాసంభవము. ◆◆◆—

ప. అందు ముఖ్య లగుకొండజవృత్తాంతంబు చెప్పెన నాకర్ణంపుము తొల్లి బ్రహ్మ మానసపుత్రు లయినమః చ్యంగి రోత్రి పులస్త్య పులహిత్రువు లనునార్వరిలో మఠిచికిఁ గిశ్యప్రహావతి పుట్టి డక్షునిపుత్రికి లయినయదితి దితి దనువు కాల దినాయువు సింహిక క్రోధ ప్రాధ విశ్వ విసత కపిల ముని కద్రున యనుపమమూ పురం బెండియాడె.

109

క. ఘనుఁ డగుకశ్యపువలనం, దనియ మొగిం బ్రజలు దేవ దానవముఖ్యుల్ జనియించి రెండఁజేనియు, గనుగొన నద్దాన జగము ఘనతర మయ్యెన్.

110

ప. అ డదితికి నింద్రాదిదేవతలును ధాతృ మిత్రతార్యమ శక్ర వరుణాంశ భగ వివస్వ త్సూప సవితృ త్వష్ట్ర విష్ణు లనుద్వాదశాదిత్యులును బుట్టిరి.

111

క. అందుఁ గడగొట్టు విష్ణుఁడు, బృందారకబృందమందుఁ బేర్వడి కడిమిఁ బొంది ఘనుండై రేగ ఘను, లండఱకును వందనీయుఁ డై నిజమహిమన్.

112

- క. దితి తదయించెన్ జైత్ర్య, ప్రతతికి సధినాయకుండు • బాహుబలన
న్ను తుండా హిరణ్యకశిపుఁ డన, నతని స్మరసింహమూర్తి • యై హరి నునిమెన్.
- వ. ఆహిరణ్యకశిపుఁకుఁ బ్రహ్లాద సంహ్లా దానుహ్లాద శిశి బాష్కలు లనునేపురు పుట్టి
ందు.

114

- క. హరిభక్తుఁడు ప్రహ్లాదుఁడు, సరమతియై తల్కిడిమట్ట • వర్తనములచే
నిరిసింపబడియు నోగో, గరిమ నైతి మితై ముజ్జ • గంబులయందాన్.
- వ. అట్టిప్రహ్లాదునకు విరోచన కంఠ నికంఠు లనుమువ్వరు పుట్టి యందు విరోచనునకు
బలి పుట్టె నతండు నామనుఁ డయినవిష్ణువునకు విశ్వం బంబయుం ధార పూసె
నబ్బలిచక్రవర్తి బాణాసురుండు పుట్టె.

116

- క. బాణాసురుండు ఘుఁగుడై, ధ్రోణీస్థలిఁ దప మొనర్చి • శుద్ధమనీషన్
ఘోరు కనుదగుఁ డగుచున్, రాణించె జగత్త్రయంబు • ప్రస్తుతి కెయన్.

117

- వ. ఇది దితిసంతానంబు మఱియు నాదనువునకు విజృంభితి శంభర సముచి పుగో
మాసిలోమ కేశి దుష్ట యాయశ్చి రోశ్వో రోశ్వశంస గునమూర్ధ నేగన
తేతుమ త్వర్కా న్వ శ్వోశ్వపతి వృషభవ ర్మాజ కాశ్వగీన సూక్ష్మ తుల్య
జైకపా దేకచక్ర విరూపాక్ష మహానిధిం దనిగుంభ కుంభ కప
శరభ కంఠ శలభ వృషపర్వి చంద్ర సూర్య బక ప్రలంబ వనాయు రిశ్వగీప్రు
లనుండువంశుని గాక యేకాక్ష మృతిప ప్రలంబ సరక వాతాపి శత్రుత్వం
శర గవిష్ట దీర్ఘజిహ్వ ననాయువు లనుపదుగురును బుట్టి దాంపు లయిరి. వారిపు
త్రపౌత్రులగు బసంభ్యయం బయ్యె నిక సింహికకు రాజులు చంద్రార్కమృత
సుచంద్ర చంద్రహంతృ చంద్రప్రహర్షులు లనునేపురు పుట్టిరి కోభకుఁ గూరం
లైనకోభవశేగాలు పుట్టె వారిపుత్రపౌత్రసంతానం బంశం బయ్యె మఱి
దనాయువునకు విశర బల వీర వృతు లనునల్వరు పుట్టి యనురనాయకు లైరి
కాలకు వినాశక్రొధ కోభహంతృ కోభశత్రువు లనువారును గాలకేయు లనం
బరగి కాలకల్పు లైనమఱియొందఱును బుట్టిరి.

118

- క. ఈకాలకేయసంఘము, లోకంబుల కెల్లబాధ • లుం గలిగింపన్
వీర కమయి గండుమిగిలిన, బాకారిసుతుండు పీడి • బట్టి వధించెన్.

119

- వ. మఱియు నమ్ముని యనుదానికి భీమసే నోగ్రసేన సువర్ణ వరుణ గోపతి ధన్వ
రాష్ట్ర సూర్యసర్ప సుత్రవా గర్భిష్ణ ప్రయత భీమ చిత్రరథ శాలిశిరః ప
శ్చవ్య కవి నారదు లనుపదునారురుదేవగంధర్వులు పుట్టిరి వినతకు దాష్ట్య
రిష్టనేమి గరు డారు శారుణి వారుణి నాము లారురు పక్షిండులు పుట్టిరి.

వినతాసుతుం డగునరుణునకు శ్రేయివలన సంపాదిజటాయువు లనువారు పుట్టిరి. 120

ఆ. రావణుండు తొల్లి • రామవత్సని డెఱ, పట్టి వోవుచున్న • యట్టియెడల

వానితోడఁ బోరి • ప్రిణంబులను గోలు, వోయినట్టిఁ డీజ • టాయు నరయ. 121

వ. మఱి కడువకు శేష వాసుకి తక్షకేలాపత్రాదు. అనువేగురు నాగకమారులు
పుట్టిరి ప్రాధ యనుదానికి ననవద్య మను వంశాసుర మార్కణ్డియా యోరూప
సుభగ భాసి యను నెనమండుపుత్రికలును సిద్ధ పూర్ణ బర్హిః పూర్ణాయు ర్బహ్మ
చారి రవిగుణ సువర్ణ విశ్వానసు భాను సుచంద్రులు అనుపదుండ్రుపుత్రకులును
బుట్టి దేవగంధర్వులయిరి. ప్రాధాపుత్రిక యగుసుభగా దేవికి దేవస్థివలన నెలంబు
స మిశ్రకేశి విద్యుత్స్వస్థి తిలోత్తమ యరుణ గర్జిని రంభ మనోరమ నెతిని సుఖా
హుపు సురత సురజ సుప్రియ యనుపదుమూవురిష్పదలెలును నతిబాహు హాహా
హూహూ తుంబురు అనునలుపురుగంధర్వు శేష్ఠులును బుట్టిరి కపిలకు నమృతము
బ్రాహ్మణులు పశువులు గంధర్వులు నపురసలునుం బుట్టిరి. 122

క. అలకృష్ణప్రజాపతి, వలనఁ విభ్రాత మగుచు • సర్ధినినపు

ష్కలమగుసంతానం బిది, తెలియఁగి వినింత శుభమంతి • శ్రేయ మగున్.

వ. మఱియునుం గలమానసపుత్రులలో సంగిరసునకు బృహస్ప త్యుతస్య సంవత్స
లను మూపురుపుత్తులు పుట్టిరి. 124

క. అందు బృహస్పతి వేల్పుల, కందట కాచార్యుఁ డగుచు • సనుదినము జగ

ద్వందితుఁడై విమలయశో, నందితుఁడై యిగ్రుమొల్పు • నం బేరందెన్. 125

గీ. అన్నతో నెఱ్ఱి సంసర్తుఁ డామరుత్తు, మఖమునకు నుపదిష్టయై • మనలుచున్న
యపుడు దేవేంద్రుఁ డలిగి వజ్రాయుధంబు, వేయ సది రిత్రవోడేసె • నెనసతండు.

వ. మఱియు సత్రి యనుమానసపుత్రునకు స్వవేదవిదు లగుసిద్ధులును శాంతాత్మ
లగుమహర్షులును బిక్షువులు పుట్టిరి పులస్త్యుం డనుమానసపుత్రునకు యక్షరాక్షస
కన్నర వాసరవ్రభృతు లనేకులు పుట్టిరి పులహుం డనుమానసపుత్రునకు సింహ
శిర్డూ లేహమ్మగి శిరభ వృక భల్లూకాదులును గింపురుషాదులును వేనవేలు
పుట్టిరి. క్రతు వనుమానసపుత్రునకుఁ గ్రతుసములు సత్యవ్రతపరాయణులు సతిం
గసహచారులు నగువాల్మీల్యాదిమహామును లెందఱో పుట్టిరి మఱియు బ్రహ్మ
దేవున కేడవమానసపుత్రుం డైనరుద్రునకు మృగవ్యాధ సర్ప నిర్మల్లజైకపా
దాహిర్బుధ్న పివాకి దహన కపా లీశ్వర భగ ధాను లనునేకాదశేరుద్రులు
పుట్టిరి. మఱియును బ్రహ్మదక్షిణాంగుష్ఠంబున దక్షుండును వామాంగుష్ఠంబున
వీరిణి యనుస్త్రీయుం బుట్టి రామిధుసంబునకు వేగురుకొనుకులు నేబంద్రుకూఁ

తులుం బుట్టిరి నారదోపదేశంబునఁ గొడుకులు సాంఖ్యులై ముక్తిం గాంచిన
వగచి దక్షుండు కీర్తి లక్ష్మీ దృతి మేధ పుష్టి శ్రేద్ధ క్షయ బుద్ధి లజ్జ మతి
యనుపదుగురుకూతుల ధర్మం డనుమనువునకును నక్షత్రయోగినుల సశ్విన్యా
దుల నిరుపదేశ్వరు కూతులఁ జగద్రుసకును నదిత్యాదులఁ బదుమూపురుకూ
తులఁ గశ్యపునకు నెనుంగ మతియుం బైతామహుం డగుమనువునకుఁ బ్రజాపతి
పుట్టి నతనికి ధర ధ్రువ సోమ శ్వేత నాహూనల ప్రత్యూష ప్రభాసు లనునెన
మంధ్రువసువులు పుట్టి రందు ధూమ్రయందుఁ బుట్టి ధరునకు ద్రవిా హుతిహవ్య
వహులును బ్రహ్మవిద్యయందుఁ బుట్టి పుత్రునకుఁ గాలపురుష లోక ప్రకాలను
లును మనస్వినియందుఁ బుట్టిన సోమునకు లోకమునకు వర్చస్సు నెనుంగునర్చసుండు
లోనగునల్వరుకొడుకులును బృథ యచుకూతురు నెప్పధనుఁ బదుంపు గంధర్వ
రులును శ్వాసయందుఁ బుట్టిన శ్వేతనునకు మనోహరియందు శిశిర ప్రాణ రిమణులును
శివయనుదానియందు మనోజవ్రుడు నవిజ్ఞాతగతి యనువారును గతియందుఁ బుట్టిన
యహస్సునకు క్రోతి శృమ శాంత మునులును శాండిల్యయందుఁ బుట్టినయనలునకుఁ
గుమారుండును గుమారునకు శాఖ విశాఖ నై గమేయ పృథ్వజులును బ్రభాతయం
దుఁ బుట్టిన ప్రత్యూష ప్రభాసులలోఁ బ్రత్యూషునకు దేవలుండును దేవలునకు
క్షమానంతి లగునిద్దఱుకొడుకులును బ్రభాసునకు బృహస్పతి దెలియ లయనయో
గనక్తవలన శిల్పప్రజాపతి యగువిశ్వకర్మయును బుట్టిరి.

127

శ్లో. అడ్డు లే కాక సంబున • నరుగునట్టి
దేవయాసంబులుం దొట్టి • దివ్యశిల్ప
ములను బెక్కులఁ బొసరించి • పూజ్యుఁ డగుచుఁ
జెన్నుమీత నరణు దేవ • నిల్చి యగుచు.

128

వ. మతియు బ్రహ్మదక్షిణాంతనంబునం బుట్టి ధర్మనకు శమ కామ హింస లనుము
పురు పుట్టి రందు శమునకుఁ బ్రాప్తియుఁ గామునకు రతియు హింసనకు సందియు
భార్యలై పెక్కురం బడిసిరి సూర్యునకు బడబ యగుత్వాష్ట్రినలు సంతకటం
బున నశ్వకేపాలు పుట్టిరి.

129

క. ఆవగఁ బుట్టినవారలు, దేవతలకు నైదుగ లగుచు • దివ్యాపధముల్
భావించి చేసి రుజలక, బాసంగ నెనరించి పెద్దె • బొల్చి రసమునక.

130

వ. ఇట్లు దేవత లెల్ల ముప్పదిమూఁ డన్వయంబులుగ నెప్పుడందు రిందు రుద్రులు
సాధ్యులు మరుత్తులు విశ్వేదేవులు నపరపక్షులై శుక్రనిం గూడి నసువులు
జేరి యుందురు వినతాపుత్రు లగుసరణగరుషులును బృహస్పతియు నాదిత్యులం

జేరుదురు నానత్తులు నౌవధులుం బశువులు గుహ్యకలం జేరుదురు కవియఁ
గవిపుత్రుండును గ్రహంబులం జేరుదు గని నుజ్జయును. 131

క. దేవగణంబుల నెల్లఁ, భావంబునఁ దెలియ వినినఁ | శాసము లెల్లఁ

బో విడిచి జనుఁడు విజ్ఞా, నాన్మతిమతి యగుచు శుభము • లందు ధరిత్రిఁ. 132

వ. మఱియును బ్రహ్మహృదయంబు ఛేదించుకొని పుట్టినభృగునకు సగ్రపుత్రుండుగు
శుశ్రుండు కవి యనం బరగి బ్రహ్మశాసనంబున వర్ష వస్తాభావ భయాభయంబు
లొనంగునధికారిం బంది యసురగురుం డై గండుమిగిలె నతనికి నత్రి త్వష్టృ కా
ద్ర సిర్మలనునల్వరుకొనుగులు పుట్టిరి భాగ్యుం డగుచ్యవనునికి భార్యయు మనువు
నకుఁ బుత్రియు నగునాముషియా రువునుండి యూర్వులడు పుట్టె మహాశేషుండుగు
సతనికి ఋషీకుండు పుట్టె సతనికి జమదగ్నిప్రభృతులు నూర్వురు పుట్టి రీనూర్వుర
కుం దెప్పువేలు పుట్టి రిందుఁ జమదగ్నికి నల్వరు పుట్టి రందుఁ గడగొట్టువాడై .

చ. హరి యన నెక్కి రాముఁడు మ • హామహిమ నిష్ఠవిభాక్తృనేద్రయై

కరశువు చేతఁ బూని నిజ • బాహుబలంబున నెల్లదానలఁ

బడిపరి సంహరించి ధరి • భార మడచి తొరంగునెల్లదాన

బుర్రొన నేను పెద్దమడు • పుల్వసరించె గణపలంబునఁ.

134

చ. మఱియు నాబ్రహ్మస్తనంబులందుండి ధాతి విభాతి యరువారు మనుప్రాకోడం బుట్టిరి
వారికిఁ దోడ్బట్టు పెగుమహాబిష్టుకి మాఁగపూత్రు లయు కృమిచారు లగుతరిగు
లు పుట్టిరి వరుగునకు గోక్రిపుత్రికి యగుజ్యేష్ఠాదేవివలం బయి జనుపుత్రుండు
సుర యనుపూత్రియును బుట్టింపెనుక నన్విభాతివినాశకరుం డగు ధర్మరాజు పుట్టె
సతగు ర్పూతి యరుభార్యవలన నైర్జితు లను ఎక్కురాక్షసంబును భూతిభయంకరు
లై ధను మహాధయ మృత్యువు నినుముప్పరుపుత్రులుం బుట్టిరి మఱియుగా దామ్ర
యనుదేవకి గాక జ్యేష్ఠి భాసి ధృతిరాష్ట్రీ శిశి యనుకన్యలు పుట్టిరి కాక ఘూ
కంబులును జ్యేష్ఠికి జ్యేష్ఠంబులును భాసికి భాసంబులుం గృధ్రంబులును ధృతిరాష్ట్రీకి
హంసలుం గలహంసలుం జక్రవాకంబులును శిశికి తకింబులును బుట్టె | గోధుశ య
నుదానికి గోపదేవతవలన మృగి మృగమంద హరి భద్రమనన మాతంగి శార్దూలి
శ్వేత సురభి సురస యనుతొమ్మండుకూతులు పుట్టి రిందు స్వగికి మృగంబులును
మృగమందకు భల్లూకంబులును సృమరంబులును భద్రమననకు నైరానంబును హరికి
గోతులుం గొండముచ్చులును శార్దూలికి సింహశార్దూలాదికూరిసత్త్వంబులును
మాతంగికి మారంగంబులును శ్వేతికి శ్వేతి యనుదిగ్గజంబును సురభికి రోహిణి గం
ధర్వి విమల యనల యనుకూతులును రోహిణికి బశువులును గంధర్వికి గుఱుంబు

లును బుట్టె నాన యనుదానికి నైలిండ్వ శ్రమ శాంతులు పుట్టిరి మఱియు నిర
యనుదానికి ముగ్ధురస్త్రిలు పుట్టిరి వారివలనం దరుగుల్బలతాదులు నెల్లవనస్పతు
లును బుట్టె ననలకుఁ బిండఫలంబులం గనునేషుమాతలన్పక్షంబులు పుట్టె ననరకు
కుకి యయనొక్కకూతురును సురనకుఁ గంకుఁ డనుకొనునం బుట్టిరిట్లుచరాచరాల్పి
కం బగునకల్పనంచంబు నుత్పన్నం బయ్యె నని మెడియును. 135

మ. భగవంతుం డగువానిలీలనలనం • బ్రాప్తించి యున్నట్టియూ
జగదుత్పత్తి విభాన మెన్వ రియింక • శ్రద్ధాన్వితస్వామితులై
తగుగీతి నివ్వినేని వారిలకుఁ జి • త్తిస్వాప్యముక సౌఖ్యముక
ద్విగుణీభూతమ యై శుభం బగు మహా • దేవప్రసాదంబునక. 136

—◆◆◆ దేవానవాన్యంములచే భూమియంగుఁ బుట్టినవారిక్రమము. ◆◆◆—

వ. అనిన జనమేజయుండు నైశాపాయనుఁ ట్లయియె. 137

క. సరలోకి మందు దేవా, సురు లెవ నెల్లు పుట్టి • సురుచాలీలం
బరిగిన్ వారలచరిత్రం, బరుదుగ నెఱిగింపు మనిన • నతఁ డిట్లయియెక. 138

క. జనమేజయజనాయక, వినిసించెద వినుము నేను • వినినవిధమునక
మునుము న్న సురులజన్మం, మును వెనుక నులజన్మ • మును వినిముగియెక. 139

వ. అని మఱియు నావిప్రచిత్తి జరాసంధుం డయ్యె హిరణ్యగిషిపుండు శిశుపాలుం డయ్యెఁ
బ్రహ్మాదానుజు లగుసూర్యదానుహ్లాదులు శల్యధృష్టు కేతు లై యిద్రవ్యగిషిపుండు గును
గ్నచిత్తి సుబలుం డునా జయ్యె శిబి ద్రుముం డనురా జయ్యె బాహ్మలుండు భగద
త్తుం డయ్యె సయశ్శిరిఁప్రభృతులు కేకయరాజు లైరి కేతుమంతుండు ఉయతౌజుండు
రా జయ్యె స్వర్భానుం డగునెనుం డయ్యె సశ్వం డయ్యె సశ్వపతి హర్షి
కృష్ణం డయ్యె వృషపర్వుండు దీప్తిప్రజ్ఞం డయ్యె సజనుండు నాసిర్వం డయ్యె సశ్వగ్రీ
వుండు చోచమానుం డయ్యె సూక్ష్మిండు బృహద్రథుం డయ్యె చుహుండు సనా
బిందుం డయ్యె నేకపాదుండు నగ్నిచిత్తినురా జయ్యె నేకచక్రండు చక్రివిందుండు
విహూపాక్షిండు చిత్రిధర్ముం డయ్యె హరుండు సుబాహుండు ఉయ్యె సహరుండు బాహ్లా
కుం డయ్యె నిద్రాదుండు ముంతికేశుం డయ్యె నిగుభుండు దేవాధిపుండు జయ్యె
శిరభుండు పౌరవుం డయ్యె గుప్తుండు సుపార్శ్వం డయ్యె గ్రభుండు పావిత్రేయుండను
రా జయ్యె శిలభుండు ప్రహ్లాదుం డుబాహ్లాకుం డయ్యె దైత్యచంద్రుండు చంద్రసర్ప
యయ్యె దైత్యసూర్యుండు ఋషికుం డయ్యె మృతపుండు పశ్చిమానూరుకుం డయ్యె
గవిష్టుండు ద్రుమసేనుం డయ్యె మిఝూరుండు విశ్వం డనురా జయ్యె సుపర్ణుండు కాల
కిర్తి యయ్యెఁ జంద్రపాంతునకుం డనురా జయ్యెఁ జంద్రప్రమర్దనుండు జానకి యనురా

జయ్యే దీర్ఘజిహ్వంను కాశీరాజయ్యే సర్వేంద్రమర్దనుండు క్రాంతం ఉనురాజయ్యే విశ్వరుండు ననుమిత్రం ఉయ్యే విశ్వరానుజంను పాంశ్యం ఉయ్యే బలీనుండు పాండ్ర మాత్స్యకుం ఉయ్యే పృత్రుండు మణిమంతుం ఉయ్యే గ్రోధపాంత దండుం ఉనురాజ య్యే గ్రోధవర్ధనుండు దండధారుం ఉయ్యే గాలేయు లెసవంప్రగురును గ్రమంబుగ జయత్సేను: ఉనురాజితుండు నిషాదరాజు శ్రేణిమంతుండు మహాజనుండు సభీరుండు సముద్రసింహుండు బృహన్నాముండు సనురాజులై రి కుక్షే పార్వతీయుం ఉనురాజయ్యే గ్రధనుండు సూర్యాయుం ఉయ్యే ససురిసూర్యుండు దరిదుం ఉనుబాహ్నికుంఉయ్యే గ్రోధవశగణంబులుండి ముద్రికి కణ్వేష్టు సిద్ధాథ కీలక సుమీ సుబాహు మహావీర బాహ్నిక క్రతు విచిత్ర నూడి నీల చీనవాసో దంతవక్త్ర రుక్మి జంమేజ యామాభ వాయునేగ సురు శ్రైకిలన్య భూరితేజో వాటభాం గోముఖ కామాష త్సేమ ఘాతే శ్రుతాయు రుద్వహ బృహత్సేన త్సే మాగ్రశ్శి కుహర మతిమ దీశ్వరు లనురాజులసమూహం బయ్యే గాలనేమి యుగ్రసే పుత్రు: ఉనుకంసుం ఉయ్యే దేనకుండు దేనకుం ఉనురాజయ్యే మతీయు బృహస్పత్యంశరంబున ద్రోణండును శిశుమూంశంబుల గామక్రోధంబులనుండి యశ్వత్థామయు ననుపులయంశంబున భీష్ముండు నేకాదశరుద్రులయంశంబున గృపుండును ద్వాపరియుగాంశంబున శకు నియు సప్తమరుత్తులయంశంబున సాత్యకియు మరుద్గణంశంబున ద్రుపదవిరాట లును సప్తపత్నీపుత్రుం ఉగుహాసుం ఉనుగంధర్వసంశంబున ధృతరాష్ట్రుండును సమస్త మరుద్గణంశంబున గాంధురాజును సూర్యుంశంబున గర్జుండును బుట్టి కలిపురు షుండు దుర్యోధనుం ఉయి పుత్రుం బాలస్త్యభౌత్రివల్లము దుర్యోధనానుజతలం బయి పుట్టె స్త్రీరావధదం ఉగుహాసుండు శిఖండి యయి పుట్టె మాండవ్యశాంబున యముండు విదురుండై పుట్టె గవల్లణంబున మునితుల్యుం ఉగు సగజయుండు పుట్టె ధర్మాంశంబున యుధిష్ఠిరుండును సనిలాంశంబున భీమనేనుండును నింద్రాంశం బున నర్జునుండును నాసత్కులయంశంబున నకులసహదేవులును బుట్టికి సోమాత్మజుం ఉగుసువర్చసుసంశంబున సభిమన్యుండును సగ్నియంశంబున ధృష్టద్యుమ్నుండును విశ్వేదేవాంశంబుల కాశీదేయులును బుట్టికి మత్యంశంబున గాంధారి పుట్టె నాదిత క్తి యగుశచీదేవియంశంబున క్రౌంచి పుట్టె సిద్ధి బుద్ధి యనుదేవతలు కుంతీమా ద్రులై పుట్టిరి.

140

క. యదువంశంబున విష్ణుం, పండియించెను గృష్ణుం ఉనుగ • నొగి శేషుం ఉ

భృదయం బందెను సతము, క్తిదుం ఉయి బలభద్రుం ఉనుగ • గృష్ణాగ్రజుండై.

వ. మతీయు మరుదంశంబున సత్యకహ్నాదితులకు సాత్యకి కృతవర్మలును రమాంశంబున

రుక్మిణియు సనత్కుమారాశంబునఁ బ్రేమ్యముండును సప్తర్షిగణాంశంబునఁ గృష్ణాంతఃపురస్త్రీలును దేవాంశంబుల యదువృష్టిభోజాధికాదినంశంబులవారును బుట్టి రీచెప్పినవారు గాక మఱియు సచేతులనేకాశంబులం బుట్టి రని చెప్పిన విని జనుమేజయుండు నైశంపాయనుం జూచి యిట్లనియె.

142

—◆◆◆ కౌరవంశములు. ◆◆◆—

మ. ధర్మశరాజ్యరమాధురంధరు లుదా • త్రిస్త్రోద్ధితోత్తముతుల్
గురుబాహుబలినిర్జితాస్యసతు • బృహద్రాష్ట్రప్రస్తుశుల్
భరతుంబొట్టిమహీమహేంద్రవరు లే • సుశంబున బుట్టి రా
మరువంశస్థితి నాదినుండి వి • నా • కుం బ్రతి వా యవే.

143

వ. అనిన నైశంపాయనుం డిట్లనియె.

144

క. కౌరవనిగత మపారిము, పారావారింబు చాచి • పల్లవమటకుఁ
నేరెడు వేనో మంజిన, ధీరుడు నొక్కఁడం గొంఠి • దెలిపని వినుమా.

145

వ. తొల్లి ప్రాచీనబర్హిపుత్రు లగుప్రచేతసులకుం బుట్టి ప్రాచేతసుని నాబడునీతుని పుత్రక యగుసతితియంచు గత్యపుంబు బుట్టి విరవ్వంతులను నైరవ్వంతుం డనుచు ముండును శనైశ్చరుండును యముఁయుం డనతియుం బుట్టి కావై సవ్వతిమమపుంకు వే ధృష్టు నివ్యంత నాథా శేషుని హిరూప శ్యాతి పృష్ఠధి ధారిష్టు లను తొమ్మిద్రుకొండుకులు నిల యరుకొక్కఁడూతొరుం బుట్టి మఱియు శేబగ్రు కొండుకులు మున్న పుట్టి వారిలో వారు మోర చచ్చి రిట్లు బ్రహ్మక్షత్రియాను లా మరువునకుం బుట్టి మానువు లైరి తొలుతఁ బురుషుండును బింప స్త్రీయు నై సులుల యందు నిందుండరుం డగుబుధుండు బుహుపుండు పుట్టి చక్రవర్తియై త్రయోదశ ద్వీపమువృమ్మదీతం బగునిధిరాచక్రం తెల్ల చనకీవికీమంబునం బరిపాలించుచు.

మ. మరుజుం డయున్ సమారుషక్రియల ను • స్మృతుండు నృపుండు నై

ఘరుం డై వీర్యమున నెల్లంగి ద్విజనుం • సుద్యోషయై పోరి ని

ద్ధసరాశిక్ హరియింపఁ గా దనుచు హో • ధ లేయ వేతెంచ బ్ర

హ్మ నియోగింప సనత్కుమారుం డట బి • వ్వార్థుల్ నెనుం గొల్వంగె. 147

వ. ఇట్లు నచ్చి బోధించినను వానిమాట సమగ్రాక నిరాకరించినపుహువుని గినిసి నీ వున్నతుండ వగు మని మహర్షి లెల్ల శపించి చని దానంతని యతిండు.

148

క. ఎఱుక విడి బలమడంబున, మఱకువడై బోధి యగుచు • మహిమాదకముం

దొఱుగి చెడి గ్రామ్యధర్మము, సజగొని లేకుండ నొందె • సభిలాషమెయి. 149

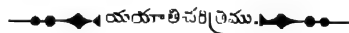
వ. అతండు గంధర్వలోకంబున నూర్వశిం దగులుకొని యొరు డెఱుంగ కుండె నట్టిపురుష

పున కూర్వశియందు నాయుపు కీమంతుడు నుదావసువు దృఢాయువు వనాయువు శతాయువు ననునార్వురు వృట్టి రిందు నాయువునకు స్వర్గానవియందు సహసు. సృద్ధ శర్మ గ యానేను లను నల్పరు వృట్టి రిందు సహసుండు. 150

తే. రాజ్యపట్టాభిషిక్తుడై • పూజ్యుడగుచు, విక్రమక్రిమమున శత్రు • వితతి దోలి నేలనాలుగుచెరుగులు • నేలి నూలు, యజ్ఞములు చేసి దేవేంద్రుఁ డై తలిర్చె.

వ. ఆసహసుంకుఁ బ్రయంనదయందు యతి యయాతి సంయాతి యాయాతి యయతి ధృవుఁడు సనునార్వురు వృట్టి రిందు యతి యోగం బనుసంధించి బ్రహ్మభూతుం డయిన యయాతి రాజై దేవయానిశ్శ్మలం బెండ్లియాడి రాజసూయాద్యధ్వరంబులు చేసి రాజ్యవాలంబు నేయుచు దేవయానియందు యదు తుర్వసు లను నిర్వరను శర్మిష్ఠయందు ద్రు వ్యాసు పూరు లనుముప్పుని గని శుక్రశాపంబుం జేసి జరాభారి పీడితుం డై విషయేచ్ఛం నగిలి కొడుకులం బిలిచి మీలో నొక్కఁడు నాముదిమి కొని తనజన్మంబు నా కిచ్చునది య ట్లిచ్చినవాడై రాజ్యార్థం డగు ననిన యదు ప్రభృతులు దాని కంగీకరింతున్నం బూరుండు పృథుననోరథం బవశ్యక్త న్యం బని యట్లు చేసె యయాతియుం దనయభీష్టంబు నెఱవేర్చుకొని యనలికాలంబు వాని యకావంబు వాని కిచ్చి పూరుచకు బట్టంబు గట్టి తాను దహనసంబుచకుం జనియె.

తే. అనిస జనమేజయుం డను • నార్వి యాయ, యాతి భాగననుతి దేవ • యానిఁ బెండ్లి యై నసుధ నేలె నెరిగి వాఁయఁ ఘుచరిత, విఁ నలతుఁ జెప్పవయ్య న • విస్తరిముగ.

వ. అనిస నై శంకాయనుం డి ట్లనియె.

154

తే. భూతతేశ్వర వినుము య • యాతి తొల్లి, దేవరాజసముం డయి • జేజర్జిలె గవికి నృపపర్యంకు నల్లుండువును సట్టి, పూర్వకథను జెప్పెడ నానుఁపూర్వముగను.

క. సునలకు ననుకులకుఁ బని, స్పరి మైశ్వర్యంబుకొఱకుం • బనివశి యుంటుం బాదసాచ్చె మంగురించయి, బరగెన్ నై రంబు విడని • వడుపున నెపునున్. 155

మత్తకోకిలము. దేవదానవు లంత వింతగ • ద్వేషము స్మదిఁ బెంచుచున్

జేవ నొంకొరు గెల్వ నెంచుచు • జవుని నుర్రెల్లజుల్

దేవైరులు కావ్యుని గడు • దేశుఁ గూర్చి నొజ్జలం

గా నరించి పురోహితత్వము • గైకొనం బొనరించుడున్.

157

క. దానన్ గురువుల కనోయ్, న్యానూపస్థర్గ వొడమ • నందు వారల్

మానసమున ద్వేషింపుచు, గానంబడుచుండి రుగ్ర • కల్పులు గ నెగిన్.

158

వ. ఇట్లు గురుశుక్ర లిద్దఱును దేవదాసపులకు గురుత్వ మొంది యున్నయవసంబున.

ఉ. శుక్రండు దాసవేద్రుఁ డగు • చొప్పుననావృషపర్వనొద్ద ని

ర్వక్రతపోమహాత్మమునఁ • గ్రాలెడవిద్యను బోర నీలుచు

య్యక్రమనర్థలక బ్రదుకు • నట్లు గఁ జేయుచు నుండె నందునక

శక్రపురోగముల్ సురలు • చాలఁ గృశించిరి శత్రువృద్ధికిఁ.

160

—◆◆◆ దేవతలు మృతసంజీవని దేవ గళుం బుచ్చుట. ◆◆◆—

వ. అస్పృశింబ్రాదిబృందాదులెల్ల సెల్ల ద్రావుపలు చచ్చియు శుక్రవిద్యాశ్రయబలంబున
జానక బ్రదికి పోరుచుండిరి బృహస్పతికడ మృతసంజీవని లేమింజేసి మన మోడు
చుంటి మని భయోద్విగ్నమాసనులై దానిఁ బడయుం గోరు గురుపుత్రిం డగుకదం
డునువానికడకుం బని కార్యం బెఱింగించి ప్రార్థించుచు.

161

మ. మృతసంజీవని నీదురంధ్రుకడ లే • మిం జేసి నీవారు మీ

రతిభీతిం గొని మిత్తివారిఁ బడి యె • య్యం బోవుచున్నారె

గ్గతి విద్వేషులు చొల్చుచుండి రధిక • త్వం బంది నీవిమృశా

కృతికిఁ శక్తుడ పొన్లు గా రమలమూ • ర్త మమ్ము రక్షింపవే.

162

తే. కవికఁ గూతురైవఁ గఁజుం • గరుణ గలను, దాని నుడి దాట నోపఁడు • గాఁ నీవు

దేవచూరిని నేమింది • జేరి విద్య, గలిగి మునిలు బ్రదికింపఁ • గలవు కాన.

163

ఉ. నాలుడ వీవు పోయి వృష • సర్వనివీట మెలంగు కావ్యని

బోలఁగఁ జూచి శిష్యుడను • బ్రోవు మటా చని వేడి పోడిమి

బాలికదేవయానిమది • న్నీ మెలంగుచుఁ గొల్చుచుంకవే

మేలు గ్రహించి నేలుపుగి • మిం బ్రదికించినపుణ్య మయ్యెడికిఁ.

164

తే. అనుడు చౌ గాకి యని కదుం • డటసం బోయి, శుక్రంగని మ్రొక్కినేను గి, నూడ గురుని
పుత్రిండు మఱి యంగింపనిపాత్త్రు • డను గి, లాగి వచ్చితి శిష్యుఁగాఁ గలయలము.

క. కరుణించి దీని కింగీ, కిరందితి యేని విద్య • గజుచుచు నిచటక

గురుశుశ్రూష యొనర్చినఁ, బరికింపఁ నొక్కవేయి • పరివర్తరముల్.

165

ఉత్సాహము. అనిన సత్కుమారు విసయ • మలరుసాకుమార్చిము

గని మది గంగి పొంగి • కావ్యం డప్పిలె గళుం

గొని గృహంబునందు నిల్చు • కొని గురుత్వ మందె జే

పునిపయిం గలట్టి కినుక • పూనఁ బోక నెమ్మదికిఁ.

167

వ. కమండును గురుదయాపాత్రుం డయి భయభక్తియుక్తులం బ్రవర్తించుచు.

168

—◆◆◆ కమండు శుక్ర వారాధించుట. ◆◆◆—

మ. పని యన్నం బని యున్న మాని పొసరిం • పం సూచి తచ్చిత్తవృ
త్తిని గైకొం చనుకూలుఁ డై విఁయభ • క్తిశ్రీధలం సూపుమఁ
మరముం జెయులు మాట లొక్కమొగి నై • మానొంద నానందసాం
ద్రుని గాఁ జేసెఁ గివీంద్రునిం గచుడు శు • శ్రూషావిశేషంబులఁ. 169

నీ. దేవగాయకులు లో • దిగు లొంద గాంధర్వ, మెసఁగించి యత్యంబు • వొసఁగఁ జేసి
వేసునికాదుల • రాణ లెసంగ నా, యుచి పురాణము • లెంచి చదివి
బుధు లెన్నఁ గా మృదు • మధురకవిత్వంబు, గురువర్ణనంబుఁ • బరగఁ గూర్చి
పూ ల్పండ్లు ప్రేముడీ • పుట్ట నివేదించి, మంచిమాటలు నియ • మందు వినిచి

తే. యుబును పోమి కథల్ సెప్పిఁయెఱిమ నెప్పి, మేటిచదురున నులికెక్క • నాట లాడి
నిచ్చిచివినోదముఁ • చేసి నెమ్మి, గలుగి గురుభక్త గురుపుత్త్రిఁ • గొలిపఁ గిచుడు.

వ. ఇట్లేనూతేం డ్లక్కమండు నియమనైతిహాగరిష్ఠంఁడై గురు గురుపుత్త్రినిం గొలిచి
వారిమైత్రికం బాత్త్రంసునిం చియిశేష్యుండు నై యున్నయప్పు టొక్కనాఁడు
గోక్షణార్థ మడవిం గ్రుమ్మరుమండఁ నూ పోపక వాసకర్మ లగుదాసపులు సురా
చార్యునిపైఁ గలవేరంబునం జేసి వాని బట్టి గట్టించి మే నితీతిలు గావించిదయి
మృద్ద చేసి తోడ్పెం దినిసింది చని నింతి సాయంతం బగుమ థేనువు లింటికి
వచ్చుటయును గమండు రాకుండుటయు నుం జెలిసి దేనియూని దేవురించుచుఁ
దండ్రీకీ టనియె. 171

ఉ. ఎఱ్ఱలు వాతె నింగి మొగు • లెక్కఁగఁ బ్రొద్దు మునింగె బుల్లంబు
దొఱ్ఱలు సేరఁ జొచ్చె రొద • తో భవనగ్నులు వేల్చఁ గాఁబడం
దొఱ్ఱలు నింటిమో మగుచు • బూడలఁ జూడఁగ నెచ్చె నొంటిమైఁ
గుఱ్ఱ కమండు రాఁ డపిఁ • గోసికొ కొట్టికొ వాని రక్క సుల్. 172

మ. పులి సింగిం బెలుఁ గేదు వేఱి గొఱ కా • ర్నో లేన్ల పా మేదియేఁ
జులుక న్నుద్దులు మూటగట్టుకచుని • జొక్కించెనో చిక్కెనో
యిలు సేరి డిరు లయ్యె నియ్యెడల నా • కుఱేనియుం దోడ దా
చెలిమిం గూర్చెడువానిఁ జూడ కిదియుం • జెల్లు న్నిజం బాడవఁ. 173

—◆◆◆ మృతసంజీవితేఁ గమండు పునర్జీవితం డగుట. ◆◆◆—

వ. అనిన శుక్రం డది యంతయు నెఱింగి వానిం దేర మృతసంజీవనిం బుచ్చుటయును దత్త
భావంబున నతండు బ్రదికి లోడ్లపాట్లం జెంచుకొని వచ్చి దేనియూసికీ బాడనూ
పుటయు నామె మానందంబున వానిం జూచి యిట్లనియె. 174

- చ. తడవిత వింతనే పెచట • దాగితి వేగతిఁ దాభురాన నో
వడుగ నినుం గనుంగొనక • వత్సగుణం బిది యేమొ నా సతం
డడుగువఁ జూపుచుం బలికె • నక్కట భార్గవపుత్రి నేడు నే
నడవిన నాలఁ గాయఁ జని • యందు సమిత్తుశ్చకాష్టభారిమున్. 175
- ఆ. సంబరించికొంచు • శ్రమ నొక్క వృక్షంబు, నీడఁ బట్టపగటి • వేడి కుడికి
తొడుకుగములు నేను • గడె నిల్చి యున్నచో, ననురు లటకు నచ్చి • కసరి నన్ను.
- చ. ఎవఁడవురోరి నీ విచటి • కేటికి నచ్చితి ముచ్చ వోలె నుం
టివి యని రేగి నే ననును • డి న్విస కెల్లరు నన్నుఁ బట్టి బి
ట్టవియఁగ మొత్తి పిండి యగు • నద్ది వృకాశికిఁ బెట్టి పోయి నీ
భవమున నిట్లు నే బ్రదికి • వచ్చితి భాగ్యవేర్మి పెంపునన్. 177
- వ. అనిన విని దేవయాని వానికై నకష్టంబులకు వగచి యిష్టకథానులాపంబుల వానిం
దేలింపుచుండె నెంతఁ గొంతకాలంబునకు. 178
- క. మరియొకనాఁ డడవికిఁ బూఁ, ౭ రుదుగఁ దేఁ బోవుకనుని • నసురు లునురు వ్రాఁ
బారి నూటి నముద్రజిల్లాం, తరమందుం గలిపి చనిరి • లెగఁ స్వామ్యమునన్. 179
- వ. తొంటియట్లు దేవయాని తండ్రి కెఱింగించి వానిం బ్రదికించె నంతఁ దృతీయ
వారంబున. 180
- క. కర మలిగి నిర్జరారులు, పరిపరివిధములను గంచుని • భంజించు చొగిన్
బారిఁగొని కాలిచి భస్మము, సూతోఁ గ్రోలించి రొకట • శుక్రాచార్యున్. 181
- వ. దాసంజేసి శుక్రగుడు మోహితుం డయి యుండఁ దొంటియట్లు గంచుం గానక
దేవయాని తండ్రికడను నచ్చి కంచుండు లేకన్న నేను బ్రదుక లే నని చెప్పి
దుఃఖించుటయు సతండును. 182
- క. మృతసంజీవని బ్రతికెడు, నూనిం బగ మఱియు మఱియు • నడఁచెద రిసురుల్
బ్రతికింపలేను విసిగితి, మఱిఁ గుండెకు మఱఁడు సుగతి • మార్గము నట్టున్. 183
- క. నీడయకఁ బాత్రుఁ డొకకచుఁ, డాదొరకెను నీదు తండ్రి • కనుచులు సురలున్
భూదేవు లాశ్రయ తండ్రొ, పాదాక్రాంతు లయి యుటఁ • బరింపవొకో. 184
- వ. అనిన దేవయాని వలనల వలపోయుచుఁ దండ్రి కిట్లనియె. 185
- మ. అకటా నీ కటు లాడఁ జెల్లునె మహా • తా దేవతాచక్రవ
ర్తికి నాచార్యునియంతవానిసుతుఁ డా • దిత్యాభుఁ డానృప్తిక
ర్తకునుం దీ లగునీకు శిష్యుఁడు జగ • ద్వింద్యప్రభావుండు బా
లకుఁ డాతం డటు వో నుపేక్షఁ గొనుటల్ • ధర్మంబె మీబోంట్లకున్. 186

- అ. వానిఁ జూచి కాని • నేను గుఱువ నొల్ల, ననుడుఁ గూఁతునందు • నలరుప్రేమ
నతఁడు మంత్రశక్తి • నాహ్వన మొసరించెఁగచుని వాఁడు బ్రదికి • కడుపులోన.
- చ.*కడుపున నున్న వాఁడ నని • కావ్యనితోడ నలంతివాకునన్
నెఱిగివిన నాతఁ డెట్లు చొరి • నోయుచు నుంటివి నాఁ గచుం డనున్
జడు లనురుల్ ననుం బొడిగ • నల్పి సురఁ గలయంగఁ గూర్చి నీ
కిడి రది ద్రావి తీ విపుడ • యే నిట్లు లైతి సయో మహోదయా. 188
- క. స్మృతి చెడదు నీవ్రభావం, బతులితమై కలిగి యుంట • నఖిలజగద్వం
దితపాదపీఠ నే నిట, సతిఘోరక్షేత మొంద • నై యుంటిఁ జూచి. 189
- వ. అనిన విని భార్గవుండు సురాపానంబున నిట్టిప్రమాదంబు సంభవించె నని విచా
రించుచు. 190
- అ.†ఎఱుకఁ జెఱుచు నెడలి • కెక్కించు రోగంబు, లోకి నిందఁ దెచ్చు • వేఁకి గూర్పు
దలఁగఁ జేయు నరుని • ధనమానబీనముల్, మలఁచు నిహము పరము•మద్య సేవ.
- క. నాలుగుజాతులవా రీ, పోలనిసుర సేవ సేయఁ • భోయిర యేనిం
బాలనులై పాతకులై, కూలుదు రిదిమొదలుగార గఁ • గులిలమునందున్. 192
- వ. అని సురాపానంబు మహాపాతకంబుగా శపియించి దేవయానిం జూచి యిట్లనియె.
క. ఆకఁచుడు పినిన సేనో, కా కేఁ గడ తేరఁ గఁచుడు • కాత్రెద మిందున్
నీ కేది ప్రియమొ చెప్పుము, నాకూఁతుని నెందఁ బూసఁగు • నా రా దిచటన్. 194
- వ. అనినం దేవయాని వై త్యాచార్యున కిట్లనియె. 195
- క. ఏతద్వయంబు గామది, నాతలకల్పాగ్ని వోలె • వై యెరియించున్
నాతండ్రి నిన్నుఁ బాసియు, నాతనిఁ బాసియును బ్రదుక • నని పలుకుటయున్. 196
- వ. కిరుకాతరంగితాంతరంగుండై శుక్రుండు తనకడుపులో నున్నకచునిం బీరి కుమా
రా నిన్ను దేవయానీ ప్రార్థనం జేసియు బ్రాహ్మోత్తముఁడ వగుటంజేసియు నుద్ధరిం
పం చలించితిని నీవు సంసిద్ధరూపుండు వైతి మృతసంబీవనీవిద్యం గొని నాయుడరం
బు భేదించుకొని వెడలి వచ్చునది యని మంత్రోపదేశంబు చేసి మఱియును. 197
- అ. కొడుక వైతి నాదు • కడుపునయందుండి, వెడలి వచ్చుకతన • వడుగ నీవు
నట్ల తలఁచికొనుచు • సంతరంగమున నే, మఱక నాదుబ్రదుకు • నరసికొనుము. 198
- వ. అంతఁ గచుండును. 199
- శా. విద్యావంతుడు వీర్యవంతుఁ డగుచున్ • భేదించి వజ్రాయుధా
భేద్యం లై నకవీడ్యగర్భమును నా • విరూభాతుఁడై తద్భిదా

హృద్యద్వారమునుండి మెండుకొని మో • హింపం జగం బొప్పె నా
ఖగోతుండు ఘనాంతరప్రభవుఁడై • కన్నట్టుచందంబునక. 200

వ. ఇట్లుదితుండై కంచుండు మృతుఁడై పడియున్న శుకాచార్యు నవార్యసంజీవని
ప్రభావంబున నుజ్జీవితుం జేసి నమస్కరించుచు నిట్లనియె. 201

ఉ. తల్లియుఁ దండ్రీయుం గురువు • దైవము నై కడుఁ గూర్చిఁ జూచునుఁ
దెల్లముగా నువిద్యలుప • దేశము చేసి భరించు టొండు గా
కల్లవిధంబులం గహణ • నెంచుచుఁ జచ్చిననన్ను గర్భమం
చల్లవలంగఁ జేసి యిటు • లోమిచనియై భజంతు భాగ్గివా. 202

క. వినుము గురుదోహ మొస, ద్విసహపున కిసతిష్ఠ • చేకుఁతెడు నిహం
లుఁ యందుఁ బునఁపండుక • ఘననారకకూపగతియుఁ • గలుగు నిజముగక. 203

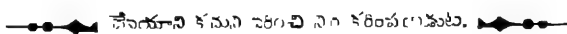
న. అని వినయం బభిఁయించునతని సభించించుచు దైత్యగురుం డెల్లదానవుల
గావించి వారి కిట్లనియె. 204

శా. నాకుం గూర్చెఁజుకొమ్మకై నకచునిక • నానాప్రకారంబుల
జ్ఞేకొంచు న్యధియింప నెంచి రిటలే • ని న్నాఁడు జీవించి లో
కై కేడ్యం బగువిద్య నేర్చి యధకుం • డై బ్రహ్మభూతుండు నై
మోక్ష న్నాకును మించి యుండె ననుచుక • మీ రెంచి ప్రేమింపుడే. 205

వ. అని వారిదుర్నయం బెత్తిపొడుచు నట్లు పలికి విరమించె నని మఱియు. 206

ఆ. ఒరులఁ జెఱుప నెంచి • పరిపరివిధములఁ, జెనుగుపను లొనర్పఁ • గడఁగువాం
తిలఁచుట్లు గాఁ • తమమొదిటికై మోస, మిగులఁ గలుగ వగలఁ • బాగులుచుండు

వ. అట్లు కంచుండు గురునిచే సభించియుండై వేయినత్సగంబులు గురుకులవాసంబు సేసి
మొక్కనాఁ డాచార్యునిమతిఁ గొని త్రిదినంబులకుం బ్రస్థితం డగుటయు
విని దేవయాని వియోగదుఃఖియై కంచునిచెంతకు వచ్చి యిట్లనియె. 207

చ. పలుకుల దేసె లొల్క నునుఁ • బొటలఁ గమ్మఁ గ్రుమ్మరించి సె
ప్రుల సవర్షమున్ చివికి • పొత్తులఁ జిత్తము గుత్తిఁ జేసి సె
స్వలపుల ముంచి కక గలించి • నావ్యాదయొ చిది దొంగిలించి పో
నలె సని చూచుచుంటి వలు • నా! యిటు పోలునె సేకుఁ జెప్పుమున్. 208

ఉ. *చేతులు గాల్గు బుట్టకొని • చెప్పచు నొప్పిఁమాట తెప్పియే
నారెల్ ముట్టి బాస నిలికి • నామెడ నెంచి గుణంబు గట్టి సగ

* పాణిగ్రహము చేసి, సప్తవాచుములఁ ద్రొక్కించి, భక్త్యచేత్యాదివాక్యములు చెప్పి, శీలకై తెల్లము సె
త్తివై కెట్టి ప్రమాదముచేసి, మంగళమాత్రము గట్టి వివాహము చేసికొనవలయు నని గ్రంథము. గు
ము = నూత్రము; డాత = ఆదలంబనము.

భీష్మీతి ఘటించితే నుమకు • వీడి నెవంబు గణింప కొప్పి నే
నూతగఁ బోని పా మ్మనుచు • నుందును గా టిటు పోవ నిత్తునే. 210

వ. లని యిట్లు సాభిప్రాయంబుగాఁ బలికే మఱియు. 211

ఉ. ఈపు నువంశసంభవుడ • వేను సునంశసముద్భవఁ గరిం
బీపు న్రతిష్ఠుఁ డానసుగి • వేను వ్రొసను గన్నె నెన్నఁ గా
నీవును నేను గూడుకొను • నీవును బాలును గూడిన ట్లగుం
గావున బెండ్లియాడి ననుఁ • గాతుకముం గలిగింపవే దియఁ. 212

క. ఇది కోరి కాదె ని న్నా, త్రిదశారులు చంప నొంప • దిగు లంది గురుం
బదిపదులు వేడి మఱి మఱి, బ్రదికించుచు నచ్చిలిం గృ • సాపాధోధీ. 213

క. నావుడు గఁచుఁ డధికవిషా, దావిలహృత్పద్మఁ డగుచు • నను ని ట్లయయో
వానియు వరుసయుఁ డెలఁక, యీనరునా బలుకఁ జెల్లు • నే గురుపుత్రీ. 214

ఆ. గురువు తండ్రి శిష్య • కోటికి గురుపుత్రీ, చెల్లె లగును వావి • చెల్లుబడిని
గాన సేపు నేను • గావ్యసకపపున, బొడమినారి మిట్లు • నొసవ వలదు. 215

క. ధృముఁ బోకాఁచి దు, మృగములకుఁ బోవుఁటి • కష్టాత్మంతుఁ
నిగ్నావివేకకూన్యుఁడు, దుర్బుధుఁడు నొంది సరిక • ధునిఁ బడుదు గొగి. 216

—◆◆◆ కేనగానియుఁ గడుచు నొందొరులు శపింపకొనుట. ◆◆◆—

వ. నీవు నాకు సాక్షాత్సంసరివి గాని మఱి యొకండు గా గట్టినీ విట్టియధర్మంబు లాడక
నన్ను డియఁ జూప మేను బోయినచేద సంపిపుచ్చు మని ప్రార్థించుటయు నాపె
పెచ్చు పలుగుమచ్చంబు నిన్ను బెండ్లియాడఁ గొండం తానపట్టుకొని యున్న
సన్నిట్లు చేసితేవి గావున నీకు సుజీవనీవిద్య సిద్ధింప కుండుఁ గావుత మని శాపం బిచ్చినఁ
గమింప నేను ధర్మపథింబు తప్పనివాడ నేని నాకు సిద్ధిపకున్నను నే నిచ్చినవారి కీ
విద్య సిద్ధిచెను ని పధర్మపథనర్తిని వైతివి గావు బ్రాహ్మణేతరుండు నీకు భర్త
యగుంగాక యని ప్రతిశాపం బిచ్చి స్వర్గంబునకు నిర్గమించి మృతసంజీవనీవిద్య హృ
ద్యం బని యెల్లనురిల కుపదేశించి కృతార్థులం జేసె నిట వృషపద్మనికూతురు శర్మిష్ఠ
యొక్కనాడు. 217

ఉత్సాహము. *కిన్యకాసమాప్త మంటఁ • గదలి చేవయానితో
వన్య మాసరోవరింబు • పజ్జఁ బెట్టి పుట్టముల్
కిన్య లాడి నీట వచ్చి • గాలిఁ గలియువాని న
నోయ్యవినిమయంబు గాఁగ • నవధరించి రత్తఱి. 218

* అనఁబడి = తల్లి.

వ. శర్మిష్ఠ దేవయానిపరిధాంచు గట్టిన దేవయాని దానిపుట్టంబు గట్ట రోసి. 219

క. నీతాతకు నీతండ్రికి, నీతోయమునారి కెల్ల • నెఱి నారాధ్యం

డై తనరుడైత్యగురుఁకుఁ, గూఁతుర నేఁ బూజ్యురాల • గోమ లంఘితుఁ. 220

సీ. నాకట్టుపుట్టంబు • నీ కేల కట్టంగ, నిమైలఁ గట్ట నా • కేమి వచ్చె

సన మండి శర్మిష్ఠ • యను నేను రాకన్నె, సను నీవు గొలుచుట • నాయ మగును

నీతండ్రి నాతండ్రి • నిలిచినవో నిల్వ, రాదు భవించియే • బ్రదుక నలయు

సంపై మీవార • లందఱు మాయుగ్ధ, భిక్షుటనము చేసి • పెరిగినారు

ఆ. నీ కి దేటి గుప్త • మేఁ గట్టుపుట్టంబు, సీకుఁ గట్ట రాదు • గాక యేమి

యనుచు నెగ్గు లాడి • యాదేవయానిని, బడఁగఁ ద్రోచి నూత • వెడలె నంతి. 221

చ. సహస్రం కాత్మజం సుజ • సప్రవంశం యయాతి నేట కా

గహనముఁ జొచ్చి శ్రాంతంశుఁ స • ఖండసిపాసితుఁ డై మెలంగుచున్

గుహవలె గప్పి యున్నయొక • కూపమునం దవలార్చివోలె నా

గ్రహమతి గోఁజదానిఁ గనె • గంధోనవిందుగ దేవయానినిన్.

222

మ. కని నీవెవ్వఁడా • నెవ్వరివి • కాతానిమధ్యంబుం

జనుదే నేమి తృణావృతంబును భయా • స్థానంబు నిన్నుతిలో

వలెట గుండఁగ నేల చెప్పి మంస • వ్యామాక్షి పెన్నిద్దురి

గనువారిన్ బ్రదికించుభాగ్నివు • కే • గుప్తం జగన్మాతృకా.

223

—♦♦♦♦♦ యయాతి దేవయాని హస్తంహుఁ. ♦♦♦♦♦—

వ. ప్రమాననశంబున నిందుఁ బడి సిందుచున్నదాని నీ వార్త్రత్రాణసరాయణుండవుం

గులీనుండు వని నే నెఱుంగుచు ననుగ్రహించి న న్నుద్ధరింపు మని ప్రార్థించి తనదక్షిణ

హస్తం బెత్తుటయు సత్తాపనశంభుండును దత్తీతంబును దానిం గ్రహించి నూయి

వెడలగ దిగిచి తిగోదరి నామర్త్రణంబు చేసి తాను దురాచారానంద జనియె నిట

దేవయాని శర్మిష్ఠచేతకుఁ జేతంబున పంజాతబాతవేదోనిభం బగుకోపతాపంబున

ఘూర్ణిల్లుచుఁ దన్ను వోయ వచ్చుఘూర్ణిత యనుదానినలనఁ కయనమాంబు

తండ్రికిం శిష్టి పుచ్చి తాం వృషంబు సార నొల్ల కున్నంత శుక్రంబు సతిత్వరితగతి సట

వచ్చి దేవయానిం గాంచి కౌగిలించుకొని వగిచుచు సాంత్య. వచఁపూర్వంబుగా

నిట్లనియె.

224

క. తనచేసినదోషంబున, జనునకుఁ గట్టంబు సుఖము • జలివమదుంశున్

వరుట కష్టం బయినను, బొనరుట సుఖ మయినఁ దగదు • పూరుషున కిలన్. 225

క. ఇతరులతో సతివాదము, మితి మీఱుం జేసి కోస • మే ముఖ్యము గా

మతి సతుకఁ జేయుచుండుకు, షీతి యెల్లం బగయ యగుచుఁ • జెన్నఱు జేయున్.

తే. ప్రోధతామ్రాక్షుఁ డై కూసి • కొనెనువానిఁ, గినిసి మాతాడఁ బోనకఁకిందు వలెను

క్షమను నాపించానికఁబగము చుట్ట, మగును దుద వాఁపుత్రాఁడు నాఁ • బగఁజుండచు.

క. కనుక యనుపొగరుగుట్టము, సుయము సయ మనెడిచక్క • గుక్తిమున్

గొని మరలించు గల మరు, జుండుం గమ్యస్థలంబు • చులుకెన గాడీ. 228

క. ప్రతిమానము నూఁజేసెలు, వ్రతము గఁ గ్రతువులను జేయు • వారిలకిగలున్

షీతిఁ ప్రోధనుఁ డిగుమన్, సత్రము సత్యంబు సజపు • జరుఁ జెధినిఁ డిగున్. 229

క. కొట్టిని గొట్టక త్తికినఁ, దెట్టక పోగి సల్పెనేని • పోగి సల్పెనఁ టా

నెట్టియొడఁ బన్న మొంచకి, దెట్టఁడ యై మెలఁగునాడె • ధీరుఁడు రెలఁన్ 230

వ. ఇది గుట్టివ కాపు, నో డేన రాసి! నీవు రాజపుత్రి యగునెద్దియుఁబో డైంబు న్నెట్టు

కొని యానితో నే ముండుక మారి న మృతిఁ బేవఁచాని పొడదెనిఁ మొగం జై .

ఉ. కాలు రిక్షఁ సుస్థములు • చాల పెంచితి చెత్తెన్లభా

బాలలు బేల నట్లయిం • బంజితపుత్రిని గాన నాగినుం

గోలు నెఱుంగి సయ్యడివి • బో భవమక్తము లెల్లస్థము

శ్రీలుఁగుచి చెత్తెలకు • లెంకి వలె న్నెన నెంచి రిక్తి టా. 232

వ. అవి ముఱియును.

233

వ. అరుక్తిం గొని నేర్చుపెంపుచు గా • ర్థంబు ల్దగం నూర్చుమన్

దనవాఁ డుండు సుబోధ సేయుచును బ • న్నంబున్ దొలంగిండుమన్

ధనముం ప్రాణము మానముం జిహ్వయే • ద న్నెంజియున్నట్టిగ

జ్జనులం గానకి యెగులూపదొరిన • జ్జ సన్ని చా నెట్లగున్. 234

క. † అధికారదుష్టదగ్ధం, సధిముండు వృషసర్వకూఠం • రినుమాట గిషన్

స్వధఁ నూర్చె నామం మృగ, స్మధియుగమిచి నుండె సరిణి • మంధనివోలెన్. 235

ఆ. ధనము లేమి జనుండు • దఱుగినదాయూను, ధనముకాంక్ష చేస • తిగిలె కొలిచి

తిరుగుచుంట్లకంట • మరణమే మంగఁ, మరిగె కాదె పోలి • సట్టివారు. 236

క. క్షిప్తిం గాల్పినపుండును, గత్తిం దెగి గోయుపుం • గ్రిమము మూన్

జ్జత్తిము నేరెఁజుమాటల, హత్తినపుం డెపుడు మాన • కిద నేధంఁచున్. 237

* కిందు = అబ్దుడు; † దైత్యస్థలభా = దైత్యస్థియుఁడా; ఇది సాధ్యప్రామాణ్యశేషము;

‡ అగణి = అగ్నినిగమించకట్టి; మంధని = అగ్నినిదమ్యదారువిశేషము. క్షిప్తి = అగ్ని.

వ. ఏది యెట్లయిన గానిమ్ము నేనిక నృపపర్వనిపుంబులం దడుగు వెట్టుదానం గాళ్ళ
నెటకేయింబు యోయి బ్రదికవ నని సంతాపించుచున్న సమయంబున నది యంతయుం
జూరులనలన నెఱింగి నృపపర్వం డెటను నచ్చి గురువతు సమన్వరించి యడఁగునం
జూపుచున్నంతరి గనిగిల్పించుచు గాప్రసం జెరవికట్టనియె. 238

చ. సులమున నొక్కరుండు దన • కుం గల్గొచ్చున సుప్తకార్యముల్
నలిగెన బాచ సక్కులము • సర్వమునుం దేవం గాన గిల్లి దా
నొకమతిం ద్యులంబు కెన • యంబు నువేచి నొప్పించె ని
ర్భల మంతఁ డెది సుండు సన • భాసన సయధ దానవేర్వరా. 239

తే. నొల్లి నాశిష్యుడగుచు • నెల్లదాని ప్రసరిం బాని గెనెంపఁ గె • లంచెఁగిపుడు
నాదుహిత దేవయాని • నిదుపుత్తి, దంప నుమాంబ బడఁ ద్రోసి • దనియె వింతు. 240

క. ఖలుల నుచిక్షించెమనె, చెలిమి యిది న్విడిచి మొండు • నీమకు నేగిం
డలఁచితి నన్ను • మిథ్యా, ప్రలాపింఁ దలంబు నీవు • క్రవ్యాదపతి. 241

చ. అస గడగడ వడంకుచు వృషపర్వం డిట్లనియె. 242

తే. కర్మసత్యతా దైత్య • దానవాన్య, వాయుహం నాదుకెప్పుట • వాయు జూచి
నైఁచిరక్షింపుఁడి సన్న • స్వామిమందుఁ, నొప్పనిష్యుడె నని కేడి • కొందుమిమ్ము.

క. మీరలు వీడిన మాకుం, బౌరావారింబ గెలిచె • భర్తనముభ్యా
నేరము చేసెను నాసుక, కారుణికుల రెగించు కుమ్ము • గాపాడఁ దగున్. 244

వ. అనిన శుక్రాచార్యుండు వెండియు. 245

తా. పాపారముఁ జేరఁ గొఱిన దిశా • వారింబులం దూఱిం
మో కేమైనను దానవేర్వర యింక • నిరామోద వాత్సల్యము
గాగుణ్యంబును నిల్ప నాలసి మనం • గానామ నాప్రాణ మా
గారాబంపుఁగుమాలియం దినుచు • బ • ల్కం జెల్లు చే యేటికిన్. 246

ఆ. నాదుజీవితంబు • నాసుక కప్రియం, ప్రేమ ప్రియ నేను • మానసమున
దాని ననునయించి • తచ్చిత్తివృత్తిమై, నలగిం దగును నీకు • మేదినిశ. 247

వ. అనిన వృషపర్వండు దేవయానిచెంతకుం బని ప్రార్థించి యిట్లనియె. 248

తే. తల్లి నావివిధార్థము • తెల్ల నీదు, తండ్రి కిచ్చించితిని గానఁ • దదధికార
మీవ కొందు వత్తెన నీ • కేమికోర్కి, యగును మిచ్చెన దుర్లభ • మైనఁ గాని. 249

వ. అనిన దేవయాని వాని కిట్లనియె. 250

తే. ఇచ్చ వచ్చినకోరిక • నిశ్చయ దగ్గ, భం బయ్యుం గాని యని నీవు • పలికితి కద
యీయఁ గలుగుదువో లేక • యీయ లేవో, యిదిగిమాచెద నిష్క • డోయసుకనాథ.

శ. కన్యాసహస్రయుత సీ, కన్యక నాదాసి యగుచుఁ • గమభక్తి ససా
మాన్యక్రియఁ గొలువఁగ నిడు, మన్యాయము గానివగిది • సమరవిరోధి. 252

—◆◆◆ శక్తిస్థ పంచనానికి దాసి యగుట. ◆◆◆—

వ. అనిన సతండు దేవయాని కోరినట్లు కన్యకాద్విసహస్రబుతో శక్తిష్ఠం దెచ్చి
దానికి దాసీత్వంబున నియోగించి శుక్రునకు మన్యప్రియం బాపాదించె శుక్రం
డును దేవయానీసహితుం డై పురప్రవేశంబు చేసి సుఖం బుండె నంత నొక్క
ససంతసమయంబున శక్తిస్థాపభృతికన్యాసహస్రంబు వెంట నంట దేవయాని
నందనంబునుం బోనియద్యానంబునకుం బోయె నచ్చట. 253

సీ. *ఏలాలతల నూఁగి • గాలామ్రముల కేగి, లీలాగతులఁ దోఁగి • చాల మూఁగి
చిలుకలగమఁ దోలి • మొలకలగుమ నేలి, పలుకులఁ దమిఁ గ్రాలి • వెలకుఁ జాలి
కిష్కలాల్ మొఁగిప్పి • పుప్పూమల్ పై గుప్పి, కొప్పలు నెఱి విప్పి • గొప్ప నెప్పి
లేఁడుగల్గెను దూసి • బాపపండ్లను గోసి, తేలి మల్లను డాసి • బాబు చేసి

తే. యచ్చెలు ల్విహరించిరి • విచ్చలవిడి, పెచ్చువెఱిగిసముచ్చట • లచ్చు పడఁగ
సచ్చటచ్చటఁ గలయట్టి • యచ్చెరువుల, నచ్చఁ జూచుచు నిచ్చమై • మెచ్చుకొనుచు.

మ. పసుపుంబయ్యెన లొప్పపుప్పొడిగము • ల్పొలిండ్ల పూఁగుత్తులు
ల్లనగంగంబులు మెట్టుతీవలు కురు • త్రెనాడుతేం ట్లంఘ్నులుం
గిసలఁబుల్ నగపుల్ సుమంబు లగుచు • గీర్తింప నై యొప్ప గాఁ
బస మీఁది న్వసలక్ష్యు లావనితిలు • న్నర్తించి రేకాకృతిఁ 255

వ. ఇట్లు పలుదెఱంగుల దేవయానీప్రభృతికన్యాసహస్రంబు విహరించు చున్నసమ
యంబున. 256

చ. అరవిడుకొప్పల న్నెడలు • నాపువ్రదావియు నూర్పుదావియుఁ
సిరి గొనుచెమ్మటం దడిసి • సిస్తగుకస్తురిబొట్లతావియుఁ
గురుకుంచాగిందపుడిఁ • గూరినసయ్యెదవిప్పతావియుఁ
విరియఁగఁ దాల్చి గాలి వన • వీధి విహారము నల్పఁ బొల్పుగఁ. 257

క. పాలఁతుకలచెంతనండి వి, పుల మగునామోద మొంది • పాలమెల్లఁ గడుఁ
మెలఁగుచు నచ్చిసమలయా, నిలదూరి యయాతిఁ దెలిచి • నెఱి సటఁ దెచ్చెఁ. 258

న. అట్లు చూడచ్చికింబుగ నయ్యయాతి కన్యాజననమశుంబునఁ బ్రత్యక్ష మగుటయు.

ఆ. కాళింగంబు లెల్ల • వేలువేలుగఁ దమ, వాలుగన్నఁ దమ్మి • పూలఁ జల్లి
పూజ చేసి నృపతి • రాజులుమైతావి, కాన్క వెట్టి రపుడు • కాతుకమున. 260

వ. అత సయ్యయాతియు సట విగతపిపాసాశ్రముఁ డై విశ్రమించి దేవయానిని మున్న యెఱింగి యున్నవాఁడయ్య నెదుట రూపలావణ్యగుణగరిష్ఠ యగుశర్మిష్ఠంజూచి దానికులగోత్రనామంబు లెఱుంగం గోరి మీ రెవ్వరివారలు విసవలతుంజెప్పుఁ డనిన దేవయాని యయాతిదిక్కుమొగంబై నేను శుకపుత్రికను దేవయాని యనుదాస న న్నెఱిఁగియుందు విది వృషపర్షణినికూతురు శర్మిష్ఠ యనునది కారణంబనింబున నా కిది కన్యాద్విసహస్రసమేత యై వాస్యంబు సేయుచుండునని వానిం జూచి చూచి మానసంబున మరులు కొని యిట్లనియె. 261

శా. నాసాలింటిశుభావహుండు వినుమా • నాప్రాప్తినావాక్య మా
కూపంబు న్వలించునాఁడ గ్రహము • ఘ్నిండుర్కుండే సాక్షిగా
నాపాశిగ్రహణంబు నరర్చితవి గా • నక భర్త వీ వైతి దే
వాపె క్కేటికిఁ జెండ్లియాడి దయఁడై • వారం గటాక్షింపుమా. 262

వ. శర్మిష్ఠం దొట్టిపీ గందఱును దేవకస్యలం బోనివారు నావెంటన వచ్చి నీకు దాస్యంబు సేయ నీవు దేవేంద్రవైభవం బనుభవింపు నచ్చు ననిన సతిండును. 263

క. ఊత్రియుండ నేను బ్రాహ్మణ, పుత్రిక ని నెట్లు పెండ్లి • పానగడు మనకు
ధాత్రి సంభృతధృతి, ఊత్రింబుగ నేలునేన • చెడు టుచితింబే. 264

తే. కోపితుం డైనవిఘ్నండు • ఘోరదాన, నహ్నికంట హలాహల • ప్రతతికంటె
స్వరువుకంటె దురాధిన్ • తరుండు గానఁ గడఁగ సకలవ్రపంచంబు • గాల్చివైచు.

వ. నీతండ్రి శుక్రాచార్యుండు ప్రళయాయితకప్రతిమానుం డతం డీధర్మన్యాయంబు నెఱింగె నేని నన్ను నారాఢ్యంబును భస్మావ శేషంబు గావింపక పోనండు నావుడు దేవయాని యది యట్టుల యైన భర్తవుం డిది ధర్మావిరుద్ధం బని నన్ను నీ కిచ్చినపుడు పరిగ్రహింపు మని తత్త్వణంబు దై త్యాచార్యుని రావించుటయును. 265

తే. బ్రహ్మ తేజంబు దిక్కులఁబ్రబలుచుండ, భాగ్యం డటఁ జనుచెంచి • ప్రతిగృహీత,
వందనార్చావిధానుఁ డై • నందనికడ, సర్వవృత్తాంతమును విని • చనునదనుస. 267

ఉ. నేర్పన దేవయాని గురు • నిం గని యిట్లరు నాహుషం డితం
డేర్పడ నాకరంబు గ్రహి • యించెను దొల్లిట దాన నీకుఁ డై
పేర్పడ నట్టివిని విడి • వేనిని గైకొనఁ జోవ నీతనిం
గూర్చవె నాకు ధర్మవిధి • గోరిక లీరిక లెత్త భర్తగఁ. 268

వ. అనిన శుక్రాచార్యుండు నిజవాదాకాతుఁ డై నిలిచియున్న యయాతిం జూచి
యిట్లనియె. 269

—◆◆◆ యయాని దేవయాని తెండ్లియాడుట. ◆◆◆—

ఉ. నాహుషరాజ నాసుతను • నాఁ డలనూత వెలార్చునప్పుడే
బాహువు నాఁచి తల్కరముఁ • బట్టితి కావున భర్త వైతి నం
దేహము లేదు ధర్మనిహ • తిం గలదోషము నో వరంబు హృ
ద్దాహము దీతి నిచ్చితిని • దన్విని గైకొని ధర్మపత్ని గణ. 270

ఉ. నిల్లులుగాఁ జనుర్వసధు • లీధర నేలెడుపుణ్యమూర్తి నా
కల్లుఁకు వచ్చె నాసుత మ • హవిభవంబున రాజపత్ని యై
యెల్లశుభంబులుం గొనెడు • నేను గృతార్థుడ నోయయాతి యీ
పల్లనపాణు లెల్లఁ గొలు • నం గగునీబిడఁ బెండ్లియాడుమా. 271

వ. లని వైత్యగురుండు వారి నెప్పించి వారిరువురకుం బరమోన్ననంబున వివా
హంబు చేసి శిర్డిష్ఠం బావి యిది వృషపద్మనికూఁతురు దీనిని శియమున
వక్క తిక్కఁ గల సర్వవిషయంబులందు దేవయాని బలెఁ జూచునది యని
గానావిధ దీనిచీనాంబరాధరణాదు లరణంబు వెట్టి యంపిపుచ్చుటయు సతండు
వారిశో నిజపురం బరిగి దేవయాని సంతఃపురంబునందును దదనుమతంబున శిర్డి
ష్ఠ సశోకవనికానన్మగ్నహంబునందు నునిచి దేవయానితో నిచ్చావిహారంబులం
దేలుచుఁ గ్రమంబు యదుశుర్వసు లనుకొడుకులం గనియె సంతఁ బెక్కువ్విం
బులన యావసతి యగుశిర్డిష్ఠ ఋతుమతి యై యొక్కనాఁడు తనమనంబున.

మ. సడఁతు నేర్వలు భజింప రాజసుత నై • పాలేటిరాచూలి నాఁ
బాసువుం బెంది తలిర్చునేను నుడిగం • పుందాసి నై యుంటి నా
సనుచుం బ్రాయము సోయగంబు సాగసుఁ • భావంబు లావణ్య మి
య్యడవిం గాచినవెన్నెలలో గన పతిం • బ్రాహ్మింప కి ట్లందుటణ. 273

మ. విగా జవ్వన మెల్ల మారిసోసం • విధాత్మ నై నిచ్చలుఁ
బటిలీం బ్రలహసి పోసి యొకరిం • బల్బంబు భాగంబుఁ
సతిం బ్రశులు జాలువాఁడఁ బులకలో • చాలంగ రా లో దిగులో
మితిమీఱం బలివించుచుఁ బ్రదుకు నె • మ్మి న్నీడఁ గా వేఱుతి. 274

చ. ఉరగులువ్రాలె నాలు మగఁ • డొక్కటి గాఁ బెన వేసి కేబవలో
విరివిలుకానిపోరులచ • విం దమ దీరఁగ నాని తేలుచుం
గరము కుమారులం గనిన • కామినిజన్మ మె జన్మ మన్న ని
స్సెగో మగమో మెఱుంగక కృ • శించెడుబానిస జన్మ మేటికి. 275

—♦— యయాతి శత్రుత్వం గలయుట. —♦—

వ. అని విరాళిం దురపిల్లుచున్న సమయంబున దానిపూర్వపుణ్యవశింబున నటకు
యయాతి యుపవనదర్శనలాలసుం డై యొక్కరుండ వచ్చిన నెఱింగి శత్రుత్వ కర
కమలంబులు మొగించి యిట్లనియె. 276

మ. జమునింటం గలదాని నైన జను లి • చ్చుం జూడఁగా నోపి యుం
స్ర మహారాజ భవద్గృహంతరమునం • దుం గల్లువామాక్షులక
గృమముం దప్పి కనంగఁ జాల నెవ నే • కాలంబునం గాని ప్రా
ణము లాశించినవార యేని తలఁప • న్బృత్యర్థికాలోపమా. 277

క. కలశీలరూపయశావన, ముల నెప్పినదాన దోష • ము లెఱుంగను నేఁ
దెలిసి నను నేలుకొనఁ దగుఁ, జెలిమిం గరుణాలవాల • శ్చిరజనపాల. 278

క. నాయేలికసానికి విభుఁ, డై యుండిననాఁడు నాకు • నట్లన యగుఁ గా
దే యవనీశ్వర ననుఁ గరు, కాయతమతిఁ బ్రోవ నలవ • దా ఋతువేళక. 279

ఉత్సాహము. అన యయాతి యనియె నీదు • నంద మొప్పు చందముం
గని యెఱింగి యుంటిఁ గాని • కావ్యుఁ డపుడు నీదుపా
త్తును బరిత్యజింపు మనఁడ • తోయాజాక్షి దాని కే
ననుమతించి యెట్లు బాంక • నగును నాకుఁ జెప్పమా. 280

తే. ప్రజలకుఁ బ్రమాణ మగురాజు • పద్మనేత్ర
రాజు నగునేను సమయంబు • రహి చెడంగి
నడువఁ గాఁ జాల నథ్థల • కడుగ నిచ్చు
వ్రతము విడ నోప నెట్లాలో • నలయుఁ దెలియ. 281

వ. అనుటయు శత్రుత్వ యిట్లనియె. 282

క. పరిహాసంబుల గోద్విజ, పరిరక్షణముల వివాహ • నరగతుల సతీ
పరిపూతులఁ బ్రాణహతులక, గూరిఁబారి సర్వస్వహరణ • ముఁ బొంద నగుక. 283

వ. అని ధర్మశాస్త్రంబు గావున వివాహవిషయంబున నై ననీయొడంబడిక యసత్య
దోషంబునం బారయనేర దనిన నతండు నియ్యకొని దాని యభిమతిం బొడఁ
గూర్చి చనియె నంత శత్రుత్వ గర్భంబు దాల్చి. 284

క. కడు పేరు చేసి రనుచుక, బడిబడి నదేవయాని • పడఁతు లడుగుడుక
వడి వచ్చి మహాముని యొక్కఁడు ఋతుమతి నన్నుఁ గలసి • కలిగింఁచె గృహక. 285

వ. అని పలుకుచుండునంతఁ గొంతకాలంబున కారాజముఁ రాజీవనిభలోచనుం
డగునెక్కొడుకం గాంచులయు విని దేవయాని వానిఁ జూడ వచ్చి కామ

లుభవై వృజనం బి క్లేల చేసి తని భర్జించి పలికిన శర్మిష్ఠ వినయంబు దోచ
ని ట్లనియె. 286

తే. ఋషి యొకఁడు ధర్మవేత్త దా • నిటకు వచ్చి
కోరఁబడి నాకు వరదుండై • కొడుకునిచ్చె
గామమునఁజేసి యన్యాయ • కార్య మేను
జేసియుండను సత్యంబు • చెప్పితిఁ జమి. 287

ఆ. అనిన దేవయాని • యను నాద్విజునిగోత్ర, నామముల నెఱుంగ • నాకు వాంఛ
గలదు నాఁగఁ దేజ • వలన నినుఁడువోలె, వెలుఁగునని సడుగ • వెఱచితి నమ.

వ. అని పలికన విశ్వసించి దేవయాని నీకు శుభం బగుఁ గాత మని గీవించి గృహం
బరిగె నంత శిర్మిష్ఠయు నారాజువలనఁ గ్రామకృమంబుఁ మఱియు నిద్దఱుఁ గొడు
కులం గనియె వారు మూపురును ద్రు హ్వయు పూరు లనం బరఁగి రపు డొక్క
నాఁస దేవయాని పతితో నుపనయనకు వచ్చి యట దేవరూపు లై యాడు
కొనుచున్న కుమారులం జూచి విస్మయంబు నొంది పతితో ని ట్లనియె. 289

తే. దేవపుత్రోపములు వీరు • తేజరిల్లు, చున్నవారలు ముగు రేరు • గన్నవారొ
చెపును నినుఁ బోలి యుండిరి • నృపవరేణ్య, బాంక డొంకంగఁ బోవక • పోలికట్టు.

వ. అని యంతం బోక కుమారులం జేరఁ బిలిచి. 291

మ. తెలియఁ జెప్పఁడు బిడ్డలార మిము న • ధిం గన్నవా రెవ్వరో
కల మేదో స్థల మేదియో విచర నా • కుం గోర్కి మో సెత్తె నాఁ
జలివిని ద్విని సాచి చూపిరి యయా • తి న్నెస్కు శర్మిష్ఠ వీ
రల మాండ్రియుఁ దల్లి యఁచు నెఁ రూ • రం జేరి భాషించుచున్. 293

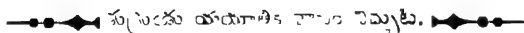
ఆ. అరియునుంతలోన • నామువ్వుగును వచ్చి, తిల్గిడిమిఁద బడి ర • తండు వారి
నాదలఁపఁ డయ్య • నాదేవయాని చెరి, గట మెలంగుచుంటఁ • గరుణ విడిచి.

క. యగుఁడ యేద్రయమఁ, దనయులు కడు బిక్క గొనుచుఁ • డిల్లకడకు వే
చని సంతయుం గనుంగొని, తనమనమున నమ్మి శుకృ • తనయ గనలుచున్. 294

వ. శర్మిష్ఠం జూచి యి ట్లనియె. 295

శా. ఓసీ దాసివి నీవు నావశమునం • చుం టిట్లు నాకెంతయే
దోసంబుం బానఁగింపఁ జేసితి కదే • దుర్జాతవై గక్కనీ
కానం జైనఁ దలంప వైతి ప్రభుతా • గర్వంబు ని న్నిడ దే
సీ సీ ఓడఁటితప్పన న్నెటపు నీ • చిత్తంబునం దోచదో.

- క. ఆసురివిగాన జడియక, దోసం బని యెంచఁ బోక • దుష్టమతివ మై
చేసితి నాతో ఋషి యని, బాస కడుం జెట్ట వెంత • పని చేసితివే. 297
- సీ. అనుడు శర్మిష్ఠ యి • ట్లనియె నే మును జేసి, నట్టిదియును జెప్పి • నట్టిది యును
న్యాయధర్మ విరుద్ధ • మైనది కాదు గా, పున నీవలన భీతి • బొంద నైని
నెపుడు నీవు వరించి • తపుడు నేను వరించి, తిని మీ భర్తగా • ననజన్లే
చెలికఁజేమగఁజైనఁ • దెలియఁ గన్నియ మై, దానికి మగఁజొట • తగవు గాదె
- ఆ. విప్రసతివు నాకుఁ • బెద్దవు గావునఁ, బూజ్యురాల వీవు • పూజ్యురముడు
రాజసమితి యిలెడు • రాజుని గావున, నిది మహాబుధోన • నెఱుంగ వేము. 298
- వ. అని పలికిన విని దేనయాని మహాబానిని జూచి నిపు నా కర్రయము చేసితివి గావున
నేను నీకడ నుండ నోప నని కోపం బినుమడింప నపుడు లేచి పయఃం బై నడ
చుచు నన్నునుసరించి పట్టునెఱచుచు ననుసరించుమగినికి సూతాశ్వి మూలక
మాహామాటికిం గ్రోధాదుశేతులంబుల నతినిచిత్తిం బుత్తిలంపడఁ జేయుచుండెడిది
బుఁద గొడ్డికడకుం జని విలసించుచు నవ్యక్తాంతం బరతయై జెప్పియఁచి కో
యయానియుం బిలువఁ జని పొడమూపెనని కభినందినంబు చేసెనని గనెలి
కావ్యంబు. 299

- తే. రాజుని వతిక్రాంతమ • న్నాకుండై య, ధర్మి మాచరించితి కావఁ • దవయ కపుడు
వృథులభగోజగ్రాధాన • పీడితుండ, నగు పులించును శపియించె • నాగ్రహము.
- వ. అంత నయ్యచూచియు 301
- తరువోడ. ఋతుమతియై నెనుచు • లెఱుంగని వోట • నెసఁగి పుట్టాఁడు మింగి • యంగిరే డ
ఋణవిధులమ్ముగా • నెను గాచును • నెలనాగ్రహోయునో • యిల వాడె ధ్రువ
వాతి • గునోషణు • నది మిగిలెడు • తుచుచు బుధు లన్వేది • తునె గా నెను
ఋతుమతియై వేడి • నిచ్చె శర్మిష్ఠ • కెనుయుసరించి దాస • లు లల్లఁ దిగినె.
- కి. నా విని తుస్రింపెను నో, భూచి నాగోడి బాస • పొనఁగించియు నీ
వీచును జోకావ్యము, గావించుట ధన్యుఁ ధము • గా దని వినినో. 303
- స. అని పలుకుచు నమయంబు. 304
- సీ. పొల్లఁగానికి నోలే • పల్ల నొనెఱు లెల్ల, పొల్లు పూచినయట్లు • లెల్ల పయ్యె
జన్మితమ్ము లుంఁగి • నెన్నికం గైకొన్న, కిన్నెఁగవఁ దృప్తి • నన్న మయ్యె
సంగసౌప్తవము నే • లం గల్గు ను విల్లు, భంగి వలగ్నంబు • వంగ నయ్యె

నెల కుద్దియగుమోముఁచెలువంబుఁ దొలగింపఁగలమేటిమునుతలుఁదళిములయ్యె
శే. నెడలు వడవడ వడఁకుచుఁబడుగువడియె, శిరము కరము కంపంబుఁదిరుగఁజొచ్చె

మాట గాడ్గదికంబున • మాటు వడియె, నరయనంత యయాతిక • చెరువు నోవ.
వ. ఇట్లు వృద్ధతముండ్ల యయాతి శృక్రాచార్యుం జూచి యి ట్లనియె. 305

ఆ. దేవయానియందుఁదీటుదు విషయోప, భోగత్రిప్తి గాన • భూసురేంద్ర
ముదిమి దాల్చి నోవ • నదయుండవై ప్రసా, కమ్ము సేయనయ్య • తనయ నెంచి.

వ. అని ప్రార్థించినం బ్రసన్నుండై నేను మృషావాదిం గాఁ జాల వలయునేని నీముదిమి
నికొడుకులం దొకని కిడి వానిజవ్వనం బీవు గొని విషయతృప్తుండవై వానిజవ్వనంబు
వాని కిమ్ము వాడె నీరాజ్యంబున కర్తుండును నంశకీర్తయు నని కరుణించిన యయా
తి దేవయానీసహితుండై నిజపురంబుఁకుం జనిజ్యేష్ఠపుత్రుం డగుయడుచిం బిలిచి
యి ట్లనియె. 308

—◆◆◆ యయాతి పుస్త్రులకు శాపంబిచ్చుట. ◆◆◆—

క. నాయీవాగ్ధకముఁ గొని, నీయావన మిమ్ము నాకు • నెఱి వేయేడులో
పోయిన వెండియు నిచ్చెదఁ, బాయనివిషయేచ్చ నీజుఁ • బడి సుకుమారా. 309

ఆ. అనుచు యడుపు నీకు • సగుఁయ్య యి ట్లాడి, ఘోరజరి భరించు • కొమ్మటంటి
హాడలు చిప్తక వర్షలు • హాడమి మిసా లెవ్వలఁ, బడఁగ వడిక ఒడలుఁనడఁగ లేను.

ఆ. సన్ను నొకని విడుము • నలుపురుపుస్త్రులు, కలరు మఱియు నీకుఁ • దెలియ నడుగు
మెన్వొడఁగఁ నుడు • జన్వొన మిడి నీదు, ముదిమిఁ గైకొంగ • మదిఁ దలంచు.

తే. అనిన సరే డీవు నాహృద • యంబువలన, నయ్య నాకోర్కె నెఱవేర్చ • నైతి కాన
నచని నీవు నీసుతులు రాఁజ్యార్హు లగుచు, ననము గొన కుండెదరు గాఁ • మని శపించి.

న. త్వస్థుం బిలిచి తనమనం బెఱింగింపటయు సతండును. 313

క. కామోపభోగిత్వపుడ, నై మెలఁగినీకె తృప్తి • యలవడి కున్నె
గోమిరుడి నే భరింపం, గా మతి సేయుదునె బుద్ధి • గప్పెడుముదిమి. 314

ఆ. లన యయాతి కొడుక • వయ్య నామాట పా, తింప మయితి కానఁ • బెంపు మీడి
నీవు ప్రజలు లేక • నిరతంబు వశుధర్మ, భూత మైసమైచ్చ • జాతిఁ బడుము. 315

వ. అని శపించి ద్రుహ్యుం జేరి తొంటియట్ల సెప్పిన సతండును. 316

క. బలముఁ నూపము బుద్ధియుఁ, బలుకులవై భవముఁ జెఱచు • పాపపుడరి నేఁ
దలఁ దాల్చి లే సడఁగము, పొలఁతుల భోగించుబుద్ధి • పోలే దింక. 317

వ. అనిన నీవు సాన్వయుండ మయి రథాశ్వగజగర్ధభాదులం బొలింపచుంటయుఁ బల్లకు
లెక్కుటలు లేక యెపుడు నుచుపల్ల వసంతారులం గలసి యరాజభాజ యన విఫలుండ

వయియుండు మని యనువుం బిలిచి తనమనోరథం జెఱిగించిన సతంమను. 318

అ. ముసలి యైనవాడు • నిసువు వోలె నెడన, మశుచి యగుచు భోజ • నాదికముల నిత్యకర్మములను • నెఱపంగఁ జాలడు, గాన ముసలితనముఁ • బూస లేను. 319

వ. అనిన నీవు నీనంశంబువారును గర్భిత్యాగు లై ముదియుచంతినఱకు నుండక జవ్వ సంబుసన చత్తురుగాక యని తిట్టి కడఁగొట్టుపట్టి యగుపూరుం జేరఁ బిలిచి యిట్లనియె.

మ. ప్రియపుత్రుం డవునీవు మేటి నగుచుం • బే రందె దోతండ్రి కో
సయుతుం డై శిష్యుం డె గావ్యుడు జరా • భారంబు పైఁ గప్పి వి
ప్రియమై తీఱడు భోగివాంఛ యది నా • వృద్ధత్వ మీ పూని నీ
ప్రియతారుణ్యము నాకు ని మ్మొసఁగెన • నేవేయేండ్లకు న్స్వోడియున్. 321

న. అనినఁ బూరుం డిట్లనియె. 322

ఉ. తల్లిని దండ్రిని గొడుగు • డై సనమూలఁ గాఁ దలంచి వా
ర్చెల్లినీతిఁ జెప్పెట • చేయుట ధర్మపు గాన నగ్నిలోఁ
డైన్లు ముంగఁ డైన్లెడ న • రిత్తితిఁ గూలు ముంగఁ గూలెదం
డెల్లముగా జరాభరిము • నేఁ గొను తంతటి దయ్య భూనరా. 323

తే. పాపనయిక్త మగుటందు • వార్ధకంబు, నేను గొందు నాడవ్వన • మీపు గొనుము హృదియసంజనితేష్ఠము • లెల్ల దీక్ష, విషయప్రప్తుండ నగుము ప్ప • ధ్వితీయ. 324

క. అస నాపాపముండు వానిం, యెక్కొగిటఁ గ్రుచ్చి యెత్తి • చుండుండఁ గావే
యని బుడ్డగించి నీవే, మునుకేంద్రుండ నగుదు ననుచు • మన్నించె గయన్. 325

ఎ. అని యుపలాలించి కావ్యం దలంచి తత్ప్రభావంబునఁ దనముదిము వాని కచ్చి నాని తారుణ్యంబు తాను బుచ్చుకొని. 326

నీ. తరుణవయస్కుండై • తనది యయాతి ధ, రాక్షసిరుద్ధముగఁ గా • మాదు లందు
హన్యకన్యంబుల • నె మరులం బెరులఁ, దరికి యిష్టార్థమున్ • జనుల కొనఁగి
యన్నపానంబుల • నతిధుల నెచ్చించి, జారిదోరులపేరు • జగతిఁ బాసి
ప్రజల బిడ్డల బోలె • బరికించి మాటల, పురుహూతుల వన నొప్ప • ధరికి నేలీ

తే. నందనోద్యాన సభామి • యందుఁ జైత్రి, రిధమునందు ను మేరుభా • మిధరశ్యంగ
మందు విశ్వాది యనునది • సుందరాంగి, గూడి క్రిడించి భోగియై • చూడ నొప్ప.

ఎ. ఇట్లు వేయేల్ల యధేష్టంబుగఁ గామోః భోగంబు లనుభవించి పరిశ్రష్టిం జెంది యొక్కనాడు పూరుం బిలిచి యిట్లనియె. 328

చ. వినుము కుమారి కామములు • వీరగవు భోగము లేక నే నెటం
దనిసితిఁ గోడెకాడ నయి • తత్ప్రతాపహితుండ నైతి నీ

ధనములు ధాన్యముల్ సతులు • దానజనంబులు గోలె నన్నియున్

జనులకుం దృష్ట నెంచు సుఖ • సంగతి కయ్యవి కావు కావున్.

329

క. ఎప్పుడొకేనియు నసీర, మిప్పటి యీమదముఁ బెంచు • నివాసాఖ్యం బే

దెప్పెన విడి నడి బ్రహ్మము, చొప్పుయుదు వనిఁ జరింతు • శుద్ధాత్ముడ నై . 330

క. మృగములె నాకు జరగా, మొగి నిర్దయమృగండు నిన్ను • ముండ నై గాలిం

దగిలి తెని గెంక కుముం, నగిం జేసి నరంబు నొందఁ • దలఁచితి నెత్తా.

331

అ. సంతరించినాడ • సత్కుశుల సేవేత, కింతరిగమండు • సంతరింబు

సేకు భద్ర మగు • సేవకాసు ముతోడ, గొనుచు రాజ్య మీవు గుణము గనుము.

క. పుత్రులెల్లం బ్రీతిక, బాత్తుం డగుపుత్రుల డేని • సరికెండు గా

ధాత్రీశ్వరుండ నై ను, క్షుత్రియసంశ్యులను గాన • గెల్పు కుమారా.

333

న. అని వనితాదుర్యులు నాని కిచ్చి ముగియ గొని వానిక బట్టెను గట్ట నెంచి

భూజల కాపించి కాన్యం బెకరిగచుటయు వారును.

334

శా. పుత్రులెల్లమిండు ద్రిమహమ్ • పుత్రులకు శుక్రాద్రిదా

హస్త్రం బన్నితశక్తి యుక్తుడం సమ • ప్రభాధిం బూం గా

బాత్తుండై యమి డుండఁ బెట్టెనుతుల్ • నా దుండ నిర్భూరునిన్

ధాత్రీనాథునియ ధన్యుడం నీ • ద్రా ప్న రాజ్యాన్యుడే.

335

వ. అనియ యహుని స్రవ్యనిర్దయుఁ కట్టినెను.

336

క. యదిగుంబుగుమారులు నా, వాడుమిం గొని నోడి మెగ్గు • పొందిచి నా

నిది కాం వారిం గా గి, ము కగుపూరుకు నిత్తు • మహారాజ్యునిన్.

337

క. జనులెల్లంబు నెంచి, ని నేయక మెగ్గు మెలగు • వాడొకిసాతుడే

కిగుగొం గొంహొక యయుని, సమిక్త మెలగువాడె • యగు సుఖం డసరిన్.

క. మాహావృహికుండై వి, భాగ్యతగునాచకుం డగుచు • సలర కనియుం

డై నియుండి నాడే, పైతృకము కర్తుం డగుచు • భాగ్యం డనియెన్.

339

వ. పూరిండు నానదింబు మన్నించి నాజరాభరింబు గొనియె పట్టివానికి రాజ్యం

బానాగుండి యని శుక్రుండు సమగ్రిహించె గావుం గనీయుం డయినను పీని

రాజ్యపట్టంబు గెట్టె మి కెల్లరుం గీని కంగీరించి నాయంనుం బలె నిర్భూరుం

దును భక్తివిశ్వసంబు బుండుని యనిం జౌరులు మఱియును.

340

తే. తల్లిడిండులి కిష్టుండై • తండుపుత్ర, తుండు కనీయుండై యున్ననా • తండ సమస్త

మునకు నర్తుండయెన నీ • పూరున కడు, మిల విభుత శుక్రసవింబు • కలదు గాన.

—◆◆◆ యతాతి పూరునకు రాజ్య మిచ్చి నీతులు పడేశెందుట. ◆◆◆—

చ. అని ప్రకృతిజనంబు వలికిం బ్రతువ్వుండై యతాతి కనిష్ఠపరమారుం డై సపూరుని
సర్వసర్వసహాహార్యుబునకుఁ బట్టభద్రుం జేసి యదుపభృతుల నెల్లం బ్రాంత్య
దేశాధిపతులై యుండునట్లు నియమించి తాను వాసప్రస్థుండై తపోవనం బరుగ
నెంచి పూరుం జేరి యుట్టనియె. 342

మ. వరగంగాయమునాంతరింబునఁ గడుం బ్రహ్మాతినిం గాంచి యు
ర్విరమభ్యం బు నొప్పుదేశ మిది నఁ ద్వంబు భవత్రాప్త మై
పరగె స్మీవు మహామహీశ్వరుడ నై నర్థంబు గా నైతి నె
న్వరు దామూదులు లేరు నీను గడలఁ ద్వరై రత్న నియంబులు. 343

క. దురదృష్టనాతు లగుటకై, ధనహీనులు గాక నిదుఁ దాయాదు లిలకై
గురుశాపనివాతులై నెడి, రియకై లోకం బెఱుంగఁ నట్టి యగుమిక్. 344

సీ. ఏరుం డై సవాడు గీఁ సరయును గావత్త, మును మచ్చునెరుం బూఁ రాదు
మతిమంతుఁ డగువాడుఁ మతి సమానిను, రాదు తల్లిని నెండ్రిఁ గాన్పింపనుల
శక్తి గల్గినవాడుఁ శాంతి గల్గి మెలంగు, శక్తి హీనుఁ డమఁ న్నియు సూపు
ధనవంతుఁ డగువాడుఁ మనముఁ గర్పించుచుం సజ్జన్మైతిఁ గొని పలయు.

తే. నెవ్వఁ డై నఁ బ్రశంసించఁ నెనఁగునట్టి
ములఁ గలిగి యుండఁ దగు నట్టి పురుషుం డనము
గాంచి మిదమ జగజ్జనుఁ లెంచి పొగడి
నెఱుంగు మిన్నియుఁ గొనరించు నెవఁ గుమారి. 345

చ. సుకలులు తా మొరుల్ నెగిడఁ జూచి యేరియు నోర్చి యుండఁ శా
నొకరుడు దిట్టె నెన్నఁ దుఁ యున్నతి తక్కువ గాదు గానఁ ది
ట్టక దయఁ జూపుదుండునె నె డుని నొకండుక లిట్టిసట్టి వా
నికి నిహముం బరుంబుఁ జెడఁ నెంజలి నెచ్చు దనంఁ దా చొగక. 346

చ. *పరుసము లాడి సజ్జనులఁ పట్టునఁ జెట్టెనెరుంబు సూపుదుకై
దురితియు లాచరించుచునుఁ దుష్టుండై యె చిరువాడు పోడిమిక్
సిరియును దూలి పోని నొగిం దెన్నటి పోవును వానిమామునకై
నిర్మితి వసింపు నెప్పుడునుఁ నీ విది నేరచి యుండు మార్మిక. 347

తే. పూజ్యులై నట్టిపద్మలుఁ పోయినట్టి, పుంఠి పట్టి పోయిన నేగిఁ పుట్టఁ బోదు
తండ్రి నీపూర్వులం బోలిఁ దయయుఁ జెలిమి, దాసమును గల్గి ప్రానులఁ దనువుమీపు-

క. సుజనులవాగాయుధములు, గజవిజ యొనరించి సరునిఁ | గాటియ నెట్టుం
ద్రుజగములందును నీవా, సుజనుల కెగులు పొసర్పఁ | జూడకు మెపుడుకా. 349

ఆ. పూజ్యు లై నవారిఁ | బూజింపు మల్లన, మాట లాడ నెఱుఁగు | మోటు నడమ
నెడకుఁ బోకు మిత్తు • వే కాని యాచింప, కెంత లెంత లై న • యేని తనయ. 350

వ. అని బోధించి యయాతి తాను దాపనపరివృత్తుండై తపోవంబునకుఁ జనియె నంత.

తే. యదువునలన యాదవవంశ • ముదయ మయ్యెఁ
ద్వృసునివలన యవనుల్ • ద్రుహ్యువలన
భోజు లనువువలన మేచ్చ • రాజు లై యె
పౌరవాన్వయ మయ్యె న • పూరువలన. 352

వ. అని చెప్పి వై శంపాయనుండు వెండియు. 353

క. ఓజసమేజయ నీ వెం, దై జయ మందితిమో పారి | వాక్యయ మిది స్మృ
ద్భజనులు వొగడ వేలేం, ద్విజగతికా రాజ్య మేలు • మెంతయుఁ బేర్చె. 354

వ. అవిధంపు మట్లు తపోనరం బరిగి యయాతి నిష్ఠాగరిష్ఠుం డై నియమనైతింబునఁ
గందమూలఫలాశనుండును శిలోంఘవృత్తిజీవనుండును నై వాసప్రస్థాశ్రమవిధానం
బున నగ్నారాధనంబు గావించుచుఁ బితృదేవతాతర్పణంబు లొనరించుచు సతిధి
పూజలం జేయుచు నిట్లు వేయెండు గడిసి. 355

నీ. అతఁడు ముప్పదియేడు | బభృశుండై యుండి, నెఱి నెప్పి వాభృనో • నియతి దనర
వాయుభక్షుం డయి • నర్హ మొక్కం డొక్క, కడ నుండి తప్పియించెఁ | గడఁకొనోడ
దనరి పంచాగ్నిమ • ధ్యమున ఘోరతపంబు, సలిపె సెవత్సరి • మలయ కెపుడు
నేకపాదస్థితుం • డై కరునలి మెక్కి, యాఱునెలల్ తప • మారఁ జేసె

ఆ. నంతఁ దనరయినర్చి • నట్టితపంబున, స్వర్గముంది యవొటు • సాధ్య సిద్ధి
నను మరు త్సవర్చ • నరపూజితుం డయి, యధినసించె మిగుల • సధికుఁ డగుచు.

వ. అట్లు దేవలోకంబున నుండి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని యందు దీర్ఘ కాల ముండి వెం
డియు నొక్కయవసరంబున దివంబునకు నచ్చి యున్నప్పుడు దేవేంద్రుం డతని
కిట్లనియె. 357

—◆◆◆ యయాతి నింద్రుండు స్వర్గప్రభునిం జేయుట ◆◆◆—

శా. స్యస్తుండన యై సమస్త ధరణీ • సామ్రాజ్యభారంబుకా
విశ్వసృతదీక్ష దక్షమతి నై • వేయెండు ఘోరాభివి
వన్యేభప్తిమానుడై విడక యే • భాన్వత్తపం బానితో
ధన్యాత్ముండవు దేవలోకములు సు • దర్శింప నై తెన్నగకా. 358

వ. అనిచ యయాతి గర్విండును వాని కిట్లనియె.

358

క. ఏమిచింతి సురేంద్రా, సామాన్యమే నాతపంబు సరిపోలం గా

మామయజులు మీదివిజులు, నామునిముచ్చలును జాల • రస నవసరమే. 360

వ. అని పలికిన సెలుకమెయి నింద్రుండు నీవు తపోభిమానంబున మహామును లంతవారి నవమానించితివి కావునఁ బరిక్షింపుఁబుండ వైతి దేవలోకంబున నిక నుండ రా దధోలోకంబునం బడు మనిన నాహుషం డట్లయేని సన్నుగ్రహించి సమ్యవనంబునఁ జడ వరంబు ప్రసాదంపు మనిన నింద్రుం డట్ల యగుఁ గాత మీ వానత్సంగతిం బడి యుండి నెండియు మే లండఁ గలవు నా మృని శ్రోయుటయు సతండు సూర్యసంధం బురుండి కడురయంబునం బడుచుండ నక్షత్రలోకంబున నివసించి యున్నరాజుర్నివర్త్య లగుఁడ౯కాదు లగిసి సూర్యాగ్నిసదృశతేజోవిరాజమానుం డగునితిం డి క్లేల నచ్చు చుండెనో యని విత్కించుచు నభ్యుద్గతులై నీ నెన్వండ వెం దుండి యిందుల కే మినిమిత్తంబున నచ్చుచుంటివి భయంబు దక్కి చెప్ప మని మతియును. 366

క. స్థలోకంబున నుండిన, ముల్లోకము లేలునింద్రా • ముఖ్యుల భయముఁ

డెల్లముగ భేదు నీ కిటఁ జెల్లెడిని బ్రతిష్ఠ నిజము • చెప్పఁ దలఁపుమీ. 362

వ. అని నిసర్గన్నహంబుఁ సెడిగిన నతండు వారి కిట్లనియె.

363

ఉ. ఏ నవమహాత్మజుండఁ గడు • నెన్నికఁ గంటి యయాతి నా ధర

నాగ్రహవాహుఁడై యశము • నం బనుపూరునిఁ గన్నవాడ నెం

తేనితపంబు చేసి చని • యింద్రముఖామరలోకముల్ మహా

మానులయందఁవారి కవ • మాసము గాఁ బచరించినందుకన్.

364

క. దేవేంద్రుండు క్రుద్ధుండై, దేన్వర్షపథంబులందుఁ • దిరుగుచు నుండన్

నీవు దగ వంచుఁ బలుకిఁ గఁ, బోవుదు నేఁ గ్రింది కల్ప • పుణ్యుండఁ గుచున్. 365

తే. వయసుసంజేసి నేఁ బెద్దవాడఁ గాన, విఁతి మీ కొన్నకఁ గ లేదువిద్యచేతఁ

దమముచేతఁ బుట్టిచేతఁదగి యెవండు, చెద్ద యగు వాడె పూజ్యుండు • ద్విజులలోన.

తే. అనిచ నష్టకుఁ డను వృద్ధుఁ • డై సమాత్రఁ, పెద్ద గాఁ జెప్ప నొప్పనే • పెద్ద యువఁ గ

సలరీ పూజ్యుఁడ౯ జదివిఁ • యట్టివాడు, తపము గావించిట్టిఁడు • ధనిగియందు. 367

చ. అనిచ యయాతి యిట్లనియె • నార్య సమస్తము సస్త మై చెడున్

విషయము లేక గర్వమున • విక్కెడువానికిఁ గిల్లివంబుకన్

ఘనులను గల్గ దింతయు ను • గర్వము నే మును పుణ్యమూర్తి నై

పొనరియుఁ గావరింబునను • బోకడఁ బెట్టితి సట్టిపుణ్యమున్.

368

- నాయాదురదృష్టము విని, పాయనిగరువమున నుండు • వాఁడైన వివే
కాయత్రచిత్తకమటం, దైయెలమి గలాఁడి యగుచునభిరుతిఁ గాంచుక. 369
- సీ. ధన మెంతయేనియు • దక్షిణ గా నిచ్చి, వరయజ్ఞము లొనర్చి • నటలువాడు
నిపుణుఁ డాగురు నెద్దఁనిఖలవిద్యలయందు, నయమున శిక్షితుం • డయినవాడు
సాంగ వేదంబు లభ్యయసంబుఁ గావించి, జగము మిధ్య యటంచుఁ • జడువువాడు
శ్రమ కోర్చి సతతంబునత్రపంబున మేను, శుష్కింపఁ జేయుచు • సోలువాడు
తే. మది నలముకొన్నయజ్ఞానమదము లడఁచి, క్షణికమాప్రిమయగునిహసౌఖ్యమెల్లఁ
జగడి దేవలోకంబుల • తెరువు వట్టి, పోయి సుఖయించు నెప్పుడు • పోసగ సచట.
మ. ధనమును విద్యయుం గలిగి • తానె ఘనుండ నటంచు నెంచుచుక
ఘనులను జెంద నాటయె • కాక ఖలుం డెది దైవముగ గనుం
గొని వెలవందు నజ్ఞునిఁడు • కొంత భయంపడుఁ బాపకార్యముం
బానరువ దైవమే సతత • ముం బలవంతము నా నెఱింగెడుక. 371
- ఆ. కష్టసుఖము లెపుడు • గావడికుండలు, కష్ట మైనయపుడు • నష్టఁ గుండి
సుగమయైనయపుడు • దగిలుబట్టి మా నెంది, కలఁగఁజెపుడునుజను • డలరుచుండు.
- ఆ. భయము లే దటంటి • భయ మేమిటికి నాకు, దైవ మెట్లు చేయఁదలఁచె నట్లు
నడుచుఁ జేరబడిని • నాకర్మమునకు నే, బద్ధుఁ డగుదుఁ గాని • పార్థవేంద్రి. 373
- వ. అనిన నప్తకుం డి ట్లనియె. 374
- శా. క్షేత్రజ్ఞుండవుబోలె ధర్మములు నం • డ్మేపంబుఁ గా నెంతయే
బార్తం బై తగురీతిఁ బల్కితివి నం • భావించి మ మ్మెల్ల నో
క్షేత్రక్షేత్ర యెంతకాల మెట నే • చందంబునక గీర్తికక
బాత్తుం డైతివు దివ్యలోకముల నె • ప్పం జెప్పు మిప్పట్టుక. 375
- వ. యయాతి యి ట్లనియె. 376
- సీ. సార్వభాముఁడనై ర • సావలయం బేలి, యే సూర్యవదమున • కేగి యచట
వేయివర్సములు • వేడుక మై నుండి, యవల దేవజగతి • కరిగి యందు
శతయోజనాయత • మతిరమణీయ మై, వేయిద్వారంబుల • వెలయుచున్న
వృత్తారిపురమున • వేయెండ్లు నివసించి, వెనుకఁ బితామహు • డీడు నంది
తే. విశుతానందమున నందు • వేయియెండ్లు
నిలిచి వేలుపు లెల్లరు • గొలుచు చుండ
నిచ్చనచ్చినలోకము • లేగి కంటి
దేవతాభావము నంది • లేజరిల్లి.

చ. * అనఁగి వియచ్చురుల్ గొలువ • నచ్చరచేడెలతోడఁ గూడినం

దననననీమఁ జక్క నయి • తావి గుబుల్కొనఁ జేయుపూవుల

దనరినపాదహతముల • దాపునఁ గోరినరూప మొంది యే

పునఁ బదిలక్ష్య లేండ్లు బలు • పోకలఁ బోవుచు నుంటి దంట నై. 378

వ. అట్లుండనంబునందుఁ జెద్దకాలం బానందంబునం దగులు వడి యున్ననన్నుం
జూచి దేవదూత మొక్కయొ కినిసి చెడు మని ప్లుతోచ్చస్వరంబున మూడు
మాటు లుచ్చరించె దానంజేసి నేను బరిక్షీణపుష్కం డనై యం దుండి క్రిందికిం
బగునరై నంతరిక్షచరులు నాకై జాలిం బడుచుండి విని నాకు సత్సంలేతిం బడు
తెరువు సూపుఁ డని యడిగి వారు మీయజ్ఞ భూమిం జెప్పి రేనును ధూమా
గ్రంబున హవిర్యాసంబట్టి యిది యజ్ఞభూమి యని నిర్ణయించుకొని వచ్చితి
నినిన నప్తకుం డి ట్లనియె. 379

క. కృత్యుగమునందుఁ గలిగిన, క్షితిపతులం దెల్లఁ గీర్తి • జెందిననీ వా

క్రతుభూజులలోక మందియు, క్షితిపై నిటు పడుట లేల • చెప్పము దానిక. 380

వ. అనిన యయాతి యిట్లనియె.

381

మ. ధాన్యీనుం డగువాని నీజగమునం • దాయాదుఁ డే నెయ్యుండేఁ

దనవాఁ డేగి గణింప కిలెయు నెడం • దక మర్చ్య లెట్లీగి పోఁ

బొందింపం గమరింతు రట్లమగులున్ • బుణ్యంబు క్షీణించి పో

మచుజుం బట్టి పడంగఁ ద్రోతు రనుకం • పాశూన్య లై మిన్నునక. 382

వ. అట్లు త్రోయంబడినవా రెందుఁ బడి మెట్టివా రగుదు రని యడిగిన వానిఁ
యయాతి వెండియె. 383

ఉత్సాహము. † క్షీణపుష్కం డైనవాడు • చెన్నుఁ దఱిగి మాటికిక

ద్రాణ చండఁగి వగించుకొంచుఁ • గాను నరక మట్టియీ

క్షోణితలమునందుఁ బడి ము • సుంగు వెట్టి క్రోధువుల్

ద్రోణముల్ మెనంగి నైన • దొడ్డమేన నుండెనుక. 384

తే. అని యయాతి నచించిన • నప్తకుండు, కంకగోమాయుఖండిత • కాయము లవి
మరలఁబుట్టగల్గుటయెల్లు మహితలమున, నరక మెట్టిది తెలియనా • నతియొనగనుము.

వ. అనుటయు నతండు.

386

తే. ఒడలు చెడఁ గర్మవశమున • బడసి మఱియు, క్షితితలంబునఁ జేసిన • చేతకుఁ గ
ఫల మనుభవింపుఁ బెక్కిండ్లు • తలియలేక, బివి నరకము నా నది • చెప్పఁ బడియె.

* అనఁగ=కలయు. † గోణము=హలకాకి.

- చ. సావుడు సప్తకుండు సర • నాథునిఁ గన్లెని యిట్లు వల్కు నో
దేవ ధరిత్రినట్లు నడి • కేజము దూలినజీవి నాశ మై
పోవక చచ్చి యుగ మరలఁ • బుట్టుట యెట్టిది గర్భజంతు వై
చేవ వహించు ఔట్టియది • చెప్పుము నాకు సవిస్తరంబు గణ. 338
- చ. అనుడు యయాతి ప్రాణముల • సందిసపువ్వులుఁ బండ్లుఁ గాయలున్
దిన నగునెత్తు పూరుషుని • దేహమునం దొగి మాటి వీర్య మై
చని ఋతుకాలమందు నది • చానలశోణితమందు గర్భ మై
పొనరెడు గర్భవాయుగతిఁ • బొందుచుఁ దన్మృదులాశయంబునన్. 389
- క. అందున్న గర్భమునకున్, బొందుగ సూక్ష్మాంగకములు • పుట్టియు వాయు
స్పందమున నాఁడునాఁటికి, మందముమందము ప్రవర్ధ • మానంబు లగున్. 390
- తే. శుక్ర మెచ్చైనఁ బురుషుఁడౌ • శోణితంబు
హెచ్చయిన స్త్రీ యగున్ రెండు • నెనకమెనఁగ
సమర నెంద నపునకుం • డమరు శుక్ల
భిన్నమునఁజేసి కవ తాచుఁ • బేర్చిఁ గండ్రు. 391
- తే. అట్లు విగ్రహ మగుగర్భ • మంత మర్చ్యః
డగుచు జనియించి శ్రుతి శబ్ద • మక్షి రూప
మును రసన రసమును ప్రాణ • మును గంధ
మంగిమున స్పర్శ మెద భావ • మరసికొనును. 392
- చ. అసవుడు మృతం డయింపునుష్యండు దహింపబడి వినాశనం బందు సట్టివాఁడు
త న్నెట్లు తెలిసికొనం గలుగు ననిన వెండియు. 393
- తే. ప్రాణ మేగినదేహంబు • వదలి దేహి, పుణ్యమౌ పాపమౌ తన • మున్నిడికొని
శ్వసనమార్గానుసారి యై • చని వసిలచు, నితరగర్భమునం దనియెఱుగు మనఘ. 394
- చ. పుణ్యంబునంజేసి దేవాదిపుణ్యజన్మంబును బాపంబునంజేసి క్రిమికీటాదిపాపజన్మం
బునుం బొందఁ గలుగు ననిన నతండు మనుష్యుం డెద్దాన నుత్తమలోకంబులం
బడియుఁ జెప్పు మనిన నాహుషుండు. 395
- చ. శమము దమంబు బ్రధ్యయును • సత్యము దానమునుం దిపంబు భూ
తములయెడం దయారిన మె • దం గలయత్తముఁ డెన్న నుత్తమౌ
త్రిపుముల నూర్ధ్వలోకములఁ • దాఁ గొను నెప్పుడు మేటి సంచు గ
ర్వము పడువాఁ డనోగతికి • బాల్పడి యుండు సతంచు నెంచుమా. 396
- చ. చదివితీ విత్తముం గలదు • సత్కులమందు జనించితిన్ శుభ
ప్రద మగుకీర్తిఁ గంటి ననుఁ • బార్ధవు లెల్లరు గౌరవించు రం

చేప గరువంబునం బరుల • కిం తవమానము గల్గె శేసనే

నది జగ మంత యై సరుల • కాపద గూరుచు నిండు సందు నున్.

397

క. మెప్పులకుఁ జేయుదానఁ, బెప్పుడు నిష్ఫలమ యగుచు • నీలోకమునం

జెప్పుఁ బడుఁ గాన వానికి, గొప్పతనం బహము పగముఁ • గూడ నశించున్.

398

తే. సర్వసంగంబులను లోసి • శాంతుఁ డగుచు, భావమున నిర్మలంబగు • బ్రహ్మమరయు

జనుఁడు మేన్వాసి యాబ్రహ్మమునను గలసి, శాశ్వతానందనిర్వాణసౌఖ్యమొందు

వ. అంతి సప్తకుం డాశ్రమచతుష్టయం బెట్లనుష్ఠింపవలయు నెఱింగింపు మనిన యయా

తి యు.

400

తే. గురువుసకు మున్న లేచి యు • గురునిపనులు, చేప్పకయమున్న చేసియుఁ • జెప్పినట్లు

చదివియును నింద్రియంబులఁసతము గెలిచి, యుండఁ దగు బ్రహ్మచారి మే • లొందనొచి

క. లిగిసివిధంబులఁ బడసిచ, దగుభసమునఁ బేర్చి దాన • యజ్ఞాదు లొగిన్

దీలి పొనరెంచి సంతృప్తిగ నతిథులఁ గొలిచి గేస్తు • విభ్యాతిఁ గొనున్.

402

తే. మునియు వనవాసి యై పాపఁమునఁ దొలంగి, యుంఛవృత్తి ని జీవించు • మంజీ పరుల

సకుగ కాహారనియమంబు • సంది యున్న, సిద్ధి నొందు వాఁడప్థుఁ • డిద్ధిఁత్రి.

403

తే. సర్వసంగపరిత్యాగి • స్వస్థముఁడు, సుక్షున్దిగహమున నొంటి • సఖలదేశ

ములఁ దిరుగువాఁడు భిక్షున్ • మును శరీర, యాత్ర సడుపువాఁడెనఁగున • న్యసియనఁగి.

వ. అనన్యాసంబును గుఱీచక బహూదక హంస పరిమహంస లన నాల్గుతెఱంగులు త్రిష

వణస్నానంబును జతుర్థయామభై తౌశసంబునుం జేయుదుఁ బుత్రమిత్రాదిమైత్రిం

దవిలి యుండుద్విజాండు కుఱీచకుండు కర్మశ్రేద్ధాపరుండు బహూదకుండు సంయతా

త్కూండు హంస పిన్న యయింప బెద్ద యయింప విరక్తుండు పరిమహంస త్రిదండభిక్షా

పాత్రశిశ్యకమండలుధర్మసవిత్రీంబు లైదును గుఱీచకబహూదకులు ధరించి గాయత్రి

యుఁ బ్రణామంబును నష్టాక్షరీయు జపయింప వలయుఁ ద్రిషణస్నానంబులు హంసపరిమ

హంసలకుం గర్తవ్యంబులు కుఱీచకుండు నిందాస్తుతులం బలుకక యేకాంతంబున న

ప్రాంగయోగనిరతుండును జతుర్థయామభై తౌశనుండు నై పుత్రిగ్నిహంబున నై న

నిలువ నగు బహూదకుండు నిస్సంగుం డై యొకవోటన నిలిచి యుండక కుఱీచక

ధర్మంబుల నెల్ల నాచరించుచది హంస యేకదండవిధానంబుఁ శ్ఘామాత్రవిహీనుం

డై బహూదకసమధర్మంబుల శుచి యై సర్వభూతసముం డగుచది పరిమహంస శ్ఘా

యజ్ఞోపవీత వింహితుం డై దండయాత్రీధారి యై కర్మముల తెరువున బోక విర

క్తుం డై యుండుచది జ్ఞానంబునం గాని కై వల్యప్రాప్తి లేదు గావున సస్యస్తుండు

జ్ఞానంబు సంపాదించునది ప్రాణనంబు జపించుచుండునది కానిచో బలితనం డగు నని యెఱుంగుచది.

405

చ. అని వదియించి నాహుషు డ • సంతజనంబునుఁ గ్రిందికిం బడన్
జనుటయు నప్టకుండు గని • సత్వరుఁ డయ్యెద వేటి కొండు నో
టూరునొ నీకుఁ బోవఁ దగు • యుండిన దెక్కడ నేని చెప్పు మో
జను నా వతం డతని • నన్నిధికిం జనుదెంచి యిట్లనున్.

406

తే. ఏ బలిహారపుణ్యండు • నిధిరైతి, నరసిముఁ ఁ గూలఁ బడుచుంటి • నన్ను లోక
శాలు నడ వేగిరింపుచుఁబాల్చి శ్రేష్ఠు, మండి రస నప్టకుండు నడ • నుండు మనుచు
వ. నా కూర్మలోకంబు లెన్నియో నున్న వని విని యున్నవాడ నవి యన్నియు నే నిడ
నీకు దానంబు చెయుచుంటి నీవు తత్ప్రభావంబునంజేసి పడకుండు మనిన యయాతి
యిట్లనియె.

408

చ. ధరణీసురుండు గాన మతి • దాముఁ గైకొని బ్రహ్మనేత్ర మై
సరసిని గాని పార్థివుండు • పాశ్రుండు గాండు పశేంద్ర మున్న నే
సునిలకుఁ బోనివిప్రులకుఁ • జూచి యెసంగితి నేనవేలు మా
వసులమగ దనుశ్రుతము • నచ్చెడుధర్మము దాట నేర్తునే.

409

వ. అంతః బ్రతిర్దనుండు యయాతిం జూచి నాకుం గలలోకంబు లెల్ల నీ కొసంగితి
వానిం గొని పడ కుండు మని పతండు వెండియు.

410

మత్తకోకిలము. నిన్నుఁ జూచి, గాడ నై యిటు • నీదుపుణ్యపాపంబులు

గొన్న నిందుడ నొడుఁ గా నిది • కూడ దెప్పటి కిట్లు నీ

కున్న నుండి, నుగడుఁ గావుత • మొప్పు దానిక నెట్టిఁడున్

బున్నె మేదియు పో మేదియు • పోలఁ జూచి పొన్నె నా.

411

వ. అంత నమమంతుండు యయాతిం గని నే నుషదశ్వనిపుత్రుండు వసుమంతుం డను
వాడ నాలోకంబు లెల్ల నీ కొసంగితి దానంబు పరిగ్రహించ నిష్టంబు గా దేని నా
కొకత్తణమాత్రం బిచ్చి పుచ్చుకొ మ్మని సతండును.

412

క. మి నే సద్ధర్మకృతికన్, మఁముఁ శంకితు నిట్లు • మతి చెడి కొనుటన్

జనాధ చనునె శిశు న, య్యును నే నిను చేసి యెఱుంగ • నొక్కపు డేనిన్.

413

వ. అంత శిబి యనురాజేంద్రుం డతనిం గని నే నుశీరునిపుత్రుండు శిబి యనువాడ
నీకు దానక్రయంబు లిష్టంబులు కావ యేని నాలోకంబులు నీ కూరక యిచ్చితిం
బుచ్చుకొను మనిన నాహుషుండును.

414

క. ఈ నెట్టు లింద్రతుల్యుడ, వై వెలుగం బుణ్యుడము • లవి గైకొనఁ గాఁ
బోవుదునో నే నిపు డ, తై నచ్చితి ని మోసంగి • నగునే కొనఁ గణ. 415

ఉ. అట్లకుఁ డంత నాహుషుని • యందు దయాంచితదృష్టి సాచి మే
మిష్టుల మై యొసంగితి మీ • లేవైన శాశ్వతపుణ్యాలోకముల్
దిష్ట మటందుఁ గైకొని మ • దం దలపోయవు నీవు వెండియున్
గిష్టము గాదే మేము కొనఁ • గల్గుట దాన న్మును ముట్టదే. 416

అ. అస యయాతి మదని • హర్షించి నజ్జను, లార మీకుఁ బోలి • సల్లు చేయుఁ
డిరు నత్యవంతు • లేను మున్ చేయని, నని బొనర్చలేని • వాడ నెయ. 417

వ. అట్టియెడ నటకు మాధవి యసంబడుతపస్విసేవనమతల్లి తఱియొసకులు సేయుశ్వ
మేధం బరయ నచ్చి యచ్చల నేలం దాణక వ్రేలుదున్ననాహుషుం నూచి నిస
తండ్రి యని యెఱింగి దుడవీశ్రామంబు గావించె నంత ననుమంతుం గామ
సల్లనియె. 418

క. ఎవ్రతవు నిపు పీనికి, నిద్విధముఁ మొగిన్కు మంటి • వేమిటి కేరం
తెవ్వండు చెప్పు మంతయు, నెవ్వో విని నిచ్చు రచ్చె • ను మాధవి యున్. 419

మ. వినుడి పుత్త్రసూరి శత్రువు నిబ్బన్ • విజ్ఞాన మేపార నా
తనయుల్ మీరలు మీకు నే జూని న • తం డెన్న నాతిల్లకి పూ
రుని నాతిమ్మని మర్త్యలోకమున • దుగ్గిం జేసి తా నేగ ను
స్థిమఁ డై మీఁదులు సట్టి పుణ్యగతిమీ • మాతామహం హౌ షుం డి. 420

న. అని ననుమంతుండు నివ్వెఱుండి యితండు స్వగిద్యతుం డై నచ్చి యున్నవాఁ
డని సయ్యవ్వ నెస్వగం బొగిలి తల్లి డిగ్గతి యిట్లనియె. 421

చ. ఘనతప మాచరించి మును • గైకొన నున్నమగీయలోకముల్
గొనుము కొమాల్త్యుల గొడుగు • లున్ మఱి వారికొమాల్గుఁ గూతులున్
మరుజును స్వమారు లని • మాన నశాస్త్రము చాటుఁ గాపురన్
మనుములు నిరలోకములు • మాన నపు గ్రహంబు నొప్పుడిన్. 422

తరువాత. అని కన్నకూడు • యంబుఁ దెల్ప • సరిండు హృదించి బోగి నయె నోతలి
మును నీవు చేసె • పుణ్యాబు పీరు • పొందించెట్టి తి • పోయెజ్జు ఫలము
గొని పుణ్యపరిములమును బోకి నాకుఁ • గుదరియండి యేరి • గూతును గూతు
కిని వారును సన్ను • గాదెవారి • కిద యని వారిల • గను గావించె. 423

వ. అంత నంతిగాఁ గునఁ దమకై నచ్చి వెలుగుదున్ దివ్యవిమా రులం దిలకొని
యయాతి తనమనుమల కిట్లనియె. 424

- చ. అవి మనకై సమాగతము • లై సవిమానము లెన్న నింకమీ
రసభృథ మాచరింపుడు ర • యంబున బోవుద మందుఁ దెల్పిసం
బ్రవిమలచిత్తు లై క్రతుస • మాప్తి నొనర్చిరి భూరిదక్షిణాల్
భువి గలవిప్రసోటులకుఁ • బోల సపూర్వముగా నెనంగుదున్. 425
- వ. అనంతరంబు. 426

- ఉ. పాత్రుఁడు నానాఘంఘ నిజ • భాగ్యవశంబునఁ జేసి యట్లు దా
హిత్రులసంగతిం దుక • హిం మహత్వము రాఁగి వారితో
ఘోరసమన్వృతి స్మృతయు • మేల్మిదిమానము నెక్కి - దిక్కు - లన్
గాత్రదుచుల్ వెలుంగఁ జనె • త్కౌతలమున్ విడి స్వర్గధామమున్. 427
- వ. ఇది యయాతిపితృచరిత్రం బనిన విని నైమిశారణ్యవాసు లవ్వలివృత్తాంతంబు
సెప్పు మవి సూతు ని పెగుటయును. 428

—◆◆◆ శ్వాసాంతము . ◆◆◆—

- మ. ఇలపైఁ జేసెకర్మలేశమునఁ గొ • న్నేం ఘ్నాన్వలోకింబులన్
ఘటము బొంది జనుండు వెండియు నిలన్ • బ్రాపించి పాపించికం
బులఁ గప్పంబుల డింది నుందు నలు లె • ప్లవ్ నాకు రానీక నీ
విలసద్రూప మొసంగి ప్రోవనె దయన్ • వీక్షించి విశ్వేశ్వరా. 429

గద్యము. ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునం
దాదిసర్వంబునం జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ
శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరై నమః.

శ్రీకృష్ణ భారతము

ఆదిపర్వము-పంచమాశ్వాసము.

పాదాసచితివిశే
మాసాదితలోకవిశ్రు • శామలదాస
శ్రీపాదసంశస్పృత
శ్రీపదరత్నాధికాశ • శ్రీపరమేశా.

1

—♦— పూనునంశక్రమము. —♦—

- వ. అక్కభసంప శౌనకాదిమహామునుల నీ ట్లనియె నట్లు యయాతి స్వస్థింబును నిర్గమించె నని చెప్పెన విని జ. మేడయుండు నై శంపాయనుం జూచి. 2
- చ. విచ నలతుక మహేశుఁ డు • విశ్రుతి గాంచెపూరుచెస్వయంబున మొగి వంశశీర్త లు • సౌమిచివోయినై భవంబునం గౌనరినమత్రితామహుల • పూర్వచరిత్రము చెప్పవే య. 3
- క. పౌరవవంశవిభూషణ, పూరుండు యయాతి యట్లు • భూషతి యగుదుక సౌమతి రాజ్య మేలెను, బౌరవవంశంబు వాని • వలసం బొడమెక. 4
- న. తివ్యత్తాంతంబుఁ జెప్పన నాకర్ణింపుము. 5
- మ. సురనాథుం బురుషిందొనై భనమునక • శాంతి లి పూరుండు ముక భరణీందం డు తలఁచి బోలి గిరిమం • దక్కొత్తు మం శౌన్ద్రియం నరుదాంగిఁ బ్రవీరుఁ డివ్వరుడు కా • ద్రాశ్వుండు నా నొప్పును వుగ్గి సోమత్తులఁ గాంగె నెద నునుఁ డై • వొల్పెం బ్రవీరుం డిలక. 6
- న. ఆప్రవీరుఁకు శౌనరియందు మి. స్వంప వృత్త వానిఁ సౌవీరియందు శక్తుండు సుహనుండు వాగ్మ యుమువ్వరు పుట్టిరి శాస్త్రాశ్వులకు మిత్రకేళి యునుస్సంప యందుఁ ద్వర్జానుఁ భృతులు పదుగురువట్టి ఋచేయశత్రే యుక్తకేయః స్థండితః వినేయః జలేయః శేత్రయః తేయః ధగేయః సన్న శేయలు నాఁ బడిరిఁ ద్వర్జానుఁ డనాధృష్టి యశంబసముచేయుండు. 7

- క. దివి నమరేంద్రునితెజఃగుర, భువి మనుజేంద్రుండు లోక • పూజితుఁ డగుచున్
దవిలి జగ మేలె విద్య, త్రవరుఁడు సుజనుండు వీర్య • వంతుం డగుటన్. 8
- వ. అయ్యనాధృష్టికి మతినారుండు వుట్టె. 9
- ఆ. అతఁడు రాజసూయ • మశ్వమేధముగోలె, గ్రతువు లెన్నియేని • గడఁగఁ జేసి
పరమధార్మికుండు • సురరాజతుల్యుండు, నాఁ బ్రశస్తి కెక్కె • నాల్గుకడల. 10
- వ. అమ్మతినారునకుఁ దనుండు మహానుండు సతిరధుండు ద్రుహ్యుండు సనునలుపురు
పుత్త్రులు పుట్టి రిందుఁ దనుండు రాజై ప్రసిద్ధి వహించి కాళింగియందు నీలినుండను
వానిం గనియె నతనికిఁ దధతరియందు దుష్యంతుండు తూరుండు భీముండు ప్రవ
సుండు వసు వసునేపురు పుట్టి రందు దుష్యంతుండు సార్వభౌముం డై గండు మిగిలి
లక్షణ యనుదానియందు జనమేజయుం డనువాని శకుంతల యనుదానియందు
భరతుం డనువానిం గనియె నాభరతునివలన భారతవంశం బభ్యుదయంబు నొందె
ననిన జనమేజయుండు. 11
- తే. మాకులోన్నతి కాకరిం • బై కరంబు, దసరుభరతునిజన్మంబు • వినఁగ నిచ్చ
గలిగెఁ దన్మూల మగుశకుం • తలచరిత్ర, దెలియ నానతి యీయవే • సలలితాత్మ. 12
- వ. అనిన నై శంపాయనుం డిట్లనియె. 13
- ◆◆◆ దుష్యంతునిచరిత్రము. ◆◆◆—
- మ. కురునంశాభరణాయమానుఁ డయి పే • ర్కొ నొప్పి దుష్యంతభౌ
వరుఁ డోజోజితభాస్కరుం డగుచు దీ • వ్యద్యాహువీర్యంబునం
బరిసంధిక్షీతినాథులం గెలిచి తే • వన్ సర్వసర్వసహాన్
బరిపాలించె నిరీతిగా నిఖిలధ • ర్మంబుల్ ప్రివర్తిల్లఁ గన్. 14
- మ. చతురంభోధిగీతభూనిలయ మా • క్షత్రాస్వయోత్తింసుఁ డు
న్నతిఁ బాలింపఁగ వర్ణసంకరికరుల్ • నట్టొన్న తాచారులుం
గృహపుల్ గతపుష్పలుం గలుగ కొ • స్మితే నధర్మం బిలా
గతమై కానఁగి రాదు ధర్మమయ మై • కన్పట్టు నెప్పట్టునున్. 15
- క. ధనధాన్యసమృద్ధము లై, జనపదములు సర్వసౌఖ్య • సమధిగతము లై
కనుఁగొనఁగ సయ్య దుష్యంతసరేంద్రుఁడు రాజ్య మేలి • తనరెనువేళన్. 16
- ఆ. జూరవోభయము • తామహంబరభయం, బెఱుగి కునిలోన • నెల్లప్రజలు
ధర్మనితలు లగుచుఁ • దరిర రాదుష్యంత,చక్రవర్తిరాజ్య • శాసనమున. 17
- వ. అట్లు ధర్మపరిపాలనంబున జగంబు ప్రివర్తించు చున్నసమయంబున. 18

మ. ఒకనాఁ డమ్మహిసలభుండు మృగయా • ప్రోల్లాస మేపారఁ గా
లికిని వీక్షింపవేగముం గలుగుట • త్రేజలతేరెక్కి లె
క్కకు నొవేటకు లేగుడేఁ బలువురుం • గట్టయితం బై మహి
త్తుకతం గానకు నేగి పెన్నెకములకా • శోధించి వేధించుచుకా. 19

మ. బలుతా చాటుగఁ బీటవెట్ట నుసిగొ • ల్మూ సింగముల్ బోనినా
గిలపుగుక్కలు రెండు రెండుకడలం • గీవెట్టుచుం బట్ట చా
నలకంతే సనకాశ మీక కడిమి • స్లవ్విండు చెవ్వొరికి
జల మెక్కుంచెనుపంది దూఁగతుఁ డై • చానేసె తేఁ డమ్ములకా. 20

క. నెడవేటుం బడి కొల్పులి, వడి గాఁ ద్రచి పాటి యొకనిఁ • బట్టుమఁ గని వ్రే
ల్పిడిఁ జని వీకం బెట్టులి, నడిదంబున నడిచె నొడయఁ • డాగా యనఁగకా. 21

క. ఆకొన్నసింగ మొక్కఁడను, వీకం బతిమొదఁ బడును • విచ్చుంగత్తికా
లోకులు మెచ్చగ దానిం, దేకువఁ జెవఁ గోసె నొడలు • తిలలంతులుగకా. 22

క. * వెలుచుచి పలుమృగముల, పటిముతీఁ బేరములు వాఱు • నట్టిమృగములం
గజకటిఁ గవిసమృగముల, మెఱిసి విధం డడవి నొక్క • మృగముగఁ జేసెకా. 23

న. ఇట్లు వివిధమృగముల సంహరించుచు • ప్రత్రినగగంబు నానిండు పదాతులం డలసి
డచి రథవేగంబునం గనుడవున్ వోయి ముందల. 24

—◆◆◆ శిష్యాశ్రమస్థానము. ◆◆◆—

మ. కనియొక సర్వమహిశ్వరేశ్వరుఁడు వే • డ్క న్యాలతీతీరమం
దనఘాచారమునీంద్రహేమమవగిం • ధాక్షిణ్ణి దిక్పూర్వముకా
వినివృత్తోన్మృగఁగతివై రిము జగ • ద్విభ్యాతసద్వాకముకా
ఘనమాహాత్మ్యవిహాన ముగ్రధననం • తారమ్ముఁ గాంతారముకా. 25

క. కని తదనుభావముగకుకా, మనమున హర్షించి మించి • మనుజేశ్వరుఁ డ
న్యనముడరి నింతి మనలెం, గనుగవకుం బండు వైస • కరణిఁ డలమిమకా. 26

చ. అలసి నిజాశ్రమంబునకు • నై సమహిపతి కెల్లభూజముల్
చలునల సీనునీడ లిడఁ • జల్లనిగాలి పథిశ్రమంబు నోఁ
జలిపె వప్రియాళి తగు • న్యాగతము ల్పచరించె జల్మలుం
డెలియఁ బ్రియోక్తు లాడె నతి • ధిక గృహభగ్తులునోలె గీర్తిమై. 27

చ. అలరులతాపుంధ్రులు శు • భావహ మావిధి నొండఁ గోరుభూ
తలపతికా శివం బానరఁ • దద్దయు సేనలు చల్లరో యనకా

- జలపల పుష్పముల్ గురిసె • సామధువ్రతసుస్వరాశిషం
గులు వొసరించి రమ్మునిత • పోవనరాజముఖంబునం దటన్. 28
- క. ఫలభారంబుల వంగిన, లలితసాలాదివృక్ష • లలితలు పృథ్వీ
తలపతికి సమస్కృతుల, బాలుపుడ బొసరించు సంగి • బొగడబడియెన్. 29
- క. ఒకగొన్నమావిక నేవ్, జూకనోటం యుండి నచ్చి • వెడక యేలకీ
వ కడుల గట్టిగఁ జట్టి, శవసము నారాక్షమచికి • సంరస మొసంగెన్. 30
- వ. లిక్ష్మానూనాయగంబులెల్ల సరియించుం బోవం బోవ నొక్కంబిదివారంబున. 31
- ఉ. ఆసనానాదీయందుఁ గల • దాశ్రమ మొక్క యు మానినోటికిం
దాసల మై శుభంబులకుఁ , దాసి మై సుకృతాలవాల మై
ధానిపొడి కొషధము , నంకిది మై పరిమార్చి హేతు నై
సావన మై సుకేంద్రువర • నై భవ మై మునిసిగ్ధగుప్త మై. 32
- క. సెనారాయణమునివర, పరిమాశ్రమతలము నెల్లు • భాగిరథి తా
బరిగించు నట్లు చూపి, కిని మరుదుగఁ బరిగిఁ జేయుఁ • గణాశ్రమమున్. 33
- సీ. గాలతపులులు చ • న్నా లిచ్చి పంచుచ, ప్రిసలేకిసిల్లల • నెనరు చోవ
గాఁగొనింగియు , లామడించుచేసి, కలు నొక్క గొంతుగా • మెలగు చుండు
నెలుకట్టలతోడ • డెల కేగి బాపురు, బిల్లులు చెజలాడుఁ • బ్రీతితోడ
సమలిపిట్టలతోక్కి • గిమ నాటలాడెడు, గుంభీరసంబులు • సుతుక మెలరె
- తే. బులుగుగూసలు చేగలు • మెలగు చుండు
గోతులును గొండగొటియూ • గూడి యాడు
సరుల సరెకట్టి తిడియించు • నట్టిపరిమ
మూసలమాహాత్మ్యమునఁ దపో • నసమునందు. 34
- క. ఇది కిన్నాశ్రమ మిందున్, సవమలధర్మంబు వొడలు • సంరత మనుచున్
విడిముగిఁ గిశాసి, లొడవిందెన్ శ్రుతిహితంబు • నుద్వేపితెన్. 35
- వ. అంబు నుచునర్థంబు నెల నిలువ నయమిచ్చి దుష్టగ్రహం బొక్కరుడ చాశ్రీ
మగులం బ్రేరేగించి. 36
- సీ. శాసనాశ్రమిన్ • సంర లనుచున, శిష్యులగును శ్రీతుల్ • సప్యవారి
మూగి సానిగిముల్ • మూగొనఁ గృష్ణాదు, నాసేను లై టుం • బదుసవారి
సన్నిహిత్రంబు ల • న్నద్రయం బ్రేరణించి, వివిధమంగళంబుల • వేల్పువారి
సఖుమర్మణాసాన • మాచరించి సదీధు,వలముల సతినిష్ఠ • వార్చువారి

తే. శాస్త్రచర్చల నొంపారు • సలుపువారి, భామహాదేని యని సారె • బలుకువారి
చేసి వచ్చియుతిథి • ధ్వుంచువారి, సెందు సెందును నూచుచు • నరగె నృపతి. 37

వ. ఇట్లు తల్లిపోసమహాత్మ్యం బరియును. 38

శా. పోనం బోనం గ నెల్లెడం గల దగెన్ • భూభక్తుకం యెందు
దీపకం జనుల హుమి హుద్భరక లెం • తే కేముపక్షంద్రముల్
ద్రోసం బాహులు గో సెబడి నయం • హోసామనానగముల్
నా మిగ్నామూ బాపునయ్యుచుదుల్ • నా నాశ్రోహుం బాపున్. 39

వ. అట్లు చని చని కణ్ణమహారె పగ్గ భూభాగ్యంబులు. 40

క. మృగముల బహులం చక్రిక • జగత్సేవరు కొందు నొక్క • జను నే నయం
దగ కెవ్వ రెందు గల నె • మె గల సృజి బిలిచె నసము • నా నూహ్మయన్. 41

వ. ఆగింభి:స్వంబు శ్రోత్రికర్వం బగుటయును. 42

—◆◆◆ శకుంతల దుష్టంశుసం తాడనాపుట. ◆◆◆—

నీ. పైఁజ్జిమైరాంశులు • పోఁజ్జిమై నెల్లి చోడం, ఎదుకాపాయన • స్త్రంబుతోడ
సెరసంపదల గూర్చు • చిహ్నంబు గలకూర్చు, మున కేక యైనపి • భూతికోడ
గంధపుష్పాక్షుల్ • గలిగి పవిత్ర మై, నజలుమృగ్మయశరా • నంబుతోడ
మద్దికాయలవేల్ల • కుద్ది యై జరగనూ స, రిమశీయస్థితే • త్రిముఖోడ

జే. కేయి మబ్బువాడనచంద్ర • కేళికోలె, గిట్ట సేపి యున్ననహితే • భుమునుకోలె
గావిరి గొడ్డిగట్టినగీష • కళిక కోలె, దాససీహుమున నచ్చు • ఎరుణి యొకత. 43

వ. వచ్చి యచ్చట. 44

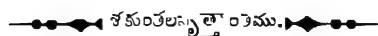
మ. స్తుతియింపం దగురాజచిహ్నముల నొ • దుష్టంతుని నూచిహో
గుతుని బంకురి మంసం గప్పకొనుచుం • గోర్కం బ్రనర్తించి సాన్
గతముం బాన్కు • చు స్వైసావ్యముల వే • య్కం బూడ గావించి యే
క్షితి బాళించెపరాజచంద్రుల హో • నేమబె నూ కన్నటన్. 45

క. సెల నేమి గీరి కనుమిరి, బలుకుల నిలకండ మొలుసి • వగల బలిక శృంగ
రల పంపెత్తిమొగద, విలసన్ను • యగుదు బండు • నెన్నెల గాయన్. 46

వ. అని మృదుమధునచచ్చినలు • బలుకునెలద్రాయపుగలికిం గని మువ్వలము డిల్లి
నియె. 47

శా. పోష్యు ల్మెక్కుదు నానుపోషకచేదే • బొల్పొన రా జై నే
దుష్టంతుండను వేట వచ్చితిని సం • తోషంబుతో నిచ్చటన్

- కిష్యుల్లోల్వోగ్ నున్న కణ్వామునులక్ష్మి • నేమిచి పో నిమ్మహా
ఋష్యావాసముఁ జేరితిం దరుణి వా • నెం దేగిలో చెప్పవే. 48
- ఉ. నాశ్రమ నావరాంగసమ • నంబున మెచ్చుచు నిట్లు వత్కె నో
దేవ మహాప్రభాస విను • దేవసదృశుఁడు నాదుతండ్రి తా
బూవులు బండ్లు దో నన • భూమి నేగె ష్టాంబు వేచి శే
నీ విట సమ్మనిననరు • నిం గలఁ గల్గెద వంతు బల్కినా. 49
- ఉ. కాశ్యపు లింట లేమి విని • కన్నీయమిన్నును గన్నులార నా
కాశ్యసేనల్లభుండు గని • కంజముఁ బోలిందానిమోమును
నశ్యమహాపథం బుల • సన్నెడుదానికదానిమేను ని
దేశ్యము గానిప్రేముడి మ • డెం గలఁగింపఁగ దాని కి ట్లనా. 50
- క. ఎవ్వరికూఁతు వెవ్వతె, విన్వయము కేల నచ్చి • తీసోయగము
చన్వసము నీకలుపుదు, నిన్వృత్తాంతంబు వినఁగ • నిష్ఠము మాకు. 51
- క. ఇనుము నయన్మాంతముబల్కె, గినింబలిన నీదుమేను • కంజదళాక్షి
ననుఁ గరించి నాదుహృదయంబును నాకిరించె జెప్పు • ము భవద్విధము. 52
- క. అనవుడుఁ గియ్యనినచనరి, చుంబ శకుంతల నచించె • జగతీనాథా
మునినందున్యెఁ కణ్వామహా, మునికన్య శకుంతలాఖ్యుఁ • బాసరినదానా. 53
- వ. అనుటయు సత్యంబు తనమనంబు. 54
- చ. మునిసుతి నే నె టం చిది న • మున్నుకరిం దొలఁచె న్నిడంబుగా
మునిసుతి యేని నామంబు • పోనఁగ నేటికి దీనిపైఁ బరాం
గవహుఁ గాకి గుట్టిమని • నన్నియపై మది జోపి పాపె నై
తినె గుట నందియం బడుగ • దెల్పెను నో యని దాని కి ట్లనా. 55
- క. భగవంతుఁ డూర్ధ్వరేతనుఁ, డగుకన్వస కెట్లు కూఁతు • వై తిహా కదనే
తెగి తనువు చెడిఁ న్రతముం, దిగవిమవ డతండు నిజము • దెలుపుము తరుణీ. 56
- వ. అని యడుగుటయు సమ్మగువ మొగమునఁ జూచునపు మొలక లెత్త మెత్త
ని ట్లనియె. 57

- అ. మనుజనాథ యొక్క • మునినాథుఁ డొక్క నాఁ, డరుగుడెంచి నన్ను • నరసి దీని
పుట్టు వెట్లు నీకుఁ • బుత్రిక యగు కెట్లు, చెప్పు మనుషుఁడలఁడై • జేరి యడిగె. 58
- వ. అడిగిన వాని కక్కాశ్యపులు చెప్పినచొప్పు చెప్పద సవధరింపుము. 59

- సీ. సృష్టికిఁ బ్రతిసృష్టి • చేసి బ్రహ్మర్షి యై, కౌశికుండు తపించు • కాలమందు
దేవేంద్రుఁ డెంతయు • దేవులించుచు వాని, తపమునఁ దసలక్షి • తెలఁగు ననుచు
సప్తర్షిగణముల • సత్యభిఖ్యను గొన్న, మేనక యనియెను • దానిఁ బిలిచి
వినుము విశ్వామిత్రుఁడనుమాని కడుఘోర, తపము చేయుచు నుండఁనిపుడు వింటి
ఆ. నీవు వోయి వాని, నేమంటు సెడ మోహ, పాశబద్ధుఁ డగుచు • బడలుపడఁగఁ
జేసి కమ్ము నాకుఁ • జింతి నీర్వు మనంగ, నులికి పడుచుఁ బడుచు • పలికె నిట్లు. 60
- శా. విశ్వామిత్రుఁ డమర్షునిర్మితమహా • విఖ్యాతికి నాత్మఁ డై
విశ్వామిత్రుఁడు వీతిహాత్మఁ డగుచుకా • వీర్యంబునం దోఁగి యీ
నిశ్చం బెల్ల నడంపఁ జాలు నతనికా • వీక్షింప మాయత్తికే
నిశ్వాసంబు నిగుడు రన్న సలఁతికా • నే నొత నృత్రాంతికా. 61
- సీ. ఎవ్వఁడు రా జయ్యు • నిధతపంబున, బ్రహ్మర్షి యై మహా • స్రతిభఁ గాంచె
నెవ్వఁడు కొడుకుల • నెల్లఁ గూల్చి వసిష్ఠు, సతలంబుఁ బగ వట్టి • కుతిలఁ గుక్షు
నెవ్వఁడు తనవేర • నెపుడు నిండినపుణ్య, తరి నది ధరఁ బుట్టి • పురఁ జేసె
నెవ్వఁడు చుక్కల • నెమరఁ బ్రతిశ్రవణముఁదొట్టిరిక్కిల • గుమి నొసఁగె
తే. నెఁడు స్వర్గద్యుతం డగునెడఁ ద్రిశంకు, నిలిపె బడకుండు మని పల్కి • నింగి నొక్కి
స్వర్గము రచించి తనమహా • త్వంబునలల, సతఁడు సామాన్యుడఁ ద్రిలో • కాధిపాధ.
చ. మృనికృతిశాపనర్థుఁ డని • మున్ను త్రిశంకు నిరాకరించి నీ
వును నినుఁ బోలునీతిదశ • పుంగవులు గన గాధపట్టిక
మనమున జంకి కొంక కల • మాలసంబున సోమహనముం
బొనరిచి వచ్చినారి కద • పో సుతపోధనుఁ డాతఁ డల్పుడే. 63
- ఉ. అట్టిమహాతపస్వి మది • కాగ్రహ మిం తగు నేని లోకమున
మట్టుపడక దహించెడి న • మన్తదిశ వలయంబుఁ ద్రిప్పజిక
మెట్టి యడంచెడికా ధరణి • మేరువు గోటను జిమ్మవై చెడిక
గట్టజిక జంధ్రసూర్యులను • గంధుల నన్నిటి నింక బెట్టెడిక. 64
- చ. ఎరగలియే మొగంబు యముఁ • డే నెఱనాలుక చంద్రసూర్యుల
పరుసనికన్నుగ్రుడ్డు లయి • పర్వ వెలింగెనువానిబారలో
జొరఁబడ మృత్యుదేవతయు • సోముఁడు భీముఁడు గోతె నెల్లరుక
నిరతము పిచ్చులింతు రె • నే నెవలొ నొకలెక్కదాననే. 65
- ప. అయినను దేవరాజశాసనంబు గావునం బోయి వచ్చెదం గాని నాకు మలయానిల
కంతువసంతాదులు తోడు గావలయు సనిన నింద్రుం డట్ల యగుం గాక యని వా

రిం దో డిచ్చి దాని వీడుకొలిపె సదియు నెదియుం బలుక కనిపించుకొని పయంబై
విశామిత్రాశ్రమంబునకు వచ్చి యచ్చటఁ బరమతపం బున్న నానిం నూచి సమన్య-
రించి తత్సన్నిధానంబున.

66

ఉ. గల్లున నందియల్ మొరయఁ గా నిల మెట్టుచు నల్లనల్లఁ బెం
పుల్లసిలంగఁ గోయిలను • హూయతముం దలఁపించి పాడుచున్
మెల్లనఁ గీఁగఁజొంపముల • మే సమరించుచుఁ బూలు గోయుచుం
జల్లినిహూట లాడుచును • సాక్షిఁ గోరిక నాట నాడుచున్.

67

వ. ఇట్లు పలుదెఱంగులం బడి నివారించుచున్న సమయంబున.

68

ఉ. కమ్మనిమావిపూవులను • గాలుచ గట్టడుతేసె లాని జం
సమ్మని తేంట్లు వాడె గడు • శాంపలరార నిగుళ్లు మేసి కో
కొమ్మని గండుఁగోయిలలు • కూసెను జిల్లులు గోరువంకలున్
ముమ్మర మైనపండ్లు దిని • మొత్తముగా వగఁ బల్కె సత్తత్త్వే.

69

చ. మలయనగాఁగ తానిలకు • మారుడు మారుడు తిన్ను రేఁపఁ బి
చ్చిలి లలనాంగసారథముఁ • తేకొని కౌశికునాశ్రమంబునన్
సలుగడఁ గ్రమ్మఁ జేయుచు • నారతముగ జలపట్టి దానిమై
వలువను దూలఁ జేసె నది • వారనిసిగ్గునఁ గూరి యుండఁగన్.

70

ఉ. గాలికిఁ బుట్ట మట్లెగురఁ • గా సలమేనకమే సఁ దంతయుం
గోలఁగ నమ్మనీశ్వరుని • ముంసఁజ గట్టియట్టు లయ్యె స
నేత్ర సతండు దానికుచ • నీధ విహారిము సేయచూపులం
జాలి మరిల్పఁ బోవ మది • జాతి పడెన్ వడి జాలిఁ దూలఁగన్.

71

క. అద కేఱిఁగి సదనుశిగముల, మదనుడు చలపాది యగుచు • మదమున మునిపై
మెలఁలంబు దిగిచి మోసెన్, జదురుప లై నెమ్మనంబు • చెడి చేడ్పడఁగన్.

72

వ. అయ్యనసరింబున.

73

క. ధృతి పెడి తపము నివ్విడివడి, యతీవరుఁ డమ్మించుఁబోడి • నంటం దివిరెన్
గుతుకమున సదియు నానిని, మతి వట్టి మెలంగె గతికి • మా తొడ్డె ననన్.

74

వ. అట్లనోస్యబద్ధాదుగాఁగింప నభిప్రాయంబు లేకీభూతంబు లై నవెనుక వారిరు
వురును గలసి మెలసి మెలంగుచుఁ బెద్దకాలం బానంబునం గ్రడించి రంతవారి
కికన్నియ యుద్భవించుటయు మేనక దీని నానియొడ్డునం బడవైచి కృతకృత్య
యై స్వర్గింబునకు నిర్గమించెఁ గౌశికుండును గౌశికపరిభూతుం డై హిమవంతంబు
నకుం జనియె నంత.

75

మ. పలరాశ్మ మృగముల్ కుమారిక నటన్ • భక్షించునో యంచు మి
క్కిలి చింతిల్లి శకుంతముల్ గవిసిన్ • ర్పిం జేసి కాపాడ జె
క్కలతోఁ గప్పి మెలంగునప్పు డటకున్ • గార్యార్థ మేఁ జోయి ప
క్షులలో నుండినదీనిఁ దెచ్చి నిను వం • చుం బ్రేముడిం బెంచితిన్. 76

క. తొలుత శకుంతలులు మృగ, ములభాధలు గలుగ కుండఁ • బాదివినకతనన్
దెలియం బెట్టితిని శకుం, తల యని పే రీమె కవును • తాపనవర్యా. 77

ప. అని మఱియును. 78

ఆ. కన్నవాఁడు మఱియు • సన్నంబు వెట్టిన, వాఁడు భయ ముడిపిన • నాఁడు ముగురు
తండ్రి లతివలకును • ధర్మశాసనమున, నిట్లు కూఁతు రయ్యె • నిది ముసీంద్ర. 79

మ. అని మాతండ్రి వచించె నమ్మునికి ము • న్నుదాన నే నిమ్మహా
మునికిం గణ్వనకుం గొమార్త నయితిం • బోలింప నిమ్మానియుం
జనకుం డయ్యెను నాకు లోకనుత నా • చార్పిత మిట్లను మున్
విననట్లే వినిపించితిం దెలిసిన్ • విశ్వంభరాభర్తకున్. 80

ప. అనిన సంతరంగంబున నెంతయు సంతసించుచు దుష్టంతుం డయ్యింతి కిట్లనియె.

—♦♦♦♦♦ దుష్టంతుండు శకుంతలను వరింపట. ♦♦♦♦♦—

మ. పరదారాభిముఖంబు గాక నియతి • స్వర్తించునాచిత్త మో
తరుణీరత్న మ నీపయిం దవిత నం • త న్నీవు కణ్వర్పికూఁ
తుర వంచుం దెలియ న్వగం బొగిలె నెం • తో పాపపుంగల్పికిం
మరలన్ ఊత్తియపుత్తి) నంచు విన నా • నందాభి నోలాడెడిన్. 82

ప. అని మరులుకొని ప్రశంసించుచు మఱియును. 83

చ. దిరిసెనపుష్పమో యనుగ • తిన్ మృదులం బగునీదుమేను దు
ర్భర మగుకాఱుకోసఁ బడి • వాడి బడల్పడ నారిఁ గట్టి పె
ల్లరుచిగఁ గూరలం దిని మృ • గాదులచెల్లిని డింద నేటి కో
తరుణి నను న్వరించి విత్త • తంబుగ వై భవ మంద రా దొకో. 84

క. ఊత్రోపరిగ్రహ వగుటన్, ఊత్రియునకు నాకుఁ గూర్పు • సతి వై నిఖిల
ఊత్రియకాంతాంచిత్త వై, ధాత్రిన్ సామ్రాజ్యసుఖవి • తానము గొనుమా. 85

మ. మగతాలా మగతాలఁ గట్టునగలా • మాణిక్యపుంబేరులా
సాగసుం గుప్పెడుగొప్పము త్రియములా • సొన్నంపుఁజేలంబులా
తగుకాశ్మీరపుసాల్వులా మదికి మో • దం బిచ్చు నాణెంబులా
మగువా నీ కేవి యిష్టమో తెలుపు సా • మ్రాజ్యంబునే నిచ్చెదన్. 86

- క. గాంధర్వంబున నిచ్చట, గంధర్వరదేంద్రగమన ధ కలయుము సన్నుత
బాంధవ్య మడుక జంకకు, గాంధర్వము శ్రేష్ఠతమము , గద పెండిలులక. 87
- వ. అనిస లజ్జావసతవదన యై కుందరదన మందస్మితపూర్వంబుగా నిట్లనియె. 88
- క. స్త్రీసావిత్ర్యము లేమిక, మాసావములవారు పెచ్చి , మసలక నీకుక
సుసావదువృత్తి నిచ్చిన, నోసావరాట్టల్య సన్న , నొందుము వెనుకక. 89
- జ. అనిన దుష్కృతుం డాశకుంతలదిక్కమొగం బయి బ్రహ్మము దైవ మ్మాము
ప్రాజాపత్య మాసురము గాంధర్వము రాక్షసము పైశాచము నని వివాహంబు
లెనిమిదివిధంబు లందు గాంధర్వరాక్షసంబులు రాజుల కుత్తమంబు లయి విరాజిల్లుం
గావున సన్న గాంధర్వంబునం జెడ్లియాడు మిది యమంత్రకం బై రహస్యంబునఁ
గాఁ గలయది గావున నిందుఁ దనకుఁ దాన కాని దాసంబునకు గతియుఁ జుట్టంబు
లును లేరని వెండియును. 90
- చ. అతివ మదీయమాసన మ , దంతయు నీవయిఁ జిక్కెఁ దాళలే
నతనుశితాశ్రుపాతమున , నక్కట నాతను వెల్లఁ దాపనం
యుత మయి వేగుచుండఁ దెగు , నో యనునందియ నుయ్యె జాగు లే
కతిమధురంబు నీదునధ , రామృతి మిచ్చి యనుగ్రహింపవే. 91
- వ. అనిస శకుంతల యిట్లనియె. 92
- మ. జగతీనాయక సీను చెప్ప నటు శా , స్త్రం బొప్పినక సమ్మతం
బగుఁ గానీ సమయం బొకండు విను నా , యందై సపుత్రుండు రా
జుగ నీపిమ్మట నిమ్మహేతలమునం , జూపట్టన టైన నా
దిగువాణిగ్రహణం బొనర్ప నగు లే , దా కాదు సంగం బిటక. 93
- వ. అని సలిసి దుష్కృతుం డట్ల యగుం గాత మని వరిం బొసంగిగాంధర్వవివాహంబునం
బరిగ్రహించి దానితోఁ దనయభీష్టంబు నెఱవేర్చుకొని వెనుక నాయొద్దకు నిన్నుఁ
దెప్పించుకొందు నని యొప్పించి వీక్షించి తనమనంబున మనివలనిభయంబు శంకం
చుచు నిజపుంబునకుం జనియె సంతఁ గొంతసేపటికిఁ గులగురుం డగుకణ్వుండు వచ్చి
లజ్జావసతివదన యై యున్న శకుంతలనృతాంతంబు బంతయు దివ్యజ్ఞానంబునం దెలిసి
సంతసిల్లి దాని కిట్లనియె. 94
- క. తల్లి యుక్తమ చేసితి, వెల్లవిధంబులను దగిన , హృదయేశ్వరుని
దెల్లముగఁ గొంటి లోకం, బెల్లం బాలించుపుత్రుఁ , డసఁగడు నీకుక. 95
- వ. అంత శకుంతల తిండిశిరంబునం గలఫలాదిభారంబు దింపి పాదపృత్యాశంబు చేసి
నేడ దేర్చి యిట్లనియె. 96

- తే. తండ్రి నేను వరించితి ధర్మమూర్తి, యౌనదుష్కృంతభూపతి • మానసమునఁ
గినియ కాతనిపైమీరుఁ నెనరు సూప్యవలయు ననుచును బ్రార్థింతుఁ బ్రాంజలి నయి.
- వ. అనవుడుఁ గణ్ఱుం డేను వానియెడఁ బ్రసన్నుండ నయి యున్నవాడ నీ వేదే నొ
క్కవరంబు వేఁడు మిచ్చెద ననిన నామెయు. 98
- క. పౌరవసులసంభవుఁ డగు, నారాజేంద్రులకు ధర్మ • మం దుండుటకుఁ
ధారుణిరాజ్యము దిర మై, కోరిక లిడుచుంట కేను • గోరితి పరమున్. 99

—●●●● శకుంతలకు భోతుండు పుట్టుట. ●●●●—

- వ. అనిన సతం డట్ల యగుం గాత మని యనుగ్రహించె నంతి శకుంతల దుష్కృంతప్ర
సాదంబున. గర్భవతి యై మూఁడువర్షంబులు సీరుమోసి యొక్కనాఁ డొక్కశుభ
ముహూర్తంబున సూర్యాగ్ని సదృశదేహుం డగుసుకుమారుం గనియెఁ గణ్ఱుండును
జాతకర్మా దిసత్క్రియాకలాపంబులు నిర్వర్తించె నంతఁ జక్రవర్తిలక్షణలక్షితం డగు
సక్కుమారుండును దినదినప్రవర్ధమానుం డయి యాతేండ్రయాను వచ్చి యున్న
యప్పుడు. 100

- మ.* అతిఘోరం బగుకాఁలోన శరభ • వ్యాఘ్రేభసంహచ్చభ
ల్లతతిఁ ప్రేల్చిడిఁ బట్టి తెచ్చి భుజవే • ల్లదహ్నిశక్తి న్నునుల్
స్తుతియింపంగ నిజాశ్రమాంతికతరు • స్తోమంబునఁ దామెనఁ
బ్రతిబంధించుచు నెక్కియాను బల మొ • ప్పక శైశవక్షీడలక. 101

- వ. ఇట్లు సర్వసత్వంబుల దమియుందుటం జేసి యండలియును లభనకి సర్వదమనుం డను
పేరొకించి రంతఁ గణ్ఱుండు సతిమానుషం బగువానివృత్త యునకుఁ జిత్తంబునం బ్రీతి
నొందుచు వీడు యానరాజ్యార్థం డయ్యె నని శకుంతలం బిలిచి యిట్లనియె. 102

- క. సతులకుఁ బుట్టినయిండ్లక, సత్తలంబు మెలంగుచుంట • చన దది గాఁక
బతికడకు నిన్నుఁ బుచ్చెద, సతి కేడడ పతియ సూనె • జగతిఁ గుమాన్. 103

—●●●● శకుంతల దుష్కృతునిపాలికిం బోవుట. ●●●●—

- వ. ఈసర్వదమనునితో నీవు నీవతిపాలికిం బోయి సుఖం బుండు మని చెప్పి యొప్పించి
తనశిష్యుల కప్పగించుటయు వా రపుత్రినైతం దోడ్కొని దుష్కృంతునిపాలికిం జని
నివేదించి నచ్చి రంత నెల శకుంతలయు మంత్రిసామంతాదిపరివృత్తుం డగుసమ్మహా
రాజుం గాంచి తొంటియనురాగాదు లతనియందుం బొడగనకి తనమనంబున. 104

- చ.† ఎఱుంగనివాడఁ పోలె నిటు • లేలొకొ చూచెనుఁ గ్రూరదృష్టి న
ఁగ్మఱచెనొ పెద్దద వ్వగుట • మాట యొకంతయు లేదు కోపి యా

- నెఱిగి యెఱుంగన ట్లభిన • యించునొ మించినదాని కెంచునో
కఱులు నూతనప్రియులు • గారె వరేంద్రులు సమృద్ధునే. 105
- చ. అవసర మైనచో దగిన • యట్లుల పల్కుచుఁ గార్యసిద్ధి గా
నవల న దంతయు న్నటచి • నట్లు నటించుచు మాయఁ బూని కా
దవు నన కూరకుండియు నొ • కప్పుడు చాల విరుద్ధ మెంత్రు భూ
ధవు లకటా మధుద్రవము • దద్దయుఁ బూసినకత్తు లెన్నఁగన్. 106
- వ. అయిన స్వచ్ఛి మిన్న కేగం బాడి గాదు గావున నన్నుం గన్నకొడుకు నెఱింగించెదం
గాక యని రాజుదిక్కుమొగం లై. 107
- శా. నాఁ డాకణ్యమునీంద్రునాశ్రమమున • స్థాంధర్యధర్మంబునన్
బ్రోడా నీవు గ్రహించినట్టిసతి నీ • పుత్రుండు వీఁ డట్లు నా
తోడం జేసినబాసఁ జేసి యిటకుం • దోతెచ్చితి స్వీని నీ
తేఱు లెచ్చింగ యావరాజ్యమునకున్ • తేరిం గఁ జేయంగదే. 108
- క. అసప్రమ నెఱిగియు నెఱుంగని, చెనటివలె న్మెలఁగి యుండు • చెలియకుఁ దా ని
ట్లనియెన్ ని న్నే నెఱుంగను, జను మెక్కడిదాన వీవు • చదువ కన్యతముల్. 109
- వ. అనినం జేష్టలు దక్కి యక్కొమ్మ నివ్వెఱంపడి కొంఠాకతడ వుండియుం గటాక్ష
పాతంబునఁ గాల్పుచది వోలె దుష్యంతుం జూచి మున్నీ రయినకన్నీరు కరలంబున
నెత్తుకొనుచు దుఃఖామర్ష సమన్వితంబు గా ని ట్లనియె. 110
- అ. ఎఱిగి యెఱిగి యిట్లు • లెఱుంగ ని స్సనుచు ని, శృంకముగ వచింపఁ • జన్నె నీకు
మెరు లెఱుంగ రెవ్వ • రొక్కరుండ న టంచుఁ, దలచి తప్ప వలుక • ధర్మ వగునె
- మ. పవలుం లేలును సంధ్య లాత్మయును దే • వవ్రాతమున్ భూమియున్
బవనుం డిగ్నియు సప్త లాకసము భా • స్వచ్ఛందధర్మాదులుం
దవులంబట్టి యెఱుంగుచుండ్రు సరుప్ప • త్తంబుం గనుంబ్రామి పో
నవునే యెవ్వరి కైన నిండఱును సా • ధ్యం బీయరే నాకుఁ గన్. 112
- తే. అనిశముం గర్మసాక్షి యా • సంతరాత్మ, కెవఁడు భిన్నప్రవర్తకుం • డవును వాని
బట్టి సాపంబునం బడఁ • గొట్టి'యముఁడు, గాత్రయంబెట్లు లేశంబు • కరుణ లేక.
- క. మనుజున కర్థశరీరం, బసఁ దిగియుఁ ద్రివర్ణమూల • మై భార్య యిహం
బునఁ బరమున మిత్రం బగు, జననాయక సాధ్య సన్నుఁ • జన్నే తెగడన్. 114
- సీ. ఇంటియాతనికి న • నేకాపదలు వాసి, యలరించునట్టి ది • ల్లాలు సూవె
వతి కనంగదశాప్ర • తతి దాఁక నీక ని, రతిసౌఖ్య మిడుపది • సతియ సూవె

- మగనికి నీరేడు • జగములందు నిద్ద, మగుకీర్తి కగునది • మగువ సూపె
ప్రాణనాథుఁడగుఁ గై • వల్యసంప్రాప్తికి, సదన మైనది ప్రాణ • సతీయ సూపె
తే. పనుల దాది కరణములఁ • బరమమృతి
భోజ్యములఁ దల్లి రతి రంధ • భూమి క్షమను
కూపునను లక్ష్మీ యనఁగి బే • ర్కొనుచు నిల గృ
హస్థు నేలెను నది గేస్తు • రాలు సూపె. 115
- ఆ. ప్రేత మయినవాని • వెంట నెవ్వయు రావు, పెండ్లియాడినట్టి • వెలది గాక
కాన సర్థకాయ • మైన మిత్రం బైనఁ, గూర్చుచుట్ట మైనఁ • గులనతి నుమి. 116
- క. తానే తనసతికడుపున, సూనుం డయి పుట్టుఁ గాన • క్షోణీస్థలి నా
సూనునిఁ దల్లిం బురుషుఁడు, మానసమునఁ దల్లి యనుచు • మన్నింప నగున్. 117
- చ. పిలువని పేరఁటం బిటకు • వెంగలి మై చనుఁ దెంచె నంచు నీ
కులనతి నన్నుఁ జుక్కఁ గనుఁ • గోఁదలఁపోయుదు వేము నామొజల్
దెలిసియు నిట్లువేక్షఁ గొని • తెంపరి వై నిరసింప నెంచి తిం
కలి యగుఁ జుమ్మి దీన మది • గిం గలమాటయ నీకుఁ జెప్పితిన్. 118
- తే. వినుము దువ్యంత గరిత నే • వేఁపచుంటి, నానుషలు నమ్మి కై కొన • వేని నన్ను
నీశిరము నూలువ్రయ్యలై • నేలఁ ద్రెళ్లు, నిప్పుడ యధార్థ మిది యని • చెప్పుచుంటి.
- మ. సతిగర్భాశయమందుఁ జొచ్చి వెనుక • జన్మించుఁ బుత్రుండు నాఁ
బతి దావన్ సతి బాయ నాబడె జగ • త్రిభూతికిం బాత్ర మై
సుతుఁడున్ సంప్రతి కాలవాల మగుచుం • జూపట్టి వంశీయులన్
బితలం బూర్వుల నుద్ధరించుఁ దెలియన్ • బృహ్మతలాధీశ్వరా. 120
- క. పున్నామరకమందలి, బన్నంబులఁ జివుక నీక • వరతనయుం డై
త న్నుద్ధరించుఁ గావున, నెన్నంబులఁ బుత్రుఁ డనుచు • నిలలో నధిపా. 121
- నీ. అవని బిత్తవితామ • హాదులతో నపు, త్రకుడు ప్రైరుణ్యంబు • దజిగి పెరగు
ధనధాన్యపశుదార • ఘనమాన్యహర్ష్యాదు, లకట యపుత్రికు • నకును వితియ
కనుగొన ధర్మార్థ • కామమోక్షాదులు, పుత్రరత్నము సూపె • పూరుషునకు
నిలఁ బురుషాపత్య • మేడేమతరముల, వారికిఁ దారక • బ్రహ్మ మరయఁ
- తే. గాకి నై నను బుత్తుని • కడన నై న, మడియ మోక్షము కులలా • మలక మనరె
వేయు నేటికిఁ బుత్తుల • నెలయఁ గనక, వేగుపాపులజన్మంబు • విగల్గిఫలము. 122
- క. ధరణి బిత్తాణనివృత్తికి, వరతనయుఁడె మూల మట్టి • వానిని వీనిం
గరుణించి నాటిసత్యము, దిరముగ నొనరింప వలవ • దే సరసాథా. 123

చ. తనహృదయంబునం బాడమి • తానె కుమారుడు నాఁ బ్రసిద్ధిమైఁ
దనరెహవానియందు నగుఁ • దండ్రిగూఁడంబులు లక్షణంబులుఁ
దనయునిమంచిచెడ్డలకుఁ • దండ్రియె కారణ మట్టివానినిం
గని ముకురంబునం దుమొ • గంబును గన్గొనినట్లు పొంగెఁడుఁ . 124

తే. ధూళిధూసరితాంగుఁ డై • తొడరుకొనుకుఁ,దండ్రి పరిరంభణ మొనర్చి • తగ నుఖించు
నిట్టిముద్దులబిడ్డ నీ • యెడకు వచ్చి, యిచ్చుఁ గనుచున్న ర మృన • వేమి రాజ. 125

ఉ. చీమలు గ్రుడ్లు వెట్టి పెరి • నీమల కేగఁపట్ల వానిపైఁ
బ్రేమను వీడి పో మనసు • వెట్టంగ లేక తదండకోటలఁ
మోములఁ బూని మోచుకొని • పోయెడు నీయెడ నీవు మాత్ర మీ
కోమలగాత్రుఁ బుత్రుఁ గనుఁ • గో మదిసేయ వి జేమిచిత్రమో. 126

తే. పుత్రగాత్రపరివ్వంగి • మునకు మించి, నుగము గలిగించువస్తువులే • జగతి లేవు
మూఁడుపర్వంబులును నీరు • మోసి కంటిఁ,గొడుకుఁ గాఁగిలి నిడి సుఖం • పడఁము దేవ.

తే. పూరుకులసంభవుం డగు • పుత్రుఁ డితఁ, డత్వమేధశతి మొనర్చు • ననల ననుచుఁ
బ్రసవకాలమునం దభ్ర • వాని పలికె, నధికుఁ డగువీడు నీదుఃఖ • మపనయించు.

వ. అని మఱియును. 129

క. మృగములఁ దఱుముచు నీ వా, మృగయుఁడ నై నచ్చి మున్ను • మృగయార్థము పెం
సగుబుష్పాశ్రమమున నా, దగునాతిధ్యంబుఁ గొంటి • నది మఱచితివో. 130

మ. సును స్మృష్టిక స్మృష్టి జేసివశేం • ద్రస్వామి యమ్మేసకాం
గనయఁ దుఁ హిమవన్నగంబుఁ దగం • గన్నెట్లునుం బిమ్మటఁ
ఘన శౌచాయధధారి కణ్వముని వే • డ్కం బెంచిన ట్లీవునుఁ
వినియున్నాఁడెన కా యెఱుంగి ననుటల్ • నృత్రంబె రాజోత్తమా. 131

మ. హృదయేశా తొలిబామునం దలరి నే • నేచాప మార్జింతునో
మొదలం దల్లియుఁ దండ్రియు న్విడువఁ బెం • పు న్నీడితిఁ నాథుఁడుఁ
వదిలుం బిమ్మట నాధ్వ పుత్రివతి యు • ప ల్కింతయుఁ లేక న
స్త్రదయఁ బోయెద నేను గర్భగతిచా • లై చింతి లే దింతయుఁ. 132

క. సామేను విడిచి విడ నొ, నీమేనే పుత్రుఁ డితిఁడు • నెఱి నీబుడుతఁ
సోమాన్వవాయభూషణ, ప్రేమించి పరిగ్రహింప • వే న్వస్తి యగుఁ. 133

వ. అని పలికె దుష్టంతంఢును. 134

—◆◆◆ దుష్కంతుడు శకుంతలను నిరాకరించి స్వీకరించుట ◆◆◆—

మ. అస్పృతం బొడగఁ జొచ్చి తిట్లు విన నా • హా కొల్వకూటంబున
నిను నీపుత్రునిఁ గొల్లి చూచి యెటుగఁ • నీ వేడ నే నేడఁ బెం
డ్లనఁగా నేడ సమస్తమున్ మృష భవ • దావ్యహర మో దుష్టత
విన నచ్చెం జుమి వేశ్య కై తి నని నీ • వే పల్కుటన్ నిక్కమున్. 135

ఉ. దున్న తెఱంగున బలిసి • దోర్బల మేర్పడ నున్నవీని నేఁ
గన్నకుమారుఁ డందుఁ గనుఁ • గప్పి వచింపుడుఁ జూపఁ జెచ్చితే
సన్నతగాత్రి పల్కు • లివి • చాలును బుంశ్చలిపుత్రి వాట వే
పన్నితి నన్నిధిఁ విడిచి • నచ్చిరమచ్చునఁ బొమ్మ పొమ్మిరఁ. 136

ప. అని భంజించి పలికి నునికి యటుక వొడమ శకుంతల దుష్కంతునిం జూచి యిట్ల
నియె. 137

మ. అతిసూక్ష్మంబు లసవ్యదృష్టములు నా • వంతల్ పరచ్చిద్రీముల్
ప్రతిపాదంపఁగఁ నేర్తు వెంతలయినం • బాటించి నీధిద్రీముల్
మతి నై సం గనఁ బోవు నా దయినజ • స్థంబున్ భవజన్మమున్
క్షీతిపై నెవ్వ రెఱుంగి రంతరమున • స్కంధ శైష్వకో నేటికి. 138

తే. ఆనగింజకు హేమాద్రి • కై నయంతి, భేద మగు నీకు నాకును • నే చివముఁ
దిరుగఁగల నీవు ధరిస్తేఁ • దిరుగువాడ, వెలిపుట్టువు మేల నీ • వెఱిగికోమ్ము.

చ. కలహము కోరి కాదు విను • కల్గినమాట నిదర్శనార్థమై
తెలిపెద నేఁ గుహాపియు మ • దిం దనమోమును దర్పణంబున్
జెలిసినదాఁడ సుందరుఁడ • నే ననుకొంచు రహించు నాయు వే
కులజుఁడు వానిజన్మమున • కుం గతి మెయ్యది నీ వెఱుంగివో. 140

మ. తనకున్ మాటుగ నున్నకన్న సుతునిం • దా దున్న యంచుం గడున్
విరరాస్ట్రులు తిట్లు నేడనకుఁ బా • విజ్ఞానసూన్యున్ జగ
జనులే కాదు సమస్త దేవతలు న • శ్రాంతంబు నిందింతు రా
తనిలక్ష్యవిభవంబు మాయు గొది లొం • దన్ జాయు దుష్టోకముల్. 141

తే. తనదువంశంబు నృధికిఁ • దినయు నుత్త, మోత్తమునిఁ గాఁగఁ జెప్పుదుఁరు త్రిమమును
లరనకితనఁ బితృగా మ • య్యది దొలంగు, నట్టివానిని నామాన్యుఁడఁగఁ దగునె.

ఆ. కూపశతముకన్న • వాపి యొక్కఁడు మేలు, వాపిశతముకన్న • సరిము క్రతువు
క్రతుశతంబుకన్న • సుతుఁ డొప్పుఁ దత్సృత, శతముకన్న ఘనము • సత్య ముదయ.

- జ. ఒకవేయ నశ్వమేధము, లోకవంకను సత్య మొక్కఁ • డొకవంకను దూ
నికొలఁ గట్టి తూచినఁ, బ్రకటముగా సత్యమంద • భర మధిక మగున్. 144
- ఉ. నిత్యము సర్వతీర్థముల • నిష్ఠ మునుంగుట సర్వవేదముల్
శ్రుత్యనుకూలతన్ వినుట • స్రుక్తి తపం బొనరించుచుండుటల్
సత్యముతో నొకింతయును • సాటి యొనర్పఁ రావు గావునన్
సత్యముకన్న మిన్న యనఁ • జాలింధర్మము లే దొకింతయున్. 145
- క. ధరణి నసత్యముకన్నన్, గురుతరకిల్బిషము లేదు • కువలయనాథా
నిరయములపాలు గాకుము, జరిగిన దంతయును నీదు • స్వాంతమ యెఱుంగున్. 146
- క. నామాట నమ్మివేనియు, నీమదికిం దోఁప దేని • నేనిదె విడిమా
భూములకుఁ బోవుదానన, కోమలమతి సుతుని వీని • గొను మనుకంపన్. 147
- ఉ. నీ కగునియ్యలంతిధర • ణిం గొను మం చిపు డీయకుంజినన్
నాకొడు కెల్లభూముల న • నారత మేలెడు జక్రవర్తి యై
వాకొనె నభ్రవాణి మును • వాసవముఖులు సాక్షు లై వినన్
నా కీట దిక్కు లే దని మ • సంబుఁ జింతిల నింతయేనియున్. 148
- వ. అని పలికి యింతయు ఫలంబు గానక శకుంతల నితాంతసంతాపితాంతఃకరణ యై
కనుల నీరు క్షేబ్బకొనుచు నాశాలతం ద్రెంచి కొడుకుం దోడికొని వెడలి పోవగ దలంచి
యున్న యవసరంబున. 149
- చ. కొమరుడు వీడు నీకును శ • కుంతలకుం భరియింపు మీతనిన్
సమయము సత్యముం బలికె • సాధ్వీ శకుంతల దీని నేలు మీ
కొమరుని యావిరాజ్యమున • కుం బతి సేయుము లొంటిబాసమై
సుముఖుడ వై మెలంగు మిఁక • సూనుఁ డిలన్ భరతాఖ్య నొప్పెడున్. 150
- వ. అని దివ్యవాణి యెల్లరు విసం బలికిన విని దుష్కర్తులండు సంతనాసభాస్తారులదిక్కు
మోగం బై. 151
- ఉ. వింటిరె సభ్యులార యటు • వీనులవిందుగ నభ్రవాణి నే
నొంటరి నీమెఁ గణ్వనని • యొద్ద వివాహముఁ జేసికొంటి నే
గంటిఁ గుమారు వీని ననఁ • గా దని లోకము కంటిగించునో
గెంటస మామనో యనుచుఁ • గేరడము ల్పంచరింతు నింతకున్. 152
- వ. అని పలుకుచుం గొడుకుం దిగిచి కౌగిలించుకొని మూర్ఖాఘ్రిణంబు చేసి మొగంబు
పుణకుచు శకుంతల నతిప్రణయగౌరవంబున సంభావించి యిట్లనియె. 153

- చ. ఒరులకు నేరికిం జెలియ • కుంఠిసవో నినుఁ బెండ్లియాడితిం
బరు లెవ రెట్లు కా దనుచుఁ • బల్కుదురో యనుభీతి స్సెల్లు నీ
చరిత జగం జెఱుంగఁ బరు • సంబులు వల్కితి సల్గు బూస కో
గరితకొ తప్ప సైది సనుఁ • గారుణికత్వముతోడఁ జూడవే. 154
- తే. స్త్రీస్వభావంబునం జేసి • తెలియ కేపు, నన్నుఁ దెగడిలి వలుక నె • న్నెన్నె వలికి
కలికి నీవయిఁ బ్రణయంబు • కలదు గాన, నవి ప్రియంబుల యై శాంతి • కయ్యె నాకు.
- వ. అని యూహించి బలికి పుత్రునకుం దండ్రీ నేయ నగుజాతకర్మారివిధు లెల్లం జేసి భర
తుం దని పేరు వెట్టి వాని నప్పడ యావరాజ్యమం దభిషేకించి దుష్ట్యంతుండు పెద్ద
కాలంబు సామ్రాజ్యసుఖం బనుభవించి రాజర్షి యై తపోవంశంబున కరిగె నంత. 156

—◆◆◆ భరతాదిరాజులృత్తాంతము. ◆◆◆—

- చ. భరతుఁ డిలాతలేశుఁ డయి • బాహుబలంబు నెల్లజేండ్లఁ బెం
పరుగ జయించి గోవితత • మహాహయమేధముఁ దొట్టిపెక్కు ల
ధర్మము లొనర్చి కణ్వముని • పంపునఁ బెంపున సార్వభాముఁ డై
తిరుఁ డయి చక్రవర్తి యయి • లేజరిలెకా ధర వంశేశ్వర యై. 157
- ఉ. భూరిధనంబు దక్షిణగ • భూసురకోటి కొసంగ జన్మముల్
ధారుణి వేసవే ల్పలిపి • ధన్యతఁ గాంచి యతండు కణ్వనిం
గోరి భజించి తత్కరుణ • కు న్నెల వై కులకర్త యై తగెకా
భారతు లైరి తత్కులము • సం బ్రభవించినవార లెల్లరుకా. 158
- మ. తనపే రన్వయమందు ముందు మెనుకం • దక్కొత్తువా రందఱుకా
గోనఁ బెంపొందినవానిసంతతిని బే • ర్కొ నొప్పి రింద్రోపముల్
మనుజేందు ల్బునిచంద్రసన్నతు లనా • మాన్యప్రభావోదయుల్
ఘను లిభ్యు ల్బును పెక్కు రందఱ నశ • క్వం బెన్నఁగా నేరికా. 159
- ప. అందు ముఖ్యు లగుకొందఱం జెప్పద నవధరింపుము. 160
- శా. ఆదాప్యంతి నిజాంగనాత్రయమునం • దత్యంతమోహంబుతో
నాదిం గాంచి కుమారులం దగరు నా • కన్నంతఁ దన్మాత లా
మైఁ దొమ్మండ్ర యమక్షయంబునకు నం • పం జాలి రాత్రేడు నా
పైఁ దా నెన్ని భుమన్యునిం గనె భర • ద్వాజప్రసాదంబునకా. 161
- వ. ఆభుమన్యునకు దివిరథం దనువానివెనుకఁ బుష్కరిణి యనుదానియందు సుహా
త్రుండు సుహాత సుహావిస్సు సుయజస్సు ఋచీకుండు ననుపుత్రులు పుట్టి రందు
సుహాతులండు రాజై రాజసూయాశ్వమేధాదిమహాధర్మంబు లనేకంబు లొనరించె.

౪. అరాజేంద్రునిరాజ్యపాలనమునఁ • హస్త్యస్వసంపూర్ణ మై
సారాచారసమందితం బయి మహాం • చచ్చైత్యమూపాంకితం
బై రాజ్యై మహామహీలము దే • వాధీశ్వరుం డేల ది
వ్యాఠంభంబుల నెప్పుడు దనరునా • నాకంబూపందంబునఁ. 163
౪. ఆనుహాత్రింసుకు నై త్వోకియందు నజమీఢ సుమీఢ పురుమీఢు లనుమువ్వురు
పుట్టి రం దజమీఢునకు ధూమిని నీలి కేశిని యనుముగురుమగువ లందు ధూమినికి
ఋషింసును నీలికి దువ్యంఠపరమేష్ఠులును గేశినికి జహ్ను పృజన రూషణులును
బుట్టి రందు దువ్యంఠపరమేష్ఠులసంతతివారు సాంచాలురును జహ్ను సంతతివారు
కుశికులు నాఁ బడిరి ప్రజసహృషణులకుం బెద్ద యగుఋషునకు రథంతరికూతునందు
సంవరింపుడు పుట్టి మీనుఁ గూటస్థుం డయ్యె నతండు రాజ్య మేలుచున్న సమయంబున
తామడాంబరాదులవలనఁ బ్రజాక్షోభంబు పుట్టి దేశంబు వలననోయె నెప్పుడు. 164
- మహాస్థిగిరి. సువిం బాంచాలదేశే • శ్వరుఁ డెవఁగి దశా • త్సహిణీసేనతో సం
వనితఁ జన్యంబునో గె • ల్వఁగి సతిండు గమఁ • వాసినో బాసి దేశం
బనివాయించి బాంది నామా • త్యసురహింకళి • తామ్రఁ డై సింధుదేశం
తరిభూభృద్ధుర్లభూమిం • దను వెజ్జియ నొగిం • దాఁగి కాలంబు వుచ్చెఁ.
౪. ఇట్లు సింధునదీతీరసారాంశంబున వలననోయి యున్న భారతపు కట వేయేండ్లు కడచి
నప్పుడు. 165
౪. వారయెడం బ్రసన్నుఁ డయి • వచ్చె వసిష్ఠమునీంద్రుఁ డాతనిఁ
వా సతిభక్తి మ్రొక్క ముని • వర్య మముం గరుణించి మాకు నీ
భాగుఁగిరాజ్యసంపదలు • దక్కొనఁ జేయ సనుగ్రహింపవే
కోరి భవత్పదంబులను • గొల్చి భజించుచు నుందు మెప్పుడుఁ. 167
౪. అతనిభక్తి నెట్లనుగ • సమ్మన్యులును వారికిం బురో
హితుఁ డును కార్యము న్నిడవ • నేతదనూనఫలంబుఁ న్నిజా
హితులను గోలి సంవరణుఁ • డెప్పటిఁ బెచ్చువరింగి తేజాఁ
క్షీతిభృదధీశ్వరుం డగుమఁ • జెన్నలరారెను జక్రవర్తి యె. 168
౪. మును భరతుఁ మన్నపురమున, ఘనుఁ డానంవరణుఁ మండి • కడుదక్షిణాలఁ
దనరినబహుళాధ్వరములు, పానరించి ప్రశస్తిఁ గాంచె • బుధు లగ్గింపఁ. 169
౪. అట్టిసంవరణంబు సూర్యపుత్రి యగుతపతిం బెడ్లియాడి దానియందుఁ గురువుం
గనియె సతనివేర నీకురుజాంగలదేశం బై కురుక్షేత్రంబు పుణ్యక్షేత్రం బయ్యె నతనికి

వాహిని యనుదానియందు సవిక్రితు నభివ్యంతుడు చైత్రధుడు ముని జనమే జయుడు ననునేపురు పుట్టి రవిక్షిత్తునకుఁ బరీక్షిత్తు శబలాశ్వఁడు నాదిరాజు విరాజు శాల్మలియు నుచ్చైశ్శ్రవుడు భంగకారుడు జితారి యనుననమండ్రు పుట్టి రండుఁ బరీక్షిత్తునకుఁ గక్షసేనుడు నుగ్రసేనుడుఁ జల్రసేనుడు నింద్రసేనుడు సుషేనుడు భీమసేనుడు సనువారు పుట్టిరి జనమేజయునకు ధృతరాష్ట్రుఁడు పాండుడు బాహ్లికుఁడు నిషధుడు బాంబూనదుడు కుంభోజరుడు పదాతి వసాతి యనుననమండ్రు పుట్టిరి రాజై నధృతరాష్ట్రునకుఁ గుండికుడు హస్తీవిత్తుకుఁ క్రోధుడు కుండినుండు హవిశ్వవస్సు నింద్రాభుడు భుమస్యుండు ననుననమండ్రును బ్రతీపుఁడు ధర్మనేత్రుఁడు సునేత్రుఁడు ననుముప్సరుడు బుట్టిరి ప్రతీపునకు దేవాసి శంభను బాహ్లికులు పుట్టిరి దేవాసి ప్రవ్రజితుం డగుటం జేసి శంభనుండు రాజై గంగాదేవియందు భీష్ముం గనియె ననిన జనమేజయుడు వైశంపాయనుఁ డట్లనియె.

170

తే. గంగకును శంభనుని కెట్లు • సంగమంబు, గలిగె వారికి భీష్ముండు • గలుగు టెట్లు
ధార్తరాష్ట్రులు పాండవుల్ • ధరణి బుట్టు, టెట్టియది చెప్ప మన శతండ్రిట్లు లనియె.

—◆— మహాభిషేచిత్రము. —◆—

మ. లనదిక్ష్వాకకులంబుం బాడమి లీ • లానిర్జితారాతి యై
మిసిమిం గన్న మహాభిషుం డఖిలభూ • మిం బొంది తా నశ్వమే
ధనహస్రంబును రాజసూయశతమున్ • ధాత్రీస్థలిం జేసి పై
సనపుంగల్గిని స్వర్ణముం గొనియె నిం • ద్రాదుల్ ప్రశంసింపగన్.

172

తే. అంత సుర లెల్ల నొక్క నాఁడబ్జభవుని, కొలుపుకూటంబునకుఁ బోయి • మెలఁగుచున్న
యపుడు రాజద్బలందు మ • హాభిషుండు, కలసి నేమిచు చుండు • కౌ లమందు.

శా. గంగాదేవియు బ్రహ్మఁ గొల్పి సటకుం • గాంతాకృతి న్విచ్చి మే
లొంగిగారిగె మెలంగు చుండఁ బనఁ • బున్దాసుడెంచె దదీ
యాంగంబందు మడుంగునుం దొలఁగెఁ బై • సందున్నవా రెల్ల స
గ్నం గన్నోఁ దగి నందు వాంచి మొగముల్ • గొప్పట్టి రిప్పట్టునన్.

174

క. శంకంబు కప్ప డన్నది, నంకిలి విడి చూచె నమ్ము • హాభిషుం డతనిన్
జంకించి పలికె విధి నీ, పొంకము చెడ మర్త్యమందుఁ • బుట్టు మటంచున్.

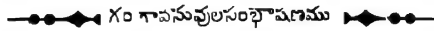
175

వ. ఇట్లు శంకించిన విరించి గాంచి మహాభిషుండు భయవిషయంబు లభియించుచు
సమన్యరించి ప్రార్థించిసం గరుణించి యతండు వెండియు.

176

ఉ. ఎన్వలి నీదుమానసము • నిట్టియెడం గలగించి మించె నా
జన్మని మర్త్యలోకమున • జన్మము నొందినన్నిఁ గూడి మేల్

- నివ్వటిలంగ నుండియును , నీయెడ కృత్యమాచరించుఁ దా
 నవ్వల శాపమోక్ష మగు • నంచు నెఱుంగుము నాఁగ నాతఁడున్. 177
- చ. ఇలఁ గలయెల్లరాజుల ము • నీంద్రుల డెండమునం దలంచి వా
 రలయుదరంబునం బొడను • రా దని రోసి మహానుభావుఁ డై
 వెలసిన యాప్రతీపపృథి • వీతలనాధునిఁ గోరెఁ దండ్రి గా
 నలువయు సట్ల యా ననె మ • నంబున నక్కటికంబు దోపఁగన్. 178
- ఆ. నదియుఁ దన్నుఁ జూచి • మదిదిట్ట చెడి యున్న, వానిఁ జూచితనదు • మానసమున
 వలచి మరులకొనుచు • కొలువుకూటము వీడి, మరలి పోయె మింటి • తెరువు వట్టి.
- వ. అట్లు పోవునది ముందట వసిష్ఠశాసనంబున నవ్వహపు లై వచ్చునవ్వహపులం గని
 యిట్లనియె. 180

- ఆ. అన్నలార మీర • లున్నతి విడి యొందు, చోటి కిట్లు లరుగ • నేటి కయ్య
 నాఁగ వసువు లనిరి • మాగతి యే మని, నుడువ వచ్చు సమ్మ • కడలికొమ్మ. 181
- చ. జనని వసిష్ఠహానివరు • శాపమునం భువిఁ బుట్టనై వగం
 గొని యిటు పోవుదుంటి మెట • కో మముఁ దేర్చుఁగ దిక్కు నీవ నీ
 ఘనకరుణాకటాక్షమునఁ • గల్గెడు మాకు శుభంబు పాల ముం
 చిర మఱి నీళ్ల ముంచిన వ • చింతము భారము నీది ను మ్మికన్. 182
- చ. తెలిసి మహాభిష్టుం డలవ్ర • తీపున కయ్యెడు శంతిసుండు నాఁ
 గలికొ నీకు వానికిని • గల్లు సమాగమ మట్టిపుణ్యమా
 ర్దుల రగుమీకుఁ బుట్టెదము • దోసపుఁబుట్టువు పుట్ట లేము మ
 మ్మెలమిని జూడు మన్నఁ జడ • లే అటు గావుత మంచుఁ బల్కుదున్. 183
- ఆ. మఱియు వసువు లనిరి • మముఁ బుట్టినప్పుడె, నీర్ప వేయు మవని • నిలువకుండ
 దీన సచిరమునర • జేవలోకావాప్తి, మాకుఁ గలుగు ననిన • మానవతియు. 184
- క. మీకోరెనట్ల యయ్యెడు, గా కొకకొడు కై న నిలువఁ • గా వలదె ధరం
 గైకొని దీర్ఘాయువు నా, కాకురుముఖ్యునకుఁ బ్రీతిఁ • కాకరుఁ డగుచున్. 185
- వ. అనిన వా రవా! మాయొక్కక్కరితురీయార్థంబుఁ దాల్చి వీర్యవంతుండును దీర్ఘ
 యుష్మింతుండు నపుత్రకుం డగుపుత్రుం • హొక్కరుండు కొన కుండు నని వా రిట్లు
 గంగతో సమయంబు చేసికొని యథేచ్ఛం జని రంత నిట. 186

—◆◆◆ గంగ ప్రతీపునకడకు వచ్చుట. ◆◆◆—

- చ. తనయులకై ప్రతీపవసు • ధాతలనాథుడు గంగయొడ్డునన్
మునుకొని నై స్థికుండు తప • ముం బొనరించుచు నుండ గంగయున్
సనవిలుకానిరాజ్యరమ • నా రిముణీమణి యై ప్రియంబుపెం
పురః జనుడెంచి కొంచ కెడఁ • బూందె గుహాద్వహు దక్షిణాంకమున్. 187
- చ అరిసి ప్రతీపుఁ డద్భుతము • నంది తలోదరి నీ వెవర్తు లో
సరిమర లేక నాకుఱువు • నందు వసించితి వేల నావుహన్
సురనది నేను నీసుగుణ • శోభితమూర్తిని జూచి వచ్చితిన్
దరుణఁ బరిగ్రహించి వసు • ధావర నన్ను ననుగ్రహింపనే. 188
- ఆ. మానవేంద్ర వినుము • నే సలగతిని గాను, కాసరానిదానఁ • గాను పరుల
కాడిపోసికొనఁగ • నై సదానను గాను, దేవకస్య నన్నుఁ • దెలిసికొనుము. 189
- వ. అనిన సశం డి ట్లనియె. 190
- ఆ. అగ్నిసాక్షికముగి • సగునాతిఁ గాదని, తరుణి నస్య సంట • ధర్మవిప్ల
వంబు గాడె యేక • పత్నివ్రతుడ నై న, నన్ను నిట్లు చెనక • నాయ మటనె. 191
- వ. ఇదియును గాక నీవు కామినీభోగ్యం బయినవామాంకంబు విడిచి యపత్యోచితం
బయిననాదక్షిణాంకంబధిష్ఠించితివి గావున నీవు నాకుం గోడలి వగు మని యొడం
బజిచిన నది యా నని యదృశ్య యయ్యె సంతఁ గొంతకాలంబున కాప్రతీపుఁడు సు
స్వదయందు మహాభిషేకంబు సందసుం డై పుట్టి శాంతి నై ససంతాసంబు గావున
శంతసుండు నాఁ బ్రఖ్యాతి వడసె ససంతరంబ. 192
- ఉ. తిండ్రియు శుక్లపక్షహిమ • ధామునిగోమన వృద్ధిఁ బొంది గో
వాండ్రకు నుద్ది యైచగుణ • వంతుని శంతనుఁ జూచి యెంతయే
దీండ్ర గలఁ డటంచును మ • దిం గడు సంతస మంది రాజ్యమా
గండ్రకుఁ గట్టి తా సవలఁ • గానన మేగుచు వాని కిట్లుచున్. 193
- చ. వినుము కుమార ము న్నొకప • విత్రచరిత్ర జలేజనేత్ర) నన్
గినుఁగొన వచ్చి నావలనఁ • గాంచె వరం బలదివ్యకాంత నిన్
గినుఁగొన వచ్చు వచ్చిన నొ • కానొకయింతయు నడ్డ వల్క • కా
మెను గయియొమ్ము నానొడుపు • మీఱకు మంత శుభంబు గల్గెడున్. 194
- స. అని చెప్పి యొప్పించి తాను దబోవనం బరిగె ససంతరంబ. 195
- శా.రాజై శంతనుఁ డంత నెంతయును శౌ • ర్యం బొప్ప నిప్పుధ్వి నౌ
రాజుల్ గొల్పఁగ రాజసూయమఖముల్ • ప్రఖ్యాతిమై జేసి వి

భాజితేజము నొంది యింద్రునకుఁ బో • ల్ప నవచ్చి ధర్మాత్ముఁ డై
జేజీ వెట్ట జగజ్జనుఁ ప్రపలె ను • శ్రీవై భవోపేతుఁ డై.

196

క. శంతనుఁడు రాజ్య మేలుచు, సంతలమ్మగయావిహార • చతురుం డగుచున్
గాంతార మేగి యొకనాఁ, డెంతయు శ్రీమ గంగచెంత • నేగుమఁ బ్రీతి.

197

శా. కాంచెం గాంచభూషణాంబరలన • త్కాయప్రభాభాజితన్
గాంచీనూపురికిఁగీనినదమా • ర్గప్రాప్తహంసావళిన్
జుచచ్చారువయోధరోఁపరినట • త్సంపూర్ణ హారాంచితన్
గౌంచచ్చంచలచఁచరిక నయనన్ • బద్ధానన్ బద్ధినిన్.

198

—◆◆◆ గంగాశంతిమలసమయము. ◆◆◆—

వ. కాంచి తనుభావంబునకు భావంబునం దలరి మందస్మితమందెరవదనాఁవిందుండ్లై మృదు
మధునస్వంబున దాని కి ట్లనియె.

199

మ. కలికీ నిర్జకన్యవో భుజగివో • గాంధర్వో యక్షివో
లిలనన్మామివో వరాహునవో • విద్యాధరాజ్ఞాక్షివో
శాలియం జాలను గాని నిన్నుఁ గన నెం • తేఁ గంతుసంతాప మ
గ్గల మయ్యెం దయ చేసి నాకు సతి వై • కామించి ప్రేమింపవే.

200

వ. అనిన విని గంగాదేవియు సంతరంగంబును నుప్పొంగి శంతనునకు సంతోషపూర్వంబు
గా ని ట్లనియె.

201

చ. అమరసమప్రభావనిల • యా సనుఁ గై కొన నెంతువేని నా
సమయము విన్ను నే నెగులు • సల్పిన న ట్లుడిగింప కుంట యే
సమయమునందుఁ సత్రియము • సల్పక యుంటయు నిష్ట మేని నీ
న మహిమి నై శ్రీయంబునను • గోరిక లీరిక లెత్తఁ గీర్చెదన్.

202

వ. సమయభంగం బై ననాఁడు నిన్నుఁ బెడఁబాసి పోవుదు దీనికి నీ కంగీకారం బేని నిన్ను
వరింతు ననిన సతింప విరాళి గొన్నవాఁడు గావున నొడంబడి గాంధర్వంబునం
బరిగ్రహించె గంగయు నంగనవోలెం గూడిమాడి హవభావాదుల సతని నలరించు
చుండె సంతరి గొంతికాలంబునకు.

203

మ. వసువుల పుత్రికు లై క్రమంబున జనిం • పన్ వారి నెట్టి దయా
రసహన్యాత్మక యై నదీజలములన్ • రాజీవప్రతాక్షి లో
నసువు లోవ్వెగఁ జేయ వేయుటలు క • న్నారంగ వీక్షించియున్
మనుభాధీశ్వరుఁ డామె వోవుననుచున్ • వారింపఁ డింతేనియున్.

204

—◆◆◆ గంగకు భీష్మండు పుట్టుట ◆◆◆—

క. ఇటు లేవ్వర నిసువుల న, క్కుటీలాలక పుట్టింపునఁ • కూల్చుచు నున్నం
తట నష్టముండు నొడమినఁ, గటకటఁ బడి శంతనుండు • కాంతకు ననియె. 205

ఉ. కానక కన్నకందువులఁ • గానక నీ విను చంపు చుంటి వే
లే నను రింతయేనియును • లేదొకొ నీమదిఁ బుత్రభూతిని
నే నిను చూడ లేను నుతు • నిన్ జ్వలనార్క సమానతేజనిన్
వీనిని వీడ నోప నిక • ని మెను లై నను సమ్మతించితిన్. 206

వ. అని పుత్ర మోహంబున వారించి యశ్రియంబులు నలుకుటయు నామయును. 207

నీ. సమయభంగం బయ్యెఁ • జనియెచ నే జహ్ను, కన్య దేహింతయు • గాంక్ష చేసి
నిను వరించితి వీర • లెఁమగ్రసు వసువులు, వరున వసిష్ఠశా • సముంఁ జేసి
బడలి మర్త్యంబులఁ • బ్రభవిచువారియు, నన్ను బ్రార్థించి • ఖన్ను లగుచు
నే గృతార్థులఁ జేయ • నిను వారి కచిరమో, క్షము ప్రసాదించితి • జనవశ్యా

గీ. యూరిఁ డష్టమవనువుని • కింపు గూర్చు, పుత్రుడై లోకహితుఁ డుం • భూతిలమునఁ
బెద్దకాల విందుఁ • బేర్చి గాంచు, నిని వచించిన శంతనుం • డనియె నిట్లు. 208

గీ. వసువుల సమ్మంఁ జేసి కీ • వగ శపించె, బుట్టుతో వారు మున్ను • లై పోవుటకును
నష్టముఁ జిత్తండు కలకాల • మలరుటకును, గారణం బేమి యు • నిట్లు • గంగ వలకె.

చ. వరుఁడు కార్యజం డయి • స్రవణం బ్రభవించి వసిష్ఠమాని ని
గ్జరవరనందనీయుఁ డయి • సాధ్వీ నొకర్తుకఁ బెండ్లియాడి భా
సురసురశై లసార్పమున • సౌం షగునాశ్రమమందుఁ బెండ్లిం
బరుదుగఁ జేయు మండ సభ • వాబ్జభవాదులు మెచ్చ నిచ్చలున్. 210

—◆◆◆ పసిఫండు వసువుల శపించుట. ◆◆◆—

క. ఎఱమంప్ర పృథువు మొదలుగ, సెఱులు వసువులు సభార్య • లై యపు డటకున్
జని మెలఁగు చుండ నొక్కని, వనితామణి యెంటిఁ గొంత • వడి చని యెదుటన్.

నీ. మగతాలపాలు డీ • లగఁ జేయఁగాఁ జాలు, మిసిమిమై మిటుమిట్లు • విసరుదానిఁ
బాలు కాలువ గట్టి • పాపుగా నేల జీ, రాఁడపంబాదుఁ • గందుదాని
విండ్రనీలముత్యస్క • లీనుకాటుకకన్ను, గవరుచు ల్వనిలందుఁ • గలుపుదానిఁ
బంటవలంతికై • పట్టినవింజామ, ర మ్మనుసోగివా • లమ్ముదాని

తే. నపుడ కని బిడ్డతోనున్న • యట్టిదాని, సనయ మంభా యనుచుఁ గను • నజుచుదాని
వేల్పుటావునుబోనిలే • బెయ్య సల్ల, వనిత వీక్షించె నేత్రప • ర్వంబుగాను. 212

వ. ఇట్లు వీక్షించి దానినుండరత్నంబునకు విస్మయంబు నొంది తనమగని కెఱుంగం జూపు
టయు సయ్యష్టమవసువును. 213

మ. వనజాక్షి యిది దక్షపుత్రి సురభీ , వామాక్షికిం గశ్యపుం
డనుబ్రహ్మర్షికి లిడ్డయై పాడుమి లో , కై కాభివర్ణ్యప్రభా
వనిధానం బయి పొల్పు నందిని యనకా , బ్రహ్మశ్రవ్యః డానవ్వసి
మృనకుకా వేలిమిపడ్డ దీనిఁ గనినకా , శోషించు దోహవభుల్. 214

క. మరియును విను మోగరితా, ధరణిజనుల్ దీనిపాలు , ద్రావిర యేనికా
స్థిరమావను లై ఘనులై, పరఁగుచు నుండెదరు నువ్వె , పదివేలేఱుల్. 215

ప. అని దానివృత్తాంతంబు సెప్పిన నత్తలోదరి కాతూహలాయత్తచిత్తయై జీవితేశున
కిట్లనియె. 215

గీ. షీతి నుశీనరుకూతురు , ఉతవతి యను, తన్వి నాప్రియసఖ నేను , దానిఁ గూర్చు
దానిఁ గావున నీహామ , ధేనువుఁ గొని, తెమ్ము నుకిచ్చి పుచ్చెద , నెమ్మిఁ జేసి.

వ. అని ప్రార్థించినం బ్రభానుండునుం బ్రణయినీప్రియచిక్షీర్షం జేసి శంకిచక తక్కునుం
గలవసువులం బురికొల్పికొని వారిలో దానిం జుట్టుముట్టి పట్టుకొని యె నంతఁ
గాంతారిమ్మున ఫలమ్ములు కేరే బోయినససిష్ఠండు వచ్చి నందినిం గానక కాననం
బుఁ గలయ వెదకి దివ్యజ్ఞానంబున వసువు లపహరించుట యెఱింగి తఱుఁగనికోపతా
పంబునం గట్టుకొని మర్త్యంబునం బుట్టుదురు గాక యని వారిని శపించె నంత
వారును. 218.

మ. ఘనపాపంబున జేసి హలామసురభిం , గైకొన్నయవ్వేల్పులుకా
మునిశాపం బది యంతయు నివని వగ , నన్నేర్పైతియు న్నెత్తుకొం
చు నయంబుం గొని గోవు నిచ్చి మునికికా , జోతల్ సమర్పించి నే
ర్పునఁ బ్రార్థించిరి తిప్ప నైపు మనిక , డుప్ప గాళ్లుచుం బట్టుచుకా. 219

వ. ప్రార్థించినం గొంత ప్రసన్నుం డై వసిష్ఠండు వారి కిట్లనియె. 220

గీ. నేలఁ బుట్టియు మీ రింత , కాలమునన, శాపమోక్షముఁ బొందెద , రోపి యిహ
భానుఁ డెంతయు నపకృతి , జేసెఁ గానర, బెదకాలము మర్త్యుఁ డై పేర్మిఁ గాంచు.

వ. అని యథేచ్ఛం జనియె నప్పడు వారు నాకడ కరుడెంచి దుఃఖించుటంజేసి నే నిపు
డిట్లనుగ్రహించితిఁ జరంజీవి యగునిక్కుమారుం డాప్రభానుం డని గంగాదేవి గాం
గేయునితో సంతర్థానంబు నొందె నంత శంతనుండును గాంతావిరహసంతాపితచిత్తుం
డై హస్తపురం బరిగి. 222

శా. శక్రావక్రపరాక్రమక్రమముఁగఁ • సర్వాహితక్షోణిభృ
చ్చక్రం బాత్మవశంబుగా నెలిచి భా • స్వత్స్వస్వంసహ
చక్రంబుఁ భుజవీతి నిల్చుకొని రా • జ్యం బేతఁ బూజ్యంబుగా
శుక్రాశ్వాక్షచయప్రకాగరిమఁగఁ • స్తోత్రాతిసాత్త్రంమ నై . 223

—◆◆◆ ౧౦౫ భీష్మునిఁ గచ్చి శంకమన కెచ్చుట. ◆◆◆—

స. ఇట్లు బోకోత్తిరభర్మోత్తరంబుగాఁ బ్రహరాలసంబు నేయుచుం గొన్నయేండ్ల కవల
నొక్కనాఁడు శంతనుండు. 224

తే. విష్ణుపదరెంగ నెనయుగో • వేట లాడి, యాడి విశ్రాంతుండై గంగ • కరుగుదెంచి
యల్పజల యగుచున్నది • పరస్ యేమి, కతము యిట్లుంట కని నెలుగడలు చూచి.

ఆ. విష్ణుపది పడుమ • నేటికై బాణుగంగ, రలను నాచ కట్టి • చెలగుకన్న
కొమఁగు నూచి తెలియ • కడద విస్మితుఁ డయి, యుండ నీరఁ దెవ్వఁడో యటంచు.

క. ఆయెడఁ బుత్త్రుఁడు రెండ్రొని, మాయామోహితునిఁ జేసి • మాటాడమహో
మాయ మయి పోయె స్వపుఁడే, మాయ నెవం డితఁడు చూపు • మని నది నడిగెఁగ.

ప. గంగయు గంగనాదూసముం గొని నానాలంకారాలంకృతుం డగుచుకొనుచు నలకేలం
గొని శాచ్చి చూచి భూతాలుచుం ది న్నెఱింగించి యిట్లనియె. 225

ఉ. నాథ యెఱుఁగుదే సుతుని • నాకును సగును బుట్టె వీడు నాఁ
డిధర స్వముం డగుచు • నే నపు డట్లులు శొందుఁబోయి నం
శోధు మొప్పు జేయుచును • బు న్ననఁ బెంచితిఁ బెద్ద జేసితిఁ
మేధ గూఁడు పండితుఁ డ • మేయనాక్రముఁ డయ్య నొయ్యగఁ. 226

సీ. చదివె వేదగమము • నాంగంబులుగ నెల్ల, నిష్ఠాగర్హి వ • నిష్ఠనొద్దఁ
గలవె శాస్త్రము లెల్ల • గడముట్ట చేనదా, నవగురు లగుగురు • కవులచెంత
నెఱిగె ననుద్వివృ • తల్లను గలవట్లు, రత్నవిజ్ఞాఁ డగుజామ • దగ్గినలం
కనన భావశ్రవి • ద్యామహత్వ మ్మల్ల, సుకాచినమ్మని • సమితివలం

తే. ఘమఁడు జేవప్రతుగ నుత్తయి • డి, జిగద కొనినొ మ్మటంచుఁ దానిచ్చి చనియె
గంగ శంతను డొత్తొ • గంబు పొంగ, వానిఁ గొనిపోయె నిజరాజ • భాని కప్పుడు.

ఉ. శంతను డంగళంగళు • సంతన మంచుచు నొక మంత్రిసా
మంగళసముక్షమలకు మతి • మంతు సుతుఁ యునరాజుఁ జేసి య
త్యంతసమ్మది రాష్ట్రాధిప • మంగళు నొప్పగి రాజ్య మేలుచుఁ
సంతతజై భంబులు బ్ర • శాంతుండు దాంతుండు మంతుడై తగెఁ. 231

వ. అంత నాబాలునితో నాలుగువర్షంబులు గడపి యొక్కనాడు వేడకమెయి యమునా
నదీతీరంబున కొక్కరుండ పోయి విహరించుచు నట సపూర్వదిన్యగంధం బాఘ్రాణించి
దానితెఱఁ గెఱుంగఁ గోరి యుగిడం గలయఁ గ్రుమ్మరుదు నొక్కచో నోడఁ గడపు
చున్నకన్నయ నొక్కతర జూచి దాని కిట్లనెను. 232

—◆◆◆ శంకరుడు సత్యశిలించి మోహించుట. ◆◆◆—

చ. ఏవశేపు సేపు నీయునికి , యెట్టిది యిట్టులు కోమలాంగి నై
సయయగ నోడపైఁ బని యె , సర్వుట కేయికంబు సెప్పవే
కునలయనేత్ర నాపుమను , గోక కింక తత్త నానిక
సప్తమొగ మెత్తి చూచి లల , నామనీ యు ట్లని పల్కెఁ గుల్కుచున్. 233

ఆ. దాశగాజుబిడ్డఁ , దండ్రియొగంబు , చల ధరించి యుట్లు , ధన్యుద్ధి
నోడఁ గడపుమంటి , నోపురుషనక్కో, గంధనతి యనంగఁ , గ్రామహాస. 234

చ. అనుస సతంబు దానిమ్మదు , లానిగకేసారిభమున్ స్మితాంబు
బురు విచలదీప్తిలోకముచు , బుష్పమచోహాదేహాస్థానం
బురు సువిలాసముం గని ప్ర , మోహితుడై మరులంది సుగది
సను సరియించి యేగ్గానును , నాకు విరాని జనిం ది సుమున్. 235

క. నొప్పుడు నావనితామణి, భావజనమహాస యుట్లు , భావ్యమె కన్యం
గావున నిట జ. కాజం, బోవలసినాఁ జాన్వే , బుద్ధిం దెలియన్. 236

వ. అనిన శంకరుం డట్ల యగుం గాత్ర మని దాశగాజుకడకుం జని తనమనోరంధ్రం బెఱిం
గించుటయు సతంబును. 237

క. కన్నయ యగుచుం బుట్టిన, దన్నంరెనె నెరుం కయ , సము యున్నది గా
కెన్నంగఁ గన్నతండ్రికి, జన్నే తిసయింటియంద , సతి మాఁగింగన్. 238

క. నీయట్టిరాజు నాకుం, బాయక జామాన యగుట , భాగ్యమ యైసం
జేయఁ నగు సమయ మొక్కఁడు, నాయచుగుం గూతుఁ బడయ , నచ్చిక యేనిన్. 239

వ. అనిన సతం డది యెట్టిది చెప్పము చెప్పిన సయ్యది చేయం దగినయేని చేయుదు
ననిన సతంబు వెంటయు. 240

క. నాకూతునకుం బుట్టెను, నాకొమరుడె నీకు వెనుక , సననీధరిముం
జేకొనునట్లు గఁ జేయం, జేకువ గల దేని నీకు , దేవేరి యగున్. 241

వ. కానినాడు కా నేర దనిన శంకరుం డెద్దియుం బలుకనేరక వానిచేతం బ్రతిహత
మనోరంధ్రం డై మరలి కరిపురం బదిగి తరుణిం దలంచుచు నితాంతచింతాజ్వరమంత

బును శనాశ్రమములంద లోకగతియె • ప్లుర బుద్ధుడచా • మో
తనయా నీ వొక తైన వంశమున మి • ధ్యాత్వంబు శరణిందెడక.

251

చ. ఒకరుండ వీవు నూర్పురికు • నోసనపుత్రిండ నైన శాస్త్రమం
దొకడును వంశమందు సుతుఁ • డుండినయేనియు లేనియట్టులే
ప్రకిటిలి మయ్యె వెండియును • బత్నికీనై మది నేయ నై నెల బు
త్త్రులకు నాన నేసితి శ • తకృతువున్ సుతుఁ బోలె బాబునే.

252

—◆◆◆ భీష్ముండు ప్రహ్వచర్యవ్రాసె నట్టి గంధివోళ్లి దీర్చుట. ◆◆◆—

వ. దాఁదేసి నా కిట్లుండ నయ్యె నని యొండెమయుం బలుకు కుట కుండె నంత
శాంతిసపుండును గొండ్లొక విచారించి రాజులయుం డగుకొక్కవృద్ధామాత్యునిపలన
మోడఁగంధియందు రాజు చిత్తము హత్తుకొని యుత్తిలంఘముగఁజుటం దెలిసి
దాశరాజుకడకు హింపురోహితామార్చ్యపు స్ఫురంబుగాఁ బోయి పూజితుం డై శం
తియగు సత్యవతిం దేవేరి గా నిచ్చుచి యని యడుగుటయుం దాశరాజును. 253

మ. మహి దేవేంద్రుఁ డుంగఁ బోవ్వఁజూనా • మాత్యుప్రభావుండు నా
దుహితృప్రాణవిభుండు గావుటకు నం • తోషంబె కాసీ కురూ
ద్విహా సంఘహ మొకండు గల్లు నది సా • పత్యాభ్యుదోషంబు లో
నమాతింక మొలసిందు చుండె బ్రబలు • బై బాంధవాన్నిమ.

254

మ. సగురా వీయమఁ గన్నరంజి శ్రీరాజు • నర్థించి నాతోడ నీ
వసుధక శంకరుఁ బోలె రెవ్వ రిని తి • దావ్యంబు లాశించి నే
ననితుం డమ్మని దీని ని మ్మనిఁ బ్ర • త్యాభ్యాతుని నేసితి
నసుబోధంబునఁ జేసి నీ వడిగినక • గా దాడ శక్తుండనే.

255

గీ. బాంధవ దేవప్రతుండు తనదర్శ మెఱిగి • నయనునం బల్కు బాంధవప్రయ యెడండ
సంచునుము నీకు చేసితి • సమయ మేను, రాజ్యభాంజును పుణ్య న • ద్వింబ యెన.

క. నీకొమరకుం బొడమిన, యాకొమరుండ కౌవాన్వ • యాభరింపం డై
చేకొనుఁ గావ్రత రాజ్యము, మాకెల్లం బ్రభు నతిం • మాన్యుఁ డితండ.

257

వ. అని సత్యవ్రతుండు శవధంబు చేసిన దాశరాజు నెండియు.

258

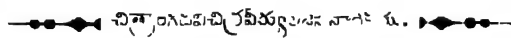
శా. తొంద్ర శంఖహితంబుపొంటె నొగు నీ • ధర్మోక్త నల్లెంతు వే
వాంఁడం బోలరు నిన్ను సందియము • న్నం దైవ చీతనం గా
నుండే పుత్రులు నీకు వా రెటులు • న్న నేర్తురే నాపు డే
నాంఁడం జేకొన బ్రహ్మచర్య మనప • త్యం బైన నే బూనితిక.

259

వ. అని సభ్యు లెల్లరు విని బ్రతిష్ఠ నేసిని దేవప్రతునిసత్యవ్రతంబును దాశరాజు ను
 తసిల్లె దేవర్షిగణంబు లతనిపై బుష్పవృష్టిం గురిసి భీష్ముం డని పోకిరిసింది రంతి.

చ. అలరుచు దాశరాజు తన యం గొనితెచ్చి ప్రతీపపుష్కర డి
 త్యలఘుగుణంబు శంకెనుని కై వడి నిచ్చి మచ్చి భీష్ముం డ
 చ్చెలియకు మ్రోళ్ళు తల్లి నయ చేయు మలం చొదింబు నెక్క గా
 జలిసి ప్రయాణ మయ్యెను బ్ర సనముదాయము సన్నుతిపడగఁ.

361

వ. ఇట్లు సత్యవతిం దోడ్కొని వచ్చి రెండ్రోడ్డికిచ్చి నం దెచ్చెలిని బరిగ్రహించి యతి
 మానుషం బై నకొడుకుచేతను మానంబు సలది ప్రశంసించుచు నున్న సప్తగద
 ముణం బనుగ్రహించి తా నాసత్యవతియందు జిత్రాంగది నిచ్చినిగర్వ భువినిగర్వరం
 గొడుక్కులం గని కొంపొకకాలగంబు గాలభిర్మంబు మొదలుటయు భీష్ముంబు నిగ్రహిం
 బులోకక్రమము నిర్వర్తింపి తల్లియనుమతంబున జిత్రాంగదు నామ్రాణ్యవట్టభగనుం
 గావించె నంత సతంశును.

362

శా. గోష్ఠిచ్చిగ్నుమంబునై సకలలోక నాస్తిముల గొట్టిగిం
 ధరాస్థానము ధిక్కరించుచును గం ధర్వుండు చిత్రాంగదు
 సుర్య నైట్టమం దుల్యనాచు విస లో సోగీపిస్తాన్విగంబునై
 దురావృత్రాబలంబునక సమరముం దుం జగంబు త్రాంగింబు.

363

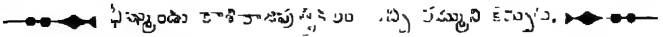
వ. ఇట్లు చిత్రాంగదుండు నురుక్షేత్రంబున మూడంట్ల చిత్రాంగదునితోడ జోగి దిప్తాం
 తింబు నొకరిని శాంగింపుం డ్రాప్తమూవను డిగువిదిప్రసీద్యుండు సురురాజ్యవట్ట
 భిషకంబు తేసి సతంశును.

364

ఆ. సకలభిర్మశాస్త్ర సావిమగ డైన, భీష్మునిమతమునం బిక్రమతాప
 హాగింబు రాజ్యం నునుసరించెను బ్రజల్, మచ్చు నెగిరిగొంట్ల హమ్మగొనెడి.

మ. ఘను డాశాంతనపుండు బాలు సతనిక గౌరవ్యరాజ్యాభిషి
 క్తుని గాఁ జేసెముఁ దల్లిపంపుచును భూ గోప్రసాహసలక
 దనబాహాయుగశక్తి నేలుచును గొన్నాల్లంత సంద్రాప్త సౌ
 వను జాగ్రత్తుని నివహి ముందెం పుదా బ్రయత్ని మహిం.

366

ఆ. కాశరాజకన్య కలకు స్వయంవరో, స్పృహము పడిమదంబు జరుగువలెను
 విని రిథాధిహాసం బును ధనుర్ధరుడు నై, నొంటి సరిగె నటకు నోజ మెలయ

- ఉ. వేగమ పోయి కాశిపురి • వీధులనిండ్ల స్వయంనరార్థమై
 మూఁగిసరాజలోకముల • ముం దయి కన్గొని మందయాసలన్
 వేగురును స్విసంగ నిడె • నే నదిపుత్రుడన్ గన్నెలం గొసం
 గాఁ గనునిచ్చ వచ్చిని • గండరగండలు గం డెదుర్పగన్. 268
- క. అనుజుఁ డీ నే నీముగు, రను బలిమిమెయిన్ స్వయంవ • గమ్మున నిడె కై
 కొనుచుంటి నడ్లగింపుం, డనుచుం గన్నెయల సరద • మం డెక్కించెన్. 269
- వ. అరిఁ డగులం బోవ కుచ్చస్వరంబున్. 270
- క. కొని చనుచు నుంటి తీత్రయ, జనధర్మం బిదె యటంచు • శక్తి గలారల్
 మునుకొనుడు రెండు చెండద, సని తేరుం దోలుకొనుచు • నరుగం జొచ్చెన్. 271
- వ. అట్టిసమయంబున్. 272
- సీ.* నిలు నిలు మనువారు • కలగుండు వడువారు, కనుగొమ లుక్కివడన్ • గనెసవారు
 నవును గజచువారు • నరివాని గొనువారు, శేవురు నాఁ గన్నున్ • జేయువారు
 బుజ మప్పురింగు వా • ర్గజబిడి పడువారు, పటపటధ్వని పంట • బరపువారు
 గసఁ గొలుకువారు • రథము తెక్కెడివారు, చఱచి యొండొరుల బిల్వనాగువారు
- గీ. నాయుధమ్ములు గొనువారు, సజుచువారు, పజుచువారును జఱచువా, రజుచువారు
 నిలుచువారును గలగనువా, రలగనువారు, నైరి యటనున్నప్రజ తెల్లరాక్షసులు.
- మ. చతురంగోద్ధృతవాహినీకలితుఁ డై • చర్చించి నానావస
 పతు లొక్కుమ్మడిఁ జుట్టుముట్టి పురుష • వ్యాపార మేపార భా
 రతునిం డెట్టులు గట్టఁ గొట్టి రశని • ప్రాయాస్త్రపాత్రంబులన్
 బ్రతి లే కస్సం వారికిం దుములసం • గ్రామంబు భీమం బగున్. 274
- మ. పదివేలుం బదివేలబాణముల దీ • వ్రసూర్పి నేకాకి యా
 నదిపుత్రుఁ రథరథ్యసూతసహితున్ • గట్టల్క బి ట్టేసి స
 ట్టుదిలం గట్టిగ నార్చునుం గనలి యా • టోపించి డీపించి యి
 ర్వది వే లేసెను వానినెల్ల సతఁ డ • ధ్వ న్లాఘవం బేర్పడన్. 275
- చ. అటు తమబాణము ల్పడుమ • సట్టయి పోవుట కీనుఁ జెంది వా
 గటమట సంపవాస గురి • యన్ గిరివోతె గురూద్వహంబు నుం
 దిటపడి మూఁడుమూఁడుకడు • దీప్రశరంబుల నెల్లవారి ను
 త్కటగతి నేయ తేం డ్లడరి • కప్పి రొక్కొక్కరు భీష్ము నేనిటన్. 276

* * అక్షరము = 1 కూయ, 2 నెలపించు. కలంబు = ప్రజను కలంగఁజేయు. అలంబు = ప్రజను శ్రమపఱుచు.

వి. అట్టిసనుయంబున.

277

సీ. తోడక ద్రాక్షిని కేగి • వీడక జూపెనుండె, త్రాచు నా భీష్ముండు • లేచి చూచి
దంపిమగద డాగు • యెడోవాలమ్ము, లమ్మహివరుల్పై • నడక జేసి
పును శుత్తుము రైసి • మాముఖమ్ములురథమ్ములుధ్వజమ్ములు ఎర్ర • పులులుగాగఁ
దటపొటధ్వనులతో • బెట్టిలి తలల్ గాల, నని మొ • నెల్లడ • నట్టి లాడె
తే. బృథవి యంతయుఁ బీనుఁగు • పెంట్ లయ్యె, సపు స మారి మనంగిన • యట్లు దోచ
సేలెల్ల సమసి హత • శేషు లులికి, వృథనుమిఁ దాటి నోగి యథా • యధలుగాఁగ.
క. జగదేసినినరు డ, త్రవ్వగఁగివిక్రిముఁడు భీష్ము • డగు విజయమునక
సగి ముకుటలతో • నెనుమ, మొగి దోలించుచును • సెదెమున మనఁ బొదలక.
స. తిరిగి.

280

మ. మహిళాకాముకుండై సహస్వేఁ డధికామ్ముంబు • భారితో
ద్విజలవిక వెన్నడి వచ్చి నకు నలు మా • ధాత్రోవరు ల్గారు సీ
సహనావర్తము చూపి పుచ్చుట కనిక • ఘోరాస్త్రనిర్మల్య •
గ్రహలు కితిర దెవరింపు మీ యనుచు నీ • కం దాఁక నాకొప్పుక.
స. దేవప్రతుండును గీసె • పెంబు, రింబు మెలిచి వానిఁ గొనియె సప్తమ. 281
ఉ. నేలకు నేల నట్టు పొలిశెట్టిసభీష్ముని గ్రీష్మభానుని
జోలనిసావ్విరా జెదిరి • బోరెగ నో యుర గ్రమ్మజర వే జో
మే లిది యెన్నఁ గోలుపులిమిసము లుయ్యెల లూఁగఁ బట్టుటల్
చాలి చూపె జెల్లరు ప్ర • శంస మొనర్చిలి వారి నిర్వర్త.
282

మ. మది మొహ్మగిగ సావ్వే డంత రిధముక • మల్లించుగాంగేయుపైఁ
బదులు న్నూలులు వేలు సర్పదము లో • వాలమ్ము శేయంగ ను
స్మదలీలం గురువుంగిపుండు నె • సమ • గావరించి శస్త్రంబులక
ముది మేతే మది నుబ్బి మబ్బు విమథా • నుం వో యు స స్మండుదుక.
283

తే. మూఁడువాఁడిమయూభము • లేవడి మెఱయ, నేసి రధరధ్యమాతుల • నిలకుఁ గూల్చి
మలసి పల్లార్చి దిక్కు • లుఁమాటుమ్రోయ, నంత భయకంపితస్వాంతు • డై యతండు.

క. విరథుండు విమనోర్ధుఁడై, దురమున వెఱచఱచి పెఱచె • దురదుర నానిం
జూవాఁడు గొని పులిం గిని, సురింగిస మృగశాబ మట్లు • చూపెను సవ్వక.
284

స. అట్లప్రతిహతహృక్రముం డగుభీష్ముండు జిలిశాత్రవుండై విజయంబు కొంది యం
బాంబాలికాంబిక లనునామువ్వురదవ్వసులం దోడ్పొ • నెచ్చి విచిత్రవీర్యసమం జెండ్లి
సేయ నున్నప్పు డంబ చలితాధరబింబయై యిట్లనియె.
285

- క. నను గాల్వఁజియు నే నా, తని వరయించితిమి నానఁగఁగిడి నిగ్గే
మఁ మట్టి న్నుఁ డెచ్చితి, వఱు తలపోస చడపుమా ధర్మ విటా. 288
- వ. అదిగఁ ధృవేత్త యగుడేవవ్రతుం డిందుక వివారించి కాళిరాజాగ్రపుత్రిక యగునంద
నేనవేదాంగసాగు లగుబ్రాహ్మ సార్తముల నిచ్చి నాలువొడి కంపపుచ్చి ప్రస్తుత
సలఁగఁగొలుగ నిమ్ముచి ఁచ్చి విధివిధానంబు వివాహంబు గావించె సంత నాచిచి
త్రవీరులందు. 289
- గ్రంథి. అచికాగబాళిఁజూత్తచిత్తుండు రా
జులగు సాగింఁ గాఁ బాలు కచ్చావిహ
ంబులఁ డేలుచుం • గాత్ర హేమావిలా
ంబులుగ క్క సుం నానోలుండు నై . 290
- వ. ఇట్లగుఁ కానుమోహితం డై నూర్చియానంబుల బత్తులం దెలిసి. 291
- చ. అలిసెన్ దీపవిలంబు సౌధసంబుల న్నగ్గ
మలినఁబులు గృతిక భూభావండుమంచెఁగానె
లుల సుంయనిలఁగఁతఁపుష్పసోమంబులంబుల
అలిసెన్ సునంగము లనాతము నిన్వడ కేషువన్దు ముల్ . 292
- వ. ఇట్లగుఁజూ విచ్చిరహస్యసూర్యుండు పాఠయత్తుం డసి విగ్రహవిర్భుం డై యన్త
నియు న్ముగ్ధుల గాంగెయుగా నుత్తలగుడి వాని కుత్తరలోకయలు నిన్వర్తి చి
తోకనాగరిమిగ్గు సానసూసను లగునాత్మీయుల నెల్ల సాగార్థుడు రాజ్యానుసం
దానగాల సే ముమిన్లు సమయంబుల సుతిని బిలిచి సప్తవతి యు ట్లనిమె. 293
- ◆◆◆— ఇది భీష్మునికోచి గంధర్వసంబులఁ గాంఠంబు. ◆◆◆—
- మ. సుజూత్ గొల్లకి కున్న సీయమజు లంఁతెగ గంధిం ట్టింక శెల
సంకతానమునందు సు బోకగడ్ నిన్పూర్తుండ వానాఁగ
సము సుం గోతము ఁంపు లే కానగునంశలంబు గాగి కయ నీ
సమిదంబు బు కాను నీకనిధిఁగార్థాథాగము ల్లలునే. 294
- క. నిను నే గాఁకె ను నుండు, మీరు మెప్పుడు నామిసంపు విషువనిష్కం
నం నుంఁడు నను నని , ప్రస మ్నాని నేయ దేనాన్యాయమునా. 295
- ఉ. : సుం నాలుగుల భాతాన్వయభూషణు డేల్లు నల్లు నో
సా గ మానెనా సుతామిగామ ము చట్ర దాఁచాగిలంక
కను నొచ్చెనా బ్రతిఁ • పి పి య ధర్మపు త్స్ప మంబు సే
నై నెగవొనినే వ్రతము • సన్నదిభిక్షయు ర్తి నోవ వే. 296

వ. అని భార్యమూలంబున నెల్లవల్ల నపాణులగు దెగి శపించిన నాప్రద్యేషియు నతని ప్రల్లదంబులు కొడుకులకుం జెప్ప వీనిం గట్టి గింజలోఁ బడవేయుం డనినఁ గ్రూరాత్ము లగుచయ్యాత్మజులు సతని నొక్క యుడుపంబుతో నంటఁ గట్టి కొనిపోయి గండా నదిం బడ వై చి గడ్డిరీతిముండు నాప్రవాహవేగంబునం బడి కొట్టుకొనుచుఁ జెక్కు-దేశంబు లతిక్రిమించె నంత నొక్క ప్రదేశంబున.

306

చ. బలి యనురాజు దీర్ఘ తిముఁ • బట్టి నదిం గొనిపోయి యింటికిం దెలిసి గడియన్వత్తఁ బు నుఁగొల్వెదలఁ గందుచు స్థూపాద్యముల నలిసి భజంచుచుం దుకుం • సంతతి గల్గఁ ననుగ్రహింపు మం చారి సుధేష్ఠ యక్షసతి సఁసంపూఁ చేసె నరంబు వానితో.

307

న. సుధేష్ఠయు నచ్చీఁగిం గలియ గోసి పడదాసికూఁతు నతనికడకుం బుచ్చుటయు నతండు దానిం గలిసి పాతఁచదాడులగు బునునెక్కింపడఁ బడప మఱియుం బలిపంపున సుధేష్ఠయొడు సరిగనగి కరింగపుఁడైనాహ్లామలం బ్రసాదింప వానివలన నంగ నంగి కరింగ పుంప్ర సుహృద్దేశంబు బుచ్చుంబు లయ్యె సుచ్చట బలివంశం బభివృద్ధి జెందె నిట్లుతమక్షత్రియతోత్రంబుల బ్రాహ్మ ఖలకుం బుట్టిగూడన్వలు పెక్కుంఁడ్రు గలిరు గావు నపు నొక్కబ్రాహ్మ గొల్లమునినలఁ మఁచిచిత్రివీర్యక్షేత్రంబుల ధర్మ సందాఁ బు పడయ గుగు ని నుంపనిల్లి సత్యసతి భీష్మున కిట్లనియె.

308

గ. పరు మఱు నేను గిన్వ గుంజీ • బరాశరుఁ చేసవదంచి నక్ష గవి మరు లంటి దోష మన • గిల్లఁ ముండ చుం బాసంగి పు త్తొగిఁ గలిగి నాచలఁ • దోష నాఁడు తలంప వత్తు నే నని చనె గాఁపాయామఁ సుముని నారని నె వెలుగువే.

309

చ. అమ్మనినలను నమఁదనొఁడ్రుం బుత్రోత్పాసంబు నెయ నీకు నమ్మతగుల యేని నాఁ గెను సెప్పెంతు నని భీష్ముగఁకు కొంబు సరిపనిల్లి కరింబులు మోక్షి నానా యక్షావతాం బని ప్రసిద్ధి క్కా న చానభట్టానినుండు మాఁగురునంశం బుద్ధరెంచుట నాక కా యైనా కని నమ్మంబుల యనిం నామ కృష్ణద్యైపాయనుం నిలంచె నా క్షణంబు.

310

—◆◆— నేను న్యసంజుఁ నత్యంతియొట్టకు చుచ్చట. —◆◆—

క. నాగారూఁ గిరినింబమూల్ నెలిది తా • నారాయణుండో యక్ష గానర నోని నరారాత్మ జుఁకు వేష్కీఁ బ్రహ్మసూత్రంబు ల త్యాసందామృతపాన ముచ్చునఁ గిఁమాళిం బ్రహోధించుచుఁ జానానందమయస్వరూప మున నై • నాతూత్కఁ డించెం దగఁ.

311

చ. నునుకతేమేనికాంతులఁ గఁనుంగవకు నిట్టుమిట్లు గొల్పుచున్
మునివరుఁ డట్లు తల్లికడఁ బొల్పిచ నల్లనలీనుతల్లియున్
గరుఁగొని హస్త బాష్పములు • గ్రాలఁ గవురగిలఁ జేర్చె సంత వం
దఁ మొనరించె మాని పదసందనుఁ డిచ్చెను సార్థ్యపాద్యమున్. 312

స. అంత సుఖాసీనుఁడై న్యాయసంఘ తల్లిఁ జూచి సన్నుఁ బిలిచిసగని యే మనిన
నామెయు. 313

మ. కుశలంబే ననుఁ గన్న శంకఱి నినుఁ గఁన్గో కున్గి నాకందొన
ల్నితకనీత్రము చాఁగెఁ బెద్దతడ వే • వేగించిత్రే సత్త్రియా
నానాన్ వేళికిఁ గాడఁ గంగి ముని మొప్పన్ దలికిం దండ్రికి
నిశువుల్ పుత్రుల ప్తబ్ధి వైదం బనుల • న్నేమింపఁగఁ జెల్లెడిన్. 314

కి. నిన్నుఁ దలఁచిసకార్యం, బున్నది లోకై నీకావ్య • మొక్కం డెది నీ
పున్నతిఁ జేసి జగింబునకు న్నాకున్ బ్రజకుఁ బ్రియము • గూర్చుచు నెందఁ. 315

తే. ఈ వెలుంగనియగముల్ • లేపు జగతి, మనవిచిత్రవిరుద్ధ కీపు • జంపనక
గనఁగ నన్న వీధిప్పుడెన్ • జనునంత, పన్న మీయిర్వదికుఁ దిమ్ము • డతఁడ నూవె.

మ. ఘనుఁ డిభీష్టుఁడ బ్రహ్మచర్యమును మున్ • కై కొంట శాంతించుశం
తనుసంతానము సుద్ధిఁదలంతుకుఁ బా • లం డయ్యె గాన స్వగ
మునిగోత్రైర యేతనిర్ధము నినుం • గోలంగ దిప్పించిత్రే
మనమందిం దయ చేసి చేయఁ గడ చు • తానంబు నీధాతకున్. 317

క. క్రిమమున నీయనుజక్షేత్రముల సవశ్యంబు దేవరిన్యాయమునన్
సమకూర్చి పులము నిలుపుట, యమోద్రవతనకు ను నాకు • సగిమత మనునన్. 318

మ. ఇది ధర్మంబు సనానంబు జంబుఁత్ర మిని లగ్ధింపున
య్యది గాన్ గాన్ బొందెంతఁ గాని నీని, మ్మా నీదునోడండ్రుఁ డ
త్పద నేఁ జాదిగ నొక్క యేంప వ్రతమున్ • జేకొందులే నాని క
త్తుద మిత్రావరుహోపముల్ ఘనులు పుత్రుల్ పుట్ట నై యుప్పెడిన్. 319

ప. అనిగ బుష్టనకు దాశరాజపుత్రి యుట్లనియె. 320

చ. పుడమి యరాజకిం బనుల • గోరుదు గొండాలు లెల్లధర్మముల్
సెమను సుతుండు రండ్డినుడి • సయగ నొల్లఁడు వర్ణసంకరం
బడరెను నెందు నోరు గల, యట్టిఁడు రా జయి వేచు భూద్రుజన్
సడవపు నప్తసంతతు లనారిత మీతులఁ జత్తు రెల్లరున్. 321

వ. అది యట్టిద కావున. 322

- తే. నీకటాక్షము తడవు గా నీక భరత, నర్తమునకుఁ బ్రసాదింపు • హస్త మెనఁగఁ
బుత్త్రకుల వారి భీష్ముఁడుఁ ప్రావఁ గలుగు, సును బాదరాయఁడు డామఁకనియె నిట్లు.
- తే. నీనియోగము మీఱంగ • నేర నేను, దమ్మున కాలమునయంద • తనయు నీయ
వలయునేని నావికృతహంబులు సూచి, పైఁనుండి యేనుఁడుకొకఁ సల్యలెడఁద.
- వ. ఇదియ వాఁడఁ బరిమవ్రతం బెట్లు చేయఁ గలిగి యేని వా రలంకిరించుకొని నాగాఁ
కై ప్రితీక్షించుచుండఁది యని యగర్హితుం డగుటయు సంత సత్యవతి యేకా
తంబునఁ గోడ లగు నంబికడకుం జని యి ట్లనియె. 325
- మ. గరితా నే నొకమాట చెప్పెదను వేఙ్కట దానిఁ గైకొమ్ము నా
దురదృష్టంబున భారతావ్యయమునందున్ చెప్ప విచ్చేద మీ
దుగితం బొఱుగ భీష్ముఁ డాండుగతి నాఁతోడ జెప్ప నయ్యుండుము
బరిగుణ నీవశ మై పానర్చి కులమున్ • భాసిల్లఁ గాఁ తేయవే. 326
- వ. ఇది ధృష్టాసంయుతం బని చెప్పి దాని నొప్పించి బ్రాహ్మణాధిపంబుఁ గావించి
ముతుస్సా దై శుచి యైదానిఁ నిల్పంబునకుం దార్చి మెల్లన ని ట్లనియె. 327
- వ. *కలఁ డొకఁడేవరుం డెఱఁడు • గౌరవపాత్రుఁడు నేటిరాత్రి ని
స్థలయఁగ నెచ్చ నచ్చిన నొకనొకయిందుక వానికీర్తిక
నెఱిగి మిల్లగి కుంబము వివేకమునో నని నప్ప కాని నో
వెలుగుచు నుండ కీమములు • వే లట నంబిక జాగరూఁతక. 328
- వ. కృష్ణుడై పోయఁగాగవనంబుఁ బ్రతీక్షించుచుండ సంత నయ్యర్థరాత్రింబున. 329
- స. ఆమేఖలం బేగుఁ సీనువ్రతతితుతు, రీతిమై యజ్ఞోపవీర మనుర
నాహం బులుం బావధాతురే, బాహుగతి జూఁభార మలర
స్వరణహస్తాం నాంధ్రచక్రసంక్తులు నాఁగ నక్షమాంబులు నల్పి
జుమ హగోల్లసంక్తురురకాలాంబు, దమ్ము నాఁ గృష్ణాజినమ్ము దనర
- వ. పగవం బై నఘనీల శైల ముఁగ, మిసిమి గలమేనిరుచి మిఱుమిట్లు గొలువ
నంబికాగేహ మందుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె, రక్షణపరాయణుఁడు బాధిగాయ. బండు.
- తే. ముక్తయావలఁ గోలుపెంబల్లడఁడలు, బనిగిడ్డిచు మిసగురు • బడుగుటాడలు
సెదవులి నీలు గల నూనివృషధుఁ నాచి, వెఱచి కిను మోడ్చె ల్లిక • తెనవకుండ.

—◆◆◆ భృతరాష్ట్ర పాండుని కి నమలు పుట్టుట. ◆◆◆—

వ. అంత నమ్మగౌతమ్యుండు జనప్రియుడై నీ తా న్నియఁబాదరించుచున్నడంటినిం
గూడి పుత్రదారంబు చేసి నమ్మవృష్ట సమీపించి సుపుత్రుం డగునో యని

యజ్ఞిగఁ సత్యవతి కలీంద్రియజ్ఞానసంపన్నుం డగునతండు విధిబోధితుం డై యు
ట్టనియె. 332

క. నాగాయుతబలుఁడు మహాభాగుఁడు తేజోవిశేషవంతుఁడు సుతుఁడౌ
నాగుణాధికిని సూర్యుడు, కాఁ గలరు సుమారు బవలికాలమునందున్. 333

ప. మఱియు సతండు గల్లిదోషంబుండుడేసి జనుషాంధుం డగు ననిన యోజనగంధి మిగుల
వగలం బాగులుచు చరిని కట్టనియె. 334

తా. పుట్టుంగు డ్డుగువాఁడు రాజ్యసంపదా , బొండ్లంబు సర్దుండు గాఁ
డెట్టిభారత మిశగొప్ప మును నే • డింపొండెడిగి బుత్తనీ
నట్టిగుం గులవర్ధనుండు మహాకిం • పొనట్టు గావించి నీ
చుట్టల గరుణింప నేయనుడు వ్యాసుం గూర్చి ప్రార్థించుచున్. 335

కి. అగ్నికిఁ జమ్ముఁడును గురు, షీతి కథినాథుండు నైఁ • దిన్నిశుమారున్
సతి యగుచుగొలికింబున్, హితమతిఁ బొనఁచి ప్రోవవేసురుకులమున్. 336

స. అసలెది డట్ల యగుగావున మన ప్రతిజ్ఞ చెప్ప చనియె సంతఁ గొంతకాలాబునకు.

క. అగ్నికికుఁ బుట్టె మునితేజఃబుంబు సృష్టకాయుఁ డిన్యు • జాత్యంధుం డై
ఁగ బలైకొనెనట! సుకుదే, శంబుఁడని బ్రయగని గొని, సరణిం బడుచున్. 337

ప. తగుఁ దెలిసియు.

ఉ. కాయుఁ గోడలిగి వదిలి • కాగలకార్యము సెప్ప యప్పుతా
శీలముతోడ నాస్మజుని • తిత్తమునందుఁ నలంచ మారిశా
స్త్రులుఁడు సంత మోగివలె • దోచి నిశానసుయంబుండు సంత
పాలికియొక్కరిం జనుఁ • దొని యు గనె నాచు భజిమై. 340

చ. వెలవెలఁ బోయి యున్నయలివేగి నెటింగి మునీంద్రులందుఁ డో
నెలదుక నన్నుఁ జూచి యిటు • వీరిగుతూహల వై వివర్ణ వై
సలిచితి కాఁ నిరాశుఁడు • నీకుబలె న్వెలవెల్లఁ గోపుమే
నలరెఁగి బుట్టుఁ జేరు నది • యై పొడబున్ భగవంతుని వానికెన్. 341

ప. అని చెప్పి యప్పుడంకిం బుత్త్రు సమగ్రుఁడొచ్చి సచ్చివం గని సత్యవతి సమాపించి
సంపుష్టుండు పుట్టునో యని యజ్ఞిగఁ సతం డిట్టనియె. 342

క. తెల్లనిమేరుఁడు బుట్టెఁడు, కలికతంబునను వాఁడు • భరణీద్రుం డై
తల్లిగొ యేవురఁ బుత్తులఁ, నెల్లముగాఁ గాంచి మించు • దేవేంద్రుఁ డనన్. 343

ప. అని చెప్పి చనియె సంతఁ గాలక్రమంబున. 344

తే. పుట్టె సంబాలికు వరపుత్రకుండు, సాగమశోభాతిసీవ్యమానమంబు రాజు
లక్షణసమన్వితుండు విచక్షణుండు, లలితవిగ్రహుఁ యొకశుభఁ లగ్నమందు. 345

వ. ఇట్లు పుట్టికవారికిం గ్రమంబు భీష్ముండు వేదపాఠగు లై సవిప్రులనలఁగ. విధివిధానం
బు జాతకర్తాదినత్రియాకలాపంబు లొనరించి ఘటరాష్ట్రసాండు లని నామకర
ణంబు చేసె నంత సప్తనితయు. 346

తరువాత. తనపద్మకోడలు • తగ్గినట్టివారి • దనయునిఁ గనమఁ జెం • తకు దానలం బ
గు నొ తలంచి యంగుణవశించి • కొడుకు నీకతమున • గ్రుడ్డియై పుట్టె
నగత నీ విక నై • నల నెప్పు నున్న • వరతనయుడు నీకు • నటలెడు సనుచు
వసుము • ననుకొన్న మాత్రన చెంత • మనలెడుముని గాంచి • మగున గుట్లనియె.

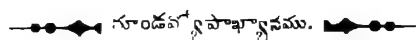
ఉ. అంబికఁ జక్కఁ జేసితి నయంబున నోమునివర్మ దానిక
య్యంబుధిమేఖలావలయ • మందు బ్రసిద్ధి నెక్కొక్క ఘ
త్త్ర • బహుభాషావఁడు బ్రహ్మజ్ఞుఁడై యనుగ్రహించి నీ
యంబు సన్నదమ్ములకు • సంతకకుం బ్రియ మొప్పుఁ జేయవే. 348

వ. అనితయు వ్యాసభట్టారకుం డడి యట్టిద యేని సుపుత్రుండు పుట్టెడు సని యంబికా
గృహంబు కరుగునంగో నామ మెదుకవాసన గలవానిం గలయ రోసి దాసి నలంక
రించి నడకయ్యారలంబు నుండు నియోగి నె నగత నతండు వచ్చి దాసిచేతకుం
నుట్టుం డై దానిక సుపుత్ర దాగలు చేసి మిపుతము వాయ వరం బనుగ్రహించి
వచ్చి దానిరాజపుత్రి కడ యంతయుం జెప్పి నాధర్మముణం బంతయుం దీర్చు
కొంటి నని చెప్పుచు సంతర్ధానంబు నొందె ననంతంబ.

క. మాండవ్యునిశాపంబు, సింహధరుం డెల్లదాసి, తనయుం డై భూ
వంశిలము విరువాత్సంగ, గాంధుస కనుజండు ధర్మపరు డై పుట్టె. 350

వ. ఇట్లు విచ్చిన్నం బయి పురుషుంకంబు సృద్ధిపొందె నని విని జనమేజయుండు వై శంపా
యనున కిట్లనియె. 351

ఆ. ఏమితప్పు చేసె • నామహాత్ముడు సమవర్తి ధర్మమూర్తి • వాని కిట్లు
శూద్రయోనిఁ బుట్టు • జుట్టి మాండవ్యుం డ, దేల శాప మిచ్చె • నెఱుంగఁ జెపుమ.

వ. వై శంపాయనుం డిట్లనియె. 353

శా. మాండవ్యుం డనుబ్రాహ్మణుం డొకడు నేమం బొప్ప నిత్యవ్రత
ఘం డై సత్యరతుండు శాంతుఁ డతినంశుధాత్ముఁ డై యిధతే

- జం డై కొంబొకికానుంబును దపస్సుం జేయ నై యూర్ధ్వబా
హుం డై హూంము దాల్చి నిల్చె బొదలక, యోగానుసంధాంముల్. 354
- చ. అపు డొకనాటికాలము, సమ్మహిచల్లభుసామ్ము దోచి కు
క్షిపు లునువోరు లానెసల, దే చికిమై ననుగావ్యమాను లై
తపసికడక ధనంబు విడిది, దాఁగిని వెంబడి వచ్చి రిక్షకుల్
శృంగులు దొంగ లిందు బడి, కెం దయివో కనుదే మునీశ్వరా. 355
- మ. అని హూనవ్రతుఁ డమ్ముసింద్రునిది నా, హాలింప కచ్చేర కా
నన మెల్లు గలయంగఁ గుఱిమ్మరుమిఁ కెంఁతెనై నస్యం ద్రస్యము
స్థని శంకంచదు పీఠంబున నులకఁన్నం దాపికా డై తనం
బూనింప న్నుని వోలె నేషధరుఁ డై, యుగంబు ప్పిడగ గొయక. 356
- మ. అని మాండవ్యుని బట్టి తన్మఁదులతో, సమ్యాపెతుల కట్టి గా
జుని పోషించి, మౌనమొంది డనియ కాఁకుడుండునాద్రవ్యము
గొని చంపుం డని యాచివెట్టును భటుల్, కనుంబు సె నావొరె ల
ల్పంబు వధ్యస్థలి నేసి చేసి రిట శూలప్రతుఁ డా సమ్మునిక. 357
- శా. పూలాలగ్రమ్మున వ్రేలునమ్ముని గుఱక, శోకంబు కుతేసియుం
గాలి నైక్కుచుం గాలభర్తముచును, గా కెంతయే శంకలై డై
పోలం దొండోళింబుం గుం నసము నిశ్శోభాస్వభాంబునుక
గాలంబు గడపెం గడుక మునివరుల, కై నారము వ్రేయఁగెక. 358
- వ. ఇట్లు సర్వసముం డై యున్నయమ్మునినర్చునకు మచ్చి మహాముని లొక, నాటి
రాత్రి పంపు లై నచ్చి దిక్కుం బెచ్చి సె వెట్టిపాండు చేసెతిని సెట్టిమఃఖులు పోచ్చి
పట్టివా రెవ్వ రని యడిగి మాండవ్యుం డిట్లనియె. 359
- కి. తనచేసినకర్మములక, జనునకు నుఃఖంబు నుఖము, సమకూలుమింపక
మును నేర జేసినచేతను, గిసె ఫల మిది గాక నాకు, గిర్తలు గిర్తే. 360
- వ. అనుచుండఁ గని విని నగిరిషకు లాఠాఠుం కిది నివేషించి నత్తంబు సహమాత్మ్య
డై మాండవ్యునికిడకుం బెచ్చి సమస్కరించి మహాత్మా నాయకాస్త్వోపాధుంబు
పైఁచి సన్న నక్షింపు మని ప్రార్థించి ప్రసన్నుం దెసించి వానితోనిసూలంబు
వాయుం బుచ్చురా కున్న బానిమొనలు చునిమించె గుఱి నా లక్ష్యం బం
గనం బగుటంజెసి యతం పశిమాండవ్యుఁ డనెం బరగె. 361
- తే. అంతరిందియనిగ్రహం, బలనడంగ, గురుతరంబుగఁ సహించి, కొందు మహిమ
నెల్లలోకములనుమెట్ట, నెఱిగియొక్క, యపుపసంయమనిక బోయి, యమనిఁగొంది.

- మ. సమవర్తి చనుఁ గొర్త నైచి మిగులన్ • శాసింది లీఘూరిదం
డము వెట్టం గత మేమి బ్రాహ్మణులకు • నన్న కేమిదుష్కర్మము
స్మృతమైఁ జేసితి బాని సంకల్పనే • నా ధర్మరా జేవు బా
ల్యమునం గొట్టులఁ బెట్టి తూనిగిల నేయం గల్గె నికిప్రముల్. 363
- క. సప్తమిఁ జేసినదానికి, సవ్వల నేష్వుచును ఫలము • సంవత్ యున్నే
యెవ్వరునఁ బల్లెంగిక లీ, సవ్వరుసఁ దుఃఖ మంది • తది విహితము కా. 364
- తే. అఁగ మాండవ్యుఁడల్లిగ బాంలర్పించుచు, దురిత మొనరించి పెద్దయుఁ బొరయఁడు సరుఁ
డతని కొరు లెగు చేసి దుఁగ్గతులఁ బడచు, కెఱుంగ జేవించ ననుఁ బెట్టి • తిదియు గాక.
- వ. అల్పావరంధ్రుఁడు కు మహావింధుఁడు బ్రాహ్మణులకు నాని సుఖుటింపఁ జేసితివి గావు
సేపు మనుష్యుండ నై తొందరదానిం బుట్టు మని శపించె చాఁగి శేసి యమంఁ
నిదురుం డింపు లు. 366
- క. విదురుఁడు భగ్మాత్సంశా భ్యుదయింపఁడు భర్మాత్మక సత్తి • సోత్తముఁ డసఘం
కు దయామయుఁడు హరితుఁడని, పదిమలమతి స్థిరార్థి • శమపరుఁ డాయన్. 367
- క. అని జనమేజయుఁడు బ్రెప్పెను నై సంచయమండు • ప్రేముడి వాడమన్
ఘనుఁ డగుమాండవ్యమహా మునివృత్తిముతోడ విదురుఁ యువోదయమున్. 368

—◆◆◆ త్యాసారము. ◆◆◆—

మ. విదురుం బోలి సమస్త భర్మగతికి • నివృత్తికి న్విద్యకున్
గురు లై సజ్జన మాన్యుఁడై సుగుణ యై • త్నోణీనలాధీశుఁడై
ముదముం బొందెఁడచంద్రచూడిదయకున్ • ముఖ్యుండ నై నేను నీ
పదముల్ గొల్వఁగఁ గంటి నిట్లు కృతి శంభావ సద్బోధకేష్వరా.
గద్యము. ఇది శ్రీమదధునాతినోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునం
దాదిపర్వంబునం బంచమాశ్వాసము.
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ

శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరై నమః.

శ్రీకృష్ణ భారతము

ఆదిపర్వము—ప్రథమాశ్వాసము.

మంత్రమాతృకాదిమ

హామంత్రోపాసకామ, లాంతర్వరీ

సోమార్కానలశేష

స్తోమాంచితభూరిమూర్తి, స్ఫుజత్ప్రీతి.

1

—◆—◆—◆ గృహస్థపాండురా నుజుభిస్సృజి. ◆—◆—◆

వి. ఆకృధకుండు శౌగంధకాదిమధురమునుల కీ ట్లనియె నట్లు భృగూప్త) పాండురాజవిదురు
లనుమువ్వురుకుమారులుం బుట్టి పెరుగుచున్నెత్త.

2

నీ. కురుభూము లెల్లను • సుగభూము లందఱెల్లె, వృణజలకాష్ఠసంమృద్ధి గలిగె
జగతి ముక్కాదు సన్వయమేత మై యొప్పు, నెల మూడువాసలు • నిలిచి నురిసె
వనము లెల్లను ఫలవంతంబులై క్రాంతె, బాణిపంటలు చాలె • బ్రబలి యుండె
బ్రజలు ప్రజాన్మధి • రుజ లేక పాలించిరి, పూము లెల్లను లక్ష్మి • కరువు లయ్యె

తే. గలహ మనుమాట కలలలో • గలసి పోయె, ధృకిర్మము లెల్లెడ • నెలిగె
నీతిబాధలు పూసె • నీతి నిలిచె, శివుని యుడిలోయె నుంచిత • పుడమి నడచె. 3

మ. సిరికా సంపద కాలవాల మగుచుం • జెన్నాదు ముప్పట్టియా
కురుదేశంబున గేలునుం బహులు • తోడిద్రులుందొట్టి మె
ల్లగేహంబులఁ జెట్టుడి తినుడి లీలం గ్రాలుడి యన్నునా
కరి మానించగ నయ్యె నెమ్మడల లోకభ్రాతృకి న్మాత్ర మై.

4

డి. లే రథమప్రవర్తకులు • లేరు దర్శిద్రులు లేరు దుర్జనుల్
లేరు పరాపవాదకులు • లేరు శృశంసులు లేరు హరులు
లేరు ఖలస్వభావులు • లేరు విరంతులు లేరు పాపులు
లేరు సతీవిదూషకులు • లేరు జడుల్ కురుభూమి సత్తతిక.

5

మ.*పరరాష్ట్రంబుల గెల్చి భీష్ముడు కడుఁ • బాహుబలం బేర్పడఁ
గురురాజ్యంబు దలిర్పఁ జేసి తను లోకకు లైచ్చు ధర్మంబు నాఁ
వర మాచక్రము చుట్టువాఱుకొనఁ గాఁ • బాలించె నక్కాలము
దరయఁ స్వర్గపురంబు నాఁగఁ గురురాజ్యం బొప్పె నప్పట్టునఁ.

6

చ. కొడుకులు లోనిమువ్వగన • గూడ నదీసుతుఁ డోమి వారి కే
ర్పడ నుపనాయనాదికళుఁభక్రియల స్థితియింది విద్య నే
ర్పును దగ వారి లభ్యయనము బాఁ రించియు జవ్వనంబునఁ
దడయక రాజవిద్యల జుర్రశ్రము లై యెలరారి రెంతయుఁ.

7

తే. రాజనీతిశాస్త్రములు పురాణము లితిహాసములు వేదములును వేదాంగములును
వారికి యధార్థవిజ్ఞాన • మానిసికొన నై నయట్టులు నేర్వంగ • నయ్యె నపుడు.

8

తే. లంగబలయుక్తి ధృతరాష్ట్రుఁ • డతీశయిలై, నప్రభులకై • బాండురాజధికుఁ డయ్యె
సః బలరక్తి విదురుఁ డత్యధికుఁ డయ్యె, నాపగానూతిరక్షణోపాయమునను.

9

—◆◆◆సాండురాజపట్టాభిషేకము.◆◆◆—

శా.సత్యాంబునుమతి స్పదీసుతుఁడు రాజ్యం బేలుచుఁ రాజు గా
జాత్యంధు న్నిలుపంగి రా దనుచుఁ బ్రజ్ఞావంతుఁడుఁ లోకస
న్నుత్యర్థుండును విజ్ఞుఁ డై నవిదురుఁ • యోజించి సర్వసంహ
నిత్యైశ్వర్యమునందుఁ బాండువృత్తి • న్నిల్పెం బ్రభుత్వప్రభఁ.

10

ఉ.శాంతిసప్రతిష్ఠితరసావలయాధికరాజ్యసంపదఁ
వం విడి లేకి పాండునగనాధవలంసము పట్టభద్రుఁ డై
శాంతమతిఁ సమస్తస్పృహశాసన మాధృతరాష్ట్రునిందు న
శ్రాంతిముఁ జెట్టి యేలెను బ్రజం బ్రజ వోలె నిజానురక్తిమై.

11

వ. ఇట్లు పాండురాజు తగ్గడిం బోనిభీష్ముననుశాసనంబున నన్న కనురక్తుం డయి లోకో
త్తరమహోత్తరంబు గాఁ బూజ్యసామ్రాజ్యం బేలుచున్న సమయంబున గాంగేయుండు
విదురుం జూచి యిట్లనియె.

12

వ. మనకుల మొండు రాజకులమండన మై నుడికారి మంది యుం
డెను ధరఁ దొంటినుండియుఁ గడిదియశంబున నింకఁ బైఁ బయి
వనధివలెం గడుం బ్రజలుభంగిని నీవును నేనుఁ జేయ నొ
ఘనమతి వీవు నీతలఁచుకార్యము నమ్మత మెల్లవారికె.

13

*గురురాజ్యము = గుర్పరాజ్యము. † పంతు = సామ్యము, లేక పోటి.

తే. సుబలసుతయును గుంతిభోజనిసుతయును, మనకులంబునఁ గోడంఁపుగను దలిర్పఁ
దగినకన్నీయ లని వింటి • దాని కేము, చెప్పెదమా చెప్పు మనుటయు , నప్పు డతఁడు.
క. నీవే తల్లివి తండ్రివి, నీవే గురుఁడవును మాకు • నీవాక్యమే
భావింప వేదవాక్యము, గావున నీ వరసి చేయఁగఁ దగు నెది యుఁ. 15

—◆— ధృతరాష్ట్రనివాసము. —◆—

వ. అంత భీష్ముండును. 16

క.*భగనేత్రహరుని హరునిఁ, దగ నారాధించి సుతశత్రుముఁ గొన వని మం
దగ నయ్యె సుబలసుతి నా, సుగుణవతిం దేర ముకు • శుభ మగు ననుచుఁ. 17

తరువోడ. అని దూతముఖమున • నానుబలుచుకు, నది యెఱిగించినంతలఁపు జాత్యంధుఁ
డనుచు లో సందియ • మంది కులంబు • ననము వృత్తము నెంచి • యాంబికేయునకుఁ
దనయ నీయఁ దిలంచె • దరుణీయును విని • తల్లిదండ్రులమాట • దాటంగఁ బోక
తనకన్నుగవకు వస్త్రముఁ గట్టుకొనియె • దనరఁ బత్నివ్రత, తత్పర యగుచు. 18

తే. అంత సక్కస్యఁ దోహ్లాని • యామెతమ్ము, డయ్యుశకుని మహాభూతి • హస్తీపురికి
వచ్చె ధృతరాష్ట్రుండును భీష్మువచనమునను, బెండ్లి యాడెను గాంధారిఁ, బేర్చితోడ.

వ. † మతియు నతండు నాగాంధారిసహోదరి లయినసత్వవ్రత సత్యసేన సుశ్లేష్ట సంహిత
తేజశ్శ్రవ సుశ్రవ నికృతి శుంభ సంభవ దశార్ణ యనుపదుండె నమ్ముహూర్తంబునన
పెండ్లి యాడి పిదపఁ గాలాంతరింబున గాంధేయుండు స్వయంవరంగంబులం గెలిచి
తెచ్చినకన్యాశతంబునుం బరిగ్రహించె నంత. 20

తే. పతికి సుగుణముగ నేత్రపట్టముఁ గొని, పతిపరాయణ యగునాను • బలునిపట్టి
సన్నుతాచారిశీల యై • జగతి నొప్పె, శౌరవులశౌరవమున కాకిరము గాఁ. 21

వ. అసంతరంబ. 22

—◆— కుంతీచరిత్రము. —◆—

శా. విద్యావంతుఁడు వీర్యవంతుఁడు నతో, ర్వీకాంతుఁడుం గాంతిమ
ద్వేద్యస్వాంతుఁడు పాండురాజు తన కర్థిక్రూపశీలాదులఁ
హృద్యం బై నకళిత్రముం దలచి కుంతిం గుంతిభోజాత్మజఁ
సద్యస్కాలకృతస్వయంవరమునఁ • సానందుఁ డై చేకొనఁ. 23

వ. అనిన జనమేజయుండు కుంతిచరిత్రంబు చెప్పు మనిన వై శంసాయనుం డిట్లనియె. 24

* మూ. ఆరాధ్యవరదండేవం భగనేత్రీ హరం హరం (భారతము) † ధృతరాష్ట్రుండు సత్యవ్రితా
దులఁ బదుండెను దక్కినకన్యాశతంబునుం బెండ్లియాడినట్లు కొన్నిప్రతులలో లేదు.

- సీ. శూరసేనుండును, శూరుండు యదువంశ, జాతుండు వసుదేవ, జనకుఁ డతడు
తనకన్నకన్నైఁ బృథాదేవి మేఁత, నుతుఁడై నకుంతిభో, జనకుఁ బ్రీతి
నిచ్చెఁ బుత్రిక గాఁగఁ నెలనాఁగ నెల నాఁగఁ, బెరుగుచు నాభోజునిరపునందు
సమృతాన్న మతిభులఁ కభ్యాగతులకును, బెట్టు నవాహరిగాఁ బితృనియుక్తి
తే. నవ్వు తొకనాఁడు దుర్వాసుఁ ఁ డుమునీంద్రుఁ, డతిథి యై రాఁగ నిష్టమృష్టాన్నతగ్గు
కాచినానావిధోపచారాపచితులఁ, బ్రీతుఁ గావించె నతిని నావెలదిమిన్న. 25
- వ. అమ్ముదిలిచేతకుం జేతంబునఁ బ్రహృదితుండై దుర్వాసుం డామె కొక్కమంత్రం
బనుగ్రహించి గీన నేయేవేల్పుం దలంతు వాయూవేల్పు వచ్చి నీకుం బుత్రదానంబు
సేయుచుండు నని యథేచ్ఛం జనియె నంతం గొంతియు నమ్ముంత్రశక్తి యెఱుంగం
దలంచి చాపలంబున నెక్కి నాఁ డుదెతుండై లోచనగోచరుండై నదివాకరు నాహ్వ
నంబు సేయుటయు. 26
- మ. ఉదయాక్కరూపింబమధ్యగతుఁ డియ్యుక్ భూసభోభాగముల్
పొదల న్నిండ సహస్రధా తనురుదుల్ * పూజోఽడిచెంత్రా శుభ
ప్రమఁడై వేడివెలుంగు రాగ ముచయింపం బొల్చి బింబోష్ఠితో
నిడ నే వచ్చితి నేమి కావలయు నా * కీవేర్పడం జెప్పవే. 27
- వ. అనిన వెగి మపడి గిడగిడవడంకుడు సమ్మగువ కేయదోయి మొగిచి. 28
- క. బకముచి కిరుణించెను నా, కొకమంత్రము తత్త్వభావ * మూహించుట కే
నకలంకిమూర్తి నినుఁ గానక పిలిచితిఁ దప్ప సైచి * ననుఁ గావఁ గడే. 29
- అ. అబల లెఱుక లేదు * సహరాధ మొనరింప, సభకు లెల్ల వారి * నాదరించి
దాచి పుత్తు పెడఁగఁ * గన్నియఁ గిరుణించి, తప్ప సైచి * నీకుఁ దగును గాదె. 30
- వ. అని దీనవచన యై మ్రొక్కు నక్క న్నియం గాంచి దివాకరుండును. 31
- క. * ఎఱుంగుదు దుర్వాసుఁడు నీ, నెఱి కెడఁద న్నెచ్చి యిచ్చె * నీకీమంత్రం
బజగఁగొ గాచిది లోనక, వెఱ పుమగుము నన్నుఁ బిలిచి * వృధ సేయుదువే. 32
- గీ. అనుచు వాక్కియి బెగడి లో * కైకమిత్ర, గుణము గాచిది కన్యకుఁ * గొడుకు పుట్టఁ
జుట్టెను నల్లవంశ్రులు * చూచి నగుచు, నేమి సేయుదు వాడు నే * నెల్లు పడుదు. 33
- వ. అని ప్రార్థించినం బ్రసన్నుండై ప్రద్యోతనుండు కిన్యాత్వంబు కూషితంబు గాకుండ
వరిం బిచ్చి దాని ననుఁ యించి కలసె సంత. 34

—◆◆◆ కర్మనిజము. ◆◆◆—

సీ. పాలబుగ్గలవాడు • పసుపునిగ్గలవాడు, పున్నమనెల బోలు, మోమువాడు
వాలుగన్నులవాడు, వేలుచేరులవాడు, చుట్లు వారిసలేత • మంచువాడు
మొలకనవ్వులవాడు • చిలుకనొక్కలవాడు, డం బై చతోగరుగ • డ్డంబువాడు
ముద్దు గుల్మేశువాడు, ముచ్చటాహాసవాడు, ముక్కుపచ్చలు దేరు, మురుపుకాడు
తే. కాలుసేతులు గదలించి • క్రూరువాడు, కనుల ముఖమిట్లు గొలుపుడు, దనరువాడు
కివవకుండలభూషలు • గలుగువాడు, పుట్టె జన్నారినొన్నారించిట్టివాడు. 35

వ. ప్రభాకరుండును దానికి మగల కిన్నార్యం బొసంగి దివంబును కుద్దమించె నప్పడు. 36

చ. అరుణగభస్తి భూతలమునందు దలిచ్చెనునోడ దేజున
గరిమ వెలుంగుకొనుకె • కర్ణమి వాని జగం బెలుంగు న
వర్జనతుఁ గాంచి కుంతి తన వానికిడం దలవంపు లందు బో
గగముఁ దలంకి చేయఁ గలకర్జముఁ గూర్చి చింత సేయుచున్. 37

క. తనయుచారిముఁ వాడంగ, ముఁముఁ దలపోసి ముక్క • మంజనయందున్
దనయు నిడి గూఢచారింబుఁ బొందున నై పల్లె బుత్త్ర • మోహము విడుచున్. 38

తే. కన్నకడు పైనఁ గొంకరు • కలుసు ముసరు, గాలి ప్రోవులు వెట్టుడు • రోలి బొంక
జంక రిం తెన నాశల • లంకె విడుద, దెంతసాహసురాం డైన • నింతు తొర. 39

వ. అట్లు జలంబులం బడియు దైవబాంధుని బానిక కానినుండు కొట్టుకొని పోవుమండ
నొక్కవో సూతుం డొక్కరుండు వానిం బట్టుకొని పోయి రాధ యనుతనభార్య
కిచ్చి పుత్తుని గాఁ జేసికొని పెంసె ననునివహంబుతోడం బుట్టినవాడు గావున వను
మేలుం డుం బరిగి కానినుండు రాధేయుం డై సూతగృహంబునం బరిగి పెద్ద
వాడై సుప్తిశస్త్రాస్త్రవిదుండై సూర్యనారాధించుదుంకి గిండుమిగిలి మహాదాత
యనం బేరు వడిసి కాలక్రమంబున గారిణాంతరంబున సహజకివచకుండలంబులు
కగ్తనము చేసి విప్రహువుం డగువియచ్చరవల్లభుం కిచ్చినకతనఁ గర్ణుండు వికర్త నుండు
నాఁ బడియె నంత నిటఁ గుంతిజోజురంబున. 40

—◆◆◆ పాండురాజు కుంతి దెడ్డినూడుట ◆◆◆—

మ.*సాగసుం గుల్మేశువాలుగన్నులును దే, జం బెల్లునెమ్మేను నిం
నగుహాయంబును గల్గి కన్నయలక • న్నా కై నయక్కుంతినిం
జగతీనాథులు కొందఱి మృచుచు భోజియైవరుం గోరును
దగఁ జర్చించి స్వయంవరింబు సమపాంధిం జూపె దేశంబులన్. 41

చ. భరః గలరాజులెల్లరు ముద్దుబునఁ బొందును వచ్చిరాన్వయం
వరమున కమ్మహీవరుల, వర్ణమునందు సురేంద్రుఁడో యన్
సురుచిరకాయకాంతులను, సూరెలవారలఁ గప్పి యొప్పునా
భరతకులప్రదీపకునిఁ, బొందునిఁ గన్గొని కుంతి యెంతయున్. 42

తే. కలఁగి మనమునఁ గామవికారిమునను, గళవళము నొంది సర్వాంగ, కంప మొదవ
సిగ్గు దిగ్గనఁ బయికోనఁ, జేరె పూల, దండ పాండుభూజానిస్కంధమున వైచె. 43

ల. ఆన్వయంవరమున, కాగతు లగుమహీ, కాంతు లెల్లఁ జనిరి, కుంతిభోజుఁ
డుత్సవం బొనర్చె, నెనసి శచీపురి, దరు లనంగఁ దగిరి, దంపతు లట. 44

శా. అంతం గుంతిని దోడుకొందుఁ గురువంశశాధీశ్వరుం డెంతయే
సంతోషంబును వైభవంబు పొదలన్, సైన్యంబు వెన్నంటి రా
దంతీంద్రాఖ్య జగత్ప్రసిద్ధ మయి మోదం బిచ్చుప్రో లేగి శు
ద్ధాంతంబం దట నిల్చె గాంత జగ మత్రింతంబు హర్షింపఁగన్. 45

శా. గంగానందనుఁ డంత నెంతయును వేడ్కం బొందుభూజానికే
శృంగారంబుల కాలవాల మయి వాసిం గన్నవే తొక్కక
న్యం గళ్యాణ మొనర్చ నెంచి బహుసేనావారముల్ గొల్వ నే
గెం గిరి జనుమద్రదేశమున కశ్రీరామతాపంబునన్. 46

—◆◆◆ మాదివృత్తాంతము. ◆◆◆—

ల. శాంతసపుండు రాఁగ, శల్యుఁ డాబాహ్నిక, పుంగవుం డెదురుగఁ, బోయి తోడు
కొని సగరికి వచ్చి, పరఁ బూజించి యా, గమకార్క మడిగె, గౌతుకమున. 47

చ. అడిగె భీష్ముఁ డిట్లనియె, నార్య శుభంబును గోరి వచ్చితిం
బడుచు భవత్ప్రహూదరిని, బొండుమహీపతి కి మ్మటంచు నే
నడుగుచు నుంటిఁ జుట్టరిక, మందగ మాకును మీరు మీకు మే
మెడవక యుంటి మందు మది, నెంచి మముం గరిమం గ్రహింపుమా. 48

నీ. అనుచు మద్రేశ్వరుం, డనియె నోయసఘ మీ, కన్న మా కధికులు, గలుగ రైన
నాచారి మొకఁడు మా, యున్వయంబునయందు, దొంటినుండియుగల్గి, యుంటవినరె
త పైన నొప్పైన, దాని నుల్లంఘింప, నే నుత్సహింప ని, త్రైన గాని
యిది యంతయును మీర, యెఱుఁగుదు రి మ్మని, మి మ్మమగుటయును, మేర గాదు

తే. మాకు ధర్మము ముఖ్యప్రమాణ మదియ, కాన సందిగ్ధ మింతయు, గలుగ కుండ
నుత్తరం బిందు జెప్ప లేకున్నవాడ, ననిన దేవవ్రతుఁడు వాని, కనియె నిట్లు. 49

మ. ఇది ముఖ్యం బగుధర్మ మంచు విధి దా, నే మున్ను వాక్రచ్చె నిం
దొడవం బోవ దొకింతదోషమును నీ ధూహించునియ్యర్థ మొ
ప్పుదు నా రాదు కులాగత మ్మగుట భవ్యం బంచుఁ దా నిచ్చె న
న్నదిపుత్రుండు చిరత్నరత్నధనధాన్యవ్రాతము న్నానికొక. 50

వ. మఱియును వేసవేలుగజాశ్వరధనస్తునాహసనముత్కరం బుంకువ న్నెట్టిం బట్టి మద్రే
శ్వరుండు సంతసించుచు నలంకరించినమాదిరిం దెచ్చి భీష్మున కిచ్చుటయు సతం
దామెం దోడ్కొని హస్తపురంబునకు మరిలి వచ్చి. 51

తే. అంత దైవజ్ఞనిర్మిత మైనశుభము, హూర్తిమున నాపగానూనుఁ డొప్పి శల్కు
చెల్లె లగుమాదిరిని బెండ్లిచేసెఁ బెర్ని, రాజసమశ్శేషనకుఁ బాండు, రాజు కును. 52

శా. కుంతిమాద్రులు భక్తితత్పరత మైఁ గొల్వంగ దేవేరులై
కంతుండో యు నొప్పి పాండుధర్మశాంతుండు రాజ్యమున్
సంతోషంబున నుండె సంతిపురిలోఁ పౌఖ్యంబు సందిల్ల న
త్యంతేష్టంబునఁ జేసి ముప్పదినిశల్ తామంతఁ దా మేగఁగన్. 53

వ. అంత. 54

తే. దేవకుం డనుమహిపతి, దెలుచుకన్యఁ, బారసవిఁ దేరఁ బుచ్చి భూపాలు రెల్ల
మెచ్చ మందాకినీసూనుఁ డిచ్చఁ జేసె, బెండ్లి నీతికోవిదుఁ డైన విదురునకును.

తే. రూపయావనసంపన్న యై పరఁగిస, పారసవియందు విదురుఁ డుపావిసయ
యుతుల నన్నిటఁ దనుఁబోలు, నున్నతులను, గనియె సుతులఁ దా నవ్వలి, కాలమందు.

క. అంబాలికేయుఁ డత్త్రేఱి, సంబలకును మ్రొక్క భీష్ముననుమతిఁ గొని శౌ
ర్యంబున బహుచతురంగబ, లంబులతోఁ జైత్రయాత్రఁ లలి నలునఁ జనెన్. 57

—●—●— పాండురాజు దిగ్విజయము సేయుట. —●—●—

మ. కరు లశ్వంబులు తేరులుం భటు లసంఖ్యాకంబులై సర్వతః
పరిపూర్తిం జనుభూరివాహినులారోఁ బాండుక్షమావల్లభుం
డురుతేజంబున సర్వదిగ్విజయ మి, య్యుర్వేం గొనం బోవుమన్
బరరాష్ట్రంబులు పిచ్చలించి కర మొప్పం గట్ట నై లోఁ బడెన్. 58

క. మునుమున్న తమకు నపకృతి, బానరించినయద్దశార్ణఁ భూపతులు దురం
బున గెలిచి పాండుభూపతి, తనసేనలు బలసి కొలువఁ దరిలి యథేచ్ఛన్. 59

ఉ. రాజగృహంబున్ మగధరాష్ట్రము నేలుచునుండి క్రొవ్వనన్
రాజుల నుత్తమోత్తముల యిడి వెట్టిమనటికీర్తు ఘో

చా నొసర్చితి కాన నీవును • జాన నంటినయప్ప డీ

మేను వాయఁ గలాడ వం చని • మిత్రివారఁ బడెన్ వడిన్.

81

వ. అట్లు పడి విలవిలం దన్నుకొనుచుం జచ్చినమృగంబులఁ జూచి పాండురాజు
కరంబు నిర్వేదించి.

82

శ్రీ. యాయజ్ఞాకాన్వయంబున యందుఁ బుట్టెనేని సదసద్వివేకి యానీని సుకృత
కర్మము లొసర్చె నేని భూకాంతుఁ డేని, గామమోహితుడైనదుర్గతులఁ బడెడె.

వ. తొల్లి యగస్త్యుండు రాజులకు మృగవధము దురితంబునంబారయ నేరదని చెప్పినను.

క. కుంటిం దెవ్రలుంగొంటుం, బెంటిని బెనఁగొన్నదాని • వెఱఁ బడుదానిం

గంటకు మొనసినదానిం, గంటకుఁ డై మృగము నేయఁ • గా దనరె బుధుల్.

85

చ. హిమకరుఁ డాదిగా జగతి • నెన్నిక కెక్కినభారతాన్వవా

యమునఁ బవిత్రజన్మమున • నై సరనాథుడ నై ననేను ను

త్తము లగుపూరుముఖుల నుదారయశస్కులఁ బోల నేర కీ

కృమమున సంచరించుచు నాకార్య మధర్మము నేయఁ బోలునే.

86

ఉ. అక్కట ధర్మమూర్తి యనఁనై తగువానికిఁ బుట్టి బాల్యమం

దెక్కినకామతాపమున • నిల్లెను దండ్రి తదీయజాయయం

దక్క-మలాక్షుడే యుఁగి నై నఋషీంద్రున కేను బుట్టి యీ

చక్కి సశించితిన్ వ్యసనసంహతి సంహృతమానసుండ నై.

87

చ. వ్యసన మశ్రశాత్రవ మవశ్యము దాన నశించు మానవుం

డసమయమంది నే నిక గృహాపనుఖంబుల నుజ్జగించి యే

వ్యసనములందును స్థనము • వాఱఁగి నీయక మంచిచెడ్డలు

దు సమగతిం గ్రహించి నిలుతున్ భయదూరపథానువర్తి నై.

88

—••• పాండురాజు ప్రవ్రజతుం డయి శతశృంగమున కేగుట. •••—

వ. అని వగచుచు విరక్తుం డయి సర్వసంగములు విడిచి సర్వభూతసమచిత్తుండ నై ముని
వృత్తి నవలంబించి వచంబుల నాకలంబుల నుదరపోషణంబు చేసికొనుచు బ్రహ్మ

సందర్శనైకపానపరివశుండ నై కాలంబు గడచెదం గాక యని నిశ్చయించి కుంతి
మాద్రులం జూచి మీరు కరిపురంబున కరిగి నాతపోవృత్తి నునికి సమస్తబంధుజనం

బులకుం దెలియఁ జెప్పనది యనిన వారును.

89

శ్రీ. ఆర్తుఁ డైయున్నఁ బతి తాను • నార్త యగుచు

ముదితుఁ డైయున్నఁ దానును • ముదిత యగుచుఁ

- క. విడిమాడుగులును శయ్యలు, నడవులలో వేలలాడఁ నతివలతోడఁ
వడిఁ బోయి యుండ యుండెను, విడువక శస్త్రాస్త్రసమితిఁ పీర్వం బెసఁగె. 70
- తే. ప్రతిదినంబును జరిజనఁపత్రితచేత, వనిక రాజోపభోగ్యముల్ పనిచి పాండు
రాజుఁ బరమోచితోపచారములనరయు, చుండెద్యతరాష్ట్రఁ డేమటఁ కుండనపుడు.
- క. ఇట్లు వనవాసవ్యానంగంబునంజేసి పాండురాజు సతీసమేతుండై హిమవన్నగదక్షిణ
పార్శ్వంబునందును మహాసాలవనంబునందును విహరించుచు నుక్కనాఁ డొక్క
ప్రదేశంబున. 72
- క. తమిఁ బెసఁగులాడుమృగమిథు, నముఁ గూలఁగ నేసె నేనుఁనారాచములఁ
శమ మింత లేక మృగయుని, క్రమమున స్కంధువిభుండుఁ కఠినాత్ముండై. 73
- వ. అప్పు డల్పవశిష్టప్రాణం బయి పడి విలపించుచున్నయిట్టి మనఃస్వవాక్యంబుల
రాజున కిట్లనియె. 74

—◆— పాండుని మృగము శపించుట. —◆—

- చ. సరవర కామమన్యుపరిఁ నధహృదంతరు లైన శేముషీ
విరహితు లైన బాపరతిఁ విక్లేశువా రయినకా సృశంసముల్
నిరతము వీడి యుండెద రఁనింద్యచరిత్రులవంశమందు నౌ
నరులకు నిట్లు చిత్రచలంసం బగుట ల్కముఁజిత్ర మక్కఱ. 75
- క. నను వధియించినదానక, ఘనతరకిల్పిషము నీకుఁ గాదె నలేంద్రా
మనమున నిట్లు తలంపవు, నినుఁ బొందఁగ నిచ్చగించుఁ నే శ్రేయంబుల్. 76
- తే. అనుచు సతఁ డను రాజులఁ కరవధంబు, మృగవధంబును ధర్మ మైఁ నెగడు మున్న
గస్త్రుఁడును సత్ర మొనరించుఁకాలమందు, వేటలాడుచు మృగవపఁ వేల్చె వింటె.
- వ. ఇది ధర్మ వని యెఱుంగక నీవు నన్ను మోహంబునంజేసి గర్హించుచుంటి విట్లు తగ
దన మృగంబు వెండియును. 78
- చ. *నమయము వేచి విద్విషులఁ జంపుదు రట్లె మృగంబులకా భవ
త్రమ మటు గాదు నామృగినిఁ గట్ట రమించెడుపట్టున న్ననుకా
బ్రమసి వధించి తారయుచుఁ భల్లములం జనవల్లభాగత
క్షముఁ డెవఁ డిట్లు చేసెడి మృగంబులఁ జంపెడివాఁడ యేనియుక. 79
- క. పౌరవంశజఁడవు నీ, వారయ నీ కిటికర్మఁ మనురూప మొనో
క్రూర మయశస్య మధమము, భారత నీ వగుదె నుగతిఁపధ మందంగక. 80
- మత్త. ఏను గిందముఁ డగమునీంద్రుండఁ నిట్లు లీమృగరూపముకా
బూని పెంటిని బొందుచుండఁగఁ బోయివోలె ఖలుండవై

* కట్ట = గర్భముధరింప.

చా నొసర్చితి కాన నీవును • జాన నంటినయప్పు డీ

మేను వాయఁ గలాఁడ వం చని • మిత్తివాతఁ బడఁగ వడిఁగ.

81

వ. అట్లు పడి విలవిలం దన్నుకొనుచుం జచ్చినమృగంబులఁ జూచి పాండురాజు
కరంబు నిర్వేదించి.

82

తే. యాయజ్ఞాకాన్వయంబున యందుఁ బుట్టెనేని సదసద్వివేకి యానని సుకృత
కర్మము లొసర్చె నేని భూకాంతుఁ డేని, గామమోహితుఁడైనదుర్గతులఁ బడఁడె.

వ. తొల్లి యగస్త్యుండు రాజులకు మృగవధము దురితంబునంబారయ నేరదని చెప్పినను.

క. కుంటిం దెవ్వులుంగొంటుం, బెంటిని బెనఁగొన్నదాని • వెఱఁ బడుదానిం

గంటకు మొనసినదానిం, గంటకుఁ డై మృగము నేయఁ గా దనరె బుధుల్.

85

చ. హిమకరుఁ డాదిఁగా జగతి • నెన్నిక కెక్కినభారతాన్వవా

యమునఁ బవిత్రజన్మమున • నై సరనాథుఁడ నై వనేను ను

త్తము లగుపూరుముఖ్యుల నుదారయశస్సులఁ బోల నేర కీ

కృమమున సంచరించుచు నకార్య మధర్మము నేయఁ బోలునే.

86

ఉ. అక్కట ధర్మమూర్తి యనఁనై తగువానికిఁ బుట్టి బాల్యమం

దెక్కినకామతాపమున • నెల్లెను దండ్రి తదీయజాయయం

దక్కఁమలాక్షుఁడే యుగఁగి నై నఋషీంద్రున కేను బుట్టి యీ

చక్కి సశించితిఁ వ్యసనసంహతి సంహృతమానసుండ నై.

87

చ. వ్యసన మశ్రశాత్రవ మవశ్యము దాన నశించు మానవుం

డనమయమంది నే నిక గృహస్థసుఖంబుల నుజ్జగించి యే

వ్యసనములందును స్మనము • వాఱఁగి నీయక మంచిచెడ్డలు

దు సమగతిం గ్రహించి నిలుతుఁ భయదురస్థానునర్తి నై.

88

—••• పాండురాజు ప్రవ్రజితుం డయి శతశృంగమున కేగుట. •••—

వ. అని వగచుచు విరక్తుం డయి సర్వసంగములు విడిచి సర్వభూతసమచిత్తుండనై ముని
వృత్తి నవలంబించి వసంబుల నాకలంబుల నుదరపోషణంబు చేసికొనుచు బ్రహ్మ

సందర్శనైకపానపరివశుండ నై కాలంబు గడచెదం గాక యని నిశ్చయించి కుంతీ

మాద్రులం జూచి మీరు కరిపురంబున కరిగి నాతపోవృత్తి నునికి సమస్తబంధుజనం

బులకుం దెలియఁ జెప్పనది యనిన వారును.

89

తే. అర్చుఁ డై యున్నఁ బతి తాను • నార్త యగుచు

ముదితుఁ డై యున్నఁ దానును • ముదిత యగుచుఁ

జ్యోషితుం ధై నః దాః జిక్కి , పొల్పు వినునుః

జచ్చినను జచ్చునది కాదె • సాఫ్తి యనఁగ.

90

మ. సుగ మైన న్మతి కష్ట మైన సతికీ • జుట్టుంబు పాఠేఘండే

యగు లోకంబును వానితోడిద హృదీశా మేము నిఁ బాసి పో

నగునే చత్తుము గాక మమ్ము విడకీ • వారణ్యధర్మంబు లం

దఁగ నెప్పుం దపియింప నెప్పు వ్రతముం • దాల్పంగ నొప్పుం గదే.

91

వ. అనిన వారివృథనిశ్చయం బెఱింగి కురుపుంగవుం డట్లేని మీరు నాయొద్దన యం

డుఁ డేను వానప్రస్థాశ్రమంబునఁ గండమూలఫలాశనుండ నయి తపించుచుఁ

గాలంబు గడపెదం గాక యని.

92

అతిజగతి. పుడమివేల్పుల కెల్లవిభూషణంబుల్, విడిచి యిచ్చి మఱిం గలవిత్త మెల్లఁ

ముడిచి బంటులచే నిడిపుచ్చె వీటఁ, విడిసి యుండెనున్నకుఁవేడ్కఁ తోడఁ.

వ. మఱియు నిట్లు రాజలంఘనంబు లగు చూడామణీహ్లాంగదకుండలంబులం దీసి తన

యన్న కిచ్చుటకుం బరిచారకులచేతి కిచ్చి పాండురాజు ప్రసన్నతుం డయ్యె నని నాగపురం

బునం జెప్పుచురుగాక యని వగచువారి సంపిపుచ్చి తాను దనయోమామణులతోఁ

దపోవేషం బవధరించి శీతవాతాతపసహంబును ననవేక్షితక్షుత్పిపాసాతురుండు

నై కదలి యుత్తరాభిముఖుండై నాగశైలచైత్రధకాలకూటాదులం దాఁటి హిమ

వంతం బతికమించి గంధమాదనంబున విశ్రమించి యింద్రద్యుమ్న సరోవరంబునం

గృతిన్నానుండై హంసకూటంబు గడచి శతశృంగంబుఁ జేరి తమత్రగభాగంబున

సిద్ధిచారణసంఘంబులం గలసి శుశ్రూష చేయుచు నహంకారమమకారంబు లడం

చి యింద్రియంబుల నిగ్రహించి ఘోరతపంబు సేయుచు నెక్కదర్శవ్యంబున దేవ

లోకంబుల కరిగెనుదేవర్షి గణంబులం గాంచి మీ రెందుఁ బోవుచుంటి రని యడి

గిన వా రతనికి ట్లనిరి.

94

—◆◆◆ పాండురాజు ఋషిగణంబులం గాంచి సంభాషించుట. ◆◆◆—

తే. నేడు సత్యలోకమున మునివ్రవరులు, దేవతలు పితృదేవతల్ • దేవదేవుఁ

డైనపరమేష్ఠిసన్నిధియందుఁ బెద్దసభఁ బాసఁబైద రది చూడఁ • జనుదు మేము.

వ. అనిన నతండు తాను నలఁ బో వారి ననుసరించి స్వర్గమార్గంబున నిర్గమింప నెంచి

దేవీసహితుండై యుత్తరాభిముఖంబు వట్టి కొంత చనుదెంచువానిం గాంచి ఋషు

లి ట్లనిరి.

96

వీ. ఇట నుండి మీఁదుగా , నేగుదు మే మివె, గిరు లేరికిని బోవఁ • దరము గాడు

వేనవే ల్దివ్యవిమానంబు లిం దందుఁ, దిరిగెడు నుండొంటి • నెరిసి కొనుచు

దారుల గెల్చి సర్వవసుఁభారము న్నిజబాహుపీఠిఁ ద
 ద్భూరిభరంబుఁ దాల్చి ఋభుఁపుంగవుఁ డోయన నేల మేలుగఁ. 116

ఉ. దిగ్విజయంబుఁ జేసి తనఁ తెచ్చినపెచ్చినరత్న రాశి ఋ
 త్విగ్వరకోటి కిచ్చి పృథివీధవుఁ జాతఁ డొనర్చె యాజకుల్
 భృగ్వసితాదు లెన్నఁగ నఁనేకము లధ్వరిము ల్మహాయశో
 ధుగ్విధులఁ బిఙ్గాజనకుఁ • డో డని వీడనిపేరు వొందఁగఁ. 117

ఆ. అతఁ డొనర్చినట్టిహయమేధమున నిండుఁ,దొట్టివేల్పు తెల్లఁతోడ దేవ
 మునులు గలయ వచ్చి • మనమున హర్షించి, సోమ మాని చనిరి • భూమినాథ.

క.*అతినికి సతియై కాక్షీ,వతి భద్రాఖ్యం దలిర్చుఁవనితామణి తా
 రతివోలె రూపసంపద, నతికికొనెం బతికి మేని • కగ్గునీడవలెఁ. 119

వ. వృషితాశ్వుండును రూపయావనసంపన్న యగునట్టి న్నింగియందుఁ గామ
 సంపన్నుఁడై రాజయత్రింజేసి యచిరకాలంబున ననపత్యంబుఁ కై కాలధర్మంబు
 నుండె నంతి. 120

ఉ. భద్రయు భద్రమూర్తి యగుఁభర్తృశవంబును గొనిలించి దుః
 ఖద్రీవమాసనంబునను • గ్రమ్మఁగ నెమ్మది వీడి యేడ్చె న
 చ్చిద్రగతిఁ దిగు ల్లానఁగ • సిల్లన నానమయంబునందు ని
 ర్నిద్రకృపాఁసంబున మునిప్రవృత్తుం డతఁ జాశవంబునఁ. 121

వ. అంతర్హితుండై కాంతా! సంతాపింపకుము నీకు నావలన సంతానంబు లభించు
 ననిన నామెయు బుతున్నాతయై. 122

ఆ. పతిశవంబుమీఁదఁ • బడి రాసికొనుడుఁ ద,త్కర్మమునను ముగురుఁఘనులు సాఖ్య
 లును నలుపుకు మదుఁబిలును బుట్టి రానతి,కెల్ల రా ననంగ • నిభపురీశ. 123

క. నీవు నేను తపోబలమున, దైవానుగ్రహముకలిమిఁ • దనయులఁ బడయం
 గా వలయు సతులయం దన, దేవురుపడి పాంశురాజు • జేవికి ననియెఁ. 124

క. అమరోపముఁ దావృషితా,శ్వమహీపతి వానిఁ బోలఁ • జూలుదు రటవే
 మముబోంట్లు దాని విశువుము, విమలమతి న్నాదుమాట • విను మని మఱియుఁ.

మ.†బుతుకాలంబులఁ దొల్లి కాంతలు సుతఁప్రేమఁ బతుల్ పోషిత
 సితి నుండం బరపూరుషుం గలయుటల్ • సిద్ధించెడిఁ దాని ను

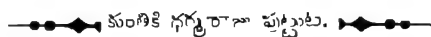
* కాక్షీవతి = కక్షీవంతునిమాత. ఈమె మగనిశవమువలనఁ గొడుకులఁ గాంచినది. ఇది మిక్కిలి

చిహ్నము. † అనుత = అతిమొదలు.

ధర్మః శుద్ధాలకుశ్వేతకేతుః డడఁచెన్ ♦ ధర్మంబుగా దంచు నా
 సుత స్వాతంత్ర్యము స్త్రీల కట్టి దుడిగెన్ ♦ జూపట్టె బాంబులున్. 126
 తే. అట్టిమర్యాద జగమునం ♦ దయ్యె గానఁ, బతి నియోగింప కెద్దియు ♦ సతి పానిర్ప
 గలుష మగు సట్లు పతినియో ♦ గంబాసర్ప, కునికియును దోషమనుచును ♦ మనువుపలికె.

మ. * కనుగో ధర్మపు గాన నెందు దోలుతన్ ♦ గల్పాషరాదుండు పం
 చినయంతి స్మదయంతి యన్ మగును వానిపోగ్రజేజంబున్
 జను మెన్నం గనె సత్మకుం దలఁప సన్మజ్జస్మ మిట్లే ధర్మ
 గొనియాడం బడె గానఁ బుత్రుఁ గని నాకుం గూర్చివే లోకముల్. 128

వ. అని ప్రార్థించిం బ్రసన్నవదన యై గొంతి సంతానాచేక్షం జనునెనిసి దుర్వాసుం
 డిచ్చిసమంత్రంబుప్రభావం బెఱింగించి నా కెల్లవేల్పులును సనవద్దులు నే నిపు డే
 వేల్పు నారాధింతు నాన తి మృనిన నెంతయు సంకోషి శివాంతం డై శిరిసిపౌ
 త్త్రండు నిజకాంత కిట్లనియె. 129

ఉ. ధర్మపునందు లోకము నుతం బగుఁ గావున ధర్మమూర్తి నా
 ధర్మః దలంపు మాతఁడ బుధప్రకరంబుల బెద్ద తద్దయన్
 ఛార్మకుఁ శుద్ధవించెడు సన్మవిధు ల్బుకెయిండు నిధర్మ
 ధర్మజ్ఞకారణంబునన ♦ నాకు లభించెడు నూర్వలోకముల్. 130

క. అని మగఁ డాక్షాపించిన, వనిత సమస్కృతి పానిర్ప ♦ వలగొని పతికిన్
 ఘనుఁ డాముని కిరుణించిన, మను వారాధించి తలఁచె ♦ మన

గీ. కుంతి సంతానకాంక్షఁ గృతాంతు సంతి, రింగముసయా
 చేయునప్పటి కొకి యేడు ♦ సెల్లె గర్భి మన

వ. అంత నాసమవర్తియు యోగమూర్తిధరు
 మానం బెక్కికొని కుంతి జపించు వోటికి వ
 మనినఁ గుంతియు.

క. పుత్రుని నొసంగుము నా కో, మిత్రాని
 ద్గాత్రం బంటెను దానం, బుత్తర

మ. † జనియించె స్వరపుత్రు డై
 బాసరన్ బూష తులాయ

* అశ్మకుడు:—అశక్తు

బును బూర్ణం బగునత్తిథి బగలు పెంపుం గాంచి తా నప్తమం

బన మే తానభిజన్మహూర్తమునయం , దాధర్మ్యసంశంబునన్.

135

క. పృథ గన్నపుత్రుఁ డీతఁడు, పృథివీశుం డగును ధర్మభృత్యులలోన్

బృగు వగు యుధిష్ఠిరుం డనఁ, బృథితుం డగు ననుచు నభివాణి వచించెన్. 136

మ. శతశృంగాది మెలంగుసంయమివరుల్ , సంతోషితస్వాంతు లై

సుతుఁ డప్పాంతున కుద్భవిల్లె ననుచుం , జూడంగ నేతెంచి సం

సితధర్మస్థితి జాతకర్మవిధుల్ , జేయించి ధర్మాత్మజున్

శ్రుతిసారోక్తుల ధర్మమూర్తియ యటంఁచుం జేసి రాశీస్సులన్.

137

వ. ఇట్లు ధర్మపుష్కోదయంబున సత్యంతాసందమగ్నంతరంగుండై పాండురాజు సుఖం

బుండై నంత సక్కడ.

138

—♦♦♦ దుర్యోధనాదులజననము. ♦♦♦—

శు. ధృతరాష్ట్రుం డటు కూర్చుత్తమ్ముడు విరక్తిం జెంది సర్వస్వమున్

ధృతి వర్జించి సతీసమేతుఁ డగుచుం , దీర్ఘాటవిం జూచ్చి యా

శతశృంగాద్రీకి జేర బోవుట భటుల్ , సాక్ష్యంబు సెప్పంగఁ దా

నతిదింతాకులచిత్తుడై వగచి రాజ్యం బేలు చున్నంతటన్.

139

సీ. ఒకనాఁడు గాంధారి , యువచార మొసరింప, వ్యాసుండు దానికి , వర్ష మొసంగె

దత్త్రసాదంబునఁ , దరుణి గుర్విణి యయ్యె, ధృతరాష్ట్రునిలన న, ద్భృతము దోచ

రెండువర్షంబులు , నిండుగా నీ ర్మోసె, గాని క్షాఁ బ్రసవింపఁ , గలుగ దయ్యె

గు డానుబంధిత్తి , కృపణ యై యేరాలు, కొడుకు గంటకు లోనఁ, గుమిలి కుమిలి

కొనరించుకొనె నంతఁ, జితికి మాంసవేళి , చిద్రుప లగుచు

గుగ దాని, నెఱిగి వడిగ వ్యాసుఁ , డేగుడెంచి. 140

బోలునే చాలు నీ

నే , నిమ్మాంసవేశి సుర

న , జెల్వారుసంతాన మై

జేండ్రంబు లే దింతయున్.

141

బలు దెప్పించి చల్లుటయు నంత నది

డంబు లయ్యె నవి యెల్ల వేర్వేల

కు మిందు నూర్పురుపుత్రులు

నొక నిర్లమించె నంతఁ గొంత

142

త. పృథకుండంబులను సురక్షితముగఁ బాసరించుచుండఁ జెన్నలరారె
ధృతరాష్ట్రుని కగ్రసుతుం, ఉతనికి దుర్యోధనాహ్వానము జతపడియె. 143

మహాస్థగర. విరతోల్కాపాతకోటల్ • విరిసె నభమున • స్వీచె బెందూళిగాలుల్
శ్రుతిభేద్యంబై పిశాచానురభరవ మస్తోక మయ్యె న్విజల్ల
ద్యుతిరితిం గూసె రాబంధులు దిరిగె బురిక • దోచె జెంగావి నింగిక
హుతభక్త జంబు మాసె • హుతము లుడిగె దుర్యోధనుం పుద్భవిల్ల. 144

తే. అట్టి ఘోరనిమిత్తముల్ • పుట్టినపుడు, రాసభారావమునఁ బుట్టునానుతు విని
బెగడి మచి నాంబికేముండు • భీష్మవిదుర, ముఖ్యులను విప్రముఖ్యులఁ • బాసరె బిలిచి.

చ.* అవశకునంబు లయ్యెడి మదాత్మజుపుట్టినవేయందు బాం
ఉవులు యుక్తిరుండు జననంబున వీనికి బెద్ద గావున
ధ్రువముగ రాజ్య మేలుటకుఁ • దూకొను శంకకుఁ జోల లే దిట్ల
భవిఁ దదంతరేశ్వరరఁ • బాంతునొ వీ డని సంగయించెదక. 146

వ. అరిసి వక్కానింపుం డనిన వారి ట్లనిరి. 147

మ. ఇవి ఘోరంపునిమిత్తము లైలియఁగా నివ్వేళ జన్మించువాఁ
ఉవు వంశాంతకుఁ డై ధ్రువంబుగ సకేంద్రా వీని వర్జించులే
తవుఁ దచ్చాంతిని గోరెనేని శతపుష్త్రప్రాప్తి నీ కాను బా
మృవలక వీచుము వీని నొంటి గులరాజ్యక్షేమ మాశించుచుక. 148

తే. కులమురక్షింప నొక్కనివలయు విషవఁ,గులము విడదగు గ్రామంబు నిలుపుసాంతు
గ్రామము స్వీడఁ దగుదేశంరక్షకొఱకుఁ,బృథవి యెల్లనాత్మార్థమైవిడువఁ దగును 149

వ.† అని ధర్మశాస్త్రంబు గల దని పలికిన విదురాదులపలుకులు ధృతరాష్ట్రుండు
మోహంబున విన నోప కుండె నంత నాదుర్యోధనుండు పుట్టిన వెనుక నాఘు
బులనుండి క్రమక్రమంబున నొక్కమాసంబులో దుశ్శాసనుడు దుస్సహ
లుఁడు జలసంధుడు సముఁడు సహుఁడు విందుఁడు సనువిందుఁడు దుష్టుఁడు
హువు దుష్ప్రధర్మఁడు దుర్మర్షఁడు దుర్మఖుఁడు దుష్కర్మఁడు కర్ణుఁడు పి
వికర్ణుఁడు శలుఁడు సత్త్వఁడు సులోచనుఁడు చితుఁడు
చారుచితుఁడు శరాసనుఁడు దుర్మదుఁడు దుర్విగా
నూర్ణనాభుఁడు సునాభుఁడు సందుఁడు నుప
నువర్ముఁడు దుర్విమోచనుఁడు సయోబా
చిత్రీకుండలుఁడు భీమవేగుఁడు భీమబా

* తూకొను = పూను. † ఈ

బును బూర్ణం బగునత్తిథి బగలు పెంపుం గాంచి తా నష్టమం

బన మే లానభిజన్ముహూర్తమునయం • దాధర్మసంశంబునన్.

135

క. పృథ గన్నపుత్రుఁ డీతఁడు, పృథివీశం డగును ధర్మభృత్తులలోన్

బృథు వగు యుధిష్ఠిరుం డుండ, బృథితుం డగు ననుచు నభ్యువాణి వచించెన్. 136

మ. శతశృంగాది మెలంగునయమివరుల్ • సంఖోపితస్వాంతు లై

సుతుఁ డస్వాంతున కున్భవిల్లె ననుచుం • జూడంగ నేతెంచి సం

సిద్ధిస్థితి జాతకర్మవిధులన్ • జేయించి ధర్మాత్మజున్

శ్రుతిసాహిత్యుల ధర్మమూర్తియ యటంచుం జేసి రాశీస్సులన్.

137

వ. ఇట్లు ధర్మపుత్రోదయంబున నత్యంతానందమగ్నాంతరంగుండై పాండురాజు నుఖం

బుండై సంత సక్కడ.

138

—♦♦♦♦♦ దుర్యోధనాదులజననము. ♦♦♦♦♦—

మ. ధృతరాష్ట్రుం డటు కూర్పుతమ్ముడు విరక్తిం జెంది సర్వస్వమున్

ధృతి వర్తించి నతీనమేతుఁ డగుచుం • గీర్ణాటవిం జొచ్చి యా

శతశృంగాద్రక్షి జేరఁ బోవుట భటుల్ • సాక్ష్యంబు సెప్పంగఁ దా

నతిచింతాకులచిత్తుండై వగచి రాక్ష్యం బేలు చున్నంతటన్.

139

నీ. ఒకనాఁడు గాంధారి • యువచార మొసరింప, వ్యాసుండు దానికి • వర్ణ మొసంగె

దత్తసాదంబున • దరుణి గుర్విణి యయ్యె, ధృతరాష్ట్రునిలన నద్భుతము దోస

గొండువర్ణంబులు • నిండుగా నీ గోసె, గాని తాఁ బ్రసవించె • గలుగ దయ్యె

ఈ జానుబాన్తి • కృపణ యై యేరాలు, కొండుకు గంటకు లోనఁ గుమిలి కుమిలి

గొనరించుకొనె నంతఁ జితికి మాంసపేళి • చిద్రుప లగుచు

గుగ దాని, నెఱిగి వడిగ వ్యాసుఁ • డేగుకెంచి. 140

బోలునే చాలు నీ

నే • నిమ్మాంసపేళి సుర

• జెల్వారునంతాన మై

జేంద్రంబు లే దింతయున్.

141

బలు దెప్పించి చల్లుటయు సంత నది

డంబు లయ్యె నవి యెల్ల వేర్వేట

కు మిందు నూర్పురుపుత్రులు

నొండు నిర్లమించె నంతఁ గొంత

142

సుషేనుడు కుండధారుడు మహాదారుడు చిత్రాయుధుడు నిషంగి పాశి బృం
 వారకుడు దృఢవర్మ దృఢక్షత్రుడు సోమకీర్తి యనూదరుడు దృఢసంధుడు జరా
 సంధుడు సమడు సువాక్కు సుగ్రశ్రవుడు సుగ్రసేనుడు సేనాని దుష్పరాజయుడు
 సహజాత్ముడు కుండశాయి విశాలాక్షుడు దురాధరుడు దృఢహస్తుడు సుహస్తాడు
 వాతవేగుడు సువర్చసుడు ఆదిత్యకేతుడు బహవీశి నాగదత్తుడు సగ్రయాయి
 కవచి క్రధనుడు కుండుడు ధనుర్ధరుడు సుగురు ధీమరుడు వీరబాహువు సలో
 లుపుడు సభయుడు శౌద్రకర్ముడు దృఢరథాశ్రయుడు ననాధృష్యుడు కుండభేది
 విరావి ప్రమథుడు ప్రమాధి నీరఘోముడు నీరబాహుడు పూర్వాధోరనుడు కనక
 ధ్వజుడు కుండాశి విరజనుడు ననునూర్వురుడుకులును దుస్సల యనునొక్క
 కూతురును బుట్టి రంత.

150

చ. *తనసతి గర్భభారముఁ బదయు గాసిలునట్టిపట్టునన్

దన కుపవారము ల్బలుపుదాని నొకానొకవైశ్యకస్యకం

గొని ధృతరాష్ట్రుఁ డత్తరుణిఁ గోరికఁ బొందెను దాని కాశర

త్తునన యుముత్తునాముడు సుత్తుం డొదవన్ గరగాన్వయాభ్యుజ్జై.

151

వ. ఇట్లు పుట్టినయుయుత్పుండు దుర్యోధనున కవరజుండును దుశ్శాసనాదుల కగ్రజుండు
 నయ్యె ననిన జనమేజయుండు వై శంపాయనుం డాచి.

152

మ. ఘనుఁ డావ్యాసమహర్షి హర్షమున మున్ గాంధారికి నున్నదృవే

తనయు ల్లల వరం బొసంగి శతధా తన్నాంసఖండంబులన్

దనరం జేసె నటంచుఁ జెప్పితివి కన్యం జెప్ప లెట్లైతి య

ను గౌతూహల మయ్యెడి నివనగ నా కిప్పట్టుసం జెప్పమా.

153

నరం డతని కిట్లనియె.

154

మ. యుండు పడఁతిగర్భముచుండి, పడినమాంసవేళిపయి జలములు

ఖండములుగ నులిపి కుండమ్ముల, వేటు వేటు లెక్కవెట్టునపుడు.

155

గాంధారి మహమ్మనం దలచె నానొకలృ మిడతీ నీ

తికామ

శత మా నామిడ నొక్కర్త స

డ నానోము ల్బలించు నగ

ని యెంతే నంతనం బండుచున్.

156

157

- ఆ. శతము లెక్క వెట్టి ♦ ఘృతకుండములఁ బెట్టి, మఱియు నెకటి మిగుల ♦ మగువఁ జూచి
 నీదుతలఁపుకలిమి ♦ మీఁద నింకొకకన్య, పుట్టఁ గల దటంచు ♦ మునివరుండు. 158
- వ. మఱియు నొక్కకుండంబుఁ దెప్పించి యం దామాంసఖండంబు వెట్టి చనియె నదియె
 దుస్సల యై పుట్టి కాలాంతరంబున సింధుదేశాధీశ్వరుం డగుజయద్రధునకు భార్య
 యయ్యె సంత నట శతశృంగంబున. 159

—♦— వాయుప్రసాదంబున భీముఁ డుదయించుట. —♦—

- ఉ. ధర్మజ్ఞఁ గన్నతండ్రి ప్రముదంబున నెక్కెడఁ గుంతిఁ జూచి యో
 నిర్మలగాత్రి పుత్తుఁ నెకనిం గనఁ గోరిక దీక్ష దయ్యడిక
 గర్మకుని న్మహాబలు నిఁక న్మఱియొక్కనిఁ బ్రాణికోటికి
 శర్మకుఁ డమ్మహాబలునిఁసత్కృతచేఁ గలిగింపు మింపునక. 160
- క. కరునలికిం బుట్టినయ, వ్యరతనయుఁడు వీరలోకఁ వందితుఁ డగుచుక
 గురుకులరక్షకుఁ డై సృష్ట, వరవరదుం డగు జితారిఁవర్ధుండు నగుక. 161
- క. అని పలికిన వనజేక్షణ, మరమున హర్షించి మించి ♦ మంత్రపరనముం
 బొసరించి వాయుదేవుని, బ్రహ్మతించుచుఁ బిలిచి భక్తిఁ బ్రార్థించుటయుక. 162
- చ. *వడి గలజంకవారువము ♦ వాసిగ నేక్కి వగ్గఁ బ్రభంజనుం
 డడరుచువచ్చి కుంతిహృదయాఠ్ఠ మట న్నెఱవేర్చి పోయె న
 మృడఁతి యుఁ దత్ప్రసాదగరి, మంబున గర్భిణియయ్యె మానము
 ల్లడచినవెన్న నెక్కశుభ, లగ్నయుతం బగువాసంబునక. 163
- ఉ. భీముడు భీమవిక్రముఁడు ♦ భీమునిఁబోనిబలాధ్వనఁ డై సుతుం
 దామరుదంశ మూని ధర్మయందు జనించిన జాతకర్మముక
 భూమిసురుల్ వొనర్చి రట ♦ మున్న కడంగి వృక్షోదరుండుచుక
 భీముడు భీమసేనుఁ డని ♦ చే ర్ల శరీరిణి పెట్టె వానికిక. 164
- క. బుతుతఁడు పుట్టిననాఘిలఁ గడు నబ్బుర మొక్కఁ ♦ డయ్యెఁ గాంత కుమారుక
 దొడ నిడివొని యుండగఁ బెక్, వడి గాం డని వాలైకుంబు ♦ వచ్చెం బయికిక.
- నుగంధి. ‡ పైకి వచ్చు చుండునంతఁ ♦ బాండుభూవిభంబు పెం
 గాక దాని నేసి త్రోసి, కాచె గాంత సంతతిక
 వీక సంతలోనఁ గొంతి ♦ వీఁగి మ్రాన్పడంగ లో
 కై కవీరుఁ డక్కుమారుఁ డట్టె జాతఁ గ్రిందికిక. 166

వ. ఆబాలసాతంబునంజేసి తాలు చూళ్లం బయ్యె నది చూచి పాండురాజు విస్మితం డై
కొనుకు నెత్తిని సంతసించుచుండె. 167

క. ఇట మారుతి పుట్టినదిన, మట దుర్యోధనుడు పుట్టింపబడినం బా
క్కటి యయ్యెఁ గాని కతివయ్య, ఘటికలభేదంబు గలిగెఁ గాంబునకు. 168

వ. అంతం బాండురాజు జగదభినందితుం డగుమత్స్యకన్యనందనుండు తన కెట్లు పుట్టఁ
గలుగునో యని విచారించుచు మహాద్బలమంతనంబున దేవేంద్రు నారాధించు
వాఁడై కుంతికి జెప్పి తానును దీక్ష వట్టి యొక్కసంవత్సరంబు నియతప్రతంబునఁ
దపంబు గావించ వానవుండు స్రవ్యక్షం బై త్రిలోకవిజయుం డగుపుత్రుండు పుట్టు
ననిన సతిండు నిష్ఠాస్థితి యగు నని సంతృప్తుం డయి సతి కెఱింగించి తదర్థంబు
నియోగించుటయు సయ్యోగిని యోగీంద్రదత్త మంత్రప్రభావంబున దేవేంద్రు నా
మంత్రించుటయు సంత. 169

—◆◆◆ ఇంద్రప్రసాదమున నర్జునుం డుదయించుట. ◆◆◆—

సీ. గరుడగంధర్వశిష్యముఖ్య దేవతా, నరు లిరుగిడి బరాఁబరులు సేయ
నింబుగా సుసగాంనంబు గా నారద, తుంబురుప్రభృతులు వెంబడింప
రింభోన్మశీప్రముఁ గాంభోజములు సరి, రంభనాట్యారంభముం భజింప
దురిముసం దెగి స్వర్గపురగతు లగువీరి, పురుషవరుల్ తన, ననన నిలువఁ

తే. బంగుచింతామణిహరిభరముతోడ, గమ్ము గమ్మనుసారిజాతమ్ముతోడఁ
బ్రథితర్చువీరాజిత రథముతోడ, నెదుట సాక్షాత్కరించె నాత్రిదశవిభుడు. 170

వ. ఇట్లు సాక్షాత్కరించి కుంతిభోజాత్మజకు నాత్మజ ననుగ్రహించి స్వర్గమునకు నిర్గమిం
మించె సంతఁ దత్ప్రసాదంబున. 171

ఉ. ఉత్తరమాగ్గమధ్యగతి • నుండ గ్రహంబులు నాలు గుచ్చమం
దుత్తరిఫల్గునీప్రథమ హారను గౌరవవంశవర్ధనుం
దుత్తరకోసలభారణు • మున్నతతేజుడు సర్వరాజులొ
కోత్తరుఁ మధ్యవించె దివిజోత్తరునంశమునం గుమారుఁ డై. 172

వ. ఆసమయంబున. 173

సీ. వీడు శక్రాదుల • నోడించి ఖండవ, వనము వైశావనరాద్వైర మొనర్చు
వీడు భూతేశునితోడ డీక్షాని మెప్పు, నడసి పాశుపతాస్త్ర • మొడిసి తెచ్చు
వీడు దివ్యాస్త్రముల్ • గూడ దేవప్రీతి, గాలకేయాదులఁ • గూలఁ ద్రోయు
వీడు దిగ్విజయంబుఁ పోడిమి ధర్మజ, రాజసూయాధ్వర, రాజి ననుచు

అ. వీడు రిపులకుఁ దనఁవాఁడివోఁడిమిఁ జూపి, భూతత్వస్తి నేయు • భూతలమున
వీడు కార్తవీర్యునిను వచ్చుట నొప్పు, నద్దనుండు నాఁగ • నూర్చితుండు. 174

క. 'ని దివ్యవాణి గగనంబున నుండి వచ్చిచెఁ గుంతిభోజాత్మజకుఁ
వినుబడ విశదంబుగ సప్తవనదారవమ్మదుగభీరవాగ్గుంభసలఁ. 175

మాలిని. సురిలు విరులవాసల్ • సోస లై కుప్పఁగూరఁ
గురిసిరి ధర యెల్లఁ • దుందుభిభావన మొప్పఁ
బరఁగె దివిజకన్యావామలాస్యంబు లుర్వీ
సురివరపరమాశీఁస్సూక్తినాదంబు లెచ్చెఁ. 176

క. శతశృంగంబునకుఁ బ్రహసతులును దిక్పతులు ఋషులు • వసువులు దుద్రుల్
క్రతుభుజులు వచ్చి మెచ్చిరి, సతమఖసుతుఁ డదయ మ్రొసమయమునందుఁ. 177

క. దివినుండి పార్థ సరయుఁగ, భువికిం డిగినట్టివేల్పు, మూఁతల నెల్లఁ
బ్రవిమలమతు లచటిముని, ప్రవరులు మాత్రమ యెఱింగి • వడి రిచ్చెరువుఁ. 178

వ. పాంశురాజు నెట్లు మూర్తిత్రయంబుఁబోనిపుత్రత్రయంబు నడసి త్రిభువనరాజ్యంబు నడ
సిన ట్లులంబున సంతసిల్లుచుండి మఱియుఁ బుత్రలోభంబునం జేసి కుంతి కెఱింగించిన
నామె వాని కి ట్లనియె. 179

క. ఆపదలఁముగురకుఁ జైఁ, బాపలఁ గన వచ్చు సనుమఁ • బలుకం బడ లే
దీపయి సయ్యమ సైన్యరిజియై పంచముఁ గనినఁ జెలియ • నగు బంధక యై. 180

వ. అది యెట్టిది కావున ధర్మజ్ఞుండ వగునీ విట్లు ధర్మాతిక్రమణంబుగా నపేక్షించి పలుకుట
భావ్యంబు గా దనిన సతండు నొఁ గాత మని యుండె నంతి మాద్రియుం దనయందు
సంతానంబు లేమికి సంతరంబున నెంతయు సంతాపించుచు నొక్కనాఁ డేకాంతం
బున నిజకాంతున కి ట్లనియె. 181

—••••• మాదికి నకులసహజేవులు పుట్టుట. •••••—

మ. అకటా యే మని చెప్పదాన హృదయేశా నాదుసంతాప మే
నొకనో మైనను నోచనట్టిచెడు గై • యుంటిం గదా లొంటిపు
ట్టుకఁ గాకుండిన రాచకన్నె సయి గోమం జెంది ఘోరాటవిఁ
సుకముం గానక యుండియు న్వేతలకుం • జోపై ప్రవర్తింతు నే. 182

ప. అనిమఱియును. 183

శా.* ఏరా లక్కడఁ గాంచె బుత్ర శతకం • బీకుంతి నాతోడి దై
ఘోరారణ్యమునంద కుందుచును గో, ర్దు ల్దీర సత్పుత్రులఁ

నీరాజత్కృపఁ గాంచె మువ్వరఁ గన • నేనై నెందును గాక శో

కారణ్యానలపాత నైతి జనియున్ • వ్యర్థంబుగా నక్కటా.

184

వ. అని వగచుచుం గంట నీరు వెట్టకొనుచున్నమాది నూకార్చి పాండురా జిట్లఁ మ.

ఉ. ఇంతయు నే నెఱుంగుదు సతీ లలపోయుచు నుంటి నీకునున్

సంతతి గల్గఁ జేర్చి కొనఁసాగు నటంచును గాన సంతయుం

గొంతికిఁ జెప్పి నీకుఁ గొడుగుతో ప్రభువిరచెడుసట్లు చేసెదన్

జంతిల కుండు మానతియుఁ • జెప్పినచొప్పునఁ జేయ నొప్పెడున్.

1f

వ. అని యూజుడించి కుంతిం బిలిచి రహస్యంబున.

1i

చ. మడఁతిగొ నీవు మువ్వరఁ గుఁమారులఁ గంటివి గాని వెండియున్

బడయఁగఁ జిత్త మా నయిరఁ • బంసను ద ప్పని నిన్ను మాదికిం

గొడుకులమీఁదఁ బ్రేముడి యగుం గన నీ కది కూర్చుఁ గాన న

ప్పడఁతికినిం దయం గడుపు • పండఁగఁ జేయవె నాకుఁ బ్రీతిగన్.

1f

ఆ. అన్న కిష్కిసుతులయం దిర్విదవపాలి, కేని నోచ వలదె • నేను నృపతి

నెందఁ జై న నాకు • నికఁ జాలు సుతు లనుమాట లేదు సిరికి • లోటు లేదు.

1i

వ. అని కుంతి ననుసరించి నీవు నానత్యులప్రసాదంబు మాదికిం గలుగఁ జేయు మఁ

నామె సమ్మతించి సుమ్మికి మంత్రిోపదేశం చొనంగుటయు నామె తత్రుభావంబు

నయ్యశ్విదేవతలయనుగ్రహంబు వడసి.

1

క. సుకుమారులఁ గవలం గనె, సుకుమారాంగులను ద్దన్రజుల వారలకున్

నకులసహదేవు లనియెడుప్రకటితనామములు దివ్యఁనాణి పొనర్చెన్.

191

తే. పాండుపుత్రకు లొక్కొక్కఁవత్సరంబుగఁవపు గలిగి పుట్టియు వారు • గనఁగ నైదు

వత్సరంబుల వత్సలఁపిది సంద, అందమునఁ జందమున నొప్పి • రదృభృతముగ.

192

వ. ఇట్లమరవరప్రసాదంబున యుద్ధిష్ఠిరభీమాద్దససుకులసహదేవు లనునేవురం బడసి తనకు

దేవమాపు లగుపుత్రులు పొడముటకుఁ బాండురాజు పరిమానందభరితాంతరంగుడై

యుండె నంత.

1f

తే. బాలకులు వారు శతశృంగఁవర్వతమున, సెలరుఱుఱులకు వారిపఁత్నులకు నెల్ల

యెడల నల్లారుముద్దుగాఁ • గడిమి గలిగి, పెరుఁగుచుండిరి చక్కనిఁపెంపువలన.

194

* శ్లో॥ అనుసంవత్సరంజాతా ఆపిలే కురునందనాః

పాండుపుత్రాఽన్యగాఙంఠ పంచపంచసౌరా యన.

(సం.భా.)

- చ. ‡ మతియును మాదికై సుతులమాట వచించినపాండురాజు నే
 డ్దాటఁ గని కుంతి చాలు నిడక * దీనికి నిద్రలు పుట్టి రన్వలక
 మఱకువ నన్నుఁ గేరు నని, మానసమందు భయంబు పుట్టె నా
 నెత్తి చెడ కుండ నివ్వరము * నీ వొసగం దగు సంచు వేడెదక. 198
- వ. అనిన సతం డొగత మని యుండె సంత. 196

—◆◆◆ సంతయుతువర్ణనము. ◆◆◆—

- సీ. మావిపూఁడేనల * మత్తిలి యలిగాయ, కాళి సుస్వరముల * నోలిఁ బాడె
 శుకశారికాదినఁచచ్చునుసంతాననై, తాళికాళి ఘనశబ్దములఁ బలికె
 జగు రాని సొగ రెక్కి * చిరవంబున వనస్రియకోటి కామాఁగి * బ్రీతిఁ బట్టె
 జక్క లల్లార్చుచు * నొక్కొంటఁ గొలఁతుల, హంసకాంతాళి నాట్యరీతి లాడె
 తే. సట్టియామని సంతన * మావహిల్ల, మచ్చుఁగోతాహజనకుండు * మాధప్రండు
 సొగసులకు నెల్లఁ దానక * మగుచు నెపుడు, వెలయుచున్నట్టివలఁజ్జీరి, బెండ్లియాడె.
 ఉ. కమ్మనిమావిపూవులకు * గాలువగట్టెమతేనె లాని జం
 జుమ్మని తేంట్లు వాడె గమ, సాం పలరార నిగుల్లు మేసి కో
 కొమ్మని గండుఁగోయిలలు * గూసెను జల్మలు గోరువంకలుకొ
 ముమ్మని మొనపండ్లు దిని * మొత్తముగా వగఁ బల్కె సత్తజ్జీక. 198
- మ. చిలుక ల్గోరలు తేంట్లుఁ గోయిలలును * జేగాబులుఁ బోలులుకొ
 బలగం బెల్లెడఁ జుట్టుపాటుకొన తేవం జల్మమా వెక్కిరి తే
 పులును న్నాపులుఁ దుంటవింటఁ బువుదూపు ల్లార్చి పూచిల్లుఁ దా
 చెలీకాఁ దామని తోడు సూప జగముం * జెండాడె నప్పట్టుచక. 199
- వ. అట్టిసకలశృంగారసమాగమం బగువసంతాగమంబునఁ బాండురాజు మానీసహితుం
 డై పర్యవ్రాంతోపవసశృంగారం బరయ సరిగి యచ్చట. 200
- ఉ. కారుమెటుంగుదీవ యు చొకాటపుమేలిపసిండిబొమ్మయో
 మారునిదీవి యో మరు లమర్చెమజాతిసుమంపుబంతి యో

‡ తా. పాండురాజు మతియును మాదికైఁ బుత్తులు పుట్టునట్లు చేయు మని కుంతిని గోరఁగా నామె పాండురాజుతో మాది కిడ్దిలు పుట్టిరి చాలును ఈవిధ నన్ను మించి నన్ను తిరస్కరిం చు నని నాకు భయము. (అనగా నొకమాటి కిడ్దిలు పుట్టిరి. మతియొకమాటి కిడ్దిలుపుట్టిన మాదికి నలుగురుపుత్తు లగుదురు, నాకు ముగ్గురే యని యభిప్రాయము.) కావున నాగొప్ప చెడకుండునట్లు నన్నిట్లు గోరకుండుట యనువరము నా కొసంగు మని వేడుచున్నదాన నని తాత్పర్యము.

కోరిక లూటఁ జేయుమరుఁకోల యొ లేక వసంతలక్ష్మి యో
నా రమణీయకాయరుచి , స ల్యగుచెల్వను జూచి మత్తుఁ డై . 201

క. కురుపుంగవుండు శాపము, పరికింపక మాదిరి వలదు • వల దనుచుండఁ
సరుకుగొని నిలక బలిమిఁ, మరుబారికి సగ్గ మగుచు • మానినిఁ గలసెఁ. 202

—◆— పాండురాజమరణము —◆—

క. హతవిధివోదితుఁ డై సర, పతి కలసినయంతమాత్రఁ • బ్రాణము విడువఁ
బతిఁ దాఁ నాఁగితి నిడివొని, సతి యేడ్చెం గురరి వోలె • త్కూతల మద్రువఁ. 203

వ. దానియూక్రందసధ్వని విని వెఱచబడి కుంతి కొడుకులతోడం బఱచి వచ్చి చచ్చి
పడి యున్నపాండురాజుం జూచి. 204

శా. హాహా చచ్చితి సంచు నాన్యపతిపై • సస్త్రహతోర్వీజ మ
ల్లూహింపం బడి యేడ్చి యేడ్చి తుద కయ్యో నాసవిత్రీ మహా
ద్రోహం బయ్యెఁ గదే సనుఁ విడిచి యీఁదుర్గంబు రాఁ జెల్లునే
దేహంబు నివ్విడ నీతఁ డింక మన మెంఁదేఁ బోయి జీవించుమో. 205

వ. అని మఱియును. 206

స్వాగతము. మాద్రీ లెమ్ము విడుమా జనభద్రుఁ, భద్ర మీసుతులు, బాలకు లెల్లఁ
భద్రకాలివలఁ • బార్ధిపురో నే, నద్రరాజమున • నాచుచునుండుఁ. 207

వ. అని యేప్పుచుం బలికిన నులికి మాద్రీ యిట్లనియె. 208

క. వల దుడుగు మన్న మిక్కి లి, బలవంతము చేసి యిట్లు • వడె నితఁ డకటా
తల వ్రాసె నిట్లు హతవిధి, తలఁగం జాలుదుమె మనము • తలక్రిం డైనఁ. 209

చ. తరుణి నితాంతికామపరితప్తను దృష్టి యొకింత లేనియీ
నరవరుచే వరింపఁ బడినం జెనుకొనను జూప నైనదు
శృంగితను బిడ్డలఁ మనుపఁ • జాలను గోఁక దీఱ వీనితో
నరగద నారితేజినగుఁగాఢ్యపు నీ విలుదీర్చు చుండుమా. 210

క. అని కుంతి మ్రొక్కి- కొడుకులకును దీవన లిచ్చి మాద్రీ • కువలయవతితో
మునికృతఘోరచితాగ్నిం, దను వెరియం జొచ్చి జేవఁసంబులు వాసెఁ. 211

—◆— పాండవులు హస్తిపురంబు సేదట. —◆—

మత్తకోకిల. అంత మూఁగినమాను లెల్లఁడు • నాసలీసుతపట్కముఁ
స్వాంతమందు దయారసం బొదఁవం గఁచుగొని పాండురా
జంతయు నివ్విడి కాలధర్మము • నందె నక్కట వీరి నా
దంతిపట్టణ మందుఁ జేర్చుట • ధర్మ మందుఁ దలంచుచుఁ. 212

వ. మాద్రీపాండులకళేబరశల్మలంబులు సంగ్రహింపకొని కుంతిని బాండ్లపులం దోడ్చొని
బయలుదేరి గురుజాంగలంబునకు వచ్చి పురద్వారంబు దటియం జొచ్చి తమరాక
భీష్మాదుల కెఱింగింపుఁ డని దావారికుల సంభవుచ్చుటయు వారును బేరొలగం
బున కరిగి. 213

ఉ. వేలకు వేలు చారులు • వేకవిదు ల్గును లేకుడెంచి యీ
హోలున కేము వచ్చితిమి • హోయి వచింపుడు పూరునగళభూ
పాలురతోడ నంచు మముఁ • బంచిరి పార్థివులొక వారు నే
జేలని తోడె మా కనుమఁ • జెప్పిరి యెల్ల కౌలుగువొప్పింక. 214

వ. అట్లు చెప్పిం బాచూశ్చర్యభరితాంతగం గులై భీష్మవిదూరమనై బాహ్లికధృత
రాష్ట్రులును దుర్యోధనాదులును సత్యవతీకాన్యాయాగంధారును మత్తయును గల
పారులును బురోహితపున్యత్తులై కదలి పురద్వారంబుకడకు నచ్చి ఋషిమూ
హంబులఁ గాంచి తలలు నంచి నమస్కరించి నివును భీష్ముండు వారి స్థలపాద్యా
దుల సభ్యర్చించి. 215

క. ఇదె రాజ్యం బిదె రాష్ట్రం, బిదె పరిజన మేము ప్రజలు • ఋషులారా యు
ష్మదధీన మనుమఁ బరికే, సదమలమతి నెల్లవారు • సమృద్ధ మగదన్. 216

వ. ఆంత నొక్క నృధతముం డగుచోధరుండు స్రత్యుత్థానంబు నేసి మహర్షులయ నును
తంబున భీష్మాదులతో నిట్లనియె. 217

తరువాత. వినరయ్య పాండుభూభిధుఁ డిటనుండి • వెడలి కాంతలతోడ • వేడ, మైబోయి
వఁ మెల్లఁ దిరుగుదు • వడి శతశృంగ, పద్వతంబున యందు, వానంబు చేసె
ఘటతపం బొనరించి • త్రైతంబులవరకరుణచే గుంతిక • గడపట మాన్రి
కిని మువ్వరను శుభా • కృతుల చిరువును • గృతులఁ బుత్రులఁ గలి • కృతకృత్యుడయ్యె.

వ. అని పాండవుల వేషేటం జూపుచు మఱియును. 219

నీ. ధర్మాంశజం డయి • ధర్మస్వరూపుఁ డై, జేజ్జునితఁడు యు • ధర్మిరుండు
పవనసంభవుఁ డయి • భువనస్తుతోజుఁ డై, వెలుంగొందునీతిఁడు • భీమసేనుఁ
డమరేంద్రజం డయి • సమరప్రసిద్ధుఁ డై, దుర్జయుం డగునీతి • డర్జునుండు
నాసత్యజనితుఁ డై • నవకోమలాంగులై, లలిమించువీ ర్నకు, లనమాదేవు

తే. లిండఱును వైదికాధ్యయ, నేర్దమతులు, భారతాప్తయభూషణల్ • భద్రయశులు
భీష్మవిదురుల కప్పన, వెట్టఁ వీరి, జెచ్చినారము మునుల మే • మిచ్చటికిని. 220

ఉ. ఏమిట వీరిఁ జెచ్చుటకు • నేమికతం బని యందు నేమొ మీ
భూమిధవుండు పాండుశృపంపుంగవుఁ డిందఱ నిందు జెట్టి తా

నామెయి మాద్రితోడ దివిజాలయ మేగెఁ జితాగ్ని వెట్టఁగా

నే మయినార మందుఁ బదుఁ నేడుదినంబులు దాటె నేటికిఁ.

221

చ. అని మతియు నీబాలకులం జేసొని కురువృద్ధులు రక్షింతురు గాక యని చెప్పి తా
ము తెచ్చినయస్థిపంజరంబుల వారికిం జూపి యివి మాద్రీపాండులశరీరంబులు వీనిం
గొని ప్రేతకార్యంబు ప్రవర్తింపఁ జేయ వలయు నని మహర్షు లంతిర్ధానంబు నొంది
రపు డెల్లరును బాండురాజమృతికిఁ బరివర్తింపఁబడుటఁ బరితపించుచుండి రంతి.

222

చ. పుమతిపోవ్రతంబులను , బాండుమహిపతి పంచదేవతా

వరవరసుప్రసాదవిభిఁవంబునఁ గన్నకుమారు లిప్పు డి

స్మరమున కేగుదెంచి రఁట , మాచ్చుటఁ నాత మటలందుఁ జొరు లొం

చొరులను బిల్చుకొంచుఁ జని , యొప్పుగఁ జూచిరి పాండవేయులఁ.

223

మ. ఉదితార్కాశ్రమతేజః లేగురును వీ , హాహింప దేవాంశజుల్

త్రిదశు ల్కాఁ టిమవంటికాంతి గలవాఁరిం గంటకుం జాలువా

కొదవ న్నింటిమె యిక్కు మూరులె సమస్తార్థిభరం బూఁగ జా

లుదు రాకారవిలాసహాసగరిమ , లోల్పలింప నిట్లాప్పునే.

224

చ. అని వార లెల్లరుం బ్రశంసించుచుండ ధృతరాష్ట్రుండు విదురున కిట్లనియె.

225

—◆◆◆ మాద్రీపాండులకశేబరములకు సంస్కారము చేయుట. ◆◆◆

చ. నగనగ నేటి కోవిదుం , పాండున కాతఁడు పుత్రవంతుఁ డై

తగి దివి కేగె నాతనికిఁ , దత్సతి మాద్రికిఁ బ్రేతకార్యముల్

తిగిలి పొసర్చు మెంతయు నుత్తంబుగ రాక్షసిభవంబు పేర్పడఁ

మొగి ధనుధాన్యము ల్పశుసమూహములుం దగు దాన మియఁగఁ.

226

చ. అని నియోగించి నెంతింపును.

227

మ. ప్రభుమర్యాదల కింతయేచియును లోపం బెన్న రాకుండఁ గా

విభవం బేర్పడఁ బాడె గట్టి యటపైఁ , బ్రేతాస్థులం బెట్టి పూల్

సుభగద్రవ్యము లంబరంబులు మణిస్తోమంబులుం గప్పి వం

శభవుల్ మంత్రులు నెత్త గొంచుఁ జనియెఁ , సంస్కారముం చేయఁగఁ.

228

మ. ఘనవాదిత్రము లెల్లఁ బోరుకొన వెన్కం జేరి పెద్ద ల్లవం

ధనముం జల్లును నుండఁ బొరులును వెంట నూర్చి శ్రౌతాగ్నులఁ

గొని ఋత్విక్కులు ముఁ జనఁ శిబిఁ బేర్చి నొప్పుగఁగాతటం

బునకుం జేర్చి పొసర్చి రెల్లకురుసోముల్ పైతృకం బంతయుఁ.

229

వ. ఇట్లట భీష్మాదులు పదిదినంబులుండి పాంచరాజునకు ధర్మోదకాదికార్యంబులు నిర్వహించి బ్రాహ్మణారాధనంబును దానధర్మంబులును సడిపించి తండ్రికై మెండుగ దుఃఖించుచుండుపాండవేయులఁ దోడ్కొని కరిపురంబున కరిగి వారి నూరార్చుచుండి రంత నొక్కనాఁడు కృష్ణుడై పాయనుండు వచ్చి యెల్లవారికిని దుఃఖోపశమనంబు చేసి సత్యవతికి రహస్యంబుగ నిట్లనియె.

230

చ. సుగ మిషమంచికాల మది • చూచుచు నుండఁగఁ జోయె నింక రాఁ దగినది చెడ్డకాల మతిదారుణ మారయ నాఁడునాటికిఁ బొగడఁగ నై సధర్మములు • పోవు సధర్మము తెచ్చు నుప్పిపై నగుటను తెల్ల బాసములయంద మెలంగుచు నుందు గమ్మనో.

231

ఉ. కూర్మరులు ధార్తరాష్ట్రు లతిఘత్నితచిత్తు లమైకవృత్తు లాచారవిహీను లార్యజను సంగవిగ్రహితు లాత్మవైరులుఁ వీరలకారణంబున భవించి బ్రభవించు నెగుల్ గులంబునఁ మీరలు దానిఁ జూడక గమింపుఁడు కానఁ దపింప నింతటా.

232

వ. అని యుపదేశించి చనిన సత్యవతి దాని భీష్మున కెఱింగించి తదనుమతంబునఁ గోడండ్రి దోడ్కొని తపోవనంబున కరిగి కాలాంతరంబునఁ గాలధర్మంబు నొంది వారితోఁ బుణ్యగతికం జోయె ననిట.

233

ఉ. ఆకురునాథునాజ్ఞ నిగమాంచితచౌలముఖోక్తసత్త్రియల్ గైకొని యొప్పి పాండవులు • గౌరవు లొక్కతెఱంగువార కా లోక మెఱుంగఁ దండ్రినుడిబోన మెలంగుచు నాటపాటలం దాఁక యొంత లేక కుతుకాకరు లై యిగురొత్తి రత్నజీక.

234

—◆◆◆ భీమనాథ్యక్షిణం. ◆◆◆—

మ. జవసత్వంబుల లక్ష్యభేదముల నిచ్చాక్షిణిడలక మేళియై పవనప్రదృష్టుఁ డెల్లరం గడచి దుర్వారాతిగర్వంబు పెంపు వడ నూర్చుర్చు నొక్కఁడైన దమయేపు ర్వేఱుకం డై బడి దపులం దోతకు నొక్కఁడై యునఁ బడుండ్రి న్నృపుదుండ్ర స్పృహక.

235

సీ. ఓల లాడెనువేళ నోలిఁ జెక్కండ్రఁడై నెక్కించుకొని నీర్లఁదక్క ముంచు బలుపురు చెల్లెక్కిఁ పంపు గోయుచు నుండఁబండ్లలో వడిఁ బడఁబాఁడుఁ దన్ను నెదుర నానుచున్న పడుగురితో నొందుగూతఁజేయఁ బడఁ గొక్కువెట్టుఁ జెక్కండ్ర సుదిటఁగొక్కులానుచు గాన, వెట్టివట్టులు వీల్చి • పిప్పివెట్టు

తే. నట్లు క్రిశించునపుడు బాంధ్యంబుకతన, ధార్తరాష్ట్రశతంబు నాంధూర్తు భీముఁ
డుదత్తిం జూపుఁ గాని దుర్బుద్ధిఁ గాదు, దాన బాధితు లైరి భూజానినుతులు. 237
వ. అంత దుర్యోధనుండు దుండగీఁ డగుభీమునకు సహంపం జాలక దురాలోచనం జేసి.

ఉ. వీఁడు మహాబలుండు పృథివీసలి వీనికి మాటు వన్నఁగా
నేఁడును లేఁడు సింహముఁకె త్రగు తేజన వీనిబారి నా
లోషలు నేను సిలు వడి • దొడ్డతనం బజీ త్రుంగ నయ్యె నీ
నాఁ వొకకాలరాత్రివనఁసంబుఁ జిక్కినయట్ల యయ్యెడిఁ. 238

తరలము. బలమదోర్ధతుఁ గుంతిమధ్యముఁ , బట్టి చాటుఁ జంపి దు
ర్బుని ధృతనూజ బల్లిని • బంది బంధితుఁ జేసి త
మ్ములను ప్రోలి నిరంకుశంబుగఁ • బొంది రాజ్యము సర్వభూ
తలము నేలెద నేన నాభుజుదర్ప మేర్పడ నేర్చునఁ. 239

వ. అని పాపాత్ముం డగునాదుర్యోధనుండు భీమునిం జరిం నిరంతరం బంతరం బన్వేషిం
చుచు నొక్క నాఁడు జలక్రీడార్థ మని గంగాకూలంబుఁ బ్రమాణకోటి యనుప్రదేశం
బుఁ బటకుటీరంబులు వేయించి స్రయాణంబు ప్రకటించె సంత. 240

—◆◆◆ దుర్యోధనుండు భీముని గంగలోఁ జ్రోముట. ◆◆◆—

ఉత్సాహము. తురుసుమారు లెల్ల సెటకుఁ • గోర్కి మీఱఁ జని జలాం
తరమునందుఁ జలులాడి • తారు ఛాతవస్త్రముల్
పరిగఁ దాల్చి మేనవి సంజఃపడఁగ సెలసి యుండుటఁ
వరుసగా గుఱుములను • బండుకొనిరి నిద్రమై. 241

మ. దివసాంతంబుఁ జలులాటవలనఁ • దేహాధికశాంతి రా
సపుటఁ నొక్కి ప్రమాణకోటికడ బంధాగ్రప్రదేశంబుం
బవనానాత్మభవుండు మే స్మృతిచి గుండ్లిట్టంగ నిద్రించె నె
త్తవుటఁ జల్లనిగాలి నోక సట దేహాయాసముం దీఱగఁ. 242

వ. తత్పూర్వంబున. 243

తే. ఖలుండు దుర్యోధనుండు విషాకలిత మైన, మద్యమును దెచ్చి త్రావించె, మఱుగు వెట్టి
దాన నిశ్చేతనుండు మరుఁత్తునుఁ డవును, చచ్చినట్టులు పడియుండి • శ్వాస మెడల.

వ. అనమయంబు సుయోధనుం వొడ లెటుంగనిభీమనేనుని బట్టి లతాపాశంబుల
సంటఁ గట్టి తా నాథలంబునుండి జలంబులం బడఁద్రోచె సంత నిస్సంజ్ఞం డగునాతండు.

చ. పడి పడుంత సజలముపట్టు మున్గి భుజంగవాసమం
దడరెనునాగులం దటియ • నయ్యవి యెల్లను జుట్టుముట్టి పె

స్వక విషదంష్ట్రం గజచే • వానిని జంగమ మైనదిద్విషం
బెడయఁగఁ జేసి వానిమెయి • కెక్కినస్థావరకాలకూటమున్.

246

ఉ. దానఁ బ్రబోధితుం డగుచు • ధర్మతనూజునితమ్ముఁ డంగమం
డై సగుణాతిబంధన మహంకృతి మీఱఁగఁ ద్రెంచి కించు లై
మేనికిఁ జుట్టుకొంచుఁ గడిమిం గొని యుండినస్వర్కటములన్
జా సడిచెన్ గరంబులను • జూచి యవక్రపరాక్రమంబున్.

247

వ. అంత హతశేషస్సంగంబు లెల్ల వానవోసముం డగువానుకెడికం బజచి యతని
వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించిన నారెండు సకలసరస్వతపగవృత్తుం డై యటఁ జని
భీమహర్షాక్రముం డగుభీమసేనుం జూచుచుండె నెప్పుడు.

248

తే. ఆర్యకుం డనునాగరా • జాత్మజార్యకృతు శూరుఁడు వానిఁగఁ గూర్చి రైస
గొంతకొడు కని భీముని • సంతసమునఁ గొంటిను జేర్చి వాసుఁగఁ గాంచి పలికె.

వ. వీడు నాదాహిత్రదాహితృండు కుంతిపుత్రుం డని తెలియఁ జెప్పిని విని నాగరాజు
ప్రీతుం డై వీనికి వలసించుతధునిగ్నసమూహం బొసంగునది యని నార్యకుం డతని
కి ట్లనియె.

250

—•— నాగరాజుకంఠున భీముడు సకపాసము చేయుట. —•—

చ. ఘనుఁ డగునీకు వీనియెడ • గూడ ముండినయేని వీరిన్
ధనములతోడ నేమిఁగి • కెక్కినవస్తులతోడ నేటికి
ప్రణవమలీ త్వదీయ మయి • భాసింబుచున్నది సుండమందు మే
ల్లని పదివేలయేలులబలం బిహసిధ్ధిసంబు దానినిన్.

251

క. తనియంగఁ ద్రావ ని మ్మని, మహమున సర్థించి నాడు, మనుమనికి బలం
బొసఁగూడఁ జేయఁ గోరుచు, వినుతించుచు నుంటి నిన్ను • విశ్రుతికఠేటన్.

252

ఆ. నాగరాజు దాని • కౌఁ గారి మనుటయు, నాగు లెల్ల స్వస్తి • సడప రిపుడు
ప్రాజ్ఞుఖంబుగాఁగఁ • బవనాశ్రయఁడు శుచి, యగుచుఁ గూరుచుండి • యానె రసము.
కే. పీల్చునకు నొక్క కుండ గాఁ • బీల్చి కుండ, లెనిమిదిటఁ దృప్తి గొనిభీముఁ • జనక మనఁగ
స్సువరదత్త మగుచివ్వ, శయపమందు, సాక్కుటను బంపకొని సుఖ, సుప్తుడయ్యె.

మ. ఇట దుర్యోధనుఁ డట్లువాయుసుతునిన్ • హీనాత్ముఁ డై త్రోచి నె
తట లోనం గృతకృత్యుఁ డైతి ననుచున్ • సంతోషముం బొంది వే
గుటయున్ భీముఁడు ముందు హోయె మన మేగుంబెండ్లిగా నిండ్ల కే
గుట మే లం చని చాటి భ్రాతృశతమున్ • గొందుం జనెన్ వీటికిన్.

255

తే. వేకువ మేలుకొని పాండవేయు లచట, భీమసేనుని గానక • బెగడువడుచు

సలుగడలు రోసి ధార్తరాష్ట్రులపలుకులు, విశ్వసంపుడు బ్రోలికి • వెడలిపోయి. 256

వ. ఉన్నయప్పుడు యుద్ధిసిరుండు.

257

ఉ. తల్లికి మొక్కి యోజుని • తమ్ముడు భీముడు కాన రాడు మే

మెల్లప్రదేశము లెవడకి • యెందును గానక యిందుఁ జూడ నొ

నుల్లముతోడ వచ్చితి మయో యిట నై నను లేడు వచ్చి తా

సల్లఁ బోయెనో యెచోకి • కై నను బంపితో నీవు చెప్పవే.

258

చ. అనుటయు డిల్లపోయి హృదయంబున నాయమ తల్లిడిల్లి నా

తనయ వ్యకోదరుం డిటకుఁ • దా నరుదేఁ డెట వోయె నొక్కొ నా

మనము తలంకుచుండె ననుమానము హెచ్చి పెరింగె వాని నీ

యనుజులు సీవును న్నెవడకి • యన్నము చేయుడు సత్వరంబుగఁ.

259

వ. అని పలికి విడుదుఁ బిలుస సంచి భీమసేనుడు గానంబడమి యెఱింగించి యి

ట్లనియె.

260

చ. ఖలుఁ డగుధార్తరాష్ట్రుడును • గంటికిఁ గంటక మట్లు భీమునిం

దలంచును రాజ్యలుభుఁ డగు • తా నెవ సిగ్గఁ జి యున్నసీమఁ దై

చలమున నుంట నెందులకు • సందియ మందఁడు చంపి యుండె నో

తలంచును నుంటి నాపుడును • దిత్వవిదుం డగునాతఁ డిట్లనుఁ.

261

శా. తల్లి తల్లడ మంద కాత్మిజుల మోదం బొప్ప రక్షింపు మీ

సల్లాంబు లెఱింగె నేని మఱియుఁ • బాల్కుండు వాఁ డేవఁగా

నుల్లంబగుఁ దలంచు నీకొడుకు లాఁయుష్మంతులం చెన్ని ము

నైలంబుగ బొసరించె వ్యాసముని దాని నివ్వశ్వసింపం దగుఁ.

262

వ. నీకుమారుండు నిరతన వచ్చి నీకు సంతోషంబు గూర్చి గలం డని చెప్పి నిజగృహం

బునకుఁ జనియెఁ గుంతియుఁ జింతాకులస్వాంతి యై నిజనిశాంతంబున వేగించుచుండె

సంత సక్కఁడ.

263

మ. రసహంబున నై సమత్తల జగత్ప్రాణాత్మజం డట్లు మే

నిసుమంతేని యెటుంగ లేక పడినట్లే పండి తా నేమనా

ల్లి సుం బిమ్మట నప్తమాహమున మేల్కొంచుం బ్రకాశించె నా

రస మెల్లం దగ జీర్ణ మై బలము వర్షింబందు వ్యాపింపఁగఁ.

264

క. నాగులు లేచినభీముని, యోగక్షేమముల నెరిసి • యోకురువర నీ

త్రాగిసనిధరనంబున, నాగాయులబలుఁడ వై మంసం గల వవనిఁ.

265

వ. అని మఱియును.

266

శా. నీకై శోకము నొందు చుందు రచట • స్మిత్రాతలు న్నాతయున్

మాకు నిందదవు మెక్కి పొమ్మనుచుఁ బ్రేమం దాస మాడించి లో

కై కేడ్వంబు విషాపహం బయిసరిఁజూబంధముం జేసి నీ

మాకాదుం డగువానికి న్లుచున దిఃవ్యాసంబు గల్పించియున్.

267

వ. మంగళాశాస్త్రప్రవచనంబులఁ బ్రహృష్టాంతరింగునిం జేసి సర్వాలంకారాలంకృతం

డగు నతని నాగలోకంబునుండి పై కెత్తుకొని వచ్చి తొంటివనంబున విడిచి చని రనం

తరంబ.

268

తే. లేచి భీముడు సలుగడ • సూచి పురికిఁ, బయన మై వచ్చి నల్లికి • నందంబు

సలిపి యన్నకు మ్రొక్కె తమ్ములను గ్రుచ్చి, కొగిటను జేర్చెనెంతయుఁగొతుక మన.

వ. వారును వానిం గొగిలించుకొని తమమందికాలంబుఁ బ్రశంసించుకొనుచుండి రిపుడు

భీమసేనుడు తనతిల్లికి నన్నదమ్ములకును దుర్యోధనుడు శ్చేష్టితంబును నాగలోకన

మాచారంబును జెప్పె నవ్వడు ధర్మరసయుం డివరమార్గంబు నెవ్వరికినిం దలియ నక

మీ రెల్లరు నేమట కుండ్రు గావుత మని ప్రబోధించి తాను వసతిమ్ములం గూడి యప్ర

మత్తుం డయి యుండె నంత దుర్యోధనుడును భీమసేనుఁపురాగమనంబునకుఁ జూ

పోవక పరితపించి కర్ణశకునిదుశ్శాసనాదులతో దురాలోచనంబు చేసి మఱియు సనే

కాభ్యుపాయంబుల నప్పొండవుల హింసించు దొడింగె నస్సడు.

270

—◆— దుర్యోధనుడు స్కాన్దములు. —◆—

చ. మఱి యొకనాడు క్రూరుఁ డగుఁమానవనాథుఁడు సంప సూతుఁ డిన్

గొఱకు మహాగ్రసర్పములఁ • గున్కిసభీముని సర్వసంధులన్

గజవగఁ జేసెఁ గాని యురంగంబులకోఱు వారిమేనిగో

లెఱుకఁగ లేక పోయెను బంపి జెదపుర్వులు గొట్టఁ జాలునే.

271

తే. కజుసంతస మేల్కొని • గాలికొడుకు, సమరి కడకాలఁ బాముల • సమయఁ జేసి

చటచ సజచేత సారథి • జచ్చె వాడు, ముక్కులను నోట నొత్తురు • గ్రక్క కొనుదు.

క. మరియొకనాఁ డన్నంబున, గురువిషముం గలిపి పట్టెఁగొరుసతి దానిం

గరువలిపట్టి మెసంగె నెదిర మమృతమువోలె నదియుఁ • జర్జిం బయ్యెన్.

273

వ. మఱియు నిట్లనేకవిధంబులఁ దమకు దుర్యోధనాదులు చేయునెగు లన్నియుఁ

బాండవేయు లెఱింగి లగ్గులని తలంచి వారిపై సమర్థం బూసక విరుదుండు చెప్పిన

చొప్పునం బ్రవర్తిల్లుదుఁ గురుపితామహుననుమతంబుఁ గృపాచార్యునొద్దఁ గౌరవు

లతో విలువిద్యం గజచుచుండి రనిన జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె.

274

ఆ. కురుకుమారు లెల్లఁ • బరమాస్త్రవిద్యలు, దోషఁ డనెడుగురునితోడఁ జదివి
రనుచు విందును గృపుఁ • డుఁగ నెవ్వఁడు మాకు, వానిచరిత డెలుప • నలయు నిపుడు.

వ. అనిన నైశంపాయనుం డిట్లనియె.

276

—◆— కృపాచార్యులస్మృతాంతము. —◆—

మ. తనరుం గౌతముఁ డ౯మునిందుఁడు శరదృష్టాంతము నా వానికే

దనయుం డమ్ములతోడఁ బుట్టి శ్రుతుల • స్వల్పింప కస్త్రాివలి

గనువేడ్కఁ దపమున్న యిందుఁడు భయాక్రాంతాత్ముఁడై తత్తపం

బును వారింపఁగఁ బుచ్చె బాపది య౯పూఁబోడి సన్న్యసిక౯.

277

సీ. క్రతుభంగంగఁ దానిఁ • గని శరదృష్టాంతము, మరసిజాహతుఁ డయి • తనువు మజుచె

సంత రేతఃపాత్ర • మగు బుజింగి యుగండు, విల్లమ్ములను విడి • వెడలి పోయె

నది శరస్తంభముంసం దొల్కి, ద్వివిధ మై, పుస్త్రాియఁ బుత్రియుఁ • బాడమి రిందు

సపుడు శంకనుఁ డట • కరుడెంచి వారిని, గొనిపోయి కృపఁ బెంచుకొనియె దానఁ

తే. గృపుఁడు కృపి యనుసేన్గి • య్యిరువు కొప్పి, రింగ నాశరదృష్టాంతము • నటకు వచ్చి

వారు తుంకన్నవా రని • గొరఁ జెప్పి, తనయు నుపసీతుఁ జేసె స • ధరణిసురుఁడు. 278

మ. విలసత్ప్రజ్ఞఁ గృపుండు విప్రులకడ • నే్వదంబులు న్నాస్త్రముల్

లలితాస్థాప్రతిపాదకంబులుగ నెల్ల న్నేర్చి విద్యాంసుఁ డై

నెలయం దండ్రికడం జశుర్విధధనుఁ నే్వదంబు సాంతంబుగాఁ

డలియ న్నేర్చి మూచుచుండఁగనెఁ బృథ్వీ బోల్చి నాచార్యుఁ డై .

279

మ. పితృపుత్రప్రతిమానుఁ డ౯ట నతనిం • బ్రేమించి పూజించి భా

రతవంశోత్తిరుఁ డై సభిష్ఠుఁ డటఁ గౌశ్రవ్రాతము న్వానితో

శ్రుతి మొప్ప నివలువిద్య నే్వఁ బనుపం • జల్గుం గృపాచార్యశి

క్షీతులై కారవపాండవుల్ దాలుత వానిం గాంచి గొక్కింతగ౯.

280

వ. మఱియును వారికి ధనురాచార్యుం డగుద్రోణునివృత్తాంతంబు నెప్పెడ విను మని

నైశంపాయనుండు వెండియు.

281

—◆— ద్రోణునివృత్తాంతము. —◆—

శా. సృద్వేషావరతాంతరింగుఁడు భరద్వాజుండు నా మాని గం

గాద్యారంబున కేగి న్నానము దగం • గావించుచుండంగ సం

పద్యామాక్షి యన౯ ఘృతాచి యటకు౯ • వియ్యాల్పికై రాఁగ నా

విద్యదృష్టందుఁడు దానిఁ జూచి విగళిండ్విద్యుం డనార్యుండు నై .

282

ఆ. ఆయ్యమోషు వీర్య • మరల చొక్కద్రోణంబునందు సంగ్రహింప • సంధుఁ బుట్టి
గురునియంశమును • వలముర్తి ద్రోణుఁ డ౯ బాలసూర్యుఁడొని బాలుఁ డొకఁడు.

తే. అలభరద్వాజుఁడు సఖుం • పై నపుషతుఁ, డనెపాంచాలపతి తుం • బుల గడంగి
మేఁకాద్యసంబుఁ • నై నశున్ల, పాతమును దనపదముఁ • బ్రీతి పెడఁచె. 284

వ. దానికేసి ద్రుపదుండు నా నొప్పుకొడుకు పుట్టి • వాని భాద్రాద్వాజునిచెంత నిడి స్వప్న
తుండు రాజ్య మేలం జనియె యెంత. 285

చ. ద్రుపదుండు ద్రోణుఁడను దమకుఁ • దోషును నీడయు నైఁగూని నె
ల్లపుడును గూడిమాడి వనులగుడు మెలగుడు నాట లొగుడు
క్షీణ లొకమొద మెక్కి యెక్కికంచముఁందుప మెక్కి ప్రాస్తలక
సుపరిచయంబునం జదువుచు న్వింశవిద్యలు కేర్చి కొక్కచోక. 286

క. పాలును నీల్లును గోతెం, బాలురు వా రెలరుఁపును • పలికెన్ ద్రుపదుం
డలిక నై పాంచాలము, లేలెమఱకె నీవ నాకు • హితుఁడవు మునియు. 287

ఆ. చేరు నాది కాని • తెలయంగఁ గాంచాలపతిని నీవ నీకు • వలసింట్లు
పుడునాడన్ మెల్ల • డపిగించి నె న్నేలు, మఱిగి యెక్కఁ మేలు • మఱవ నన్ని.

వ. అని ద్రోణుఁడు వాస్తవము కేసి కాగార్థింబు, ద్రుపదుండు పాంచాలదేశంబు
నకుఁ బట్టాభిషిక్తుఁడయ్యె నిట ద్రోణుండును దగ్గరి న్నర్హిభామరంబు నేసి నన్ని
నేకునివల నేరేదాగంబులును ధనుస్సేనుండు గొంచి నకునిదాస్యాపాంగతుం
డై త్రివ్రాహరంబు, గాగ్నేయూదిదివ్యాస్త్రంబులు ఎవరి కృతకృత్యులై కృపా
చామ్యునిచలియలిఁ గృపనిఁ బెండ్లియాడి దానియం గొప్ప కుమారునిఁ గనియె
సంధుడు. 289

క. అశ్వమువలె సతీరించె, శస్త్రద్రావయింఁ బుట్టినమయము, స్వే
డశ్వతామ యుండును, శాస్త్రనామంబు మిన్న • చకువుచు సలిపెక. 290

వ. ఇట్లు పుట్టుచి యై భరద్వాజుండును. 291

మ. ఇలు గేర్చు భరతు ధన్యా యగుచుం • బృద్ధిన్ ధం బిచ్చువా
రలఁ జెంతింపుచు సామరగ్ను విని హంసం బండి డెంతంబున
డెలియం బోయి మహేంద్రస్వతిమునం • దీపించు నాభార్గవుక
లలి విషించి సమన్యమించి పలికె • బ్రాధించి యధించుచుక. 292

క. భారద్వాజుడ నే సన్, నార్దావ మూడ సర్థిసంభృతతరి నీ
కార్యుంబుఁ బడయం, గా రామా! పచ్చినాఁడఁ • గడ నీకడకు. 293

వ. అనినం బరశురాముం డి ట్లనియె.

294

మ. ఎలమి రత్నము లాదిగాఁ గలధనం బెల్ల సమర్పించి వి
ప్రభు కీర్థాతల మెల్లఁ గశ్యపుచుకన్ ♦ ము న్నిచ్చితిం దాసధా
రలు వొంగన్ దపమున్ననాకడ శరీరం బస్త్రశస్త్రంబులుం
గల విం దేది యభీష్ట మో తెలుపు మేఁ గాదాడ నీ కచ్చెదన్.

295

చ. అసవును సస్త్రశస్త్రములయంతటిపాటిధనంబు లోకమం
దొనర దొకండు సర్వజగదున్నత దాని సనుగ్రహింపు నా
కని భృగురాముచేత మహిఁతాస్త్రములు న్వీలువిద్యయుం గ్రమం
బుచఁ గృతకృత్యుఁ డై పడసి ♦ పోయె ఘటోద్భవుఁ డింటి కంతటన్.

296

—♦♦♦ ద్రోణుని ద్రుపదుఁడు నిరసించుట. ♦♦♦—

క. తనబాలసఖుఁడు ద్రుపదుఁడు, మును చేసెను బాసకలిమిఁ ♦ బోషించెమఁ ద
న్నని సాంచాలము చని యాతనిఁ గని తనరాక దెలిసి ♦ తగ ని ట్లనియెన్.

297

ఉ. బాలసఖుండ సిన్నుఁ బెడఁ బాయక యెట్లు మెలంగు వాడ నీ
కోలి మహాహుఁకారిముల ♦ నుంజినవాడఁ గలావిశేషముల్
చాలఁగ నిన్నుఁ గూడి కలఁచిక్కి నెఱింగినవాడ నోయిసాం
చారుడ నచ్చినాడ నుడి ♦ సాగఁగ ద్రోణుడ న న్నెఱుంగుదే.

298

వ. అని పలికి ధంమవాంఛుం డై విను సహింపక ద్రుపదుం డి ట్లనియె.

299

ఉ. ఎక్కడివాడ నోరిధిఁ హీనుడ కాఱులు వల్కఁ జూచ్చి తీ
వెక్కడ నే ని దెక్కడ నయింప సఖత్వముఁ గొంట దెక్కడి
యిసువఁ దాతమ్య మొకఁయింత యెఱుంగక నేనకాడ నే
సక్కిట నన్వ మి మ్మనుచు ♦ నాడెను దొంగతెఱంగు దోపఁగన్.

300

క. బిచ్చపుబానితో నే, నెచ్చట సఖ్యంబు చేసి ♦ యెఱుంగను బో పా
మృచ్చటి కై నను నింకిట, నచ్చితివే బింకివెట్టివైచెద నిన్నున్.

301

తే. పేదివిప్రుఁడ పీపు భూవిభుడ నేను, నీకు నాకును నెయ్యి మన్ వాకు నాకు
లోకమున సిగ్గు వెంచెమఁ ♦ గాక మాఱు, వలుక కెం దేని బామ్మ వే నిలక యిచట.

—♦♦♦ ద్రోణుఁడు హస్తీపురికి వచ్చుట. ♦♦♦—

వ. అని దుర్వాకై శ్వర్కగర్వంబునం గన్ను గానక పలికినపలుకులు విని ద్రోణుం డవమా
నామర్షఘ్నామానమానసుం డై యెద్దియుం జేయ నేరక పుత్రమిత్రకళిత్రాగ్నిహా
త్రాదులతోమగిడి కరిపురంబున కరుగుదెంచి శ్యాలకునియింటఁ బ్రచ్ఛన్నంబుగా విడిసి

యుండెనానమయంబున నపుడపుడు కృపాచార్యానంతరింబున నశ్వత్థామ తన్నెడు
లెఱుంగకుండ గురుకుమారులనెల్ల శస్త్రంబున దిద్దుచుండు నిట్లు కొన్నిదినంబులు
గడచివ వెనుక నొక్క దినంబున.

303

చ. *గురుసుతు లెల్లరుం బురికిఁ గొంతనమీసమునందుఁ జేరి మ
త్సరమున నొంకొరుం గెలువ ధండముతో గొడిబిల్ల గొట్టుచున్
గర మరుదండ నాశునొనుకాలమునం దలవీట మూఁదికిన్
సరగున లేచి చెంగట నెనంగునొకానొకనూతిలో బడెన్.

304

ఆ. పడినదానిఁ బైకిఁ వెడలఁ దీయఁగ లేక, మెడలు వంచి నూతియగు చూచు
చున్నయపుడు బడుగుగొడలిదాపఁ జొరకును, వచ్చి వారు పడెడు చాలు చూచి.

క. భరతావ్యవాయచాతులు, ధరిణీశ్వరపుత్రు లీరు * తగునే మీఁ
ట్లుక కను చుంట వీటన్, సరగున వెడలింప లేక * చాల్పాలు బల్లి.

306

వ. అని సరిహసించుచు నిజాంగులివేష్టనంబును దీసి పడివైచి వారి నొక్క యిషీంద్రయో
గంబునఁ గూపంబునుండి వెడలఁ దిగిచి కుమారుల కొనంగుటయు వా రెల్ల విస్మ
యంబునెంది పోయి గాం గేయున కెఱిగింపిన సతిగ డతనిఁ దో వారి కాజ్ఞ యొ
సంగె వారును మఱి వచ్చి ద్రోణుం దోమకొని పోయి మూల భీష్ముండును. 307

క. అనురూపుఁ డయినగురుఁ డితఁ, డని మనమును నుత్పసించి * యను మీ రెవరో
ఘను లిటకు రాఁగ పోతువు, విసఁ గోరుచు నున్నవాడ * విప్రవశ్యా.

308

వ. అనిన ద్రోణుం డిట్లనియె.

309

క. భారద్వాజుఁడ ద్రోణము, కారిణమున ద్రోణుఁ డనఁగఁ * గ్రాలినవాడన్
గౌరవుల కెల్ల గురు వగు, శౌరద్వతుఁ డతఁడు నాకు * శ్యామకుఁ డరయున్. 310

సీ. వడుగ నై యగ్నివేషుఁ డనుమునీంద్రుని, కడ ధనుర్వేదంబుఁ * గజచునాడు
సహపాతియై యిష్టసఖుఁ డైన ద్రుపదుండు, తాను బాంచాలేశుఁ * డైన నాకు
నొలికింతు నర్థరాంసుల నెల్ల సని చెప్పి, పోవ నే గేస్తు నై * పుత్రుఁ గంటి
ధనము లేమి గుటుంబమును భరింపఁగ నన, మధుండ సయ్యుధ * నాధి సగుచు
తే. పృథ్వీసుతు నెద్ద కేగి స * నైఱుఁగఁజెప్ప, వాడు రాజ్యమదంబునఁ * బాడి దప్పి
కన్ను గానక యవమాంఘన్నుఁ జేసి, నన్నుఁ దెగడిన నిట వచ్చి, నాడ నేను.

* గొడిబిల్ల = పీట; యవాకారప్రాజేశమాత్రకాశము. దీనిని హస్తమాత్రదండమున మూఁదిమూఁదికి
గొట్టి బాటరు క్రిడింతురు. “క్రిడంతోపీటయాత్ర” (సం. భా.) పీటను గొడిబిల్ల యనియు గొడిబిల్ల
యనియు గొడికెట్టయనియు గోదావిమండలమున వాడుదురు.

చ. మునివరనంశమందు జనిఁ బొందుట దుష్టవర్గిహంబు నే
యరు మది రోసి మో మెఱుంగఁనట్టిధనాఘ్యలపాల వేడికో
లనుచిత మందు మాని కొడు • కాకలి కేడ్వ మదిం గలంగి నేఁ
జనఁ దగుమిత్రమే యని వెఁసం జని యిట్లయితం గురూద్యహం. 312

ఉ. * కల్లినపిండినీ శ్లేపుడుఁ • గమ్మనిపా లని క్రోలునాసుతుం
డాల్లలవారిబిడ్డ లపు • డిప్పుడి పిండినపాలు గ్రోలుచో
మూల్గుచు నేడ్వ నెడ్లు నను • బ్రయ్యగఁ దిట్టగఁ లేమి కోడి నే
నల్లుల మేగఁ బాడిపసి • నైన నలం డిడు నంచు నెంచితిఁ. 313

వ. అనినం గురుపితామహుండును. 314

క. నిను నే నెఱుంగుదు రామునకును మించినమేటి వీవు • గుణసంపదఁ దో
క్కొని రాఁ దలంచు చుండఁ, ఘనభాగ్యముకలన నీవ • కన్పట్టితిటఁ. 315

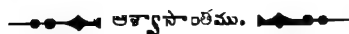
ఁ. ఇల ధనాంజయు • నలువఁ దత్త్రియలకై, విసుగఁ దిరిగెమనిరు, పేద కరయఁ
బెన్నిధాన మింటి • పెరిగిలో దొరికిన, కిరణి నీవు మాకు • దొరికి తివును. 316

క. కొంపులకుఁ గలవిత్తము, భారుణరాజ్యంబు వస్తుఁతెతు లన్నియు నో
భూరిప్రభావ సీవియ, వీ రెల్లరు నీదుప్రజలు • నే యేమిటికఁ. 317

వ. నీ వీకురుకుమారుల కెల్ల నస్తుగురుండ వై మాయంట సకిలోపభాగంబు లను
భవించుచుఁ బూజనీయుండ వై సుఖం బుండు మని. 318

చ. తనియఁగ వాని కక్కురుపి • తామహుఁ డిచ్చ మెనఁగి ధాన్యముల్
ధనములు వస్తువాసాసము • దాయములున్ నరదివ్యసాధము
నృగుమల నెల్ల నన్నస మొనర్చి శరాసనవిద్యలందు వీ
రిని గృతికృత్యులై మెలఁగునీతి మెనర్చుము విప్రీపుంగవా. 319

వ. అది భీష్ముండు చెప్పిన గ్రోణుండు నచ్చాండవభారీరాష్ట్రాది కురుకుమారులనెల్ల
నంతేవాసులుగాఁ బరిగ్రహించి కరిపురంబున నివసించియుండె ననిచ శౌనకాదు
లవ్వలికథ చెప్పమనుటయు. 320

మ. విభవాధికృత్యముతోఁ బ్రభుత్వగతితో • విద్యావిశేషంబుతో
శుభసంపర్కముతోఁ బ్రభాగరిమతో • శుద్ధస్వభావంబుతో

ఋభురాబ్ధంపదతోఁ దలిర్చునఘృణ • శ్రీచంద్రిమాశీశ్వరి
ప్రభుచంద్రుం గరుణించి ప్రోవఁగఁడ శార్వా సర్వలోకేశ్వరా!.

331

గద్యము. ఇది శ్రీమదఘనాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞగిరుత్త
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునం
దాదిపర్వంబుఁ షష్ఠాశ్వాసము.
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ

శ్రీబాలాతిరుమందరైసము.

శ్రీకృష్ణభారతము

ఆదిపర్వము—సప్తమాశ్వాసము.

మన్మథార్కంజేయమి

హామునిపరమాశ్రమక్షామావాసలస

దూభిమసుపర్వప్రణామతా

సామాన్యమహాప్రభావ సదమలభావా!

1

—◆◆◆ ద్రోణుడు కుమారుల కెల్ల విలువిద్య గజపుట. ◆◆◆—

వ. అక్కడకుండు శౌనకాది మహామునుల కెట్లనియె నట్లు ద్రోణుం డాకుమారుల నెల్ల శిష్యులుగాఁ బ్రతిగ్రహించి సంతోషితస్వాంతం డై యేకాంతంబున వారితో నిట్లనియె.

2

శా. మి మ్మెల్ల నిష్ఠిలువిద్య నేర్పరులఁ గా సమేతించి కావించుఁ గా ర్య మొక్కడగు నాకు నిం దెవఁ డానశిర్షం జాలుఁ జెప్పండు నా దమ్ముం గా దినునట్లు వాంచి మొగముల్ సదా రున్న సయ్యర్జునుఁ డమ్మె నేను బావర్షం జాలుదు ననెన్ సానందచిత్తంబునన్.

3

క. అని పూని పలుకుకుంటీ, తనయునిఁ బ్రణయమునఁ గ్రుచ్చి సతకాఁగితిలోఁ గొని శిరము పుడికి మూర్ఖునె, ధనురాచార్యుండు సమ్మందంబునఁజేర్చెన్.

4

వ. అనంతరంబ ద్రోణుండు కురుకుమారులకెల్ల విలువిద్య గజపుచుండె నది విని యాదవవృష్టిభోజాంధకాదులు నెల్లదేశంబులరాజపుత్రులును వచ్చి వారితోఁ గల సి విద్యం గజచుచుండి రంత.

5

క. రాధేయుండు విలువిద్యం, బోధింపంబడుచు నింద్రపుత్రునితోడన్ గాథల కెక్కం గైకొనె, నాధృతరాష్ట్రజనికూర్మి సధికస్పర్ధన్.

6

క. శరలాఘవసాష్ఠవముల, గురుతరశస్త్రాస్త్రవిద్యఁ గోవిదు లెన్నన్ నరుఁ డధికుఁ డగుచు గురునకుఁ, బరమపేమానుబంధంబంధురఁ డయ్యెన్.

7

తే. కొడుకునకుఁదండ్రుడిమిక్కిలికూర్చి విద్య, చెప్పెడిని గాన గురుపుత్రుఁ నెప్పుడువిడ
కింద్రపుత్రుఁడు మెలఁగుచు • నెల్లశస్త్రవిద్యలను నేర్చె ద్రోణునివిశ్రుతకృప. 8
చ. ఎవరును లేనిచో సుతున • కెక్కవ నేర్చెదఁ గాత మంచుఁ దా

నవలకుఁ బుచ్చ నెంచి గురుఁ • డందఱకుఁ జిటువారికుండలఁ
దవుపెనువార నొప్పెసఁగుదానిని సూనున కిచ్చి మీ రొగిఁ
బ్రవిమలవారి నించుకొని • రా వలయు న్నది కేగి నాపుడుఁ.

9

ట. కొమరులెల్లఁ బోయిఁకొనుచుండ జలములు, వడిగఁ గుండ నిండఁనడచె ద్రోణి
ఘల్లుఁబును కుండి • వారుణాశ్రుంబున, నించి వాని ననుసరించె నపుడు. 10

మ. గురుగ్రస్తాశ్రుసమంచితం డగుచు నాకుంతీసుతుం డొప్ప న
గురువద్యం జెపుడుం దమంబునను గైకొఁ బెట్ట కాక్రీడి కో
గిర మన్న నిస్సని సూతుఁ డట్టులు మెలఁగెం గట్టి యొండుకొక్కరా
తిరిలో సావదుచుండ సెట్ట మలఁగెం • దీపంబు వారాహతిఁ.

11

వ. అప్పు డాచీకటియందు సతం జెప్పటివలె నలవాటున నన్నంబు నోటియందుఁ
బెట్టుకొని విద్యలెల్ల నిట్టభ్యాసవశంబునం బడయ సాధ్యంబు లని నిశ్చయించి.

ఉ. చీకటిలోన నేయుటలు • చెచ్చెర నేరిచి యొక్కరాత్రిఁ బెం
జీతటి నొక్కలక్ష్యము రచించి శరంబుల నేయఁ జొచ్చినఁ
వ్రేళపుశింజినీధ్వనిని • విన్నధనుర్గురు వేగుడెంచి లో
నాఁకఁ దొఱంగి మెచ్చి బిగియం దవకొఁగిటఁ జేర్చి యిట్లనుఁ.

12

శా. నీకంటఁ ఘనుఁ జెవ్వఁ డస్త్రమున నీనిర్మాణమం దెచ్చటఁ
లేకుండం బాసరింతుఁ జూడు మిదె నానిర్మిద్రసామర్థ్య మో
పాకారిప్రభవా యటం చతనికిఁ • వ్వింద్వాదియుద్ధంబులుఁ
లోకాతీతతప్రియోగపథులుఁ • ద్రోణుండు నేర్పె స్థయఁ.

14

వ. మఱియు గజశ్వరధాదులయందును గదాసితోమరస్త్రాసాదులయందును నానా
విధప్రాయశాచనాభేదనాదులయందునుం బ్రవీణుం గావించె నిట్లు కుమారుల
నందఱ నారితేజం జేయుచున్నచాపాచార్యులప్రసిద్ధి విని.

15

—◆◆◆ ఏకలవ్యనిచరితము. ◆◆◆—

పంచచామరము. హిరణ్యధన్యుఁ డన్ని మాదుఁనేకలవ్యుఁ డ౯సుతుం
డరిప్రమాపణోపయోగ • మస్త్రవిద్యఁ గోరి రా
గురుండు వాని శిష్యుఁ జేసికో నిరాకరింప వాఁ
డరణ్యమందు మంట్రదోణ • నాపి నేర్చెవిద్యలఁ.

16

- ఆ. గుటియుఁ బట్టుడలయు • గురుభక్తియును గల్గి, విడక పూని పనికిఁ • గడఁగి రేని
పృథివియందు నెంతఁతెంత తైనను నిర్వహింప వచ్చు జనుల • కది నిజంబు. 17
- సీ. ఇట రాక్షసమారు లొక్కట నందఱును గురు,ననుమతి వేటకై • చనిరి పనికి
నపు డొకసారమేయము గప్పి యేకల,వ్యూహి జూచి మొఱిగినఁనులిప్రవలన
సలిగి వాఁ డేనువాఁలమ్ముల దానిమో,మున నేసి తోలిన • సదియు బెడరి
కలుకుటమ్ములతోడఁ • గడువడి వచ్చుడఁ, గని వారు విస్మయంఁబుననుబొంది
- తే. యిట్లు లొకయవృత్తి యేసి • శ్రేయః బెక్కు
లక్కజమ్ముగి వాఁ డెవఁ • డొక్కో యనుచు
వనము నల్పిడి గోయుచు • వచ్చువార
లమలతల నుగునెక్క దిఁవ్యాశ్రమమున. 18
- చ. కలి గొకమంటిబొమ్మకడఁ • గాఢుల మొక్కచు లక్ష్య మేయుచు
ద సెవానిఁ గాఢుకను • దాటిఁ నల్లనిమేనివానిఁ జే
బనుపడువిల్లు నమ్ము గిలఁవాని మృగాదులమేనుతెల్లఁ దు
త్తునియలు నేయువానిఁ బులిఁతోలు ధరించినవాని వానిని. 19
- వ. ఇట్లు కలి వారు వానికొలాఘవంబున కచ్చెరువడి మెచ్చుచు నీ వెవ్వఁడ వని
యడిగిన వాఁ డిట్లనియె. 20
- క. ధనుఃచార్మ్యశిష్యుడ, ధనదుని కెన యగుహిరణ్యధన్వనినుతుడఁ
వరచు పేనానహితుడ, ననఘుడ నే నేకలవ్యుఁ • డనియెఁబవాడఁ. 21
- వ. అనిన వారు వాని నెఱింగి కరిపురంబునకు మరలి చచ్చి దోలున కది యంతయుం
జెప్పి రిప్పుడు రహస్యంబున నద్దనుం డాచార్మ్యున కిట్లనియె. 22
- శా. నీకు న్నించిన వాఁ లీజగమునఁ • లేకుండ విల్విద్యలఁ
నాకల్యంబుగఁ గూర్తు నంటి రిటము • న్నాకంటె మీకంటె నీ
లోకేవ్రాతముకంటె మించినబలాఁహ్వం డొక్కరుం డొప్పు నే
నీకంటఁ గనుఁగొంటి శిష్యుఁ డట వాఁ • డీమీకు సత్యవ్రతా. 23
- వ. అనిన సదిరివడి దోలుం డతనితో నెఱుకుకడ కరిగిన సతం డతని కెఱిగి నేను
మీశిష్యుండ ని ట్లారాధించి విరువిద్యలం గఱచితి ననిన గురుం డరుదంది యది
యట్టిదయేని నాకు గురుదక్షిణ యి మ్మనుటయు నలండును. 24
- క. ధనమా పశుధనమా పరి,జనమా వనమా కళత్రాధనమా కాదే
నను వగునావిగహమా, తొనుఁ డిచ్చెద నెద్ది యెన • గురుదక్షిణగఁ. 25

ఉ. నావుడు నివ్వె యెవ్వయును • నాకుఁ బ్రయంబులు గావు దక్షిణ
నీ వీడు దేనిఁ గొంక కిడు • నీకుడిచేతిది పెద్దవ్రేలు నా
దేవురు లేక సత్యనియంతిం దనబొట్టనఁ గొట్టి యిచ్చి మే
ధావి నిషాదుఁ డమ్ములకుఁ • దాఁ జెడ నర్జునుఁ డుత్సహింపఁగఁ. 26

క. తనరూపుఁ గొలిచి విద్యాఘనుఁ డగునయ్యెఱుకు నట్లు • గావించి గురుం
డనుమానింపక దోషం, బని శిష్యున కిడినబాస • యది చెల్లించెఁ. 27

తే. అవుడు ధర్మజుఁ డతిరథుఁ • డై మెలంగె, భీమదుర్యోధనులు గదాభీము లైరి
సకులసహదేవులును గత్తి • నలుపుపడిరి, దోణసుతకర్ణు లఖిలాశ్రుభుర్యు లైరి.

చ. అతులితకీర్తిశాలి యగుఁనగ్గుగుతుల్యతరోపదేశప
ద్ధతి విలువిద్యలం దయినఁ • దద్ద పరిశ్రమకాశలంబునఁ
స్తుతమతిస్తాప్తవంబునను • దోర్బలశక్తిని యుక్తి రక్తిఁ దా
నతిరథవర్మఁ డయ్యె నరుఁ • డందఱలోఁ బరుఁ డై వరుండు నై. 29

మ. భూర్తు భీమునిభీమవిక్రమదోర్బలప్రతిపత్తియుఁ
గార్తవీర్యుని బోలునర్జునుఁకార్యకాదికశక్తివి
స్ఫూర్తియుం గని పాండవేయులపోడిమి న్మది సైచ కా
ధార్తరాష్ట్రులు వంత వండిరి • తద్దయుం గలుపాత్మ్యు లై. 30

—♦♦♦ దోణుండు కనకమృగం బరీక్షించుట. ♦♦♦—

సీ. అంత వారలవిద్య • యంతఁ బరీక్షింప, నరసి దోణుం డొక్కఁ యవసరమున
వృక్షాగ్రమున శిల్పిశ్రుతిమైసక్ష్మతీమ, భాసులు లక్ష్యంబు • పదిలపఱచి
యకై భాస మేయఁ జే • ననినప్పు డొక్కఁ డొక్కఁ, డందఱు సన్నద్ధులై నిలుఁ దని
మున్ను ధర్మజుఁ డిరి • మును పక్షిఁ జూపి నా, పలుకులు విని వెన్నఁపలయు వేయ
తే. వృక్షశాఖాగ్రమున నున్న • పక్షిఁ జూడు
మనినఁ జూచితి సెల వేమి • యనుండు గురుండు
క్రమముగా వృక్షమును నన్ను • భ్రాతృవరులఁ
జూతువే యన నాతండు • చూచితి ననె. 31

క. అది విని గురుఁ డాధర్మజుఁ, బదరుచు నీదృష్టి సెదరె • బద పద లక్ష్యం
బిది యేయ నేర వింకిట, మది సెడినం బనులు సేయ • మనుజున కగునే. 32

వ. అని యిట్లాకల్లోకశ్లం గాఁ గురుకుమారాదికుమారుల నెల్లరం బిలిచి యడిగిన
వారు ధర్మజుండు సెప్పినట్ల చెప్పటయు సంత నవ్వలఁ గవ్వడిం బిలిచి వారి
వడిగిన ట్లడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 33

ఉ. పక్షిశిరంబు మూర్తి మది • పారంగఁ జూచితిఁ దచ్చరీరముఁ
వృక్షము మిమ్ముఁ దమ్ములను • వీక్షణముం బాసరింప లేదు నా
కీక్షణమందు నాజ్ఞ యిడుఁ • జేయఁగ నా గురుఁ జేయు నావుడుఁ
దక్షుఁ డతందు తక్షణము • ధారుణిఁ గూలఁగ నేసె భాసముఁ . 34

వ. ఆచార్యుండును వానియచలదృష్టికి మెచ్చి గుచ్చి కాఁగలించుకొని వీనిచేత
దుగ్ధపదగర్వాపహరణం బగు నని సంతసించు చుండె సంత నెక్కడివనంబున. 35

శా. గంగాన్నానము సేయుచుండ గురుకీర్తిఁగా లొక్కఁగాహంబు నీ
టం గన్గెంట కగోచరిం బగుచుఁ బట్టె దా సమర్థుండ య
య్యుం గంజోద్భవవంశజుండు వడి రంఘో దీని వీడింపుఁ డం
చుం గౌరవులఁ బుచ్చె వా రవశేతఁ • జూడంగ నున్నంతటఁ . 36

జి. చాపగురుండు వల్కునుడి • జానుగులం బడిసంతలో ధను
మ్మౌపితహస్తుఁడై నరుఁడు • సత్వరుఁడై చనుదెంచి యేనువా
ల్తూపుల నేసి కోల్పోసలిఁ • దుత్తునియల్ల నెనర్చి ద్రోణు న
య్యాపదనుండి కాచె జను • లందఱు నివ్వెఱఁ గండి చూడఁగఁ . 37

వ. ఆధనుర్గురుండు వానిచేతకుసుం దనయందలివీరికిని జేతంబుం సంతసించి వాని
కప్పుడు బ్రహ్మశిరోనామాస్త్రంబు ప్రయోగోపసంహారంబులతో నుపజేశించి
యిట్లనియె. 38

గ. ను స్త్రీయస్త్ర మగస్త్వయిం, డన్నయవిడుఁ డగ్నివేళుఁ • డనుముని కిచ్చెఁ
సన్నతుఁ డతిఁ డిచ్చెను నా, కు న్నే నిచ్చితిని నీకుఁ • గుతుక మెలర్చఁ . 39

య. ఇది దివ్యాస్త్రము దీనిమానవులపై • నేయంగ రా దెప్పుడుఁ
గదిచు స్వల్పులమీఁద వేయఁ బడి లోకంబుల్ దహించుం గడుఁ
ద్రుదశాల్మలప్రమాసశత్రుధయ మేతేరం బ్రయోగింప నౌ
నిది సామాన్యము గాదు లోకవిధితం • బింద్రుదాత్మజా వింటివే. 40

—◆— కుమారాస్త్రవిద్యాప్రదర్శనము. —◆—

వ. అసంతరం బాగుగుం డారాజన్యకుమారులధనుర్విద్యానై శద్యమంతయు గాంగేయ
విదుర కృప సామదత్త బాష్టీకాదులసమక్షంబునం జూప నెంచి ధృతరాష్ట్రు
ననుమతంబు వడసి యొక్కనాఁడు విదురపరిష్కృతసువిశాలరంగప్రదేశంబున
నెల్లవారునుం బ్రేక్షకు లై యథోచితస్థానంబుల విశ్రేమించి యుండ శుక్లమా
ల్యాంబరధరుం డై తా నశ్వభామతోడం బ్రవేశించి తన వెంట సనుక్రమంబుగా

క. అది విని ధృతరాష్ట్రుండు డభ్యుదయం బగునర్ణవంభాఁతో యన దివమున్
విదళనము సేయునటు రవ, మిది యే మని విదురు నడుగఁ నిట్లను నతఁడున్. 50

ఆ. పాండునందనుండు • పార్థావరజాఁ డగు, పాల్కుండు వింటిఁబలుపుఁ జూపఁ
గడఁగి రంగభూమి • నడర జనస్తోత్ర, రభస మిదియ సూపె • ప్రభులలామ 51

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు. 52

క. ధన్యుండ ననుగృహీతుఁడ, మాన్యుఁడ రక్షితుఁడ నైతి • మనపాండవు లి
ట్లన్యజనాసాధ్యు లసా, మాన్యులు నై రనుచు విన్నమాత్రిన ధాత్రిన్. 53

వ. అని మఱియు నీప్యథారణిసంభూతపాండవాగ్నితీర్థియం బభివశాత్రవకులారణ్యదా
హకంబు గా కుండ దని పొగడుచుండఁ బొండవమధ్యముం డాచార్యునాజ్ఞవడసి-

మ. అనలాత్రుంబున ఘోరవహ్నియును మేఘాత్రుంబునం గారుమ
బృనిలాత్రుంబున హోరుగాలియును దీప్యద్వారుగాత్రుంబునన్
ఘనవాఘూరము పర్వతాత్రుమున తా • ల్లల్లించుచుం జూప తె
ల్లను మే లేచి లని మెచ్చ నేర్చుకలిమి • లక్ష్మింపఁ గాఁ జేయుచున్. 55

తా. అంతిధానముఖాత్రుము ల్వఱిపి తా • సంరక్షితుం డయ్యుఁ గొం
డంతై కొంతయి కొంతకొంత యయి యప్రప్తై రధస్తుండు నై
కొంతఁ ధూర్జతుఁ డై మహీగతుఁడు నై • కుప్పించి యొప్పించుచున్
వింత ల్నాపెఁ బృథాతనూజుడు జను • ల్విభ్రాంతు లైచూడఁగన్. 56

చ పటచమెగింబుమోట నుకఁవాడిశరం బడరించినట్టు లేన్
కఱకుశరంబు లింపలరఁ • గాఁ బఱఁగించియుఁ ద్రాట వ్రేల నై
యిటు కగుగోవిషాణమున • నిర్వదియొక్కశరంబు లేసియున్
జాటుకున నస్త్రకౌశలముఁ • జూపె జనాని కతండు మెండుగన్. 57

వ. ఇ ట్లస్త్రవిద్యావైశద్యం బంతయుం జూపి పురందరనందనుండు జనుల కత్యాసం
దం బొపాడించుచున్నంతఁ గర్ణుండును దనవిద్యావిశేషంబు లెల్లఁ బ్రకటింప న
మకట్టి రంగద్వారంబుకడ నిలిచి భీమంబుగా భుజాస్థలనంబు సేయుటయును. 58

—◆◆◆ కర్ణుని విద్యావైశద్యము. ◆◆◆—

నీ. బ్రహ్మాండభాండంబు • పటపటఁ బగిలెనో, భూమండలం లెల్లఁ • బూరటిలిను
కులపర్వతం బేది • కూలెనో విడివడి, ప్రళయనలము కేఁగి • పడెను యేమొ
మింట సూర్యుడు దెగిఁమంటివై • భడియెనో, పుష్కరావర్తముల్ • పొగలె నుక్తా
బిట్టు సాగర మొక్క • పెట్టన వ్రేలెనో, విదుగుల మొత్తంబు • పడియె నేమొ

లే. యనుచు నెల్లరుఁ దధ్ధాసనఁ మరయు చుండఁ

బాండవులు ద్రోణపితౄదికిఁ బాటఁ జనిరి

కురుకుమారశతంబు నిఁవ్వెఱఁగు దోఁపఁ

బజచి కుర్యోధనునిమేటిఁమఱువు సరి.

59

వ. ఆనమయంబున,

60

ఉత్సాహ. సహజకవచకుండలములు • జాను మీఱువిల్లు మ

స్పహశరంబులుఁ ధరించి • సర్వశస్త్రవిద్యుం

డహహ నాఁగ ద్వాదశాత్మ నాత్మజుండు రోదనీ

కుహర మెల్ల మేనికాంతి • కుదిరి నిండ మెండుగఁ.

61

క. అర్ణవగంభీరుం డా, కర్ణాంతవిశాలనేత్ర • కమలుండు జగ

త్కర్ణాభరణోన్నతగుణ, పూర్ణుఁడు కర్ణుండు రంగ • భూమిం బాలిచెఁ.

62

క. నడగొండ వోలె రవిజుండు, నడచుచు గురువులకు నెఱిగి • సలుగడఁ జూడ్కుల్

విడఁబాట నరసి నరునకుఁ, గడువడి ని ట్లనియె మఘం గంభీరరుతిఁ.

63

శా. ఓనా కేశ్వరజాత యిప్పు డిట నేమో చేసితిం బెద్దహ

టేనే బల్బులుకాడ నిందఱును నన్నే మెచ్చి రం చెన్నుకో

కీసీచేసియంతయు సృతియుఁ బై • నెంజేనియుం జేయువా

రీసేలం గల రింతమాత్ర గరువం • జెక్కించుకో నేటికిఁ.

64

క. ఆపలుకు సవ్యసాచికి, గోపాద్రోకంబు సిగ్గు • గురువుల కతిను

తాపముఁ గురుపతికిం బ్రీయ, మావాదించె మఱి చూప • అచ్చెరువడఁగఁ.

65

లయవిభాతి. అంత గురునాథ్ గొని • యారవికుమారుఁ డవు •

డర్జునుఁడు చూపినమహాస్త్రవిధు లెల్లఁ

బంతముఁ జూపుటయు • వానిని సుయోధనుఁ డఁ

పారదయుఁ గాఁగిలిడి • భ్రాతృవరి నానో

సంతసమునం గలితఁసఖ్యుఁడవ మై ప్రియ మె,

సంగఁ గురురాజ్యురమ • సాకఁ దగు నా నా

గొంతితొలిచూలికొడుకుం దపరి యట్టుల య,

గుం గురువిభూ కరుణకు న్నిలయ మైతిఁ.

66

వ. అని మఱియును.

67

చ. కురువర యింతమాత్ర మదిఁకోరిక దీఱదు నాకుఁ బూర్ణతో

దుర మొరరింప నిష్ట మన • దుష్టసుయోధనుఁ డడ్డ మేని నా

- సరస సమస్తభాగము లజస్రము నొందుము బంధువోటికన్
గరము ప్రియంబుగా నెడమఁకా లిది వైరులనెత్తి జెట్టుమున్. 68
- వ. అప్పుడు ఛార్తరాష్ట్రశతమధ్యంబున సచలంబు వలె నున్నకర్ణం జూచి యర్జునుండు
తన్ను దూఱిన్ బ్రేంచుచు నిట్లనియె. 69
- క. పిలువనిచేరింబముగాఁ, బలువ సభాస్థలుల నిట్లు • సలికెడు దీవన్
ఫల ముభవింతు నానీకొలఁదు లెఱింగెదగు గాక • కురువృద్ధు లిటన్. 70
- వ. అనినఁ గర్ణంబును. 71
- ◆◆◆ కర్ణాష్టమలద్వంద్వయుద్ధము. ◆◆◆—
- ఉ. మాటలఁ జూపుదే తగవు • నూలి పరాక్రమ మున్నయేని నీ
వేటులఁ జూచుగా నలవఁదే యిది నీ వెడఁగా యెఱుంగవో
పోటరు లెల్ల రుం జూఱఁగఁ • గోలిన్ నోటిది గాని పిల్వఁ గా
నేరకఁ బోటఁ జూఱతి • నే నివి కర్ణువు కాదె చూడఁగన్. 72
- వ. అని గర్వంబున ఉభయేంద్రులను నిపుడ గురుసమక్షంబున నీశిరంబు కరంబుల హరింతు
నని వారిం గదియ నాచార్యులనుమతంబు వడసి యున్నం భ్రాతృవోదితుం డగు
సర్జనులనును గురుసనుమతంబు వడసి సౌతిఘోషించి రంగమధ్యంబున నిలుచుటయు
దుర్యోధనోపలాభితుం డగుకర్ణుండును. 73
- మ. మఁకాజ్వలము నాగి నోసి సగుపైఁ • బాఱంగి నేయ స్ఫుయం
కరణిమూఁకము సంభవించి జగముం • గిచ్చెం దదర్శిక్షణం
తిరమందు స్ఫుతుఁ గాన కంఠయును భీ•తస్వాంత యై కుంతి నం
దుని నాను నివదురుండు దేన్చె సభయోక్తు ల్వల్కు చున్ భక్తిమై. 74
- వ. అప్పుడు ఛార్తరాష్ట్రులు కర్ణుండునుపలనను గురుకృపభీష్ము లర్జునుఁ డున్నవలన
నుండ రంగం బంతయు రెండుపాయలై యుండ సంత. 75
- చ. తిమిరము లెల్లడం గవిసి • దిక్కులు గాఁక స్రుక్కి యున్నయ
న్నముచినిషూచనాత్మజఁ డి•సంతభృతిం బవనాస్త్ర మేసి మే
ఘములబెడంగు వాసి కుతుఁకల బొసనించె జనాని కెల్ల నా
సమయమునందుఁ గుంతి మది • సాధ్వస మొందె సుతప్రయంబునన్. 76
- ట. అంత సర్వధర్మవిదుం డగుకృపుండు కర్ణు నుపలక్షించి యిట్లనియె. 77
- చ. తలఁపఁ గులీను లై సన్యసఁతిల్లజు లెల్లరు నీచజాతిలో
నలువరు.ద్వంద్వయుద్ధము ప్రశస్తకులుం డగుపార్థులో నని

దలపడు దేని నీదుతలిదండ్రులగోత్రము జెప్ప చెప్పిన

దుల యని తోచెనే ననికె • దూకొను నీతఁ డెదిర్చి నీ కటక .

78

వ. అనిన వివర్ణం డై కర్ణండు సిగ్గునం దల వాంచి యుండె సపుడు దుర్యోధనుండు
కృపునిదిక్కు మొగం బై .

79

చ. కులమును శౌర్యము బల మంగుం ద్రవిధంబులు గాజుచేర్చెన్

దలపగ రాజు గానినరు • దాడడయేని నరుండు తేజున

మెలఁగెనుట్టి కర్ణునకు • మే లను సంగి మహేశ్వరత్వము

గలుగఁగఁ జేసెదన్ గనుఁ డభిమహావిభవంబుఁడెపున్ .

80

వ. అని యప్పుడ మంత్రవిదు లగువిప్రులచే నంగి దేశంబునకు రాజుగా సేని పేకంపించుటయు.

—♦♦♦— దుర్యోధనుడు కర్ణన కంగరాజ్య మిచ్చుట. —♦♦♦—

క. *అభిషక్తుం డై కర్ణండు, విభవనమ్మర్థిం దలిర్చి • విభుఁ గని నే నో

యిభవునల్లభ గీనికె, బ్రభవంబుచ నే మొందు • బ్రతికృతి యనియెన్ .

82

తే. అనిన దుర్యోధనుండు కర్ణ • సరిసి పలికె, నాకుఁ బ్రతికృతి యునరింప • నికు ముమ

యేని సఖ్యంబుఁ గోరితి • ని మ్మన సలికె, డట్లగుతి మనె హ్నించె • నతఁడు మదిని 83

వ. అట్టిసమయంబున హర్ష సునశుం డై సూతుం డరదంబు డిగి వచ్చి కొడుకుం గాఁగి

లిండుకొని రాజ్యాభిషేకజలంబులం దడిసి యున్న వానిశింబు మరల నిజానందబాష్పం

బులం దడుపుచుండుటయు నతం డితినిఁ బితృగౌరవంబున దండప్రణామంబు గావించె

నది యంతయుం గనుచున్న భీమసేనుండు కర్ణుని సూతపుత్రునిగా నెఱింగి నగుచు

ని ట్లనియె .

84

శే. సూతఁడ నీకుఁగోచితఁగీతిగాఁ బ్రహోదముం గొని గగ్గమును • వోలఁ దొడఁగ

వలయునే కాని చృపకులఁతిలకుఁ డైన, యర్జునునితోడ నని సేయ • నగునె నీకు . 85

క. మరి యంగరాజ్య లక్ష్మీయు, సరదంబులు దోలునీ కఁసన్దింబ మహా

ధ్వరిపూతపురోహితము, గురుజులకుఁ గాక మొఱుంగునక్కఱు బోలెన్ .

86

వ. అనిన వెల్ల నై రాధేయుం డధరంబు చలింప నిట్టూర్పు నిగిడించుచు మిన్న కున్న

యంతఁ గోహోదేకంబున దుర్యోధనుండు తమ్ములనుండి వెడలి వచ్చి భీమున

కి ట్లనియె .

87

ఉ. ఓరివృతోదరా యిటు లయిక్తము లాడఁగ నీకుఁ జెల్లునే

సూరుఁ డితిండు నీచకులఁజుఁ డనరాదు బలంబె పెద్దిగాఁ

బేరుకొనంబడుం గలన • బెబ్బలి లేటికిఁ బుట్ట దారయన్

సూరులజన్మము న్నదులసాగవగుజన్మ మెఱుంగఁ బోలునే.

88

నీ. ఇంద్రాయుధము వజ్ర • మెమ్మునఁ బుట్టదే, నీటఁ బుట్టగ లేదె • నిగడి వహ్ని

బమ్మదేవర బొడ్డుఁదప్పికిఁ బుట్టదే, సురసేనదొర తెల్లుఁచూలు గాఁడె

కుంభమందు నగన్త్యంసంభవం బెనఁగజే, శుకముచి కొదవఁడే • శుకముహర్షి

ద్రోణుండు కలశమందు జనించు డయ్యెనే, కృపుఁడు శరన్తంభఃకృతుఁడు గాఁడె

తే. యవని క్షత్రాస్వయోద్భవు • లై చవారు, కాశికాదులు విప్రు లై • క్రాలఁ బోర

వేయు నేటికి మిఱుజన్మవృత్తములును, నిట్టియవి గావె భీమ నీ • వెఱుంగ వలదె. 89

ఉత్సాహము. కవచకుండలములతోడఁ • గలిగె నితడు ప్రాకృతుం

డవు ననంగ వశమె నీకు • నట్టియూమహాత్ముఁ డం

గవిషయ మ్మొకండ యేలఁ • గాదు సర్వభూతలం

బవల నేలుటకును జాలు • ననుచు నీ మోటుగుమా.

90

ఆ. నాకుఁ గూర్చునట్టిలోకై కవీరుఁ, కెతని, కంగరాడ్య • మిచ్చినాఁడ

నేను జేసినట్టిదీనిఁ గా దనువాడు, గలిగినపుడు చూడఁ • గలను బామ్ము. 91

వ. అని పలికినమయంబుఁ నానభామధ్యంబుఁ సాధువాదానుసంబంధం బగుహాహాకార

రవం బుప్పలిల్లి మెండుకొనియె నప్పు డహస్కరుం డెన్తంగతుం డగుటయు సానుజం

డగుద్యోధనుండు కర్ణునికై దండం గొని కరిదీపికానవాస్రంబు వెలుంగ రంగంబు

వెడలి చనియెఁ బాండవులు గృహవిదురద్రోణభీష్మాదులతో నిజనివాసంబుల కరిగి

రంఠ.

92

ఆ. బలిర కర్ణ మేలు • బలిర దుర్యోధన, బలిర పార్థ యనుచుఁ • బ్రజలు విరిసి

వేలువేలు తారు • వేవేతెఱంగులఁ, బొగడుకొనుచుఁ జనిరి • పురములకును. 93

మ. ఘనతేజంబున నంగనాధుఁ డగునాకర్ణుండు వర్షీయుఁ డై

చనువుత్త్రుం డని గొంతి పోల్చి మది హార్షంబందె దుర్యోధనుం

డును దన్నెత్తినజేసి పార్థవెఱఁ దోడ్తో నీగె నానూతపు

త్త్రున కేవాడును జాలఁ డంచు యమపుత్త్రుం డెంచెఁ జిత్తంబునఁ.

94

—•—•—• కరుకుమాదులు ద్రువదుం బట్టఁ జనుట. —•—•—•

వ. అసంతరం బాచార్యుండు కృతాస్త్రు లగుకురుపాండవాదిశిష్యుల నెల్ల రావించి

మీరు నాకు గురుదక్షిణగాఁ బాంచాలవిషయాభీష్వరుం డగుద్రుపదుం బట్టి యిం

డనని వా రెల్లఁగ నంగీకరించుటయు సంత.

95

- మ. చతురంగధ్వజసేనహస్తములతో • శస్త్రాస్త్రసంపత్తితో
 ధృతరాష్ట్రాత్మజు లెల్లరున్ రథికు లై • దీవ్యవ్రతాంబునన్
 గతివేగంబున నేచ యేచ యనుచుం • గాంధీల్య మనోమతి
 క్షీతివాధాగ్రాహికు ముట్టిరి నిశఃస్థేమంబు దీపింపంగన్. 96
- వ. పాండవేయులు ద్రోణసహితు లై రథంబు లెక్కి వారిపిఱుంగఁ జరిగి రంతఁ బాండవ
 మధ్యముం జాచార్యున కిట్లనియె. 97
- శా. మేమే శూరుల మంచుఁ శారవులు దుఃశ్రేణాతిగన్వంబునన్
 రామే సోమకుఁ బట్టుకొందు మనుచున్ దర్శించునం బోయి నా
 హా మీకు స్పహాపాతి గా యతఁడు వీంధ్రా చేరు వా రమ్మనో
 ద్దాముం జూచెదఁ గాక వీరిబలమున్ • దర్శించు శౌర్యంబునున్. 98
- వ. అని ప్రశంసించుచుండఁ బాంచాలుపురం బరక్రొసుదూరింబుగఁ దక్షయంత్రాచ్చి సంతకు
 మున్న చనిదుర్యోధనుశ్శాసనకర్ణవికర్ణజలనంధాములు నానాసేనాచరివృత్తు లై
 పురంబు ముట్టడించి రణభేరి వేయుచుటయుం బాంచాలుం బాభీరీభాంకిణికింబాం
 బాలకుంచి కల్పాపల్కగభీరభైరవుం డై బాంధవుంబు దొడిగి ధనుర్బాణతూటికాచాణి
 యై గదాదండంబు భుజాదండమండితంబు గా నమరించి నర్మనన్నధం డై సేనలం
 గూడి భేరీధ్వజపూర్వకంబుగా రథాధిరూఢుం డై సంగ్రామరింగంబుఁకుఁ బోయి చు
 ట్టు ముట్టడించినకొనినసేనానాహూనిం జూచి నహూనిముత్యాటనామర్మతహర్యతౌధ్య
 క్షునిం బోలి కనలి సింహనాదంబు సేసె సంత వారు సవారితిశ్యాగాంభీర్యధైర్యైశ్చ
 ర్యంబులం బోలివోక నిలిచి యెదిరించి రప్పుడు భయస్సంస్కంబు లభయస్థైర్యమునఁ
 బూర్వాపరిపారావారింబులం బోలి తాంకె సట్టి సమయంబునఁ బాంచాలుంబును. 99
- చ. అరుణకరంబులుం జూచి రఃవంతయుఁ జోటును లేనియట్లు మేల్
 శరములు వర్షముం గురియుచుక్కిరి నెక్కడఁ జూడఁ దాన యై
 యగదముఁ ద్రివ్యయ న్మౌఞి, నట్లు గ నందఱు కన్నిరూపు లై
 కురుబలసాగరంబుఁ బడఁ • గొట్టి కలంచెను మందరింబు నాన్. 100
- తే. పరశుపట్టనమునలముఁ దగ్గరగాదాసి, లోమరాద్యాయుధములఁ బోడఁ ద్రువచ
 నాగరికులెల్ల నలిరేగి • మూఁగికొనుచుఁ, శారవులనెల్ల నేపిరి • కసిమనంగి. 101

—◆◆◆ అర్జునుడు దుగ్ధుడుం బట్టి తెచ్చుట. ◆◆◆—

శా. ఆదుర్యోధనముఖ్యకౌరవులు డై రిక్తైశ్చర్యశౌర్యంబులం

బ్రాదుర్యూతిగుణాస్త్రశస్త్రము లొగిం • బాంచాలుపై నేయ న

య్యాదిత్యప్రతిమానతేజః డెడ నయ్యస్తావళిం ద్రుంచి బా

* హాదర్పంబున మించి యాడె నట భీమాలాతచక్రక్రియన్.

102

వ. అట్టితుములయుద్ధంబునం బాంచాలుబాణవృష్టికి నెలు పోవక ధార్తరాష్ట్రు లెల్లరును
వెల్లఁబోయి నెఱవఱచి పఱచి వచ్చుటం జూచి వివ్వచ్చుం డాచార్యున కభినందనం
బు చేసి యుద్ధిరామల నట నుండఁ బ్రార్థించి తనకు భీమసేనుండు సేనాగ్రచరుండు
నుం గెవలు చుక్కిరిక్కిలుము గా సంగరింభించి విజృంభమాణశౌర్యంబునం గనలి
రథ నేమినిస్వంబున ధురీధంబు లవర నడచి మందరికుధగింబో యనం ద్రుండ
సేనాసముద్రమధ్యంబునం జూచి యసాధారణవిక్రమక్రమంబునం బరాక్రమించు
చుండె నప్పుడు.

103

ఉ. దండధరుండు నాఁ బగిరి | దండధరుం డయి భీమసేనుఁ డు

ద్దండసాక్రిమంబుం గంధంబులు నేల్లులు వాహనంబులుం

బిండిగి మొత్తి మొత్తి గజపీఠము తుంగమడుంగు సొచ్చిస

ట్లుంజినసెనలు గలఁచి • యోహరినాహరిఁ బాఱఁ ద్రోలుమున్.

104

క. భీమగదాఘాతములన్, భూమిం బడె నెత్తు కొల్క • భూరికిరిఘటా

స్తోమంబులు వజ్రహస్త, భూమిద్రములట్ల లోకములు భటిల్లన్.

105

క. గోమారుఁ డెఱచి గోవుల, నేగిదిం జేరినోల • నేయుచున్ ద్రోలున్

గోమారు నాయుండనుఁ, డాగిదిం గెరుల భలుల • య్యుని ద్రోలన్.

106

వ. ఆసమయంబున.

107

శా. కల్పాసల్పగి ధీరభై నసప్తక్షిప్రధతామ్రాక్షుఁ డై

వేల్పుంశోనుక్కునూరుఁ డాద్రుసరాఁడ్వేదండతండంబులన్

మేల్పత్తిద్రుంబులన్ రథహయాఁమేచూసిలం దూపులం

గొల్పుం దెల్పెనుహనాదములతో • గిట్టించె నప్పట్టునన్.

108

మ. భలఁగంబుం బడలించి తోలురునిం • బాంచాలురున్ స్పంజరుల్

బటదర్పంబున వచ్చి శాకి శరము • ల్వర్జించెన్ శ్లేసి ది

క్కులు మ్రాయుం గడు నార్చి పేర్చిన మహాశ్రోధంబునం బాధుఁ డ

మ్ములమొత్తమ్ముల ముంచి వారిఁ దఱిమెం • బో రీగి పాఱ న్వడిన్.

109

చ. మగఁగిరి లేల్లఁ గోలుపులిమాడ్కిని మూఁతలఁ దోలునగురుం

దగఁ పున కాద్రుడుతమ్ముఁడు సత్యజతుం డెదిర్చి నూ

- అగునితాస్త్రముల్ వదల • నన్నిటి నన్నకుఁ డధ్యమార్గము
జెగుఁగ నేసి యీసునఁ బదేనుశరంబుల మొత్తై నాతనికా. 110
- మ. విరధుండు నిర్వగతాస్త్రుఁడు నిష్వవతుఁడు • నిష్వత్రస్తచిత్తుండు నై
నరనాథాయజుఁ డంత వెన్నిడి చనకా • బాంచాలుఁ డు క్కెక్కిన
త్వర మయ్యుర్జునుమీఁద వాడిశరము • ల్వర్జించి హర్షించినకా
నరుఁ డుగ్రుం డము తేఱి వారిఁ గడిమి • న్వాఱించె వాస్తాపులకా. 111
- ఉ. శంబరమచ్చుంబులై వెంసం ద్రుపదార్జును ల్వాడి సోరువో
నంబర మెల్ల బాణమయ్యుమై ధర మెల్లను బీనుఁబెంబలై
నంబర మయ్యె నయ్యెడ విశాలయశస్కుఁ డు పార్థుఁ డల్లి నే
లంబుర వాని విల్వబుగులూగున నేసి కడంక నార్జునుకా. 112
- శా. పాంచాలుండు మఱొండువిల్లు గొని కోటప్రజ్వలన్నైత్తుం డై
పంచాస్త్రంబుల సూత్రకేతుహయచాపంబు ల్వడం గొట్టినకా
గించిధానవీరానవక్త్రుఁ డగుచుం • గీర్వాణరాజునాతి వా
ల్లొందు న్వానిధింబుమీఁగి నుత్తికెం • గు య్యెట్లఁ దలైన్నినకా. 113
- క. హాహాకాఁముతోఁ ది, ద్వాహిని యంతయును జెదరి • దశదశలకు సెం
దేహ మొకింత యెఱుంగక, మోహరిసాహరిని బఱచె • మార్జును భీతికా. 114
- తే. శత్రుదుర్జయుఁ డర్జునుఁ • శాత్రవడెను ద్రుపదునిగబట్టి బంధించి • యోన కొంచు
సేవనాదిము సేయుచుఁ • జెలఁగి నచ్చి, గురువునకు దక్షిణగ నిచ్చెఁ • గరముపెరిగి.
- వ. ఆచార్యుం డర్జునుచేతకుఁ బ్రీతుండు ద్రుపదుం జూచి పంచాసింపులు నిట్లనియె. 116
- శా. ఓహోహో యెనరయ్య నీరు ద్రుపదాఘ్ని బూమిభృత్యవృత్తే
మీహలుంకానిము మీప్రభుత్వమడముకా • మీరాద్యగిర్వంబులుకా
న్వాహాకారిము నొకడనే కటకటా • బంధంబె మీబొంట్ల కి
హాహింసం బికిరంపుబాసనిశెఱుం • గుల్లంబునం దోఁచెనే. 117
- క. అని బాలసఖుం డగుటకా, గనికరమున నుల్లసంబు • కడగా ద్రుపదుం
జను మని బహుకరించుచు, ననిచెం ద్రోణుండు విప్రునలుకఁ గరింబే. 118
- వ. ఇట్లు పరిభూతుం డై వినుక్తుం డగుద్రుపదుండు సిగ్గుపడి దానిఁ బ్రతీకారింబు సేయ
నెంచి పుత్రార్థియై బ్రాహ్మణుల నారాధించుచు ఘోరితపంబు సేయు చుండ నంత
నిట నాచార్యుం డర్జునుం గాంచి యిట్లనియె. 119

* సంబరము=జేరిపాటు.

† ఓహరిసాహరి=తండ్రితపంబున. సంచేహ మొకింత యెఱుం.

‡ తరునోజ, విలువిద్యకుం దగ • వేడ్క దక్షిణను • బెట్టిలి వెంతయూ • బ్రీతిగా నివును
బఱుబ్రహ్మశిరమును • బడసితి కాన • వలయు దక్షిణ వెట్ట • బంధులయెదుటఁ
గలను దానికి నొందు • కలన నే మున్ను • కడఁగినప్పడ నన్ను • గలయు మియ్యదియె
యలరుదక్షిణ యన్న • నొ సని వెనుక • నతని కహిచ్చత్ర • మనుదేశ మిచ్చె. 120

—◆◆◆ ధర్మరాజయాపరాజ్యాభిషేకము. ◆◆◆—

వ. అంత నాసంవత్సరాంతంబున. 121

క. ధృతిరాష్ట్రుడు గాంగేయప్రతిబోధితుఁ డగుచు యావరాజ్యమున వి
శ్రుతపర్య ధర్మజు న్నరి, నుతు సభిషేకించె జనులు • నోచి భజంపఁ. 122

ఉ. పూవిలుకారిబాణములు • భూతవరంబు లనర్థరత్నముల్
నా వసుధాస్థలంబున స • నారతముం గొనియాట కెక్కుచుం
జేవమెయి • జతుర్దిశలఁ • జెల్లినభూపతు లప్పసంబు లీ
నేపురు సన్నదమ్ము లొకఁడే యన నొప్పరి సాంకుసందనుల్. 123

నే. ఆజ్ఞనంబున నాస్మశంస్యమున శౌర్య, ధైర్యముల సహిష్ణుత ధృతి, స్థైర్యములను
సౌహృదంబు సమకంప • శమదమముల, ధర్మజుడు పేరుఁ బెంపునఁ • దండ్రి మించె.

కి. అసియుద్ధగిదాయుధపి, లసనంబులయందు నవ్వలఁ శ్రీబలరా
మసుశ్శితుఁ డై భీముం, డనవృథుఁ డనుపేరు వడస • సఖిలధరిత్రిఁ. 125

మ. శరసంభాసవిమాక్షలాఘవములఁ • శస్త్రాస్త్రులక్ష్యంబులఁ
సురరాజ్ఞాంబును నేఁ బోలునెవని • జూడంగ లే దంచు నీ
ధరణీప్రకముండు నెల్లకడలం • దభ్రాత్తువిఖ్యాతి ను
సిరిశౌర్యన్నతుఁ డై సఫాల్కుఁడు భాసిల్లెం బరాజయ్యుఁ డై. 126

క. హయయుద్ధాతివిశారిదుఁ, డయి నకులుఁడు దసరె భ్రాతృసనుచరుఁ డగుమఁ
నయవివ్యానిపు. యం డెచ్చయదుర్జయుఁ డగుచు నలరె • సహదేవుండుఁ. 127

క. వీరవరేణ్యులు పొందు, తొర్రుమఱునిసుతులు వారు • సమరంబున సౌ
వీరుం దునిమరి తండ్రికిఁ, బోరం గా వశము గాని • పోటరి మేటఁ. 128

క. పదివేలగడంబుల కై, గదతో భీముండు తోడు • గా నెరివరులఁ
ద్రుద శ్రేద్రసుతుఁడు మార్కొని, కదనంబుల విడయ మండ • ఘనతేజమునఁ. 129

చ. నలుపురుతమ్ములుం బుడమి • నాల్గుచెఱంగుల నున్నరాజులఁ
గెలిచి సుమిత్రుని నిష్ఠమలుని న్యవనేశ్వరుఁ బాఱఁ ద్రోలి భూ

‡ అహిచ్చత్ర మనుదేశ ముత్తిరహింశాస్థానమందుఁ గలదు దాని నవ్వల నర్జునుండు జయించి గదుపు
నకు దక్షిణగా నిచ్చె నని తెలియం దగు.

తలమునఁ గలువిత్ర సముదాయ ముదారితఁ దెచ్చి యిచ్చిన్
మెలఁగె యుధిష్ఠిరుండు కడిమి నిజరాష్ట్రము పెంపు నేయుచున్.

130

—◆— కణికుండు ధృతరాష్ట్రనకు రాజనీతిఁ శెప్పుట. —◆—

వ. అంతి ధృతరాష్ట్రండును బొండ్లవేయులదినదిప్రవర్ధమానుఁడొన్నతికిం జూపోవక
రేలు కంటికిం గునుకు రామిం గొక్కుచు నెక్కనాడు మంత్రాలోచనపరుం డగు
కణికుం డనుసాబలమంత్రం బిలిచి యిట్లనియె.

131

క. అలఁతులు నోలఁ గంటబడి, తెలియఁగఁ దమవారి మించి • దినదినవృద్ధిం
జెలఁగెడుదాయలయునికిఁ, జలుంగఁగఁ నగు నెట్లు దాని సరణిఁ దేలువవే.

132

వ. అనిసం గణికుం డతనియభిప్రాయం బెఱింగి నేను గొన్ని రాజధర్మంబులు సెప్పెద విన్
సవధరింపు మని యిట్లనియె.

133

మ. ధగణీశుం డగువాఁడు దండధరుచం దంబుం గొనం బోలుఁ గా
కరయన్ శాంతుండ యై స్వభావమృదుల, స్వాంతంబున న్వాడి తే
కరితిం బూనిన వానిలప్ర్య మిసుమం • తైసం బ్రజల్ సూడ తే
కరముం గట్టరు కూడుగుడ్డలకుని • క్కెట్టె చెడున్ వాఁ వొగిన్.

134

మ. ఇదిగో చంపెద నందుఁ గారుషమునే • వీక్షింపఁ గాఁ జేయుచున్
మది నొక్కంతయు జాలి తేక రిపుల • న్నర్ధింపుచు న్నిత్యమున్
వడలం బోవక భీకరప్ర్యమును భూవాలుండు వర్తించున్
బెదరుం జెంది భజింతు రెల్లరును మే • ల్పం పొందెను న్వానికిన్.

135

క. రసభద్రము నెలిపుచ్చు కొరునిభద్రము లెఱిగి కార్యరూఢి మెలఁగుమన్
మనుజేంద్రుండు రాశ్యంగము, లను గూర్కమురీతి లోన • వాఁనఁగ వలయున్.

136

క. అలఁతి యని దాయ తమలో, మెలఁగెడు సని కిరుణఁ దలచి • మిక్కిల నిల రా
దలఁతు లగుసగ్గకణములు, పొలమునఁ బడి వనము లెల్లఁ బూడ వడఁగించున్.

137

క. తులువ యని తొలచి సాఁబా, లలఁతి గదా యనుచునున్న • సరి భీకరుఁడౌ
ములు సగము వ్రచ్చి నిలిపి, బలుగణ ముదయించి నేలఁ • బద మిడ సగునే.

138

వ. పగతు రలంతు లై చెడి విఘ్నదశ నుండిన యపై యెట్టులే
బగ మొదలగుటఁ బో సలుమఁ • బూడి సమాశ్రితు లం చుచేక్ష గా
దగములచాటుం దృణము • లందు సణంగియు వేటకాఁడు తా
మృగమును నమ్మఁ జేసి వధియించును గా కఘముం దలంచునే.

139

మ. వరసామాదులచే నశంవదుండు విశ్వాసాతిపాత్రండు నై
శరణు జొచ్చియెని దాయ కరుణాస్వాంతుండు గా కంఠయున్

- దురితంబుం దలపోయ కుర్వపుడు తన్మాటంబును న్నాశ మై
తొరగం జేసి మెలంగ నొప్పు నిలయుండున్ ముప్పు లే కెప్పుడున్. 140
- తే. పగజ నెప్పు డుచేసింప • వలవ దగ్నిహోత్రముల యజ్ఞముల సజ్జనోత్తరీయ
ములజటావల్కలముల నీభూజనులనుబోలె నమ్మించి వంచింప • బోలుఁ బతికి.
- క. దీనాలాపము లాడినయేనిం జేఁ జిక్కి నట్టి కృతవిద్వేషుం
బూని వధింపఁగ వలయుం,గాని దయం జూపి విడువఁగా గా దెపుడున్. 142
- క. తటి యగుసంతకుఁ బగతుఁడు, గుఱుకొని మిత్త్రుండు వోలె • గూడి మెలంగున్
దటి యగుడు సర్ప మట్టులు, గఱచి నరుం జంపి తనవంగం దీర్చుకొనున్. 143
- చ. సమయము వచ్చుదాఁకఁ దమజాతికి నెగ్గు నొనర్చుదాయనే
నమితదయారంబునను • నొదల మోయుచు సంత మృష్టటం
బనురంజాతి వైచిఁగి • నాతిని వైచి పగుల్చుగా నగుం
గ్రమమున నన్నిఁ గాల్చు నగుఁ • గత్తుల మొత్తి నధింపఁగా నగున్. 144
- మ. ఇవి దాయాదులపట్ల ధర్మములయే • నెల్లప్పుడున్ సర్వశే
త్రువుల రాజులు సామభేదములచే • ద్రుంగింపఁగా నెత్తు నా
సవి యేరీతి సమర్పి శత్రువులసంహారంబు గావించఁగా
సప్తసో దానియథాస్వరూపమును నీ • వాడంగదే మిత్రమా. 145
- వ. అని ధృతరాష్ట్రుం డడిగిరఁ గణికుండు నీయర్థంబు జేటవడ నొక్కకథ గల దాకర్ణింపు
మని వెంశియును. 146
- ◆◆◆ కణికుండు చెప్పినవక్కాథ. ◆◆◆—
- చ. కల దొకసక్క దానికి వృంకంబును ముంగిస వాల్చెకంబు గం
డెలకయుఁ దోడునీడ లది • యెల్లపుడున్ వనులందు మెట్టుడున్
బలిసియుజ్జీఁ జూచి యొకనాడు మెనంగఁ దలంచి దానిమై
పొలను వశంబు గామిఁ దలఁపొయ్యుచు నెయ్యురతోడ నిట్లనున్. 147
- చ. మనకు సశేక్య మీమృగముమాంసము మెక్కుట లై స నొక్కసా
ధనము వచింతు నియ్యెలుక • దానిపదంబులు పండినస్పృ డ
ల్లనఁ గొఱుకంగ నెప్పు సవలం బులి వేల్చిడిఁ బట్టి చంప నా
మన మలంగ నందఱము • మానక పొట్టలు నిండుకో నగున్. 148
- వ. అని బోధించి మూంకంబు మృగంబు కాలు కొఱికి కుంటిం జేసి సపుడు వ్యా
ఘ్రుంబు దానిం బట్టి చంపె సంత జంబుకం బామృగకళేబరం బరసి సంతసిల్లి మీ

రెల్లరు కృతస్నానులై వచ్చి భక్షింపుఁ డేను మీవచ్చునంతకు దీని రక్షించుచుండెద ననిన నవి వల్లె యని పోయి వచ్చునంతలో నది యెంతయుఁ జింత సభిసయించు చుండునుఁ దొలుదొల్త శాస్త్రాలంబు వచ్చి దానిం జూచి యిట్లనియె. 149

తే. బుద్ధిమంతుడ వీ వయో • బద్ధసఖుడ, మేల చింతించుచుంటి వీలీల మనము దీనిసంజను కిసుపారె • దిని ముదమున, వసవిహారిము నేయుద • మనుషు నదియు. 151

కి. జలమాడఁగ నేగుచు నయ్యెలుకలరా జట్లు వలిక • నిహిహి హూమీ బలములు వితి మృగరాజులు, సలెతులు నేఁ దెచ్చి మీకు • నశసం బిమదుఁ. 152

వ. అని మృగంబుం దాను జంపితి ననుకారణంబునం గర్వించి పలికె దానంజేసి నా కమాం సంబునం దిష్టంబు మాడమకున్న దనిన శాస్త్రాలంబును. 153

క. నీ నీ మీ రీసంజుడి, కాసింతురె యేమొ కాని • యాసింపను నే కోసితి నాభుజశక్తిం, జేసి భుజించెది నటంచు • జెచ్చెరె జనియెఁ. 154

వ. అంత మూషికంబు వచ్చిన దానికి జంబునం బిట్లనియె. 155

ఉ. మూషికరాజ వింతె ముం • ముంగినమాటలు లేడిమాంసమో దోషము చేచు నుండు దిన • దోషదు నీవు సరుజ్ఞ గుచ్చిణ్ణే మూషికిము న్భుజింతు నని • పోయెను నా విని సంత్రమించుచుఁ మూషిక మూర్ఖువం బలచి • పోయి మాటంబడె నొక్కలాఁగలోఁ. 156

వ. అంతఁ దోడెటు నచ్చినం గని జంబుకంబు. 157

శా. నీపై వ్యాఘ్రము కోపగించె మిగుల • న్నే నెంతగాఁ జెప్పిఁ గోపం బాపుకొనంగ లేక తుదకుం • గుర్రెట్టి స్ఫూర్ణిలుచుఁ నాపైఁ గ న్నెట నీని పోయె నిజె కా • న న్వచ్చు నొక్కంతిలో నీపైఁ బోలినయల్లు చేసికొను మిం • న్దే జేయ లే నేమయ్యెఁ. 158

వ. అనిన వృకంబు వెలచి తోడ ముడిచి పట్టె సంత సకలంబు వచ్చిన మనవా రెల్లరు నాబలంబున కోడి మృగమాంసంబు నాకు విడిచి పోయి నీవు లావు గలదాన వేని న న్నోడించి కొను మని సక్క వలికిన నదియును. 159

తే. మెకములకు గాజ వృకము నెలుకిలరాజు, నిను గెలువ లేక పోయె నా • నీవు మేటి వేను నీతోడఁ బోదుట • కిచ్చగింప, చనుచు ముంగినయును బోయె • ననొలు వాసి.

వ. అపు డాత్మలమారినక్కి - మొక్కం డామృగమాంసంబు యథేష్టంబుగా భక్షించె నట్లు సమయానుకూలనామదానభేదదండంబులు నాలుగున నాధనంబులుగా నుపే

యోగించుకొని కార్యనిర్వాహకం డై నమహామహీశ్వరుండు వర్ణింతుండు నని వెండియు. 161

తే. భీరుని స్థయపెట్టియు • శూరుఁ గేలు, మొగిచియును లోభిఁ గోరిన • మొత్త విచ్చియు నలఁగి బరాక్రమించియు • నొడయఁ డరులఁ గై వసము చేసికొని డగుఁ • గారవేంద్రుఁ తరు. మరియొకండు వచింతు • మనుజేంద్ర వినుము • మహి మిత్రుఁ డై నను • మన్నింప నై న గురుఁ డైనఁ దనకన్న • కొడు కైనఁ దమ్ము • తుట్టఁ డైనను జన • కుం డైనఁ దనకు సరిపదంబున నున్న • సభయు విచ్చి ధన • మగపటిచియు విష • మమరఁ జెట్టియును సిరిఁ గోరువాఁడు హిం • సింప చొ • గాని • చిత్తమం దెపు కుపే • యీంపంగ రాదు.

క. మఱివఁ గార్యాకార్యము, లెఱుగఁ పెడత్రోవఁ ద్రొక్కు • నే గురు నై నఁ వెఱవక చంపించుట యే, నెఱి యని తెలియంగ వలయు • నేర్పరి కవనిఁ. 164

సీ. * కోపించి యును దన • కోపము వెలిపుచ్చు, కేపుడు నవ్వును మాట • లాడ వలయుఁ దఱి నేచి దాయా • దా తిప్పించువు, తొడిఁబడఁ బడి నానిఁ • ద్రుంప వలయు వధియింపఁ దగినట్టి • వానిగృహంబున, వెనుకీయ కిం • లంబు • వెట్టి నలయుఁ గత్తిక నొ వచ్చు, చిత్తంబుతో • బైక, మెల్లినిమాటల • మెలఁగ వలయు

తే. సిరి సభిలష్మించువాఁడు చా • నెరులపట్ల
వినుయ మభిసయించుచు వంగి • వినుతి నేసి
పాదముల వ్రాలి తియ్యనింపలుకు పలికి
యెదుఁగునడి నై చ్యమున కోప్పి • యుండ వలయు. 165

క. తల మెత్తుచున్న శత్రువు, నిలఁ ద్రుంపక యున్న నాఁడు • తాడి లెఱుగనన్
బల మును మూలం బేర్పడ, సలఁతులఁ బో కీరుల మించు • నై మిన్న యగున్.

ఆ. విశ్వసింపఁ దగిన • విందు నై నను విశ్వ, సింప రాదు దాన • సిలుగు గలుగు
శంక లేనిచోట • శంకంప నగు నభ, యమును గోరుచున్న • యట్టివాడు. 167

క. తనమనము కత్తి కెత్తయి, తనరింగాఁ జేసి మాట • తిటి పడునెడలన్
ననకన్న మృదుల మని జను, లనుకొను నెఱుగనను మెలఁగ • నగు రా జెపుడున్.

ఆ. ప్రాణసంకటంపుఁ బనుల నధిష్ఠించి, భద్రముల నరుండు • పడయఁ బోడు
పగఱ నమ్మరాదు • ప్రాణసంకట మైన, మంత్రిరక్షణంబు • మఱవఁ జనదు. 169

తే. పరుల మర్మముఁ జీల్చక • పగఱఁ గూల్చి, కధిక దారుణకర్మము • లాచరింప
కవనినాథుండు శ్రేయము • లందఁబోఁడు, భూతదయతో మెలఁగు మత్స్య • ఘాతయిట్లు.

చ. అరివధ మాచరించి జయ • మందఁ దలంచినతేఁడు వేడుకఁ
గురుతరసైన్య మర్థమును • గూరిచి పోరున కుత్సహింపుచున్
దొరకొనినట్టికార్యమును • దూలఁగ నీక ముగింపఁ జేయుచున్
బరులకుఁ గాలకాలుఁ డనుభంగి మెలంగఁగ నెప్పు నెప్పుడున్. 171

తే. *దండమును బొంది కవిసినదాయ నెవఁడు
మించి దండంపక యనుగ్రహించి పుచ్చు
నాతఁ డెటు లైన మృత్యువు • సఁదు నిక్క
మశ్వతరి గర్భమును బోలె • సవనియందు. 172

ఆ. అడవి నిడిననహ్నియట్లు సహాయసంపత్తి నరుఁడు ప్రబలి • పశుల నెల్ల
సంగరమున గెలిచి • జయ మంది తనకొర్కి, సఫల మందుగతిని • సలుపుకొనును.
వ. అని మఱియును. 174

చ.† కరువర నీవు చేయ నొకఁ గూడినవానిచ చేయు మీయెడం
బురపురలాడి నీకుఁ దలఁముక్కలు వచ్చెనుపుంతఁ బోకు ము
ర్వర నినుఁ గాచుకొమ్ము బలవంతులు పాంశుకుమారు లెంతయున్
సిరి చెడ నీడ లే కవలఁ • జింతిలువాడవు గాకు మార్తె గన్. 175

వ. అని యుపదేశించి కఠికుండు చనియె సంత ధృతరాష్ట్రుండును జంతాజ్వరసంతప్తచిత్తుం
డయు యుండె నపుడు భీమార్జునకులసహదేవులపరాక్రమంబునకును ధర్మరాజు
యావరాజ్యాభిషేకంబునకును లోన నహింప నోపక దుశ్శోధకుండు కర్ణశకుని
దుశ్శాసనులతో మంత్రంబుండి నానావిఘ్నభ్యుపాయంబులఁ జాంపవేయుల హింసిం
పుచుండె వారును విమరులనుగ్రహంబు నావర్తరహారంబు గావించుకొనుచు నుండి
రిక్కాలంబున. 176

—•— హను పాండవులం బ్రశంసించుట. —•—

చ. పుండరు లెల్లరున్ సుగుణభూషణభూషితు లై సపాంశుభా
ననవరపుత్రిగర్జిములఁనాని సభాభవంబులందుఁ జ
త్వరములయందుఁ బొందుపడ • వల్లెలు వేయుచు నెల్లచోలన్
ధరణి విభుత్వముంగూతించి • తారు స్రవంస యొనర్తు నొంకారున్. 177

ఆ. పుట్టుగ్రుడ్డి గా • మును ధృతరాష్ట్రుండు, రాజ్య మొందఁ జెయ్యఁగఁబ్రభువు నా న
తఁ డెసంగు టట్లు • తాఁధ్వజుఁడు మున్న, విడిచెఁ గాన మరలఁజెడియఁ డతఁడు.

* అశ్వతరి = గుఱ్ఱమునకును గాడిదకును బుట్టినది, కంచర గాడిద; ఇది గర్భమును ధరించెనేని వృశ్చికా
బులలె నశించు నని తేలుచున్నది. † పురపురలాడు = మిక్కిలియశోకపడు.

ప్రభువుత్తుం డగుపాండవాగ్రిజుని ధర్మజ్ఞా ధరారాజ్యము
దభిషేకిత మతం డభిజ్ఞాను వడం గాత్యంతదక్షుండు తా
విభుఁడై సాధువధంబు నైలుగుచున్ • బ్రతి నియదావహిసీ
ప్రభవుం గౌరవనాధునిం బ్రజలఁ బ్రోవం జాలు భోగంబులన్.

179

వ. అట్టియవనంబున.

180

శ్రీ. ఖలుఁడు దుర్యోధనుం డట్లు • సలువిధముల
గుఱగుజలు వోవుదును దన్ను • బ్రజలు రోసి
పాండవేయాసురాగంబువలఁ బలుకు
పలుకులను మాటికిని విని • పలవరించి.

181

వ. ఈర్వానంతప్రచిత్తుం డను నెత్తిఁబుంబునఁ దండ్రినాళికిం జని మొట్టనెట్లును నిట్లనియె.

—♦♦♦♦♦ దుర్యోధనుఁడు తండ్రినోఁ జనమనోదుఃఖముం దొప్పట. ♦♦♦♦♦

ఉ. వాంఛను వీంఛ దెప్పగతి • వచ్చెను బాండువు యగుఁ తమునున్
వాంఛకు లొంగిపోయితిమి • వాయుతనూజునివేరు విన్న నో
తండ్రీ యెచోల్ వడం కెడిని • దానిఁ దోడుగ యావరాజ్య మీఁ
గాంఛనుమండఁ గోలుపులికై వడి ధర్మసుతుండు గండ్రీయె.

183

మ. యమసంజాతృషు యోధరాజ్యసనివిం • బ్రాపించి ప్రాపించి
క్రిమ మొప్పుం బ్రకృతిప్రధానవరులన్ • రాష్ట్రప్రవాహితుల
బ్రమసిం డై గనుమండ సందళును నిత్యక్షంబుం దుంకి రా
జ్యముం న్నిల్పుగఁ నామమంజిరెట దేవా నిన్నుఁ గా దాడుమన్.

184

తే. *నాచెవులతోడ వింటిని • నాల్పజలు, సూయుమండగి నిన్ను గాంకేయు వారు
తోసిరా జని పాండువు, స్త్రీని బతిగను, గోరుచున్నాఁ యే మేము • గొణిగికోనుమి.

మ. ధృత రాష్ట్రం దిశు పుట్టుగుడ్డి యగుటన్ • దేవప్రతుం డిప్పుడు
క్షీతిక న్నాగుండు గాఁగఁ దొల్లి యభిషేకింపించె సప్రాసని
విత్తుల తామహ మైవరాజ్యమునకు • నివృత్తతఁ డై ధర్మరా
జుడఁ దుండరి బరుఁ డెట్లురా జని జం • బి దండు ఘోసింపెడిన్.

186

క. రాజ్యము కోరెడు గావునఁ, బూజ్యం డగుభీష్ముఁ డిందుఁ • బొంగనఁడు సేగిన్
రాజ్యముఁ గోరెడుమాకే, పాత్యఘము వచ్చినడియె • తొరులవలనన్.

187

సీ. అవనీత జనుపాంధుఁడవు కానఁ నీ వంద, సగురురాజ్యంబు • నంద లేదు
తనతాతతండ్రులఁఘఁ గాజ్య మప్పాండు, జననాయకుండు మున్ను • గొనియెఁ గాన

* తోసిరాజు ఇది చదవంగమందలిపరిభాష. దీనికి నిరాకరించి యనునర్థము వ్యాపకరసిద్ధము.
'కల్పలంఛయని దోసిరా జనున్' విజ.

నప్పొడుదాయాద్య • మిన్ను డిప్పొండవ, ప్రవరుండు గడిమి మైఁ • బడసె నేని
సతనిపుత్తుఁడు మఱి • యతనిపుత్తుం డొగిఁ, బొండవంశజుల్ • ప్రభువు లగుదు
తే. రేము మాపుత్తు పౌత్రాదు • లెల్ల రాజ్యహీనులమ యై బడప్పడి • యెల్లప్రాద్దు
పరుల నేవించి కుడునంగ • వలసి వచ్చునట్లు గాకుండ దయఁ జూడ • వయ్య నండ్రి.
వ. ఇది యిట్లు గాక. 189

క.*మును నీవ రాజ్యభారంబును గొంటివ యేని నీదు • పుత్తు ల మగుమే
మును రాజ్యార్థుల మై బల్లిని గొందుమ యవశ మైన • మిడిజన మధిసా. 190
క.† అని కొడుకు నొడువునుమలను, విని కఱకునితెలుపుధర్మ • విధు లనిసి మదిన్
మునుమెనుకలాడ నించుక, కొని నలఁచి కుహాద్వపాంసు • కొడుకున కనియెన్. 191

—♦♦♦ దృతరాష్ట్రానిదురభిప్రాయము. ♦♦♦—

ఉ. భారతవంశభూషణుఁడు • పాండు డనంతమహిమహేంద్రుఁ డై
కారవపూజ్యరాజ్యురిమఁ • గై కొని చీఁ కని నన్ను లొగు లీ
తీరుఁడు జూచినం నరమఁదిం గలభక్తి స దెల్ల నాపయిం
జేరిది సర్వపూజ్యుఁ డయి • చెన్నలరారె గుమాన శేఖరా. 192

ఆ. పాండురాజుఁ బోని, పాండవులును ధర్మపరులు వీరభోక్త • వరులు భోక్త
హితులు సుగుణవంతు • లగులితాగంధులు, వారె నెల్లు నే ను • వలయుఁ దండ్రీ. 193

క. పితృపై తామహ మగునీ, ష్టితిరాజ్యము నుండి మఱి వి • శేషనహాయ
ప్రతిపత్తి గలిగి మెలఁగడు, సుతులన్ వెడలించు తెట్లు • సులభము తుండ్రీ. 194

మ. ధృతీశుం డగుపాండురాజువలం • దా రెల్లసామంతులుఁ
వరసేనానచివప్రధానపురుషుల్ • బంధువ్రజంబుం బ్రజల్
భరియింపం బడి రెల్లరాజులును మున్ • వా రిందలు స్వీరిని
బరమేష్ఠసితిఁ జూచుచుండఁ ననుజన్మా యిట్లు నీ కేళికన్. 195

ఆ. పాండురాజువలన • బాలింపఁబడినూ, ప్రజలు పక్షిపా • భరతు లగుమఁ
జంప కుందు రెల్లు • సకలబంధులొకోడ, నిట్లు లున్నమల • నెట్లు లైన. 196

వ. అనిన సతనియభిప్రాయం బెఱింగి దుర్యోధనుండు. 197

తరగము. ఇది యెఱింగియ కాడ భోక్తుల • కెల్లయర్థము లిచ్చుచున్
మది గరంగఁగ శారవించుచు • మంచిమాటలు చెప్పుచుం

* మిడిజనము = మిడిసిపాటు గలజనము. † కొని = పరిపది, అనఁగాఁ గొడుకుమాట కిష్టపడి యని యభిప్రాయము; ఇది దృతరాష్ట్రానికుం బాండవులను చెడలించుట యిష్టమేనని యది సులభసాధ్యము గా కని తనయభిప్రాయము కొడుకునకు మఱియొకతీరున చెల్లించినాఁడు.

బదిల ముంటిని వార లెల్లరు • మత్సహాయులు సై స్యసం

పదయు దుర్గము మంత్రివర్గముఁ • బట్టి యుండెడు నాదెనక.

198

వ. అయిం నిపు డంతకుం బని లేదు మృదుమధురమార్గంబునఁ కొంతకాలము కుం
తీసహితంబుగాఁ బొండ్లవేయుల వారణావతంబున నుండఁ బుచ్చినం జాలు నీప్రకృతి
జనపతః ప్రేతోష్టు లుడిగి ముసకు రాజ్యంబు నుప్రతిష్ఠితం బయినవెనుక వెండియుం
దోడ్కితెత్తు మనిసం గొడుగునకుఁ దండ్ర యి ట్లనియె.

199

శా. ఈయర్థంబ తలంపు నేయుదురు నే • నేప్రాద్దు లోలో నభి

ప్రాయం బియ్యది దుష్ట మాటఁ జులక • న్వాక్కుప్రసాద బో నెట్లు గాం

గేయంగీకరణాతమార్యవిదురుల్ • కీ డెంచి కా దంపు కొం

తేయు వీరును వాఁ కొక్కఁ డెటు లొంటిం బుచ్చ నౌ వారలక.

200

వ. అనిచి దుర్యోధనుండు వెండియు.

201

సీ. విసనయ్య నీమాట • విని శాంతనవముఖ్యు, లొడఁబడుదురు దీని • కొండు గాదు
సము లయ్యు వారు నాఁదరవార గురుసూతి, నా క్షేప్తసఖుఁ డియి • వీరక నుండుఁ
గొడు కున్నకడఁ దండ్ర • పడుఁ జుట్ట లగువారి, కై కృపుండును నాడుకడన యుండు
మధ్యస్థుఁ డగుట న • స్మన్నించు భీష్ముండు, విదురుఁ డె ట్లుండిసఁ • గొదవ లేదు

ఆ. పాండురాజుతోంటి భక్తిఁ దలంచి త

త్తనయులందుఁ గరుణ • తగుల నీక

తలఁగఁ జేసి నిద్ర • మలఁచునాహృదయశ

ల్యము సముద్ధంపవయ్య తండ్ర.

202

వ. అని యనేవిధంబులఁ బ్రార్థించినం బ్రసన్నుం డై ధృతరాష్ట్రుండు నేను నీయిష్టక్ర
మంబునం బ్రవర్తించెదం బోయి ర ఘ్నని దుర్యోధను సంపిపుచ్చె సని జనమేజయు
నకు వైశంపాయనుండు చెప్పె సని చెప్పిన విని నై మిశారణ్యవాసు లవ్వలివృత్తాంతం
బు చెప్పు మని సూతు సమగుటయును.

203

—♦♦♦ అన్యసాంతము. ♦♦♦—

చ. బుడగవలెఁ క్షణార్థమునఁ • బోవుశరీరము నమ్మి యెన్నియే

నిడుమల కోర్చి సౌఖ్య మన • నేమొ యెఱుంగక రిత్తవోయెడుక

* బుడగ = బుగ్గ, బుద్బుదము. ఈరూపము కోకోద్బుప్తము గాకున్నను గోదావరిమండలమున వాడు
టంబట్టి ప్రయోగింపఁ బడియెను.

జడుఁ డయి మర్త్యుఁ డత్రైఱిగుఁనన్ బడ నీయక సన్నుఁ బోవు నీ
యమగుల మొక్కి నిన్ గృతుల • నర్చన చేసెద నోపరాత్పరా.

204

మ.*నిను సేవించెడువాఁడఁ గాన మదిలో • నీప్రాపు నే నమ్మి నే
ననుమానింపక భారతార్థవము నీహంజేసి యేతద్విధం
బున నీదం గడగట్టినాఁడను భవఃత్సూర్యానుకంపోడుపం
బానరం బారిము నెందఁ జేయఁగదె న • న్నూర్మి జగద్వల్లభా.

205

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రీవుత్త
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునం
దాదిపర్వంబున సప్తమాశ్వాసము.
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ

శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరై నమః.

శ్రీకృష్ణ భారతము

ఆదిపర్వము—అష్టమాశ్వాసము.

జతుగృహపర్వము.

—ॐ—

కృష్ణానందావృత్తి

లోకోత్తరముక్తి సగర లోలుభ భూపా

లాకల్పితస్త్రుతిప్రియ

లోకేశ్వర లోకపాల లోకాధారా.

1

—◆◆◆ ధృతరాష్ట్రుడు పాండవుల వారణావతంబునకుఁ బుచ్చుట. ◆◆◆—

వ. అవధరింపు మక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు కొడుకు సంపిపు చ్చి ధృతరాష్ట్రుండు ధనమానవదానంబులఁ బ్రకృతిప్రధానవర్గంబు వశంబుచుకొని తన మంత్రివర్గంబుచే వానావసాంబు సకలసంపత్కరం బనియు నివాసరమణీయం బనియుఁ బాండవులు వినం బొగడించి వారి కందుఁ దగులంబు వుట్టించి వెనుకం గొన్నాళ్ల లోకనాథు పాండవేయులం బిలిచి గారవించి యిట్లనియె. 2

మ. అమరదీప్తవతీతటంబున నరేంద్రవాసయోగ్యం బగుఁ రమణీయం బగు వారణావతపురీగిర్వింబు నే వింటిఁజుం డమరేంద్రప్రతిమానవైభవముతో నం దుండి కొన్నాళ్లు దా నములున్ ధర్మములుం బొనర్చి మరలన్ రా నెచ్చు మీ గంధర్వు. 3

వ. అని శాసించిన వానియభిప్రాయ మయ్యుధిష్ఠిరుం డసహాయం డగుటంచేసి యట్ల యగుం గాత మని యంగీకరించి భీష్మవిదుర ద్రోణ బాహ్లిక సోమదత్త కృపాశ్వ త్థాప భూర్జిశ్రవస్సుల కెఱింగించి మాన్యు లగు బ్రాహ్మణులకును హితు లగువురో హితులకును బ్రీయు లగుపౌరులకును గాంధారికిని మ్రొక్కి ధృతరాష్ట్రాశాసనం బున మేము మాపరిజనంబుతో వారణావతంబునకుఁ బోవుచుంటిమి మీ రెల్ల రును బ్రసన్నమనస్కుల గై మమ్ము దీవించి యంపిపుచ్చుఁ డని వారియాశీర్వా దంబు లంది సానుజుం డై జననిం బురస్కరించుకొని కృతప్రయాణుం డయ్యె నంత

దుర్యోధనుండు కరంబు సంతసిల్లి పురోచనుం డనునప్తసచివుం బిలిచి వానికేలు
వట్టుకొని లాలించుచు రహస్యంబున నిట్లనియె. 4

—◆◆◆ దుర్యోధనుండు పురోచనుచే లక్కయిల్లు చేయింపఁ బాచుట. ◆◆◆—

తే. ప్రాణమిత్రము వసుపూర్ణ • మైనయీధ, రాతలము నాది యై యొప్పుఁగీతిగా నొ
నర్పఁ దగు దీవు నీకన్న • నాకు లేఁ డొకండు విశ్వాసికతముండు • త్నాశ్రయమును. 5

క. నామిత్రము రక్షింపుము, నామిత్రము నీవు నేర్పున న్నాడిపులక
భూమిం ద్రెల్లఁగఁ జేయుము, నామిత్ర ముండు నెఱిగి • నడవఁ గడఁగుమా. 6

తే. వారణావతమునయందు • వామదేవు, నుత్సవ మొకండు కల్పించి • ప్రోత్సహించి
పాండవుల సంపిపుచ్చె భూపాలుఁ డటకు, నరిగి వా రుత్సవంబున • నదట నుండు. 7

వ. అది కావున. 8

తే. పాండవులకన్న నీవు ము • న్నావరణాన, తమనఁ దనిలక్కయిల్లుండు • దనరఁజేసి
వాని నందుఁ బ్రవేశింపఁ • బంచి పరులు, కాన కుండఁగఁ దిచ్చిడి • కాల్పిరఁబుట్టు.

వ. అని చుచుండి బరిమవిశ్వాసపాత్రుం డగుపురోచనుండును వేదంబులు బూర్చి
రిధల బెక్కి వేగంబ వారణావతంబున కరిగి సగరోపాంతంబున నాయుధాగారంబు
దరి సునన్యభేద్యంబుగా శతనర్జకంసమ్మతజైల్ల వ్రావార్చిం బై సమ్మత్తి కాపిశేషంబు
నను డతుదారుపుంజంబునను రిమణీయంబుగా విశాలచతుశ్శాలంబు నిర్మించుచుండె
నింక బాండవులును గొన్నిదిసంబులు గడచిన నెనుక గంధవాహుంధవంబులైన
మహాసైంధవంబులు బూన్చినకనకరథంబు లెక్క. విమరాదికుసపుంపులు త
మ్మనుసరింపఁ గరిసగరంబు బయలు వెడలి గిప్పుడు సోకులు వారం జూచి దుఃఖం
చుచుండి సందుఁ గొందఱు బ్రాహ్మణులు నిర్భయంబును. 10

—◆◆◆ వారణావతంబున కరుగుపాండవులం జూచి హింసలు దుఃఖించుట. ◆◆◆—

నీ. ధృతరాష్ట్రుం డంతటిఁజిత్తితాత్మఁడొ కాక, వెతిరి బాండవులఁ బురి • వెడల సడిచె
పితృధనంబగుకురుఁజిత్తి యుధిష్ఠిరునక, • గు నెనో యనుభయ • మిత్రకయ్యె
నిది యధర్మ వటంచు • నెఱిగి తాళధ్వజుం, డంపుచో నేల వాఁరింపఁ జొక్కొ
గులుండు దుర్యోధనుం • డలరువీరిల కట, నేచిచ్చు వెట్టితా • నేచు నెక్కొ

అ. పాండురాజు వెనుకఁ • బ్రజల క్రిండు తిండ్రి

వోలె మనుచు ననుచుఁ • గ్రాలుచుండ

నిట్లు వచ్చె మనము • నితనితోఁ జొత్తిము

గృహము లేల మనకు • గృహిణు లేల.

ఆ. మును విచిత్రవీర్యుఁడును బాండుఁడును రాజులైరి మనకుఁ దండు) బట్టిరిపుడు
పాండుఁ డనుగ వాని బాలురఁ గని నైచ, లేక యుండె నకట • చీకకునృపతి. 13

క. మర మండల మీదుష్కృతిఁ, గనుచుం గరినగరి నుండఁ • గలమే యాయిం
డను విడి ధర్మజుఁ డెచటికిఁ, జను నచటిక చనుట యొప్పెంసఁగుఁ బరికింపఁ. 14

ఆ. తలఁడిసంపునేత • తగవు గావునఁ బోయి, నత్తుమయ్య మేము • పారులార
మీరు మాహితంబుఁ • గోరిన దీవించి, మఱవ కిండ్ల కిపుడు • మఱలుండయ్య. 15

క. మీవలన మాకుఁ గార్యము, గావలసినయట్టియదను • గలిగినయేనిక
మావలన వచ్చి ప్రియములు, గావింతురుగాక యిపుడు • కరుణింపుఁ డెడఁ. 16

వ. * అసినం పారు లెల్లరు వల్లె యని వారి నాశీర్వదించుచు వలగాని పురంబున కె
ట్టకే మిగిలి చని రపుడు సర్వభాషావిశారదుండును ధర్మజ్ఞుండును నగువిదురుండు
సర్వజ్ఞుం డగుయధిష్ఠిగుం జూచి యెరులు వినినం దెలియ కుండునట్లు మేల్చొక్కి
భూయిష్ఠేష్ఠవాక్యంబుల ని ట్లనియె. 17

—◆◆◆ విదురుండు పాండవులకు లాక్షిగృహప్రసాదం దెలిపించుట. ◆◆◆—

తే. నీతిశాస్త్రానుసారిణి • యై తనదృ
పగజప్రజ్ఞ యెఱింగి యెవ్వండు పాదలు
వాఁ డవలఁ గల్గ నై నయఁసాయముల కు
సాయములఁ జూచి చేయుం • వలయు నెపుడు. 18

సీ.† విను మలోహంబును • దనుపరిక రించు, బును సగుసితశస్త్రమును నెఱింగి
వాఁడు దానికిఁ బ్రత్యుపాయ మొగసికొన్నఁ, బగవారిచేఁ జంపఁబడఁడు నిజము
కాజడవి దహింపఁ • గలవహ్ని లాఁగలోఁ, గల్గియుండిన నెల్కఁ • గాల్పులేదు
దెలును దెన్నును • దెలియవు గుడ్డికి, ధృతి లేనివాడు భూతికిఁ దొలంగు

* ఇట విదురుండు ధర్మజునితోఁ దెప్పినవాక్యములు సాంస్కృతికము లైనను అప్రాధికవికృతవృత్తపద నిబంధనలై యుండుటం తేసి క్లేబ్బొప్పి పని న్యవహరింపబడియె.

† కర్ణయుండిన - దీప్తియుండిన. 18, 19 పద్యములు:— ఈవిధుగవాక్యములలో సహించు పునోచన యనియు సహోహాశస్త్రము లక్కయి ల్లనియు నేదు సారంగమునఁ దూటి యగ్నిఁ దప్పించుకొనునట్లనఁగా లక్కయింటశస్త్రములు చిచ్చువెట్టి నున్నపుడు మీరే చిచ్చు వెట్టి సారంగము దూటి వెలికిఁ బోవలె ననియు వెళ్లఁ బోయినపుడు నక్షత్రములపలన మార్గములు తెలియు ననఁగా నితరమూర్ఖులనఁ బోవుదురు గాని హస్తినాపురమునుగూర్చి రోల దనియు నట్లు చేసిన శస్త్రపులచే మీకు పీడింపఁబడక యుండు రనియు మొదలైనవంతులు ధ్వనించుచున్నవి.

తే. సహితుఁ డిడెడునలోహజ • మైనశస్త్ర

ముజిసికొని తాను వానిపై • నిడగ్గవలయు

నేదిల సారంగమునఁ దూటి • యేర్పు నగ్ని

వలనఁ దప్పించుకొనునట్లు • వలయుఁ దొలగ.

19

అ.*బయలు వెడలి నడచు • వానికి మార్గముల్, తెలియు భములవలన • దెసలు దెలియు
నాత్మచే నడచి • యెదింటిఁ బీడింపఁ, బడక యుండు నరుఁడు • పుడమియంగు. 20

వ. అని విద్యనగ్రగణ్యుం డగువిదురుం డిట్లు చెప్పిన యుధిష్ఠిరుండు తెలిసినది నీచెప్పి
నట్లు చేయుదు నని ప్రత్యుత్తరం బిచ్చె నంత సంతోష వారి నాశీర్వాదించుచు ఏ
డుకొని ఏడునకుం జనియె నపుడు కుంతి కొడుకుదిక్కు మొగంబై. 21

క. విదురుం డగుచు నీతో, విదితంబుగ నేమొ చెప్పె • వింటిమి మేముం
చుద మొదలు తెలియలే దే, నిదిసేయుదు నంటి నీ వ • దేమి కనూరా. 22

వ. అనిన నజాతశత్రుండు తల్లి కిట్లనియె. 23

చ. విదురుఁ డొకండు మమ్ముఁ గన్గి • పెంచినపాండునిఁ బోనివాఁడు మా
కొదవెమనాపల్ దొలఁచ • నుండినవాఁడు గదమ్మ తల్లి దు
ర్మదుఁ డగుధార్తరాష్ట్రుఁ డొకమాత్ర పురోచనుచేత లక్ష్మయిల్
పొదలచి చిచ్చున ప్తనల • బూది మొనర్చు నలమ్మ వింటివే. 24

—◆◆◆ పాండవులు లాక్షగృహంబునం బ్రవేశించుట. ◆◆◆—

వ. మఱియు సంతోష దానినుండి మనము వెడలునుపాయంబునుం దెప్పి రాఁగల
యసాయమ్ములకుఁ బ్రతీకారమ్ము లగునుపాయమ్ములును దెప్పి పుచ్చెద నని చెప్పి
చనియె ననిని విని యంతి విదురునిం గొనియాడె నంత వారు కతివయ్య పయాణంబుల
వారణావతంబుఁడతీయం బొచ్చి త మైదుకొనినపౌత్రుల నానరించుచుఁ బురోచనపు
రస్థరంబుగాఁ జని రోహిణీనక్షత్రయుక్త పాల్లణశుక్లావ్రమిఁబడినంబున సకలాలంకా
రాలంకృతంబై నానాదనాక్ష్ణిం బై సపురంబునం గలరాజభవనంబునం బ్రవేశించి
పురోచనపరికల్పితభోజనభాజనశీయనాసనాదులం దనియుచుఁ బదిదిసలబులు గడపి
వెనుకిం బురోచనివేదితంబును శివాఖ్యాశివంబును నగుచతుశ్శాలం బనుగృహం
బునఁ బ్రవేశించి దానినిర్మాణంబున కచ్చెరుపడి మెచ్చుచు నందు నివసించి యుండి
రంతనొక్కసమయంబున సకలధర్మమర్మజ్ఞుం డగుధర్మజుం డేకాంతంబున భీమసే
నున కిట్లనియె. 25

† ఏడు = శలలు, ముండ్లపంది. * భములవలన = నక్షత్రములవలన; వింటి = పంచేంద్రియములను.

తే. మూరుకొను మిందుఁ జత్వాజ్యములను గూడి

నట్టికొవ్వవాసన గొట్టు • నరయ నీమ

హాభవనరాజ మింతలో • నగ్నిఁ గాల్చు

ననువు పడ గడ్డిగాదము • లొనరువబడె.

మ. ఇది మాయాగృహ మెల్లకుడ్యములును • వీక్షింప లాక్షారసా

స్పదతైలావృతముల్ పురోచనునిశిల్పం బాప్తు నాగ్నేయమై

విదురుం డగ్నిభయంబుఁ దెల్పె నిచట • విశ్వాసముం జేయ రా

దొడపుగ గట్టము లీపురోచనునిచే • నెక్కింతకాలంబును • 27

ఆ. ఈపురోచనుండు • పాపి గాన సుయోధనునకు పశుడ యగుచు • మనకుఁ గీడు

నేయ వేచి యుండె • నీయుదంతం బెల్లఁ దెలిసికొంటి విదురువలన మున్న. 28

క. అనినఁ పడముడి యిట్లను, ఘనమతి యిది యగ్నిభయము • గలయది యైనఁ

మన మిట నుండఁగి నేటికి, మును పుండినచోట నుండఁ • బోలదె చెపుమా. 29

చ. అనిం యుగస్థిరుండు మన • మాత్రిపడం దగ ది త్లెఱింగియున్

మనవినతండ్రి సెప్పినకొమంబున నేమిట కుండ మిందుఁ బా

పునికృతి దేలునంత కిటు • పూవఁ బురోచనుఁ డీరహస్య మే

గ ననుచు నెట్టులే మనల • గిట్టక బల్లిన పట్టి కాలెడున్. 30

ఆ. వీ డశ్రుకృతికి • వెనుదీయఁ డిరుల, వలనినిందలకును • దలఁకఁ దెడఁదఁ

గాన బుద్ధిహీనుఁ • డైన యట్టిడు సుయోధనునివశమునంద • తనరుచుండు. 31

ఉ. కౌరవు లిట్లు పాండవులఁ • గాల్చిరి నా వినియు న్నదీసుతుం

డేరిని గాదనం పుని నఁరేంద్రునియల్కకుఁ దానకంబు కా

నేరెడు వృద్ధు లేరయిన • నేరము పల్కినఁ బల్క వచ్చు నిం

దే నను లన్న నేమిఫల • మిగ్గతి నంతయుఁ జన్నపిమ్మటన్. 32

ఆ. మనము దాహాభీతి • మఱియొందుచోటికి, జనుదుమేని చారజనమువలన

నరసి రాజ్యబుద్ధుఁ • డైనదుర్యోధనుం, డెల్లరన్ పధించు • నెగించి పట్టి. 33

తే. పదవి గలయట్టిపురుషుఁడుపదవి లేని, వాని నసహాయుఁ డసహాయుఁవసుసహితుఁడు

వసుసహితుని నిజించు నివ్వసుధయందు, ధ్రువముగా నెట్టివెఱవేనిఁ తొడరి పన్ని.

ఉ. లావు గలఁడు గాన మనలం గొని వేచు సుయోధనుం డొగ్గి

గావున నమ్మిన ట్లిచటఁ • గాలము వుచ్చుచు నివ్వరోచనున్

* వావిరి నంటి వేటలనెవంబున నిచ్చలు మోసపుచ్చుచుం

శేవమొల్ల మెలంగుదము • చీడఱి వోవఱి నప్రమత్తభా.

95

తే. వేటఱి దిరుగుటవలననుబాట లెఱుఱి, నగుఱి బలయితుల మగుచునలరునపుడు భూబిలము చేసికొందము | పురజనులకు, నెఱుఱిగకుండ మనల నగ్ని యేర్పకంక.

క. అని పలుకుచు ననుజన్ములు, జననియుఁ దననుడిన నిలువ • జతుగేహమునం

దనిశంబు జాగరూకత, గొని మెలఱి యుధిష్ఠిరుండు • కుశలుం డగుచుఁ.

97

వ. ఇట్లు కొంతకాలంబు గడచిన వెనుక నొక్కనాఁడు విదురప్రేక్షకుండై కుశలుండును ఖనకుం డగు నొక్క సుహృద్విరుండు వచ్చి పాండవులం గని విచిక్చింబు.

98

క. ఖనకుఁ డనువిదురమిత్రుఁడ, నను మీకడ కనుప వచ్చి నాఁడ వడిఁ బురో

చనుఁ డీకృష్ణచతుర్దశిఁ, దనరునిశీధమున నగ్ని • దరికొల్పు నిటఁ.

99

—♦— లాక్షగృహదానము. —♦—

వ. నాటివిదురసతిపాదితప్లేచ్ఛగ్ను లిట విశ్వాసకారణంబు లని నాభిజ్ఞానచనంబు లెఱింగించిన ధర్మసంబంధము చిన్న మే మెలంగుదుము నీవు సుహృదుఁడి ననియు నాపుడ వనియు సమర్థుండ వనియు మావిదురుండు చెప్పియుండె నీయందు మా కొండపవిధంబు లేదు మేము విదురునకుంబలె నీకునుం గావలసినవారము దుర్యోధనుశాసనంబునఁ బాపాత్ముఁ డవురోచనుండు మమ్ము నేఁచుటకు వేచి యున్న వాఁడు వహ్నిభయంబు గలుగ నీప్రాకాశం బతికమించుట శక్యంబు గాదు నీ పీయశాయంబునకుం డగునుపాయంబు చేసి మ మ్ముద్ధరింపఁ బ్రయత్నింపు మనిన నతండు పరిఘాదులఁ జక్కఁబెట్టి వాడుంబోలె బరివర్తించుచు నెఱుంగఁ కుండఁ బవలెల్లం గా గ్రులు పురోచనునితో వేటలాడ నేగియున్న ప్పాదాతుగృహమధ్యంబునుండి వెలువడునట్లొక్కసారంగఁబు నిర్మించి భూసమంబుగా నున్న దానిముఖంబునఁ దెలియకుండుట్లొక్కకవాటంబుఁ గట్టి దానిశేఖర గంఠయుఁ బొండవేయుల కెఱింగించిన వానిని భయంబు దీటి పురోచనుని నమ్మిట్లు నటించుచు నొక్కపరివత్సంబు నివసించి యుండిరి పురోచనుండును పాండవులు లేన్న నమ్మియుండి రని సంతసింపచుండె నది యెఱింగి యుధిష్ఠిరుండు తమ్ములం జూచి మన మిప్పుడ వీని వంచించి పోవుల మఱచి దని తలంచుచుంటి నని వచించె సంత నాచతుర్దశిదినంబురాత్రి కుంతీదేవి దానాపదేశంబున బ్రాహ్మణసమారాధనంబు గావించుటయు సట వారిణావతింబునం గలస్త్రీపురుషు లెల్లరును వచ్చి

యశేష్టుంబుగ భుజించి చనిరప్పు డన్నార్థినియై యొక్కనిపాదవనిత తనయేవురు
పుత్తులతో నట వచ్చి భుజించి కాలవశంబున మద్యపానపరవశయై జతుగృహబహి
రంగణంబున నెడలెఱుంగకుండఁ జచ్చెనో యనఁ బడి నిద్రవోయఁ బురోచనుండు
ను సయ్యర్థిరాత్రింబునం జిచ్చు వెట్టువాడై యట నెక్కచో నిద్రితుం డయ్యె న
పుడు గాలి మిక్కిలిగఁ గొట్టుచుండ భీమసేనుండు లేచి యన్నదమ్ములం దల్లిని
బిలంబులోని కనిచి నాయుధాగారం బగులాక్షాగారంబు నలుగడ ననలంబు ద
రికొనఁ జేసి తానును బిలమ్మాంబునఁ బ్రవేశించి తనవారి నెల్లఁ గ్రమ్మంబున
బీలంబు వెలువరించి నిద్రావశంబున నడువనేర కున్నం దల్లి నఱకడ నిడుకొని ధ
ర్మాదునుల భుజయుంబునం చేక్కించుకొని నకులనహదేవుల నుత్సంగంబుల నె
త్తుకొని నాంకేతికస్థలమున ఖనకునకుం దమకుశలం బెఱిగించి పాదఘాతంబున
తాల్లు చూర్ణంబుగా మహానిలవేగంబున నారాత్రిశేషం బంతయు నడచి కిడు
దూరిం బత్రిక్షమించె నంత నిట వారణానశంబున.

40

క. నలుగడ ననలము దరికొని, గులగుల జతుగృహము కుప్ప గూలి వెలింగె
గలవస్తులతోడ నిషాదులతోడఁ బురోచనాఖ్యమిచ్చునితోడఁ.

41

డి. జాతుషగేహ మట్లనలసాత్కృత మయ్యెనునప్పు డప్పురి
జాతులు వచ్చి చూచి కను సంత్రమ మందుచుఁ బాండవేయు లీ
రాతిరివేళ నియ్యనలరాశిఁ బడల్పడిరో యటంచు న
త్యాతిభేతి భస్మచయ మంతయు నెంతయుఁ బాయఁ ద్రోయుచుఁ.

42

—◆— పాదులు దుఃఖించుచుఁ దద్యత్తంతము కృతరాష్ట్రసకుం జెప్పుట. —◆—

చ. కొడుకలతోడ దిగ్ధమయి మూలినచెంచెత బూదివామి లోఁ
బడి కనిపించఁ గుంతియును మూడపులే యని దుఃఖతాత్మ్యై
కడుఁ బలవించుచున్ శిలులు మౌరవు లిట్లానరించి యుడు రె
ప్పడుఁ గలహింతు రిప్పరమఁపూరుషపంచకమందు వారయో.

43

మ. అకిటా సర్వసమర్థుడై నదిసుతుం ముప్పాపులం బట్టి కో
యక వా రాడిన దాటగా నడచున మట్లానించి ధర్మంబు గా
నక యుండెంధృతరాష్ట్రుఁ డాత్మజులకన్నం గూర్చుడై పాండవాం
తకుఁ డయ్యెన్ విదురుం డొకండు గుణియై నం దాన నే మయ్యెడిన్.

44

వ. అని దుఃఖించుచుండ వారిం గూడి దుఃఖించువాడపోలె ఖనకుం డాభస్మచ
యంబు వాయఁ ద్రోయుచు నెవ్వరికిం దెలియనట్లు బిలముఖంబు పాంసుచ్చ

న్నంబు గావించి కరిపురంబున కేగి పాండవులకులగమనంబును బురోచనుపంచ న్నంబును విదురునకుం జెప్పె నంతః బ్రభాతంబున బయలు వెడలి వారణావతపు రంబాసులు పోయి నీకొడుకు చేయించినలక్కయింటిలోఁ బొండ్లయ్యునుం గుం తియుం గాలి పంచత్వంబు నొంది రని పృథరాష్ట్రునినకుం జెప్పి.

45

క. నీకోరిక ఫలియించెను, వీరకం బొండ్లవులఁ దగులఁ బెట్టితి విరక నీ వే కురురాజ్యం బేలుము, చేకొని భోగముల నెల్లఁ జోకాలంబు.

46

ప. అని సర్భయంబుగఁ దెగడి పోయిన నెల్లవారును దుఃఖించి వారి కిత్తరిలోకక్ర యలు చేయించిరి దుర్యోధనాదులును బురోచనుపోకకు శోకించి నిటఁ బొండ్లవు లును బ్రభాతం బగునంతలో గంగానదీపరిసరంబునకుం జేరుటయు నట విదుర పేషితం దగుపురుషుండు పొడకట్టి పాండవులం గని నన్ను విదురుండు పుచ్చె నే నిదె గంగం దాఁటించునామం దెచ్చితి మీరు నాటిన్లువోర్చుట నన్ను నమ్మ నా వపై నధిష్ఠింపుడు విదురుండు మిమ్ముఁ గొంగిలించుకొని మీకు విజయ మగుఁ గాత మని చెప్ప మనియె ననిన వారు వానిమాటలు విశ్వసించి వానితో నా నావ నెక్కి గంగం దాఁటి నక్షత్రగణంబులంజేసి దారి తెలిసికొనుచు దక్షిణా భిముఖులై ఘోరారణ్యంబు వట్టి ప్రచ్ఛన్న వేషంబులం బోవుచు క్షుత్పిపానాపర వశులై నడవనేర కున్నవారి నందఱ ముందరియట్ల భీముం డెత్తుకొని గమనవే గంబున పసంబునం గలంగంబులెల్ల జవజవలాఁడ వృష్టివర్ష మతంగజంబువలె నడ చుచుసాయాహ్నంబునకు నల్పమూలఫలోదికంబును స్రావనత్వభయంకరంబు నగు నొక్కవనంబుఁ జేరి యందు సంధ్య మిక్కుటంబై దిక్కు లెఱుంగ రాక చిక్క నగు వృక్షంబులం గప్పు వడి యంధకారబంధురంబై యుండినపుడు తృప్తాపీడతు లును నిద్రాపరవశులు నై యున్నతనవారి నొక్కమఱ్ఱకడ నుంచి మీ రిట వి శ్రమింపుడు నే నెందఁ జని పానీయంబులు వెదకి వెచ్చెద నని సారససంచారా రవంబులంబట్టి గవ్యూతిదూరంబునం గలజలాశయంబునకుం జని కృతావగాహం జై కడుపు నిండ నీళ్లు ద్రావి యచ్చిద్రోతరీయంబునం గొన్నినీళ్లు మూటగ ట్టుకొని మరలి వచ్చునంతలో నెడ లెఱుంగక పడి నిద్ర పోవుచున్నతల్లిని స హోదరులం జూచి యత్యంతదుఃఖాకాంతచిత్తుండై తనమనంబున.

47

—◆— భీముడు నిద్రకు నైనజననోదయం గని చింతిల్లుట. —◆—

చ. కటకట యేమి చెప్పెదను • గాలవిపర్యయ మెట్టివారికిం
దిట చెడి కప్తము లృడక • తీరదు సర్వన రేంద్రీవందితో

- త్క-టకురువంశభూషణులు వారయశస్సులు వీర లిట్లు సం
కటపడి నిద్ర వో వలసెన్ * మిడినేలను గండ్లు లొత్తంగన్. 48
- చ. అయముగ వారణావతము సందుఁ దలిచ్చెను హంసతూలికా
శయనములందుఁ గందుకొని * చాల శ్రమంపడి నిద్రొనోవు వీ
రయము మహీశలంబున మహాశిలలందు శయించి యుండ నీ
నయనయుగంబుతోడఁ గన * నాకయి వ్రాసె విభాత యేమనన్. 49
- చ. అలఘుఁడు కుంతిభోజునకు * నాత్మజయై వసుదేవుచెల్లెల్ల
సలలితకీర్తి కాముఁ డగు శంతనుభూషణిసూతికోడల్లె
కులపతి పాండుభూవిభునకు సత్తియై తగి మమ్ము వంటివి
డ్డలఁ గని పొల్చుతల్లి కకటా! యిటు జాలనుఁ బండి నయ్యెనే. 50
- చ. * ఇతఁడు సమస్త లోకముల * నేలఁగఁ జాలినవారఁడు ధర్మజుం
డితిఁడు త్రిలోకనాథుఁ డగు నింద్రునియంతటివానిపట్టి వీ
రతులితతేజ లశ్వినులయంతములం బ్రభవించి రెండఱి
ట్లతగులువోలె గానిడవులందుఁ బడం గనుఁగొందు నక్కటా. 51
- క. పాపాత్ముఁడు ధృతరాష్ట్రుఁడు, మా పోషక వెడల నడిచె * సుతు లనక మముం
గావురుషుఁ డేర్చు బో నెట్లో పడి బ్రదికితిమి విదురు నినురుతరకరుణన్. 52
- వ. అని కోపాటోపంబున దుర్యోధను నుద్దేశించి. 53
- శా. ఓరీ దుష్టనరాధమా! బ్రదికి శో హానా నిన్ను రక్షించె దై
వారంభియు యుధిషిరాజు యును లేదా నీవు నాబాహుయు
గ్ధారుఁడోగి దాభిఘాతమున నేఁడా నాఁడె చూర్ణాయితా
కాన్తధవుడై నశింతు విఠనే * గైలోలుగా నుండుమా. 54
- వ. అని క్రోధసందీప్తమానసుండై కిరంబులు పికికొనుచు దుర్యోధనాదులం దూ
ఱుచు నిద్రితులై సప్రాశ్నవరులం జూచి నిట్టూర్పు నిగిడించుచు దీనమనస్కుండై
వీరికి నిద్రాభంగంబు సేయ నేల తమంతఁ దార మేల్కని డప్పి తీర్పుకొందురు గాక
యని తాను గుఱు మూయక జూగిరూకుండై యుండె సంత సచ్చటికనతిమారంబున.

—◆◆◆ హిడింబధపర్యయ, ◆◆◆—

నీ. కాలంబున శ్యామ * కాయంబు దారుణాకారుండు క్రూరుండు * ఘోరతరుండు
దంష్ట్రాకరాళవందనుండు పిగాక్షుండు, మాంసాశేనుండు దుష్టమార్గవర్తి

లంబజంఘుఁడు లనఁల్లంబోదరుఁడు దృఢ, ద్విబాహుఁడు జగఁద్భీషణుఁడు
శంకుకర్ణుఁడు ఖరఁస్మైశ్రుశిరోరుహుం, మద్ధతన్మంధగి శోచ్ఛ్చయుండు
తే. నాలభూజోన్నతుండు విశాలవక్షుఁ, డక్షయూహీసబలశౌఁశిక్షితజన
సంఘుఁ డంతికప్రతిముండు * సర్వలోక, రూక్షణుండు హిషింబుఁ డక్ష * రాక్షసుండు.

ఉ. * సాల మహీరుహం బనువిశాలమహాన్నోహసాధమందు నా
భీలతరాగ్నిఁ బోలుక్షుఁ * వేషం బలాశను గూరుచుంకి న
లూలలు సూచుచుం భరతి ముఖుల నారసి మేను వెంచి కే
శాలి విదుర్పుచుఁ భుజము * లార్పుచు బేర్పుచు నావ్రలించుచుఁ. 57

క. మానువగంధాఘ్రామము, మానస సిగుహింప జేయ * మానవిశిలం
బీనాటి కబ్బె నని య, త్యానందంబునను గొంది * యనుజకు సనియెఁ. 58

ఉ. వారిదె మానవుల్ వెలర, పంశయు లేక మదీయ ఘోరికాం
తారముఁ జేర వచ్చి పటఁధాత్రిరుహంబుఁడక్ష శయించి రి
చ్చాగ్రితిఁ జంపి శెమ్మిటకు * సారె గ ప్రాప్తపురుచ్చినెత్తు ర
వ్యాధిగఁ ద్రావుచుం బాలసు * వాచవి చేసెదఁ బూట్టి నిండెగఁ. 59

వ. అనిన నల్లె యని మానుషాదియు నతిత్విరిగిగతిం బొండ్లపు లున్నచోటి కొక్కింత
యెడగా నరిగి శయనించినవారిం జూచి. 60

—◆◆◆ హిషింబ భీముని జూచి మోహించుట. ◆◆◆—

మ. త్రిదశాబ్దంబులవాని యశావనలస, ద్దేదీప్యమానాంగసం
పదఁ బొల్పించినవాని బాహుబలసామర్థ్యంబుఁ గైకొన్నవా
ని దృఢాత్మున్నతవిగ్రహంబు గలవానిం గోడగోవానినిఁ
ద్రిదఘంబోనివృకోదరుం గని తమఁ * విభ్రాంతయై క్రాగుచుఁ. 61

తే. మరుఁడు న న్నెంపఁ గడఁగె నీపురుషునరుని
గనినయదిగోతె నన్న యేకరణిఁ గాని
నీనిఁ గలయక మాన నే * వెలపు పన్ని
యై నకి కింతకన్నఁ బ్రియంబు గలదె. 62

వ. అని చింతించి కామరూపిణి యగుహిషింబ డంబు మోట మనుష్యస్త్రిరూపంబు
భరించి మందహాససుందరవని నారవిందయై మందగమసంబున మరున్నందిను జాయ
వచ్చి స్మితపూర్వంబుగా ని ట్లనియె. 63

చ. *పురుషవరేణ్య! మీ రెటకుఁ • బోవుచు వచ్చితి రెవ్వరయ్య చు

స్తర మగునిమ్మహాటవి నిశాంతమునం బలె విశ్రమింతు రిం
దరమర లేక కేము గన • నయ్యెడి రాక్షసులుం బిశాచముల్
దిరిగెడి నా నెఱుంగరాఁ • తెంపున నింతిగ సాహసింతులే.

64

వ. అనిన భీమసేనుం డలక్ష్యము నేసి నీ వెందులదాన విందు రా నేల తొలఁగి
• పో మృనిన హిడింబ వెండియును.

65

ఆ. ఇది హిడింబుండనఁగ • వెఁగునక్క సిఱింకి, నేను వానిచెలియ • లైనదాన
నతఁడు మిమ్ముం జంప • నొప్పిన వచ్చి ని, స్మరసి మరులుకొంటి • నదుగు చుంటి.

మ. ధరిరాజావహ్యతస్యభాననగుచుఁ • బ్రార్థించితి న్ని స్త్రిటఁ
నతిగాఁ జేసిని నన్ను సాఁగ మటు లై • న స్తీరు రక్షోధయం
బతుకం బోదు మదగ్రజాం శుభం దే • వాధీశు నై నఁ బలా
న్విత్తుం డబ్బారిని మన్ని పుట్టుటయె వెండికి దండికొంజంతకుఁ.

67

వ. నేను కామచారిణిని ని న్నెక్క చిమేషంబున నెండుకడకుం దొడ్కొని పోవం గల
నన్ను సరిపు మనిన భీముండును.

68

తరళము. ఒడ వెఱుంగక నిద్రివ్రావుచు • నున్నతల్లిని దోషులఁ
విడిచి రాక్షసభోజనంబుగ • వెట్టి గామహతాత్ముడై
పడఁది తెందగులంబులం బడి • పాసి యేగునె యెట్టిపా
పుడును నై నను బెక్క లేటికెం • బామ్మ చక్కటి రక్కసి.

69

క. అనుడు హిడింబు నీమన, మునయం డటులేని నీరి • బోధింపుము చు
ప్రనిబాదినుండి యందజ, ఘనజనమునఁ దొలఁగఁ జేయఁ • గల నన నతఁడుఁ.

70

మ. ఎవఁడో క్కనుఁ జేగుడెంచు నని లో • నింతేనియుఁ జంకుచుఁ
భవదుక్తి, గడియిం నోస నవలా! • వాఁడొక్కఁడే కాదు పో
భవంబు ల్పచునాల్గు నొక్కఁ డగుమిం • బోరాడఁగా వచ్చి నఁ
జవనత్వంబులు చూపి పుచ్చెనను బెల్లం బంపు మజ్జల్మనిఁ.

71

వ. అని భీముఁడు విద్యంభించి పలుకుచున్నమయంబును.

72

—◆— భీమసేనహిడింబాసురులయంద్దము. —◆—

నీ. కొఱవి ద్రిప్పి గీతీ • గుండ్రనై మిక్కిగుడ్లు, చండ్రనిప్పుల నెఱ్ఱు • వేండ్ర ముమియ
నెలవంక లిరువంక • నెలవుల లంకెల, ట్లయి కోటదుగ స్ఫులిం గార్చు లీనఁ

* నిశాంతము = ఇల్లు. † అబ్బారినిమన్ని యిది; అనఁగా వానిబారి బడి బ్రతుకుట కొండంతవాని
లైన వెండియుం బుట్టుటయె యని తాత్పర్యము.

బ్రజ్యలబ్యలవేల్లజ్వాలికను బోలి, వ్రేలునాలిక మృత్యుభీతిఁ జూపఁ
గడిదికాటుకకొండ • నడకించుచునుమేఘ, గోకిచీకటిసిండుఁ గనుచు నుండ

తే. గుడుసుజంజులువెంపుకల్ • గడుసునాఱు

మొరనుదేరన భ్రూకుటుబ్ • ముడులు వడఁగఁ

గ్రోధతామ్రాక్షుఁడై వచ్చి • గుఱగుఱమని

పటపటం బండ్లు గొఱుకుముఁ • బలబభోఁ.

73

వ. మానుషి యైహిడింబం సూచి మండిపడి యిట్లనియె.

74

శా. ఏమే కామిని నాదుపంపు విడిసీ • ఏచక్కె - బీ తేన సీ

భూమిం జాగు పొసర్చుచుంగివె నినుం • బోకార్తుము యెంచు భీ

మామన్నంబునఁ జేపుకొంగ మొగం • బాభామపై దాఁగి

స్వామీ చచ్చితఁ బోవు మంచది నెఱ • న్వాతాత్మజం చేరుకఁ.

75

ఉ. భీముఁడు భీమవిక్రముఁడు • భీతి దొఱంగుము భామినీ నినుం

బ్రేమ భరింతు నందు నెఱింగించి సరాశను నిల్వ నిల్వ మీ

కామిని గిట్టరాదు ననుఁ • గాఁ గలవాడవయ్యే దాఁకి సీ

గీమన మెల్ల జూపు నినుఁ • ద్రైనిగ నేసే జగంబుఁ గాచెకఁ.

76

మ. అని జ్వలించిఁ గాలరుమ్మివిధం • బై రాక్షసుం దాక్షణం

బునఁ బెల్లెచి జగం బెఱుంగ నగునా మోలం బ్రలాపంబులా

మరుజక్షుడ్ర పరాక్రమం బయి • రా • మాయించి నిన్వీగిని

దరియం ద్రానెడఁ బచ్చినెత్తురులు చేతఃప్రీతి గా నిత్తఃప్రీతి.

77

క. అని మల్లవఱచి భీమునిఁ గొని నులుము బాహు వెత్తుంగిని రానితఁడు

దనవానినిద్ర చెను నని, ఏనుజుని దత్తరము వట్టి • దప్పు బొప్పి.

78

ఉ. అష్టధనుఃసమాణ మెడ • యె పడ వానిని బట్టి పెల్లును

తృప్తమృగేంద్రుఁ డల్పతరస్కృష్టమృగంబును బోలె నీడ్చి

దుష్టవిశాచకుం డలిగి • దోర్బల మేర్పడ భీముఁ గొఱిట

బిష్టము నేయనో యుంఁ • బిట్టగలం బిగియించె నొంచుచుకఁ.

79

క. భీముఁడు విడిచ్చి పైఁ బడి, భీమునో యనఁగ వానిఁ • బిడికిటఁ బొడిచెకఁ

దీమనము చెడక రిక్ష, స్వామియునుం గంపమిగిలి • సమా మొనర్చెకఁ.

80

శా. హాహాకారము పుట్ట నయ్యిరువురు గాగ్రాకారులై ఏరులై

బాహాబాహిఁ గాకచిం బెనఁగుచుం • బాదాహతిం భూరుహ

- * పూహంబు ల్గరఁ బెల్లు సాల్వడి వడఁ • భూరీభయగ్గుంబు నా
సాహంకారత మల్లయుద్ధమును జేయఁ జొచ్చి రత్నృద్ధికి. 81
- క. ఎడ యగుచు న్నడగొండలు, వడిఁ దాఁకినయట్లు పిడుగు • పడినట్లు నిపం
బడరంగ వాక లొండొరుఁ, గను నార్పుచుఁ దాకి రెల్లకడ లద్రువంగఁ. 82
- వ. అమృహారాపంబు విని కుంతియు సంతానంబును మేలుకొని హిడింబం జూచి నివ్వె
జపడి నీ వెవ్వరిదాన వని యడిగిన నది యిట్లనియె. 83
- తే. ఇది హిడింబాసురునివన , మేను వాని
చెలియలను మిమ్ముఁ జంపి తే • నలుకఁ బంప
వచ్చి తడసితి మీవాని • వలచి యంత
నసుర తా వచ్చెఁ బో రగు • నదిగొ కనుఁడు. 84
- వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరాదు బుడరిపడి లేచి పరస్పరజయభిక్తాంక్షులై కట్టుకొని
కర్పించుచు ఘోరయుద్ధంబు సేయుచున్నవారిం జూచి రప్పు డలసినవాఁడుం
బలఁ గనుపట్టుగాలిపట్టి కుచ్చైస్సరింబున నర్జునుం డిట్లనియె. 85
- క. అన్నా యలసితి వే నిదె, నిన్నుం గలయంగ వత్తు • నిమిషములో నా
మిన్నక కనుచుండుము నీ, విన్నీచుఁడు చిక్కె నా కిఁ • కెక్కడ బ్రదుకుఁ. 86
- వ. అని భీముం డుత్తరం బిడిన నర్జునుండు. 87
- మ. తొలిరాత్రిం దలపడ్డవాఁ డ మికిఁ • దోస్సార మేపార కే
గల దొక్కించుకయంత యింతకును లోకంబుల్ ప్రశంసింప నీ
ఖలునిం దున్మగ లేదు పోరు తుదియై • కన్పట్ట దిం దుండి య
వ్వలఁ బో నా నిట నిల్వఁ గాదు మనకుఁ • వాలాయ మాల్చింపుమా. 88
- డి. † మో సగుడెంచు రాత్ర మనుఁమూరుత మెట్టిలువాతె నింగి వీం
డ్రీసమయఁబునం దతిశయింతురు చేయక కాలయాపనం
బీసురవైరి బీరమున • నేసి వధింపుము వేగిరింపు మో
భాసురమూర్తి నా నతఁడు • పావకుఁడో యనునట్లు మండుచుఁ. 89
- చ. దురమున నేర్పువెంపునను • దోర్బల మేర్పడ వీరసత్త్వం గా
సురరిపునిం బానర్చి నగుఁచుం బిశితాశి మెసంగి మాంసముల్

* సాల్వడి=నిస్సారమై. † మోను = మొలక; అగుడెంచు—అగు; అనఁగా మొలక యెత్తు
రాద్రీ మనుమూరుతము=రుద్రదేవతాకమయిన మహూర్తము. ఇది తెల్లవాఱునపుడు వచ్చును “రాద్రీ
మహూర్తేఘోసి” యని చెప్పటచే రాక్షసుల కది బలవత్తర మైనకాలము.

సారిదిగఁ జియ్యపట్టి తనుచుం గడకాల్లాని నూఱుమా గ్లాగి

గిరగిరఁ ద్రిప్పి కొట్టె నిల | నెత్తురు ముక్కుల నోట నెల్కఁగఁ.

90

క. ఇలఁ బడిన సమర వడిఁ గొని, తల చేతులు కాళ్లు నుదరఁతల మంటుకొనం

జలుపుచు ముద్దగఁ గోలె, మృలుకఁ బెటి ల్లనఁగ విజితచే నటఁ దునిసి పడఁ.

91

—◆◆◆ భీముడు హిడింబు లెండ్లియాడుట. ◆◆◆—

వ. అట్లు చచ్చిసహిడింబుం జూచి యుధిష్ఠిరుండు సంతోషంబునం బ్రశంసించుచు భీ

మసేనుం గాఁగించుకొనియెఁ దమ్ములు సతని సతిభక్తిం బూజించి రపుడు వా

రందఱుం గదలి చనుచుండఁ దన్నునుసరించినహిడింబుం జూచి వృత్తోదరుండు నీవు

మాయావిని వై సరక్కె సప్త మాతో రా వలవ దుడుగు మట్లు కాకున్న నీవును

మియ్యన్నదారిం బోవుదు ననినం గటకటం బడి ధర్మరాజు తమ్ముని కిట్లనియె.

92

క.*అలఁగియు నెప్పు డబలపై, నలుగం దగ దలుగఁ దగును | సహితుపయి నెడలో

దిలకించుకంటె ధర్మపుఁ, దిలకించుట పాడి యిట్లు | తెగఁ బడ నగునే.

93

వ. అనుచున్నతఱి హిడింబు కుంతికి నమస్కరించి యిట్లనియె.

94

నీ†అరుఁబోండ్లకుఁ దుంటు విలుకాని వెత మెండు, వారలు నాకదిమిఁకొ, మరునికతనఁ

బటి గానినాఁకు నే | నితనికై పడి చచ్చు, నెలమి నాప్రాణముల్ | నిలుపవమ్మ

కన నేను బాసరింపఁ | గానికార్యము లేదు, కరుణ నాసేవను | గయిఁకొనఁ దగు

నా కనాగిత మెల్లఁ | కేశోనం దెలియును, గల దింద శాలిహోత్రునివాస

తే. మందు మీరున్నచో వ్యాసు | లరుగుడెంచి

సలుపు మీకు హితోపదేశంబు మీరు

సవల సౌఖ్యంబు నందెడ | రనుచుఁ బలుక

నందఱును జాల సంతస | మంది రవును.

95

వ. కుంతి దాని కంఠరంగంబున సంతసిల్లుచు భీముని కిట్లనియె.

96

తే.†అన్న! మీయన్నయును నేను | నన్నమాట

పాటి సేయుము గరిత నీపడఁతిమిన్న

* అలఁగు = శ్రమపడు. అలుగు - కోపముచేయు, ద్రోహముతలఁచు. తెగఁబడు - తెగించు. ప్రభుభాడు శ్రమపడినను స్త్రీవైఁ గోపింపరాదు, శత్రువువైఁ గోపింప నగు; తనశరీరముఁ జూచుకొనుటకంటె ధర్మపు చూచుట న్యాయము, ఇట్లు సావాసిండుట తగ దని ధర్మజ్ఞునివాక్యము.)

† పారలు = పార్లు, ఇట హిడంబ శాలిహోత్రునివాస మున్న దనియు వ్యాసు లచటికి పచ్చి మీకు హితోపదేశంబు చేయు ననియుఁ శిష్యునట్లును, శాలిహోత్రాశ్రమ మున్నట్లును గొన్ని ప్రతులలో లేదు. తత్సంబంధమున నొకనగర మున్నట్లును వ్యాసుఁ డట నున్నపాండవులకడకు పచ్చినట్లున్నది.

‡ ధర్మరాజే భీమ నొడంబడించి హిడింబును లెండ్లి చేసినట్లు కొన్ని ప్రతులలో నున్నది.

నెండు దలవక పాండవాభ్యుదయ మొంది

యగ్రనందనుఁ గనుము పరిగ్రహించి.

97

వ. అనిన నుడంబడి వడముడి మీనవనంబునంజేసి దీనిం బుత్త్రుడర్చింప బగువఱకుం
బరిగ్రహించి పవన్లు దీనితో విహరించుచు శేలు మీకడన యుండెడ ననియె నంత
నెల్లరు శాలి హోతుని నాశ్రమంబునకుం జని రాతి శేషంబు పుచ్చి మఱునా
డరుణోదయంబున సచటినోవరంబునం గృతస్నానులై మునిచేరిం బూజితు ల
గుచు నట వనస్పతిలంబున విశ్రమించి సుఖంబుంకి గానమయంబున.

98

—♦— వ్యాసుండు ప్రత్యక్షుండై పాండవులకు హితోపదేశంబు చేయుట. —♦—

క.*కాలంబుడమో యన నెఱిగి, గ్రాలుచు సంతాపిస్తాఁ గాత్రకు లగు న

య్యెలులకడ నావ్యాసుఁడు, పోలక సాక్షాత్కరించెఁ బూర్వపేమక

99

క. వచ్చినమునిఁ గని పాండవు, లిచ్చో విచ్చేయుఁ డనుచు • నెఱుగుచుఁ బీరిం

బిచ్చి నవర్యలచేఁ బార, పొచ్చెము లేకుండఁ గొలిచి • పొలిచి ధర్మక.

100

వ. అప్పుడు వ్యాసభట్టారకుండు పాండవేయులం జూచి యిట్లనియె.

101

చ. ఖలు లగుధాన్త గాఢస్థి లలుకం బానరించినపాపకృత్రి మేఁ

దెలిసి హితోపదేశమునఁ • దేసిగ వచ్చితి మిమ్ముఁ గష్టముల్

గలుగుఁ బురాకృతింబున నె•కా నెక వేళ నెల్ల సౌఖ్యదం

బుల యగు దేనికి న్నగినఁ • బోలదు మీ కెక లగ్న యయ్యెడిక.

102

ఆ. ధృతఁడు శాలిహోత్రునిస్థితింబున, నయ్యెఁ గొలఁగు దీనియందలిజల

మాని లేని జనుల • కాఁగిలిదప్పలు, కలుగ విది నిలంగ • నలరు హోటు.

103

వ. ఇట మీ హక్కుమానం బారు లెఱుంగకుండఁ గార్యాన్తులై యుండి పిమ్మట నే

కచక్రపుంబున భూసుర వేషంబులం గొంతకాలంబు నివసింది వదాగమనంబు ప్ర

తీక్షించునది యని చెప్పి మ్రొక్కి వేడుకొనుకోడలిం జూచి.

104

క. కొఱ లేదు నీదుకొడుమూ, కొఱమాలినవారు గారు • కోవిదవర్చుల్

నెఱి మీఱి రిపుల దురమునఁ, బొటిపుచ్చి స్వరాజ్యమంఁగు • బాలిచెడి రతివా.

క. నీకాదుకు ధర్మసత్త్వం, డికురుముఖ్యండు లెమ్మ • లేవురిబలిమి

జేకొని రాజ్యధునింబు న, నేకక్రతువులు బానర్చి • యెసకిం బెసఁగుక.

105

ఆ. ఇదుమ గుడుచుచుంటి • మిపుడు మే మని కుండఁ

బోకు మీకుమారు • లాడ కొఱఁగి

* పిలులు, పారపులు, భారతులు, తాపత్యులు, కారపులు, పాండవు లని, వీరువ్యవహరింపఁబడుదురు.
ధృతావ్యాసవాక్యము కొన్నిప్రతులందు లేదు, అట నగరమున నొక క్రాహ్మణునింట నిలిపిన ట్లున్నది.

వైభవమునను బిత్తపైతామహం బగు

రాజ్యమనుభవిత్తు రమణ మెఱయ.

107

పల్లవి హిడింబు జూపి యిది కమలపాలిక యనం దగి భీమసేనుడు మహాసత్వసం
పన్నుం డగు నెక్కొకాడు గాచు సతండు మీ కాపత్సమయంబుల నుపక
రించు నని యంతర్హితుం డగుటయు వారటఁ గలమానులతో ధర్మశాస్త్రంబు
లెల్లం జదువుచు సుఖంబుండి రంత.

108

—◆◆◆ హిడింబయందు ఘట్కొడు పుట్టుట. ◆◆◆—

చ. అనిలజుఁ డాహిడింబు యఁ ధాన్వావిధి గ్రహియించి దానితో

ననములఁ బర్యటంబుల నపారసరోవరతీర్థములన్

ఘనతనిమ్ము గాపులినఁఖండముల నిహరించి నప్పు డి

న్వసిత కుమారునిం గనియె న్నజనిభాంగుని శత్రుభంగునిన్.

109

ప. సద్యోగర్భంబునం బుట్టి కామరూపిధరుండును బరాక్రమవంశుని నై నవాఁడు
కచము లేనిఘటమువంటిశిరము గలవాఁడు గావున ఘట్కొడు నాఁబడి
తండ్రిలకు దండప్రణామంబు చేసి తిలంచినప్పుడ వత్తు నని వాఁడయనుమతింబు
నడిసి తల్లిం దోడ్కొని యుత్తరాభిముఖుం డయి చనియె నంతఁ బాండవులు
నటం గొంతకాలం బుండి పయనంబై కొన్ని దేశంబు లతిక్రమించి సదీనదవనం
బులు దాటి చని యేకదక్రాగ్రిహారంబు లోచనగోచరం బగుటయు నట. 110

—◆◆◆ ఒకసభపద్యము. ◆◆◆—

చ. జడలును నల్కలాదులు నెఁసంగ భరించి ప్రతుల్ పఠించుచున్

వడుగులవృత్తి జేకొనినఁవా రయి పోయి పురంబు సాచ్చి న

ల్లడఁ గలయంగఁ గ్రుమ్మరి యొకానెకవిపు యింట నిల్చి పె

ల్లడ రెడునాఁకటం బ్రతిగ్నిహంబు భిక్షము చెచ్చి యిచ్చుచున్.

111

క. కుంతయు నాభిక్షొన్నము, వంతులుగాఁ జేసి సాము • వడముడి కిడి పై

వంతుం దానుం దక్కిన సంతతియుం దినుచు నాళ్లు • సాగించి రటఁ.

112

తే. అఖలభూమండలాఖండలాత్మజాతు, లైనపాండవు లేవు • సంబంధోడ

నచట భిక్షాశనము చేసి రక్కట కట, పలుక నేటికి విధి యెంత ప్రబలమొక్క.

క. తమగుణములచే నన్నగ, రముం గలప్రజల కెల్ల • రాగం బొడవన్

గ్రామమునఁ బ్రియదర్శనులై, విమలగతిం దవిలి పాండి వేయులు వేడ్కన్.

114

ప. థిట్లు వా రందుఁ గొంతకాలం బున్నంత నెక్కనాఁడు.

115

చ. *కొడుకులు బిచ్చమెత్తఁ జన • గొంతి వృత్తోదరుతోడఁ గూడి య

వ్విడిసినవిప్రగేహమున • వెన్నడి యుండినయంతలోనఁ బె

న్నడి నొకపెట్ట గొల్లుమని • పట్టంగ నార్తరవంబు పుట్టినం

గడు నెద దద్దటిల్లి పృథ • గాదిలిపట్టిని జూచి యిట్లనుకొ.

116

మ. మనలం జుట్టలఁ బోలె నిన్నిదినముల్ • మన్నించి ప్రేమించుచుం

దనయింటం బికిరంబు రానియెడలం • దాఁ బెట్టి పోషించె నీ

మునితుల్యంబు మహీసురుం డితని కే•మో కీడు వాటిల్లెనో

యన నార్తధ్వని యయ్యెనుం దనయ నీ • వాలించితే దానినికొ.

117

క. చేసినమే లృఘనమియుం, జేసినదానికిని బదులు • సేలయు హెచ్చుం

జేసి నెలఁగులయుఁ దనుజ, న్నా సామాన్యంబు మధ్య • మం బుత్తమముకొ.

118

క. ఉపకాశికి నుపకాశము, సుపరిష్కృతిముగఁ బానర్పణ • జూచుట యుచితం

బిపు డీపునకుం బ్రత్యుపకృతిగా నెగులు దీర్ప • నూనవే తండ్రీ.

119

ఆ. అనిన భీముఁ డనియె•నమ్మ యయ్యాపద, యేమొ తెలిసి తెలుపు • మేను దాని

నెట్టి దైనఁ గాని • పట్టి నాభుజశక్తిఁ, దీర్చి పుత్తు నీకుఁ • దేజుఁ దెత్తు.

120

వ. అనినం గుంతి యట్లగుం గాత మని వానితో నటఁ జని నితాంతశోక సంతమనం

బునం బడి కూఁతుం గొడుగుం గట్టికొని బెట్టు సంతాపించువిప్రదంపతులం గని

ఁగిలిచియుం బ్రతివచనంబు గాన కున్నంత విపులంబు.

121

—◆◆◆◆◆ ఏకచక్రపురంబున బ్రాహ్మణానిదుఃఖప్రకారము. ◆◆◆◆◆

శా. ఈసంసార మసార మార్తకర మాఁహీనోగ్ర ఘోరక్రియా

వాసం బిందలిజీవితంబు చపలాఁపా)యం బనర్థప్రదం

బీసంయోగవియోగదుఃఖము లినీ • యేప్రాప్త సన్సారిని

గాసిల్లం బానరించి నారకమహా•కష్టంబులం గట్టెనుకొ.

122

క. జీవితమున దుఃఖం బగు, జీవితమున నగును జ్వరము • జీవితమున నా

నావిధబాధలు గలిగెడు, జీవితమే చేలు వెతలు • చేకులుకలినకొ.

123

చ. ధనము సుఖప్రదం బనిన • దాని గణించుట కొండుదుఃఖముకొ

మనుచుట కొండుదుఃఖమును • నాశనమందు మఱొండుదుఃఖముకొ

జననమే సర్వదుఃఖములసంగతికిం గుడు రందు సంస్మృతికొ

గన సగువానిదుఃఖము లిఁ•కం దలపోసికొనంగ శక్యమే.

124

* పట్టంగ=ప్రారంభించు; అనఁగా మొదట గొల్లుమని ప్రారంభ మయి యార్తధ్వని పుట్టె నని యర్థపాదము.

తే. జనుల కగుదుఃఖములకును • శాంతిగలుగు,నింతవై రాగ్యముండిన • యంతమాత్ర
నాలుబిడ్డలతో నున్న, యట్టి నాకు, నది లభించుట యెక్కడి • దక్కట కట. 125

మ.*అకటా! మృత్యుముఖోపమాన మగుని, య్యాగంపుగ్రామంబునం
దిగ నుండం దగ దొండు వోద మని ము • న్నే నెంతబోధించిన్
వికలస్వాంతత నెన్నెడు నివ్వెను దేవీ! జన్మభూమిచ్చ మా
మకకర్మం బయి వచ్చె నాపద దొలంపం గాక యీనాటికిన్. 126

క. క్రోషమును కూఁతును నేనుం, బడతియు నిబ్బారినుండి • బ్రతికెడివెఱవుం
బామవంగఁ జేయ నెడ డగు, గడు గర్భవిపాక మిట్లు • కడ ముట్టింపన్. 127

చ. అనలుడు సాక్షిగాఁ బరిణయం బగుదాని మదర్థకాయమై
తనరించుదాని సాధ్య యగుదానిఁ బ్రజావతి యైచదాని భూ
జనసుతయాయజాకకుల సంభవయై తగుదాని దీనిన్
దనుజునివారఁ దోయియుటకు • దా నయి నే నెటు నాహసిం చెదన్. 128

క. వడుగున కీయం బున్నియ, మిడుకన్నియఁ బెరుగు లెల్ల • నెడఁద ముదంబుం
బడ దౌహిత్రు నొసంగెను, బుడుతున్ రాక్షసుడు మెసంగఁ • బో విడఁ గలనే. 129

క. పున్నామంబు కమందలి, బన్నంబులఁ జివుక కుండఁ • బడసినపుత్తున్
న న్నుద్ధరించువీనిని, గన్నడగా నసురతిండి • గా నిడ నగునే. 130

ఆ. కొడుకుఁ గూఁతు నాతి • విడువంగ నోప నే, బడుగ నసురివారఁ • బడుదు నాకుఁ
బ్రదుకునందు నాన • వడలెను దీన వీరలను గాచుఫలము • గలుగఁ గలదు. 131

వ. అని కృతనిశ్చయుండై యున్న బ్రాహ్మణునకు బ్రాహ్మణి యిట్లనియె. 132

చ. పిఱికిఁగి యెఱింగి యిట్లు వగ • పేటికే జేయఁగ భూసురేంద్రీ నీ
యెఱుంగనిధర్మ మేది, కల • దెప్పటికే మృతి తప్ప నోటు నే
జుఱుతుకఁ గాను సంతతిని • జెంది భజించితి నెల్లసౌఖ్యమున్
తతివడఁ జచ్చియుం బతిహితం బొనరించుట లెస్స గావున్. 133

క. పతి కన్న మున్న చచ్చిన, సతి కిహముం బరము గలదు • దగిలిం గానన్
మతిచేసి నే నరాశము, కుతికం జూఱఁ బోవుదానఁ • గుల మలరంగన్. 134

తే. ఆపదర్థము ధనరక్ష • యగును ధనము, వలన దారల రక్షింప • వలయు ధనము
వలన దారిలవలసను • నలువ వలయు, నాత్మరక్షను ధర్మజ్ఞఁ • డగుడనుండు. 135

- క. శిఖలువరుస మాకు వచ్చెను, బ్రశయమువలె నేటి కొంటి, బాలుని వీనికా
ఖలువాతఁ దోయి, జాలును, వెలలెడ నెఱ దేహయాత్ర, విడి నేతల్లీ! 147
- వ. అని తలపోయునాశనికఁ గుంతయు. 148
- క. ఈ మాసదఁ దొల్కగిడుచు, శాయం జేఁ గంటి నీరఁ • బరెకెఱియును
జేయకుడు మీమనంబులఁ, గాయుడు నుఖంబు నిజము • హుసమిమింకిక. 149
- చ. ఒకఁడు కొక్కకూఁతురుగ, నుంకివి నీవు కుఱులినై భవ
త్పుకరుణ నిగ్రహము మిటఁ • మట్టిగ నుంకిమి మేము మోసగు
వికార లేక తీర్చి నగు • విడికిన యేవురు నాకు బుట్టు
దొంగుడు నీకు గా బురిఁకొద్దను. జేసిని పోవు నిబ్బలిక. 150
- వ. అనిన విఁ నోడి బ్రాహ్మణుఁడు చెవులు మూసికొని. 151
- చ. హరిహర యెట్టి హరిశము • గాడఁగ వింటిని బ్రాహ్మణుండునై
మణము వచ్చు నందు మతిఁమాలి భయంబు బ్రాహ్మణోత్తముం
బుమఁవితునికా ననుజుఁనానను దోయఁగ నమ్మినిచి ను
ర్భవమౌతగులు రా నిహంఁకంబులకుం జెడిపోవ నేర్తునే. 152
- తే. ఆత్మనై నను నాత్మజు • నై న బాహ్యు, కాథము త్యజుండు నగు నందు • నార్యు లందు
రాత్మహత్యాతిపాతిక, మేలఁ గాని, బ్రహ్మహత్యకంటెను జెడ • వడమ తల్లి. 153
- నందిని. ధరణీసురుని భీతి • దాఁగివచ్చెను, బరమాత్మని వేడ • వచ్చిచేసికా
శరణార్థువానిని • జగం నిహంబుం, భరముక జెడవటందుఁ • బల్కి రిధిగుల్. 154
- వ. కావున బ్రాహ్మణునిగన కే ననుమతిని నోప ననిరఁ గుంతియును. 155
- క. నామఁ మిట్టిన యగుటకా, భూమిసురవధము సహించఁ • బోవకత్తెద
తామతి నానుతు విడువం, గా మతి చేసితిని జువ్వ • తొమ్మిదివార్య. 156
- చ. ఇక నొకమాట మేటియు సఁగింపబలుండును మంత్రసిద్ధుఁడుకా
నకలనరాశనాగతిండు • నానుతుఁ డాతనిఁ గిట్ట నోపునే
బకుండు గికుండు నే నెఱిగి • పంచెడ నంటిని గాని కన్నత
ల్లికి శతపుత్రు లుండినను • తెక్కకు నొక్కఁడు వీడ నుండునే. 157
- క. నాకొడుకుఁ దాఁగి యింతకు, వ్రేడిపుఁదేడమున జగతి • మోసివరమో
లోకము తెక్కకు మిక్కిలి, యై కూలుటఁ గంటి నిది రిహస్యము తెలియక. 158
- వ. కావున నీ విందు సంగయంపడ కుండు మని యెడంబఱిచి భీమసేనుం బిలిచి బ్రాహ్మ
ణకార్యం బెఱింగించి నీ వియ్యాపద నలఁగంబెట్టి నామఁకెఱయంబు సేయు మనుచు

సతం డల్లు యగుం గాత మసె నెల్లరు సంతసిల్లి రింతర గొంతసేపటికి ధర్మరాజుడున
నకులసహజేవులు వచ్చి యుత్సాహవర్ధనం డగుభీము నుపలక్షించుచుండ విస్మి
తుండఱు యుధిష్ఠిరుండు తల్లి కేకాంతంబున నిట్టనియె.

—●●◆●●—ధర్మజ్ఞానం తగ్గితో భీము నంప పల దనుట. —◆●●—

మ. జనునీ! భీమునిసంతసంబు గన నా, శ్చర్యం బగు న్నేనువే
నిరొ చక్కా-డెను నాగిఁ దోచెడిని తా, నే పూనెనో లేక నీ
వసుమానింక పూన్పితో తెలియ రా , దన్నం బృథాదేవి యి
ట్లను నేఁ బంచితీ బాహ్యుగార్థ మసురా, హారంబుఁ గొంపోవగఁ.

ప. అనిన దుఃఖతులై యుధిష్ఠిరుండు వెంజియు. 161
సుగంధి. ఎంతసాహసంబు చేసి శైలమధ్యస్థలంబు నీ

శివశివని భీమనేను • నిల్లు వమ్ము సేయఁగా
 సంశయింగ మొప్పనో • దమ్ము యొక్కబిడ్డకై
 చింత లేక కన్నబిడ్డ • జీల్పు నెంతయు నక్కటా.

152

వ. ఇది శోకాచారివిరుద్ధంబు నని మఱియును. 163

సీ. ఇతినిబల్మిన కాదె ♦ జతుగృహంబునుఁ జాక, నడికేయి మనము నెల్లవిడఁగఁ గంటి
మితినిచల్మిన కాదె ♦ చితి నెట్ల నున్నపు, రోచనుఁ బుచ్చున ♦ నేఁచఁ గంటి
మితినికాల్మిన కాదె ♦ ప్రతిఘటించుహీడింబు, పెనువాతఁ బడ కిట్లు ♦ మనము మంటి
మితనికల్మిన కాదె ♦ కితవుల ధార్తరా, వ్రోలఁ దోలి రాజ్యంబు ♦ నిలుప నుంటి
తే. మిట్టి మాభీమనేయని ♦ మట్టుపెట్ట, నెంచుచుంటివి పొరుగింటిఁకించ వాచ
తోని భరిమున సీబుద్ధి ♦ కాఁకఁ జెంది, మంద మయ్యెను గాక యే ♦ మందు నమ్మ. 154

చ. కానవుమఁ గుంతి యుట్లరియె , నాత్మజ నీ వనినట్లు వెట్టి నై
పఱచినదానఁ గాను బకు, వాతఁ బక్ష మసభీమనేనునిఁ
గనుకలి డుద్ధిపూర్వకము, గా నుపకారము నెంచి పంచితిఁ
మనల ననుగ్రహించి దయ , మందినవిప్రునిరక్షణార్హమై.

ఆ. ఒకరులు ప్రసంగం చేసి, యున్న మే ల్లజ్జావక, దానికన్న సభికి ముము గాగఁ
దా నొరుల కెనండు, ప్రగ నొనర్చునొ వాఁడు, పొగడఁబడును సకల భువనములను.

ఆ. ఒక్కడే లక్కయింటికి నుండి యిందజు మోచి, తెచ్చే గాజులడవి • మోచ్చి పెజిగి
తిగునూహిసింబు • దొలిచె నాగాయ, తబలు డితును జంక • నగదు తగ్గి.

ఆ. వీనిశక్త యెఱిగి • మానవాళనుఁ గూల్చి, విప్రవరులనేగి, వీక్షఁ గలుగు
సనుచు నిట్లు చేసి•తిని క్షుత్రియుండగు, వాఁడు పరులబాధ • వాప వలదె. 168

క. బుధులకు నుపకృతి చేసి, నృధ వోవదు తత్రసాదఃవిధి మీ కెసగుం
బృధివీశ్వరేశ్వరత్వము, సిద్ధికై శ్వర్యంబు నాయుఁరాగోగ్యములుక. 169

క. పుట్టినయచ్చడ క్రిందక, ముట్టినడెం జేతునుండి • మీతమ్ములను తా
గుట్టయు ను గ్గయ్యెను నా, పట్టి జెగడకుము గాలి, పట్టి నింకక. 170

వ. అనిన ధర్మజుండు శల్లిధర్మబుద్ధికి నుల్లంబున సంతసిల్లి తానుం దమ్ముని నియోగించె
సంత భీమసేనుండునుం బ్రభాతసమయంబున నాయుంటిఁగోహ్మణునిం బిలిచి
యిట్లనియె. 171

—◆◆◆ భీమసేనుండు బలిం గొనిపోయి బతుం జంపుట. ◆◆◆—

శా. భిక్షుస్సంబుం రాత్రి నాకడుపు నాభీభాగము న్నిండ లే
దక్షిణక్షుధఁ జేసి నిద్రయును లే • కత్యంతముక డస్పితక
గుఱి న్నింపఁగ న్న మోపునురయే • గూర్పుండు నా కట్టుశీక
రక్షోనాధుని గిట్ట జేసి ప్రజలక • రక్షింతు నే నీక్షితిక. 172

సీ. అనిన నాబ్రాహ్మణుం • డలరి పుట్లకొలంది, వండి శాల్యన్న మాంవడముడి కసె
నిప్తమృష్టాన్న సంతృప్తుఁడై మారుతి, బకునికై బలి గలబండ్లి నెక్కి
రక్కమండు మన్నెడ • కొక్కి లంతయెడ గల్గి, నిలిచి యెలుం గెత్తి • పిలిచి మే
సంతలో నాయన్న • మంతయుఁ దినుచుండె, నరిసి రాతనుఁడు తాఁమ్రాక్షుఁ డగుచుఁ

తే. గనలి యాకలఁ గనకనఁ • గడుపు మండ
నొడు గజచి మే న్వేంచి కొం • డంత యగుచు
భీమరూపంబుతో నుగ్రుఁ • డై మెలంగి
భీముఁ గదిసి యిట్లని పల్కె • భీషణముగ. 173

ఉ. ఏలమర నీవు నక సు కొ • కంతయు సేయక పొగిద్ద పుచ్చి తీ
నాఁ డిటు లేల యెల్లిదము • నాకడ రా కిట నెల్ల లిచ్చుచుం
గూడు మెనంగుచుంటి విడి • కూడునె నాకయి కాదె దుర్బుధీ
చూడుము నీకుఁ గాలుపురి • జూపెద నే నని హుంకరించుచుక. 174

క. పెడమొగము వ్రేల్చి కుడిచెమ, చడమువీవేపును బొడిచె • వక్షిఁ బిగికిట నా
తఁడు వానివలచు జూడక, కుడు పుడుగక నగన కున్న • గ్రుడ్డుం డగుచుక. 175

అ. రెండుచేతు లెత్తి • కొండ మోదినయట్లు, పిండి యగు నెటంచుఁ • బృష్ఠమందు
మోదె దాఁ భీముఁ • వాదిన జూడక, నగుచు కుడుచుచుండ • మిగులకుండ. 176

వ. అంత నారాక్షసుండు క్రుద్ధుండై యొక్క మహావృక్షంబు పెఱికి కొనివచ్చి తాకు
దెంచె సంతలో సంతకూడుం దని జలోపస్పర్శసంబు చేసి భీమసేనుండును గండుమిగిలి

తాను నొక్క మహావృక్షంబు దెచ్చి పెచ్చుపెట్టిగినుచున్నరంబున మల్లచఱచి పేర్చి
యార్చుచు. 177

ఉ. వీడు పిండింబముఖులను • వ్రేల్చిడి ద్రుంచినవాడు భీముఁ డీ
జాడ యెఱుంగ కట్లు పలుచుం బెదరించుచు నుంటి తొంటి య
ట్లాడఁగ నీడు మర్త్యపలఁలాదుల నొయ్యనఁ జయ్యఁజ్చి లీ
వ్రాడనిఁ బాడనండు మెట్లు • లుందువా చూతువు రాక్షసాధమా. 178

న. అనుచు నెంజూరులు గడవంగ దాకి యొక్కంతయొక్కలంబుగా నొక్కవడి నృక్ష
యగ్ధంబు చేసి మల్లయుద్ధసన్నద్ధులై. 179

ఉ. బంశారు బాహుయుగ్మము • నొయ్యనఁ బట్టుచు నీడ్చి తోయుచున్
గుండెలు వీల గ్రుడ్డుచును • గొట్టుచుఁ బట్టుచు బిట్టగొల్పుచున్
మెండుగఁ బోరుచుండునెడి • మేనని గ్రక్కదలె న్నహించుట
పిండిగ నయ్యె హింతుమురు • పల్లగుదెంచెను దప్పదాహతిన్. 180

న. అప్పుడు. 181

క. మెడ నట్టి వానిఁ గ్రిందిం, బడ వైచి నృకోదరుండు • పదమునఁ దాఁచెన్
వడి తొమ్ము వాడు గడుకొని, పొడిచెన్ వక్షమున భీము • ముష్టినిలమునన్. 182

ఉ. పోటున హింసత్వనిగఁ • బోలిచి భీముండు రెండుచేతులన్
బోటర్లెఱ్ఱె గ్రసించి బసఁ • బొంపిరి వో గటికంకదేశమున్
మొటి పడంగ వైచి కిడిమిం బొడిచె న్నెను వీల జానున్
బొంబు వాడు నెత్తురు లఁవారిగఁ గ్రక్కుచుఁ దచ్చె నార్చుచున్. 183

అ. కొండ విడిగి నేలఁ • సూలిఁచందాన
బసఁప నేల సూలఁ • బడియపుడు
దెసలు బూరికల్లఁ • దేలింపవముచ
నులికి వచ్చి కటకు • పలభజులు. 184

క. గడగడ లాడుచు పప్పుడు, నడివడిఁ బరిజనముతోడఁ • పచ్చి వడకుచుం
బడి తెలివి మాలి యుండిను, మిడిసోతులమూఁక లెల్ల • మేదనిమిఁదన్. 185

వ. భీమపరాక్రముండుగుభీమసేనుండు వచ్చి భయంపడువారి కభయం బిచ్చి యిట్లనియె •

తే. ఎప్పుడును మీర లిస్సరి • లింకమిఁద
మాంపుల జోలికిం బోక • మాన నలయు
సట్లు గాకున్న మీరెలు • నిట్ల యగుదు
రనుచుఁ జెలియంగ వారల • కాన తిచ్చె.

తే. బకునిచుట్టంబు లగునరభక్షు లెల్ల

రట్ల యగుఁ గాక మఱుఁ బ్రోవు • మనుచు సమయ

మును బొందెన్ గమించిరి • మ్రొక్కుచు సల

నాఁ మనుత సయ్య పవన • మూఁడి సదట.

188

వ. అంత భీమసేయుండును భీమబలంబును బకాసురునికి భీమి • భీష్ములొందు వచ్చి పుర
దాన్వోంబుకడం బడవై చి యెవ్వరు. నెఱుంగఁగూడ విడిచిగూడని యది యంతయుం బ్రా
హ్మణుండు వినం దనవారేకం జెప్పి యుండె సంత సమ్మోలునాఁడు.

189

ఉ. జేవులుగొండవోలె బుడసీమను నెత్తుట నెత్తి మెల్లున

రావ్వవయనంబులుం గలుగునానువై • బోంబు భీ

తావహమై కంబజి • సప్పురవాసులు గుంపుగుంపులై

పోవుమఁ జూచి వచ్చుచును • గొందరి భీతియుఁ గౌతుకంబును.

190

వ. ఆబకాసురసంహరిం జెన్వరు చేసివో యని వెఱంగుండుచును నాటివంతు గొల్లబ్రాహ్మణు
నెఱింగి వానియింటికిం జని యేమిన్పత్తాంతరిం బియ్యతిమారుషం జెన్వరు చేసి గని
యడిగిన నతండుసాంజవులం గప్పుచున్న వారి కిట్లనియె.

191

ఉ. వం తనుచుం దలారి తెగున న్వినిపించి చనంగి మేలు చు

ద్దొంతదురంతదుఃఖమున • దిద్దము చేప్పుచు నుండునంతి ఫీ

మంతుఁడు మంత్రసిద్ధుఁ డగుఁ బూరురుఁ డొక్కఁడు వచ్చి వీలఁ దుః

ఖాంతము నందు మే బలి నఁ గూర్తుచెంతకుఁ గొందుఁ యోయెనె.

192

తే. నానిమిత్తభయంబును • మాను మందు

మమ్ము నూర్చొ బకున కిన్సమ్ముఁ గొనుమఁ

జోయె నామహామనూఁ డిట్టిపురుషకార

మొనరువలెఁ గోలు మనయూరెవనట దీత.

193

వ. అని చెప్పిన వా గండలును బరమానందకందనిగహృదహూవిందులై.

194

ఉ. * బ్రాహ్మణమాశ్రుండే యతిఁడు • బ్రహ్మవిదుం డగుమంత్రసిద్ధుఁ డా

బ్రాహ్మణకారణంబును • రాక్షసశాసకాంశం గె నెం పోనె

బ్రాహ్మణు లాడిగాఁ గలుగునారలు మెచ్చుచు వానిపేరునె

బ్రహ్మమహంబు చేసి రట • బ్రాహ్మణవర్తనిశాసనంబునె.

195

* బ్రహ్మమహంబు = బ్రహ్మత్వము; పూర్వకాలమునందును బ్రజలు తమకు మేలు గలిగినప్పుడు తన
ములు చేసికొనునాచారము కల దని తెలియం దగు.

క. పాండుకుమారులు నప్పురి, మెం డగుశారవముతోడ , మిసిమిం గొని తా
రుండిరి బ్రాహ్మణునింట, నిండుమనంబులను నెమ్మి , నివ్వటిలంగఁ.

196

—◆◆◆ ఆశ్వాసాంతము. ◆◆◆—

ఉ. నీకరుణాకటాక్ష మది , నిల్చిచవారిల కెంతి లాపదల్
పోకడఁ బెట్టఁగా గలిగి , పూర్ణయశంబును సర్వసౌఖ్యమున్
చేకొనఁ గల్గెడుఁ జగతి , లే రెవరు న్నినుఁ బోలువారు లో
కై కగురూ భజించెదను , కైకొని ప్రోనవె నాడుకావ్యమున్.

197

క. నిను భజియింపఁగ నాకుఁ, మనముచ సుస్థైర్య మొసఁగి , మాయేలిక మై
వినుతింపఁబడుమఁ బేర్చిం, బాసరెడుశ్రీచంద్రమాళిఁ , బోవుము దేవా.

198

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞగోపుర
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునం
దాదిపర్వంబునం దప్తమాశ్వాసము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ
శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరైశ్వరము.

శ్రీకృష్ణ భారతము

ఆదిపర్వము—సవమాశ్వాసము.

చైత్రరథపర్వము.

కర సుగుణగణాకర
లోకావనదత్త సర్వలోకాధ్యక్షా
ప్రాకామ్యాదివిభూతి
ప్రాకటపరమాన్నతప్రభావా దేవా.

1

—◆◆◆ ధృష్టద్యుమ్నరౌపదులయుత్పత్తిప్రకాశము. ◆◆◆—

వ. అక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె యట్లు బకాసురసంహారంబు
గావించిన వెనుక పాండవేయులచరిత్రంబు చెప్పు మనెన జనమేదయునకు వైశంపా
యనుం డిట్లనియె.

2

తే. బ్రహ్మవేషంబు లనువడఁ బాండవేయు
లచటివిప్రులతోడ వేదాధ్యయనము
సలుపుచుం గొన్నిదినములు నిలిచి యుండి
కంతి నుకనాట నెకవిప్రుఁ డరుగుదెంచె.

3

వ. తమయున్న యింటి కతిథియై వచ్చి విశ్రమించి యున్నవానిం గాంచి కుంతియు
సంతానంబును వాని నుపాసించి స్థగ్యులు నడసి.

4

క. ఏయేదేశంబులు గని, రాయాదేశములవంత బారయఁగ మదిఁ
బాయుదు కొఠూహల మది, యోయయ్యో తెలియఁ జెప్పఁజో మా కనుడుకా.

వ. బ్రాహ్మణుం డిట్లనియె.

5

సీ. ఆసేతుశీతాచలంతరం బగుభూమి, నంతయుఁ జూచితి నిన్మృతలార
యేదేశమున వింత బిల్లుడు చూడఁగ రావు, పాంచాల మనుదేశ మొంచఁ దగియె
నాదేశనాథున కగ్నికుండింబున, చుక్కవించెను గూఁతు బిల్బుతముగ
నయ్యయోనిజకు స్వయంవరోత్సవ మిష్టు, ప్రస్తుతింపఁగఁబడు నిస్తులముగ

శే. నని నచ్చెరువడి వార • లగ్నికుండ

మందు బుట్టుట యెట్టి ది • యిందమదన

తత్త్వయంవర మెట్టి దం • తయును మాకు

నాన తిం డని వేడ ని • ట్లయె సతయు.

7

తరు వ్రాజ. అవని భారద్వాజ • డాదు పనుండు • ననుగల లవ్వల సరం • డాతనిచేత

సనమానితం డయి • మాన్తి నాపురికి • నరిగి చాపాచార్యుం • డై గిండుమిగిలి

సననభుక్వతిసూతి • జం బుచ్చి న్రుపదు • సంగగంబున గట్టి • శాసించి విడువ

నవసూనతిప్తుం డై • యతియు గిరిగ • సయ్యె నా నిదియెల్ల • రసినయదియ.

వ. అట్లు హా భూతుం డై సహాచారుండు ద్రోణుండు జంభవతీపుత్రిని నర్జునునకుం జేపి

యగుచుట్టిపుత్రినిం బడయిం గోరి గంగాతీరంబునం దిపంబు సేయుచు దిరిగి

తిరిగి యెక్కి గ్రాహ్య గ్రాహరంబున యాజోపయా అనునాశ్శపుల నుపాసించి

వా కి స్థనియె.

9

శా. పాంచాలేశుండఁ గౌరవాస్త్రగురుం డై • భాసిల్లుద్రోణుండు న

న్నెంచ న్నెంచె బరీధవించి మిగులక • హీనత్యముం జెందితిక

బ్రంచస్యహృషదం బనుత్తమము ద్రో • గాచార్యహంబు దీ

పించుం బో పడరత్ని దీప్త మగుచుక • కీమంబు లా నస్త్రముల్ .

10

అ. అతని సంహరింప • నగుమహాశేషంబు, గలకుమారు నొకని • గవ్వడి కిడఁ

దగుకుమారి సెకత • జగతీసుపర్వుల,తివమువలనఁ బడయఁ • దలఁచినాడ.

వ. గ్రాహ్య గ్రాహరంబులునుం జంపనంబులునుం తిరిగి తిరిగి యనురూపునిం బడయఁ

జాలక విసికి వేసారి నాపురాకృతసుకృతంబునంజేసి మిమ్ముం బడయం గంటి నా

నోము ఫలింఁచె గృతార్థుండనై తి మిగు నూఱుకోట్లగోవుల మెసంగెద నాకోర్కిం

దీర్చ ననుగ్రహింపుఁ డని ప్రార్థించిన వారు వానిచే యజ్ఞోపకరణంబులు సమకూరఁ

బుత్త్రికామేష్టిం జేయించి హూమాంతంబు రాజపత్ని యగుపృథితి బిలిచి

జేపీ నీకుఁ గవలు పుట్టఁగల రిది గ్రహింపు మనిన నామెయు.

12

అ. మోము గడుగ లేచు • మునుఁ గొన్న మైవూఁతి

హావ నాడ లేచు • భూసురేంద్రు

లార వేచి యుండు • డాహవిస్సును సుచి

గలుగ వచ్చి కొండుం • గవల గండు.

18

వ. అనిన యాజోపయాజులును.

14

మ. అభిమంత్రించినయీహవిస్సు నిమిషం , బైనా వృధా యుండ రా
దిభరాక్షామిని రమ్మ రానియెడఁ బో • నిమ్మెట్లు కా నున్నచో
శుభ ముట్లయ్యెడు నంచు సంస్కృతహవిస్సుకా వేల్చి రయ్యగ్నిలో
విభవం బేర్పడ నంతలోన హుతభుగ్విభూతకండఁబునకా. 15

క. వరకవచకిరీటంబులు, కరవాలధనుశ్శరాది • కమహాస్త్రములుకా
బరఁగి రథారూపంబై, వరతనయుం డుద్భవించె • వహ్నియశమునకా. 16

న. అంత మఱియును 17

మ. అలరెకా సుందరి యిందుబింబముఖ దీప్యద్బింబతుల్యోష్ఠి స
ర్వలసల్లతఁబల్కితాసితశరీరప్రహక్త సుశోభిణి ని
స్తులకేశాంత సురక్తపాణితల సంస్తోతార్హరక్తాంఘ్రి న
కృలలద్రూఢాయుగ రక్తనేత్ర సుదతిరత్నంబు రమ్యాకృతికా. 18

తే. అట్లు పుట్టినవారల • యందుఁ గొడుగు, జనకశోకాపహుం డయి • చంపు గురునిఁ
గూతు జగ దేకీర్తిత • యైతిల్లిర్పు, ననుచు నెల్లరు వినఁ బల్కె • నభివాణి 19

తే. ధృష్ట మనఁగను శౌర్యము • తెలియ ద్యుమ్న
మన ధనాధిక్య మది గల్గి • యయ్యె గానఁ
దనయుఁ డనఁగె ధృష్టద్యుమ్ను • డనఁగి దనయ
కృష్ణవిగ్రహ గాత్రనఁ • గృష్ణ యయ్యె. 20

వ. ఇట్లు లభనంతానుండై ద్రుపదుండు సంతసిల్లి యాగంబు పఠినమాప్తి సెందించె
నంత దినదిప్రవర్ధమానుండై ధృష్టద్యుమ్నుండు కృతినన్మార్చుండై. 21

మ. ధనురాచార్యునిచెంతఁ జేరి విలువిద్యం గోరినం దన్నుఁ జం
పన జన్మించినవాడ యైన జగతిం • బ్రభూతికిఁ లోప మా
నని శంకించి యమోఽణీయ మగుదై • వారంభము స్పృమ్మి ఛా
తునిఁగాఁ జేకొని వానికిం గలవె నా • ద్దోణుండు శస్త్రాస్త్రముల్ 22

—•—•— ద్రుపదుండు త్రాపడికి స్వయంవరంబు పోకఁగలదు. —•—•—

వ. అనంతరం బాద్రాపదుండు తనకన్య వివాహసమయోపవన్న యగుట యెఱింగి. 23

చ. జనసుతు లై నపాండవులు • జాతుమశేహమునందు దగ్ధు లై
రని వినుటం బరాక్రమజితాశులశ్శాత్రవవర్గుఁ డింద్రీన
దనునఁగి దేవి గా వగును • హి నరించెమభాగ్య మబ్బు చ
య్యెను ముఖజాత నెడ్ల కెటలు • లీయఁగ నేర్తు నటంచు ఖిన్నుండై. 24

వ. హితపురోహితమంత్రసామంతాదులతో విచారించుచున్న సమయంబున నతనిపు
రోహితుం డి ట్లనియె. 25

మ. ధరణీశా! యిపు డే నువశ్రుతినిమిత్తంబుల్ దగం జూచితిక
గురువంశాధరణాయమాచులకు లగ్గు లాగ్గుని లే వెగ్గు లా
వరసంజాతులు పాండవేయు లమరావాసంబునం గా రిల
స్వరమానందము నందు చుండి రిట కెన్న న్నత్తు రెం దుండియ్యక. 26

వ. ధియ్యుపశ్రుతింజేసి చెప్పినమాట తప్ప నేరకు తొల్లి శచీదేవికి బృహస్పతి దేవేం
ద్రాగమంబు దీనం జెప్పె నిప్పు యొక్కస్వయంవరం బిటఁ జాటం బంపు మనిన
నూజిడి ద్రుపదుం డట్లు కావించె నాస్వయంవరంబు నేటికి రెండునెలలపడునే
నుదినంబుల కగుపాషచూసశుక్లపక్షంబున రోహిణీనక్షత్రయ్యుక్తాబ్దమి నగు నని
మఱియును. 27

మ. గొనయు బె క్కిడఁ దివ్య నెవ్వరికినిం • గూడం దురాగోహమై
ఘనతెం జెందినవింట నే శరములం • గన్లోక దవ్వై దివిం
దనఁం బంగరుమత్స్యయంత్రీముఁ డెగ న్నైవంగ నిర్మించె న
జననాథుం డట వచ్చుచుండి రఖల ధ్మాపాలురు స్వేడుకక. 28

వ. అని చెప్పి యాబ్రాహ్మణుం డరుగుటయుం బాండవులును ద్రాపకీనామంబు
విన్నదిమొదలెల్లరును శల్యవిధ్దు లై సట్లస్థపచిత్తు లై యుండి కాంపిల్యసగరంబు
నకుం బోవ నున్న వారియభిప్రాయం బెఱింగి కుంతి యి ట్లనియె. 29

మ. * ఒక చో నెప్పుడు వీడ కున్న సలు సా • నెండాక్కచో నేగ మా
మకచిత్తం బగుఁ బెద్దకాల మిట దీమం బయ్యెఁ బాంచాలముల్
సుకముం గూర్చెడు సంచు వింటిని మహీశుండుం గడుం ధార్మికం
డిఁక నిం దుండక పోద మందులకు మీ • రే మందు దీమాటకక. 30

వ. అనిని నెల్లరునుం దల్లీ మేము నీవంపునం బ్రవర్తెల్లువారము కాని యెండు
గా మని తమ నిశ్చయ మాగృహపతికిం జెప్పి యొప్పించి యున్న సమయంబునఁ
గృహ్యద్వైపాయనుండు ప్రత్యక్షంబై ప్రీతిపూర్వకంబుగా ని ట్లనియె. 31

—♦♦♦ పాండవులు ద్రుపదపురంబునకుఁ బ్రయాణమగుట. ♦♦♦—

క. రాదధర్మము మీరు వి, రాజ్యలైమచోట పడక • రాజులు సయింక
బూజార్హు లయినవిపులఁ, బూజింపుడు మీకు శ్రీయః • మును యశము నగుక. 32

వ. అని మఱియును. 33

చ.* ఒకమునికన్య ఘోరతప • ముండి శివుం దనివోవఁ జేయఁ గొం

తకును బ్రసన్నుడై వర మతం దొసఁగం దయఁ జూడ నామెయున్

సుకలుని భర్త ని మ్మనుచుఁ • జూచియుఁ జూడమి నేను మా ర్గినన్

సకేయి! నీకు నేగు రని • శంకరుఁ డానతి యిచ్చె నామెకున్.

34

సీ. ఇపు డామె పాంచాలునింటఁ గృష్ణ యనంగ, వెలసె మీ రటఁ బొండుఁ ఫలముగలుగు

సని బాదరాయణుం • డరిగినఁ బొండువు, లంబాపునస్కృతు • లగుమఁ గదలి

యెడతెగని స్రయాణ • మెపుడు నేయుచు గంగ, సర్ధరాత్రమున నోమాశ్రయమునఁ

గీర్థ మాడెడుబుద్ధి • పార్థంపు ము స్సయి, కొఱవెఁ దిప్పి చు సంవత్సరము నడచి

తే. రిపుడు గంధర్వుఁ డొక్కఁ డా యూరవంబు, విని నహింపక క్రుద్ధుడై • వింటినారి

మ్రోగఁ జేయుచు హుంకార • మేగుదేర, వారి కిట్లు సత్కృ • గంభీరభణితి.

35

మ. ఎవ రోహూ సరు లింత ప్రా ద్విచట రా • నేవో జలక్రీడలం

దవుఁ గాంతాడస మిసమీపమున నే • సంగారవర్ణండుఁ గొం

డవల న్నావనసీమ దాటుచు నెడంబై మర్దులొ దేవదా

సపు లైసం జూతఁ జూడ నోషుదు రన్ • వాక్రుచ్చె వివ్వయ్యుడున్.

36

మ. సెడుకేను న్నడ నోషువారు భయసంప్రస్తాత్మకుల్ దుప్పలుల్

పుడమిం బాహుబలాన్యు లెప్పుడు వెఱం • బొందంగఁ బో నేరికెన్

నమవం జొచ్చితి మిప్పు డేము తగి యుంట్ల నేవ్విరా మ్మానమల్

జడధు ల్కాసలు నెట్లు నీయదెము యీ, స్వర్గంగ దుర్గర్వగా.

37

—◆◆◆ గంగానదీమహత్వము. ◆◆◆—

మ. పుంఁగం దొల్ల హింద్యగర్భనిశుభ వ్యాపారాశ్రంబున

స్వరవీరిం బయి పిమ్మటన్ హరికి సత్పాదోదకం బై యరం

తర మీశానునిశ్చిద్ధ భూషణము నై • తరావృత శ్రీజహ్నున

ద్వరకన్యామణి యై స్రవర్ణలెడు నీభాగినిధిగంగయే.

38

తే. పుమపావని యీగంగ • వరసుమేరు, పృష్ఠమం దమరానతి • యెట్లయెదుట

దేవతాస్త్రీపురుషసన్యతయై వెలుంగు, సరయ మందాకినీమూఁఖ్యుని వహించి.

39

తే. మేరుపృష్ఠమువలన నీసారథశిరి, నలుదెఱుగుల ననవరంచె • నిలకు నునితి

యలక సంద చతుర్బుద్ర • యమరంగం, యనగ సర్వసాపాపహ • యగుమఁ దనరి.

సీ. ఇది భగీరథుడు పం • పాదన వేడిసె శివు, జడనుండి హిమవంతు, కడను బడియెఁ

బడి నేల బెకలించి • సాతామున కేగి, నిలిచి ముజ్జగనుల • వెలయుచుండె

* హుచియుఁజూడమి=ఆత్మాదగయచేత నైనయవిమర్శమున నని భావాగ్ధము.

సాగరు లఱువదివేగు రీజావ్నవీ, సంపర్కమున నాక, సురణిః గనిరి

'శాపదగ్ధుల కెల్లః • బాపము లావ్స నీ, నది తక్కు యొక్కటి • పాదల దెందు

తే. నిందు నెన్నేనితీర్థము • లెనకమెనఁగు, సర్వకలుషాపహంబు లై • గర్వితాత్మ
సర్వసామాన్యధన మయ్యెఁజావ్నవి యిది, నాది యనుచుంటినే యెట్లు నీదిచెపుమ.

తే. అట్టిగంగాతిరింగిణియందు నాడ, వచ్చి మే మీవు నల దన్న • వాక్యములకు
జడిసి వెడలువారము కాము • వెడలు మీన, వెడఁగ వెజింప నచ్చి తెవ్వపర నీవు.

—◆◆◆ అర్జునం డంగారపక్షుని జయించుట. ◆◆◆—

వ. అనిస సంగారపక్షుం డతికుపితుండై నానావిధనిశాతినాయకమ్ము లొక్కమ్మడిఁ గవ్వ
డిప్ప నేయుటయు సతండును సుగహస్తిహస్తానుకారం బై సరిసదక్షిణహస్తంబుసందలి
కొఱవిం ద్రిప్పుచు వాని నెల్ల సమమన వారించి వాని కి ట్లనియె. 43

క. నీవెజింపించుట లస్త్రము, లేవియును దెలియనట్టిఁ గ్రూరులకడ నా
మానాకృతాస్త్రులకడ, వే విరియుం జూపె నురువు • విరిసినరీతిఁ. 44

మ. అసలాస్త్రం బిది యగ్నిదేవుఁ డిడె ము • న్నావేల్పురామొజ్జ కా
తని నేవించి గ్రహించె సంతట భర, ద్వాజం డతిం డగ్నివే
శున ఁచ్చెం గరుణించి ద్రోణులకుఁ దేజం గూడ నాతిం డొనం
గెను వా రిచ్చిరి నాకుఁ జూప మని యగ్ని న్నావొప్ప నేయుడు. 45

క. ఆగ్నేయాస్త్రము పైఁ బడ, భగ్గురథుం డైన వాఁడు • బమ్మరిలుచు ను
ద్విగ్నుండై ధరఁ బడఁ దల్లగ్నుంబున వానిఁ బట్టి • లాగి నరుండు. 46

వ. ప్రాణావశిష్టం డైనవానికోరుహంబులం బట్టి యీష్టుకొని వచ్చి ధర్మజునకు నివే
దించుటయు సంతలో వాని సహధర్మిణి కుంభీరన శరణార్థిని యై నచ్చి సతిదాసంబు
నేయుం డని ప్రార్థించిన ధర్మజుం డర్జునుం దిలకించి యు ట్లనియె. 47

ఉ. తమ్ముడ వీఁడు బమ్మరిలె • దానికె గా విడు వీని మానినీ
సమ్మనుకొ రణమ్మున రుజం బమవాని యశోవీహీను వీ
ర్యమ్మునఁ గానివానిఁ గొని • రాజులు సంపగ రాదు నాపుడు
సమ్మతి సర్జునుం డరినిఁజూడఁ గనుంగొని నవ్వి యి ట్లనియె. 48

క. కరుణాసముద్రుఁ డిక్కురు, నరుడు నినుం గాచి పుచ్చె • బరమశ్రీతిఁ
వగన్గి నిమూలమున, ధర బ్రదికితి వింక వెజుకు • నా సతఁ డనియె. 49

ఆ. ఏఁ బరాజతుండ • నింక సంగారపక్షతను దాల్చె జిత్రరథుండ సగుదు
నీదుచెలిమిఁ గోరి • నీకిత్తు చాక్షుషి, యనెడువిద్య నోఁచి • కొనుము దాని. 50

క. ఇది తొల్లి మువ్వవలనక, విదితంబుగ సోముఁ డెఱిగె • విశ్వావసుఁ డా
సదయుని దయఁ గొని నా కిడె, ముదమున దీనం బ్రహ్మచర్యములు సూడఁ పగున్. 51

క. ఒకకాల నిలిచి నేలక, బ్రకటంబుగ నాఱునెలలు • నత మొనరింపక
సుకులీనుఁ డెఱుంగఁ గలఁ ధీనుకృతం బగు విద్య నీకుఁ • జాలక మెనఁగుమన్. 52
చ. మఱియు నింద్రవజ్రశక్తిలసముద్భవంబు లగునాహనేయగంధర్వంబుల మీ కేవురకు
నేనూ టిచ్చెద నవి త్రిలోకరక్షణోపాయసాధనంబులలో నుత్తమసాధనంబు లనిన
సర్దునుం డిట్లనియె. 53

ఆ. * మిత్రకోటి నిన్ను • మెలిపితి మౌన లై న, శ్రుతము విద్య ధనముఁ • బ్రతి యునఁగక
యొరులనలనఁ గొనఁగ • నొప్పు మే ముచుటయుఁ, ఇతరభయం నలికె • ఇత్ర ఫణితి.

ఆ. అనువ్ర లిషితి కాన • సశ్వము లిచ్చెద, సవలబాహుండు • నానఁ జేసి
చాక్షుషి నిడ నెంతు • సఖ్యం బవేఱింతు, నాఁగ సర్దుచుండు • సగుమొగమున. 55

వ. నీకు నాగ్నేయాస్త్రం బాసంగెద మాకు నలసింస్ప డశ్వంబులమాత్రము గొను
వార మీసఖ్యం బెప్పుడుఁ దిరం బుండుఁ గాని మని మఱియును. 56

ఆ. ఎఱిగి యెఱిగి మమ్ము • నే లయ్య పరమధ్యాత్మికల బ్రహ్మవినుల • సకుటిలులను
నుదరి పలికె తట్టు • లొసంగింతు మే మేది, చెప్పి మనిన సత్తాఁడు • సప్త నిల్లు. 57

ఉ. మీఁలు సాంఘసందనులు • మీనుగుణంబుల నేను విందు నా
నారదముఖ్యసన్మును లనాఁలముం బ్రకటింప ఘృసం
చాకులూ! మి మ్మెఱుంగఁ • జాలనివారు జగి త్రియంబునన్
లేరు పురోహితాగ్ను లవి • లేదు మిముం బరుసాబు లాడితిన్. 58

వ. అని మఱియును. 59

కి. కామాతురు లగుచుండియుఁ, గామినులం గూడి సరులు • గానరు ఘృసం
బే మి మ్మెఱిగియుఁ బదతి, సామన్యమే కాముశక్తి • చర్చింపంగన్. 60

మ. ద్విజుఁడు నేదము వేదియుం గలుగునుఁ ద్వీనాథుఁ డెవ్వనికే
సజ్జతుం డాతని ధర్మింతుటకు నిం • ద్రామల్ గిసెం జాల రీ
గదరు నేదవిదు సృమస్త సుగుణాఁ, ప్రాంచద్యశఃకామునిన్
ద్విజవంశోత్తరుని బురోహితునిఁ గా • వింపంగ ల గ్గయ్యెడిన్. 61

—●—●— తపతీసంహరణోపాఖ్యానము. —●—●—

క. తాపత్యుఁడ వగుచి విట, నాపీచ మడంపఁ గలిగి నాఁడ వధికుఁ డై
కాపురుషు లెవ్వరేనియు, నోపుదు రే నిన్నుఁ డాడ • నో పృథివీశా. 62

* శ్రుతిము = శాస్త్రము; విద్య = బ్రహ్మవిద్య (జ్ఞానము).

వ. అనినం గుంటిమధ్యముం డేము కొంతేయలము మమ్ముఁ దాపత్వ్య లనుట యె
ట్టిది చెప్పు మనిన గంధర్వండు వెండియు. 53

చ. భరతకులంబునం బాడమి • బాహుబలంబున నెప్పినట్టిసం
వరణుడు రాజ్య మేలుచు శివంబుగ మున్నొకనాఁడు వేటకై
యరిగి నగఁ వనాంతరమునం దొకరుండ మెలంగుచుం గనెఁ
దగుణనిజాంగసాప్తవజ్రతైదిదశాంగస నెక్కుకన్యకఁ. 54

వ. ఇట్లు త్రిజగఁదేశసుందరి యగుచుందువదనం గని తనఁజెందంబున. 55

ఆ.*తపసుశిఖను బోలుఁ • దనువిలాసంబునఁ గాంతిగరిమ చంద్రకళను బోలు
గదియు నెలయు నేకఁరాశిఁ జేరి రటంచు, సకియకురులు నాకు • సాక్ష్య మిచ్చుఁగిరి
నీ. పృథివీపతికి నాకుఁ • బెరిమఁ గూర్చుగ నిట్లు, లలిమించు త్రిభువనంబున్మీ యేమొ
వనవై భవము సూచు•మనమునఁ బతిఁ బాసి, శిరుగుచుండెడిరతి•దేవి యేమొ
సుడిగొట్టున న్మృగు • ల్విడి వడిఁ బడి నేల, దేకులాకుమెఱుంగుఁదీరగ యేమొ
వనచరుల్ బంగరుపునఁ జేసి నిల్విన, వరవనదేవతాప్రతిమ యేమొ

ఆ. యొడలికాంతి వెల్లకడలు వెలిగించుఁ, బానఁగఁ బైఁడిపూతఁ • బూసినట్లు
కలిగి యుట్టిదానిఁ • గని విని యెఱుంగ నే, గలికిమన్న దేవకన్య యేమొ 67

వ. అని విశ్రింతుచుచు నితాంతకంతుసంతాపదోదాయమానమానసుం డై తదీయ
రూపలావణ్యగుణవిశేషంబులంజేసి కదల నేరక మోహపరవశుడై తదంగసాకు
మార్కటంబునంద దృష్టి నిలిపి దాని కిట్లనియె. 68

మ.†వెలఁదీ! యెవ్వరిదాన వెవ్వఁజెవు నీ•పే లేమి యెందుండి యి
ప్పాలముు జేరితి వొంటి నోట గొన కఁప్పుఁదోటనుం బోలె న
వ్వలఁజేసిం గికురించి వచ్చురతివై • వాఁడంపని మన్నవా
రల నేచుం జనుదెంచుపూములికినో • రా రమ్ము వా కీ మ్రొగి. 69

మ. సాగసుంగుత్క డునిన్నుఁ బోల రెవరుం • జూడంగ మర్త్యాంగినల్
దగుకీర్తిం గొని యున్న దేవనితల్ • నాగోత్తమాబ్జాననల్
జగదత్యద్భుతభూషణంబ వగునీ•సౌందర్యవారాశిలో
మొగిఁ గానఁబడ రాక ముద్గిరి గదే • పూర్ణేంద్రుబింబాసనా. 70

వ. అని పలికినం బలుక గున్న ఖన్నుం డయి పరితపించుచు నించుక తత్కరుణాస్మిత
కటాక్షపీక్షణంబు తనమోమున దాఁకిన ట్లగుటంజేసి మఱియును. 71

* ఇందుఁ గురు అమవనాఁటిగీతకటాలె నల్లగా నున్న వని యభిప్రాయము.

† ఓట=భయము, సంతోషము.

మ. తరుణీరత్నము! నేను నంవరణుడ౯ ధాత్రీతలాధీశుడ౯
 ధరణీం బుట్టి యెటుంగ నిట్టిది నినుం దర్శించి దైన్యంబునం
 బరితాపంబును బొందితి౯ స్మరశరో త్పాతంబునం గీడు గా
 క రతిం దేర్పవె కూర్పవే కరుణ నీగాత్రానుపంగంబున౯. 72

ప. అని బహుభంగులం బలుకుచున్న సమయంబునం దపతియు మేఘంబుచాటుమెటుం
 గుండీగయుం బోలె సవ్యసమధ్యమునం దంతర్ధానంబు నెందుటయు నిందుకులశే
 ఖరుం డగునంవరణుండును నున్నత్తునితెలుగున దాని వన్వేషించుచు వనం బెల్లం
 గుమ్మరి కానక నిశ్చేష్టుండై యొక్కముహూర్తం బుండె సరి నామె మరల
 బ్రత్యక్షంబై తనకై పరిపరివిధంబులం బరితపించునతనిం జూచి స్మృతిపూర్వకం
 బుగా నిట్లనియె. 73

క. పల దిటులు రాడచంద్రిమ, పలు తెఱఁగుల నన్నుఁ గూర్చి పలవించుచు మో
 హలతాబద్ధుడవై వడి, నిలఁ బడ నేమిటికి లెమ్ము హిత మెఱిగింతు౯. 74

తే. కన్నియకు లేదు న్వాతంత్ర్య మెన్న నీవు
 నన్నుఁ గామించు టిది తప్ప నిన్ను నేన
 తగుదు నని పెండ్లియాడుట తప్పటంచు
 నకలధర్యజ్ఞుడవు నీ కెఱుక తలంప. 75

మ. తపనం దై త్రిజగత్ప్రదీపకుడు నై తల్కింతువేనెల్ల నా
 ణపమాతీతకృపారసం బాసఁగ నై యొప్పుం గదే తండ్రి యై
 తపతీనామము దాల్తు నే నవరజం దర్కింప నావిత్రిక౯
 నృపలోకాగ్రణి నాకుఁ గూరుతువయ్యేని స్వేడు మవ్వేలుపు౯. 76

తే. అతడు నీ కిచ్చు సనుఁ బెండ్లియాడ వచ్చు
 నీకు నాకును దాంపత్య మిహికొన నగు
 మనమనోరథ మీడేలు ననుచుఁ దపతి
 మెలుపు మెఱసినచందాస మింటి కెగసె. 77

నీ*అంత నమ్మహికాంతుండత్యంతచింతాకులూత్ముడై పడి మూర్ఛియందు మునిగె
 నపుడు ముఖ్యామాత్యుఁ డగయుచు నట వచ్చి, శీతలోదకముల సేదగ దేర్చె
 బుడమితేఁ డగ్గిరిమూర్ఛింబునం దిను, నిష్ఠమై గొల్చి వసింపుఁ దలచె
 నమ్మని ప్రత్యక్ష మై విని యంతయు, మింటి తెలువరిగన మిఁది కేగ

తే. యోగి కీర్తించి తనరాక • యెఱుంగ విన్న

వించిన నినుండు కడు సంతోసించి లోన

మాని మన్నించి తపతి నాఁజేసి కీయ

నెంచి మేలంచుఁ దపసితో • నిట్టు లనియె.

78

చ. ఇనుఁడను నేను మన్నించు సు•కేంద్రుఁడ నై వసుపూర్ణుఁడం గదా

యనుఁడు నతండు మన్నన న•కేంద్రుఁడ యై వసుపూర్ణుఁ డయ్యె నా

కన యగువాఁ డటంచు మును • నీయఁగ నెంచితిఁ గన్న వానికిఁ

మునివర నీదుడం పెనఁగుపొంతును దోడ్కొని పొ మ్మెనంగదఁ.

79

వ. అని తపతి నొనంగ వీడ్కొలుపుటయు సతం జామెను దోడ్కొని సంవరణుఁ డున్న

దోహిం జనుడెంచి • సతం మెఱుపుఁదీవనోలె దిక్కుల మెఱయించునాతపతిం

జూచి యెక్క లి యుప్పొంగుడు దేవగంధర్వసేవితం బగుఁబ్బవ్యతంబున వసిష్ఠానుమతిం

జేసి విధివిధాంబునఁ బాఁగిగ్రహణంబు గావించి యం దామెతో నిచ్చావిహారను

ఖంబు లనుభవించును బంధ్రంబువత్సరింబు లుండఁ గలె మహీతలంబునం దనా

వృష్టిదోషంబు గ్రమ్ముకొని ప్రజాతయం బయ్యె నప్పు డవ్వసిద్ధుఁ జారాజేంద్రునిఁ

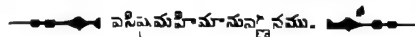
బుంబులనుఁ దోడిజేచ్చి గాంతికపాష్టికవిధులు చేయించె నద్దాన మంచివాసలు పడి

యీప్రసంగంబు యథాపూర్వంబుగం బ్రవర్తించె నానందంబుండు తపసితో సకలసౌ

ఖ్యంబు లనుభవించును వంశవర్ధనుం డగుకురుం గనియెఁ గావున, దపతీపుత్ర వంశజు

లగుపూరుషం దానయ్యల గినినఁ బ్రత్రోధున నిమ్మహాధుండు వెఁడియును.

80

క. తలఁగి నన్నత్ము లప్రప,తిలకులనుఁ బూజింతుండు • దేవుడు ననఁగా

వెలసిం వసిచ్చమునివరు,లఁఘుచరిత్రంబు జెలుపు • మఁ నతఁ డనియెఁ.

81

నీ. *తిలనినూ నపుత్రుఁడై మహామహుండు నై, యెవ్వఁడు జగములం దెనకమెనఁగె

గామాదపడ్యద • మెమహాత్మునికపి,కాల్మీకిద నడంగ • డీలుపడియె

శక్తి మంతుండుయ్య • శక్త్యాదనుతులఁ గూర్చిఁగాఢాఢ్మికి • గినలఁ డెవ్వఁ

తే. డవ్వసిద్ధుఁ డుంధతిఁ పాణిభిభండు, రిపసి బాదరాయఁడుప్రస,తామహుండు

వాని మాహాత్మ్య మగ్గించఁబ్రహ్మ కైస, వశము గా దన్న నే నెంతి,వాఁడఁ జెలువ.

తే. అనని నిత్యసిద్ధుఁడు • లవ్వసిద్ధ,మునిఁ బూజింతుఁడఁ గొని • మున్ను వాని

వలన నెన్నేని జన్మము • నలపి ప్రియ, గొనిన గీష్మతివలఁ ను,మఁ నుల్లు.

82

* మధ్య = దెవభ.

81 వ పద్యమున 8 వ పాదము

మును మధ్యకఁ దిశంకు,తనయునికె శప,ద మొనరి, గలిచె నేఁగఁగముగా

క. మీరు వసిష్ఠుం బోలిన, ధీరుని ధర్మార్థవేత్త • ధీమంతుని లో
కారాధ్యుఁ బుగోహితుఁ గాఁ, గోచి భజించంగ వలయుఁ • గురువంశమునీ. 84

వ. అనిన నర్జునుండు ననాకసు లగునావసిష్ఠవిశ్వామిత్రుల కై నవై నిమిత్తం బేరియో
విస వలతుం జెప్పు మనిన నతం డతని కిట్లనియె. 85

—◆◆◆ విశ్వామిత్రుఁడు వసిష్ఠునిహోమధేనువుం బట్టుట. ◆◆◆—

మ. అలరుం దొల్లిటఁ గాన్యకుబ్జమున విశ్వామిత్రవిభ్రాతభూ
తలనాధుం డలగాధిపుత్రుఁ డతిమేధాశాలి పాలించె ని
స్తులశౌర్యంబున నేల నాకుశికపుత్రుం డొక్కనాఁ డన్నియేక
బలమున గొల్వంగ నేట కేసి మరుకాంతాఁపదేశంబున. 86

క. మృగముల వధియించుచుఁ గడు, దగ గొని గాధేయుఁ డెరిసి • తిన్నసములలో
మొగి మెట్టి మెట్టి చేకొ, దెగువమెయిం దా వసిష్ఠుఁదివ్యాశ్రమమున. 87

వ. వసిష్ఠుండు నతిధియై వచ్చినకౌశికు నాదరించి యర్హ్యపాద్యాదుల సర్పించి వానికి
వానిపరినాంబులకును సభిమతాహారంబు లొసంగు మని తన సందినిం బంచుటయు
నాహోమధేనువు చతుర్విధావృత్తాన్నంబులును సామృతరసాయనంబులును ననుగ
ణంబులుం గురిసి వారినెల్ల దృవులం జేరి యున్నసమయంబున విశ్వామిత్రుండును.

తే. * ఉన్నతము లాటు పృథువులై • దెన్నఁ గలిగి, కప్పకర్షులు సరశంకుఁకర్ణములును
బెద్రపోదుఁగును గొమ్ములఁముద్దికయును, గలిగి మెలఁగెనుండినిం • గాంచె నిచ్చ.

చ. పోషకుశింబు కంఠమును • బుచ్చమునుం జనుకట్టు గంగహో
ర్హొడలును బెద్రకన్నులు నుండు శ్చెవులుఁ గలలక్షణంబులం
బడసి మహోహరామలకుఁ భద్రప్రకాంతిఁ నలిర్చుచున్నతే
దొనుకును జూచి దానిఁ గొన • దుష్టమతిం గొని మౌని కిట్లనుక. 90

చ. † యతిస! నీకు గోగణసమాసము పొందెను రాజ్య మొండెను
న్నతమతి నిచ్చి పుచ్చెదను • నా కను మీవశహోమధేనువుం
గుతుకము వుట్టె నాఁ జిడిసిఁకుట్టికి సంతథంబు రాజ్యముక
మతి చెడి వీడుకో • గురొ • మానవనాయక సీవు వెట్టినో. 91

క. క్షయతులకు మా కేగితి నీ, విరాణ మే విమతు నెల్లు • నేలినుచడ్డక
పిర్మదేవాతిధిదనులకుఁ బ్రతిపఁ ముగ దృష్టి గీనిఁపాలకు కలుగుక. 92

వ. అదికావున దీనికి నొడంబడ నని నలిగి విశ్వామిత్రుండు. 93

* ఉన్నతములాయ - శ్లో. శిశోగ్రీవానృకనీచ। సాస్మానృచ్చమధస్తవా॥ కుభాశ్చైవానిధేమానామా
యతాని ప్రచక్షతేః పృథువైద్రుఁశ్లో. లలాటంశివణే ప్రేషయదన్యతయంతథా। పృథుశ్చైతానిశస్యం
తే। ధేనానాంపంచమారిభిః † చిడిమిట్ట - అర్చనపు. ‡ వేరిమిట్ట = హోమధేనువు.

క. విగ్రహము సనుగ్రహము సమగ్రంబుగఁ జేయ నోపుమనుకేంద్రుడ నే
నాగ్రహ మెఱుంగనివిపురైన, విగ్రహమున బలిమి గొందు విడనే మొదవుణ. 94

వ. అనిన ససిష్ఠుండును. 95

క. బిందువు నీ నే, బలహీనుడ బ్రాహ్మణుండఁ బ్రతిఘటించునం
విడ నా కిష్టము, గలుగదు నీతోఁచినట్లుగాఁ జేయు మిథక. 96

వ. అనిన సదరిసి విశ్వామిత్రుం డాడగన్నిత్రునిహంసచంద్రప్రీతీకాశ మగుహామ
ధేనువు బట్టుకొన బలంబుల బంచిన సరి పట్టక నెట్లసం గశాదండతాడనంబులం
బడియుం దడఁబడి హంభా యని కం బలుచును సర్వభాషావిద్యరిష్ఠుం డగువసిష్ఠుని
కడకుఁ బఱచి వచ్చి యిట్లనియె. 97

సగ్ధరి. తాతా నాస్రాప్తిహీనత్వము తమకెలనం దల్పుకో నేల సాయం
శ్రాతహోమాదినిత్యనిరముల హుతిభుగ్ధ్వాలల న్నాదుపాలణ
నేతిక వేల్పుగఁ బుణ్యాన్నిత సయి సుగతి నిల్చు నం చున్ననా కా
ప్రీతిం దక్కించవయ్యక విధిబలయు కడుక వెక్కనం బెన్న నాహ. 98

వ. ఖిలులు సనుం గశాభిహతిఁ గాతీయనెట్ట నువేక్ష సేయుటల్
దలఁపఁగ ధౌమే మునికులప్రవరా సను వీండ్ర కిచ్చితే
తెలుపు మనం గలంగక మది న్ముని నీ వనునట్లు కాదు నే
బలియుండఁ గారు బ్రాహ్మణుడఁ వాడు బలాభ్యుడ యేమి సేయుచుక. 99

వ. అని చెప్పినం దా సదర్త యని యెఱింగి మునిహామధేనువు తనవత్సం బట్టు
చున్న బలంబుల కలిగి సలిగేగి మోయుం దోకయు నెత్తికొని సైన్యమధ్యం
బున మధ్యంబిమాత్రాండిమూర్తయుం బోలె నై చూడ గాక చిందఱవందఱ
లాపమి సంగవిశ్లేషంబు నుప్పొంగి వాలధివలన సంగాఽవృష్టి గురియును నెల్లరం
దల్లకిల్లఁ జేయు చూడ నపుడు దానిపుచ్చంబువలనఁ బల్లవులును బొదుగువలన
ద్రావిడులు శశులును మోనిదేశంబువలన యవనులును మూత్రిపురీషంబులవలన
శరభశబరులును బౌర్వ్యంబులవలన శౌండ్రీ కిరాత కాంభోజ దిద సహ
బ్ధిర వశ చిప్రక పులింద నీస హూణ కేఠిలును ఘేనంబులన మఱియు
నానావిధమేచ్ఛకాతులును గోటా గోటులు పుట్టి వివిధవిధాయుధంబులం ధరించి
విశ్వామిత్రుండు చూచుచుండ వానిబలంబులం జుట్టుముట్టినంత. 100

అ.*లబలంబు లెల్ల సలి గేగి సరిబలములని నేమమమగు లలకఁ బెరిగి
యలబలంబు గాగఁ గలఁచి పాఱఁగ వానినాజిదోలె మూడుయోజనములు.

అ. అలుకఁ గుళికతనయుఁ • డాగ్నేయ మైంశ్రీంబు, వారుణంబుఁగోలె • వజ్రలునఁపు
ములు వసిష్ఠమీదఁ • బూని వేయ నతండు, దండమున వాని • దాని నడఁచె.

వ. అంత.

103

చ. ఘన మగునాప్రభావమును • గాధిజుఁ డాసె వెల్లనై యిసీ
యనుకొని బ్రాహ్మ మైసంబుల • మక్కజ మంచుఁ దలంచి రాజనం
బును మహిరాజ్యము నిష్ఠిడి • పోయి విరక్తిఁ దపోవంబునకు
దనయును నిల్చి బ్రహ్మమును • యై కొనియెక బహుదిన్యస్తక్తలఁ.

104

—●●● శక్తి కల్యాణపాదుని శసించుట. ●●●—

వ. అట్టికాశముండు పూర్వవైరంబున వసిష్ఠుతోడం గలహించియున్నవాఁ డగుటంజేసి
రంధ్రాన్వేషణంబు సేయుచు నిశ్వాసవంశసంభవుండును సునావపుత్రుఁ డగుకల్యాణ
పాదు యాజ్ఞాకారణంబున నాశ్రయించె నంత నతఁ డొక్కనాఁడు మృగయాగ్ధ
మరణ్యమన కరిగి నానావిధమృగంబుల నిధించి నచ్చుచు నియ్యోకమార్గమధ్యంబున
దగఁగొని శుభార్తుండై యున్ననసిష్ఠపుత్రశతాగ్రజం డగుశక్తిం గని రాజ్యమదాం
ధ్యంబునం దొలంగు మనిం రాజు బ్రహ్మఃపంతుం దొలంగ నగు నని తోలంగ
కున్న వానిం గళాభివాతం త్రయుటయు నతండు మండిపడి నీ విదిమొదలు రాక్ష
సుండువోలె మనుష్యశిశిరం బశంబుగా నుండు మని శపించె నందున మున్న కల్పా
పాదుం డొక్క బ్రాహ్మణునకు మనుష్యమాంసాశంబు వ్రేర్చించి నతం డతని
రాక్షసుండవు క మృని శపించియుండె మఱియు విశ్వమిత్రుఁ డొక్క రాక్షసుం
బిలిచి వానిపై నావేశింపఁ జేసె నంతఁ గల్యాణపాదుండు రాక్షసుండై గుండు జంతుం
గక పరిభ్రమించుచు విశ్వమిత్రప్రేణంబున శక్తిందొట్టివసిష్ఠపుత్రుల నాద్యులం
జంపి పులిపశువులం జంపి తినునట్లే తిని నసిష్ఠుండు సమర్థుఁ డయ్యును విశ్వమిత్రున
కలుగక పుత్రితోకంబున నొడ తెఱుంగ కాత్మహత్యం జేసికొని నెంచి.

105

నీ. మేరుకూటం బెక్కి • ధారుణిం బడుడును, దూలరాశియుఁబోలె • దుగ్రిల్ల మేను
ఘోరదావాసంపురాంబు సొచ్చినె, జంజనచర్చ నాఁ • జల్ల నయ్యె
గళమునఁ బెనుతాయి • గలుగుఁ గడలి దూఁడఁ, దరంగలు నురువు నాఁదరికిఁ జేర్చె
గాలకూటముఁబోని • గరళంబు మ్రుంగిన, నమృతపానమువోలె • నలర నయ్యె

తే. బాశములు గట్టుకొని నది • బశిన్, నదీయుఁ
బాశములు తెచ్చి విఁపాశ యయ్యె

*హైమవతిః బడ నది మెట్ట • యగుచు శతవి

భముల విమృత యయ్యె శతదుఃఖనిగ.

106

వ. ఇ ట్లెన్ని పాట్లు పడియి సప్తాష్టమరణం డయి విసిగి నెజోటజంబునకు వచ్చు
వాడు శక్తిస్వరంబుపూరి సమృద్ధోపమానంబై పడంగాలరకృతంబై స్వచ్ఛం
బయిన వేదాధ్యయననిస్వనంబు విని వెనువెంట నంటి వచ్చుకోడలె శక్తిపత్ని
నదృశ్యంతిం జూచి యిట్లనియె.

107

తే. పుత్రి మును శక్తిముఖమునఁ బుట్టినట్టి

శ్రుతిరవమువోలె సాంగమై • శ్రుతిహితముగ

వినిగ వచ్చెను వేదాధ్యయనరవంబు

చేని దిది చెప్ప మనుటయు • వెలదిమిన్న.

108

క. నీకొడుకు శక్తిగర్భము, నాకుక్షిం గలిగియుండె • నవనవశక్తే

• వాకొని వేదాధ్యయనం, బీకరణిం బదియరెండు • నేడులుసుతగ్గ.

109

వ. అని చెప్పిన వసిష్ఠుండు నేను బాల్కముఖంబు సూచి కృతార్థుండ నయ్యెద నని
నివృత్తమిరివ్యవసాయం డయి యుండె నంత.

110

—◆◆◆ వసిష్ఠుండు కల్మాషపాదు నమగ్రహించుట. ◆◆◆—

తరుఃఃమనుజాశేనుండు కల్మాషపాదుండు • మలసి నచ్చడుఁ జూచి • మది నదృశ్యంతి
కనుకనిం బడ మాని • కనలుచు వాని • ఘనమంత్రజలములఁ • గడఁకఁ బ్రోక్షింప
మునిశాపమును బాసి • పొనరి వాఁడతని • మ్రొక్కి సుదాసునిపుత్రుండ నేను
మునివర మీచేత • మును యాగకర్మ • మును బడసినవాడఁ • బ్రోవుము కరుణ.

వ. అనిన వసిష్ఠు డింక నైన బ్రాహ్మణావమానంబు సేయక పురంబున కరిగి సుఖం
బుండు మనిన నతండును.

112

క. మునివరునినుడిన మెలఁగెద, మునుకొని బ్రాహ్మణులనేవ • బాసరించెద నో

మునివర పితృణా మిఁగం, దనయునిఁ గరుణింప మిమ్ముఁ • దగ నక్షింతుఁ, 113

వ. అనిన నతం డట్లగుం గాత మనిన నతికతుకంబునుం బొంది యతం డాతనితో
నయోధ్యాపురంబునకుం జని పట్టభద్రుడై ప్రజల నలరించుచు సుఖం బుండె
నంత.

114

క. పతియాజ్ఞ వడసి యాతని, సతి భక్తింజేసి మాని • చంద్రునిఁ గూడె

మితి మీఱ కతఁడు దానికీ, సుతునిం గరుణించి చనియె • స్తుతిపాత్రుండ.

115

ఎ. గర్భవతి యగునారాజసత్తి యెంతకు సర్భకుం బడయం జాల కొక్కయశ్శంబున
గర్భంబు మోడుకొనియె దానం జేసి పండ్లండవయేట సశ్శకుండు నాఁ గొమరుండు
పుట్టి మాద్యం బనువురంబు నిర్మించి ప్రకాశించె సంత. 116

తే. * అట సదృశ్యంతి గనె బుత్తు) • నమలగాత్రు, శక్తిఁ బోలినవాని ను, వ్యక్తశక్తిఁ
దాత వానికిఁ బొసఁగించె • జాతకర్మ, ముఖము లగుసత్త్రి యల నెల్ల • మునముఁగోడ.
వ. గర్భస్థుండై తండ్రితండ్రిఁ బరాసువుఁ గానుండఁ జేసెఁ గావున సతండు సరాశరుం డని
చేరింది జగత్ప్రఖ్యాతిం గొనియె సంత. 118

—◆◆◆ పసిష్టండు పరాశరుని కార్యనికథ చెప్పి కాంతచిహ్నం జేయుట. ◆◆◆—

ఆ. ఆసరాశరుండు • సభివృద్ధిఁ గొని శండ్రి, చావు దెలిసి కోప, భావుఁ డగుదుఁ
దపము నేసి లోక, తతి నేర్తు నని యున్నె, పాత్రు నాఁగి తాత • పలికె నెట్లు.
నీ. కృతవీర్యుఁ డురాజు • క్రతువులధన మెల్ల, భృగువంశజుల కిచ్చి • యేగె డివిక
సతనిదాయాదులు • పతు లై నిజార్థముల్, భార్గవు ల్గొని రని • పాడి నెట్లు
గన్బంధు లాదిగాఁ • గలవారి నెల్లరి, వధియుం సం దొక్క • వాసపత్ని
తనగర్భ మూరువుం • జూనిసిన నెఱిగి వా, రది చీల్చి నేతెంచు, సంతలోస
తే. సూరువులనుండి యశార్థుఁ డ౯, భారతేజుఁ
డభ్యుదయ మంది సూపుల • సడచి వారిఁ
బిత్తపితామహముఖబంధు, మృతికి వగచి
లోకములు గూల్చు దెలియించె • భీకరముగ. 120

వ. అట్టియవసుంబునఁ బితృలోకంబునుండి పితృపితామహాదులు వచ్చి వాని కిట్లనిరి. 121
శా. * మా కై మిట్లు జగత్ప్రయంబుఁ బాలియింపం బోలునే నీకు మే
మేక లంబు నిట నెల్లంగుమది తే • కేగం దిలం పూని పై
లోకంబుల్ గన నెంత నాత్మహతిఁ గల్గుల గల్మషం బంచు నీ
సాకుం బన్ని వధింపఁగాఁ బడితి మిచ్చుం దీని కిం తేటికిఁ. 122

క. మాకుం గూర్తువ యేనిక, లోకానుగ్రహకరముగ • లో నిట్టిపగం
గై కొనక శపము వీడుము, నీకుం బుణ్యమును గీర్తి • నెగడు ధరిత్రిక. 123

వ. అని నొర్వండు వారల కిట్లనియె. 124

ఉ. పాపులపాపవర్తన మ, పారిము గా విని తత్పరాభవం
బోపి సహింపలేక యిటు • లుండియుఁ గోపమహాసలంబు మే

నావదమస్తకంబుగ నహర్నిశముం దహియింప శాంతి కే

నీవగిదిం దపం బొగి వహించితి దానికి నేమి నేయుదున్.

125

క. పట్టినపట్టును విడి వడి, జెట్ట యగుచు మంచిపనిని ♦ జేయఁ జనని వాఁ

డెట్టిఁడ యయినను వానికి, బుట్టునె ధర్మార్థకామములు గురులారా.

126

క. తెలిసియుఁ దీరుచుశక్తిం, గలిగియు ఖలు లొరులఁ జెట్టఁ ♦ గలహింసలు దాఁ

దొలగింపఁ బూనఁజేసియు, ఖలుఁ డై జనుఁ డఘముపాలు , గాఁడే తెలియన్.

127

ఉ. కావున నాతోడంగుపని , కాఁగలయుట్లు తపోనలంబు లో

కానలి నేర్చు మాను మనుఁజటిభవద్యచసంబు మీఱి నేఁ

బోవనియట్లు చూచి పితృపుంగవలార పొనర్చుడి దయన్

నావుడు వార లిట్లనిచి ♦ నవ్వుచు లోకహితంబుపంపున్.

128

ఆ. జలములందు లోకజాలమ్ము లగుఁ గాన, జలధి నీదుకోపజాతవహ్ని

ప్రతిన కిమము నాఁగఁపఱచె డట్లు కావించె, నదియు నొర్వ మనఁగఁ సమోట నిలిచె.

వ. నీవు నొర్వునట్ల శాంతుండవై లోకహితండు వగు మనఁగ బరాశరుం శుశంహృత

క్రోధుం డై తపఃప్రియశ్శంబు మాని సర్వరాక్షససంహారంబుగా నొక్కసత్రయాగం

బొనర్చి గడంగి బాలవృద్ధసమేతంబుగా సర్వరాక్షసులం దహించునంత నదియును

గ్రతువులహవులవ్రాదిసంత్రాధిం జేసి యుపసంహరించి తన్నియోగంబున నయ్యగ్ని

హిమవర్షిర్వతోత్తరాద్భిర్వంబునందలిమహావచంబునఁ బడవైచె నది నేటివఱకుఁ

బ్రతిపర్వంబుండును కేగి పాపాణవృక్షరాక్షసాదుల భక్షించుచుండు నని చెప్పిన

విని యర్జునుం డంగారిపర్ణనిదిక్కు మొంగుబై.

130

తే. పడతిఁ గల్మాషసాదుండు , బ్రహ్మవిదుండు

గురువసిష్ఠుఁ కేటికిఁ ♦ గూఁచై సరిండు

కాంక్షము లేక యాకొమ్మఁ ♦ గలసె నెల్లు

తెలియఁ జెప్పుము నాకు సంధియము దీఱు.

131

వ. అనిన గంధర్వుం డతనికిట్లనియె.

132

మ. ఘనుఁ డాశక్తి నిమిష నట్లనురుడై ♦ కల్మాషసాదుండు తా

వసులన్ మెట్టుచు నాకట న్వేదకుచున్ ♦ భక్ష్యంబు నొం డొక్కవో

టను గ్రడించెడువిప్రదంపతులఁ బట్టన్ రాఁగ వా రాతనిం

గని భీతిం గొని పాతి రాధ్యుచును లోకం బెల్ల దదిర్లగన్.

133

ఆ. అట్లు పాటుమిథునమందుఁ బూరుషుఁ బట్టి, వలదు విష మటంచు ♦ వానిభాస్య

యేడ్చుచుండ వాని ♦ మృగమును బులివోలె, జంపి తినియె నంత ♦ సాధ్య పొగిలి.

వ.*కామార్తులమై క్రీడించును మ్మిట్లు చేసి నాభర్తం జంపి భక్షించితివి కావున నీవు
నీభార్యం గూడునప్పు డిట్లు కూలుదు వని శపించి యాయాంగినిసి వాడు చూచు
చుండ పమ్మిప్రవేశంబు గావించె సక్కరిణంబునం గల్మాషపాదుండు వసిష్ఠుం
బ్రాహ్మిని వానివలన వంశవిచ్ఛేదంబు గాకుండఁ బుత్తులం గలిగించుకొనియె నని
చెప్పిన సర్జనుండు వెండియును. 135

ఉ.†మాదితి వెల్లవోలులను • సోదరతుల్యుడ వీవు మాకు వే
దోచితకర్మకాండమున • కొజ్జగ నేదివిజవర్చుఁ డొప్పునో
చూచి పచింపవే యునుఁడు • జొత్తిలి చిత్తరిధుండు వల్కు ను
తోచకతీక్ష్ణముందు మెలఁగెను న్ముని ధౌమ్యుఁ డతం డెసంగెడుకా. 136

తే. అనుచు పచియింప సర్జనుం • డలరి వాని
కిచ్చ నిచ్చి యాగ్నేయాస్త్ర • మేము వెనుక
వలయునప్పుడు గొందు మఁశ్వేముల సంత
దనుక నీకడ నుండని • మృనఘుచరిత. 137

—◆◆◆ పాండవులు ధౌమ్యునిఁ బురోహితునిఁగా వర్తించుట. ◆◆◆—

సీ. అనుచు నాచిత్రరథునితోడ సఖ్యంబు, వాటించి వానికి • స్వస్తి వలికే
వీడ్కొని పాండవుల్ • వేడ్క భాగీరథి, తీరమార్గంబునఁ • దివిరి పోయి
యతోచకముసందు • నొగిఁ దపించుమునీందు, దేవలభాగ్రాస • దివ్యమూర్తి
ధౌమ్యునిఁ గని మొక్కి • తమపురోహితునిఁగా, వరియించి వేడసఁవ్వరియశుండు

తే. వారి శిష్యులఁగాఁ గొని • వచ్చకంద, మూలఫలములఁ బూజించె • బూరువంశ
భవులు సర్వ మెఱింగించిఁపడసి వానిఁ, దాడు కృతకృత్యులై నట్లు • తలచి రాత్మ.

వ. అంత సప్తాండవు లప్పురోహితుం బురస్కరించుకొని. 139

—◆◆◆ స్వయంవరపర్వము. ◆◆◆—

తే. కదలి కాంపిల్యపురమును • గనఁగఁ బోవు, వారు ముందటఁ గొందల • బ్రాహ్మణప్ర
వరులఁ గని మీర లెందుల • కరుగుచుంటి, రనిన వానికి వా రిట్లు • లనిరి తెలియ. 140

మ. వరపాంచాలవిభుండు కన్యకకు ను, ద్వాహంబు సేయకా స్వయం
వరముం బ్రస్తుతి నేసె నేఁ డచటికి • వాంఛ స్సమస్తావనీ
శ్వరులు స్వత్తురు భూరివైభవముతో • వర్తించు నం దెల్లభూ
శురులుం దృష్టిగ సాచడంగ నగు నంఘం బోదు మే మాడకుకా. 141

- క. మీరును వత్తురయేనిం, గోరక దీఱంగ శుభమునుం జూడ నగున్
నారిజముఖుడై వక్రపం, గోరి వరించిన వరించికొను మి మొక్కనిన్. 143
- వ. అని ప్రశంసించునానలతో వారునుం గూడి చనుచు సమ్మార్గింబునఁ గృష్ణుడైపా
యనుం దర్శించి సమన్యించి తదనుజ్ఞాతులై కదలి రమణీయంబు లగువనంబులును
సరోవరంబులును సూచించు గతివయప్రయాణంబుల గాంపిల్యంబు సాచ్చి యొక్క
కుంభకాశాలయందుఁ ద మొక్క లెఱుంగకుండ బ్రాహ్మ్యవృత్తి నాశ్రయించి
భైష్యజైతుకొని నివసించి యుండి రట ద్రువమండును. 143
- మ. అనిఁ ద నెల్లప్పుడవేయుచు నీయం గన్నకన్నె మహా
గ్నిని జ్వలించుదాని నొడ్ల కిడఁగ , నేమిం దద నేషణం
బులై యంత్రము నాకసంబునను బొ , ల్పుం బొంద నిర్మించి నీ
నీని నేయం గలవారఁడు పార్థుఁ డొరుడేనిం జాలఁ డం చెంచుచున్. 144
- క. వి ల్లక్ష్మి యంగ్ర మ్మిలఁ, ద్రుల్లి పడ నేయియట్టిచోర్చలయతుడే
యల్లుఁ డగు నానఁ గృష్ణావల్లభుఁ డై యనుచుఁ జాటఁ , బంచె నీవీటన్. 145
- క. అది విని భూపతులెల్లఁ, మదమున యంత్రముల్ల నేరి , మదవతిఁగొనున
మ్మృదముం నొంపొరుఁ గడవఁగ, నద సని చు రాస్వయంవరాంగణమునకున్. 146
- వ. మణియు నాస్వయంవరోత్సవదిదృశ్యు లై సపౌజానపదులును బ్రాహ్మణులును ఋషు
లును దక్కినవారును జని పురంబునశౌచ్యదిగ్భాగంబున సమన్తలంబునఁ జతుర
శ్రంబును జగదంచర్చితంబును రత్నపుష్పాదినమలంకృతంబును సగురుభూషవాసితం
బును సుఖారోహణవిశాలశిలాసోపానవిరాజితంబును మణిక్వట్టిమవిభూషితంబును
సంభాషితలద్వాగంబును ద్వారలోరణమండితంబును మహానవరిచ్ఛదంబును సకల
జనమరోహణంబు సగుంప్పాంచాలోస్వయంవరింగంబున యథోచితస్థానంబుల విశ్ర
మించి గిప్పు డప్పొండపులును బ్రహ్మసమూహంబుతో సం దొక్కచోటఁ గూరు
చుండి సాంచాలపై భవంబు ప్రతిక్షించుచుండి రాసమయంబున. 147
- మ. మెఱుంగుగీగఁ తెఱంగునన్ మెఱయుచున్ , మే లాడ నాకృష్ణ యే
డైఱ దీపించుమనోజసాయకము నా , దేదీప్యమానప్రభం
దెఱవ ల్గొల్వఁగఁ బుష్పమాలఁ గొని రా , దీవించి మంత్రంబులం
గొఱు లేకుండఁ బుగోహతుం డొనరిచెం , గ్రొంబెండ్లిసంస్కారమున్. 148
- వ. అంత వాదిత్రంబుల వారించి నిస్తరింపగసాగింబువలె నిశ్శబ్ద మృగుంగమధ్వంబున
నిలిచి ధృష్టద్యుమ్నుం డెల్లరు పిన నుచ్చస్వరంబున నిట్లనియె. 149

చ. నరవరులార యీధనువునం గొనయం బమరించి లక్ష్మ్యమి
య్యరపదితూపుల న్వివర , మారయ కిందుల నుండి యేయుచున్
ధనఁగఁ బడంగఁ జేసినయు, దారుఁడె నానమాత కృష్ణకున్
వరుఁ డగు లెండు చేవ గల, వారలు పూనుఁ డొకం డొకండుగన్. 150

వ. అని తనచెలియలిదిక్కు మొగంబై తల్లి ధరణీతలంబునం గలరాజు లెల్లరు నీస్వయం
వరంబున కిదె వచ్చి యున్నవారు వీరిం జూచు మని కులగోత్రనామంబులు నిరూ
పించుచు దుర్యోధనదుశ్శాసనాదికురుకుమారశత్రులను గణ్ణాశ్వత్థామసోమకత్తాదు
లను శకునివిరాట శల్య జయద్రథ బృహద్రథ శిశుపాల జరాసంధ గాంధారాదిదేశాధీ
శులను రామ కృష్ణాక్రూర సాత్యకి సాంబ వ్రదున్ మోక్షధ వానిరుద్ధాదియదువృష్టి
భోజాంధకవ్రసరులను వేలువేఱుం జూపె. 151

—◆◆◆ రాజు లెల్లరు విల్లు మోపెట్టి నోడుట. ◆◆◆—

క. ఇం దెవ్వం డీలక్ష్మ్యము, బొందుగఁ దెగ నేయు వాఁడె, పో నీవు వరిం
పం దగినయట్టివాఁ డిపు, డిందఱు జూడంగ నఱుత , నిడి పూదండన్. 152

మత్తకోకిలము. అంశ రాజకుమారు లెల్లరు , నాయితం బయి లేచి వే
వంతు లాడుచు నేను నే సని , వాని కెక్కినవాఁడ సా
మంతుఁడ న్మును నై తు లక్ష్మ్యము , మల్లెఁ డంచు నొక ళ్లొక
ల్లింతికై మరు లంది మిశ్రము, లేచి పూనిరి నైరమున్. 153

మత్తకోకిలము. *అమ్మహోత్సవదర్శనాగతులై విమానము లెక్కి గోన్
మమ్మునన్ వసునిదసాధ్యు ల, మర్త్యులున్ ఖచరుల్ సుగుల్
సమ్మదంబునఁ జూచుచుండి ర, జనమున్ సురదుందుభుల్
ముమ్మరమ్ముగ మ్రోగె సోమసంప్రొలిపె, బయి నత్తఱిన్. 154

మ. నిపుఱుల్ గప్పిననిష్పలుం బలె ద్విజా, నీకంబుమధ్యంబునం
దవులం గాత్రముల నిద్విభూతి దు మై , తల్కొత్తి బ్రహ్మార్జునం
గవులో నాగ నభానలంబునను వేడ్కం గూరుచున్నట్టి పాం
డవులం గృష్ణుఁ డెఱింగి నదగ్గతి లోనం బొందె నానందమున్. 155

వ. రాజసందను లందఱును సుందరీసందగ్ధసంబునం గందర్పబాణసాతాపేతజ్ఞానులై తమ్ముఁ
డా మెఱుంగ నేక కోరికం జేసి క్రమక్రమంబున. 156

మ. విలు మోపెట్టఁగఁ బోయి డగ్గఱుచు దోర్వీర్యం బవార్జుంబుగా
బలిమి న్నొట్టఁగ లేక హు మ్మునుచు నాంరవం జూచ్చి బిట్టూర్చుచున్

* సోమకుడు = ద్రుపదుడు. సోమకుప్రోలు = పాంచాలరాజధాని యగుకాంపిర్యము.

దళమై చెమ్మట బూర హరిములు విశ్రంతంబులై రాల బెం

డులయై మేనులు దూలఁ గూలఁబడి రంధ్రం గొందఁటిం దందుగఁ.

157

మ. ఇది మాయాధను వేరేనేని గొనయం , బెక్కింప రా దేయ రా

దది వై హాయనయంబ్ర మేటికి వృధా యానంబు వేరాన సి

గ్గొదవం కేయు నటంచు డాయకయ మే , లూహింపుచుం గొందఁటి

చ్చదుర్గు వేగమ వీడి పోయిరి నిరాశాపాశులై వీండక్షణ.

158

తే. కృష్ణభోధితులై యదువృష్టిభోజముఖ్యు లెల్లరు విముఖులై , మొనయరైరి

సజ్యకర్మంబులకు సాల్పివై ద్యపాండ్య, ముఖులు మోపెట్ట నోడి యవ్వడమి బడిరి.

ఉ. అందఱు నట్లుగాఁ దెలియ , నారసి సూతసుతుండు కల్లుఁ డా

సందము నొందుచుం జని ఘనం బగుశౌర్య మవార్యమై చనఁ

ముందఱ నున్నవిల్లుఁ గొని , మోషిడి తూపులఁ గూర్చి నున్నచో

నందిలివాని లచ్చెరువు , నందిరి లక్ష్యము నేసె సకమర్తి.

160

తే. ఆపుడు క్రౌంచి నన్నధుఁ , డైనకర్ణు, సరసి యుచ్చైస్స్వంబున , ననియె నిట్లు

సూతు నీతిని వరియింప , నీతఁ డిపుడు, యంబ్రమత్స్వంబు నేసిన, యట్టి డైన.

వ. అని పలికిన విని కర్ణుం డేమియుం బలుకఁ జాలక హేళిం జూచుచు ధనువు విడిచి

చనియె సంతె.

162

నీ. *చేదనాధుం డగు శిశుపాలుఁ డరిగి విల్, కయి నంబఁ బోయి మోకటిలఁ బడియె

మద్రోశుఁ డగుశల్య, మహిపతి వి ల్లెక్క, డగఁ బోయి కాల్లు విఁలుగఁగఁ బడియె

ఘరుఁడు జూసంధ, మరుకేశ్వరుఁడు విల్లు, కడ కేగి గిరినోలఁ , గదలఁడయ్యె

ధరశేద్రు లెల్ల రాధనువుఁ గన్గొనిసంత, నొడ లెల్ల జవజవ , వడఁకి బడిరి

తే. మఱియు గంగమునం గల, మనుజు లెల్ల, సంత్రామంపహుండిన, సమయమందు

బ్రహ్మమండలి సుండిన, ఘాల్గుఁబండు, విల్లు మోపెట్టఁ దలపెట్టె , నుల్లమందు.

వ. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నం డెలుం గెత్తి యిట్లనియె.

164

క. విలు మోపెట్టగఁ జాలిన, బలయుతు లీకొలుపునందు , బరికించినచో

గలకే కలిగిన వారలు, నిల నేటికి రండు దీని, నిం బూనుఁ డొగిగఁ.

165

—◆—◆— అర్జునుండు విల్లు మోపెట్టి మత్స్యయంత్రముఁ జెగఁజేయుట. —◆—◆—

వ. అనిన రాజు లెల్లరు ధనుస్సజ్యకర్మంబున వివివృత్తులై యున్న నద్దనుం డగ్రజాను

మతంబున సంభ్రమించి లేచి విప్రసంఘంబులనుండి వెలువడి విజృంభించి మల్ల

చతురుతులమును సచిత్రబ్రాహ్మణులెల్ల సృష్టపస్థితం డగుపాథం జూచి కృష్ణాజనంబు
లెగురవేసికొనుచు నార్పుచు ముదాన్వితంబు విమనస్కులు నై వార లొండొరుం
దమలోన.

166

నీ. శల్కప్రముఖులైనఁ జాలనిదాని కీ, వటు వక్రతాస్తుః డిఁవ్వరునఁ గడఁగె
నితనిమూలమ్మున ♦ నీవిప్రజాతికె, సపహాస్యము ఘటిల్లు ♦ ననవరతము
సింహసంహననుఁ డీ, క్షితిసురుం డెంతయు, సజ్యకర్మంబున ♦ శక్తి గలఁడు
క్షౌత్రతలం బెంత ♦ ఛాత్రిక దవశ్యక్తి, కలభార్గవునివెంపు ♦ దలఁచ వలదె
ఁ. మనకుఁ బోలె శక్తి ♦ దనరనినాఁ డేల, యిట్టిపనికిఁ బూను ♦ నేనటంచు
నితఁడు మత్స్యయంత్ర ♦ మేసి విజయ మంది, బ్రహ్మజాతి కెల్లఁ ♦ బ్రతిభఁ దెచ్చు.
శా.* బాపం డంచును వీనినిం బరిహాసింపఁ రాదు జాం డింతలో

బాపం డాజమదగ్గి సంభవుఁడు జంపఁ లేదెము న్నాజులఁ
భూపవ్రాత మగన్యుఁ డంబుధిజలంబున్ సర్వముం ద్రావఁడే
లోపంబే ద్విజశక్తి కెం దయిన నీ, లోలుండు మే. లొందెడున్.

163

చ. అనుచు ద్విజు ల్వచించుతఱి ♦ నర్జునుఁ డాధనువుం బ్రదక్షిణం
బునఁ జని పట్టి లో గురుల ♦ మ్రొక్కి మహేశ్వరునిం దలంచుచున్
గొనయము నెక్కు వెట్టి చిలుంగోలల నేనిట సశ్రమంబునన్
జన మది నివ్వెఱంపడి ప్రశంస యొనర్చగ నేసె యంత్రమున్.

160

క. నిమిషాంతరమున నాచి, ద్రమునుండియ నేలఁ బడియెఁ ♦ దగ మొరయుచు యం
త్రము జయజయశబ్దముతో, నమరులు పుష్పములు గురిసి ♦ రాసమయమునన్.

క. కొలు వెల్లఁ గలకలధ్వను, లలరెం దుండుభులు మ్రోసె ♦ నవనీసురులుం
బలుపోకడలం బోవుచు, జెలగాటము లాడి రపుడు ♦ చేలలు గడలన్.

171

వ. † శతాంగాదివాదిత్రంబులు మొరసె వందిమాగధస్తుతిశబ్దం బబ్బద్వారంబు నిండు
కొన నపుడు ధర్మసందనుం డానందంబు నెంచుచు సకులసహదేవులతో విడిద
కరిగె నిట ద్రుపదుండును సకలసేనలతో నర్జునసహాయుడై యుండె నంత.

172

ఉ. ‡ ద్రోవది యంత్రమత్స్య మొకఁతూకునఁ గూలుటఁ జూచి సంతసం
బావహిలంగఁ బొంగి నడఁయూడెడుబంగరుబొమ్మ పూలె నై
పూవులదండఁ జేకొనుచుఁ ♦ బోయి నరు న్వరియించె నాతఁ డ
దేవిని గొంచు విప్రులు సుఁతింపగ రంగము వీడె వేడుకన్.

173

వ. అది చూచి సైఁపం జాలక భూపాలు రెల్లరును గోపావలచిత్తులై.

174

* లోలుండు = మిక్కిలియిచ్చగలవాడు. † అబ్బద్వారము = ఆకాశము. ‡ తూకు = పూనిక.

—◆— స్వయంవరాగతు లగురాజు లెల్లరును సంతోషించుట. —◆—

చ. కలయఁగ నేచి రేఁగి యలుంగంబడి వెంబడి వార లెల్లరుం
బిలుచుట లేల రాజులను • బ్రీతి భజించుట లేల మున్నిటన్
ఖలుఁ డగుసోమకుండు సుతఁ • గానక విప్రున కీయ నుండి తాఁ
బలువురఁ జిన్నపుచ్చె ననిఁ • బట్టి నధింతము వీనిఁ బుత్రుతోన్ . 175

చ. సురసభఁ బోలునీసభను • జూడఁగ నీమెకు రాజు లెవ్వరున్
దొరకకపోయిరో యిటులు • తొట్టిలి చేసె స్వయంవరంబు భూ
సురులకుఁ జెల్ల దిష్టయిస • సుందరి తా మనలోన నేరినే
నరసి వరింప కుండిన రాయంబున దీనిని వేల్చ మగ్నిలోన్ . 176

తే. బ్రాహ్మణుఁడు పార్థివులకు లోభమునఁ గాని
చాపలంబునఁ గాని యీసరణి విప్రి
యముఁ బొనర్చినయేని వా • రతనిఁ జంపఁ
డగదు సర్వస్వ మర్పింపఁ • డగును భక్తి . 177

చ. ఇంక నైన నిట్టిపరాభవంబు స్వయంవరంబుల రాకుండ స్వధర్మంబు గాపాడుట
మనకుఁ బాడి యని కుపితు లై నానావిధాయుధంబులు ధరించి ద్రువదునిపైఁ
బడి రతండును విర్రస్తుండై విప్రులమఱుపు సొచ్చెఁ జొచ్చిన తారును వాని నోడ
కుండు మని తమతమదండాజనంబు లెత్తుకొని ప్రతిఘటించినం జూచి విజయుండు
నగుచు మీ రోసరిల్లి చూచుచుండుం డని వారి వారిని ప్రతిబలంబులపై
ఘోరనారాచంబు లడిరించుచున్నంతఁ బ్రభంజననందనుం డొక్కమహావృక్షంబు
వెఱికికొని నచ్చి తమ్మునకు సహాయుం డయ్యె నయ్యవసరంబున వాసుదేవుండు
బలదేవునిం జూచి యిట్లనియె . 178

శా. తాలపాంశుశరాసనపృథ్వుండై • తల్కొత్తువాఁ డర్జునుం
డాలంబుం బొసరింపఁ జెట్టు గొని యున్నారందు వాతాత్మజుం
డాలో నేగినగౌరవర్ణుఁడును దో • డైనట్టిరుం బొండుభూ
పాలాగ్రేయకుమారుఁడుం గవలు దే•వా నీవు పోలించితే . 179

క. జతువేశ్శాలమున నా, హుతికిం గా కిట్లు నిజసమున్నతశక్తి
బ్రతికి బయల్పడి యుండిరి, సుతులును బృథ యనుచు వింటిఁజమ్ము మహాత్మా .

క. అనవుడు నివ్వెఱపడి తన, మనమున హర్షించి మునలి • మనపుణ్యమున్
గనుఁగొంటిమి నేఁ డనలం, బునఁ దెల్లర యన్నవారి • మొగి మనవారిన్ . 181

క. ఆఘయంబున .

ఆ. అనిఁ బొనర్పవచ్చునట్టివిపులఁ మన్న, వచ్చు నిందు శంక • వల దటంచు
రాజు లెల్లఁ గలఁగి • తేజ మ్మీఱఁగ విప్ర, వరులమోదఁ బజిరి • వడిగ వడిగ. 183

—◆◆◆ కర్ణార్జునశల్యభీములద్వయద్ధము. ◆◆◆—

ఆ. జనులు సూచుచుండ • శరవేగమున వచ్చి, బలిమి సూతజుండు • పార్థుఁ దాఁకె
హృదయశల్య మట్టు • లెదిరి శల్యుండును, వాతసూతిఁ దాఁకె • వాఁడి మెఱయ.

మ. ఘనశస్త్రంబుల ముంచి మించి నరుని • గర్జుండు నెప్పింప నె
య్యనఁ గోపంబున నర్జునుండు వడిఁ బ్రత్యస్త్రంబుల న్నొంది క
న్లుని సర్వావయవంబుల న్మరములక • జొప్పించి కాలాగ్నిరు
ద్రునిరౌద్రంబున నుగ్రమూర్తి యగుచు • దోషక భయభ్రాంతుడై. 185

చ. రవిజఁడు మెచ్చి పల్కు సుర • రాజతనూభవుఁ జూచి భూసురి
ప్రవర భవత్ప్రభావ మని • వార్యము శౌర్యధురంధరుండు నా
డవినననుక రణంబునను • దాఁక సమర్థులు లేరు వేట వా
నవుఁడును కేశవుండు భృగు • సత్కులజుండు నరుండు దక్కఁగఁక. 186

వ. బ్రాహ్మణవేషధరుండ వై ననీ నెవ్వండ వని యడిగిన వాని కన్జనుం డి ట్లనియె.
క. నే నీచెప్పినవారల, లో నెవ్వఁడఁ గాను వీర • లోకస్తుతవి
ద్యానిపుణుండ ద్విజుండను, గాన నినుక వడి జయింపఁ • గలవాఁడ ననిక. 188

వ. అనిన నతండు బ్రహ్మ ఖేదం బజేయం బని తలంచి రణవిముఖుం డయ్యె నంత.

శా. మద్యేషుండును భీమసేనుడు నెగిరి • మత్తేభయుగ్మంబు నా
రౌద్రం బేర్పడ మల్లయుద్ధము నొనర్పం జొచ్చి రప్పట్టునక
నాద్రీంద్రంబుగ దద్దటిల్లె విపులా • చక్రంబు హాహాకృతిక
ముద్రింపబడె రంగ మెల్ల నచటం • బుట్టె భయోత్పాతముల్. 190

తే. అపుడు జగజెట్టి యగఁగాడ్పుటనుఁగుఁబట్టి
పట్టి శల్యుని నిలఁ ద్రెల్ల • వై యె ద్రెల్ల
చావునకుఁ దిప్పి శల్యుండు • సనియెఁ దొలఁగ
నర్విసురు లెల్లఁ గని నవ్వి • రొక్క పెట్టె. 191

మ. కలనం గర్జుని మృదనాఘ నెమరం • గా రాముండుం గృష్ణుండుక
బలుఁడుక భీముఁడు ఘాల్గుణుండు గురుఁడుం • గా కేసు శక్తుండు భూ
తలమం దీద్విజు లేరొ కాని త్రిజగత్త్రైభూతమై నెప్పయో
ధుల నెల్లఁ బెగడించుచుండి రిచట • దోర్దిర్ప మేపారగఁక. 1-2

వ. అని ప్రశంసించుచు.

చ. * అలిగి మసీంద్రులెల్లరు మహాహవదోహలమత్తచిత్తులై
కలగి మహీసురుల్ బలెను • గన్పడి వీరతిమానుషక్రియల్
సలిపి రలంతులం బడరు • చంపుదమొండెను జత్తుమొండె లెం
డొలుకుడు వీరిపై శరము • లొక్కట నోసరిలంగ నేటికిఁ. 194

తే. అనుచు సన్నద్ధులగువారి • సరసి కృష్ణుఁ, డితరదుష్కరమగుకార్య • మిచటఁజేసి
కడిగి ధర్మమునం గొనంబడియెఁ గృష్ణ, వీరి త ప్పేమి మి కిటఁ • బోరు తేమి,
వ. అని బోధించి వారిసంరంధం బుడిగిన వారును ధర్మపాశబద్ధులై చేయున దెద్దియును
లేక నిజదేశంబులకు నిర్ణమించి రంత భీమాగ్నులు ద్రావదీసహితులై బ్రాహ్మ
ణులతో జనసంబాధంబునుండి తొలగి వచ్చి యున్నంత సట. 195

—◆◆◆ భీమాగ్నులు ద్రావదిం దెచ్చి తల్లికి నివేదించుట. ◆◆◆—

క. ‡ తడసిరి భిక్షాకాలము, గడచెను బుత్త్రీకులు రానికాణి మేమో
జడు లెటిగి ధార్తరాష్ట్రులు, విడిఁ బడిరో ముసులనుడులు • వివరీతములో. 197

వ. అని కుంతి సంతాపించుచుండ సుప్రజనప్రాయంబై మేఘసంప్లుతం బగుటఁజేసి
దుర్దీనం బై సనాటియపరాహ్మ సమయంబున. 198

తే. కవలతో ధర్మజుడు వచ్చె • నవల భీమ, పార్థులును యాజ్ఞ సేనితో • వచ్చి భిక్ష
తెచ్చితి మటంచుఁ దల్లికిఁ • దెలుప నామె, చూడకీరేవు రనుభవించునది యనియె.

మత్తకోకిల. అంత లోచనగోచరం బగునానతీమణి నెంచి లో
గొంతి సంతాప మంది ధర్మజుఁ • గూర్చి పల్కెఁ గుమార నే
నింతయుఁ గన కిట్లు వల్కితి • నేమి సేయుదు లోకమం
దింత కెన్నఁడు లేని దియ్యది • యెట్లు ధర్మము సెప్పుమా. 200

వ. అనినం గొండాక విచారించి యుధిష్ఠిరుండు తల్లి నాశ్వాసించి తమ్మున కిట్లనియె.

తే. విజయ నీవు జయించితి • వ్వెలఁది మిన్న, నగ్ని సాక్షిగ నుద్వాహ • మగుము నీవు
పృథివిఁ గలవార లెన్నఁగ • విధివిధమున, ననుడు నర్జునుం డన్న కిట్లనియె నపుడు.

మ. ఇది ధర్మంబునకు స్విరుద్ధ మగుఁ గాదే సన్నధర్మంబునం
దుఁ దగుల్కొ- మెరించుటల్ దగుమె మాన్యు తైత్తిరో దీనినిఁ
మొదల న్ని వవలన్ వృకోదరుండు నేను న్వెన్న మాద్రేయులున్
బాదలం బెండిలియాడ నన్నలము నాబుద్ధి నివ్వారించినన్. 203

వ. మతీయు మే మెల్లరము నీయూజ్ఞానవర్తులము నీవు ధర్మజ్ఞుండవు ధర్మంబు దప్పకుండ
సరసి మనకును బాంచాలాదులకు యశస్కరం బగునట్లు గట్టడ సేయుము. 204

చ. అని వచియించు చున్నసమయంబున నేవురిదృష్టి, దానిపదీ
వనజదళాక్షియందు నిలువంబడి చిత్తము లుత్తలంపడఁ
మనసిజతాపఖన్ను లయి * మా నజీ యుండిరి వారు తప్పద
వ్వనితకు భర్త లేవు రని * వాసినదేవునిశాసనం చిలఁ. 205

వ. అట్లందఱు నిందువదనయందు బద్ధానురాగ్నులై యుంట యుధిష్ఠిరుం డెఱింగి
వ్యాసవచనంబులు సంస్మరించుచు నన్యోన్యభేదంబు గలుగకుండఁ జేయ నెంచి
తమ్ములదిక్కు మొగంబై. 206

క. పరమేష్ఠివినిర్మితియుం, గురువులశాసనము గల దగుటచే మన మే
పుర మిత్తరుణిమణిని, బరిణయవిధిఁ బడఁతిఁ గాఁగఁ * బడయుద మనియెఁ.

వ. ఆవచనంబున కెల్లరును వల్లె యని సంశిల్లి యుండి రయ్యవసరంబున. 208

మ.*బలభద్రుండును గృష్ణుఁడు నిష్ఠనిసంబంధంబునంజేసి లో
మొలవం బ్రేముడి చూడ వచ్చి ప్రవరంబు ల్వల్కుచుం గుంతికఁ
డెలియ న్నెయ్య మజాతశత్రునకు భక్తిఁ మ్రొక్కియుం దక్కునుం
గలవా ర్మోక్షింఁ గాఁగిలిండుకొని వేండ్ల నేమి మాలించుచుఁ. 209

వ. సుఖోపవిష్టులై యున్నవారిం జూచి యుధిష్ఠిరుండు. 210

ఉ.†గిట్టనిధాన్ రాష్ట్రాలకుఁ * కేవలపాపుల కింతదప్పుగా
నిట్టుల యుంట ల గ్గనుచు * నెవ్వ రెఱుంగనిభంగి నుంటి మే
మిట్టియెడఁ మముం డెలియ * నెట్టులు చాలితి రీరు నాపుడుఁ
నెట్టన నవ్వి కృష్ణుఁ డను * నెయ్యము వియ్యము తియ్య మేర్పడఁ. 211

ఉ. దాఁచిన నన్ని తేజ మది * దాఁగనియట్టులు మీరు దాఁగ మీ
రాచరికంపురేవలు ప, రాకమము న్నెలి గాక దాఁగునే
చూచితి మర్హియంత్ర మొక * శూరుడ యే నటు లేయ శక్తుడే
నీచక్రతాగ్ని దాహమున * నెంజిలి నీగితి రింక మే లగుఁ. 212

క. మీ రిపుడు గుహాంతరమునఁ, జేరినవహ్నులను బోలి * చె న్నతి యున్నం
దీరి వెలింగెద రింకం, గోరికలు ఫలించు మీకుఁ * గురువరులారా. 213

* ప్రవరము = కులగోత్రాదికము. పెద్దలకు గురువులకు నభివాదముచేయునప్పుడు గోత్రనామాదికం బెఱింగించుట శిష్టాచారము, శాస్త్రము.

† గిట్టని = అనుకూలించని. నెట్టన = అనివార్యముగ. నెయ్యము = స్నేహము, ఇంపు, వియ్యము = చుట్టి తీకము. తియ్యము = ప్రియవచనము, ప్రియము.

వ. * అని ముచ్చటించి మేము పోయివచ్చెద మని సెలవు పుచ్చుకొని వారు విచ్చేసి రక్ష నట ద్రుపదుండు దన కల్లుం డయినవాఁ డెట్టివాఁడో యని విచారించి ర మ్మని పనిచిన ధృష్టద్యుమ్నుం డొరు లెఱుంగకుండ వారి వెనువెంట నాభార్యవ నివేశనంబునకుం బోయి యట సెక్కచో నక్కయుండి తత్తద్విశేషాంశంబు లెల్ల నరసి తండ్రికడకుం జనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 214

సీ. స్థిలన్న మీచెలియ లెం దరిగె నెవ్వఁడు దానిఁ గొనిపోయె నెగ్గతిఁ దనరియుండఁ గడజాతిశూద్రుండు • గాని కరదుఁ డైన, కోమటి గాని కై కొనరు గదవె యడుగుకాల్ నానెత్తిఁ బడదుగదా చిన్ని, మల్లెపూ విడముగా • వల్లకాట వాడు సవగ్గుడై • పటలువాఁడా లేక, యుద్రిక్తవర్ణుడై • యొప్పువాడఁ బ. పురుషసింహుఁ డైన నరునితో సంబంధ, మంద నేను బేర్చిఁ గందు సెక్కొ సాంపరాదసుతులు • బ్రతికియుండినొ కన్నె, గొన్న వాఁ డెవఁడో కొనుక చెపుము.

—♦♦♦ వైవాహికపర్వము. ♦♦♦—

వ. అని యడిగినఁ గొడుకు తండ్రి కి ట్లనియె. 215

సీ. † నరనాథ వినుము వా రిరువురుఁ గృష్ణతో, నిర వేగి యొకయవ్వకెఱుంగఁ జేసి రామె వారిజన్మితి • యని లోఁచె నట మఱి, గలరు మూపురు సోదరులునుబోలె నవల నెల్లరు భిక్ష • కరిగి తెచ్చినదాని, నవ్వపంపునఁ గృష్ణ • యతిఘట కిడ సాబా లొకఁడు కడఁసా మెల్లరును దిని, శయనించి రిల దర్భశయనములను ప. కథలు సెప్పుకొనిరి • రథగజాశ్వాదులఁ గూర్చి యశ్రుశశ్రుఁ ఘోరయుద్ధ ములనుగూర్చి దానఁ దెలియు నశ్మృత్తము, క్షుతియాన్వవాయజాతు లనుచు.

ఉ. ఆయతలోహితాక్షుఁ డొకఁ డర్చిలిఁ గార్ముక మెక్కు వెట్టి యం త్రాయితమత్స్య మేసి భుజందర్పము పేర్పడఁ గర్ణ నోర్చె నా పై యముఁడో యనంగఁ దగువాఁ డొకఁ డుద్విజ మూని శల్యునిఁ బాయఁగఁ జేసి గెల్చె నని • వారల సీపు నెఱుంగుదే కదా. 218

మ. మనకోర్కెల్ ఫలియించెఁ బాండవులు భీమం బై నదావానలం బునకుం దప్పి మెలంగుచుండి రనుచుఁ • భూభాగమం దెందునే వినుటంబట్టియు యంత్ర మేసి కడిమి • న్వేణ్ణిందుటంబట్టియుఁ ఘనవాగ్దాలముబట్టియుం దెలియ నొ • గాంతేయు లంచు స్మరిత. 219

* నక్క = పిడి. స్థి కరదుండు = కప్పమిచ్చువాడు. అడుగుకాల్ నానెత్తిపడదుగదా = అనగా హీనుడు నా కల్లుడై యపఖ్యాతిరాలేదుగదా యని యభిప్రాయము. శ్లో. కచ్చిన్న క్రూరేణ సహితేన, వైశ్యేనవాక్యకేదోపపన్నా కచ్చిత్తదంమార్థి నపరంకథిగం, కచ్చిన్నమలా పతితశ్మశానే. నవగ్గుడు = పురీషుడు. ఉద్రిక్తము = ఉద్రేకించినది. † జనిత్రి = తల్లి.

వ. అనినం బరమానందధరితాంతరంగుం డై ద్రుపదుండు మఱియు వారి నెఱుంగఁ
గోరి తనపురోహితుని రావించి పంచుటయు నతం డటఁ జని వారిం గాంచి
త న్నెఱింగించి యి ట్లనియె. 220

—•— ద్రుపదుండు పాండవులం దనయింటికిఁ బిలిపించుకొనుట, —•—

మ.*కులగోత్రంబు లెఱుంగ వేఁడి మిముఁ గఁన్గో నెంచి నన్ బుచ్చె భూ
తలగాఢుం డెవరయ్య మీయ జతుసంస్త్రాయంబునం బాండవే
యులు ఘోరాగ్నికిఁ దప్పి రంచు వినిన • ట్లూహింతు మే మింతయు
దెలియం జెప్పి కుతూహలార్హనమున • దేలింపుఁడి సోమకుఁ. 221

తే ద్రుపదునకుఁ బాండుభూపతి • దొడ్డసఖుండు
వానికోడలిఁ గాఁ దన • కై నకూతు
నరుని కిడుకోర్కి యగు నది • జరగెనేని
హితము పుణ్యము సుకృత మం • చెంచు నతఁడు. 222

మ. అని వాక్రుచ్చుచు నిల్చి యున్నయతనిక • హర్షంబునం ధర్మనం
దనుఁ డీక్షించి సమీపవర్తి యగువాఁత ప్రోవృపుం బిల్చి యీ
యనఁఘం డాద్రుపదప్రియుం డితని కర్ఘ్యం బిచ్చి పూజింపు మ
న్న నతం డా సని పూజ చేసె మిగులక • భక్తిం బ్రదర్శింపుచుక. 223

వ. అట్లు పూజితుం డై సుఖానీనుం డై యున్నద్రుపదపురోహితుం జూచి యధిష్ఠిరుం
డి ట్లనియె. 224

క. మ మ్మెఱిగి యేమి సేసెను, నమ్మనుజేశ్వరుండు మల్వ్యయత్ర మ్మేయక
సమ్మతి సుత నిచ్చెన ననె, సా మ్మయ్యెను మాకు దాన • సువతి యిఁ కేలో.

క. కులగోత్రంబు లెఱింగెడు,తలఁ పేటికిఁ బుట్టె ద్రుపదధరణీంద్రుఁడు
ఫల మేమి దాన నింతయు, దెలియఁడు పో తనదుప్రతిసఁతె న్నెఱుంగఁ డొకో.

వ. అని మఱియును. 227

ఆ. కులము గుణము లేని•బలహీనుఁ డకృతాస్త్రుఁ, డట్టివిల్లు దివిచి • యంత్ర మేయఁ
గలఁడె యెరుండు నరుఁడు • గాన మీరాజు స,ఫలమనోరథుండు • తెలియ నేల.

వ. అనిన విని పురోహితుం డరిగి ద్రుపదున కెఱింగించిన నతండును. 229

నీ. పలువిధంబులరథంబుల నిచ్చి తనసుతుఁ, బాండవులం దేరఁ • బంచుటయును
వారు రాజోచితభూరిరత్నరథంబు, లెక్కి ద్రుపదునిఁ • కేగుడనిచి

* జతుసంస్త్రాయము = లక్కయిల్లు.

*కానుక ల్వట్టిన కలవస్తువులలోన, సాంగ్రామికంబులు సంతరించి

చదురునఁ దమజాతి కౌదవునానముల, నానీను లైరి విలాస మొప్పుఁ

తే. గవ్వడంబులుఁ గోలలుఁగడవసములుఁ, గలుగువారిని ద్రువడుండు గాంచి వారి

రాజలక్షణముల నెంచి రాజపుత్రులనుచుఁ గడు సంతసించుచు ననియె నిట్లు.

చ. నరవరులార మీరు సుగుణప్రథితప్రబలప్రభావులు

త్తరులరు మీప్రవర్తకవిధం బరయ న్మరి సందియం బగున్

ధరణిసుపరువులట్లు వసుధం దిరుగాడెడు దేవముఖ్యులో

నరపతిసంశజాతులరొ నాకు నెటుంగ వచింపుడే దయన్.

231

ఆ. నిజము వలుకరయ్య ద్విజకులోత్తములార, మీరు కృష్ణకౌటకుఁ గోరి యిట్లు

ధరణి బాడమనట్టి దైవతంబుల యేమొ, విని వివాహకరణమును బానర్తు.

క. నాభాగధేయ మెంతయు, శోభానవా మయ్యె నిపుడు చూడం జూడం

ప్రభావ మెచ్చెను మీరు మహాభాగులు నాదుభావ మలరింపుఁ డిటన్.

232

మ అని ప్రార్థించిన ధర్మరాజు కరుణాయతైకచిత్తంబునన్

జననాధాగ్రీణి వైమనస్యమునకుం జర్చింప నీ కింతయేఁ

బని నే దేటికిఁ దాప త్త్రియుల మాపాండుక్షమాజానికి

న్నెనరుం గూర్చెనునట్టిపుత్రుల మిట న్నిక్కంబు వాక్కుచ్చితన్.

233

ఆ. ఏ యుద్ధసిరుండ నితఁడు భీముఁ డితంపు, నరుండు వీరు కనలు నగరిలోని

కరిగినట్టితిల్లి యగుచు గుంతిదేవి, యనుచుఁ ద మ్మెటుంగ నానతిచ్చె.

234

క. మాకుం గురుడవు నీ విఁక, నీ కల్లుర మైతి మే మనిద్యచక్ర

నీకోరిక సిద్ధించెను, బోకార్చుము చింత లెల్లఁ బూర్ణప్రజ్ఞన్.

235

చ. అని తెలియం జెప్పటయు.

236

చ.†ద్రుపదుండు హ్ని బొప్పములు దొప్పలుదోరలు రాలఁ గాతుక

వ్యవగతసంజ్ఞుడై తగి రివంతన తెప్పిటి వారిఁ గాగిటం

గృహ గదియించి గాడ్గడిక మెచ్చగ నిట్టటు మాటలాడుచున్

దవనునిదిక్కు మొక్కుచును దట్టుచు చేతులు నెట్ట కేలకున్.

237

చ. నౌభాగ్యవశంబునంజేసి లక్కయింటఁ జచ్చునం జొచ్చి వచ్చినమిమ్ముఁ జూడఁ

గంటిఁ గృతార్థుఁడ నైతి నని సంతసించి కుంతికి నమస్కరించి వచ్చి స్వవృత్తాం

* కలవస్తువులు = ఉన్నవస్తువులు. సాంగ్రామికంబులు = యుద్ధసంబంధమైనవి. సంతరించి = సంగ్రహించి. కవ్వడంబులు = చినిగినవస్త్రములు. కోలలు = దండములు. కడవసములు = తోళ్లు.

† అత్యంతసంతోషమునం దిట్లు పిచ్చిచేష్టలు చేయుట స్వభావసిద్ధము.

తంబును విని వారి నాదరించి బంధుజనసమక్షంబు నిట్లనియె.

239

క. శుభలగ్నంబున నర్జునుఁ, డభినవమన్మథుఁడు చాన్యాయంవరలబ్ధుఁ
శుభచరితఁ డ్రోవది సతి,విభవంబునఁ బెండ్లియాడు • విధివిహితముగఁ. 240

వ. అనుడు ధర్మరా జేను పెండ్లియాడినవెనుక భీమసేనుండు నవల నర్జునుండు నంత
నకులసహదేవులునుం పెండ్లియాడ వలయుం గాని తొలుత నర్జునుం డెట్లు పెండ్లి
యాడు ననిన ద్రుపదుండును. 241

క.*ఇది లెస్స ధర్మమాంబు, బది పోకడపెట్టవలయు • నన నాదుహిత
స్మదమున నీవ గ్రహింపుము, సవయులు మీ రెవ్వ రై న • సమ్మత మగుటఁ. 242

వ. అనిన సతం డట్లేని నేనొక్కరుండ కా దిక్కన్య మే మేవురుముం పెండ్లియాడుదు మిది
మాపరదేవతానియోగం బలంఘ్యం బనిన నివ్వెఱంపడి ద్రుపదుండు నెండియును. 243

చ. ఒకనికి నెందఱేని సతు • లుండుట గల్గును శాస్త్రవృత్త వా
నొక తెకుఁ బెక్కు రై సుతు • లుండుట గల్గదు నీవు లొక్కనై
దికవిరధ్యూహపుండ్రు • దీర నధర్మము సేత పాడియే
సకల మెఱింగియు స్మృతి వి • చారము సేయుము లోక మెప్పుగఁ. 244

వ. ఇది యశుశ్రుతపూర్వంబు దీని ముండుటయును గలసి నే డెల్లి విచారించి నిర్ణయింత
మనుసంతలోన. 245

—◆◆◆ ద్రుపదునికడకు వ్యాసమహాత్ముని వచ్చుట. ◆◆◆—

మ. తతమధ్యందితీక్ష్ణభానుకరసంశ్రుష్టోష్ణకాలాధ్వగో
న్నతసంతాపనివారకం బగుచుఁ గాఁసం బొల్పుకాలాబ్ధ మో
ప్రతిభం జెందెను నాఁగ సంతయసరిశ్రాంతాత్ముల న్వాఁడె దే
ర్పుతమి న్వచ్చెను బాదరాయఁడు సంశుద్ధాత్ముఁ డ వోటికిఁ. 246

వ. ఇట్లు వచ్చిన సమ్మునికి నెల్లరునుం బ్రత్యుత్థానాభివందనాదు లొనరించి సుఖాన
నాసీనుం జేసి యుచ్చస్ప డపాంచాలుండు కృతాంజలి యై యుట్లనియె. 247

చ. తననుడి యెల్లలోకముల • ధర్మపు శాస్త్రము నట్టిధర్మం
దనుఁ డిరఁ డిట్లు నానొమరిశం దమ రేవురు పెండ్లియాడఁగాఁ
జను నను నెందునే నొకతంసాధ్యకిఁ బెక్కురుభక్తు లుండుట
గన మిది శాస్త్రమాప్యమటు • గన్పడు మీ రిది తిర్చిప్రోవో. 248

వ. అనినం గృష్ణద్యౌపాయుం డిందు మీమియభిప్రాయంబు లెఱుంగ నభిలషించుచున్న
వాఁడం జెప్పఁ డనిన ద్రుపదుండు నెండియు. 249

* పోకడపెట్టవలయు ననఁ = పోగొట్టు మని నేను జెప్పను.

తే. ఇది యధర్మము లోకముం బెవ్వ రాచరించినది గాదు శాస్త్రమం బెంచి యున్న
యదియుఁ గాదు విరుద్ధ మం చంతరాత్మ, నెంచుచుంటి నే నిటు సంతఁ యించుచుంటి.

వ. ధృష్టద్యుమ్నుం డి ట్లనియె.

251

తే. అన్న తమ్మునిభార్యను సంటు టరయ, సత్ప్రవర్తి మన రాదు బగతి ధర్మ
సూక్ష్మగతి యె ట్లగునొ కాని చూడఁ గృష్ణ, యెదుగురిభార్య కాఁ గూడఁదని తలంతు.

చ. అఁపుడు ధర్మజుం డనియె బాధ్య మదుక్త మధర్మ మై విసం

దనరునె తొల్లిటం జటిల బాఁబడునాతమి కోరి యేమియ్యరె

మునులను బెండ్లియాడె నటు బాండ్లె బ్రచేతనులం బందుండను

న్మునుల వాత్సల్యమునె యపుర్యము గాదు పురాణ మి ట్లగుక.

253

వ. ఇదియునుం గాక.

254

ఆ. ధర్మ గురులవాక్కుఁ బర్యవశాస్త్రము గాడె, గురుల కెల్ల మేటి, గురువు తల్లి

తల్లి యనినమాట బాట నోము గీని, భిక్ష వోలె ననుభవింపుఁ డనియె.

255

చ. అది యట్టిద కావున నే నిది పరమధర్మం బని తలంచుచున్నవాడె ననిన గుంతి
యి ట్లనియె.

256

క. కనుగొని ధర్మపురందరిం, గుండ జెప్పె యుధిష్ఠిరుండు బగుమతి నటు తొ

న్ముతమున నాని భయ మగు, ఘన మై నే దానియండి కడవక వలజే.

257

వ. అనిన వ్యాసభట్టారికుండు ద్రుపదుం జూచి యి ట్లనియె.

258

తే. ఎది సనాతనధర్మ మెయ్యది హితంబొ, దానినే కాని పలుకఁ డీధర్మతనయుఁ

డితఁడు నీయమ వలికినఁబుట్టిపలుకు, లెన్నెడు ససత్వమును బొంద బిది నిజంబు.

వ. రాజు దే వండ్లెని నీకుం గలసందియంబుఁ గీర్చెద గి మృని యెల్లం నంద నిరీక్షించు

చుండు డని నియమించి ద్రుపదునొ తేచి యెండ్లాన్క వోలికిం బోయి నీకూతు

పూర్వజన్మవృత్తాంతంబు విను మని యి ట్లనియె.

260

—◆— వేదవ్యాసుడు పంచేంద్రపాశ్యావము పెప్పట. —◆—

నీ. ఇంద్రసేన యనుగ బాండ్లెనుసతి తొల్లి, మాధ్వయుఁ డనుమాని, మగువ యగుచు

ఘనకన్యవశమున బాధర్మ కుష్ఠరో, గావృతుం డై వికలాంగుం డైన

నేవగింపక వానియెంగిలిఁ గుడుచుచు, నేవించు చుండిన బివితేశుఁ

డలరి నీకెప్పు మే బగుమి మిచ్చెద నన, నామె యి ట్లు నాకుం బామభోగ

తే. తన్నీ దీక్షుడు నీ వేనుతీరు లగుచు, సుందరాకృతి నను బొందఁ బూడు మనుషు

సతఁడు దనరహస్యక్షి న బట్లగుచు బెద్దతడవు రమియించె దానితోఁ బదవి గలుగ.

వ. అంత మాడ్గల్గుండు నత్యంతవైరాగ్యమునం జేసి యమ్మించుబోడిం బరిత్యజించి
మహాస్నాతవ్రతంబుఁ బూని తపింపం బోయె సంత. 262

నీ. ఇంద్రసేనయు భోగతృప్తిఁ గాఁమఁ గుంది, పరిమేశ్వరుని లోనఁ బ్రకృతిని
నిత్యసత్యవ్రతఁ నిష్ఠాగరిష్ఠ యై, జీవితేశ్వరుఁ గోరి, చేసెఁ దపము
ప్రత్యక్ష మగునీశుఁ బతిదాఁ మి మ్మని, యేనుమాలులు గోరి, నీర్వరుండు
కాంతరో నీకు జన్మాంతరింబునయందు, నగుదురు పతు లేకు పథకబలులు
తే. వారు దేవాగ్రభవులు నీశ్వారికలను, నీరుపం జాలువారును, భూరితేజ
లనుచు నాఁతి యిచ్చిం బడయులు, నబ్బురిం బంది హరుసకు ననియె నిట్లు.

క. సతి కేవురు పతు లగు టది, కతలం దెట లే దె టైఁది, గలిగెను గానిం
బతిభక్తియు ధర్మమునుం, గతి దప్పనియట్లు నాకుఁ గరుణింపఁ గదే. 263

వ. అనిన నట్ల యగుం గాత మని వారి బాసంగి హరుం డిపు పోయి సునందీతీయంబున
నున్నపురుందరు దోడితెమ్మని చెప్పఁ జెప్పిన సప్తదత్తి మృదుండుం బ్రదక్షిణంబు
చేసి యటఁ జని వారి సన్దేషించుచుండె నం నై మిశాణ్యంబున. 265

మ. శమనం డప్సరదీక్షితుం డయి మహాశాంతిం బ్రజ్ఞాకోటిఁ జం
పమి నీమర్త్య లమర్త్య లైనఁ గని సైఁపఁ లేక దేవస్థ దా
రమరక్షేష్ఠనిపాలి కేగి మొఱ నీయంగా సతం డయ్యుదం
లము నాలించి మఖాంతండు యముడే తత్కార్యముం దీర్చెన౯. 266

క. యమవాయువాసవాశ్విన, లమహాంశముల౯ ధరాత, లంబుం బురుషో
త్తము లేవురై ప్రాణి౯, శమియుం నెఱర్తు రడల౯ జర దిశ మీమ౯. 267

వ. అనిన నూతిడిల్లి వా రెల్లరును యమసత్రసదనంబునకుం జని రచ్చ డింద్రుండు
మందాకినీసమీపంబున మృదగమంబు సేయుచుండి జలమధ్యంబుం నిజాశుబిందు
సాతంబుం గాంచకమలంబులం బుట్టించుచు నేష్వుచున్న నాళాయని యైవయింద్ర
సేనం జూచి సమీపించి నివేదింపడి నీ వెవ్వరిదాన వేల యేచ్ఛెద వే నింద్రుండ
నిన్నుఁ గామిందితి ననిన సమ్మించుబోడి వారి కిట్లనియె. 268

క. నామొట్ట విని యు నన్నుం, గామించి భరించుబుద్ధి గలదేని సుతీ
శా! మా తాడక నాశో, రా మతి సేయుమి యన౯ సునిప్రభుఁ డంత౯. 269

వ. వలై యని దానిహింబుందం జనువాడు ముందట సుందరగిరిరాజకందరముంబునం
దరుణీమణితో బాచిక లామనొక్కతరుణుం గని కనలుచు. 270

మ. త్రిజగన్నాథుడ నేను సర్వమును నాదీవ్యత్ప్రభావంబున౯
వృజింబుం బెడఁబాసి భాసిలెడుదేవేంద్రుండ న న్నాన కీ

శ్రీజతాద్రీంద్రమునందు గద్దెపము గంధం బంది శోరీ యనన్

గజచర్మాంబర డట్టు సాచి కనియెం ♦ గ న్నెట్టు గా సంతటన్.

271

సీ. *తిగకంటిచూపున్ ♦ డెరిలంగె బడునింద్రున్, డెరి కన్యచే బట్టి ♦ తేరె బంది

హరున్ డను నోరి యీ ♦ గిరిగహ్వరము తెచ్చి, చొరి రమ్మ నా హరి ♦ చొచ్చి యందున్

దనహుపు గలకాంతి ఘనుల నెల్పురి గాంచి, నివ్వెటపడియున్న ♦ నవ్వె భవుడు

వీరు నీశోయము ♦ వానె పో నినుబోతె, గద్దెంప నీగుహ ♦ గట్టి నాడ

తే. వీర్యగర్వలు మీ రెల్ల ♦ వెడలి మనుజ, యోని బుట్టి సపత్నుల ♦ బూని చంపి

రండు మీ కేపురకు నిది రిమణి యగుత, మనుచు బంచెను దేవకాంధ్రంబుపొంతు.

వ. అని శేపించిన విశ్వభక్తు భూతధాముడు శిబి శాంతి తేజస్వి యనునయ్యెపు

రిందులును మేము ధర్మానిలశక్రాశ్వినుల వేడంబు లనధరించి భూతలంబునం

బుట్టెద ము ట్లనుగ్రహింపు మని నతం డ ట్లవుం గాత మని పలికి తాను

వారలం గూడి పురాణపూరుషుం డనంతుం డజరుం డగునారాయణుని

కడకుం బోయె నతండును వారి నందఱ నట్లుగా నిర్దేశించి తనశిరంబునుండి

సితాసిరంబు లగు రెండు కేశంబుల దీసి యిచ్చె వానివలన రోహిణి దేవకులకు

రామకృష్ణులనం బుట్టి రింత నిర్మదులును యుధిష్ఠిరభీమాద్భుతనకులనహ దేవులనం

బుట్టిరి శ్రీ దేవి యయిననాలాయని యాజ్ఞ సేసి యై నీయజ్ఞ వేదియందు వారి

భార్య యై తనమేనివాసన కోసుదూరంబు వ్యాపింపం బుట్టె నిదె పూర్వదివ్య

దేహంబులతో నున్నవీరిం జూప మని దివ్యర్షిలెల్లజుండు దివ్యద్భుషి నెసంగిన

ద్రుపదుండును.

273

ఉ. భూషణభూసి తాంగములు ♦ భూరితరోన్నతదివ్య దేహముల్

రోషపరీవృతేక్షణము ♦ లుం గలవేల్పుల నేపురన్ రిమా

వేషము దాల్చి వారికడ ♦ వెల్లునతిం గని విస్మయంబు నం

తోషము సంభ్రమంబు గొని ♦ త్రుల్లి పడెన్ మునిపాదపీఠికన్.

274

వ. కృష్ణదైవపాయనంపను వాని లేవ నెత్తి కూరుచుండం బెట్టి పాంచాలా యిది

యిట్టిద కానఁ బొందాలిం బొండ వేయుల కిచ్చి పాణిగ్రహణంబు సేయింపు మిది

దైవాధిపతిం బని చెప్పి యొప్పించి వానితో నెప్పటిచోటికి వచ్చి ధర్మజన

కి ట్లనియె.

275

ఆ. పుణ్యనము నేడు ♦ పూజ చంద్రుడు పాష్య

యోగయుక్తు డయ్యె ♦ నుచితవిధుల

* తెరిలంగబడు = కలంగబడు. త్రున్ = తెరివెడయు.

యాజ్ఞ సేనిఁ బెండ్లి • యగుఁడు మీ రేవురుఁ

గ్రమ మెసంగఁ గౌతుకము పొసంగ.

276

వ. అంతఁ బొంచాలాధీశ్వరుండును గరం బనురాగంబునఁ బురిం బలంకిరింపం జాలు
టయును.

277

—◆◆◆ గౌరవదీనివాహమహాత్మ్యము. ◆◆◆—

సీ. * అంతరాంతరముల • నారాజమాన్యంబు, నలుపుగా సమ్మార్జ్యంబు సేసి

సలుకెలంకులయందుఁ • జలున లీనఁగఁ జాలు, పన్నీటఁ గలయంపి • పరఁగఁ జల్లి

యాచతుష్పథముల • నరుఁగులు కస్తూరి, సింధుగా గోముఖఃశ్రీ మెనర్చి

కనులపండువు గాఁగఁ • గవఁబడఁగాఁ బండు, ముత్యాలప్రోవుల • ముగ్గు వెట్టి

తే. † మేలురత్నాలతోరణ • లోలిఁ గట్టి, పట్టపవలుగ రే యెల్ల • నట్టె మాట

నన్నిదిక్కుల యంత్రతదీపాభిఁ గట్టి, పురముఁ గై సేసి రెల్లెడి • ముదము గదుర. 278

తే. పల్లకి లండలంబులు • భద్రకరులు, తేరు లశ్వంబు బుచ్చిముల్ • వీరభటులు

దారులఁ సందడింపఁగఁ • దేరపురము, పట్టఁ బగ్గము లేకుండఁ • బరఁగె నపును.

వ. పదంపడి ముదంపడి ద్రుపదవసుంధరాధురంధరుండు హితపురోహితమంత్రిసామంతా
దులమంతనంబునఁ దోరణ స్తంభాయమానశాతకుంభరంభాకుంభినీరుహసంభృతంబును
నిఖలమణిగణఖచితకనకకలశాదిదివ్యస్రభాభాసమాసంబును బాణిపీడనక్రియారంభసం
భారసంభ్రమత్పురోహితప్రముఖసిఖలజనకలకలరవాంకృతంబును నగునొక్కరమణీ
యభద్రోదవసితాభ్యంతరంబున మాణిక్యకలితస్వస్థిపరిణయమంటపంబున నుచితవస్త్ర
పరికరపరిపూర్ణంబు గావించి పుంభూమిపుంభుగంభమృదంగ భేరిపటహకాహభిఘ్నాద్య
ఖలతూర్యనిక్కావణంబులు రాణ తనంగఁ గల్పితాంబునంతోషకలితరాజలోకంబుల
గోలాహలంబులు పొసంగ ఎఘావరులకు మంగళాభిషేకంబు లొనరించి భూసురా
శీర్వాదనాదంబుతో రోదనీకుహరంబు నిండ సాలంకృతు లగువారి మణిగణఖచితకౌ
తుకపీఠికారంబున నాసీనులం జేసి బ్రహ్మసదృశుం డగునౌముగ్ధుండు పురోహితుండై
పుణ్యాహవాచనాదిసంస్కారప్రముఖవిధ్యుక్తక్రమక్రియాప్రయోగంబు సౌభు చుండ
శుభముహూర్తింబునం గ్రమక్రమంబున యథావిధవవిస్తంబుగా నర్పించి మధు
పర్కంబొసంగి పితృదేవతాప్రీతికరంబుగా ధ్యానోసి సాలంకృత కన్యాదానంబు చేయు
టయును బొండవేయులు ననుక్రమంబుగాఁద్రాపదీపాణిగ్రహణం బొనరించి రింతంతరంబు.

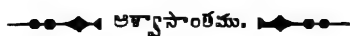
తే. వరులు పాణిగ్రహణవిధిఁ జరపునపుడు, మరుఁడు మున్నేయఁ గోఁ దూకినరఁగుచున్న
ములుకు తెల్లను వెలికి రాఁదలలు సూపె, ననఁగఁ బులకాంకురంబులుఁదవరె జెలికి.

* గోముఖము = అలంకుట. † దీనయంత్రోదీపములు పూర్వకాలమునందు నుండె నని తెలుపునట్టిది.

- క. తెరచీర తెత్త నైదువ, లిరువురు మోములను జూచి • రింపుగఁ దలఁబ్రాల్
శిరముల నిడికొని రంతట, వరు లామెకుఁ దాలి బొట్టు • వఱఁ గట్టి నొగి. 282
- క. సతిపతు లప్పుడు దగ నా, హుతులక వేల్చి రరుణార్చి హుతభుజ్జుఖమం
దతులితపలాశశాఖా, రతులక దధిలాజలక ఘృతంబున సంతక. 283
- క. జాయాపతులకు బంధువు, లాయాదేశాధినాథు • లధికాంబరభూ
షాయోషాదికవస్తువు, లాయాపేల్లఁ జదివించి • రటఁ గట్టముగక. 284
- క. కృతదాసు లైనపాండు, త్రితినాథాత్మజుల కనిచె • గృష్ణుండు మహా
న్నతమణిమయభూషాతతు, లతులితవస్త్రాశ్వముఖము • లగువస్తువులక. 285
- ప. ట్లు గుహ్యోక్తక్రమంబున వేటువేట నేవురకు వివాహంబులు నిర్వహించి
పాంచాలుం డల్లురకుం గూఁతునకు ననేకమణిభూషణంబులును జీనిచీనాంబరం
బులును బురిమ్ములు వాహనమ్ములు రథమ్ములు లోనగునానావిధవస్తుసమదయం
బరణంబుగా నిచ్చి భూసురాదులకు సంపూర్ణదక్షిణ లొసంగి పాండవసంబంధం
బునంజేసి భయంబు దక్కి సంతోషార్జవంబునం జేలుచుండె నప్పుడు. 286
- చ. కొడుకులుఁ గోడలుం దన కంకుంతితభక్తిని | మొక్కినం గడుం
గను ముద మంది కుంతి బిగి • కౌఁగిట నెల్లర గ్రుచ్చి యెత్తి నా
కొడుకులు శత్రులం గెలిచి • కోడలితోఁ గురుజాంగలంబునక
గమకొని పట్టభద్రు లయి • కౌతుక మందుచు నుండు గావుతక. 287
- ప. అని కోడలిదిక్కు మొగంబై. 288
- ఉ. పూవులఁ దావివ్రాలె నిజఃపూరుషపంచకమందు భక్తిమై
నీవు మెలంగుచుక విడక • నిచ్చలు మచ్చిక మీఱ రాజనూ
యావభృథాతిపూతతనువై ఘనవైభవ మంది పొందుగక
బావనమూర్తులక సుతులఁ బల్కురఁ గాంచి తలిర్చు మమ్మరో. 289
- తే. అఖిలభూషండలాధిపుఁ డైనమగని, లోడ రాజ్యాభిషేక మీ • వాడి వాజ
మేధమున ధర్మపత్నివై సాధుజనుల, బ్రోచుచు సుఖంపు నూతేండ్లు • రాచరేవ.
ప. అని మఱియు ననేకవిధంబుల నాశీర్వదించె సంత. 291
- మత్తకోకిలము. * అల్లనం జగ మేలుపాండవు • అల్లురై తనయింటిలో
నల్లులంబుగ నుంటఁజేసి మఃహీశ్వరుం డగుసోమకుం
డల్లభూపతికోట్ల కైన సుఃశేషరాదుల కైనఁ దా
నెల్లఁబోవక రాజ్యవైభవ • మొప్ప నెఁ ప్పెసఁగెం గడున్. 292

- ఆ.* ఇట్లు పాండవేయు , లెంతయు ముదమున, వెలదిమిన్నఁ గృష్ణఁ • బెండ్లియాడి
శ్వశురగృహమునందఁ విశదవైభవమున, మెలఁగుచుండి రెల్ల • రెలమి నొంది.
వ. అనిన విని నైమిశారణ్యాపాసు లవ్వలివృత్తాంతంబు సెప్పు మని సూతు నడుగు
టయును.

294

మ. నను సృష్టించిన బ్రహ్మకై నఁ దలఁచి • నల్కంతయు న్నైమ్మన
మ్మున నాచేసినకర్మలేశమున క్షాప్తుఁ జంకుదుం గాని స
న్మునిలోకస్తుత నీవు తద్గతులకు • స్మూలంబ వౌట స్థయం
బున భక్తి భజియింతు నిన్ను సతతంబు స్మన్ము రక్షింపవే.

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయశ్వాగ్రీపుత్ర
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునం
దాదిపర్వంబున నవమాశ్వాసము.
శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

ॐ
శ్రీబాలాత్రిపురసుందరైశ్వరము.

శ్రీకృష్ణభారతము

ఆదిపర్వము—దశమాశ్వాసము.

ఓదురాగమనపర్వము.

పారాశర్యవచో
వ్యాపకవభారతేతి హాసంతి ని
త్యాపాదనాదికేష్వ
వ్యాపారసమేతి శోక వారాతీతా.

1

వ. అక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు మహావైభవంబున నైవా
హితు లయినవాండ్రి వేయు లాన్రుపదునింట నున్నసమయంబున కేశాధీశ్వరు
లెల్లరు నాన్రు లగుచారులవలన సవ్యత్తాంతం బంతయు నెఱింగి పరిమాశ్చర్య
భరితాంతరంగు లై.

2

మ.* విలుమో పెట్టి విసారయంత్రముఁ దెగఁ | వ్రేయంగఁ బాంచాలిని
లలిఁ జేపట్టినవాఁడు పార్థుఁ డట కేలఁ వృక్షముం బూని రా
య నోడించినవాఁడు భీముఁ డట మేల్ | సూపత్నెడిం బొందువు
త్తులు లాక్షాగృహమందుఁ బచ్చిరన నై | శోడోడ నిట్లాప్సటఁ.

3

ఉ. స్త్రీచిచ్చునఁ ద్రేళ్ల నేయుటకుఁ | జేసినచేతలు మెచ్చెఁ జీకురా
జిచ్చ నొందు పుత్తునకు | హెచ్చినకూరుఁ డెఱింగి యింతయుఁ
నొచ్చుకొనంగఁ బోక కృపఁబం డన నైనసదీసుతుండునుఁ
నిచ్చలు నింద కర్ను లని | నీతివిమల్ తలపోయ కుండుచే.

4

—♦— పాండవులు బ్రదికియుండి రని విని శారవులు చింతించుట. —♦—

వ. అని ప్రశంసించుకొనుచు నిండ్లకుం జని రంత దుర్యోధనుండును విమనస్కుం డై
కర్ణాశ్వత్థామశకునికృపాదులతో మరలి వచ్చుచుం బాండవులు బ్రదికియుండిరనుట

* విసారయంత్రము = మత్స్యయంత్రము.
స్త్రీ చీకురాణ = గ్రుడ్డిరాణ, భృతరాష్ట్రండు.   నొచ్చుకొను = పశ్చాత్తాపపడు.

కత్వంతమఃఖంబు నెంది కుందుచుఁ బురోచను నిందించుచు హస్తినాపురంబుఁ
జేరె నంత విదురుండును బాండవులద్రాపదీకళ్యాణాభ్యుదయంబు విని కరంబు
సంతసించుచు ధృతరాష్ట్రానికడకుం జని.

5

చ.*కురుకులనాధ నీసుతులు • కోరిక లీరిక లెత్త నిర్లక్షి

గగ మభివృద్ధి నెంది కుతుండున నుండిరి నాఁగ నంబికా
వరసుతుఁ డుత్సుకం డగుచు • వారిజలోచన కృష్ణ దా స్వయం
వరమున నాత్మనందనుని • వాసి వరించె నటంచు నెంచుచు.

6

క. మేలిమిబంగరుసామ్మ, లేవలకు వే లెవ్వి లోకవిభ్రాతయశుం

డై లలిఁ జనుపతితోఁ బొం, వాలిం దోలెమ్ము నాదుసముఖమ్మునకన్.

7

వ. అని యాజ్ఞాపించిన విదురుండు వెండియు.

8

చ. సుతులు సుయోధనాదు అని • చూచుచు నుంటివయేమొ కాదు న

న్నతమతు లై నపాంశపు ల•నూనమహత్వముతో స్వయంవర
క్షీతిఁ బాలుపొంది సర్వజనసేవితు లై ద్రుపదాశ్మజానమ
న్వితు లయి చూడ నెప్పి రని • వింటి సలేశ్వర సేదు వేడుకన్.

9

వ. అని చెప్పిన నతం డంతరంగంబున సంతాపించుచు నతని కిట్లనియె.

10

ఆ. నాదుపుత్రు లెట్లా • నాదుతమ్మునిపుత్రు, లట్ల నాకు బుద్ధి • యగును గానఁ
బలికినాఁడ నిట్లు • తెలియక కా దని, మఱియు నిట్లు లనియె • మాంధనుడు.

క.†చచ్చినకొడుకులు వెండియు, వచ్చెద రని ద్రుపదునింట • వైభవ మెసఁగన్

విచ్చలవిడి మెలఁగెద రని, ముచ్చట వినిసంత సయ్యె • ముద మెదఁ బొదలన్.

క. అనుచును సంభాషించెడు, జనపతిఁ గని విదురుఁ డనియె • సతతము నీ కో

జనవర యిట్లు సమత్వము, పొనుచు నుండంగ వలయుఁ • బుత్రులయందున్.

13

వ. అని చెప్పి చనియె నంతఁ గర్ణమగ్యోధనాదు లతనిపాలికిం జని యిట్లనిరి.

14

—♦—♦—♦ కర్ణమగ్యోధనులు ధృతరాష్ట్రనితో వాలోచించుట. —♦—♦—♦

మ.†ఎడ లే కెప్పుడు నీకడ నివ్విదురుఁ డెంతే పట్టి పాలార్చుచుం

డుడు నే మేమియుఁ జెప్పకొంట కద నెందుం గామిఁ జింతింతు మా
తఁడు దాయానులపక్షపాతి యని చింతింబందు గుర్తించియున్

నుడులే మంత్రము లంచు వానిచెలిమి • గూ డైతయు స్వంతగన్.

15

క.‡అద నిది సపత్ను లెంతయుఁ, బొదలిరి తత్తద్విధానముల నెల్లఁ దగన్

మది నెంచి చేయఁగాఁ దగు, నిది తెలుపఁగ వచ్చినార • మిభవురనాథా.

16

* నాసి=ప్రసిద్ధి. † ముచ్చట=పుత్రాంతము. ‡ మార్పు=మాడఁదెట్లు. § పొనుట=పట్టు.

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండును.

17

మ. ఇది యే నెల్ల నెఱింగి యే ట్లనుచు లో • నెంతు ముఖప్రీతి గా
విదురుం బల్కుదుఁ గానికూర్చి పలుకె • వేయేల నాచిత్త మె
ప్పదమందు నృనదాయలం గలఁచి వాపం జూచుమార్గంబునం
దొదవుం దీని కుపాయ మెద్ది తెలుపుం • డో మీరు తెల్లంబుగఁ.

18

వ. అనిన దుర్యోధనుం డి ట్లనియె.

19

సీ. పాండవుల్ పాంచాలుఁ బట్టియున్న యదు, వృష్ణిముఖులు వారి • కిష్టు లగుదు
రిది గాన వారల • కిన్యోన్యవైర మెక్కించుచుఁ బోరలు పుట్టించియొండె
తెగువఁ గాంతేయమా • ద్రేయుల కొంపొండ, భేదంబు మిగులఁ గల్పించియొండె
సతికిఁ బతులయందుఁ • బతులకు సతయందుఁ, దెగని ద్వేషమును సంధించియొండె

తే. పొంచి భీమసేనుని వధియించి యొండె

ద్రుపదుపురమున నెడలించి • దుర్బలులుగ

సలిపి వారి జయింత మిం • దలరు నెద్ది

దాని నెనరించునది యనఁ • దవనసుతుఁడు.

20

చ. పృథ్వీవశంబునం గలుగువృగ్రతఁ బల్కితి వడ్డుకోలుగా
నసదృశు లమ్మహీపతుల • కన్నటు భేదము వెట్టఁ బోలునే
నిసువులె వారు సోదరు లనిం గలహింతురె వింత పుట్టునే
పన చెడి యాజ్ఞ సేసి పెడఁబాయునె భర్తల నీకృతంబునఁ.

21

మ. ధనధాన్యంబుల కాదు రాజ్య మిడినం • దాఁ బొండవేయానుర
క్తిని బాంచాలుఁడు వీడఁ డెట్టికపటోక్తి వారి భేదింప లే
మనిలపోద్భవు నేమి చేసె జడివే • ట్లాయన్నియుం దొల్లిట
న్విన మెల్ల నివృతి విక్రమం బాకఁడు గావింపంగ మే తెన్నఁగఁ.

22

చ. భరితుఁడు పిక్రమంబున సపారధరాతలమెల్ల నేలె నా
సురపతి విక్రమంబునన • సూవె జయించె జగత్త్రయంబు భూ
వరు లగువారు విక్రమ మవారిగ మెత్తురు నుత్తమంబు నా
నరేవర విక్రమంబును బానిసర్చి మనోరధసిద్ధి నొందుమా.

23

వ. ఇందు దండం బొక్కండ తక్క తక్కినసామదానభేదంబులు కార్యసాధకంబులు
గావు గావునఁ బొండవేయులు ధనధాన్యవస్తువాహన సేనానిపహంబులు మిక్కు
టంబై వారు వే రూని పాదుకొనకమునుపే వారిపై దాడి వెడలి నుక్కడంచు
టయె మనకుఁ గర్తవ్యము దీనికి మీ రనుమతిలపుడు దీనంజేసి మనకు రాజ్యం

బంతయుం దక్కు ననిన కర్ణునివచనంబు లాకర్ణించి ధృతరాష్ట్రం డిది లెస్సయి
యైన బుద్ధిమంతు లగుకురువృద్ధుల విచారించి చేయుదు మని భీష్మద్రోణకృప
విదురుల రావించి కార్యం బెఱింగించి మీ రేమి చెప్పెద రనిన భీష్మం డిట్లనియె.

—◆◆◆ భీష్మద్రోణులు దుర్యోధనాదులకు బుద్ధిచెప్పట. ◆◆◆—

నీ. విక్రమక్రమమున | విగ్రహంబున శత్రు, నిగ్రహం బొసిరింప | నీతిపథమ
పాండవుల్ శత్రులే | పరికింప వారితో, నని సేసి గెలుచుట | మనకుఁ దగు నె
ధృతరాష్ట్ర పాండుని | సుతులును నీసుతుల్, దెలియంగ నా కొక్క | తెఱఁగుకాదె
పితృధనం బగుకురు | క్షితి మీకు నెటా వారి, కటె స్వత్వమై యొప్పునరసిచూడ

తే. నీవు జాత్యంధుఁడవు గాన | నీకు రాక
వారితండ్రికి వచ్చుట | వారు రాజ్య
మునకు నర్హులు తండ్రిసామ్యునకుఁ బెద్ద
వీవ యర్హుఁడ వది గాన | నిట్లు వినుము.

25

చ. జనకునిఁ బాసి రాజ్యమున | సౌఖ్యము నందనిపాండవేయులఁ
దనువుచుఁ గాచిపుచ్చు టది | నాకును నీకును నీకొమాళ్లకుఁ
గనుఁగొన ధర్మమార్గ మగుఁ | గాని విరోధమునేత పాడి గా
దనువున సంధి చేసి ధర | యందున సా మిడఁ బాడి వారికిఁ.

26

వ. ఈకురురాజ్యంబు వారలకుఁ బితృపితామహప్రపితామహులమూలమున వచ్చినది
కాని వేఱు కాదని దుర్యోధనుం జూచి మఱియును.

27

మ. ఇది నాతండ్రిది యంచు నీ వెటు తలం | తిల్లె తలం తెప్పడుఁ
మదిలో వారును వారిచే తలంప నీ | యొమండలం బెల్ల నీ
వెద ధర్మంబు గణింప కొంది తని నే | నే కాదు లోకం బెఱుం
గుఁ దగ్గ వారలఁ బిల్చి నేల సగపాల్ | కొమ్మంచు నీ మేలగుఁ.

28

తే. శాస్త్ర మెటు లుండినం గాని | నదమలాత్మ, వారు మీరును సమముగా | భూరిరాజ్య
మనుభవించుటపాడియి | య్యుదియ మాకు, హితమునపక్షిర్తి వోగిర్తి | యెసఁగుదీన.

చ. తనయశ మెంతదాఁక వసుంధ | న్విదితిం బగు నంతదాఁక న
జ్ఞుఁ డలనాకమం దలరి | సౌఖ్యములం దులఁ దూఁగు చుండు సం
చును నపక్షిర్తి వానిఁ జెడఁ | జూచి తుద నిరయంబు గట్టు సం
చును మనశాస్త్రము బైలుపుఁ | జ మ్మిది ని వెఱుఁగిం దలంపుమా.

30

ఉ. *సికిది మంచికాల మని | నేను దలంచెదఁ గుంతి పాండవుల్
నీకతనఁ మహాగ్నిఁ బడి | నీల్లి రటంచు దలంచి నిన్ను నీ

లోకము బ్రుయ్యఁ దెట్టెడిని • లో నది వాయుఁగ వారు మిత్తికిం

గాక మెలంగుచుండి రని • కాఁ గలవాఁడవయేఁ దలంపుమా.

31

ఉ. ప్రాణముతోడ వారి లిల • వర్తిలు చుండఁగ వాఁడైతృకం

బై సధర్మిత్రి వప్రధరుఁ • డై నను శిక్తుఁడు గాఁడు చేకొనఁ

గానక నీవు సాగడవులఁ • గా దనుచుంటివి నాదుబోధఁబ్

జారుగుఁ జేర్చిజేనియును • సాఖ్యము నీ కగు నోసుయోధనా.

32

వ. అనిఁ సగతనిల్లి ద్రోణుగఁ ధృతరాష్ట్రుఁ కిట్లనియె.

33

చ. శ్రుతిహితవాక్యముం బలికె • గానె నదీసుతుఁ డిట్లు నాకు స

మృత మది గాఁ బాగుచును • మారులసాలికిఁ బుచ్చి నెయ్యరగ్

హితవచనంబులం దనియ • నిచ్చుచుఁ దోడ్కొని వచ్చి వారికిఁ

సత మగురాజ్యభాగము నొసంగు మెనంగుము పేర్కొనెంపునఁ.

34

ల. సేనతోడ దుస్స • సేను విష్ణుని, ద్రుపదపురము పుచ్చి • కృప దలిర్పఁ

దొడఁ పొంపనుతుఁ • దొడివెచ్చి వారల, నాదరింప వలయు • నవనినాధ.

35

వ. ఇగియే నీవు సాంక్షపులపట్ల • మువవలసెవిధానం బలిక నవకర్ణించి కర్ణం డిట్లనియె.

—◆◆◆ కర్ణుడు భీష్మద్రోణులఁ దిరస్కరించి పలుకుట. ◆◆◆—

చ. కౌరవరాజ మింకడను • కౌరవ మందుచు మంత్రులట్టి నై

చేరివీరు శ్రేయమును • జెప్పక యుండిన సంతకన్న ని

ధారుణి విస్మయం బగువిఁగాన మొకం డెది యుండు నద్దిరా

నైరికిఁ గూర్చువీరనిఁ • నాకృ మవిశ్వసనీయ మారయఁ.

37

ఆ. *మూఁడుకాల్ల మునగు • లోడి కలను సేయ, వాఁడు చెడినఁగాని • వీడు చెడినఁ

గాని నమకుఁ దగి • కదిని వల్కుడు గీత, హితవుఁ గోరి పలుక • రిది నిదంబు.

38

సీ. రాజ్యహం బను, రాజధాని దొల్లి, నగు నెంబువీరుఁ డ౯ • మగధరాజు

తన కూర్పు పుచ్చుట • దక్కి సమంబు లేక, ప్రెగడపై సర్వముఁ • బెట్టి యుండె

నపుడు మహాకర్ణి • యనెను నాప్రెగడ, తానె రాజై వాని • ధనము నొడిచి

ఘనుఁడై విభుత్వాఁడు • గాని తదంగులతో, నై శ్వేర్య మంతయు • సహహరించి

తే. పూజ్యసామ్రాజ్యమును గొన • బుద్ధి నెంచె, గాని విధివిహితం బగుఁ • గాన సందు

నేరఁడయ్యెను వాఁ డట్లు • పేకు విహిత, మయ్య రాజ్య మెనగ డెట్లు • లయునఁ జెడదు.

వ. అహితుం బిలిచి రాజ్యంబు సంచెట్టు మనునిట్టివా రహితులం బోలుహితు లనిన

సలిగి కుంభసంభవుండు కర్ణు నులలఁజేంచి.

40

ఉ. సూతజ! నీవు మాయెడలఁ బాపినదోష మెఱుంగ వచ్చెనే
మితఁజ్ఞుఁ బొండవేపుత నహించి వచించితి మంచు నెంచి తో
హోతగ వాడినక వింగఁ నొల్లక కా దనుచుంటి విట్టు లే
దీతమ కెల్లవారికిని దిన్ననఁ గూర్చెడు తెన్నుఁ జెప్పమా. 41

క. *హితవుం బలికెనుహితఁడవు, పతి కీ వహితంబు పలుకుబడుగులమూ మే
మితఁజ్ఞునృవిమూఁడుడ, వితరులు నీహితము వినినఁ నివాసీ చెడకే. 42

క. నేనును భీష్ముఁడఁ జెప్పిన, దానిని గా దనుచు నీదుదారిని మెలఁగఁ
గా నెద చేసిరియేనియు, మానరు కారపులు చెడకఁ మహి నింతిహోత. 43

వ. అపుడు విదురుఁడు ధృతిరాష్ట్రుని కిట్లనియె. 44

—◆◆◆— విదురుఁడు ధృతిరాష్ట్రునకు హితవు చెప్పట. —◆◆◆—

మ. మనుశాస్త్రంబునఁ బొండవేయులకె సాహూయ్యంబు సిద్ధించు నై
సను లోకోత్తరుఁడై నశాంతసప్తఁడు, ధృష్టాఁ జీర్ణోబుడు
మనకుఁ డేమముఁ గోరి చెప్పి యిటు మంధస్త్రిజులుం గుత్త లా
మనకర్ణాదులమాట నమ్మి చెడ కామంత్రింపు మహర్షులక. 45

తే. హితము చెప్పెనువారు లేఁ రెవరు నీకు, ద్రోణభీష్ములకన్న నీశ్రోత నీవు
గన్నకొడుగులు తమ్ముఁడుగన్నకొడుకు, లొకటిగా నెంచి విలిపించి యోము వారి.

క. పెద్దలు వయసునఁ బ్రజ్ఞ, బెద్దలు విద్యలను గానఁ భీష్మద్రోణుల్
బుద్ధులు పెప్పిరి మన కా, సుద్దులు వేదములు నాగఁగఁ జూడఁగ వలయుక. 47

వ. అని మఱియును. 48

నీ. సవ్యసాచికి మాటఁ సంగఁగంబు నిల్వ, శక్రాదులకునేని, శిష్య మగునె
నాగాయుతబలుండు నాబడుభీముండు, పల్లు కేగిన భూమి పల్లగిలద
యావ్రనేమాంశజఁ లాయము లనియెఁగ, బడి శత్రుసేనలు బడలుడవె
ధృష్టసహృషు డాధృష్టాం డలిగిన, ముగ్ధోకిములు భస్మమునకు రావె

ఆ. యట్టివారితోడఁ నని నేని నీసుతుల్, బ్రతుకునందు నానపడకువారె
కానఁ గానిమాటఁ గలలోనఁ నలఁపక, వారితోడ మైత్రీ వడయు మనఁకు. 49

మ. బలదేనాద్యుతసాత్యకిప్రభృతులుం బాంచాలుఁడుం బుత్తులుక
దలఁసం బొండవసంచవన్నాలకు నున్వద్గంధవాహాభు లై

* బడుగులు = అశస్త్రులు. ఇతికర్తవ్యవిమూఁడు = ఎట్లు చేయాలెనో తెలియనివాడు.

† యములు = కనిలు, నకులసహదేవులు.

చెలులై చుట్టములై యమాత్యవరులై • సేవించి ప్రేమించుచుం

గలయన్ శాత్రులొకదాహమును వేడ్కన్ వారు గావింపనే. 50

వ. అశక్తి దుర్జనత్వంబునం ద్రుల్లిపడునీదుష్టాత్ముల దుర్బోధనంబులం దగిలి పాండవుల
తోడం గలహింసం బూనునీకొడుకు వారించి పిలువం బంది వారిపాలు వారి కీచ్చి
లక్కయింటఁ జచ్చు వెట్టించి తనుదుర్వశంబు పాండవుల కిపు డనుగ్రహంబు సూపి
తనుజలంబునం గడిగికో మృనిన సమ్మలించి ధృతరాష్ట్రం డి ట్లనియె. 51

మ. కురున్మధుల్ గూఢపుద్గులై ట్లనెదవొక్కో చూత మం చంటిఁ గా
కరయం గొంపులందుఁ బాండవులయం • దావంతిభేదంబు నా
కరుణాంతకరణంబునం గలుగునే • కానిండు మీ రెల్లరున్
గురువుల్ మీవచంబు వింటి ననినన్ • దోషంబు లే దింతయున్. 52

క. ఏ సంతబుద్ధిహీనుడఁడ, గా సప్పాండవుల ద్రోయఁ • గడఁగను మీవ
ల్కానితిఁ జేకొని వారికిఁ, గా నిచ్చెద నర్ధరాజ్యంబుండముఁ బ్రీతిన్. 53

—◆◆◆ ధృతరాష్ట్రనికుంపున విదురుండు పాండవులకడకు వచ్చుట. ◆◆◆—

వ. అని సటికి పాండవులం దొడితేర విదురుం బుచ్చుటయు సతం డతనిశాసనంబునఁ
గతిపయజనంబుతో నటఁ జని పాంచాల బలదేవ వాసుదేవ పరివృతులై యున్న పాండ
వులం గని పాదాక్రాంతులై పూజించిన వారిం గాఁగిలిండుకొని ప్రణయంబున
ని ట్లనియె. 54

అ. కొడుకులా! మీకుఁ • గుశలమే విగతామయలుగ మెలఁగుచుండై • జ్వలనరాశి
వలన ముక్తులై సౌఖ్యవతుల మునుఁ గంటి, బ్రదికి కనులు గలుగు ఫలముఁ గొంటి.

వ. అని పునఃపునరాల్గినములు సేయుచున్న సమయంబున యుద్ధిష్ఠిరుండు కృతాంజలి
పుట్టుండై వినయంబున ని ట్లనియె. 55

క. తండ్రి నీదయవలనన్, వేండ్రం బినుమంత వడక • వెడలితి మట నే
వాండ్రుం బోలరు నిన్నుం, దండ్రయుఁ దల్లియును నీవ • తలఁచఁగ మాకున్. 57

వ. అంత విదురుండు సర్వజనసముక్షంబున ద్రువదునిం జూచి ధృతరాష్ట్రప్రభృతులు నీ
కుశలం బడిగి రని చెప్పి మఱియు. 58

మ. ధనశీలద్రా విను నీదుబాంధవము పొందం గల్గుటన్ హస్తినా
పురమందుం గలవార లందఱును సమ్మోదమున బొంది ర
క్కురునాథుండును గోడలిం గొడుకులం • గుంతీమహాదేవిని
బరికింప నృది నెంచి తేరఁ బనిచెం • దా నన్ను నీపాలికిన్. 59

క. పుర మెల్ల వీరి జూడం, బరితపియించెడిని గానఁ బరమోత్సుకతఁ
సరివర పుత్రైంచుత నీ, మఃపుత్రికతోడఁ బాండుఁమరుపుత్రులఁ. 60

చ. అనపుడు యజ్ఞ సేనుఁ డహఁహా సమవర్తివి ధృమూర్తి వీ
వనిశముఁ బాండవేయులప్రియంబున నుండువు నీదురాక ని
య్యసఘుల కీష్టసిద్ధి యగు • సంతకు సందియమా? ప్రయాణముఁ
మనమున నాకు నిష్ట మిఁక • మాధవునిష్టము నెట్లు లుండునో. 61

క. నాపుడు వసుదేవాత్మజఁ, డీవిదురుడు ద్రుపదుఁ డిట్లు • లిప్తుత వలుకఁ
భావమున నెండు దలఁచక, పోవుటయే నాకు నిష్టఁమును శుభకరిముఁ. 62

వ. అనిన యుధిష్ఠిరుం డిట్లనియె. 63

క. గురువులు మాకుఁ విదురుఁడు, మురహారుఁడును ద్రుపదభూవిభండును మే మీ
గురువులశుభానుమతమునఁ, గరిపుఁ కరిగెడము బంధుఁకలనామేక్షఁ. 64

వ. అంత విదురుండు కుంతీమందిరింబునకుం జని వందనం బొసరించి తనరాక నివేదించిన
దీవిండుచు సదేవియును. 65

చ. కనుగవ హృద్విభాగములు • కాలువగట్ట మఱిందిఁ జూచి యి
ట్లనియె మహాత్మ నీ దగుదయఁ గొడుగుల్ జతుగేహావీర్యుఁ
త్రునివలన నిష్టముక్తులయి • ద్రోవదిఁ బెండ్లిలియాడ నై రికఁ
బొనరగఁ జేయుభాగమును • బూనితి వీ వని చెప్ప నేటికిఁ. 66

తే. అనిన విదురుండు వల్కు నోయమ్మ నీమ
హత్త్వమునఁజేసి పాండవు • లధికహర్ష
మంది పైతృక మగురాజ్యమందుఁ బొదలఁ
గలరు బంధుగులం గూడి • కలఁత వీడి. 67

—•— విదురుండు పాండవుల హస్తీపురికిం దోడెమ్మట. —•—

వ. అంత ద్రుపదుం డెల్లరకుం గూఁతునకు సనేకమణికనకవస్తువాహనాదు లరణంబు
వెట్టి తక్కినవారికినిం గట్టఁ బెట్టి యంపిపుచ్చుటయు సహృదవులు పై నంబై ద్రుపదు
వీడ్కొని తల్లిని ద్రావదించి దోడ్కొని కతివయసేనాసమేతుం డై ధృష్టద్యుమ్నుండు
వెంట నంట బలరామకృష్ణవిదురసహాయు లై సుఖప్రయాణంబుల హస్తీపురికిం జేర
వచ్చుటయు విని ధృతరాష్ట్రుండు కృపద్రోణవికర్ణచిత్రసేనుల నెదుర్కొలు సేయం
బుచ్చిన వచ్చినవారు చేయునుత్సవాదుల కలరి మహోత్సాహంబునఁ బురప్రవేశ
శంబు సేసి రాసమయంబున. 68

మ. మనకాచించినపుణ్యలేశమున నీత్యమండలాధీశనం
జను లేతెంచిరి వెండి పాండుధరణీనాథుండు జీవించి వ
చ్చినయ ట్లయ్యెడి సంతసంబు మదికిఁ జీవించి ఏ రేండ్లు నూ
ఱనయం బీకురురాద్య మేలుచు నిటఁ హాని బ్రవర్తించుతఁ. 69

వ. అని పౌరు లెల్లరుం బ్రశంసించుచుండఁ బాండవులు ధృతరాష్ట్రశాసనంబున రాజ
భవనంబునకు వచ్చి భీష్మాదికురువృద్ధులకు మొక్కి వారు దీవించినం బ్రతిగ్గి
హించి దుర్యోధనాదికురుకుమారులం గలసి సుఖంబుండి రంతఁ గొంతకాలంబు
నకు నొక్కనాడు ధృతరాష్ట్రుండు పాండవులం బిలిచి కృష్ణభీష్ముద్యోధాదురకృపా
దులనమక్షంబున ని ట్లనియె. 70

—●—●—●— రాజ్యలాభపర్యము. —●—●—●—

ఉ. ఈకురురాజ్యమందు సగఁ మిచ్చితి మీకుఁ గుమారులార మీ
రీకడ నున్నఁ బో గురొ యేమొ వివేకవిహీను లాత్మజుల్
కాక వహింప కెందులకుఁ గాని మనంబున నై భవంబునుం
జేకొని యొందుచోట నివసించుచు పెంపుడు రాజ్యసంపదఁ. 71

తే. రాజధానిగఁ ఖాండవప్రస్థపురము
సలుపుకొని స్వర్పజనులకుఁ సమృతముగఁ
బూజ్యసామ్రాజ్య మేలుచు , సౌం డని యమ
తనయు సభిష్క్తుఁ జేసి తాఁ బనుచుటయును. 72

వ. వారును విదురభీష్మాదులయనుమతంబునఁ గుంతీకృష్ణాసహితులై రామకృష్ణపురస్స
రింబుగా ఖాండవప్రస్థంబునకుం జని యట ద్వైపాయనప్రతిష్ఠితంబును బవిత్రకృతంబు
నగురొక్క విశాలరిన్యప్రదేశంబున విశ్వకర్మచే నిండ్రనదుణకుబేరాదులపురంబులకన్నఁ
గరంబు వనిం బై నపునం బొండు నిర్మింపం జేసి దాని కేంద్రప్రస్థ మనుపేరు వెట్టి రది
యును. 73

—●—●—●— ఇంద్రప్రస్థపురవర్ణనము. —●—●—●—

మ. బయ లింటం జనుసున్నతం బయినవప్రంబున్ సముద్రోపమం
బయి భీమం బగుభేయమున్ సగనదృత్యనూనసౌధంబులున్
వియదాలింగితర్నుగోళములున్ విఖ్యాతవాసీనర
శ్చయము ద్వివ్యవసంబులుం గలిగి మెచ్చ న్వచ్చె స్వగ్గం బనఁ. 74

తే. అలగుఁ బురి సోమసూర్యవీధుల సటునిటు, దురగరధహస్తీపత్తులు • దిరుగ నెపుడు
నిలిచి శ్రీపురుషోత్తము • త్నిజబలమున, లీల నాడెచుచతురంగపాళి యనఁగ. 75

- తే. గోపురము నాఁపునాపురఁగోపురములఁ, జెలఁగుసౌవర్ణసాలభంశకలు ప్రోలి
మేలుసింగారమును జూచి, మేను మఱచి, మ్రానుపడి యున్నయచ్చరఁచాన లనఁగ.
- చ. మగఁ డగునయ్యపాంపతి క్రమంబున గ్లోయునయించు నెప్పుడు
గగనతరంగిణీమణి ప్రకాశిలి తత్సృజసాధకుట్టిమ
స్థగితవిఘ్నపలనవదఁదభ్రమయస్తరయై పతివ్రతా
త్వగరిమ నెల్లవారలును ధర్మన మూసఁగ మాన కుండెడుక.
- 77
- చ. పావరక రాజనముల్ పయస్కులలు నెట్లుం బెంచు నయ్యేసిలం
దనిశక్రీడలు సల్పుస్త్రీలకు నెడఁగిం బాసుగంధంబు వీ
డి నదీశోయములందుఁ గల్పలను సూచెం గాన సాగంధికా
ఖ్యను బెం పొందెను గల్వ లట్టు లగు సత్సాంగత్వ మెవ్వరికి.
- 78
- వ. ఇట్లు మహాత్తరం బగునిద్రప్రస్థపుంబున మహేంద్రవైభవంబుతో వ్యాసవాసు
దేవానుమతుం డై సానుజుం డగునర్మతనూజుండు ఛౌమ్యపునస్సరభాసునాశీర్వాద
నాదంబునుం దూర్చునినాదంబునుం బోరుకలుగ నొక్కసుముహూర్తంబునం బ్రవేశించి
యధాచిభవవిస్మయంబు రామకృష్ణాదిబంధువర్గంబు సంభవిచ్చి.
- 79
- చ. సలుపురుతమ్ములుం దఁకు, నాలుగుచేతులు గా మహీజనుల్
గొలుచునురల్ల వీ డది విఘ్నంబు గా నిజసత్త్వి లక్ష్మీగా
సలలితరాజ్యపాలనము ధర్మజగత్సరిపాలనంబు గా
నలరె యుద్ధిష్ఠిరాచ్యుతుఁ డసంతయశంబునఁ బట్టభద్రుఁ డై.
- 80
- ఉ. పాడియుఁ బంటయుం గలిగి, బల్లిరులం దులఁదూగుమంసునా
తేడు సభార్యుండై తగుతఁజిం గురియ న్నెల మూఁడువాస లే
గోమను లేక భూనజకుఁ గోరునుఖంబులు దొప్పఁదోగఁ గాఁ
బాడిగ రాజ్య మేలుచును ధాసిలుచుండ మహీతలంబుక.
- 81
- ఉ. ఆనగరీలమమున, సద్దమరే దని యాలకించుక
జానుగఁ దోచు శాస్త్రములఁచర్చయు సర్పితవేదపారముక
గానివివస్తువు గనెనుగాధలభోధు సాధుసంస్తుతుల్
జ్ఞానకథాప్రసంగములు సంభతముక ద్విజరాజవీధులక.
- 82
- తే. పరగఁ బెరమూఁడుజాతులఁవారియిండ్ల
నాలకింపఁగ నగు ధర్మ మరయ నలయు
క్షీతిఁ బనులఁ గాచి న్యాయ మాంజ్ఞింప వలయు
బ్రాహ్మణులఁ గొల్పి వెలయు నకపలుకు లచట.
- 83

వ. ఇట్టిద్రవప్రస్థపురంబున యుద్ధిష్ఠిరుండు ప్రకృతిప్రధానజనానురంజనంబుగా సామ్రాజ్యం
జేలుచు సుఖం బుష్పసమయంబున. 84

క. పారిదశారదనారిద, హిరదరసమాంగకాంతు • లెనగి వెలుంగె
భూరిదయామయుఁ డగునా, నారదుఁ డరుదెంచె ధర్మసంపదసభకుఁ. 85

క. అరుదెంచినసునివరులను, గురుకులవల్లభుఁడు తమ్ముఁగొఱ్ఱలు దాను
జరిగాయుగంబునఁ జాగిలి, పోచర్య లొసర్చి వియఁపరుడై కొలిచె. 86

వ. అమ్మనియుఁ బ్రణతులై యున్నవారిం బ్రయమ్మునఁ గూరుచుండ నియోగించి
స్వాగతంబు నుడివినఁ గుశలం బడిగి సద్గోష్ఠీవిశేషంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచుం దనకు
మొక్క వచ్చిఁద్రావదిం గీవించి లోనికిం బోవం బండి పాండవులతో నేకాంతంబున
నిట్లనియె. 87

మ. కురువంశోర్తిరులారి యేవరకు మీఁసం బట్ని యొక్కర్తయై
పరిగం ద్రోవిది గీనికారిణమున • వైషమ్య మై లోఁ బర
స్పరవిద్యేషము ప్రట్టసకుఁ జెపుకు • వాల్మీకికిం బోరి ముఁ
సురవిద్యేషులు నిర్తివారిఁ బడి రాసుందోపసుందుల్ పగ. 88

వ. అనిన విని ధర్మసింధునం దాసుందోపసుందులవృత్తాంతంబు నెప్పు ములయు నార
దుండును. 89

—♦— నాదుడు సుందోపసుందోపాఖ్యానము చెప్పట. —♦—

సీ. కిలరు తొల్లి హింధ్యాశశిపువంశమున ని, కుంభనిపుత్తులు , జంభనిభులు
సుందోపసుందు ల • మందభాగ్యులు పరస్పరబద్ధసమ్యులు • భ్రాతృనరులు
కుఁపచుచప్పుడు చారి • కుఁపచుచప్పుడు నొకఁ, హాసంబుగా నెప్పుడు • నుండఁ బోరు
తండు నొక్కఁడై రెండు రెనువులుగాఁ జేయఁబడినట్టు లూహింపఁబడుచుండు
తే. వారు త్రైలోక్యవిజయంబునవడయ నెంచి, స్రగ్ధిత మగుకీక్ష వింధ్యపర్వతమునందుఁ
దపము గావించి గొగిఁ బెద్దతడవు గాగఁ, తుత్పిసానల కింతయు • సోలకుండ. 90

ఆ. కాలిబాటసప్రవేల • నేల నిలంబడి, చేతు లెత్తి పయికిఁ • జర్తినిశ్చ
లతను జెప్ప వేయ • కతులితనిష్ఠమై, వారు స్థాపపు లసఁ • బరగి రిచట. 91

తే. మేనిమాంసముఁ గోసి యఁమృటిమగలు, హామ మొసరించుడును గడు • భీమముగను
ధామమును గ్రక్కె వింధ్యాద్రిఁతోడదోడ, సకలజగదుపన్దవ మయ్యె • సంతతముగ.

వ. అత్తివంబున నగునుగ్రతాపంబున జగంబు లెల్లఁ దల్లడిల్లుచుండం గని వాణీవల్లభుం
డయ్యసురతల్లజలకడం బొడచూపి వరంబు వేడుం డనిన వారును. 93

ఉ. వారిజసూతికిం గడు నఁవారిగ మ్రొక్కున్ లొసర్చి మేము నీ
వారము నీకు మాపయ్యె గృహారస ముండియేని మాయమై
గోరినరూపుల న్మొలగి, కొంచు బలాఘ్నుల మై మహాస్త్రముల్
చేరగఁ జావు లేనిగతిఁ • జెల్లెముట్లు నున్నగహింప వే.

94

వ. అంత సప్పితామహుండు వారి కిట్లనియె.

95

ఉ. లోకములకా జయించుటకు • లోనఁ నలంచితి నీదు గావురా
మీ కమరత్వ మొక్కఁ డది • నే నిడి నెంచను గాని మీరు న
న్నీ కడఁ గోరుకొన్నయవి • యెల్ల నొసంగితి మీ రిక్కేయు లై
లోకములకా మెలంగుఁ డని • లోకపితామహుఁ డాతిచ్చిన్.

96

తే. వారి లిట్లనిరి ట్లన • వారిజభవ, మిసిమిఁ గొనియున్న మాలోన • మేము కాక
లోకముల నేపికిని జంప • రాక యుండ, వరి మొనఁగ నిచ్చగింపవే • కిరుణఁ జేసి.

97

వ. అని పార్థివించినం బగమేష్టి యట్ల యగుఁడొక మని పలుకుదు సత్యలోకంబునకుం
బోయె నంత వారును వారిజానంద త్తివగింబునఁజేసి గర్వించుచు నిజపురంబున కరిగి
నానావిధసేనాసమూహంబులం నూర్చుకొని కనలి పోయి ముల్లోకంబులం జయించి
యిందాడై • కింద్రు లై గింపమిగిలి యుండి రాసమయంబున దేవత లెల్లరును
దల్లడంపడి బ్రహ్మకడకుం జని మొఱ్ఱవెట్టి నంత డది యగ్రయు సంతరింగమునం
దెఱింగి విశ్వకర్మం బిలిచి జగంబుల కెల్ల వలఁపు గొలుపఁ జాలునొక్కచక్కని
చక్కఁబోడిం జేయు మని యాజ్ఞాపించె నతండును దననేర్పుఁపంపున నెల్లగిత్తుంబులం
గలసారంబు తిలప్రమాణంబుగ నేకరించి పరమోత్తిరూంగనం జేసి జెచ్చె బ్రహ్మ
యును దానిం జూచి విశ్వకర్మశిల్పంబున కచ్చెరుపడి మెచ్చుకొని దానికఁ దిశోర్తమ
యని పేరుపట్టి నీవు సుందోపసుందులకడికుం గోయి వారి నెంచిచి రి మృని పండుడు
సక్కొమ్మ నల్లె యని పలుకుదుఁ బోవ నెంచి వారి కందఱును బ్రహ్మీణంబు గావించె
సప్తమ.

98

చ. కొలువునఁ గల్గినట్టిసురఁకొట్టులమోములు దానివంకకుఁ
గలకలలాడుమం దిరిగె • శాతృక మెంతయు నయ్యె నెమ్మదిక
వలగొనునట్లు శంభునకు • నాలుగుమోములు నాల్గుదిక్కులక
గలిగెను వజ్రకీ • మొలచెఁ • గన్నులు కాయమునందు నెందును.

99

వ. అట్లాదేవసభకుఁ బ్రహ్మీణంబు గావించి తిలోర్తిమ బ్రహ్మయనుజ్ఞ వడసి భూలో
కంబునకుం బయకం బయ్యె నంత నట సుందోపసుందులును వింధ్యాచలపార్థివనం

బున నిచ్చావిహారంబులం బేలుచుండి రపు డచ్చటికిఁ దిలోత్తమ వచ్చి సమీప్రదే
శంబుఁ బుష్పాపచయంబు గావించుచుండె నానమయంబునం గని వా రిరువురును
గామమోహితులై నన్ను వరియింపుము నన్ను వరియింపు మని దానినవ్యదక్షిణ
కరంబులు వట్టుకొని పొక్కిరించుచు నిది నానతి నీకుఁ బూజ్యురా లని సుందుండు
నిగి నానతి నీకు మజుండ లని యుపసుందుండును బలుకుకొనుచున్నం దిలోత్తమ
వారి కిట్లుండెను. 100

క. ఇరువురు నొకతటి నన్నున్, వరియించితి రాసఁ జేసి • నదలక మీఁజొ
వగబలుఁ జెవఁదో వానిం, బరికించి వరింతు శౌర్యబలనిధులారా. 101

వ. అనిన వా రిరువురు పూర్వస్నేహానుబంధం బంతయుం దెగఁ జేసికొనుచు సహమహా
మికం గలయంబడి పోరి పోరి పరస్పరగదాభిఘాతంబుల నేలం గూలి ప్రేతలోకాతిధు
లై రని నెంజియును. 102

క. కాంతాకంకమ్ములకొని, కెంతలు నెంతలును మిత్రులేనియుఁ జెడి లో
కాంతరగతులై పోయి, వింతలె నానుడులు మోహవిభ్రమ మనదే. 103

వ. పువ్వునుం దానియుం బోలె నవినాభావసంబంధబంధునిం బై సమీపహోదరస్నేహాను
బంధంబున కవిసియభయంబు లీద్రౌపదికతనం గా కుండ నొక్కన మంబు చేసికొం
డనిఁ వారు వలై యని యమ్మునితల్లజనమక్షంబున. 104

ఉ.*ఏవురు నొక్కొకబ్రముగ • నీనతిఁ బొందను బొంది యుండ నా
తావున కేమి గాని పెరి • దప్పియునుం జూచి కుండనుం బ్రమా
దావృతచిత్తుఁడై చొరెనయట్టిఁడు దావృతవృత్తిచ
ర్యావహిణాత్ముఁడై తిరుగునట్లును మానమయంబు నెల్లెడకే. 105

వ. ఇట్లు పొండవులచే నమయంబు చేయించి నారదుం డత్వర్హితుండగుటయు వా రది
తమకు హింసోదేశంబుగాఁ దలంచి సంతసించి రంతఁ గొంతకాలంబునకు. 106

—◆◆◆ అర్జునవనవాసపర్వము. ◆◆◆—

మ. అక్కటా! నావహామధేయపుల మోహవేశచిత్తంబునన్
సుకులీను ల్గుచుండ చోచికొని దశస్య ల్వాణి రోదువృత్తి
క్షులూరా! కరుణాపూరా! కరుణన్ • గావింపరే ప్రావరే
సుకీంద్రు న్ననుఁ గావో సుకృతిమున్ • శోధింపరే సావమున్. 107

క. అని యాశ్రోశధ్వాసము, తనచెవులం బడిచ నింద్రతనయుండు గడున్
వశరుచు సుభ్రమమున నటఁ జని విప్రుల గాంచి వినియె • సర్వము తెలియన్. 108

* అర్జునుడు పండ్రెండుమాసములు తీర్థయాత్ర చేసినట్లు కొన్ని ప్రతులందుఁ జెప్పబడియున్నది.

వ. అర్జునుం డావిప్రున కిట్లనియె.

109

చ. అడలకు మయ్య నేనిదె ఓఁకార్థములోపల నీదుహోమపుం

దోమకులఁ దెచ్చి యిచ్చెదను | దుచ్చులు మ్రుచ్చుల మచ్చమాపి నా

కడిమిని జూడు శిష్టులను | గాచి నికృష్టుల రాచి లోకమం

దడరుకుడుప్రవీరులవఁరాన్వయసంభవున న్నైఱుంగవే.

110

వ. అనిపలుకుచు నార్తత్రాణపరాయణుం డగునారాయణప్రియుం డాయుధాగారం
బున ద్రౌపదితో ధర్మజుండుంట యెఱింగియు నటఁ దనకుం బోవుటంజేసి ధర్మ
హాని యై తనకు వనవాసంబు వచ్చినను జచ్చినను సమ్మతంబు బ్రాహ్మణదుఃఖంబు
వాపుటయె పరమధర్మం బని తెలంచి లోనికిం జని ధర్మజున కెఱింగించి ధను
ర్బాణంబులు పుచ్చుకొని బ్రాహ్మణుని వెంటం జని మ్రుచ్చుల సహరించి గోధనం
బాయన కిచ్చి మరలి వచ్చి యుధిష్ఠిరుం గని నమస్కరించి నాచేసినమర్యాదాతి
క్రమణంబునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు సేసికొన ననుగ్రహింపు మనిన సతం డిట్లనియె.

చ. ఎఱుంగక బ్రాహ్మణాగ్ధమున | నిట్లానరించితి ధర్మలోప మిం

దిఱుకదు భారతాన్వయుల | కెప్పుడుఁ జెప్పఁగ దుష్టశిక్షయే

నెఱిగలధర్మ మిందున సఁనేకవిధాఘము లేగుఁ గావునన్

మఱులుపు మాప్రయత్నము కుఁమార పునీతుండ వైతి నెన్నఁగన్.

112

తరువోజ. అనిన ధనంజయుం | డట్లు లైవఁ గానియపవాదభీతిఁ బ్రాయశ్చిత్తిముగను
ఘనతీర్థ సేవకై | కడలుట ధర్మకార్యమృ నన్ననుగ్రహదృష్టిఁ జూడు
మనుచుఁ బ్రార్థించి తఁదనుమతి వడసియార్యుల కెల్ల సయ్యది యెఱింగించి
వనవాసవరదీక్ష | ఎడసి నద్విజులు | వడిఁ దన్ననుసరింపఁ | బయనమై నడచి.

వ. నానావిధనదీనదంబులందలిసకలతీర్థంబులు సేవించుచుం బోయి పోయి.

114

—◆— ఉలాపి యర్జునుం జూచి మోహించుట. —◆—

క. గంగాద్వారంబున వరగంగానదిఁ దీర్థమాడి | కడుభక్తి మహూ

త్తుంగతరంగములం బితృపుంగవులకుఁ దర్పణములు | పొనరించి యటన్.

115

ఆ. గంగ వెడలి యగ్నికార్యంబు దీర్చంగ, సంతరించి యున్న సమయమందు

నాగకన్య యొర్తు | నరుఁ గాంచి మరుబారి, కగ్గ మగుచు నెంచె | నాత్మ నిట్లు.

శా. అపురా! కన్నులు తమ్మితేకులకు మాత్రై శ్రీనివాసంబు లా

నపు నూనూఁ గగుమీసము లొగగు కిండ్లై పౌరుషం బందు మే

- తైవులుఁ శ్రీలకు నుద్దులై కనులతోఁ బెల్లిం బాసర్చుం బళి
కపు నాకాశమ యై మృగేంద్రముల వేడ్కఁ బ్రోవఁజాల్చాపురే. 117
- చ. పరిమళ మొల్కుచుండు శౌగంధాఁజు నల్లనిసోగవెండ్లుకల్
వరుసలుదీరు షేఁటిపరిఁ బమ్మెగనోవఁగఁ బాఱఁ ద్రోలు బం
గరుజగి నెమ్మొగంబు నెఱిఁ గ్రాలెను వెన్నలఁజేని దూఱు భా
స్పర మయి చేరలం గొలువ • వచ్చునె హెచ్చునె వీనినేశ్రీముల్. 118
- మత్తకోకిలము. కొండపిల్లలు వీనిమూఁపులు • కోటతల్పు వెడండ్ల యై
యుండువత్తము బాహుయుగ్మ మఁ దొమయూర్గళ మై మహూ
ద్దండసంగరశత్రు సాధ్వసంబు లై కనుపట్టిక
విందుగాఁ గుతుకంబు గూఁచెను • నీలవేణుల కెత్తటిక. 119
- వ. అని తిమకంబున నభివర్ణించుచు మోహపరనశ్చయై తనతిరస్కరిణీవిద్యంజేసి
వానిం బట్టి తిగిచి నాగలోకంబునకుం గొనిపోయిన నరం డట నెప్పటివలె నగ్ని
కార్యంబు దీర్చి యెదుట నున్న నాగకన్యక జూచి నీ వెవ్వరిదాన వి క్లేల సాహ
సింఁచితి వినిన నది విఁయమ్మున ని ట్లనియె. 120
- క.* పరావర్తకలజం డగు, కారవృత్తికన్య నేను • గామవివశ నై
కోరికఁ జెచ్చితి నిను నెన, రాం గను మే నులూపి • యనియెడుదానక. 121
- వ. అనిన సర్జనుం డి ట్లనియె. 122
- ఉ. † ద్వాదశవార్షికవ్రతము • ధర్మజుఁపుంఁ జేయఁ బూని నా
నాదిశలందుఁ బొందుపడి • న ల్వగుతీర్థము లెల్ల మెట్టి ని
ష్ఠాదృతి నున్న న న్నిటు కంటా చెను మంటివి సీమనోరథం
బీదినమంద తీర్చుటకు • నే నెటు నేరుతుఁ జెప్పవే చెనీ. 123
- క. నావును నాననితామణి, భావమునక మెచ్చి నీదుఁడకమవృత్తముక
నే విని యెఱుఁగుదు సమయము, ద్రోవదికారణమువలనఁ • బొడఁగితి కాదే. 124
- ఆ. దాన నై నవ్రతము • గాని మానవనాధి, బ్రహ్మచర్య మనుట • పాడి గాదు
సకలధర్మములును • జర్పింపఁ బ్రాణదానము • కనదు లన విఁనమె నరేంద్ర. 125
- చ. కరుణ దొఱంగి నక గలయఁగా మదిసేయవగోని జూచుచో
మఱుము నెంది నీ పెఱలమార్గము వట్టెదఁ జిత్రగుప్తుఁ డక

* సన్నయాదులతెలుగులం దులూచి యని యున్నది. కారణము మృగ్యము.

† ఆదృతి = ఆదరము.

గంగాము వాగ్నియు నీ కవలఁ • గల్గెను మంటఁగ నట్లు గాకు మే

శరణము వేడెడ న్ననుఁ బ్రసన్నమతిఁ గరుణించి ప్రోవవే. 126

వ.*తిని ప్రార్థించినపు బ్రవన్నుండై ధనండుముగఁ దానిమనోధగబు దీర్చి సద్యస్కా-
లంబున నివాహితుఁ డనుకొనుచుఁ గని యట రాతి శేవరంబు పుచ్చి మఱునాఁడకు
దోదయకాలంబున నెప్పటియట్లు గింగాద్వారంబున నులూపీప్రతిష్ఠితం డయ్యె
నులూపియు వానికి జలచరంబులచలన భయంబు లేకుండ వరం బొసంగి చనియె
సంతఁ దద్వృత్తాంతం బలతియు నెల్లరకుఁ దెలియఁ జెప్పి. 127

నీ. నరుఁడంటి బ్రాహ్మణఁజన్మవుతుం డయి హిమ,నత్సార్వమున కేగి • నిర్విరతను
ఘటనంభవుని మహాఁజిహ్మము నిర్విఘ్న,వర్వంబును గను • భక్తఁ గాంచి
భృగుతుంగమునయందుఁబృథ్వీసురులఁ గొల్చి, వేయిగోదాసముల్ • వేడ్కఁజేసి
వేర్చికోడ హిగిణ్య,లింగమతీర్థంబున, నాడి నేవించి పుంజ్యస్థలములు

తే. ప్రాద్విశాఖిముఖం దము • పార్థుఁ డెల్లతీర్థములు దాటి నై మిఁగి నవ్వవము
సందు సంద నెవరంద • సరిసి కొలికిని మహాఁది గింగను • గని భజించి. 128

వ. గ చూచయాగాదిపుష్కావలంబులుగోలెనకలక్షేత్రంబులును గీర్థంబులును దింప నేవిం
చుచు సంగవంగాదిదేవంబు లొక్రమించి మహాప్రసన్నుతంబులంద న్న మనరించినతాప
సోత్తములఁ బూజించి యంభవున్చి సముద్రతీరచూర్ణంబు మఱిపూఁపునం బరిగి
తత్సగీశ్వరుం డగుచిత్రవాహనుఁ గని వానిచే నభ్యర్చితుం డయి యుష్మనము
యంబు. 129

—◆◆◆ అశ్వమేధుఁడు చిత్రాంగదను వివాహం బగుట. ◆◆◆

నీ.† బ్రాహ్మబేజినయీలఁపుగుఁ నీ నెహనాల్లుఁజూపుల నిరిఁ జూప • నోపు దానిఁ
బలుకులలు, నడఁ దేనె • గొలుకుమి నెన్నెలల్, వెనఁజ్లుంగుమోముఁబెడఁగుదానిఁ
బదిచూపువన్నెమేల్చుసిఁడి గొమ్మకు గొమ్మ,గట్టెపమెయిగోయఁగమ్ముదానిఁ
గమ్మవియ్యెపూవుఁటయు నా గమగమ, మలసింపఁ గలతేజ • గలుగుదాని

తే. భువనమోహిని యఁ నై • పూవుచుదానిఁ, దండ్రఁ గొలువంగ నచ్చి • దానిఁ జిత్ర
నాహునిపుత్రై కామశి • నా హాసమిడు, డాసఁ ద్రాంతంగదాభిఖ్య • కలరుదాని.

వ. ఇట్లు మెఱుంగుఁగఁగతెఱంగుఁ మెఱసిపోవు మిన్నచిత్రాంగదం గని మోహించి చిత్రాం
గదానుజపోత్తుండు చిత్రనాహుని కట్లనియె. 131

* కొలాపి యర్జునవకు సరి మిచ్చుట నన్నయతెలుగులో లేదు. ఇరానాతుండు పుట్టినట్లును గొన్ని
ప్రతులలో లేదు. † గొమ్మ = అనమానచిహ్నము. “కట్టఁ డిమరువకు గట్టగా నొమ్మ గట్టతివేని” (విష్ణు).
హరినుతుండు = ఇంద్రపుత్రుఁ డనవచ్చును.

చ. *కురువృషభులను పాండుసకుఁ • గూర్చుకొమారుఁడ సర్వధర్మవి
ద్యకుఁ డగుధర్మపుత్రు సకుఁ • దమ్ముఁడ శస్త్రుకలావిందుఁడ నో
సరవర నేధసంజయుఁడు • నాఁబడువాఁడ భవత్కు మారి నీ
తరుణిని గోరితిం గరుఁఁ • దాహ్నినఁ జేయవె నాకు నాపుషణ. 132

మత్త కోకిలముఁ | ఆతఁ డిట్లని పల్కు ధన్యుఁడ • నైతి నోకురువీర నా
కూఁతు నిచ్చెదఁ గాని ని న్నొకఁ యోగ్యుఁ ఁ గోరుదు దాని కీ
వీతఱి స్మరి సమ్మతించితిఁవేని మాకులమం దను
స్వాత మై యరుదెంచుధర్మము • హస్త రిప్పక నిల్పెఁపుణ. 133

వ. అది యెట్టి దంటివేని వినుము. 134

తే. †పరగె మాకులమందుఁ బ్రభంజనుండు, నాఁగ నొక్కఁ ఁ ఉతండు సంఘానకాంక్ష
సభవునిం గూర్చి తినియింపఁసతఁడు వొల్చి, జనన మందు నొక్కొక్క ప్రసవ మొనంగె.
వ. దాసంజేసి మానంగసంబువారి కొక్కొక్క ప్రసవంబు గలుగుచుండె నా కీపుత్రిక యొక్క
తయుఁ గుఱోత్పాదిం యై జన్మించుటఁజేసి దీని నేను బుత్తునిగా భావించుచుంటి
నిది యిట్టి న కావున. 135

తే. ‡దీనియందు నీ కొదవిన నూను స్మృత్యవస్థయవివృద్ధి కొనఁగు మియ్యదియ శుల్క
మిచట నీ కిచ్చ గలదేని యిట్లు చేయ, బాస యిడి కన్నెమిన్నును • బడయు మనఁఘ.

చ. ¶ అనవుడు సస్మృతిల్లి సరుఁ • డత్తరుణిమణిని నిద్రివాహ మై
మనసిజరాజ్యనైభవము • మానినితోఁ గడు సంది పొంది పెం
పున నట మూఁడువర్షములు • పుచ్చి సతీమణి నీరు మోయుటల్
గనుఁగొని మామకుం దెలిసి • క్రన్న న నేగెను దీర్ఘసవఁపుణ. 136

వ. ఇట్లు చవి ధంజయుండు వక్షిగానముద్రతీర్థంబు లెల్ల నాడును సౌభద్రతీర్థంబున
న్నానంబు సేయ సమకట్టి యున్న సమయంబున సచిహ్నులు లతని కిట్లనిరి. 137

—◆◆◆ పంచతీర్థస్మరణంబు. ◆◆◆—

చ వలనను నీటిలో దిగఁగ • వాసవనందం కల్మాషస్థు లీ
జలముల సంచరించు నిట • న్నాన మొసర్పఁగ నెంతివారునుం
దలఁకి తృప్తిండు గీసుమహి • తం బగుతీర్థము గానఁ దైర్థికుల్
వెలుపలనుండి మ్రొక్కొని • వేటొకచోటికిఁ బోదు రెప్పుడు. 140

* తాహ్నినఁ = కిదియు. † ధర్మము = ఆచారము. ‡ జననము = కులము. § ధర్మశాస్త్ర మెట్లన్నను
దాహ్నినిఁ బుత్తునిగా స్వీకరించునాచారము తొల్లియుం గల దని దీనిం దెలియఁబడుచున్నది.

¶ మాడుమాసము లని సన్తయభారతమం దున్నది.

వ. మఱియు నిట్టిభయంబున దగిలి యీదక్షిణముద్రతీర్థంబున నగస్త్య పాలోమ
కారంధమ భాగద్వాజంబు లగునాలుగుతీర్థంబులు గలవు జగత్ప్రసిద్ధంబు లగునిష్పంచ
తీర్థంబులును నూతనోద్దనుండి యుగ్రగ్రాహగృహీతంబులై జన్మవర్జితంబు లయ్యె
గావున నీవు సాహసింపకు మని సవ్యసాచియు. 141

క. శైలికుండ నై ననాశీతీర్థంబున నాడ కునికిఁ ♦ దెలియ నుచితమే
తీగవదులార వెఱగొని, వ్యర్థుండనై పోవఁ జూడు ♦ జని శైగుసమియు. 142

క. దిగి నీట మునిగి విమలం, బగుచిత్తిమూగోడ స్నాన ♦ మామచ నుండఁ
దగిలి మహాగ్రగ్రాహము, నగఁ జని భీభత్సుకాక్షు ♦ పట్టుకొనుటయు. 143

తే. బలసగ్రాహవంతుఁ డాసాధుఁ డంత, బాహుబలమున దానిని ♦ బట్టి తిగిచి
గట్టునం బడనై చె నఁపుట్టునందు, మొసలి పడు చయ్యె నబ్బుగ ♦ మెనక మెనగ.

వ. అర్జునుండును దివ్యాప్సగోరూపంబున నున్నదానిం జూచి నివ్వెనుండి నీ వెవ్వరిదాన
విట్లెల్ల యున్నదాన వనిన నది యిట్లనియె. 145

నీ. వాసవాత్మజ నేను ♦ వగ్గ నాఁ బడుచున్నది నాచెలులు నల్యు ♦ రనుపరూంగు
లే మెల్లలోకముల్ ♦ గామించి తిరుగుచు, నీలోకమున నొక్క యున్నది గాంచి
తత్తపోవిష్ణుతత్త్వితమై మెలఁగిన, నలిగి యమ్ముని మమ్ము ♦ నడవఁ దిట్టె
దాన మేము మొసల్ల ♦ మై నీట నిట్లుంటి, మెంతన వ్యయ్యెనో ♦ యెఱుగ రాదు

తే. అమఁముని సెప్పె శాపమోక్షమును మాకుఁ, బాకశాపని వీపుగో, కైకవిమత
నన్నుఁ బోలెను నాసఖుల న్నలుపుఁ, గాచి రక్షించి పుణ్యంబు ♦ గాంచవయ్య.

వ. అనిన సతం డట్ల కాక యని వగ్గ చెప్పినట్లు సౌరభేను సమీచి బుద్ధుల లత యను
వారిసలుపురకుం గ్రమంబున శాపమోక్షంబు ప్రసాదించి ప్రోత్సహితుం డై చిత్రాం
గదకుఁ బుత్రుండు పుట్టుట విని వానిం గని పోన మనీషిగారపుంబునకు మసలి నచ్చి
బభ్రువాహనుం డనువానిం దనమామ కచ్చి వెనుక వారి వీక్యాని గోకర్ణాదిపుణ్య
తీర్థంబులం జూచుచుఁ జని పశ్చిమసముద్రతీర్థంబులు సేచిందుచు ప్రధానతీర్థంబునకుం
జనుటయును. 147

చ. నరుఁ డిలఁ దీర్థయాత్రలఁ బోనవచ్చుచు వచ్చి ప్రభాసతీర్థా
పరిసరమందు మెట్టు నని ♦ వాఁ డిహస్తులు సెప్పు దావోకా
పురి విని తత్సర్వశ్రమమును ♦ బాంధవ జనాగ్రుంఁ డందుఁ బోగు భూ
సుగవృతుం డై సఫాల్గునుని ♦ జూచి ముగంపడి వాని కిట్లుం. 149

ద్విపదము. తడ వయ్యె నినుఁ జూచి ♦ ధర్మావతారి

కడుదేశములు చూడఁ ♦ గలిగి నచ్చితివె

యెడఁద బ్రయం బయ్యె • నిట రాక విందుఁ

దొడిగొని పో నిచ్చుతో వచ్చినాడ.

149

—◆◆◆ సుభద్రాహరణపర్వము. ◆◆◆—

వ.*అని యభినందించి పూజతుం డై వానిం దోడ్కొని రై వతకాచలమ్మునకుం జని
నాటిరాత్రి యట శయనించి మఱునాఁ డరుణోదయంబున సరనిచే యతివేషంబు
వేయించి తనరథం బెక్కించుకొని ద్వారకాపురింబునకు నిగమించి తనయింటం బెట్టు
కొని యుండె నంతఁ గొంతకాలంబునకు రై వతకోత్సవంబు ఘోషింపంబడుటయును.

భుజంగప్రయాతము. మృదంగాదితూర్వాః • మి స్సంది మ్రాయన్

విదేశీయు లాబాలవృద్ధంబుగా న

ప్రదస్థు లృహలాత్సహావధిష్ఠు లై న

మ్ముదం బొప్ప నం దేగి • పూజించి రిదిన్.

151

వ. మఱియు కేసరీమఃఖండు నుగ్రసేనుండును సత్యకుండును సాత్యకియు హర్ది
కుండును సుధపుండు సక్రూరుండును బ్రద్యుమ్నండును సాంబుండును సారణుండును
గదుండును విహారధుండును జారుధేష్ఠుండును లోనగుయదువృష్టిభోజాంధకప్రవరు
లెల్ల సవలాలం గూడి పోయి రై వతకోత్సవంబు ప్రవర్తంపుమండి రిప్పుడు. 152

క. సరనారాయః లిద్దః, పరివారము గొలిచి సమన • బహురత్నమణీ

పరికీలితకాంచనిధి, సరిము సభిష్ఠించి చనిరి • వై భవ మరయన్.

153

వ. అట్లు చని నలుగఁడం గలయఁ గ్రుమ్మరుచున్న సమయంబున.

154

మ. జన మెల్లన్ గిరిపూజ సేయునెడలం • డంద్రాస్యలం గూడి తా

సును భక్తిన్ భజియింపదానిని జగన్మోహతిసౌందర్య మం

దినదానిన్ రతిఁబోనికన్య సముఁద్రీమ్యాధన్యాకృతిన్

ధనరేఖోన్నతిస్వభద్రను సుభాద్రిం గాంచె బార్ధుం డటన్.

155

వ. ఇట్లు కాంచి సంచరణబాణవరింపరాపవిధుం డై తిదేకాగ్రబద్ధచిత్తుం డై తిప్ప
వేయక చూచుచున్నగుజాకేశునిం గని నవ్వుచు హృషీకేశుం డి ట్లనియె. 156

చ. అడవుల నా కలంబు దినుఁసట్టివనేచర నీకు నిట్టివోఁ

బడుచులఁ జూచి మోహపశుభావము వచ్చెను జాలుఁ జాలు నీ

సడవడి మాకునుం దెలిసె • సప్తదు రెవ్వరు విన్న ని స్సటం

చహరిమందహాసమున • హాస్యము సేయఁచు నంత వెండియున్.

157

ఆ. ఇది సుభద్ర యనగఁ ♦ నెనఁగు సారణుకు, సహజ యగును నాకు ♦ సవతిచెల్లె
లగును నీకు దీనియందు దనురాగమే, నయ్య కెఱుంగఁ జెప్పి ♦ యది ఘటించు. 158

వ. అనిన సంతసిల్లి విజయుం డి ట్లనియె. 159

క. గోవిందునకుం జెలియలు, వావికి నామేనమామ, వరసుత విలస
ద్యావసవతి సుందరవతి, భావంబునఁ గోరఁ జనఁడె ♦ బావా! దీనిక. 160

మ. అనిఁ గృష్ణుఁడు వల్కు నీవలపు నే ♦ నభ్యాత్మ నూహించితిక
మును ము న్నిందుఁ బ్రయత్నముం బొనరుతుంబో కావయ్యెని స్నయం
బున రాజన్యులకుఁ స్వయంను మ దొప్పక బల్కి గైకొంటయుం
జనుఁ గానక హరియుంతు కాని యెఱులే ♦ జూనక నుఖం బుండునూ. 161

వ. అని పుండరవందనుకు హృదయానందంబు గావించి తనదంతయు రహస్యంబున
నింధ్రప్రస్థంబున నున్నయుధిష్ఠిరుఁ కెఱుంగం బుచ్చి యున్నయస్పశు. 162

—♦— అర్జునుఁడు ద్వారకానగరంబున సుభద్రకడ నుండుట. —♦—

మ. *బలదేవాదులు వచ్చి కోన్నిదనముల్ ♦ ద్వారానతి న్నిల్చి పో
వలయుక మీ రని శాంబరీమునివరుం ♦ బ్రాగ్ధించి శోకాంకుఁ బో
యి లలిం గృష్ణునినమ్మతి ప్నగరబో ♦ శృంగారధామంబునక
నిలువం జేసిరి భద్ర సేన లిడఁగా ♦ నేమింది ప్రేమించుచుక. 163

మ. సరమాన్నంబులు భక్ష్యభోజ్యఫలపుష్పంబుల్ సమర్పించుచుక
బరిచ్చు త్రిగులక సుభద్ర పాసరింపక రామముఖ్యుల్ నిం
తుముక భక్తి భజింప న్యజుమిత్రిత్వంబు సేకూర న
న్నరుఁ జాదావోవతీపురంబునను గొన్నా ప్లిండె నెయ్యంబునక. 164

ఉ. తీగమెఱుంగునోలె నుడఁతీనివహాబులతోడ నెప్పుడుక
వీగక కూడిచూడి లని వెంట మెలంగుచు సేవ సేయుదుక
రాగము రాగఁ బల్కు చలఁరారుసుభద్రను జూడఁ జూడ బో
మూఁగినకూర్చి నన్నరుఁడు ♦ మోహము వెంచెను నాఁడునాటికిక. 165

వ. మఱియు నతండు తనమనంబున. 166

క. పదియార్వన్నె పసింకికి, బదు లీమదిరాక్షి మేను ♦ పరికింపఁగ నె
మ్మది దీనిఁ బొందిఁ గోరని, ముది వేదలు గలఁడె యొకఁడు మూఁడుజగములక. 167

* సుభద్రకు భద్ర యనియు వ్యవహారము కలదు. కొన్నిప్రతులయందు చైతకమునండియే సుభద్ర
నర్జునుఁడు హరించిన ట్లున్నది.

ఉ. ఈనడ లీయెయారములు • నీసాగ నీబలునీటు లీబెడం
గీనెతిచూపు లీవగలు • నీవస లీతగునేర్పు లీసారం
బీనగుమోము నీతభుకు • లీపెనువన్నెలు చిన్నె లెన్నఁగా
నీనవలాక చెల్లు నిదియే మరు నేలెడుబోటి కార దగున్. 168

నీ. * ఈకీరవాణితో • నేకతంబున మాట, లాడువాఁ డాశుకుఁనట్టివాఁడ
యీహరిణాక్షిచూ • పెవనిపైఁ బడు వాఁడు, సారంగధరునట్టిసారువాఁడ
యీకోకవక్షోజ • నితీయఁ గొఁగిటఁ జేర్చు, వాఁడు విభాకరుఁవంటివాఁడ
యీచక్రసుశ్రోణి • నేలువాఁ డలసార్వభౌమునంతటిమహాప్రతిభవాఁడ
తే. యీచెలియఁ బెట్టఁబట్టి హృదీప్యతమ్ము, లన్నియును దీప్తమధురాధరామృతంబు
తాప మాఱంగ నానెడుఁతాపసునకు, నీవిమోక్షమె మోక్షమై నెగడుఁ గాడె.
వ. అని యువ్వెల్లారుమాననంబున నతండు తనమనోరథం బీడేర్చుకొన నంతరం బన్వే
పించుచుండ నంత నానుభవద్రయము. 170

నీ. కాలాంబుదశ్యాముఁ • గాంతిచ్ఛటాధాము, నాహనుబాహు ముహాద్రిదేహు
సంపూర్ణపూర్ణమాచంద్రవదను గళాసదను మహావక్షు • సారసాక్షు
నీలవక్రాలకు • లీలావిశాలకు, వనితాహృదయలోలుఁ గనకచేలు
మందహాసమనోహంగుం దులసీధరు, స్థిరవీక్షణాసాధ్యు • సింహమధ్యు
తే. గృతకయతిఁ గాంచి వినుకలికతన విజయు
నందుఁ గలహావభావము • లతనియందుఁ
బొంది యుండుట సందియ • మందుచుండి
మునిక నెకనాఁడు దా నిట్టు • లనియెఁ బ్రీతి. 171

ఉ. దేవర మీరు చూడనివి • దేశములుం బురముల్ నరంబులున్
లేవు ధరాతలంబున నిలింపులప్రో లనఁ బోలి పాండవ
శ్రీ వెలయుంపఁ జేయునగరిం గనుఁగొంటిరె పాండవేయులుం
ద్రోవరియుం బృథాసతియును స్సృజముండిరె నిండువేడుకన్. 172

నీ. నీలంపుణాలడా • నీలింపఁగార జాలి, మిసిమినిగ్గులఁ దేలుఁమేనివాఁడు
కందమ్ములం దమ్ములం దమ్ము లనిపించు, నందమ్ము లగుకన్ను • లమరువాఁడు
పున్నమజాబిల్లిపోలిక విలసిల్లి, ముద్దు లొల్కెడునగుఁమోమువాఁడు
మేటిమారునికొట్టుకూటంబు నా నెప్పిడం బైనవెడదయుఁరంబువాఁడు

* ఇందుఁ గీరవాణిప్రభృతిశబ్దములు శుకాదిపంబంధవ్యాఖ్యలములు. చక్రము = రాక్షసిము.

తే. సప్తరుఁ గనునూఁగునూఁగుమీసములవాఁడు

పిడికిటను బట్ట నిమిడెడుసమమువాఁడు

మేనయత్తుకు వరపుత్తుఁ ఁ డైనవాఁడు

నిర్జితాఖిలదుర్జనుఁ ఁ డర్జునుండు.

173

చ. కటకట తీర్థయాత్రలకుఁ ఁ గానిల యెల్లను మెట్టఁ బోయి నాఁ

డఁట విని యుంటి వాని నెటఁ నైనను గంటిరే వింటిరే శుభో

త్కలగతి నింతలో మరలిఁ తాఁ జనుదెంచునె మేనబావ ప్ర

స్ఫుటముగఁ దొంటిసౌఖ్యమునఁ ఁ బొందునె నా కెఱిగింపుడీ దయఁ.

174

వ. అనిన విని సప్తమొగంబుతోఁ గవ్వడి పువ్వుఁబోడిం జూచి యిట్లనియె.

175

క. దేశముల నెల్లఁ జూచితి, నాశాష్టకమందుఁ గలుగుసఖిలపురములుం

గాశియుఁ బ్రయాగ మొదలుగ, నోశశివదనా యెఱింగి యుంటినిగదచే.

1'

క నీమేనత్తయు సుతులుం, దామింద్రప్రస్థపురమునం గుళులు సు

త్రామసుతుఁ డరిగి రాలే, దామహి నెకవార్తమాత్రఁ మది వినఁబడియె.

1'

మ అతఁ డీటోపలఁ బశ్చిమాంబునిధిచాఁయన్ ద్వారకామాగ్నమున్

యతివేషంబునఁ బట్టి వచ్చె ననియుం ఁ దా నెక్క యిక్కట్టునన్

మతి లే కాత్తడ యై భటుంచు ననియున్ మా నేది తచ్చింతచే

సతతంబున్ సగ మై కృశించె ననియున్ సత్యోక్తి నచ్చెం జెలీ.

1'

వ. అనుటయు నమ్మాట విని మాట లేక విష్ణువదనయై నిట్టూర్పు నిగిడించుచున

దాని కతండు వెండియును.

1'

క. ఏ మిది నీ కాలనిపైఁ, బ్రేమము ఘన మైనయట్లు ఁ విఖ్యాత మగున్

గామిని కొతుకమేని, న్నాహిఁదరి జూప రాడె సరుఁ డే గానే.

18

మ.*అన నాకోపన గన్ను లెఱ్ఱబడ మాఁయామానినిం గూర్చిరదృ

ప్తిని బామ్మ ల్ముడి వెట్టి చూచుడు మదిం ఁ జట్టానుమోహంబునన్

వనితారత్నమ డాచ నేల విజయుఁడ న్నేన చూచే నినుం

గనునాసం జనుదెంచినాడ నిటు న ఁ న్నామించి ప్రేమింపవే.

18

చ. అని పలికి విజయుండు విరాళిం బడి చెనకం జూచిన సుభద్రయు మొగం

వాంచి మానముద్రం గాంచి కొంచెంబు గానిసిగ్గున దిగ్గుసం దొలంగి కలంగుచు

గన్యాంతఃపురంబునకుం బఱచి మదనవేదనాభరింబునం బరితపించుచుండె ని

నర్జునుండును నితాంతకంతుసంతాపసంత ప్తచిత్తుండై తత్తటంపమచుండె నత్తఱి

* కోపన = కోపముగలది.

—◆◆◆ అర్జునుఁ డింద్రప్రస్థమునకు నుభద్రుం డోడ్కొని పోవుట. ◆◆◆—

శా. అంతర్ద్వీపమునందు నుత్సవము సేయఁ బూని ద్వారావతిఁ
సంతోషంబుగ నున్న యెల్లప్రజలుఁ • సంకర్షణాదుల్ ననఁ
గాఁతుం డుత్తకు మున్న చెప్పట నెఱుంగఁ రుక్మిణీసత్య లా
వంతం గొంకక తెచ్చి యిచ్చిరి సుభద్రాబ్రాహ్మి సమ్మానికీఁ. 153

వ. వాసవాత్మజుండును వాసుదేవాభ్యనుజ్ఞాతుండు గావున సుభద్ర గాంధర్వవిధిం
బర్హిగిహించి యతివేషంబు విసర్జించి సర్వసన్నద్ధుండై రుక్మిణీసత్యభామలయను
మతంబు వడసి సుభద్రాసహితంబుగా భద్రరథాధిరూపం డై యింద్రప్రస్థంబు
నకుం బ్రయాణంబై కదలి చనియె నప్పు డప్పరద్వారంబున. 184

తరళము. నగరరక్షకు లబ్ధునుం గని • నాతిఁ దొంగిలి పోవు నీ
సగవిధేదిసుతుండు దా నిది • న్యాయమే కనుచుండుటల్
నగధరుండును రాముఁడు నివసించు బ్రమాదము నచ్చు నం
చగణితంబుగ మూఁగి మూఁకగ • నాఁగి రాస్పృహ నేయుచుఁ. 185

. పురందరనందనుండును వారి నందఱ నెక్కియిక్కింబునం దఱలించి పాఱం దఱిమి
వాయువేగంబున రిధంబుఁ దోలుకొని పురంబు వెడలి చనియె నంత యథా
యథ లగువారు పోయి సభాపాలుర కెఱింగించిన వారు దుండుభిక్షానంబున యతి
వేషధరుం డయినధనంజయుండు సుభద్రం జెఱగొని పోయె నని యంతర్ద్వీపంబున
సున్నవారి కందఱకు నెఱుంగ శబ్దంబులు వలికిరిచుటయు నక్కడ. 186

౧. జలకమాడెడువారు • జలకమాడెడునల్లె, కలివిలిపడి లేచి • కదలి చనిరి
నిదురనోయెడువారు • నిదురనోయెడునల్లె, గజవిజపడి చూచి • కదలి చనిరి
కూడు గుడుచువారు • కూడు గుడుచునల్లె, కళవళపడి త్రోచి • కదలి చనిరి
నిలిచి యుండినవారు • నిలిచి యుండెడునల్లె, గలివిలిపడి యేచి • కదలి చనిరి

తే. సృష్టియదుభోజకలమహాపీరు లెల్లఁ, బెల్లు శేఁగినరణభేరి • విన్నమాత్ర
సర్వసాధనముల నల్ల • సంతరించి, యుద్ధతిని గూడి యుద్ధసన్నద్ధు లైరి. 187

—◆◆◆ హాతాహరణవ్యము. ◆◆◆—

౨. ఆపుడు బలదేవుండు వాసుదేవుం జూచి యిట్లునియె. 188

౩. *సుషిలె వచ్చి మ్రుచ్చగుచు • నెవ్వరు లేనియెడం గ్రహించి తా
భషకము హవ్యముం బల సుభద్రను దొంగిలె దొంగకోడి క

* దొంగకోడి = ఇటఁ గోడియై గొర్రుని పెంచినినయింద్రుఁ డని తెలియఁ దగు.

- ల్లవమున నైన వాఁడొక్కఁడు • మాధవ నీవిదియే మెఱుంగవ్రా
హృషీతుండ వయ్యో దేమిటి కుఁపేక్షకుఁ గాలమె నాఁగఁ బోలునే. 189
- ఉత్సాహము. నిన్నుఁ జూచి మేము వాని • నిక్కువంపుయతినిగా
నెన్ని పూజ సేసినార • మింతింత గలుగునే
తిన్నయింటివాసములను • దీసినట్లు కన్నయం
గొన్నవాఁడు కులవిహీనకుండు వాఁడు చూడఁగఁ. 190
- చ. కురుకులపాంసనుం డయినక్రూరుఁడు వాఁడటు నిన్ను నన్ను నీ
గురులఁ దృణీకరించి మనఁగోడి దొలఁచి బలాత్కరింపుచు
దరుణి గ్రహించి పోయె నిది • తామరసాక్ష తలఁచి చూడ నా
శిరమునఁ దన్నినట్లై వగఁ • జేసెను రోసము రాక యుండునే. 191
- క. అని బలదేవుఁడు క్రోధించిన విని కృష్ణుండు లోనఁ • జిఱునగ వడరం
గని యన్న కిట్లు వలికెను, దనియం ధర్మార్థసంయుతము లగునుడులఁ. 192
- నీ. భరతవంశాగ్రణి • పార్థుఁడు తనమేన,మఱదలిఁ గాం టవఁమాన మగునె
రాజులకు స్వయంవరము పెప్పినది కాదె, కన్నె నమ్ముకొనంగఁగలమె మనము
నాక కాదిది సర్వలోకమ్ములకును స,మ్యుత మగుఁ గాని దుర్మితము గాదు
శక్రాదిసుర లైన • సంగ్రామమున నోర్యో, జాలఁ బో రాసవ్యసాది నేచి
తే. యతనితోఁ బోరి యోడింతు • మనెడునిట్టి
దురభిమానము మీ రెల్లఁ • దొఱఁగుఁ డింక
మంచిచుట్టటికము నచ్చె • మన కటంచు
సంతసించుచు నటఁ జూడఁ • జనఁగ నెప్పు. 193
- వ. అని బోధించి వారి నెల్ల వారించె సంత నటఁ గాంఠేయుండును సంతతప్రయాణం
బుల నిద్రప్రస్థురంబునకం జని ఛౌమ్యధర్మజభీమాదులకు మ్రొక్కి కవలం
గాఁగలించుకొని సుభద్రచేఁ గుంతీచౌపదులకు మ్రొక్కించి పరమానురాగం
బున సుఖింబుండ సంత. 194
- మ. చెలియల్ మేనమఱిందియుం గలసి వ్రాఁసి ఖాండనప్రస్థమం
ద్రౌమిం బొందుచు నుండి రంచు విని సంహృష్టామలస్సాంతు లై
బలరాముండును గృష్ణసాత్యకులును • బంధువ్రజంబుం భటుల్
గొలువఁ వచ్చి రటఁ శతాంగములతో • గోరత్నభూషాంతో. 195
- వ. యుధిష్ఠిరుండును వారిరాక విని నిజానుజవర్గంబుతో నెదురుకొని వారి నెల్ల సంభా
వించి విడిదల నుంచి పూజించి నగరం టలంకరింపం బంది పంచకరహితశుభముహూ

ర్తంబున ధౌమ్యయాజకంబుగా సుభద్రార్జునులకుఁ బాణిగ్రహణోత్సవంబు నిర్వహించె నంత బలభక్తుం డాసుభద్రకు నర్జునునకుం దక్కునుంగలవారికిని నానావిధచీనీనాంబరాభరణాదులును రీధహస్తిపత్తితురగశతసహస్రంబులును దానదాసీజనశతంబులును మఱియు ననేకచిత్రవస్తుసముదాయంబులును నరణం బొసంగి పాండవులచేఁ బ్రతినత్కరింబు వడసి విడువనికూరిమిం గొన్ని దినంబు లుండి కృష్ణునట మఱిగొన్నినా ధండ నియమించి వారి వీడ్కొని సపరివారుం డై ద్వారావతీ పుంబునకు నిర్గమించె నంతఁ గొంతకాలంబునకు.

196

మ. *తగ నీ రోస్తి సుభద్ర గాంచె సుతరత్నంబుం బ్రభౌరత్నమున్

జగ దేకప్రథితోన్నతామలయశస్సారన్ మహావీరు నా

సుగసంఘాసవిమోక్షణాద్యధికదక్షున్ సారసాక్షున్ లన

స్మృగిరాణ్మధ్య మహారిధాతీభయదాసీకాహితాసాధ్యునిన్.

197

క. ‡జన్యముల నభీలియు సతి, మన్యువ్రతుం గలుగుకత్తెన్ • మాన్యుం డగునా

ధన్యుం డభిమన్యుం డను, సన్యాసాధ్యాభిధాన్ • మంది తలిచ్చెన్.

198

చ. అరణికి సగ్నివోలె సతి • కట్లు సుతుం శుదయించి మించినం

గురుకులరాజశేఖరుఁడు • గొంతిసుతుండు యుధిష్ఠిరుండు భూ

సురులకు వేసవేల్ ధనముఁ • జూడఁగ నొప్పినగోసహస్రముల్

వరిమతి నిచ్చి ధౌమ్యులకృపం బొఁరించెను జాతకర్మమున్.

199

క. మేఁల్లుఁడుం గృష్ణుఁడు, సూనునకుం బలెను సకలభక్తకర్మములన్

మానుగఁ బొసరించి దయా, స్థానం బై గాఁవించె • వద్దయుఁ బేర్చెన్.

200

మ. ఎలజాబిలిశైలంబున న్నరిసుతుం • డింపొంది నానాఁటికి

స్పలుక న్నేరిచి ముద్దుబిడ్డఁ డగుచు • న్నాస్త్తంబులు నేర్వదముల్

వెలయున్ ధౌమ్యులు దిద్ద నేరిచి ధనుఁ, చేర్వదంబు నాంతంబుగాఁ

దెలియం దండ్రికడం గ్రహించి ఘుం డై • తేరెన్ జగం బెఱ్ఱెఁగన్.

201

తే. వ్యదశవిధంబు చతుష్పాదఃపిశేద మమల

మగుధను చేర్వద మంతయు • సర్వసుండు

* భావ్యగ్రంథు లిట్లు చెప్పట కవినయము గాని యనాదిశ్యము కాదు. ‡ మన్యువ్ర = కోపము.

§ చతుష్పదములు:— శ్లో. మంత్రము కం పాణిముక్తం ముక్తాముక్తం తథైవ చ

అముక్తంచ ధనుర్వేదే చతుష్పదాః పుక్తిరీతాః.

దశవిధములు:— శ్లో. ఆదాన మథ సంధానం మోక్షణం వినిష్ఠానం

స్థానం ముక్తిః ప్రయోగశ్చ ప్రాయశ్చిత్తాని మండలం

రహస్యం చేతి దశథా ధనుర్వేదాంగ ముప్యతే.

వాని కెఱిగించి తనయంతఃవానిఁ జేయ

నతఁడు జగదేకవీరుఁ డై యతిశయిల్లె.

202

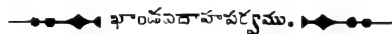
వ. అనంతరం బాద్రాపదికిని ధర్మరాజభీమార్జునసకులసహదేవులవలన సంవత్సరంబున
కొక్కరుండుగఁ గ్రమంబునఁ బ్రతివింధ్య శ్రుతసోమ శ్రుతకీర్తి శతానీక శ్రుతసేను
లనువంపింపఁజూపు లుదయించి ధౌమ్యకృతజాతకర్మాదిసత్క్రియాకలాపులై యభి
మన్యుం బోలి వేదంబులును ధనుర్వేదంబును నభ్యసించుచున్నంత.

203

క. అల్లారుముద్దుబిడ్డలు, నిల్లాండును దల్లి దారు , నిద్ధవిభూతిం

దెల్ల మగురాజ్యసంపద, నుల్లసెలుచుఁ బొండవేయు • లుండిరి నెమ్మిన్.

204

క. ధరణిం దోచె నిదాఘము, తరుశాభాకషణజాతఁడవదగ్ధధరా

ధరకందరసుప్తుత్థిత, సుమమృగాక్రందంబు • పరికింపంగన్.

205

మ. కవిశుష్కీ కృతభూతబోధతరజో, రాజుప్రకర్షంబు వృ

త్తవిశేషాధికచగక్రమత్ప్రబలవాఁతప్రాపితం బై వడిన్

దివికిం బాఱుచు నెల్లెడం గనఁ దగన్ • దీవ్యస్మహానాకసా

ధవరం బాఁగుట కెంచి తజ్జఁ డిషయం, త్రస్తంభపుంజంబు నాన్.

206

చ. పెటపెట వ్రేఁగ నేలఁ గను , వేడిమి నెండలు గాచె నగ్నులుం

జటచిట లాడ నేర్చె వనఃసీమలఁ బశ్చిమవారముల్ మహళో

త్కట మయి నిప్పు లుప్పతిలఁగా వడగొట్టఁగ వీచెఁ గాల్చి ప్ర

స్ఫుటముగఁ గాలుధూళి ధూఁ బుట్టెను బెట్టుగ నట్టివేసఁగిన్.

207

వ. అట్టినిదాఘసమయంబున నరనారాయణ లిద్దఱును శీతలచ్ఛాయారలం బఁజేయించి
యమసంభవానుమతంబున యమునాతీరంబునకుం జని ఖాండవనననిహింపంబున
సందనోపవనసుందరం బగుకొక్కచిగరననంబున నిచ్ఛావిహంగింబులం దేలుచు నొక్క-
చంద్రకాంతశిలారలంబున మందమలయానిలం బనుభవించుచు నిష్ఠకథావిసోదం
బులం దగిలి యున్నసమయంబున.

208

నీ. కరఁగెనుబంగారు కరణి నెలింగెను, పగడఁబాతీపెద్ద బహుగుఁగొడలు

మట్టియూడలతీరు , మఱిసిందునెట్టని, వడివెట్టఁబడిచట్టిఁజడలమోపు

పసిరికరంగునఁ • గసిమసంగి పొసంగు, వింజామరలఁ బోలి , విరియుమీస

లెగుప్రసాపులతోడ , బిగు వేసి తిరుగును, వసుచు నెత్తురు గ్రక్కు, వెడఁదకనులు

తే. *నారదీలు పులిహోలునలత గలిగి

మేఁకపై నెక్కి నడయాడ , లేక మూడు
ముడుతలం బడి ముక్కాల్లిముడుకబాప
ఱొక్క డరుడెంచె నాకృష్ణు • లున్నకడకు.

209

వ. ఇట్లుడెంచి సరనారాయణపూజితం డయి విప్రుండు వారి కిట్లనియె.

210

క. అన్నింటినిఁడికాడను, నన్నుఁబోనిబ్రాహ్మణావరునిఁ గా

నెన్నుఁడు బహుభక్తుని నా, కన్నం బిష్టమునఁ బెట్టుఁడ౯ తనియంగ౯.

211

వ. అనిన నీ కెట్టిభోజనం బిష్టంబు పెట్టం బ్రయత్నింతుఁడు చెప్ప మనిన వారి కతం
డిట్లనియె.

212

చ. అనలుడ నాకు నిష్ట మగుసన్నము ఖండవ మింద్రుఁ డెప్పుడు

దనచెలి తఱుపం డచటఁ , దానివసించుటఁజేసి దానినిఁ

మనిచెను దావదాహమున • మబ్బులఁ ద్రోలుచు దాన నాడితిఁ

జను నటు సత్ప్రవేత్తలకు • నా కది మిత్ర లనుగ్రహింపనే.

213

వ. అని శాంతించిన బార్థం డచ్చెరువడి చిచ్చున కిట్లనియె.

214

తే. అగ్నిభ్యాకా నీకు • సట్టిదివ్యఖండవసంబు గులించి • నుండె నెద్ది

కారణము దాని వివరింపఁ , గలవె యును, సగ్నిదేవుఁడు వానికి • సనియె నిట్లు.

215

—◆— శ్వేతకి యనురాజ్యవృత్తాంతము. —◆—

నీ. శ్వేతకి యనురాజు • చేసె మున్నధర్మం, బేఁజులు పూడులై • యెనక మెనగ

నందు నింకెం • బాజ్యంపుననుధా, లపు ష్టులొండంబులంత లయ్యె

నాకారణంబు • నాకు వికారంబు, తేజోవిహీనత • తేటపడియె

దాని గ్లానిఁ గృశించి • నే నేగి పుమేష్ఠిపాలికఁ గుయినెట్టఁ • జాలి పుట్టి

తే. విధియు దివ్యావధంబులు • వివిధసర్వ

సముదయంబులు గలఖండవము భుజింపు

మరిచి నే నేడుమాటు లాపనికిఁ గడఁగి

యోటమిని జెందితి మహేంద్రుఁ పాలవమున.

216

వ. అంత నేనయ్యుండంతం బంతయుం జని మరల విన్నవించిన విరించియు నించుక విచా

రించి నెండియు.

217

* నలత = అస్పృశ్యత. కృష్ణులు = వానుదేవాదులు.

ఈ పద్యమందు ఎనపురాపులు, తిరుగుడు కన్నులు, మేఁకనెక్కుట, మూడుముడుతలు వడుట లోనగునవి యగ్నికిని సరిపడుచున్నవి.

క. సరనారాయణు లనుమును, లిరువురు మర్త్యమున సమరఃపిత మొనగూడం

బరగి విహరింప వత్తురు, పరబాధం బాపి నిన్నుఁ ♦ బాలింతు రిన్దె. 218

వ. నాటంగోలె నేను మీకై పెద్దకాలం బిటఁ బ్రీతీంచు చుంటి నని కృష్ణార్జునుల
కగ్నిభట్టారకుండు చెప్పె నని చెప్పిన విని జనుమేజయుండు శ్వేతకవ్యత్రాంతంబు ను
స్తరంబుగం శిష్ట మనిన నై సంపాదయం డిట్లనియె. 219

తే. హరిహయోపముఁ డై లొల్లి ♦ ధరణియందు, శ్వేతక యుంగఁ జనురాజుఁ శేఖరుండు
యజ్ఞయును దానశీలుఁడు ♦ నై శలిర్చె, చేసె జన్మము లెన్నీని ♦ చెన్ను మీఱు.

వ. ప్రతిదినాధ్వరక్రియాసమారంభసంభృతిబుట్టి యగునాతిం డొక్క కాలంబున ఋత్వి
జులం గూర్చుకొని యెడతెగ కధ్వరిం బొందించు చుండ హూమహూమవాక్యకులలో
చను లై వారార్చివ్యంజుల నిర్వహింపం జాల మని విడిచి పోయి గపు డగుండు
వెండియుం గొండాకయాజకుల సత్ప్రియత్నంబునం దోడేతచ్చి యెట్టకేల కానత్రంబు
పరిసమాప్తి నొందించి మఱియును. 221

మ. శతవర్షోచితదీక్షఁ గైకొని మహాసత్రం బొకం మన్నతి

సీతిఁ గావించగ నెంచి ఋత్విజులఁ బ్రాధింపంగ వా శేము సు

తతముం గర్భభరంబుఁ దాలించి భవద్యజ్ఞంబులం దీంపి నొ

లితి మే మిచ్చిన సంగఁ జాల మునుచు ♦ లీలాపహస్యంబునె. 222

వ. నీకు రుద్రుండు యాజకుం డగుతఁ బొమ్మనిం సతం దాసాధితేపవాక్యంబులం గృధ్రం
డై కైలాసభూధరింబునకుం జని నిష్ఠాగరిష్ఠం డై స్థితి కాలం బామహాదేవు నారా
ధించిన సతం డంతఁ బ్రత్యక్షింప బై వరంబు వేడు మునుటయు శ్వేతకయును. 223

ఉ. చాగిలి మ్రొక్కి దేవ సను ♦ సాకఁ దలంచితేవేని నీవు నా

యాగమునందు యాజ్యపద ♦ మంది కృతార్థునిఁ జేయు మన్న నా

యోగివరేణ్యుఁ డై నశివుఁ ♦ ఛోమనుజేన్ద్రగ ద్వాదశాబ్దముల

వీరక సంతతంబుగను ♦ వేల్పుము నీ వధికాజ్యగారిలె. 224

వ. దానంజేసి నీ కిష్టాభిధి యగు సన్వల మదింశనుజాతుం డగుదుర్వాసుండు నీకు
యాజకుం డగుం బొమ్మనిం సతం డర్చ్యంత సంతోషితస్వాంతం డై తదనుమ
తంబు వడసి నిజపురంబునకు వచ్చి దేవదేవుండు చెప్పిన వాప్తం బ్రవర్తించి దుర్వా
సునియాజకత్వంబునఁ బవిత్రం బగుమహాసత్రంబు గావించి కృతార్థం డయ్యె
నగ్నిహోత్రంబును ద్వాదశవర్షసంతతాజ్యధారాప్లుతుం డగుటం జేసి తం కగ్నిమాం
ద్యంబు గలుగఁ దేజోహీనుం డయ్యె నాకర్ణంపు మట్లు ప్రాక్కించుచున్నవావకుం
జూచి పాదుం డిట్లనియె. 225

సీ. ఉత్తమాస్త్రములు నా • కున్న వెన్నేనియు, వజ్రపాణి నోర్వ , వశమ కాని
బాహువీర్యమునకుః • బరికింపఁ జాలిన, కోదండ మది లేనికొఱత గలదు
నీకోర్కీకిందగ • నా కొక్కమేటివి, ల్లక్షయతూణి • మధికశక్తి
వాయువేగామలాశ్వయుగంబు గలదివ్య, రథము కృష్ణసకు నా యుధచయంబు

తే. నొసఁగఁ జూచితేవేని యో యనితవర్త
నాగులు పిశాచములు మూఁగ • నలుపు మీలు
శూండవంబును నీతిండి • గా నొసర్తు
మిందు సంతటివాఁ డాఁగెనేని మేము.

226

—◆◆◆ అగ్ని దేవుడు కృష్ణార్థమకుఁ గార్యకారు లొసంగట. ◆◆◆—

వ. అనిఁ నగ్ని దేవుండు వల్లె యని వరుణుం దలంచిన సతండు ప్రత్యక్షం బై తదను
మతంబున సర్దునుచకు బ్రహ్మనిస్మితం బగునుత్త మకార్మకంబును సక్షయబాణ
తూణింబులును వివిధాయుధభరితంబును రణిశరమణీయమణికిఁగిసమలంకృతంబును
గపికేతన విరాజమానంబును శ్వేతివాహనవాహ్యామానంబును సకలదిగ్విజయాధిష్ఠా
నంబు సగునొక్క దివ్యరథంబును గృష్ణసకు సురాసుర యక్ష రాక్షసపిశా చోరగ
ప్రళయం బును సహస్రభానుప్రభాభాసమానం బగునుదర్శనచక్రంబునుం గౌమోద
కియు నిచ్చి పోయినం బుచ్చుకొని నవ్వునన్నద్ధ లై యున్నవారిం జూచి వై శ్యానరుం
డి ట్లనియె.

227

మ. ఇది గాంధీయు నాఁ బ్రసిద్ధిఁ జను ము • స్త్రీవిల్లు మోపెట్టి దు
ర్మదుఁ డై సోముండు గెల్పు నెల్లజగముల్ • మా తేగ దంభోలియే
నది దీనిం దగఁ దాఁకి భగ్గు మగు జఃస్యంబందు నేతద్గుణా
భ్యుదితధావనము విన్న శత్రులవనం • బుట్టూలే బూఁగుం జూడీ.

228

శా. ఈచక్రిం బభియాతిచక్రములపై • నేయం గమృత్ మండుమృత్
భూచక్రమునఁ బండఁ బెట్టి నుసి యై • పోఁ జేసి వారిం బల
ప్రాచుర్యంబున జోదుచేతికి ముక్తి • భాసిల్లఁగా వచ్చు ని
త్యాచారింబుగి దీని కోస వెట నేయస్త్రంబులున్ శస్త్రముల్.

229

తరువోడ. * అని చెప్ప విని కృష్ణుఁ • డర్జునుఁ డంత • సంతరంగంబుల • హర్షించి మిగుల
సంబునిఁ గని మ్రొక్కి • యమకేంద్రుఁ డింక • సమగ్రాణితో • నరుడెంచ నేని
గొని జయింతుము నీవు • కుదిరి శూండవము • గొదకొని కాల్పుమీ • గొద దీక్షిపోవ
ననుచు రథాహూఘంబై యుండ మండి • యనలుఁ డావన మేచ్చి • నపుడు దొడంగె.

—◆◆◆ కృష్ణార్జును లగ్నిచే భాండమును దహింపఁ జేయుట. ◆◆◆—

క. కావలివారలు నగ్నిం, గావరమున నార్పఁ గడఁగఁ • గని కవ్వడి కో
పావిలనయనుం డై కమఁ, కేవఁమెయిం ద్రోచె వారి • శితభల్లములన్. 231

చ. *రవిలి రవంత మై మొదట • రాజ కృతానువు భాండవంబునం
దవిలి తడేకదేశగతిఁ • దాన్కొని పేర్కొని కొంతకొంత మై
జవఁ గొని యంత కంత యయి • చేకొని చాణి క్రమక్రమంబునన్
దవ మయి కల్పమందుబలె • దారుణ మై విగతప్రమాణ మై. 232

ఉ. భాండవ మెల్లఁ దాన యయి • క్రాలుచు నింగియు నేల నిండియున్
మండుచు నర్చిజాలముల నాల్కలు గ్రోయుచుఁ బ్రజ్వరిల్లుచున్
మెండుగ నార్పుచుం జగము • మించఁగఁ బేర్చుచు బొబ్బఁచుచున్
జండతరప్రచారమునఁ • జాగె వెలుంగుచు నాశ్రయాశు నై. 233

చ. చిటచిటలాశుభమును • జ మ్మని క్రమైషనిస్తనంబునుగ
బెటపట వేఁగునాదమును • పెల్లు గుబెల్లని కూలుగావమున్
పెటిలుపెటిలునం బగిలి • ప్రేలేషనారవము స్వసంబునం
బటుతిర మై జగదృయదభాజసి మై విరిసి స్తుభంబునన్. 234

తరువోజ. †టిటు లంటరానివే • లృతిశయించుటయు • సపు డగ్గితాఁగుచే • సగుప్రాణభీతి
నటు నీటు పాఱంగి • నై నమెకముల • నాశీవిషంబుల • సంజడములను
బటుజవంబున బాణఁపడ్డుల నేసి • పావకహ్వలల పాలు గాఁ జేసి
కటకటఁ బడె కింతి • కట్టియు హరియుఁ • గాల్పించి రగ్నిచే • భాండవం బెల్ల. 235

ఉ. అప్పుడు తెల్లిదండ్రులను • సన్నలఁ దమ్ముల నాలుబిడ్డలన్
ముప్పరి గాఁగఁ గట్టుకొని • మోహముపెల్లున నగ్గిమంటలోఁ
గుప్పలు తిప్ప లై యులివు • ఘోరిరిం బయి మిన్న ముట్ట నా
దృష్పతిలంగఁ గూలి మృతి • నొందె నటం గలప్రాణిసంఘముల్. 236

చ. అట్టిమహోపద్రవంబునకు దేవ భైల్లరుఁ డిల్లడంపడి పోయి సహస్రాక్షున కెఱింగించు
టయు నతం డుదరెడఁ లోక సాలాదినకలామరిలోకపరివృతుం డై పుష్కరావర్తకాది
మేఘబృందంబులతో నతిత్వరితగతి భాండవంబునకు వచ్చి హుతాశనోపశమనంబు
గోరి వారిధారాపూరింబుగా మహావర్షంబు గురియించుటయును. 237

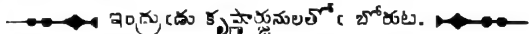
* జివ = కాడ్గ్రము. ఇట్లు గోదావరిమండలమున వాడుదురు. (నాని కొకను జివ చేరలేదు.)

† కటకటఁబడు = బాధపడు.

మహాస్థగర. పురుధారాపూరవర్షంబుగ జలనమితిం • బుష్కురావర్తకంబుల్
గురియం దావంబుపై రాఁ • గురుకులవిభుఁడు • గ్రుండ మై గాండివంబున్
గరిమన్ సారించి పై న • క్షయశరధులతోఁ • గాండము ల్లుప్పి కప్పన్
సురవర్షన్ బిందుపాతంబునఁ గుఱుము ధరణిం • నాడ రా దయ్యె నొయ్యన్. 238

తే. కిత్తి చెదరక వన మేర్పునత్రతి సట
సశ్వసేనుఁడు వెఱన నయ్యహిజనితి
గఱచుకొని వానితోఁకనుఁ • బఱచుదాని
శిశుముఁ దెగ నేసె నరుఁ డది • దొరఁగె నగ్గి. 239

వ. అశ్వసేనుని గూడ నేయ నున్నసుతుని శతమయ్యండు మాయామోహితుం జేసి
తక్షకసుతుం డగుట సశ్వసేనుని విడిపించి. 240

మ. జలదాస్త్రం బమగేంద్రుఁ డవ్వజయుపై • సంధించి యేయ స్నేహం
జలదంబుల్ హరిదంతరాముఁ డంభునావాతసంపత్తితో
దౌ మై మూఁగి ముసుంగు వెట్టి పడి నాతం డెల్లు వాయవ్యమున్
బలిమి నే్వసి మరల్చె నేఘసముతిన్ • బాకారి కీర్తింపఁగన్. 241

వ. అయ్యవసంబున. 242

చ. నుగగుఁగొగదలులు • శూరులు వీరులు వేర్చి యాద్భుతన్
బరువడి దాడి కాఁక హరిపై నరుపై వివిధాస్త్రశస్త్రముల్
బరహి వానిని స్తమముఁ • బాధుఁడు త్రుంచెను నొంచె వారి నా
హరియు సుదగ్ధసంబున నహ యని మెచ్చె బలారి వారినిన్. 243

క. అని సురలు భయత్రస్టులు, గంభీరపుణ్ జూరెన వజ్ర • తగి తా ల్లురియిం
చెను జెల్లు వాని సన్నిధి, దురిమె శితాస్త్రముల నరుఁడు • దుత్తునియలుగన్. 244

వ. కొడుకులౌక్రమం బెఱింగియు నెఱుంగ నేడి దేవేంద్రుండును. 245

చ. కరిముఁ మందరాదితలఁ గ్రొక్కఁ గైకొని వచ్చి సద్రమో
త్కరమగుదానిఁ బూని కినుక న్నిజచందనుమీఁద నేయును
స్మరుఁడును దొడ్లవాని గలనారసము ల్వరిగించి దానిని
దెలఁగ నింత లింత లయి • తేలఁగ రాలఁగ నేసె నీసుకన్. 246

వ. అకాలంబున నాకాశవాణి పాకాశసనుండు విన నిట్లనియె. 247

మ. సరినారాయణు ల్పురాణమును లానాఁ డెల్లజ్జ త్యావళిం
బరిమర్దించివారు వీ రెఱుగవే • పాకారి నీ కోర్వొగాఁ

దరమే మీలఁ బోరు మాను మను వొండుం దక్షకుండుండెన

క్కురుభూమి నిద్దివోదితంబు వనమిఁఘోరాగ్నిపాతాటయున్. 248

తే. అనిఁగ గ్రోధము విడివడి యనురవిభుఁడు, దేవపరివృత్తుఁ డయి పోయె ఁదివి సంత
సరుఁడు నారాయణుఁడు సింహానాదములను, బెల్లు చేసిరి దిక్కులు ఁవిక్కట్టిల్ల. 249

ఆ. అడ్డ మాఁక లేక యసలుఁ జేర్చెనుచు, ఖాండవమున నుండి కదలుచును
గోటిఁ జక్రధారి గూల్చుచు హామయు, సముచితముజ నేయు సమయమందు.

—◆— మయదర్శనపర్వము. —◆—

క. మయుఁడును నెరణుడు ధంజయుమహువుం జూరిన సతఁడు ఁజడియకు ముచున్
మయు శరణాగతవత్సలుఁ, డయి కాచెం జూపుచుండి హరి చేడిదయన్. 251

క. శరణాగ్నివారిఁ గాచుట, కరుణానిధులై నయట్టి ఘనులకు ధర్మం
బరయంగ దాని మించిన, నరధర్మం బొకఁడు కలదె వసుధాస్థలిలోన్. 252

తరువోజ. *పదియేనుదినము లంచ్చావకుం డట్లు, పార్థదాశార్థుల ప్రాపుచుండేసి
త్రిదశేంద్రువన మెల్ల, దిగఁబడ కుండఁ దెలి దగ్ధముగఁ జేసి, దివి కేగ నందుఁ
గదల లేకీలెను, గలప్రాణేనోట్లు ఘనుఁ డశ్వసేనోరంగవతియు మయుఁడు
నదలు మందపాతాత్మజుల్ నల్పు, రగుశార్జకు లనున య్యోధువరుఁ దక్క. 253

వ. అనిని విని జనమేజయుం డాశార్జకు లెవ్వ రెట్లు బ్రదికి రనిని వై శంపాయనుం
డి ట్లనియె. 254

—◆— మందపాల్ పాశ్వానము. —◆—

సీ. మందపాలుం డుఁ మాన్యశీలుఁడు తొల్లి, లవిత యన్ నెలఁతతో, దపము నేసి
పితృలోకమునను సంతతి లేనివారికి, గతులు లే వని విని, సుతులఁ గోరి
పతంగంబులకు శీఘ్రగతి బహుప్రసనంబు, లభియించు నని తాను, లకుముకి యయి
జరిత యన్ వేరిట, బరంగులావుక పండి, గలసి నల్పుర బుత్తంకులను గాంచి

తే. వారి ఖాండవవనమందు, నదలొప్పటి
పక్షియాసము విడి పూర్వభార్య యయి
లపితఁగో గూడి విహరించుచు, ఖాండ
వము దహింపఁగఁ జనుబృహదాఘుఁ గాంచి. 255

వ. అట్టియెడ నిట్ట ట్లరానియట్లు లగ్నిభట్టారకు చగ్నిసూక్తంబులం బ్రస్తుతించి యి
ట్లనియె. 256

* అదటన = భయమున.

మ. *తెగువం జేయుముఖంబులఁ ముఖమ నై ♦ దేవభక్తు హవ్య మీ
యఁగ మర్త్యానికి నన్న మీయఁ గను ముఖ్యం బై సభూతంబ నై
తఱి లోకంబుల నుద్ధరించెమహాత్మా నీవు నాపుత్తులఁ
దగురీతిం గరుణించి ప్రోవఁ గదవే ♦ దాహంబు గా కుండఁగఁ. 257

వ. అని ప్రార్థించిన సన్నిదేవుండు జరితారి సారిస్పక్తి స్తంబమిత్ర ద్రోణు లనునాశా
నకుల నలుపుగం గాచువాఁ డయి మందపాలునకు నరం బొసంగి యిట ఖాండవవన
దహనంబునకుం గడంగి యున్న సమయంబున. 258

చ. ‡జిత్రయు నెత్తుగుడ్డు లనఁ | జాలినపిల్లలఁ బెట్టి పెంచుచుఁ
గురుశరదావపావకము ♦ గూడుటఁ గన్గొని దుఃఖించి తైయై
దురపిలి వంది వంది యెటు ♦ తోడక బిడ్డలదిక్కు సూచుచుఁ
దొరఁగఁగ బొప్పలందువులు ♦ దొప్పలు దోరలు నెక్కి పొక్కుచుఁ. 259

తరగము. తజీయ వచ్చెనుగ్గి పెచ్చున | దద్దటిలుచుఁ జిత్రమం
దెలుక చేడ్చడ నెప్పడంతకు ♦ యెంతయేనియుఁ జింతితో
గలులు గావు కొమ్మల మాంసపు గడ్డ లట్టిరు వీరి నె
తైఱుగను నెవలలింప నేరుతు ♦ దీన నెట్టులొ డైనమా. 260

చ. కొని చు శక్తి లేదు దగఁగొన్న కొమ్మలను పెట్టి పోవఁ గా
మనసును రా దిఁ కేమి గతి | మండుచు వచ్చెను గారుచి చ్చయో
తనయులచావుకంటె దొలుతం బడి చచ్చుట నాకుఁ బోలుఁ డ
చ్చివంబు నిట్టిదుఃఖములు | జెందఁగఁ బోవు శరీర కెందునుఁ. 261

వ. అని మరొకద్యమంబునం గృతనిశ్చయ యై కొడుకులం జూచి యిట్లనియె. 262

అ. కన్నకొడుకులారా ♦ కరుణ యింతయు లేక, మిమ్ముఁ గన్నతండ్రి ♦ మిము భరింప
కెచటయేని బోయె ♦ నిదె ముట్టు నెలంబు, మీరు లాఁగ సొరులు ♦ మెల్ల మెల్ల.
వ. నేను దానిముఖంబు పాంసుపటలచ్చన్నంబు గావించెద మీ కన్నిభయంబు వారియ
కుండు ననిన నారును. 264

చ. బిలమున నెల్క చూపి తినుబీ తది నిశ్చయ మింద యుండినఁ
జ్వలనము గాల్చి పుచ్చు నిది ♦ నందియ మాతిన నాటు నగ్గి య
య్యెలుకకుఁ జచ్చుకంటె నిది ♦ యెంతయుఁ బుణ్యద మమ్మ పొమ్ము నీ
నలరీచ మమ్మువంటినుతు | లయ్యెద రెయ్యెడ వంశవృద్ధిఁ. 265

* తెగువ = వాత్సర్యము. ‡ దురపిలి = కలఁగి; నడి = సంతాపించి; నెక్కి = నెక్కిలిపడించి;
పొక్కుచుఁ = దుఃఖించుచు.

వ. అనిస నాశార్జయుం జేయుచు జెద్దియును లేక బాష్పపూరితనయచయుగళ మై ప్రాణ
భయంబునం బాసి చనియె నంత నాశార్జకులును వేదబుక్కులం బోనివాక్కుల నాశ్ర
యాశు నాశ్రయించుచుం బ్రస్తుతించి. 266

అ. * విడిచె దండ్రు మొదల ♦ విడె దల్లి యవ్వల, దిక్కు లేనిమాకు ♦ దిక్కు నీవ
కదలఁ గలులు లేవు , కనుగొందులము మమ్ము, గరుణఁ కావవయ్య ♦ కనలుచయ్య.
తరలము. అనుచు వేడిన నగ్ని దేవుడు ♦ నాత్మ మెచ్చుచు నెంతయుం
గనికరంబుచ వారి నల్పురఁ , గాల్పు నోపక శాంతుఁ డై
చనిన దల్లియుఁ దండ్రు వచ్చి నిఁజనఁజం గని సంతనం
బునను బొందినఁడందముం గొని ♦ పొంగి రెంతయు వింత గణ. 268

వ. అంత మందపాలుం డాభార్యాపుత్రులం దోడ్పొని యచటనుండి మఱియొక వోకిం
బోయె. 269

—◆◆◆ ఇంద్రుడు కృష్ణార్జునుల మెచ్చి వంబు లిచ్చట. ◆◆◆—

మానిని. ఆసమయంబున నంబురుహానను, నానతి వేలుపుమూఁకలతో
వాసపుఁ డచ్చటి కెచ్చిరముచ్చట , వచ్చి హరి స్నరు మెచ్చి కమణ్
మీసము లెవ్వరు లేరు జగంబున , మీకు వంబుల నీయఁగ నం
తోసముతో నిట నచ్చితి నిచ్చఁ బ్రతిష్ఠిగ నిష్ఠము వేఁడు డొగిన్. 270

అ. † అనిస విజయుఁ డతని యుపగూఁడామరలకు, నెఱంగి వరము లీయ , నెంతవేని
శరము లిమ్ము నాకు , వరములు నావును, నింద్రుఁ డాత్మజుఁకు ♦ నిష్ఠి లనియె. 271

క. వాయువ్యాగ్నేయాదిమ, హయధములు నీకు నిత్తు , నవ్వల నని నా
రాయలు నరు గీవించుచు, నాయమ శేంద్రుండు చనియె ♦ నాకంబునకున్. 272

అలనవృత్తము. ‡ అనలుఁడును ఖాండనవ, నౌషధము కృష్ణా
ర్జును లనుభిషగ్వరుల, జోగమునఁ బిఱిగం
బనువడ భజించి విగతానుయుఁ డజుం డై
చనియె దయ వారి గీడి , సంతసముతోడన్. 273

వ. కృష్ణార్జునులును మిగిలి మయునితో నింద్రప్రస్థపుంబున కంగి ఖాండనదహావృత్తాంతం
బది యంతయు సవిస్తరంబుగా ధర్మరాజుమలకుం జెప్పి సుఖం బుండి రని జన
మేజయునకు నై శంసాయనుం డాదిపర్వంబునం గలకథాప్రపంచం బంతయుం జెప్పె
నని చెప్పటయును. 274

* కనలుచయ్య = మండునయ్య (అగ్ని). † వరములు = శిష్టములు. ‡ ఈపద్యమున వైద్యసాంప్ర
దాయము వర్ణింపఁబడినది. సోగము = (జౌషధాది) యోగము.

౪.*విని సంతసించి నై మిశ్ర,వనవాసులు సూతుఁ జూచి , వాత్సల్యమునన్
 విన నిచ్చ గలదు మా కో,యనఁ బై పర్యంబు తెలుపు • మని యనుగుటయున్.275

—♦♦♦ ఆశ్వాసాంతము. ♦♦♦—

చ. తెలిసినయట్లు నే పరుసఁ • దీర్చి కథాక్రమ మెల్లఁ గూర్చి లో
 పలఁ బడునెల్లి దై సయపఃపర్వములం దగునాదిపర్వ మి
 ట్లలవునఁ జేసి నీపదములందు సమర్పణ మొప్పఁ జేసితిన్
 బాలువుగ నీవీకరించి ననుఁ • బ్రోవవె మ్రొక్కెద సర్వరక్షకా. 276

మాలిం. నిరుపమగుణకోశా • నిత్యసత్వప్రకాశా
 వరసురకలనాశా • వాసుదేవాద్యధీశా
 పరిహృతభవపాశా • పాలితాశ్లేషదేశా
 సుసహృదయవేశా • సర్వలోకస్వేశా. 277

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రీవుత్త
 సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవీరాజ
 ప్రణీతం బయిన శ్రీ కృష్ణభారతమునందలి
 యాదిపర్వము సమాప్తము.
 శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

ఉ. పంచమవేద మై పరఁగుభారతముం దిటు లాదిపర్వముం
 బెండెవి వో విలాసమునఁ • బెంచి కుదించెడి వో గుదించియున్
 మంచికిఁ జెడ్డకుం గలరు • మాన్యు లటంచును బారకా? క
 ర్పించెను గృష్ణమూర్తికవి • విష్ణు చొప్పుగఁ జేసి క్రన్నునన్.

శ్రీ
శ్రీ బాలాత్రిపురసుందర్యై నమః.

శ్రీకృష్ణ భారతము

సభావర్ణము—ప్రథమాశ్వాసము.

సభాక్రియాపర్వము.

సవితృమండలాంత

రాంబంసుం డై జగము లరసి • రక్షించుమహా

ల్లాసుని సత్వేశుని నే

దోసిలి ఘోరియించి మ్రొక్కుదుం గమభక్తైః.

1

వ. దేవా దివ్యచిత్తంబున సవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె న
ట్టింద్రప్రస్థపురింబునఁ బాండవులం గూడి నుఖం బున్నమయఁ బొక్కనాడు వానుదేవ
సహితం డగునర్జునుం బూజించి కృతాంజలిఘటుం డై యిట్లనియె.

2

చ. *అనువు లొసంగి సన్ను దయ • నారసినట్టిమహానుభావు లీ
రసదృశకీర్తనాంధ్రులు బలభూవులు మీ కెది సేయ నేర్తు నే
ససదు సత్తై నఁ గాని ప్రియ • మైం దొకందుక నేయ నుంటి నే
ససురులవిశ్వేకర్ముడ నసల్పసుశిల్పకళావిధిజ్ఞుడ౯.

3

ఁ. కారుచిచ్ఛనుండి • కాచి రక్షించిన, వారు మీకు నేను • గోరి ప్రీతి
శిల్ప మేదియేనిఁ జేసి యీ నెంచితఁ, గాన నాజ్ఞ యిండు • కాదు నాక.

4

చ. అనువును సర్జునుం డను మహానురతల్లడ నీ మానర్తు నం
చనునది మాకు వచ్చె మది • కయ్యెను సంతస మీవు నేము నె
ప్పును దగ నెయ్యమున్ సలిపి • పొల్పుచు నుంటయ చాటు నట్టు లై
నను ననుఁ బెద్దఁ జేసి యిటు • నాటంగఁ జెప్పచు నుంటి కాపునన్.

5

తే. నా కొకింతయు నిష్టము • లేక యున్న
నీదుసంకల్ప మది రిత్త • గాఁ దలంప

* అను = నికృష్టము, నికృష్టాదు.

నాకుఁ గాఁ జేయుదు నటంచు • వాకొనునది

ఘనుఁడు శ్రీకృష్ణునకుఁ జేయఁ • గడఁగు మయ్య.

6

వ. అనిన మయుండు కృష్ణుని జూచి సమస్కరించి భవదభీష్టం బానతి మృని ప్రార్థించు
టయు సతం డించుక విచారించి కార్యంబు నిశ్చయించి యతని కిట్లనియె.

7

క. మయ నీకుఁ బ్రియమ యేనిక, సయవిదుఁ డగుధర్మరాజునకు శిల్పకళో
దయమునఁ జేయుము త్రిజగత్ప్రియము నపూర్వంబు గాఁగ • వెన నొక్కసభక.

క. అది చూచి యెల్లమర్త్యులు, నిది దివ్యవిమాన మనుచు • నెంతయు వేడ్క
మదిఁ గొంచు బ్రమసి యాడఁగఁ, బాదలింపుము దాని నీదుఁదోడిమి మెఱయక.

9

వ. అని నియోగించిన మయుం డంతరంగంబున నెంతయు సంతసించుచుం దనకళాకాశ
లంబున విమానప్రతిమానం బగునొక్క సభాప్రతిమం జుట్రించి చూసిన వారు సతసిం
దోజ్ఞాని చని ధర్మజునకు నివేదించుటయు సతిం డతని గౌరవించి మించినవేడ్క
సత్కరించె నంత సమ్మయంబు నాచిత్రవిశేషంబు లెఱింగింపియుఁ దదభిప్రాయాను
సరణంబుగ నపూర్వసభాభవసనిర్మాణకుఁజూహలాయత్తచిత్తం డై.

10

—◆— మయుండు సభాభవనమును నిర్మించుట. —◆—

ఉ. ఆహరిపంపునక బ్రభువునాజ్ఞను గైకొని వీక నొక్కపు
ణ్యాహమునందు స్పృహవచనాదు లెసంగఁ గడు స్మితోహరం
బై హరువొందునొక్క తలమందు సభాగము నిల్పి శంకు పు
త్సాహముతోడ నుత్సవము • సత్సను భూసురభోజనాదులక.

11

క. సలుగడఁ బదివేల్చేసెలు, కొలతం గలదియు సమస్త గుణసంపన్న
స్థల మది సమచతురస్రం, బలవతిచె మయుండు సభకు • సనువుపడంగక.

12

వ. అంత నట వాసుదేవుండును గొన్నినా ఘ్నంజి పాండవుల వీక్షించి సపరివారుం డై
కనకరథిగ బధిష్ఠించి ద్వారకాపురంబునకుం దనియె సన్వల మయుం డర్జునుం జూచి
యిట్లనియె.

13

తరువోజు*నివిని వచ్చెదం • బార్థ తొల్లి వృషపర్వునిసభఁ బానర్పఁ జరత్నరత్న
కనకాదిద్యోపకరిణముల్ గూర్చి • గరిమ బిందుసరంబుకడ దాచి యుంటిఁ
గొని తెచ్చి వానితోఁగగురువృషభునకుఁగోర్కిదీఱఁగఁ గొల్వొకూటం బానర్పఁ
గనుఁగొన్నజను లెల్లఁ • గడుఁజోద్య మందిఁఖచరవిమానంబకా యంచు మెచ్చ.

వ. మఱియును.

15

* పనిపను = ఆజ్ఞావశ్యవర్తయగు; పోవు.

ఉ. అవ్యపర్యుఁ డాసరమునం దొకపెన్దద నెక్కశంఖమున్
భూవిజయంబు చేసి మును • పొల్పుగ నిల్వెఁ బసిండిపూలకున్
దావల మై దృఢం బగుగండఁ మనపావని కుగ్రఘోషమున్
బావనదేవదత్త మగుఁవారుణశంఖము నీకుఁ దెచ్చెదన్ . 16

తే. గాండివం బెట్లు నీచేత • ఘనతఁ గాంచు, చున్నదియొ భీముచేత నా•యున్నతగద
యుండనే నట్లు పే రంది • భండనములఁ, బూని చక్కాడు వ్రేల్చిడి • వేనవేల.

వ. అని చెప్పి యొప్పించి మయుం డుత్తరపూర్వదిగ్భాగంబు వట్టిచని కైలాసోత్తరం
బున మైనాకపర్వతంబుకడ మణిమయం బగుహిరణ్యశృంగంబునందు. 18

నీ. ఎండే భగీరథుం • డేండ్లుపూండ్లుగఁ దవం, బుండె గంగానది • నొందుకొఱకు
నెండే వసించి భూ•తేశ్వరుం డీరేకు, జగముల సృజియించె • దగినరీతి
నెండే గడుంగడు • సేండ్లు నిష్ఠను నర, నారాయణులు తపం • బారఁ జేసి
రెండే యమాజేశ్వ•రేంద్రదార్కముఖులు, కడుదీర్ఘసత్రముల్ • కడఁకఁ జేసి

తే. రెండు బంగరుయూపంబు • లెనక మెనఁగు, వేనవే లెండు శ్రీమహావిష్ణుఁ డిచ్చ
ధర్మసంప్రతిపత్తికై • తపము చేసె, నట్టిబిందునగోవర • మలరుచుండు. 19

ఉ. కోరిక విశ్వకర్మ యటఁకుం బని చెప్పినయట్టిదివ్యసం
భారము లెల్లఁ గూర్చుకొని • భవ్యవినిర్మితి నారయన్ సభా
కారము గాఁగ నేర్పఱచి • కట్టడ మప్తసహస్రరాక్షసుల్
వీరులు మోయఁ దెచ్చి నిలిపెన్ గురురాజపరిష్కృతక్షితిన్ . 20

వ. అదియును. 21

—●—●— మ య స భా ప ర్వ ము . —●—●—

నీ. తగుపచ్చతాకట్టు•మగతాలగోడలు, నీలాలపని నెలఁజూలమెట్లు
నవరంజితో నెప్పునవద్దాలకిటికీలు, బటికంపునునుద్వార•బంధములును
దమ్మికెంపులఁగ్రాలు•తలుపులు వై దూర్యములజిల్లుపని గల•నలభితతులు
పసి గలవనడంపు•వట్టునకఁబముల్, మేలిమిజాఘవా•దూలములును

తే. రతనములది వ్వెలును యంత్రంబుచితచక్ర, వీజనంబులు మాక్తిక•భాజనములు
మఱియు నచ్చెరు విడుచ్చితి•మండలములు, గలిగి కన్నులపండు వై•బలి వెలుంగు.

కా. నానారత్నసముత్కరస్థగితనూ•త్నచ్చవ్యతిభాజతా
నూనానేకసువర్ణగుడ్డవిలస•నోదావహాకారకీ
రానుసూత్రలతావితానములు హం•సాకీర్ణపద్మాకర
స్థానంబుల్ గన నాసభాస్థలము చి•త్రిభాంతిఁ గల్పించెడున్ . 23

క. వరుణసభ వహ్నిసభయును, సురరాట్నభ బ్రహ్మసభయు • సోమునిసభయున్
సరి వచ్చు ననంగ నాసభ, విరచించెను విశ్వకర్మ • విన్నాణమునన్. 24

చ. అలరెడునాసభాస్థలమునందుఁ బాసరై మయుండు రత్నసం
కలితసువర్ణపద్మములు • కాంచనకచ్ఛపమత్స్యచిత్రముల్
లలితమణీనిబద్ధసుతలంబులు గల్గి వినిర్మలాంబులన్
వెలయునదోషరం బాకఁడు • వింత జనింపఁగ నెంతవారికిన్. 25

చ. సలలితరత్న కాంచనలసత్సువిశాలసభాస్థలంబునన్
జలములు లేనిచోట్లు జలసంఘము లం చని యున్నచోట్లు భూ
ముల యని రత్న కాంతులు ప్రభూతము లై మిఱుమిట్లు గొల్పుచోఁ
బలుమరు చూచినన్ జనులు • భావములన్ భ్రమియింతు రెవ్వడున్. 26

చ. *చలువల నీనునీడలును • సౌరిభము న్వేదచల్లుపూలుఁ దీ
గలును మనోహరంబు లయి • క్రాలెమరంగుల నొప్పనాకులుం
గల్గి నిరంతరంబుఁ గలఁ • గన్నులపండువు గాఁ దలిర్చుచున్
దౌ మగుతోట లాసభకు • సల్లడ నిల్పె మయుండు మెండుగన్. 27

వ. ఇట్లపూర్వం బై సభాభవనంబు సకలవిభవాభిశోభితంబును ద్రిజగన్మోహనంబుగాఁ
బడునాగునెలలు నిష్ఠించి దాని నాదానవవిశ్వకర్మ ధర్మరాజునకు నివేదించి వెనుక
సకలశాస్త్రవభీష్మదం బగుగదచ భీమసేనుచకుని నిజనినాదశ్రవణమాత్రంబునఁ ద్రిజ
గంబు ఎడఁకింపం జాలినశంఖంబు భీభత్సునకును నొసంగె సంత యుధిష్ఠిరుండును. 28

—◆◆◆ ధర్మం న సభాప్రవేశము చేయుట. ◆◆◆—

మ. సుముహూర్తంబున స్వస్తివాచకవిధుల్ • శోభిల్ల బుణ్యాహఘో
షములన్ మంగళవాద్యముల్ సెలఁగ నాసక్తి సభాంతఃప్రవే
శము గావించి ధరామర్కాఘముల నిచ్చు గొల్పుచున్ గోసహ
స్రములన్ రత్నసువర్ణకోసల గమన్ • సంతృప్తులం జేయుచున్. 29

క. సోదాముతుఁడై ధర్మజుఁ, డాదివమును నిజరేంద్రుఁ • డన మెఱయుచు ధౌ
మ్యాదిమగ్గిదేవాశీర్వాదము లందుచు మెలంగె • వై భవ మడరన్. 30

తే. వివిధమాంసములన్ భక్ష్యపేయదోష్యభాద్యలేహ్యంబులన్ బాయసాద్యనేక
భోజ్యనిలతోడఁ బదివేలభూసురులకుఁ దృప్తి గావించె బాండవవృషభుఁ డవుడు.

వ. అయ్యవసరంబున. 32

* ఇట్లు గృహములందుఁ దోటలు (కోటన్న) పెట్టునానారము తొల్లియుం గల దని దీక్ష ఇట్ల
మగుచున్నది; ఇవి యట్టితోటలే యని తెలియం దగు.

మ. చతురంగభోధిపరీతభూతలపశుత్ • సద్రాజ్యపూజోన్మత్తుత్
చతురంగధ్వజినీసహస్రములతో • సాన్నిధ్యముగ గాంచి స
న్నతముత్ నిస్తులవస్తుసంతకు ల వెన్నో గానుక త్వట్టి హృ
ద్గతభక్తిః భజయించి రాగుణముః • శౌరవ్యచూడామణిః. 33

తే. సాత్యకియును సుధర్మచు • శై బ్యసారబ,ముఖ్యు లగుఁగతుమారు ల,స్వప మహంబు
సరయ నచ్చి ధంపము • నాశ్రయించి,మించి శస్త్రాస్త్రవిద్యల • మిసిమి గని. 34

తే. గరుడగంధర్వకన్య • బహునరులు, గీరివాసిత్రికుశలులు • పీఠి నచ్చి
తుంగులు ప్రతాపములై • తొడగ న్న, ర, యుల భాగికి పాడి దివ్య,తాములను.

వ. మఱియు ముగ్ధుడైయ ముగ్ధుని శాండిల్య కంఠి, మైత్రే యాశ్రయ కాశిక
బక దాల్చునై భ్య బలీవాక సీలీవాక గౌతమ కణ్య కుర్చి హరితి తిత్తిగ గూఢ
నల్మయ ప్రముఖమహమును తెల్లకడలనండి వచ్చి పూజులై ధర్మరాజసభాభవ
సంబున సనేకధృతధ లుపవ్యసించి బోధించుచుండి రాసమయంబున. 35

—♦♦♦ నారదుడు పాండవులయొద్దకు వచ్చి రాజనీతులు శాస్త్రుట. ♦♦♦—

సీ. * వేదోపనిషద్ధర్మవేత్త పురాణేతి,హాసకల్పన్యాయ,భాసురమతి
ధర్మతత్త్వజ్ఞంబు • ధర్మాధికామమో,తువినిశ్చయజ్ఞాన,కలితచిత్తుఁ
డంగవట్ట,విధిజ్ఞుఁ • డై క్యసంయోగనా, నాత్వాతిసమవాయ,నయవిదుండు
సంచానయనముక్త,వాక్యదోషగుణజ్ఞుఁ, డుత్తరొత్తరనక్త • సత్సంస్థి

తే. కవి ప్రగల్భుండు మేధావి • భువనవిర్భ, సర్వశాస్త్రప్రసవీతుండు • సంధివిగ్ర
హదిహస్తాశ్రయత్త్విజ్ఞుఁ • డసమమూర్తి, నారదుం డఖిలకలావి,శారదుండు. 37

తే. మెఱపు మొసినచందాస • మిందెరుండి, పంటనలతిమొగం బను • నచ్చె విచ్చ
ధర్మజనికొలుకూటంబు,దా వట్టి, పరితాదులు నెన్నుటి • పటచి రాగ. 38

వ. ఇట్లు మహర్షిసమేతుడై నిర్గుచ్ఛచన్ననాదమం గ, ధర్మతత్త్వయుగంబు తమ్ములుం
దాను సతని బ్రతుకొత్తంబు చేసి నియమించుమిశోరమా గు డు మ్రొక్క
తోడితెచ్చి యుచితాననానీయంబు యర్హరాద్యంబు లిచ్చి మధుసూని భాసంగ
యచ్చించుటయు సమ్యక్సా సమ్యక్సాచి యాశీర్వాదించుచు ధర్మగంధను సూచి ప్రితి
పూర్వకంబు గా నిట్లచెను. 39

* అంగుల్కము - శిశువాకాము,గంధము,నిరుక్తిము, శ్రుతిపము,కల్పము. విక్రమము = పృథ్వ్యాదిరూ
ప్రైభావము. సంయోగినానాత్మ్యము - అసాధారణసాబంధము గలపృథగీర్వలశాస్త్రరూపభేదము.
సమవాయము - భూసాగర్భత్రైగుణ్యసాంకర్యము. పంచాయనమును = ప్రతి ఒకే తూర్గా
హా జోపనయ నిగమములు. సాస్త్రజ్యము = సంధి విగ్రహ కూ నానన ద్విధాప సమాశ్రయములు.

—♦♦♦ బోకపాలసభాభ్యాసపర్వము. ♦♦♦—

చ. నరవర నీకుఁ దమ్ముల క, నారతముం గుశలంబె నీమనం
బరమర లేక ధర్మపునఁయుం దగునే ధన మొప్పు గూర్తునే
వెరవరి నై సుఖం బనుభవించె భవత్పితృదేవు లట్లు దో
షరహిత మార్యశస్త్ర మగుచక్కని వృత్తి మెలంగుచుంటివే. 40

తే. * ఒకర ధర్మార్థకామము లొం డొకటిగ, గెడప కుండఁ గాలముల భాగించికొంటె
షట్ప్రభుగుణంబులు సుపాయఁనప్తకంబు, గలిగి పదునాల్గుదోషముల్ తెలిసికొంటె.
క. † ఎనిమిదికర్మంబుల నెపు, ఉనుసంధింపుచును బ్రకృతు లయ్యేమహితం
బుగఁ బదునెనిమిదితీర్థము, లచు గృతకృత్యతను బొంది లలి మెలంగుదువే. 42

ఉ. ఆత్రము లేక భక్తు లగునాపుల దూతలఁ బుచ్చి నేర్చునన్
శత్రుల మిత్రులం దెలిసి, సంధియొ విగ్రహమో పొనర్చియున్
మైత్రిని నాపియుం దఱుల, మ్రాస్పశి యుండక జాగరూపఁ డై
ధాత్రి సతేశ్వరుం డెనఁగుఁ దదిద్విధి నీవు గడంగు చుంటివే. 43

ఉ. మంత్రమే మూల మా విజయఃప్రమాన్దము నందుట కట్లు గావునన్
దంత్రవిధిజ్ఞులుం బితృపితామహముఖ్యకులకమాగతుల్
మంత్రులు వృద్ధవిపులు సమంచితశాస్త్రవిదుల్ కులీను లై
యంత్రములట్లు రాష్ట్రకృతు లన్నియుఁ దీర్పుచు నిన్నుఁ గొల్తురే. 44

ఆ. మంత్రవలనఁ గాని మఱి నీవలన గాని, మంత్రితార్థమింతఁమూత్ర మైన
భిన్న మగుచు శత్రుభిత్తి గల్గదు గదా, దూత లెల్ల నీకుఁ బ్రీతులె కద. 45

* షట్ప్రభుగుణములు = శ్లో. ఒక్కొక్కటిగ మేధావీ, స్మృతిమా వ్యయవి త్కణి.
ఉపాయసప్తకంబు = సామ రాన భేద దండ మం త్రైవ సందేశాలములు.
పదునాల్గుదోషములు = శ్లో. నాస్తిక్య మన్యత్రోధ, ప్రమాదో దీప్త మూత్రితా
అదృశ్యం ద్వానా తాహులస్యం పంచపుత్రితా । ఏకచింతన మథా నా, మనర్థజ్ఞైశ్చ చింతనం
నిశ్చితా నానునాగంభో, మంద్రవ్యాపరీక్షణం । మంగళా ద్యవయోగశ్చ, ప్రత్యుత్థానం చ సర్వతః.

† ఎనిమిదికర్మంబులు = శ్లో. కృషి స్వణిక్యథో మగ్ధం పేతుః కుంజరబంధనం
ఖన్యాకగకరాదానం కూన్యానాంచ నివేశనం । అప్తకర్మణిసంధాయ ప్రయుక్తాని మనీషిభిః.
ప్రకృతు లేదు = శ్లో. స్వామ్యమాత్మనమృతోక్తశ్చ రాష్ట్రదుర్గలనిన.
పదునెనిమిదితీర్థములు = శ్లో. మంత్రీ పురోహితశ్చైవ యుః రాజశ్చ భూపతిః,
పంచమో ద్వారపాలశ్చ పంచతర్కవంశికస్తథా । కారాగారాధికారీచ ద్రవ్యసంచయకృత్తథా
కృత్యాకృత్యేషు చార్థానాం సపతా వినియోజకః । ప్రదేస్తా నగరాధ్యక్షః కార్యనిర్వహకృత్తథా
దర్శాధ్యక్షః సభాధ్యక్షో దండపాలస్త్రీచంచుః । హాడకోద్యుపాలశ్చ తథా రాష్ట్రాంతపాలకః
అటవీపాలకాంతాని తీర్థ న్యాపలగ్రహీషిణః.

- సీ. ఒక్కడవును గాక • పెక్కురతోఁ గాక, మంత్రంబు నడుపుచే • మానవేంద్ర
నిద్రావశుండ వై • నీరాజ్యరక్షణ, మేముటి యుండవు • గా మహీశ
యల్పసూలమహోదయాఁ యుల్ నిర్విఘ్నముగఁ జేయదొరకొంటుంపురువంశ్య
ప్రారంభితాఁముల్ • ఫలియింప కుండ నడుమ శంక విడవు గా • విమలకీర్తి
- ఆ. రిపుల కెపుడు నీదురితి దెలియనీక, వారిరీతు లెల్ల • వరుసతోడ
నెఱుంగఁ జాలి రాప్త్ర • మెపుడు సురక్షితంబుగఁ బానర్పు చుంటు • భూతలేశ.
- క. నిదురించియు నిదురింపక, సడమలగతి నపరరాత్రి • సమయములందుఁ
మది రాజకీయతంత్రం, బిడమిద్దం బనుచు నిశ్చయింతె నరేంద్రుడా. 47
- క. కోశాధీశుల నైనన్యా, ధీశుల నీహోగుకులట్టి • ధీకులఁ గులవృ
త్తాశయులఁ గాక త్రొత్తల, నీశా యేసమయమందు • నే నిలుపవు గా. 48
- క. అననరతము దుర్నింబులు, ధనధాన్యయుతంబు లాయు • ధనసంభరితంబుల్
వినుతోడకాన్వితంబులు,గ నెనర్చితె రిపుల నదిమి • కప్పముఁ గొనుడే. 49
- తే. *మూర్ఖులగువారి వేగురఁ బోనడంచి, పండితోత్తము నెక్కనిఁ • బడయవలయుఁ
బండితుం డధిక్రమము • వచ్చినపుడు, కాచిపుచ్చును జేని నెక్కరణి నైన. 50
- ఆ. అదియు నిదియుఁ జూచి • యట్టిటు నల్లెడు, వానిఁ గాక లోక • వారవృత్త
ముల నెఱింగి యద్దమునఁ జోలఁ గృతిఁ జూపు, కవిమహర్షి నీవు • గలసికొంటు.
- సీ. వినయవంతుఁడు జగ • ద్విశ్రుత శుతుఁడు నీ, కగుపురోహితుఁడు స • మర్చితుండ
నియమితుం డయినవ • సీయనవల్కుల యాజ,కుండు వేల్పునే తఱు • లెడల కుండ
జ్యోతిష్కానచక్షుష్కంతుఁ డై భవ, దైవజ్ఞుఁ డొప్పునే • దేవునట్లు
ధన్వంతరికిఁ బోల్పఁ • దిగినవై ద్యశిఖామణికి ననురాగమే • నీదుపట్ల
- తే. నుక్కుతునుకలఁ బోలుచి • యోధవరులు, కలన వెనుదీయ కుండురే • చలముకలిమిఁ
జెప్పఁ గలరీతి సేనకుఁ • జెప్పి నడవఁ, జాలి సేనాని మిత్రుఁడై • చనునె నీకు. 52
- ఉ. కాలములందు వేలనము • గల్గఁ జేసి దయాద్రిదృష్టివైఁ
బోలఁగఁ జూడ కున్న బలముల్ మది రోసి యనర్థకార్య మ
య్యేలిక కే పొనర్చుటకు • నెంచు నెకింతప్రియంబు సూపెనే
నాలమునందు వాని కయి • ప్రాణము లిచ్చుచు దీని నెంచితే. 53
- మ. పగఱ నైచ్చెడువారి ముచ్చులను లో • భస్మాంతులఁ రాజకా
ర్యగతిం గూర్చక నీకుఁ గాఁ దెగినవా • రన్నం దదీయప్రజా

* సగం బాహుగుచును సేన్య పెగ్గడినుడిన్ • మన్నించుచున్ ఘోషపడిన్

దగిరి గిన్నట్లలరించుచు స్వసుమతిన్ • బాలింతె కంటిసుతా.

54

తే. ప్లాసనసృతులు గుణవంతు • లైసయట్టివార లెక నెఁ గాని రాఁ • బనిచి తగిన
దానములఁ జేసి వారిని • నయ దలిర్ప, నరయుచుంటివె సలితంబు • నమలచరిత.

క. అనదల వికలాంగుల వయఁగని ప్రభోతే భయార్తుఁ డగుచుఁ • గలనన్ శరణం

బని వచ్చుకడిదిరిపు నై, నను గనికరమునను గాతె • నయశాస్త్రనిధి.

56

చ. † ప్లాసనములందుఁ జిక్కుకొని • వ్యగ్రత దోషఁగ నెల్లవేళలన్

వసుమతి సంచరించుతన • వైరి నెఱింగి త్రిభంగులం దగం

బాసఁగుబలంబులం దగిలి • పోయి సమీహితకాలమం దనిం

బస గలవాడ నై జయము • పర్వఁగఁ జేయుచు నుంటివే నృపా.

57

చ. సమయము మీఱిక్రూరు లగుశత్రు లనిం బాసరింప నుండినన్

సము లగువారినిం బనిచి • సామము దానము భేదదండముల్

క్రమమున సాగఁ జేయుచుఁ బరాక్రమ మేర్పడ నెట్టులేనిఁ ద

ద్విమతుల నుక్కడంచెడవిఁధిం దెలియం దలఁతే కురూద్వహ.

58

తే. † అనిశ మప్రాంగసంయుక్త • మై చతుర్విధాంచితిం బై నసైన్యంబు • నుంచి కొంట

భూమిఁ బాలించువారికి • ముఖ్యధర్మ మనుచు నీవు గ్రహించితే • మనమునందు.

తే. వ్యసనములయందు మన మెప్పు • దాన నీయ

కాయ మెఱిగి న్యయంబు సేయంగఁ దలఁతే

గురుల విప్రుల వృద్ధులఁ • గొలమువారి

నాడరింపుచు నార్జవ • మంది యుండె.

60

సీ. ఆయన్యయము లెల్ల • ననిశము పూర్వాహ్లామున గణకులలెక్కఁ • గనఁగఁ దలఁతే

గురువృద్ధులను జాతిఁవరులను ధనధాన్యము లొసంగి ప్రావంగి • బుద్ధి నెంతె

మహి నుత్తమాధమఁమధ్యముల నెఱింగి, నీకార్యములయందు • నిలుపుకొంటె

వ్యవహార సామగ్గనిఁవారలు చోరులు, జారులు నీకడ • లేరు గాదె

తే. ప్రజల కెల్లను నీవయిఁ • బ్రణయ మగునె

క్షోణిపతులెల్లఁ గర మిడి • కొలుచుచుండె

నీతిశాస్త్రము నెప్పుడు • నీవు గజతె

తనయులకు నైనఁ జన వీక • తనరుచుండె.

61

* సగ = విలాసము. † త్రిభంగులు = మంత్రకోశభృత్యములు. ‡ అస్తాంగములు = శ్లో. రథా నాగా
నాయా యాథా పత్రయః కర్షకారకాః, రథి దైకముఖ్యాశ్చ హ్యస్తాంగానిప్రవక్ష్యతే.

తే. సర్వసూత్రములు శాస్త్రములు • శాస్త్రములును

బ్రహ్మచరితము విషయోగి • స్థితులును

దెలిసి సకలభయములు • దొలగి • జేసి

రాష్ట్ర మేలును నుగటినే • రాజచరిత్ర.

62

స. * దేవమూర్తిము • సమూహము గాగ, త్మోతలం బేలుదే • సుతంతము

కర్మ కాశి లేమి • గలిగి వేడ శత్రైక, నృద్ధి గా ఋణముల • నిద్రునుండె

బాటలు నిర్మించి • సత్తాణములునోలె, సుస్థి రించితె గ్రామసముదయము

జూరవోరాగంబు • జనపదంబులయందు, నామావశిష్ట మై • నవసి చనునె

తే. దంష్యులగువారి దెలియ క • దంష్యులుగ స

దంష్యులం దంష్యులుగఁ జేయఁ • దలసపు గద

ధర్మ నెడలక యుండంగ • ధరిశిరాల

నంబు నేయుదు గద సర • నాధచంద్ర.

63

క. వార్త లోకం బెల్ల బ్రవర్తిల్లును వార్త లేక • స్రజ లంఘులు నా

నార్తి బహుమరు గావు, వార్తాహరులం గ్రహింప • వలతె మహేశా.

64

తే. † ధనము వేదము శ్రుతమును • దార గలుగ, సుకలులై యజ్ఞములు సేసి • శుద్ధశీల

వృత్తముల నొప్పి పుత్రుల • నెత్తు టదియ, ఫల మనుభవించు టని పార్థ • తెలిసికొంటు.

ఆ ‡ లఃఘ! వాజపేయ • మర్వమేధము సర్వ, తోముఖంబుగోతె • స్తోమములను

సలుప మనమునందు • దలతె దాన నిహంబు, పరము నీకుఁ గలదు • పార్థవేంద్ర.

—◆◆◆ ధర్మరాజు నాడనకు సభాధనంబుఁ జూపుట. ◆◆◆—

వ. అని మఱియు నెన్నియోధర్మంబు లుపన్యసించి, యుధిష్ఠిరుండు కృతాంజలి యై దేవ

యావుం పగునానందు కి ట్లయె.

67

క. మీఁచెప్పినచొప్పున విని, నాచేయఁ గలంతనట్లు • నట్లు నడనియ

ట్లే చేయుదుఁ బెద్దలనును, వే చర్చింపంగ నామి • వేదం బరధా.

68

వ. అని మఱియును.

69

* దేవమూర్తిము = వాననీశ్వరేంద్రులందఱుగల దేవము. సమూహము = ఏకనీశ్వరేంద్రులందఱుగల దేవము. శత్రైకపృథ్వి = నూటి కొకరూపము నుడి. ఆగము = అపరాధము.

† ఇందుఁ గ్రహలంకారము. శ్రుతము = శాస్త్రము.

‡ వాజపేయము = పదునెనిమిదిపక్షుల సేకకాలమున విశేషించి వేల్పుయజ్ఞము. అశ్వమేధము = అశ్వమును విశేషించి వేల్పుయజ్ఞము. సర్వతోముఖము = ఏకకాలమున నాలుగుదిక్కులను నాలుగు దిక్కుల నెదులు నిర్మించి నాలుగుయజ్ఞములు కలిపి చేయుయజ్ఞము. స్తోమము = యజ్ఞము.

చ. భరతుఁడుదొడ్డి పాండుజనునాలుఁడు దన్న మహీకళత్రులై
పెరిమె నెనంగు మాకొలము పెద్దలు నోయినధర్మపద్ధతిఁ
దొరకొని నేను బోవఁ దలఁతుఁ మునిలోకవర్ణ్య దాని కే
లెరు వెటు తన్ననో యని మఁదిం జెగఁడొందుచు నుండు నెప్పుడుఁ. 70

తే. దేన మిమువరికినానుల దివ్యదృష్టి, మాపయిం బ్రసరించి యి ట్లొపి యుండు
నెట్టిఘనతరకార్యము లేనిఁ జేసే, వానిఁ గాంతు మటంచు మా య కాన కలదు. 71

వ. అని పలికి సుఖాసీనుఁడై యున్ననారదుం జూచి యుధిష్ఠిరుండు వెండియును. 72

చ. సురమునచంద్ర మీతిగిఁచూడనిలోకము లెన్న సృష్టిలోఁ
బరఁగవు దివ్యమూర్తులరు యబ్రహ్మసమానుల రెందునేనియుఁ
గురుతరకౌతుకంబు నెడఁగూర్చెనునిట్టిది గాని దీనికిం
గరిమను మించునట్టియది యగాని సభం గనిచేసి జెప్పరే. 73

వ. అని సభం జూపుటయు నారదుండు మందస్మితసుందరవదనారవిందుం డై పాండు
నందనునిదిక్కు మొగంబు వెట్టి యిట్లనియె. 74

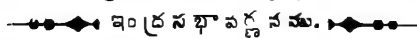
తే. కనకరత్నమయంబును యగామచర మ, పూర్వ మిట్టిసభాస్థల యముర్వియందు
నెందును గని వినియు ముఁ నేనెఱుంగ, నిందుకులవర్య యుట దీనికిదియ సాటి.

మ. కల విందాంతకజీవనీయవిభుయఁక్షబ్రహ్మముఖ్యప్రభా
విలనద్దివ్యసభాస్థలంబులు జగద్యిఖ్యాతమాహాత్మ్యని
స్తులముల్ దేవమహర్షి సేవ్యములు సంఘోపావహంబుల్ మహీ
వలయాధీశ విన స్మనం బగునయే వర్ణింతుఁ దద్వృత్తముఁ. 75

వ. అని పలికిన నివ్వెఱంపడి సానుజుడును బ్రాహ్మణపరివృతుండు నగుయుధిష్ఠిరుండు
ప్రాంజలి యై నారదున కిట్లనియె. 77

చ. *యతివర లోకపాలురమహాసభ లెల్ల వినం దలఁతు నా
యతియును విస్తరంబు మఱి యయ్యయినస్తువిశేషముం దదం
చితపురుషక్రమంబును బ్రసిద్ధగుణంబును సిద్ధియు యధా
స్థితిగ ననుక్రమంబున వచింపఁ గదేయిదె నీకు మ్రొక్కెదఁ. 78

వ. అని యడిగిన పాండవజ్యేష్ఠునకు మునిశ్రేష్ఠుం డిట్లనియె. 79

క. నరనాథ వినుము చెప్పెద, సురనాథసభాస్థలంబు యశుభశిల్పకలా
విరచితము దివ్యమణిగుణ, భరితము భాస్కరనమప్రభాభాస్వరముఁ. 80

* ఆయతి = నిడుపు. విస్తరము = విరివి.

చ. ముదిమియు రోగమున్ శ్రమయుఁ బుట్టఁగ నీయనియట్టితేజునన్
ద్రుదశవిభుండు తాన పొనఁగించుట మించి మహాప్రభావమున్
విదితయశంబునుం గలిగి వింతల కెంతయు నాలవాల మై
పొడలెడు నాసభాస్థల మఃపూర్వసుపర్వరమాధివాస మై. 81

వ. మఱియు నది నూటయేఁబడ యోజనంబులనిడుపును నూట యోజనంబుల వెడల్పు
ను నైదుయోజనంబుల యెత్తునుం గలిగి వై హాయసంబునుం గామగంబు నై దివ్య
పాదపశోభితం బై కరంబు డంబు మీఱు నాసభాభవనంబున. 82

చ. సురుచిరత్న జాలపరిశోభితభూషణభూషితాంగుఁడై
వరము లొసంగుమానికము • వాడనిమాల్యము లొప్ప నవ్వరం
దరుఁడు మహావిభూతి భవఃసంబులు నిండ శచీనమేతుఁడై
సురలు మునీంద్రులుం గొలువ • శోభిలుచుం గొలుపుడు నిచ్చులున్. 83

కవిరాజవిరాజితము. సురుచిరకీర్తులు • సుందరమూర్తులు • శుద్ధులు సిద్ధులు సాధ్యులుకి
న్నరులును రుద్రులు • నాటకభద్రులు • నాకనిశాంతులు శాంతులును
వరమునిచంద్రులు • వైభవసాంద్రులు • వ్యాప్తమహిందు లతింద్రులు నా
సురపతికొల్వనఁ జొప్పగునల్వన • జొత్తిలు చుండురు చిత్రముల్. 84

క. గరుడులు గంధర్వులు కిన్నరులును శ్రుతిసుఖము గాఁగ • నవనవగతుల్
బరఁగించి పాడ నచ్చర, లరుదారఁగ నాడి మఘపు • నర్చింతు రటన్. 85

మ. అని వెన్నీయక పోరి యీలిగినవీరాశ్రేయరూప్ భక్తివెం
పున జన్మంబులు సేసినట్టిపురుషుల్ • పుణ్యశ్రీచూడఱు లై
ఘనకీర్తిం గొని యున్న సజ్జనులు లోకం బెన్న నేలెంచి యిం
ద్రునితోడన్ సుఖయింతరచ్చట నమఃస్తుత్య లోక్వలె గీర్తింప నై. 86

వ. మఱియు నాసుధర్మామధ్యమ్యున శుకీబృహస్పతులును బ్రచేతసులును మరుత్వం
తులును నగ్నిషోములును నింద్రాగ్నులును యజ్ఞవాళు లై నసప్తవింశతిపావకు
లును లోకపాలురును వసుధద్రాదిత్యులును నశ్వేదేవతులును విష్వక్సేనుండును
విశ్వేదేవతలును ధాతయు విధాతయు హరిశ్చంద్రుండును మరుత్తుండును మరీ
చియు వామదేవవాలఖిల్యులును సంవర్తుండును శ్రద్ధామేధాసర్వస్వతులును రాజర్షు
లును బ్రహ్మర్షులును దేవర్షులును లోనుగాఁ గలవారనేకు లింద్రుని సేవించుచు
నివసించి యుండు రిందుఁ గొందఱును భృగ్వాదులు మఱియుం గొందఱును నిరం
తరంబు వచ్చి పోవుచుండు రని వెండియు. 87

- క. ఏతాద్వ్యగ్విధవిభవ, ఖ్యాతం బై సకలలోక గణపూరితం బై
వీతజ్ఞానోకభయం, బై తనరెడునాసుధర్మ • సరయుడు నధిపా. 88
- వ. మతియు నింక నన్నైవనవ్వతునిసభాభవం బెట్టి నంకివేని. 89

—◆◆◆ య మ స భా వ స్థి న ము . ◆◆◆—

- చ. వినుము సరేంద్ర! యామ్యము • వీరగుశోగయగత్నగమ్యమున్
ఘనవిదై భవాంచితము • కాంచనకున్యవిరాజితంబు స
స్థువిజనసేవీరి బనసుమున్ శతయోజనవిస్తృతస్థలం
బును శతయోజనాయత మభూతవిభావవిపూర్ణ మెల్లగాన్. 90

- క. కామగళం బై ముగ్ధన, భీమం బై విశ్వకర్మ విరిచిత మై ఘో
రామయనాక మై త్రిజగ, త్తేమంక మై నలిర్చు • దివి నది తెలియన్. 91

- ఉ. *సాండుగ ధృ దేవతకు • భూషణమై విభవాభిరామ చూ
సందు నసించువారలకు • నాకలిడప్పులును జరామృతుల్
చెండవు శీత ముష్ణమును • సిల్లును నీడు మెందు లేమి నా
సందము దివ్యమానుష మనాతముం దగు బాధివోత్తమా. 92

- తే. జముఁ డచటఁ గొలు వయి జీవజాలములకు
సుకృతదుష్కృతములఁ గలసాంపు డెలిసి
పుణ్యాపావఫలముల • పాంత వోవ
సలుపు సమవర్తియై శాస్త్రసమ్మతముగ. 93

- క. ఘనకృతులు చేసి వచ్చిస, జనులకు నట నర్చనౌఖ్యసంధాయక మై
చనుపడము పావగళులకుఁ గలఁ దగు నరికములఁ గూర్చుఁఘనపద మచటన్. 94

- వ. మతియు బ్రహ్మర్షి దేవర్షి గణంబులును సన్నిహితాదిపితృదేవగణంబులును దివోదా
సాంబరీషునిపనిషఢాదిరాక్షసి గణంబులును మతియు సనేకప్రఖ్యాతపురుషులును
శేంతనిండును భవజనకుం డయినపాండురాజు శోనుగాఁ గలవార లనేకతనహస్రంబు
లసంఖ్యాకంబులు గాఁ గామగం బగుసందు మిక్కిలి క్రిక్కిరిసి యుండి వైవస్వతుని
సేవించుచుండు రంక నరుణసభావృత్తాంతంబు చెప్పెద వినుము. 95

—◆◆◆ ప రు ణ స భా వ స్థి న ము . ◆◆◆—

- చ. ఘనుఁ డలవిశ్వకర్మ జలగర్భముండు మహాసముత్తన్
బాసరిచె దాని దివ్యమణిఁ బూఖ్యసునసునముర్త్యంగంబున్

* సిల్లు = ఉపద్రవము. సిదరము = వాద్యము.

ఘోరశోరశాదులబ్రహ్మకాశిలి యామ్యసభాప్రమాణముగ

గొని వెలుగొందు సందు బరంగు స్వరుమును సతీసమేతుడై .

96

తే. లలితవేశ్యాసంబులు , గలిగి మిగులఁ బాంశురద్యుతి నొప్ప నాభవమునకుఁ

జుట్టి సలుగడఁ జిక్క నై ♦ శుకకాచి, శకునిమృదువాకలి రవ్యశ్రములు పొదలు. 97

సీ. దివ్యరత్నాంబరఁ దేగీప్యమాను లా,దిత్యులు బలిముఖఁడై త్యవరులు

వాసుకీప్రముఖసర్పశ్రేష్ఠులును జతురంభోనిధులును గంఠాదినదులు

దేహవంతంబు లై , దిక్కులు మహియును, గులమహాధగములు , జలచరములు

గాంధర్వివిద్యాధుఁబంధరుల్ గంధర్వముఖ్యు లస్సరసలు , మురులు మనులు

తే. నిచ్చలును వచ్చి సేవింకు , నిచ్చుకోలఁది, నై భవంబున నొప్పి ను, నాభమగ్రత్రి

మంతంబున నానభామందిరమునఁ గొలుపుదీరి నెలుంగుఁ జెరి ♦ పలరఁ బాశి. 98

చ. వల్లెత్తామదాల్పువరసభ యిట్టిది, ధర్మరాజ యింక ♦ ధనదునభను

దెలిసినంతవట్టు ♦ తెలిపడ నదైవ్యభవంబు వినుము శ్రీప్రసన్నముగను. 99

—♦— కు శే ర స భా వ స్థ స ము . —♦—

ఉ. కామగతంబు దివ్యమశీకల్పితసాధవిరాజితంబు చం

ద్రామలకాంతివిశ్రుతమహాచరిణంబు దివాకరాభమున్

గోమలకంబశాస్తరణగుంధవేశ్యము గన్నదీపికా

స్తోమవిరాజితంబు సభ ♦ సోమసగాంచితి మై తలిచ్చెమన్ .

100

క. ధనవతి తనచేసినతపమునఁ బడసింమహిమఁ జేసి ♦ మును చేసె వెడ

ల్కుస డెబ్బదియొడసములు, నొసరిననిశువునను నూలుయొడఁములు గన్ .

101

క. మెఱపులతోఁ జిత్రించిన, తెఱంగున భాసిల్లుశిఖరఁదివ్యప్రభలన్

మోఁగెనునానభ తెలుపున, వఱుమఁ గై లానశిఖరఁనై ఖరిఁ గొనియెన్ .

102

తే. శంఖసదృశివనిధుల్ ♦ డై త్రిధిము, పుష్పకంబును గలిగి సంపూర్ణనై భ

వమునఁ దేతమక్కిన్న రేశ్వరుడను కోమకుఁ, గుట్టుకలకాబరునిఁ గూడి ♦ కొలువుదీరు.

సీ. నందువలనఁస్మగదాసనుమగంధ, మొలయ గంధసహంబు ♦ మెలంగుచుండ

దేవగాయకు లెల్ల , దివ్యతాంబులు, విమలగాంధర్వంబు ♦ నిమిరుచుండ

మేనకాప్రభృతలు ♦ వేచే లచ్చగుల్, స్వప్నగీతంబులు ♦ నొపునుండ

గరుడగంధర్వకీర్తనయఁపిముఖ్యులు, కోలఁది మోతీ నుతించి ♦ కొలుచుచుండఁ

తే. బరంగ బ్రహ్మర్షివర్యులు ♦ బలసి యుండ, స్త్రీసహస్రవృత్తుడయి ♦ శ్రీదుఁ డందు

సఖలభూమాభూషితుఁ ♦ డై పలిప్పి, నిండునై భవమునఁ గొలుపుండు సభవ. 104

ఉ. నాకు మనోరథం బయిననాఁ డెపుడు స్వరమాను లంటి రా
నాకమునుండి పోయి యట • నాఁడులు వ్రుత్తు సమస్త దేవతా
సేకముతో విభూషణమణిరమణీయసురాంగనాననా

బ్రాకలితార్థరాఢ్వరసభాంగణాదివ్యసరోదివృక్షమై.

105

మ. ప్రమథు ల్పారిషదుల్ మునుల్ గొలువ దీప్యత్ప్రభవం బేర్పడక

బ్రమదారత్న పరిష్కృతార్థతనుఁ డై • బాలేందురేఖాంచితో

త్తమమాణికృతీరీతిబద్ధశిరుఁ డై • దర్శికరేఖ్యాషణ

ప్రమనుం డై హరుఁ డుండు నం డెపుడు దత్తైలస్యసఖ్యంబునఁ.

106

వ. మఱియుం జిత్రసేన చిత్రరథ విశ్వావసు ప్రభృతు లైనగంధర్వులును విద్యాధ
రాధీశ్వరుం డగుచక్రధర్ముండును గింపురుషాధీశుం డగుద్రుముండును రాక్షసా
ధిపతి యగుగంధమాదనుండును గుణవిభూషణుం డగువిభీషణుండును బర్వత
తుంబురుప్రముఖగాయకరత్నంబులును హిమవత్పారియాత్రాదిపర్వతవరంబులును
నందీశ్వర భృంగీశ్వర మహాకాశాది ప్రమథగణంబులును నందు మహానందంబునం
బ్రవర్తింపుచుండు రని వెండియును.

107

—◆— బ్రహ్మ స భా వ ర్ణ న ము. —◆—

చ. పలికితి లోకపాలురసభాభవనంబులపెంపుసాంపు నా

తెలిసినయంతవట్టు జగతివర యింక విధాత్మనోలగం

బలరు జగత్త్రయప్రధిత • మై మఱి దానియధాస్వరూపముం

దెలుపఁగ నేండ్లు పూం డ్లయిన • దివ్యుల కైన నశక్య మెన్నఁగఁ.

108

వ. అయిన నాయెఱింగిన తెఱంగున నించుక వక్కాణించెద నాలకింపు మని
యి ట్లనియె.

109

మ. ఎపుడో దేవయుగంబునందు మును నే • నిందుండ నిచ్చాగతిఁ

దపనుం డెల్లజగంబులం దిరుగుచుం • దా మర్త్యరూపంబునఁ

గృహతో దర్శన మిచ్చి నా కజనభావృత్తాంతముం జెప్ప నే

నపురూపంబు సమానుషం బనఘ మా • నంచుం బ్రహర్షించుచుఁ.

110

వ. తద్గర్భనకుతూహలాయత్తచిత్తుండ నై తపను నర్పించ.

111

మ. భగవంతుండవు సర్వసాక్షి వధికప్రజ్ఞాసమగ్రుండ వో

జగదీశా! నిను మ్రొక్కుచుంటి నను నిచ్చుం బ్రోతువే నాకు న

ట్లగువాగీసునభాస్థలం బరయ నిం • పయ్యెం దపం బేది యో

తగుమం దేదియొ మంత్ర మేదియొ యగుం • దత్పిడికిం జెప్పవే.

112

వ. అని ప్రాశ్నించినం బ్రసన్నుండై ప్రభాకరుండును. 113

క. విను నారద తత్పిఠికీ, బ్రహ్మతంబుగ వేయియేండ్లు • బ్రహ్మవ్రతముగ
బాసరింపఁ జెల్లు నవ్వలఁ, గొనిపోయెద నటకు నిన్నుఁ • గుతుకం బెనఁగఁ. 114

వ. అని యుపదేశించి భాస్వంతుం డంతర్ధానంబు నెందుటయు నంత నేను హిమవ
త్పృథ్వంబున సమారబ్ధువతుండ నై తపం బాసరించితి నంత ననంతకాలంబున
నాదిత్యుండు వచ్చి నన్నుం దోడ్కొనిపోయి నా కాబ్రహ్మసభం జూపె నదియును.

ఉ. కానఁగ వచ్చు నెక్కఁగతిఁ • గన్గెన మాటు మఱొక్కలా గవా
జ్ఞానసగోచరం బది విఃమానము నాఁ జనుఁ గామచార మై
దానిప్రమాణముగ్ స్థితియు • స్థాన మెటుంగ నశశక్య మట్టిసం
ధాన మదృష్టపూర్వ మొక • నాఁటికినేని బ్రపంచకంబులఁ . 116

తే. శీతవాతాతపంబులు • సిలుగు క్షుత్పి,చాసలును లేక సుఖద మై • పరఁగునాన
భాభవనరాజ మధికర • త్నాభరణవి,భాసమితిభాసమానదిఁగ్వాప్యన మధిప. 117

ఉ. కంబ మొకండు నేనియును • గానఁగ రాక తిగంబు నక్షరం
లుం బహుళప్రభాకలితః • ఘన మై నిజకాంతి నాకప్ప
వంబున నుండి భాస్కరు న • డంచుచు మించినదాననుండి లో
కంబులు సృష్టి చేయుచు బ్ర • కాశిలు ధాత సతీనమేతుఁ డై. 118

మ. సురసంఘంబులతో మునీశ్వరులతో • సుక్రాముఖ్యాప్తది
గ్వరులుగ్ శైవగణంబుతో సుతులతోఁ • గాత్యాయనీదేవితో
హరుఁడుగ్ సింకరకోటితో గరుడితో • నంచన్మహాలక్ష్మితో
హరియుగ్ వచ్చి భజించుచుందు రజునిగ్ • బ్రాంచన్మహాతేజునిగ్. 119

వ. మఱియు దక్షకశ్యపాదిప్రజాపతులును వామదేవవాల్మీకిదిమహామునీంద్రు
లును సనకసనత్కుమారాదియోగాచార్యులును నదితిసురసాదిదేవమాతృక
లును వేదవేదాంగోపనిషదాదిమహావిద్యలును జగద్రసూర్యాదిగ్రహంబులును
నింద్రాదిదిక్పాలకులును వసురుద్రాదిదేవతలును ధర్మార్థాదులును శమదమాదు
లును ధృతిమేధాస్మృతిప్రజ్ఞాబుద్ధులును రథంతరాదిసామంబులును వివిధశాస్త్ర
పురాణేతిహాసాదులును సాంగవేదాయుర్వేదంబులును క్షణలవ ముహూర్తదివా
రాత్రపక్ష మాసర్తుసంవత్సర యుగాత్మకం బైనకాలచక్రంబును ధర్మచక్రంబును
మఱియు స్థావరజంగమాత్మకం బైనమహాభూతంబులును మూర్తిమంతంబు లై
నత్యలోకనభామధ్యంబునఁ జన్ను నేవింపఁ బరమేష్ఠి పరమానందంబునం

బొందుచు దయామయాంతరంగుండై సకలజంతుజాలంబులకును దత్తతత్కర్మాను
సరణంబున ఫలంబు లనుభవింపఁ జేయుచుండు నని వెఱడియును. 120

క. జననాథ మనుజులోకం, బున నీసభ యెట్టిదో వింబుధలోకములన్
ఘనుఁ డగుపితామహునిసభ, యును నట్టిద వింటి దానియున్నతి తెలియన్.

చ. అసప్రభు ధర్మజుం డనియె • నార్య విసంబడె దేవతాసభల్
మనము ముదంపడెన్ మఱియు • మాట రెయ్యకం డగుఁ బుణ్యమూర్తు లై
పొసరినపాండుభూమిపతిఁముఖ్యులు యామ్యసభ నైలంగ నిం
ద్రునిసభ నాత్రిశంకునిసుతం డొకఁ డొప్పుట వింటి వింతిగన్. 122

ఆ. వారికన్న నతఁ డొవారిగా నేపుణ్యకర్మ మాచరింపఁ • గలిగి ధన్య
తముఁడ యయ్యె నింద్రుఁడండ నుండుట కిది, యింత యెఱుంగ నానతియవయ్యున్.

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 124

—♦— హరిశ్చంద్రమాహాత్మ్యము. —♦—

మ. పరమోదారగభీరసారసుగుణప్రజ్ఞాసమగ్రుండు స
త్కరుణాంచన్యత్ర సత్యవాక్యనిరతాఃఖ్యాతప్రభావుండు భా
స్వర లేజోనిధి పుణ్యసాంద్రుఁడు హరిశ్చంద్రుండు నా భూవరుం
డిర ప్రేందున్ సుకృతావృతాదియుగమం • దిక్ష్యావ్యవంశంబునన్. 125

మ. తను బొంకింప వసిష్ఠుతోఁ బ్రతి న సుతామాకమం దూని వ
చ్చినగాఢేయున కుర్వి యెల్ల నిడి దుఃశీలంబునన్ దోఁగున
మ్మునిరారాపుల కెల్ల నోర్చి సతితో • ము న్నెన్నియే బన్నము
ల్లాని సత్యం బిల నిల్పుకొన్నఘనుఁ డాలోకోత్తరుం డొఁ జుమి. 126

శా. సప్తాశ్వాన్వయసింధుచంద్రుండు హరిశ్చంద్రుండు ధీసాంద్రుఁ డై
ప్రాప్తానంతిబలంబునన్ సకలభూభాగంబులుం గెల్చి యీ
సప్తద్వీపసముద్రముదితిధరాచక్రం బవక్రకమా
వాప్తానంతపరాక్రమంబునను రా • బై యేలఁ గీర్తింపఁగన్. 127

చ. అడిద మొకండు నాయముగ • నన్ని కెలంకుల నున్నరాజులం
గడిమి జయించి కప్పములు • గైకొని వేలును గోటు లాధనం
బుడుగర గాఁగ యాజకుల • కొయ్యన నిచ్చుచు రాజసూయ మన్
కడిఁదినవం బొనర్చె గడఁకన్ విధిదృష్టవిధాన మేర్పడన్. 128

ఆ. ఎల్లఁడలనుండి • యేతెంచుబ్రాహ్మణ, పునరు లమృతాధ్వారప్రసరన్
కాలసుండుఁ గొనినఁకనకంబు భోజనం, బింత యనుచుఁ దెలుప • నేరితరము.

శా.దానం జేసి యతండు పూజ్యుడగుచుకొని వర్జిత్తి తేజస్వియై
తా నారాజులకన్న మిన్న యగుచుం దరింప నై యింద్రునా
ఘోరబండు మహానుభావుడయి భాస్వద్వభవం బంది ని
త్యానందంబునఁ బొందుచుండె నమరుం డై వింటె రాజోత్తమా. 130

అ. రాజసూయ మెవరు • రాజుల నెల్లర, గెలిచి తేజ మలర • సలుపఁ గలరొ
వారు నిండునెద్ద • వైభవం బలరార, మెలఁగుచుండఁ గలరు • మేదిసీత. 131

క. ఘనతపము చేసి విగ్రహమును విడిచినమునులు జన్యమున శత్రులతో
వెనుదీక పోరి చచ్చిన, మనుజులు సటఁ జేరికొందు • మనుజాధీశా. 132

వ. అని మఱియును. 133

—♦— పాండురాజసంక్షేమ. —♦—

ఉ.* ఇంద్రునికొట్టుకూటమున • నిద్ధయశుం డయి యుండునాహరి
శృంగుని నాలకించి యమఁసంయమనీసభ నష్టకాచిప్య
ధ్వంశులఁ గూడి యున్నభవఁదీయగురుం డలపాండురాజు ని
స్తండుడ నై దివికొ విడిచి • చాగెడునన్న నెఱింగి యిట్లనె. 134

చ.ఁమునివర భూతలంబునకుఁ • బోవఁ దలంచితిరే మదగ్గనం
దనునకు ధర్మరాజునకు • దర్శన మిచ్చి దయారసంబు పెం
పనునడ రాజసూయమఖి • మాసినవారు మహేంద్రాలోకమం
దునికియు నన్మదాదు లిటు • లున్నియుఁ దల్ప ననుగ్రహింపవే. 135

ఉ. పుత్రులకుం బితృపియము • పోలిచి తీర్చుట పాడి గావునక
బాత్తుఁడి వీవు దమ్ములు నంపారపరాక్రమనిర్జితాఖిల
క్షత్రియు లెంతి చాలరు పౌశస్తికి నెక్కఁగ రాజసూయముక
థాత్తి నెనర్చు మట్టిసుక్ష్మతంబున నిండుపదంబు నెందెదక. 136

మ. అని నేఁ జెప్పినయట్లు చెప్పి యతినఁర్యా వాని కయ్యగలు
ద్ధిని బుట్టింపుడు నావు డే నిలకుఁ బో • దెన్నయ్యే నేనట్ల పా
మ్మని నీకు న్వచియింప వచ్చితఁ గుమాంధా! రాజసూయంబు లెం
డైనయోగంబునఁ జేసి దేవపదము • స్సీవారికిం గూర్పమా. 137

* సంయమని = యమపురము.   † అను = ధరించు, అనఁగాఁ జేసినవారని లక్షణార్థము.

† తెన్ను = దీనికి మార్గార్థము కోశవృత్తి మైనను దీనిబడి యనునర్థ మిటఁ జెప్పుకొనవలయు. (నాకా
పని చేయుటకుఁ దెన్నులేదు) అని గోదానిమండలమున వ్యవహరింతురు.

తే. అమృతహస్తర మతిదుష్కరము బహుళ

విఘ్నసంయుత మౌన్న యజ్ఞఘ్న లైన

బ్రహ్మరాక్షసు లెల్ల రంధ్రము రోయ

నుండు రవలికాలము ఘోరయుద్ధ మొదవు.

139

వ. ఆయుర్ధంబున నఖిలప్రజాపశమనం బగు నిది యంతయుం జరిగించి చాతుర్వర్ణ్య రక్షణంబునం దప్రమత్తుం డనై త్తేమం బెట్లగు నట్లు చేయుమిది యంతయు నీవు నన్నడిగితివి గావునం జెప్పితి నే నింక దాశార్హనగరంబునకుం బోయి వచ్చెద నని నారదుండు ఋషీంద్రసమేతుం డై కదలి చనియె నంత ధర్మనందనుండును.

—◆— రాజసూయారంభపర్వము. —◆—

ఉ. తమ్ములఁ దానుఁ దత్కృతు పుండారతఁ జేయఁగఁ జింత సేయుచుఁ

బమ్మిన వేడ్కతో నిదనభాధవనమ్మునఁ గూడి యున్నమి

త్రమ్ముల సత్పురోహితుల • రాజుల మంత్రుల బంధులోకవ

ర్గమ్ముల సాదరేక్షణపరంపరలం బొదలించి యిట్లనుఁ.

140

ఉ. వింటిరె సభ్యులార మునివిశ్వజనీనవచఃప్రకార మే

మంటిరి కన్నతండ్రికిఁ బ్రియం బొనరించుట పాడి బిడ్డ కీ

వెంటన తన్నియొగ మది • విన్నను వొప్పఁగఁ జేత దుష్టులం

బంటును సొంటు నెంటఁ బడునట్లగుదెంచెను నాకుఁ జూడఁగఁ.

141

మ. అమరావాసము తల్లిడి కబ్బు నని తా • నంట న్మనీంద్రుండు జ

న్నము సేయం దలపోసి చేకొనిన నానావిఘ్నముల పిమ్మటఁ

సమకూరుం గడుఘోరయుద్ధ మవసీచక్రంబునందుం బ్రజా

శమనం బాఁ గద యేమి సేయుదు నిఁకం • జర్పించి వా కీయుఁడీ.

142

వ. అని షోలాయమానమానసుం డగుయుధిష్ఠిరునకు ధౌమ్యతైవ్రపాయనప్రభృతిప్ర కృతిప్రధానవర్గం బిట్లనియె.

143

మ. జడియం బోయెద వేల భూపతిలకా • సామ్రాజ్యపట్టాభిషి

క్తుఁడు చేవుం డగు నిట్టిని వలఁతివైఁక్కో రాజసూయాధ్వరం

బెడ సేయఁ బని లేదు చేయుము జగం • బెన్నఁగఁ దోఁబుట్లు నాఁ

బడు నల్పేతుల నాల్గుదిక్కులను నిల్పం బోల్ జయస్తంభముల్.

144

శ. కొడుకుల కెన్నఁ బితృణము, గడవనియది తండ్రిపంపు • గావింపనిచోఁ

గొడుకగునె వాఁడు జన్నము, గడుకొని చేయుము ప్రియమ్ము • గా జనకునకుఁ.

తే. రాజసూయావభృథమున • రాజవంశ, జనితుఁ డభిషిక్తుఁ డగునేసి • జగతి వారు
ణగుణమును బొంది సమ్రాట్టు • నాఁగఁ బేర, నలరి తా సర్వజిద్యతం • బండు ననఘ.

క. సమయము మంచిది క్షిత్రియ, సముదాయం బెల్ల నీకు • స్వాధీన-మగుఁ
సుమనస్సన్నత నీ వచి, రములోనం బూను మధ్యఁగము సేయంగఁ. 147

వ. అని యెల్లరు నై కకంఠ్యంబుగాఁ జెప్పిన సతండు మఱియు నవ్విషయంబ తమ్ములు
మంత్రులు ధౌమ్యులు ద్వైపాయనులు లోనగువారితో మాటిమాటికిం జర్పించుచు
ననిశ్చితమనస్కుం డయి కొంతవడికి విజ్ఞానం బభినయించి. 148

మ. అమరేంద్రాదులతోఁ బ్రపంచముల నిఁష్టావాప్తి రక్షించును
• త్రమదైవంబు నిజప్రభావ మనువొందఁ ధర్మసంస్థాపనా
ర్థము మర్త్యంబున నుద్భవిల్లినజగన్నాథుం డజుం డవ్యయుం
డమలుం డచ్యుతుఁ డప్రమేయుఁ డనఘుం • డాతండు కృష్ణుం డగుఁ. 149

శా. లోకాతీతుఁడు వాసుదేవునకు నేఁలోకంబునం గానఁగా
రా కున్నట్టివి లేవు నిక్కముగ నాఁరాజీవనేత్రుం డెడఁ
మాకుం గూర్చి గురుండువోలె నెపుడుఁ • మాచాల వర్తించు నం
చాకృష్ణుఁ బ్రభవిష్ణు నాత్మఁ దలఁచెఁ • హస్తాతిరేకంబునఁ. 150

వ. అంత నక్కాంతేయాగ్రజుం డొక్కదూతం బిలిచి శ్రీకృష్ణుం దోడితేఁ బుచ్చు
టయు నాతండును. 151

తే. గంధవాహబాంధవమహాఁస్సైంధవములఁ
బరఁగురథ మెక్కి ద్వారకాపురము వోయి
కృష్ణునకుఁ బార్థునంజేత • మెటుఁగ విన్న
వించెఁ దననేర్పునకు జనం • బెంచి పొగడ. 152

—◆◆◆ కృష్ణం డింద్రప్రస్థమునకు వచ్చుట. ◆◆◆—

వ. ఇంద్రావరజుండు నింద్రసేనసహితుం డయి కదలి యతిత్వరితప్రయాణంబుల నింద్ర
ప్రస్థపురంబునకు వచ్చి ధర్మజునకు దర్శనం బిచ్చుటయు నంత. 153

చ. అనుజాలతో నెదుర్కొని ప్రియంబునఁ దెచ్చి సుఖాసనంబునం
దొనరఁగ నిల్చి ధర్మసుతుఁ • డొప్పుగఁ గృష్ణున కర్ఘ్యపాద్యముల్
పొసరిచి సేమ మారసి సముత్సుకుఁ డై ప్రియ మాడె నాతఁడుఁ
దనిసి యథోచితంబుగ ముఁదం బిడె నందఱ కన్నిరీతులఁ. 154

వ. అంతఁ గొంతవడికిఁ గొంతేయాగ్రజుండు గదాగ్రజుం డజిసి వినయం బభినయించుచు
నిల్లనియె. 155

చ. పనిచెను రాజసూయ మది • పాండుమహిపతిసంపు సేయు మం
చును సురమాని దీనికి విశుద్ధచరిత్రుడు స్వపూజ్యుడు
ఘనుఁ డగురాజచంద్రుఁ డగుఁ • గాని సనుం బురికొల్పి రిందఱు
వసుదమానాభ నీపలు కృత్యవినిర్ణయ మిందుఁ గావుతఁ. 156

అ. చెలిమి నొకఁడు తప్ప • దలపోయ నొల్లఁడు
బలిమి నొకఁడు మెప్పు • వలుకుచుండు
గలిమి నొకఁడు ప్రియము • గలుగ భాషించెడు
బనులు వడిన జనులపలుకు లిట్లు. 157

క. నీ వట్లు కాక విజ్ఞానావధి వై కాన్య మిట్టి • దని పలుకు దెటఁ
గావున నిదమిద్ధ మ్మనఁ, గా వలయు మహాత్మ! నన్నుఁ • గరుణించి యిటఁ. 158

వ. అనిన వాసుదేవుం డిట్లనియె. 159

క. దేవ సమస్త విధంబుల, నీవర్హుఁడ వామఖంబు • నెఱవేర్చుటకుఁ
భావమునఁ దెలియు దైవఁ, నే వివరించెద నొకింతఁ నిగ్గయవిధముఁ. 160

—●— జరాసంధపరాక్రమవర్ణనము. —●—

వ. పరశురాముం డపగతక్షత్రంబుగా నిలం జేసిన నాటఁగోలె నై లేత్వాకవంశంబులు
కొన్నితక్కిన దక్కిన వన్నియు ఏన్నె నెడి కృత్రిమంబు లయ్యె నయ్యెలేత్వాకవంశం
బులనలన నేనోత్తరశతవంశంబులును యయాతిభోజవంశంబులవలనఁ జతుర్దశవంశం
బులు సుత్పన్నంబు లయ్యె నిట్లున్ననకలక్షిత్రీయకులంబుల నెల్ల నొడిచి మూర్ధాభి
షిక్తుం డై జరాసంధుం డొక్కరుం డిపు డు క్కెక్కి గర్వాంధుం డయి గండు
మిగలి యున్నవాఁడు మిము. 161

నీ. సేనాని యై వాని • సేవించు సనయంబు, శిశుపాలుఁ డాగ్రహశ్లిష్టుఁ డగుచు
నిరత మాతనిచక్కఁ • నిలుచుఁ గరూషాధిపతి వక్రుఁడు ప్రధానఁభటుఁడనోలె
నాశ్రయించి వాని • హంసడిభకదూత, చక్రము విక్రమావక్రతేజ
లరయ నీమాతులుగ • డగుకుంతివగనుం, డతనికి నెయ్యుం డై • హితముఁ గూర్చు

త. సీదులెండి సఖుఁడు గాన • నీకు మదినిఁ, గూర్చువాఁ డై సభగదత్తుఁ • డొర్చి మగధ
పతికి హితుఁ డయ్యె వాక్కుగ్నిగతుల నెపుడు, సతులబలశాలి భీష్మకుం, డతనిప్రాపు.

వ. మఱియుం జేదెఱి యై పురుషోత్త మనాముండును వంగపుండ్రకరాతపతి యైసపాండ్రక
వాసుదేవుండును గూర్చు కగధ నరక ముఁపురిశివముఖయవనాధిపతులును సన్ను
ద్యేష్టింపి వానిమిత్రులై సేవించుచుండి రుదీచ్యు లగుసప్తాదశభోజకులంబులవారును
శూరిసేన సాల్వ పాంచాల పులింద కళింగ కుంతి కోసల మత్స్యాదిదేశంబులరాజు లె

ల్లరు సమ్మాగధునిభయంబునం బుత్తమిత్రకళత్రాదులతో నునికిపట్టులం బెడఁబాసి
నానాదిక్కులకుం జెదరి యున్నవా రని వెండియు. 163

ఉ.*మాగధుసల్లుఁ డై కుటిలమార్గమునం బడి కంసుఁ డెంతయే
వీరిక భోజనంతటికిఁ , బీడ యొసర్చునుఁ జూచి చూచి నే
నాగడకాని వాని గణమందు వధియటఁ జేసి మాగధుం
డిగతి నాఁగ రానియటఁ , లేచి మముం బగ నేచె వింటివే. 164

తే.†పాంసడిభకులు వాఁడుఁ ద్రేతాగ్నులట్లు, ముజ్జగంబుల నేర్చెనుపాడువు దోఁస
మధురపైఁ బడి మూఁడొంట్లు మమ్ము వేచి, వేచి చంపిరి బహుబలాన్వితు లగుచు.

వ. అమృహాయుధంబున శస్త్రనిహతులు గానిపాంసడిభకులదాడికిం దాళఁ జాలక యదు
వృష్టిభోజాంధకప్రవరు లెల్లరు నొక్కయుసాయంబు వన్ని హంసుండు సమగంబున
రామునిచే నిహతుం డయ్యె నని డిభకుసకుం జెప్పి పుచ్చును సతంసును. 165

చ. అది మది సమ్మి బమ్మరిలి , హంసుఁడు లేనిజగంబునం దిరిగె
బ్రదుకుట వృద్ధి మంచు యమునాజలమందు మునిగి చచ్చె దుః
ఖద మగుపట్టివార్త విని , క్రాంగుదు హంసుఁడు నట్లు దేహమున్
వదలి బృహద్రథాత్మజుఁడు , వారిలు చచ్చుట నొచ్చి క్రచ్చుట. 167

వ. ముట్టిడి విడి మిడి మిగధకుం జనియు నిజదుహిత యగుకంసభార్య ప్రేరేప మాపైఁ
గోపంబు సూపుచుండె సంత మేమును మధురాపురంబునం గొంతకాలం బుండి
దిసదిసప్రవర్ధమానం బగువారికై రంబుసకుఁ దాళఁ జాలక సహపుత్రమిత్రకళిత్ర
బాంధవంబుగా మధుర విడిచి ప్రతీచిం బట్టి వచ్చి కుశేఘంబున కై వతకాద్రీంద్రం
బున దుర్గంబు నిర్మించుకొని మనియును. 168

తే. మూఁడుయోజనములవిశుపును దదంతెరమున నేపత్రిస్కంధము , లమగి నూలు
ద్వారములు వీరవిక్రమశోరగాములు, గలిగి దుశ్చేద్య మై దుగ్గ , మలరుచుండు.

క. ద్వారావతి యనుచేరం, గీచించెను సందు నాంధ్ర , దెగి చగితురకున్
బీము సూపుదు గిగెన్, వీరుల శైవుగ నలయునే నరనాథా. 170

వ. మఱియు సెం దప్తాదశసహస్రసంఖ్యాకు లగుయదువృష్టిభోజాంధకప్రవరుల నేకైక
త్రిదశసంఖ్యాకాహుకపుత్రశైలింబును హరుధేష్ఠుగమును జక్రదేవుండును సాత్యకియు
నేనును కాహిణేయుండును సాముండును గృతివర్మయు లోనుగాఁ గలమహాకరు
లెల్లరు శస్త్రసంపన్నుగోపాయంబున బ్రవర్తించు చుండ నే మెల్లరమును జరాసంధ
భయంబునం బడిక సుఖి యున్నవారియు వినుము. 171

*అగడకాఁడు=అకార్యమచేయునాఁడు. ఏచు=అతిశయించు; ఏచు=బాధించు. †పాడువు = ఉన్నతి.

- మ. అతిసీమం డగునాబృహద్రథసుతుం ♦ ఉత్సంతదర్పంబునన్
బ్రతి లే కాలముల స్మృగేంద్రము వృగఁవ్రాతంబులం బోలె ను
ధతుఁ డై రాజుల నెల్లఁ బట్టి చెఱ లొందం గట్టి వేధించు నీ
క్రతుమూలంబున వానిఁ దున్ని సృతిఁవ్రాతంబులం బ్రోవుమా. 172
- చ. పశుపతికిం బ్రయంబుగ నవం బొసరింపఁ గడంగి రాజులన్
సశువులు గాఁగఁ జేసికొన ♦ భానమునం దలపోసి పట్టె నా
సశుముఁ డై సమాగధునిఁ ♦ బట్టి వధించినఁ గాని రాజునూ
యశుభసవం బొసర్చుటకు ♦ నైతి యొకింతయు లేదు కావునన్. 173
- చ. అనుజులు భీమసేనవిజయూదులబాహుబలంబు పెంపునన్
మరుడవగేఁద్య నీ కిపుడు ♦ మాగధు నొంచుట సాధ్య మెన్నె ను
దునఁ జెఱ నున్నపార్థివులనుఁఖము వాపియట్టిపుణ్యమున్
ఘననవసం బొసర్చి పితృకార్యము దీర్చిసపుణ్య మయ్యెడిన్. 174
- వ. ఇది నాయభిప్రాయ మింక దేవరచిత్తం జెట్టిదియో విన నలతు మనిన యుద్ధిష్ఠిరుం
డి ట్లనియె. 175
- నీ. తెలియఁ బల్కితి వీవు ♦ తెలియుచు వన్నియు, నవని నీకన్న సమర్థు లెవరు
తెలిసి యున్నను స్వార్థకలనఁ బ్రశంసింప, ససమర్థుఁ డగు నరుం ♦ డన్నకడల
శమ మెఱుఁ బు మని ♦ జడజరాసంధభయమ్ము శంకించు నాఁయంతరాత్మ
వీ రెల్ల నీభుజవీర్యాగ్రయులు నీవు, వానికి జంకు దఁగఁవాదు పడియె
- ఆ. దేవ సేనవు బలదేవభీమార్జునుల్, ఖలుని వానిఁ ద్రంపఁ గలకొ లేకొ
యనుచు మాటిమాటి ♦ కార్తవీరు దలంకుదు, నిచ్చించి పలుక, నేర నేను. 176
- ఆ. సంశయంబు దీర్చి ♦ జాలుచు నీ విట్టి, తఱులు నడిసయపుడు ♦ తగినయట్లు
సారిసాక్ష నిపు ♦ సర్వకార్యములందు, బోల్చికొనఁ బ్రమాణభూతుఁ డైతి. 177
- వ. అర విని భీమసేనుం డన్నదిక్కు మొంగంబు వెట్టి యి ట్లనియె. 178
- ♦♦♦ భీమసేనార్జునులు ధర్మరాజున కుత్సాహంబు గలిగించుట. ♦♦♦—
- మ.*నిపుఁ డారంభవిగోనుఁ డై నడిఁ జెనున్ ♦ నిం సేద వల్లీకమ
లైపును దుర్బలుఁడే సత్యునిఁడు మహాయేంద్రప్రయోగంబునన్
రిపులన్ మేరువు లంతలం జదిమి కీర్తిం గాంచు నొక్కంతలో
నిపు డిం తేటికి మాగధుం డుం గ వాఁ డెం తయ్య చింతింపఁగన్. 179

- తే. నాబలంబును గృష్ణుని సయము విజయు, జయ మెఱుంగవె నీవు పూజ్యవ్రతాప
మేము మూడగ్గు లట్లయి , యామగధజ, నాధినాథుని సాధింతు , మాధి విడుము.
- వ. అని పలుకుచున్న సమయంబున శ్రీకృష్ణుండు వెండియు. 181
- క. భరతుండును గార్తివీర్యుండు, మరుతుండును భగీరథుండు , మాంధాతయు నాఁ
బరగింపన మ్రాట్టులు ము, స్మరియ భుజాబలముకలిమి ♦ సధికులు గారే. 182
- ఉ.*వారికి నన్నిటం బురుడు , వచ్చిననీ వసఁగా సలంతివే
క్రూరుండు మాగధుండు సృప, కోటుల మేటుల బండి బెట్టి ని
ష్కారణ మట్లు వేయ నని ♦ జానుగులం బడ మానసంబునం
దీరినవాఁ డెవండు తన, దేహమునం బ్రియ మంది యుండునే. 183
- తే. శస్త్రమరణంబు క్షత్రియ, జాతి కుత్త
మోత్తమము గారమ మ్మంపు , ముర్ఖినాథ
ఖలు జరాసంధుఁ దునిమి ని, మ్మంబకముగ
నస మిలం గిందు మొండె యొం , డొందు మొండె. 184
- వ. అనిన యుధిష్ఠిరుండు కృష్ణున కిట్లనియె. 185
- ఉ. స్వార్థపురాయణుండ నయి , సాహసవృత్తి వహించి మి మ్మయో
వ్యర్థము గాఁగఁ బోన నెటు , లంపఁగ నేరుతు నయ్య సర్వలో
కాశేరీ! నీవు మన ♦ మఱులు తమ్ములు నాకు నట్టి మి
మ్మనమునందు నానమెయి ♦ సక్కట వీడి మెలంగ నేర్తునే. 186
- చ. ఖలుండు బృహద్రథాత్మజుని, గం డడఁగింపఁగ భీమవిక్రమం
బలతి యము ల్కు నూరు లన, మధుండు పార్థుండు నిక్క- మట్టివోఁ
డలపడిరే సర్వ మగుఁ , దాచునెక్షణ రాజసూయమున్
నిలుపుద మూరకే కొఱవి ♦ నెత్తిని గోఁకొనంగ నేటికిన్. 187
- వ. అనిన హుంకరించి ధనుష్టంకానింబు నేయుచు సర్దుచుండన్ కిట్లనియె. 188
- మ. భయకృద్లాంఛివ మస్త్ర శస్త్రచయమున్ , భాస్వద్రధాశ్వంబు ల
క్షయతూణీరములున్ గపివృజము లో, కఖ్యాసవీర్యంబు క్ష
త్రియజన్మంబు సుసవ్యలభ్యములు వొం, చె స్మిన్నుఁ జర్చింప ని
న్నియునున్ వ్యర్థము లై చు, స్వలయునే ♦ నీ విట్లు పాక్రుచ్చుటన్. 189
- మ. కులవీర్యంబుల వీర్యమే ఘోషము వీడ్కో వీర్య మెట్టిండు నే
ములుమో సంతయుఁ జేయఁ జాలఁడు గుణీ, భూతంబు లై సద్గుణం

- బు ల వైల్ల భలవంతునంద నిలుచున్ • బో వాడె ధన్యుండు నేఁ
గులవీర్యంబులు గల్గి యుండియు విపక్షుం నూచి సైతం గటా. 190
- క. దైన్యము మోహము జనునకు, హైన్యం బొదివించి చెటచు • సఖలంబును రా
జన్యఁ డగువాఁడు వానికి, సన్యాస మొనంగి విజయసౌఖ్యము లందున్. 191
- చ. వెగ టయిసం గమాయ మది • వెన్క గుణం బిడునట్లు మాగధం
దగులుట కష్టసాధ్య మయిన న్విజయం బగు సిద్ధ మందున్
బగతునికట్ల బడ్డనరపాలుర నేలుఫలంబు నుత్తమం
బగుమఖముం బొనర్చుఫల • మబ్బ సుఖించుఫలంబు నబ్బెడిన్. 192
- అ. ఒకట నిన్నిఫలము • లొనగూడు సని నిశ్చయించి సంశయంబు • డించి ముదల
యొసగు నేము వాని • నుక్కడఁగించి వత్తుము శుభమ్ము దెత్తు • మమల కీర్తి.
- చ. అని విజయుండు వల్కుననుయంబున వెండియు వాసుదేవుఁ డి
ట్లనియె సందేహచంద్ర భగతాస్వయజాతుల కిట్లు వోలు నీ
యచుజులు చెప్పినట్లులు సయంబున మే మరివిడు సొచ్చి నే
ర్చున వధియించి వత్తు మటఁ • బోరున రింద్ర మెఱింగి పొంగుచున్. 194
- అ. తనకు నెదురు లేమిఁ • దగనిగర్భంబున, నెగిరిపడుచు దన్ను • నెదిరి నెఱుగ
కాతఁ డిపుడు మత్తుఁజై యుండె గాన నయ్యధము మొత్తి కూల్చునదను నిదియ.
- క. కూలుతు మది కాదేనిం, గూలి జరామరణరహితగుణసహితం బై
పోలినవేలుపుటంకన్, శ్రీ లంది సుఖంతు మింకఁ • జెప్పగ నేలా. 196
- వ. అని శ్రీతనిశ్చయుం డై సలికిన వాసుదేవుం జూచి ధర్మరా జ ట్లనియె. 197
- ఉ. దానవమస్మరా విస నెదం బరమాద్భుత మావహితై దా
వాసల మందిసన్ శలభ • మట్టిల నెట్టిడు నిన్నుఁ దాఁసన్
మా నెట్టి సోపు నిట్టియెడ • మాగధు మేటిగఁ జెప్పుమంటి వా
మానిసి బౌసూపిత్రిమ మహానుషమా వచియింపు మంతియున్. 198
- వ. అని యడిగిన కృష్ణుం డాజరాసంధునివృత్తాంతంబు విను మని యి ట్లనియె. 199
- ◆◆◆ జరాసంధునిజన్మప్రకారాదికము. ◆◆◆—
- చ. కలఁడు బృహద్రథుం డు నొకండు పరాక్రమసానిర్జితా
ఖలనరనాథుఁ డాతఁడు మొగి స్మగధాధిపుఁ డై సమస్తభూ
తల మినుఁజో యనం దటిసి • తా వెలుఁగొందుచుఁ గాశిరాజుకి
స్యల మృదులాంగులం గవల • నాదటఁ బెండ్లిలియాడి వేడుకన్. 200

క. అయ్యిరువురందు నెయ్యం, బెయ్యడలన్ సమత నొంద ♦ నిచ్చాగతులన్
సయ్యాటములం దేలుచు, నొయ్యనఁ బ్రాయంబు వుచ్చె ♦ నొకవేల్కిడిగన్. 201

క. పుత్రుల బడయం జాల క, పుత్ర కులకు గతులు లేమి ♦ బోలించి యతం
ఘోరిము నొందుచుఁ గ్రతువుల్, ధాత్రీసురపూజ లపుడు ♦ దగ నొనరించెన్. 202

వ. అట్లాసరించియు సలభమనోరథుం డగునాబృహద్రథుండు కడుంగడు నిరేద్వింది
పత్నీద్వితయసహితం డయి యొక్కనాడు. 203

చ.*అమరసతుల్యవై భవ మ ♦ దంతయు మంత్రులయందుఁ బెట్టి తా
సమలతపోవసంబుఁ జని ♦ యం దొకబాలరసాలసాలమూ
లముకడ నున్న శౌతమకు, లప్రవరున్ మునిఁ గాంక్షివత్సతున్
విములునిఁ జండకొళికుని ♦ వేడ్కమెయిం గని భక్తి మ్రొక్కుచున్. 204

క.†వరివస్యల భజయించినఁ, బరితుష్టం డగుచు సతచు ♦ పలికె సరేంద్రా
వరియింపు మిష్ట మెయ్యది, వరి మొనఁగెద ననిన మగధ♦పతి ప్రణతుం డై. 205

చ.‡ కుమవగఁ గట్ట గల్గినను ♦ గొల్లగ సొమ్ములు దాల్చి పొల్చిన్
మడతుఁలపిండు గొల్చి కడు ♦ మన్నునఁ జేయుచు సంఘి యుండినన్
గడఁ గొన విడైలం జదివి ♦ క్రాలెనువా రయిసం దలంపఁగాఁ
గొడుకులులేనిమానిసులఁకుం గుడు రింతయుఁ గాదు నెమ్మదిన్. 206

మ. పృథ్వీరాజ్యసుఖంబుల నివ్విడి తపోవృత్తిం బ్రవర్తింప నీ
పృథులక్ష్మీలతోడ వచ్చితి నిటన్ ♦ బె క్కేల తండ్రి సుత
ప్రథితానందము గామి నిట్లయి నేభాగ్యంబు లభించుటల్
వృధ గాదే వరి మన్య మేటికి దయ ♦ నీవీక్షించి రక్షింపవే. 207

తే. అనిన విని వారిహృదయాన్ధ్ర ♦ మరసి మాని, ధ్యాసనిశ్చలచిత్తుం డై ♦ తరువు నీడఁ
గూరుచుండిన యంత నాకటజమునుండి, పం డొకఁడు రాలె మునియంకభాగమందు.

వ. అతం డాచూతఫలాలు పుచ్చుకొని యభిమంత్రించి రాజున కిచ్చి యుట్లనియె. 209

చ. ఫలములు లేనికాలమునఁ ♦ బండు సమీరిమూఁ గిరి మంటకే
యిలఁ బడెఁ జెట్టునుండి యిది ♦ యెన్న సుతోదయకారణంబు పొ
మ్మలరి కృతార్థుం డైతి వన ♦ నాతఁడు నానినికాల్ల నొడలన్
నిలిపి సతీయుతంబుగఁ జ ♦ నె న్ముద మందుచు రాజధానిన్. 210

* చని=పొంది. ‡ పరివస్య = సేన.
‡ కడ=అంతము.

వ. ఇట్లు చని తనయిరువురుభార్యలకు నప్పండు నిచ్చుటయు వారు దాని రెండుసమభా
గంబులుగా విభజించి భుజించి రాఫలప్రాశసంబున జేసి వారికి గర్భంబై సమయ
కాలంబున.

211

క. ఒకకన్నొకకా లొకచే, యొకచెవి యొకచె కొక్కకతురు • వొకచ న్నొకమూఁ
పొకప్రక్క గలుగ మానిసి, శకలము లుదయించె రెండు • సాఁబాలు పడఁ.

212

చ. బ్రహ్మసింహులై మెదల • వ్రయ్యలు గన్గొని దుఃఖతాత్మలై
సుదతులు సిగ్గుపెంపుచను • జూప జెఱుంగక యుండ వాని
ప్రదమునఁ బాప దాదులకుఁ • బల్కుచు వారును బ్రోలిచెంగటఁ
జదుకమునందు నైచి నొకచక్కన చిక్కనిచిమ్మచీకటిఁ.

213

—♦♦♦ జర యనరాక్షసి సంధించినవిధము. ♦♦♦—

తే. ఆసమయమందు జర యనుఁగురు యొకతె, మాంసఖండప్రతీకాశ, మనుజుశకల
ములను గన్గొని భుజియిండు • బుద్ధి వాని, గదిసి గ్రహియించె మిక్కిలి • కొతుకమున.
వ. వాని నొంకొక్కచోటికి మోచిగొని పోవ నెంచి వహనసౌకర్యార్థ మా రెండుఖండం
బులును విధిబలప్రేరణంబున గూర్చి పట్టె నట్టిసంయోగవిధానంబున.

215

ఉ.* వ్రయ్యలు రెండు నొక్కఁడుగ • వంటున నంటి కుమారమూర్తియై
చయ్యున దిగ్విజయ బద్ధువ • సాఁకు ఘోరము గాఁగ నేడ్చె న
ప్రయ్యలి వాలకించి నృపు • డంతిపురప్రజఁ గూడి తొట్టుమై
నయ్యెడ కేగ రిక్కెనయు • నాతని మోయఁగ లేక నివ్వఁ.

216

ఉ. ధీరుడు వజ్రనాగమయఁ దేహుఁడు బాలుఁడు చంపి వీనిని
బారణ సేయ రా దిచటఁ • బాడిగ నుండెడిరాఁ నంచు మే
లాగిసి మర్త్యరూపధర • యై తరుణార్కుని మేఘలేఖ నా
వారక నాని మోచిగొని • వచ్చి సరేంద్రున కిచ్చి యిట్లనుఁ.

217

క. నరవర వీఁడు భవత్పుత్రు, లిరువురకును బుట్టి దాదు • లిట విడిచి చనం
బరికించినాచేతం, బరిరక్షితుఁ డయ్యెఁ గొనుము • వరసుతు నితనిఁ.

218

ఉ. నా విని నేలఁజేడు తన నారులతోఁ గడుసంతసించుదుఁ
వావిరి నజ్జరం దఱిసి • ప్రస్తుతి సేయుదు నిట్లు వల్కె నో
పావనగాత్రి నీ నెవ రఁకాఁగిపారిన మొప్పు బుత్తుని
బ్రోవఁగ నై యొసంగితివి • పోల్చుఁగ దేవతవో వచింపునూ.

219

వ. అని ప్రార్థించినం బ్రసన్నవదన యై జని యిట్లనియె.

220

- సీ. సరనాథ విను జరాఁనామరాక్షసిని నేఁ, గామరూపిణి నయి • క్రాలుచుండుఁ
బూజింపఁబడుచు నీఁపురమునం దెప్పుడు, నొప్పుగా నివసించి • యుండుదానఁ
బ్రతిగృహంబున బ్రహ్మరక్షస్సులను ద్రోలి, గృహదేవత యనంగఁ • గీర్తి వడసి
కొడుకులతో నన్ను • గోడపై వ్రాసి, వానికి సభివృద్ధి • వడి నొనర్తు
- తే. నేను నీయింటిగోడపై • నిలిచి ధూప,దీపనై వేద్యములఁ బూజఁ • దృష్టి నొంది
యున్నదానను నీకు మే • తెన్నుదానఁ, గాన నీసుతుఁ జేసి యీఁ • గలిగె నేఁడు. 221
- క. నీసుతశకలంబులు నా,చే సంధింపంగఁబడుచు • శిశు నై తగె నా
చేసినది హేతుమాత్రము, నీసముదయభాగ్య మిట్లు • నెగడుం జువ్వే. 222
- తే. మేరుగిరి నొక్కతూకున • మ్రొంగఁ గలుగు,నాకు నీనిను వసు నెంతి • నీకు మెచ్చి
యిచ్చితిని వీఁడు జగమునఁ, బెచ్చుపెలుగు,చని పలుకుచు జరియశృశ్య • యయ్యెనచట.
- వ. బృహద్రథుండును గొడుగు నెత్తుకొని వచ్చి గృహంబున జారకునకుం జేయఁ గలకృ
త్యంబు లన్నియుం జేసి జరిచే సంధింపం బడియెఁ గావున జరాసంధుం డని నామ
కరణంబు వ్రాసి తనదేశంబున నాజరాదేవతకు మహూత్సవంబు సేయుచుండున
ట్లాజ్ఞాపించి సుఖంబుండె సంత సక్కుమారుండును. 224
- క. మాతాపితృపోషణసం,పాతమునఁ హుతహుతాశుఁపగిదిం జగద
ప్రీతికరుం డై భీకరుఁ, డై తనరె నాఁడునాట • సతిబలుఁ డగుచుఁ. 225
- ◆— గిరివ్రజంబునకుఁ జండకౌశికుండు వచ్చుట. —◆—
- వ. అంతఁ గొంతకొలంబున కొక్కనాఁడు చండకౌశికుండు గిరివ్రజంబునకు వచ్చిన
నెచ్చి బృహద్రథుండు పుత్రమిత్రకళత్రామాత్యాదులతో నతని నెదుర్కొని
తోడితెచ్చి యుష్మిపాద్యాదివిధుల నర్చించి మించినవేడ్కఁ దనసర్వస్వంబుతోఁ
గొడుగు నివేదించుటయు నతం డంతరంగంబున నెంతయు సంతసించుచు నతని
కిట్లనియె. 226
- క. సరవర తెలిసితి నంతయు, వరదివ్యజ్ఞానమహిమవలనఁ గుమారో
త్తరుఁ డితిఁ డెట్టిం డై యె, క్కరణిం దేజమున మించఁ • గలఁచో వినుమా.
- సీ. వరసంభవుం డగుఁచాఁ డిక్కిమారుండు, సార్వభౌముం డయి • సౌరు మీలు
వీనివిక్రమమున • విమతిభూపతు లెల్లఁ, గన నగ్ని మిడుతలఁగతి నశింతు
నిల వీఁడు ఘనులలో • నెల్ల వెలుంగుల, వెలుంగులయెకిమినివలె వెలుంగు
దివ్యాస్త్రములు వీనిఁదెన నదీరయములు, గిరిరాజమునబలఁ • గెరలి పోవు
- తే. సదిజలంబు లపాన్నిధి • నెదిగినట్లు
వీనివశవర్తులై నృపవీరు లెల్లఁ

బడుచు రంతకాంతకుఁ డుమాచరుఁడు మెచ్చి

ఘనుఁ డయినవీని కొకట సాక్షాత్కరించు .

228

వ. అని చెప్పి చండకౌశికుం డరిగిన బ్రహ్మదళుండును గొంజొకకాలంబున సంబంధి
బంధుజనసమక్షంబున నతిదిక్షుం డగునాజరాసంధునకు సామాజ్యపట్టాభి
షేకంబు చేసి పత్నిద్వయసహితుం డై తపోవనంబున కరిగె నంత వాడును.

ఆ. శివునిగూర్చి తపము • చేసి యుగ్రంబుగా, వానివలన వరము • వడసి యెందు
మాటు లేనిపగిది • మత్తిల్లి మెలఁగుచు, జగతి నెల్ల గెలిచి • జయము గాంచె.

ఉ. చెల్లఁగ శాసనం బఖలఃసీమలభూముల రాజ్య మేలుచున్
బ్రల్లదుఁ డై సమస్తజనఃబాధకుఁ డై పరశశ్రుసంహతిన్
ద్రౌళ్యవిహంసునిన్ డిభకుఁనిన్ దనమంతులుగా గ్రహించి నే
నల్లునిఁ గంసునిం దునిమి • నందున నన్ బగవట్టి నెట్టనన్ .

231

పంచచామరము. గిరివజరంబు నందు నుండి • క్రిందు మీఁదుఁ గాన కా

దురాత్ముఁ డొక్కనాఁడు త్రొక్కి • దోర్బలంబునం గడన్

గరంబు త్రిప్పి నూలుయోజనంబులందు నున్నమా

పురంబుమీఁద నైచె నద్ది • బోగనం బడెం గడన్ ,

232

ఉ. గట్టిపరాక్రమంబు గలఁకట్టిఁడి యయ్యను వాడు ఠేజపుం

గుట్టలువోని హంసడిభఁకుల్ గడఠేఱిన సేగిఁజేసి యి

ప్పట్టన టెక్కదోయి తెగుఁపక్షి నెఱంగున నుండె నిట్టిచో

గిట్టఁగఁ జాలి నీతిఁ బరిఁకింపుచు నుండి రుచేక్ష మాప్రజల్ .

233

మ. అలభార్హదళు నస్త్రయుద్ధమున డాఁయఁజాల రెవ్వారు మున్

జెలిమిన్ శంకరుఁ డవ్వరంబు కరుణించె న్వాని క్కట్టెన దో

ర్బలదర్పణున భీముఁ డోర్పుఁ ద్రుటిమాఁత్రన్ మల్లయుద్ధంబునన్

బలభిన్నుండనురక్షణంబు బలము • న్నానీయుం దోడ్పడన్ .

234

చ. ముగూఁము మాత్ర మేగి బలంముం దలచోయక ముట్టడించి య

మృగధపతి స్వధంతు మొకిమానిసి కొక్కొండ చాలుఁ గానఁ బో

గొగి నగు భీముతో • తని • కోపు నితర చెడ నమ్ము దేని నా

దగునుడిఁ దేటి నావశెముఁనం దెడు మిల్లడ గాఁగఁ దమ్ములన్ .

235

వ. అని కృత్రిమశ్చయుం డయి పలికినపలుకఁ లాలకించి గొలుకుచున్నతమ్ములం జూచి
గర్జితనయుఁడగు శనమనఃశంకంబు విడిచి భగవంతుఁ డగువాసుదేవునిదిక్కు
మొగం బై వివయంబు దోవ నెట్లనియె .

236

చ. * అతులిత బాహువిక్రమవిహారజతాహితలోక మేము సీ

శ్రితులము సీపు మాప్రభువం రేణ్యుడ వెన్నంగ సీప్రసాద మే
యతగున కైన వానికి జయం బగు మాగధుఁ డీల్ల నింక మో
క్షితులు మహీక్షితుల క్రతువు • చేసి కృతార్థుడ నైతి నే నిలక. 237

మ. సరనారాయణు లిట్లు కృష్ణు లగుచుక • సల్పొంద మీప్రాపునక
మరుదంశప్రభవుండు మాగధునితో • మార్కొంటకు స్వీగ డిం
పిరవొందుక నిజ మైనఁ గార్యము ఘనం • బీ వప్రమత్తుండ నై
దురమందుక జలముక బలంబు గలుగం • దోడై ప్రవర్తింపుమా. 238

వ. అని వినయంబు దోవఁ బలికి గాజసూయంబు సేయం గృతనిశ్చయం దై జరా
సంధ సంహారంబునకు శ్రీకృష్ణునితో భీమార్జునులం బంచుట కంగీకరించి మఱియు
ని ట్లనియె. 239

క. మిముఁ బాసి యేను మెయిఁ బ్రాణములం దాల్పంగ నోప • నలినాక్ష జయం
బమరం గయికొని సంహారమున నిటం బొదలునట్ల • చనుదే వలయుక. 240

క. భగవంతుడు శ్రీకృష్ణుడు, దగిలి నిరంతరము మమ్ము • దయఁ గను చుండక
దగుమాకు నెందు విజయం, బగుటకు నందియవడంగ • నవసర మగునే 241

వ. అని పలికి మీకుఁ గార్యసిద్ధి యగుం బోయిరం దని యంపిపుచ్చె నని చెప్పిన విని
నైమిశారణ్యవాసు లవ్వలినైత్తాంతంబు నెప్పు మని సూతు నడుగుటయును. 242

—◆— ఆశ్వాసాంశము. —◆—

మ. భువనక్షోణినభోఽలూనిలములక • భూతంబులం జేసి యీ
భువనంబు ల్పదునాలుగు స్ఫులిసి సంపూర్ణప్రభావంబునక
సవిమర్శంబుగ నేలుచుట్టిదొంగ నో, సర్వేశ సర్వజ్ఞ నే
నవినీతుండ నవజ్ఞ సైవఁ గదె ని • స్మరించి సేవించెదక. 243

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రీపుత్ర
సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందు
సభావర్ణంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ

శ్రీబాలాభివ్రహ్మసంకర్తవ్యసము.

శ్రీకృష్ణభారతము

సభాపర్వము—ద్వితీయాశ్వాసము.

జరాసంధపర్వము.

—o—o—o—

కృష్ణవినుత నతభ

క్తాకలనైకాతచిత్త హరిహరముఖదే

వాకార హంస కరుణా

లోకావితలోకవార , లోకాధారా.

1

—o—o—o— శ్రీకృష్ణభీమపాథులు జరాసంధుఁ జంపఁ బోవుట. —o—o—o—

వ. అక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లునియె నట్లు ధర్మజుం దంపిపుచ్చిన శ్రీకృష్ణ భీమార్జునులు బ్రాహ్మణారాధనంబు గావించి కృతస్వస్త్వయను లై గిరివ్రజపురంబు నకుం బయనం బయి రంత.

2

లే. పయన మేగెనువాచేయఁపాండవేయు

లను గనుంగొని ధర్మసంధనుఁడు వారి

ముఖవికాసము పోలించి , ముదము నొంది

మాగధుం డీల్లెఁ గా యని , మదిఁ దలంచె.

3

వ. అట్లు పయనం లై వారు ధర్మసంధనునియాశీర్వచనంబు నొంది వీడ్కొని కురు భూము లతిక్రమించి కురుజాంగలంబునం బద్ధసహోవరంబు గడచి కాలకూటశోణ గండ్జీనదాసరంబు లనునేలులు దాటి సుయూనదిమీఁదుగాఁ బూర్వకోసలమిథిలా దేశంబులం దిరిగి మాలాచర్మణ్యతీగంగాదిసదుల నుత్తరించి పూర్వాభిముఖు లై కుశచీరచ్ఛదు లై మగధదేశంబు సొచ్చి గోధనాక్షీర్ణంబును సంబుమంతంబును శుభ ద్రుమంబు నగుగోరభవృక్షతం బధిరోపించి.

4

చ. కనిరి గిరివ్రజంబు సుమఁకాండసమంచితకామినీజన

ప్రణుతనిరంతరప్రసాదబంధురలోధ్రవనావృతంబు కాం

చనశిఖరాగ్రభాగరుచిఁచచ్చితరాజగృహఁచితంబు సం

జనితమృదంగివాద్యపరిశ్రేభితదిగ్విలయంబు వా రిట.

5

వ. ఇట్లు కని దాని యుచ్చస్థితి కచ్చెరుపడుచున్న భీమాత్మనుల కమృతము డి ట్లనియె.

సీ. ఇది గిరివ్రజపుర , మియ్యెనుగిరు లిటం, బెట్టనికోట లై • పేరు దెచ్చె
నిట గౌత మర్ని తో, లిట్ల చూదియందుఁ గాం, శ్రీవాదులం గని , చెన్నమింతె
సంగవంగాదిరాజాస్వయభవులు గౌ, తమునాశ్రమంబునఁ , దనరిరి మును
తత్పమిపమున లో, ద్రవనాళి స్వస్తిక, మణినాగముఖులు, మహిమఁ గనిరి

తే. ఋషులనదనుగ్రహమున గిరివ్రజమున, మాగధులు చాల ప్రబలు లై , మహితలమున
నేరి కవిజేయ లై పేర్ని • నెనఁగుచుండి, రాజరాసంధుఁ డందఱు • కధికుఁ డవ్యు. 7

క. మనము దురాధర్షము పుర, మని తలఁకక సొచ్చి వాని • నరిసి నయమునఁ
వినయంబు సూపి దర్పం, బునఁ దునిమి జగత్రస్సిదీఁ , బొందఁగ వలయున్. 8

వ. అని చెప్పకొనుచు నయ్యున్నదమ్ములు చాతుర్వర్ణ్యసమాకులంబును మహాత్మవన
మాగతజనాశీర్షంబు నగుగిరివ్రజపురద్వారంబునుండి బార్హద్రధపూజ్యమానం బగు
చైత్యకాంతరంబునకుం జని. 9

ఉ. కా దన కెల్లలోకములఁ , గాఢియమెట్టుమఁ గ్రొవ్వి యున్నమాం
సాదవృషంబుఁ గూలిచి బృహద్రథుఁ డాదృఢచర్మనిర్మితఁ
భేదము గానిభేరు లట • నిల్పెను మున్నె వింతవారు రా
మోడక మ్రోఁగు వానిఁ గని • మూపురు మూఁటిని వ్రచ్చి రెచ్చుగన్. 10

—◆— కృష్ణభీమాత్మనఱు గిరివ్రజంబు సొచ్చుట. —◆—

సీ. వారు బాహుబల, ప్రస్థితు లై చైత్ర్య, కుధరశృంగంబును , గూలఁ ద్రోచి
యాద్వారమున లోని , కరిగి తత్పాలురఁ, బలుకుల బెదరించి , పాఱఁ ద్రోలి
నడిపిధి నడచుచు • నొడిసి మాలాకారు, నలన మాల్యంబులు • వడసి తాల్చి
వరచందనాగురుఁపరిచి ప్తకాయు లై , త్రేతాగ్ను లకుఁ బోలి , భేజరిల్లి

తే. గోష్ఠమున కేగుసింగంపుఁ, గొదమలట్లు, కొలని కరు దెంచునేమంగు, గున్నలట్లు
కనఁ దలిర్చి జరాసంధుఁ • గనఁగఁ గోరి, వాడు నివసించునిలుచారి • పట్టి చనిరి. 11

క. ద్విరదప్రఖ్యుల వృషభే, శ్వరసున్నంధుల విశాల, సాలోన్నతులఁ
బురుషుల వ్యూఢోరస్కుల, వరభుజులన్ గనిరి వారిఁ • బ్రజ లబ్రముగన్. 12

తే. స్నాతకవ్రతులును బాహు, శస్త్రులు నధి, కులును సింహానంహనములు , లలితగమను
లై నవారిలఁ గని వారి, లోన వారు, పౌరు లెవ్వఁగో వీరని , పలికి కొనిరి. 13

క. భయదములు దుర్నిమిత్తము, లయుతము లట మున్న లోఁప • నాశాంతికి నై
నియమస్థుడును దీక్షితుఁ, డయి మాగధుఁ డుపవసించె • నానమయమునన్. 14

- చ. అటు చని వారుమూపురు జఃనావళిఁ గూడినమూఁడుకక్ష్యలఁ
దటుకున దాఁటి మాగధునిఁదండ గతవృధు లై మెలఁగుదుఁ
గుటిలత లేనిదృష్టిఁ గనుఁగొంచు నతండును లేచి వారి క
ప్పటి కగునట్లు నర్చ లిడుఁవాఁ డయి స్వాగత మాఁడె వేడుకఁ. 15
- క. దానికిఁ బాఠ్యఁడు భీముఁడు, మానముఁ గొని యుండ హరి సఃమంజసబుద్ధిఁ
దా ననియె వీరు నియమము, నూనిరి నడురేయిదాఁక • నెల్లరు పలుకఁ. 16
- వ. అనిన వల్లె యని జరాసంధుండు బ్రహ్మణవేషధారు లగువారి నల్లన యజ్ఞాగా
రంబున నుండఁ బుచ్చి తా నంతఃపురంబునకుం జనియె సంత నిశీధం బగుటయు. 17
- తే. నడికిరే యైన స్నాతకుల్ • పుడమివేల్పు
లేగుడెంచుట విని వారి • కెదురు వోయి
తోడుకొని వచ్చి పూజించుఁదొడ్డవ్రతము
గలజరాసంధుఁ డప్పుడు • కలవరపడి 18
- వ. వా రున్నచోటికిం జని సేవించియు వారియపూర్వవేషంబులం గని విస్మితుం
డై యున్నంతఁ దారు మువ్వరును స్వస్తి వలికి కుశలం బడిగిన నతండు వారి
కి ట్లనియె. 19
- ఉ. స్నాతకుఁ డైనవిపునకుఁ • జండనచర్చయుఁ బుష్పదామముల్
భూతలమందుఁ జెల్ల వనఁ • బోలునె మీకు విరాగవస్త్రముల్
జాతని గప్పఁ బూనుటలు • శస్త్రుకేణాంకితబాహుదండముల్
చేతము విశ్వసించునటు • చేయవె మీ రెవరయ్య చెప్పఁడి. 20
- మ. వినియుంటి నృతీ వైత్రికాదితటముఁ • భేదించి నిస్సాణముల్
తునియల్ సేసి పథంబు గానిపథమం•దు న్వచ్చి నిర్భీకు లై
నను నర్థించియు నర్హణం గొనక మానం బంచు భాషింతు రే
పనికల్పిం జనుడెంచిరో యిటకు మీఁపారంభముం దెల్పుఁడి. 21
- వ. అనిన జనార్దనుం డి ట్లనియె. 22
- మ. స్తుతవృత్తితయంబునందు వెలుఁగొండున్ స్నాతికిం బేము నా
వ్రతముం గొన్నద్విజృప్తభాతులము పోల్పుం దద్విధానంబునఁ
గతిభేదంబులు పెక్కు లిట్టిసౌగలం•కారాదులుం దద్విశే
షతటస్థంబులై కాని కావు విధిదుఃప్టంబుల్ నికృష్టంబులుఁ. 23
- క. వ్రతి యైనద్విజాతికి నం,చితవీర్యము భుజము నంద • చెన్నలరారుఁ
సతతము నీ కావిధి గన, మతి యైనం దెలియు మిపుడ • మాకడ నుండఁ. 24

శా. ఆద్యారంబున రాక చెల్ల దని మా • కాగంబుగా నాడి తీ
వద్యారంబున శత్రునిల్లు మఱి సుద్యారంబున నిత్రునిల్
విద్యారంబున మారంగ ధర్మ మనుట • విద్యేషి వీ విందు మా
కద్యంద్యం బగుకార్య మొందు కలిమి • హర్షింప మియర్చుకొన్. 25

వ. అని పలికిన జరాసంధుండు నివ్వెబంపడి. 26

ఉ. *లక్కట మీకు నేను గల • నై స విరోధ మెదం దలంప మీ
ముక్కును మోము నే నెఱుంగ • మున్నొకనాటికి నెల్లు దాయనో
చక్క నిరాజధర్మము • సాగెడువాడ ననాగసుండ మీ
రిక్కరణి స్వచించుటకు • హేతువు లేదిది మిప్రచూదమే. 27

వ. అనుటయు శ్రీకృష్ణుండు. 28

—◆—◆—◆ శ్రీకృష్ణుండు జరాసంధునకుఁ ద మ్రొవించుట. —◆—◆—◆

మ. కులకార్యంబు కులోద్వహం యోకమహాక్షోణీశ్వరుం యానె నా
బలభిత్తుల్యునిసన్ని యోగమున నీపాల నివ్వజృంభంప మే
మెలమి న్వచ్చితి మీ వనాగసుండవే • యే లయ్య భూపాలురన్
బలిమిం బట్టితి బందె బెట్టితి నధింపం గట్టి తేమందుఁ బో. 29

క. రాజై సవాఁడు రాజుల, నాడి వధించెడును విడయ • మందెడుఁ గా కీ
యోజం బశువులుగాఁ గొని, తేడమునకు రుద్రబలుల • ద్రెంపం జనునే. 30

ఆ. వృజిన మరక కప్ట, హృదయు లై సాధుసజ్జనుల కెగ్గు సేయ • సాహసించి
హింస సేయుకుడను • లెల్లలోకములకు, నహితు లంతకన్న • సహిత మున్నె. 31

ఉ. నీకుబలెన్ సవర్ణుల గ, శింపక భూతబలిం బాసర్చుదు
గ్లోనునిఁ గ్రిందు మీఁ దయిం • లోకములం దెటనేని విందుమే
మాకిది నై రహేతు వనుమాట ధృవంబు బలాధ్యు లుత్తమ
శ్లోకులు ధర్మవారు లిటు • చూచి సహింతునే సావకృష్ణిముఁ. 32

క. ఎపు డెపు డేయేకర్మము, లపగతధర్మముగఁ జేయ • సగు నెవ్వఁడు వాఁ
డపు డపు డాయాకర్మము, లపరిష్కృతఫలము లందు • లక్షింప నిలఁ. 33

సీ. ఆర్తానుసారుల • మగుమేము ధర్మరక్షకు వచ్చితిమి నిన్ను • జంప నిటకు
జగతి నాపురు డైనక్షత్రియుం డెవఁడు లే, డినుకొనునగర్వ • మహగు నిపుడు
రణయజ్ఞదీక్షితుల్ • రణాంగమున నైరి, నణచి స్వర్గసుఖంబు • లందఁ గలరు
పురుషాత్ముఁ డిట్లని • సురజైరులం దున్ని, ముల్లోకముల నేల • ముఖ్యుఁ డయ్యె

* ఆనాగసుండు = అనపరాధుండు.

తే. మానగర్వంబునక సహమాత్యపుత్ర

బలుఁడ నై పోకు మంతక నిలయమునకు

మును బృహద్రథములు మీ పూర్వ లెల్ల

నితరులం దూఱి చెడుట లో నెఱిగింసుము.

34

ఉ. ఓషిక నెవ్వ రే మనిన నో యన కుండెడునట్టినిక్కపుం

బాప లటంచు మ మ్మెడఁద భాననసేయించు నుండు వేమెకో

దాఁవఁగ నేల నే హరి నితండు నితండును బొందునందనుల్

నీవని పట్ట వచ్చితిమి నిక్కము చెప్పితి విశ్వసింపుమి.

35

చ. పొలియకు నానుడు ల్వినుము పోటరు లీముగు రెల్లరాజులక

బాలుపుగ వేడుచు న్విడిచి పుచ్చుము నీ కిది బుద్ధి కానయో

జలము బలంబును న్మైత్రయ సంగరముం బొనరింప లెమ్ము వే

వలసలు దీసి సంయమనివాకిలిఁ గాయఁగఁ బొమ్ము నమ్మతిక.

36

చ. అనవుడు దోకఁ ద్రొక్కినమ హాభుజగేంద్రమునోడ రోజుచుగ

గనలి బృహద్రథాత్మజుడు కన్నుల నిప్పులు రాల నాతనిక

గనుఁగొని పల్కు నీపలుకునక విదితం బగు సంతయుఁ జనా

ర్దన భుజవిక్రమంబు గలరాజు లరాతులఁ బట్టఁ బోలజే.

37

ఉ. క్షత్రియుఁ డైనవాఁడు తనశౌర్యము ధైర్యము వీర్య మేర్పడక

శాత్రవులం జయించు టది సన్నతధర్మము కాన నెల్లను

క్షత్రియులం గ్రసించి విలసద్రథము న్మైత్రవేర్పుచుంటి నీ

మాత్రపుమీకు నే జడిసి మాయురె వీడుదునే నరేంద్రులక.

38

ఆ. తగరు కొండఁ దాఁక దఱిసిన ట్లి విషీకములఁ బోవువీరి గలసి మెలసి

వెడఁగ వగుచు నన్ను బెదరింప వచ్చితే నిన్ను నీబలంబు నే నెఱుంగన. 39

మ. మును నీవారును నీవు నాకడిమికే ముయ్యేమమా గ్లోడి జే

వనముం దక్కఁగఁ గొంచు బాటుట లెదం భావింపనో యట్టిసి

వ ననుం బిల్లను గ్రుడ్డునోలె బెదరింపం జూచ్చి తో శార మీ

ఘనజేదం బెది చూపు డిష్ట మిము నాఖిడ్డంబునా లేసెదక.

40

తే. సేవలం గూడి సేవలో సేవ గాని మొనసి యిద్దఱుతో గాని ముగురతోడఁ

గాని వడి నొక్కొకనితోడ గాని పూని కలనఁ బోరి జయింప నే గడఁగినాడ.

వ. ఇందు మీ కిష్టం బెది చెప్పఁ డని గర్వించి నలికిన విని మందహాసముందరవదనార

విందుఁ డై గోవిందుడు.

42

- ఉ. ఇమ్మహి నెందు శౌర్యనిధు , లిద్దలు ముగ్గురుఁ గూడి యొక్కనిఁ
గ్రమ్ముట పాడి గా దొకనిఁ , గోరుము మాముగురందు మల్లయు
ద్దమ్మున నోర్పు ని న్నతఁడు , తప్పదు నాపుడు వాడు నాకు వీ
ర్యమ్మున నింత కై స నగునట్టిఁడు భీముడ తానుదెంచుతఁ . 43
- వ. అని విజృభించి మాగధుండు మరుచ్చందసునితో మల్లయుద్ధం బొనర్ప నెంచి తన
కొడుకు సహదేవునకు రాజ్యంబులం దభిషేకింప నాజ్ఞాపించి పురోహితకృతస్వస్త్వ
యనుం డై . 44

—◆◆◆ భీమసేనజరాసంధులమల్ల యుద్ధము. ◆◆◆—

- చ. కనకకరీటముఁ విడిచి , క్రాలునెఱు లుడ్డి వెట్టి మేలిమిం
గనఁ దగువస్త్రము న్విడిచి, కట్టి దళింబుగ మేఱ రక్తచం
దనమును రోచనం బబరి , తాలించి పూవులదండ లెంతయే
గ్గసలుచు సింహగర్జన మొనర్చె వడిఁ భుజ మప్పళించుచుఁ . 45
- ఉ. భీమవరాక్రముం డయిన, భీమునిఁ బిల్చుచు హుంకరించుచుఁ
భూమిలెంబు దద్దటిల , గొబ్బలునెట్టుచు బిట్టు మెట్టుచుఁ
సామడవై రిఁ జేరుకొను, సామడమ్ములు చేరె వచ్చిసఁ
భీముఁడు వాని కక్కడము , చేర్చుమమచ్చున హెచ్చి క్రచ్చఱఁ . 46
- వ. కృష్ణకృతస్వస్త్వయనుం డయి ప్రతిఘటించి మల్లవలచి నిలిచె నంత. 47
- మ. బలదర్పాతిశయప్రకాశవిలస, త్రైవ్యోత్కటాంగుల్ సము
జ్వలఁజేసేలలితుల్ వృకోదరజరాసంధుల్ ప్రతాపాంధు లై
తొలుతం జేయియు, జేయియుం గలపి తో, వ్రో నొంకొరుల్ దాఁకి కే
వలబాహుధబోధ్యు లై పెంఁగి రా, ర్షం దిక్కు గొమ్ముమ్మడిఁ . 48
- చ. ఒడలు విదిర్చి మూఁపులు మహాగ్రగతిం దలపించి బీర మే
ర్పడ భుజ మప్పించి తొడ, పట్టుం దట్టి కంఠు వేరెముల్
నడచి కడంక నొంకొరులు , నాగగతి న్విడిఁ జొమ్ము చొమ్ముసం
బడఁ దగిలించి మించి పెడఁ బాయుచు డాయుచు, బోరి రిద్వరుఁ . 49
- సీ. చిత్రహస్తాదులు , చేసి కఠోబంధ, మొనరించి యెరియు , మొనసి మొనసి
విస్ఫులింగంబులు , వెడలంగ గళిగండ, హతి నశనిశ్రమ , సతికి యతికి
బాహుచాశాదులు , పవరించి పాదాహ, తళిరమ్ము లై నగఁ , దగిలి తగిలి
కటికంఠములు వట్టి , కదలించి పటుముష్టి, తలములఁ బార్శ్వముల్ , తట్టి తట్టి

- అ. పొడిచి కొట్టి విసరి • పడవైచి మర్దించి, మదగజంబులట్లు • పొడలి మెడలి
కడనరంగముందు • గన్నట్టి రాజెట్టి, మల్లు లొక్క- రొకని • మలగి కొనచు. 50
- శా. వాయుప్రోద్ధవుఁడు బృహద్రథజుఁడు • బ్రహ్మతరోషంబునఁ
వాయుమాతిదృఢప్రఘాణనిభబాహాఘాతపాతంబులఁ
గాయాక్షణసంప్రక్షణములఁ • గావించుఘోరారవం
సౌయ్యగ్నినలి నిండి భీమ మయి బ్రహ్మాండంబు భేదించె బో. 51
- క. కణకర్కశు లగువారిల, రణవింగమునందు బొడముగిజ మప్పుడు ధా
రుణి యెల్లఁ గప్పి యుప్పుర, మణుమాత్రము దోచ నీనియై పై విరిసెన్. 52
- క. వారలఘోరసమీకం, బారయఁగ గిరివజ్రంబునందలివారల్
చేరి వేలకువే లట, నారులు పురుషులును నాక • నాలుగుజాతుల్. 53
- ఉ. దారుణశబ్దపాతమున • ధాత్రిధరంబులు నుగ్గునూచ మై
ధారుణిఁ గూలునో యనువిధంబునఁ జూపఱు తల్లడిల్ల వృ
త్రాతియు నృత్యుఁడుం దొడరినప్పడువ్రాలె భయంకరంబుగా
వారలసాంపరాయిక మహారము ఘోరము నయ్యె నయ్యెడన్. 54
- శా. హాహా పుట్టఁగ నిట్లు కార్తికేకమాసారంభముం దొట్టి ని
ద్రాహారంబులు నాక సంతతముగా • నయ్యెడఱుం గ్రుద్ధులై
బాహాబాహిఁ జతుర్దశాహములు చేపం బోరి రానాటి రే
మోహకాంతుని మాగధుం దెలిపి భీముం జీరి కృష్ణుం డనున్. 55
- చ. అలసె సరాతి వీరి దెగి పూర్పుట కింత ప్రయత్న మేల నా
యు ననె నిట్టి కలఁతులు నొక నిల్చెచువార లట్టె నీ
చలము బలంబు నేర్పడ భుజంబులఁ బట్టి పెంకి వీనిని
బెలుచనఁ జంపి మాకు నెలమిం గలిగింపు ప్రభంజనాత్మజా. 56
- వ. అనిన విని వ్యోదరుం డాజరాసంధునిస్థితి నెఱింగి యజ్ఞతుండ యని తలంచుచుం
గృష్ణుఁ డిట్లనియె. 57
- క. *అడకలి డప్పియు నెఱుంగక, తేనువ చెడ కింతయేని • తెరిలక బలిమిన్
జేసొని పోరుదు నైన్, నా కనురోధింప రాక • ననుచు సరి హరీ. 58
- వ. అనిన సతినిం బురికొల్పువాఁడై కృష్ణుండు వెండియు. 59

—◆◆◆ భీముడు జరాసంధుం జంపుట. ◆◆◆—

చ. త్వరపడు మీతనిం దునిమి, వైవఁగ నీప్రవిదారణంబునఁ
దిగ మగు నీదునత్వమును , నీజనకుం డగుగాలినత్వముఁ
బరఁగ నెఱుంగఁ జేయు మనఁ , బావని వానిం బట్టి యె త్తి పై
దిగదిగ నూఱువారములు , త్రిప్పి ధరం బడఁ గొట్ట జ్ఞుగఁ. 60

అ. సడిఁ వానివృష్టభాగంబు మోఁకాళ్లఁ బొడిచి పొడిచి నలిసి , ముద్దఁ జేసి
విసరి వైచి యార్చె , బృథివీతలం లెల్ల, నద్రువ విఱిగి పడఁగ , నద్రు లెల్ల. 61

తే. భీమునార్చు జరాసంధభీమపాత, శబ్ద మొక్కఁడు గాఁ గూడి , జగతిఁ బర్యఁ
గొండ గూఁతెనాకో యని , కుయ్యి వేట్టి, పూచి రం దున్నవారలు , భయముకొలఁది.

వ. అట్లు చంపి వ్యకోదరం శామాగధునికఁజేబరంబు రాజకులద్వారంబుకడం బడవైచి
కృష్ణార్జునహేతుం డై గిరివజ్రపురం బెల్లెడం గలయం గ్రుమ్మరియె సంతఁ బ్రభాతం
బగుటయుఁ గృష్ణుండును. 63

తరువోజ. చెఱసాలలగ బడి , చెఱ లందురాజుసంఘుల విడిపించి , చెలిమియు నించి
వెఱచఱచివారి, వెఱపు వో మంచి, వివిధసవర్యల , వేడుకం గాంచి
నెఱి మీఱుమాగధు, నిచిరత్నగత్న, నిర్విశ మగుతేరు , నెమ్మి దేఁ బంచి
వజ్రలుసారధ్యంబు , వడయ లోఁ దలఁచ , వచ్చిఁగరుడుని , వడి నిల్చి నాగల. 64

వ. భీమాద్భుతసమేతుం డై తద్దివ్యధానోహణంబు చేసి కనలి. 65

క. ము స్మీరధమును దాగకు, డన్నరబోజనునిఁ గూల్చు, డిను, జిష్ణుం
డెన్ని యథిష్ఠించి జయా,భ్యున్నతిఁ దగుకొల్పె జగము , గోహా య, గఁ. 66

వ. అట్టిదీని నుద్బుంధుండు వసు వసుచేదిరాజు, కెచ్చె సతనివలం బృహద్రస్థుడు వడసె
సని తద్దివ్యప్రభావం బగ్గించుచు నడచి పునోపకంకంబు, సమప్రదేశంబు, విశ్ర
మించుటయును. 67

చ. పురమునఁ గల్గువారలును , మోక్షీతు లై సమక్షీతుల౯ మహా
త్తరవిభవాభిరాముఁ డగు, డై త్వనిషూదను సర్కరించ స
త్సోముగ వచ్చి మొక్కు లిడ , వారల నెంతయు నాదరించె నా
హరి కరుణాకళాక్షముల , సంపత్తపైఁ బ్రసరించ జేయుచుఁ. 68

శా. కారాగారవిముక్తు లై సధనశీ, కారతుల౯ గమాకారతునిఁ
జారుప్రక్రియల౯ భజింపుచు జరాసంధప్రబంధంబుల౯
బారీణత్వము నొందఁ జేసి మముఁ గావం జాలి తీసాండువు
త్రాంభం బది కారణంబుగ మహా, త్మా! దేవకీందనా. 69

70

వ. అని ప్రశంసించుచున్న సమయంబున.

ఉ.*పెగ్గడలుం బ్రధానులుఁ బురిం గలయెల్లరు నేగుదేరఁ గా
దిగ్గఁ జేర వచ్చి సహదేవుఁడు మొక్కిన వాసుదేవుఁడు
బిగ్గఁ గవుంగిలించుకొని , పీఠి నరాతికి నైన వానిలో
దగ్గనిభీతి వాపి తనదండ వనింపఁగఁ జేసి వాసిమై.

71

తే. అతఁడు తెచ్చినకానుక , లంది పార్థసహితుఁ డాకృష్ణభగవానుఁ , డహితుఁ డనక
వాని కభయ మొప్పునంగి కృపాభుఁ డగుచు, మగధరాజ్యాభిషేకంబుఁ , దగ నొనర్చె.
వ. అంత సహదేవాధిష్ఠితం బగురాజమండలిం దిలకించి కృష్ణుండు వెండియు.

73

చ. కురువృషభుండు ధర్మజుఁ డఁకుంఠితతేజుఁడు రాజసూయము
వరమతిఁ జేయు మీ రటకు , వచ్చి తదధ్వరవైభవాదికం
బరిసి చుంగ నొననిన , నొనని భక్తిపురస్కరంబుగా
నరవరు లిష్టతం బలికిన న్నిని మెచ్చుచు వీక్షుకొల్పుచున్.

74

క. వీక్షుకొని బంధమోక్షీతు, లాడం గలబంధమితున్ , లందఱుఁ డన్నుం
గూడఁగ నింద్రప్రస్థము, వేషుకఁ జనె శౌరి భీమ, విజయయుతుం డై.

75

వ. అంత సయ్యంద్రప్రస్థంబున.

76

ఉ. నాగరు లెల్లరున్ శమన, నందనులో నెమ రేగి మూఁగి లో
నాగనిసంతసంబున బృహద్రథపుత్రుని లోకశత్రునిన్
వీగక చంపె భీముఁ డని , వేయివిధంబుల విన్నవించుచున్
జాగిలి మొక్కి ప్రస్తుతు లొనర్చిరి భీమునిఁ గృష్ణపార్థలన్.

77

చ.† సరనారాయణ భీమసేను లపుడిండ్రిప్రఖ్యు ధర్మాఖ్య భ
క్తిరతి నొక్కిన నాతఁ డందఱు బ్రయోక్తిం దేర్చి లాలించుచున్
బరిరంభం బొనరించె సంత హరి దేవా భీముఁ డమ్మాగధుం
బరిమార్చెం గడతేర్చె రాజలచెట్ల , బాహుబలప్రాధిమన్.

78

వ. అని మఱియును.

79

ఉ. నమ్మవు నానుమల్ మును మనంబున నెంతకుఁ గాని యిల్లడం
బిమ్మని వేడి తోషుకొని , యేగితిఁ బుణ్యము మంచి దయ్య నీ
తమ్ములు వీరె వెండియును , దైవబలం బది యుంటఁజేసి సౌ
ఖ్యమ్మున వచ్చి రిచ్చటికే , గారంచుము చెక్కు చెమర్చ దిరువరన్.

80

* సహదేవుఁడు = జరాసంధునికొడుకు. † ప్రఖ్యుఁడు = కుల్యుఁడు.

క. నావును ధర్మజాను మహాభావా నీకృపకు మేము , పాత్రుల మగుటక
మావలన నెట్లు లై నక, భూవిదితఫలంబు లెల్ల , బాసగుట కరుదే. 81

వ. అని సంభావించి ధర్మతనయుండు తమ్ములం గూడి జరాసంధబంధవిముక్తు లై త
న్నరయ వచ్చినరాజలోకంబు నెల్ల సత్కరించి యంపివుచ్చుటయు వారును బ్రహ్మప్ర
చేతస్కులై యుద్ధిష్ఠిరాదులయచుజ్ఞ వడసి తమతమదేశంబులకుం జని రంత వాసు
దేవుండును ధామ్యాదుల నామంత్రణంబు చేసి పాండవుల వీక్షాని గిరివ్రజంబు
నుండి తెచ్చివదివ్యరథం జెక్కి మనోవేగంబున ద్వారపతిపురంబునకు నిర్గమించె నంత
సంతోషంబునఁ బ్రజాపాలకత్వేరుండును సంవర్ధితయశుండు నై యున్నధర్మరాజుం
జూచి తమ్ము లిట్లనిరి. 82

శ్లో దిగ్విజయ పర్వము . ౩౦

మ. మన కస్త్రులబులు శస్త్రముల్ బల మసామాన్యప్రభావంబునక
ఘనతేజంబును గల్గి యుండె జగ మెన్నక రాజసూయంబు సే
యను రారాజుల నెల్ల గెల్చి కర మొయ్యారంబునం దేర నీ
యనుజన్ముల్ తెలియక సమర్థు లని ని స్పర్ధించుచున్నా రెదక. 83

మ. అనుచుం దిగ్విజయంబు సేయఁ జనువా , రై కోర్నిక ధర్మనం
దనుడుం దమ్ములఁ బుచ్చె దిక్కుటల కంతక ఫాల్గుణం మత్తరం
బును వాతప్రభవుండు తూర్పు సహదేవుం డంతకాశాంతరం
బును బేర్చి స్పృకులుండు సశ్చిమము నేపుం జూపఁ బో నై రొగిక. 84

—◆◆◆ అర్జునం దుత్తరదిగ్విజయంబు సేయుట. ◆◆◆—

వ. అందు ముందు విజయునిదిగ్విజయ ప్రకారంబు చెప్పెద నట్లతం డన్నచే సనుజ్ఞాతుం
డై యొక్కసుముహూర్తంబున స్వస్తి పుణ్యాహవాచసపురస్కరంబుగా మహాసేనం
గూర్చుకొని పయనం బై . 85

చ. తెలియఁగ నగ్నిదత్త మగు,దివ్యరథంబును గాండివంబు ను
జ్వలవివిధాస్త్రశస్త్రములు , పర్వఁగ నుత్తరదిక్కుఖంబుగా
వెలలి ధనంజయుండు భుజవిక్రమ మేర్పడఁగం గుళిందభూ
ములు చని తస్మహీపతుల , ముక స్వవశంబున నిల్వఁ జేయుచుక. 86

ఆ. అంతఁ గాలకూటు , లాసర్దులును బోర, వారి నోర్చి ప్రబలవాహినీన
మేతుఁ డగుచు నెదురు,భూతలేంద్ర సుమండ,లుని జయించి కప్పమును గ్రహించి.

సీ. శాకలదీప్తపంబుఁ , జని ప్రతివింద్యుఁ డక,పార్థివు నిర్జించి , భండసమున
నెదిచి సప్తదీప్తసృపతుల నెల్ల గ,రము లంది ప్రాగోతిషమున కరిగి

విడిసినప్పుడు రాజశుభము భగదత్తుఁ, డనువాఁడు విజయునఁ కలిగి కలఁగి
వరసాగరానూపవానకారతచీనాదియోధులతోడఁ, ననకి మొనసి

తే. పిలువెడియొ కొడ్డి రోషంబు • పెచ్చుపెట్టుగ, నెనిమిదిదినంబు లింద్రసంధునని లోడ
నాల మొనరించి యెంతయుఁసలసి సాలసి, చిలువగవు దోడ నరున క్షిల్లెఱుగననియె.

మ. బలభిన్నుండన నీపరాక్రమము సంభావ్యంబు భవ్యంబు నీ
కెలనం బోరి నెదిర్చి నిల్పుటకు నా, కే కాక లోకానికి
దలమే నేను మహేంద్రమిత్రుఁడను మిత్రత్వంబు నిగ్గోరితి
జెలిమిం జెప్పము నీ కభీష్ట మెదియో, చేయంగ నేఁ బూనితి. 89

ఉ. నావును నర్జునుం డనియె, నాపితృమిత్రుఁడ వీవు మైత్రికి
దా వగు దాశురూర్ధ్వహుఁ డుదారుఁడు ధీరుఁడు రాజసూయయా
గావభృథంబు సేయుటకు • నయ్యెఁ దదీయమహేశ్వరత్వమం
దీ నెద సమ్మతించితివయే నరి వైష్ణుము రమ్ము కొల్వఁగఁ. 90

తే. అనిన భగదత్తుఁ డేను మీ • కాత్మసఖుఁడ, నీవు చెప్పినచొప్పున • నెగడ జేయు
వాడఁ గాని మఱొం డేమి • వలయు ననుచు, నంతయును దీన సయ్యెఁగననియెనతఁడు.
వ. అని ధనంజయుం డతనితో న్ఖ్యంబు వాటించి మఱియు నుత్తరంబు వట్టి పోయి యం
తర్గిరిబహ్నిర్ద్యువగిరులు లోనగుగిరివరంబులం గలరాజులం గెలిచి వారిచే బన్ను
గట్టించుకొని వారిం గూడి చని యులూకదేశాధీశ్వరుం డగుబృహంతునితో ఘోర
యుద్ధంబు చేసి గెలిచి వారివలన ధనకనకవస్తువాహనాదులం గొని యుత్తరలోకా
కంబుల మోదాపురవామదేవనుదామనుసంకులాది దేశంబులవారిం జయించి దేవప్రసం
బునకుం జని. 92

నీ. అచట సేనాబిందుఁ • డనువాని నోడించి, విష్వక్సత్వనితేజ • వెడల నడచి
పార్వతీయుల గర్వభంగంబు గా నొంచి, రికాకర్కశులను జౌరవుల గెలిచి
నగవాసదస్యగణముల నేడిటిఁ దోలి, బర్బరాదుల వశంవదులఁ జేసి
కాశ్మీరముల కేగి • కలన వీరుల నోర్చి, శతమండలముల లోహితునిఁ గూల్చి
తే. కొని త్రిగర్తల దాదర్శనఁ • గోకనదుల, దరదకాంభోజలోహశఃబరపులింద
పౌండ్రమాళివగాంధారిపతుల గెలిచి, ప్రబలధన మంది ప్రాగుత్తరంబు వట్టి. 93

వ. చని యట నున్న ఋషికులతో మహాయుద్ధంబు చేసి వారివలన శుకోదరసమంబు
లగునెనిమిదియుత్త మాశ్వంబులును మయూరసదృశంబు లగుసేకాకానేయాశ్వంబు
లును గరంబు గాఁ బడసి యభినారిపురంబును నురిగావాసిని రోచమానునిం దునిమి

* బృహంతునకు బృహద్బలుఁ డని నన్నయభారతములో వున్నది.

సింహపురంబునఁ జిత్రాయుధసురక్షితంబు లగుసేనలం దోలి సహ్యాసుమాలులం
దూలించి బాష్టీకుల నేలి వనేవరు లగుదస్యులం జయించి హిమవంతంబును శ్వేత
పర్వతంబును దాటి ద్రుమపుత్రరక్షితం బగుకింపురుషదేశంబును గుహ్యకరక్షితం
బగుహాటకదేశంబును జయించి ఋషికుల్యలం జూచుచు మానససహోవరంబునకుం
జని గంధర్వరక్షితంబు లగుసంచటిదేశంబులం గెలిచి వారివలన సుపరిమితధనంబులును
దిత్తిరికల్పావమంశూకాఖ్యహయోత్తమంబులం గరంబు గాఁ బడసి హరివర్షంబున
కరిగె నట మహాకాయులును మహావీర్యసంపన్ను లగుద్వారపాలురు స్రహృష్టమనస్కు
లై సవ్యసాచిం జూచి.

94

చ. సరుల కిటం బ్రవేశము నొసర్పగ లే దధికార మో సుతే
శ్వరసుత నీనమ్మిత ప్రశంసకు నెక్కె జయించికో నిట
దొరక దొకింత నీ కెది మనోనోధమో వచియింపు మిత్తు ము
త్తరకురుభూము లివ్వ ప్రవిధారణ మిం దగు టొప్ప దారయన్.

95

ఉ. నావును సద్దనుండు చిటుసంవృస వారలఁ జూచి యిట్లున్
దేవతలార మర్చ్యులకు • దేశము గా దనినం జొరంగఁ బో
నావసుధేశ్వరుండు భరతాస్వయుఁ డధ్వర మాచరించు సం
భావన చేసి మీరు కరపూజ మొనంగుఁ డొకింత దానికిన్.

96

ఆ. అనిన వారు పరమహర్షంబునం బొంది, దివ్యవస్తువితతిఁ బెచ్చి యిచ్చి
రద్దనుండు వాని • నన్నిటిఁ గైకొని, సంతసించె మిగుల • స్వాంతమందు.

97

వ. ఇట్లర్జునుండు శుత్రదిగ్విజయంబు చేసి ధనకనకవస్తువాహాదుల నెల్ల సంగ్రహించుకొని
మగిడి చతురంగబలసమేతుం డై యింద్రప్రస్థపురంబునకు వచ్చి తనతెచ్చిన వన్నియు
నివేదించె సంత భీమసేనుండును.

98

—◆◆◆ భీమసేనుండు పూర్వదిగ్విజయంబు చేయుట. ◆◆◆—

మ. చతురంగధ్వజసమేతుఁ డయి పాంచాలంబులం జేరి త
త్పతిచేఁ బూజితుఁ డై విదేహపురముం • బాలించునాగండక
క్షితిపాలాదుల వ్రేల్చిడిం గెలిచి సత్కీర్తిం దళార్ణంబులం
బతి యై మించునుధర్మనిం గలన నోర్వం హలి గర్వంబునన్.

99

వ. సుధర్మనిపరాక్రమంబునకు మెచ్చి వానిం దనసేనాపతిగా యిలుపుకొని చని యశ్వ
మేధేశ్వరుం డగురోచమానుం డనువాని సానుజంబు గా నిర్జించి కంచి దక్షిణంబునం
దగుపుండినగరంబున సుకుమారసుమిత్రుల వంపదులగాఁ జేసికొని చేదివిష
యంబునకుం జనుటయును.

100

- చ. కురుపతిరాజసూయమునకు స్వరనాథుల గెల్చి వారిచే
గరము గ్రహింప భీముఁ డధికధ్వజనీనహితుండు వచ్చెదు
ర్భరము తదీయతేజ మని , భక్తి భజంపఁ బురాంతికోర్పికిఁ
ద్వర శిశుపాలుఁ డచ్చగరపాలుఁడు వచ్చె నయంబు హెచ్చఁగఁ. 101
- వ. ఇట్లు వచ్చినవానివలన సత్కృతుం డై పురంబున కరిగి వృకోదరుం డందు ముప్పది
దింబు లుండి పయంపం బై కదలి. 102
- నీ. చని కుమారం బనుజనపదంబున శ్రేణిమంతుని నిర్జించి , మహిమ మించి
గోనలాధిపుఁ డై విఠలానవంతుం డైనవాని బృహదృథులు , బూని గెలిచి
సాకేతమున దీర్ఘ యజ్ఞ భూపాలుని, భుజవిక్రమంబున , బాడిచి గెలిచి
కాశిరాజై యశోరాశి మైసనుబాహు, బాహుబలంబున , బాహు ద్రోలి
- తే. ఘనుని మల్లేశు గోపాలకక్షు నోర్చి, రాజపతిని సుపార్శ్వని , నాజి నోర్చి
మర్శ్యమలదాధిపతులను , మహిమ నోర్చి, విక్రమైకవిహారంబు , వేడ్క నలిపె. 103
- వ. మఱియు హిమవత్పార్శ్వంబున జలోద్భవంబును భట్టాటంబును శుక్తిమంతంబును
మదధారంబును జయించి సామధేయులం గెలిచి కించిదుత్తరాభిముఖుం డై పశువ
త్సారిభూములం బరాక్రమించి భర్గాధిపనిషధాధిపతుల నోడించి మణిమిత్రముఖు
లగునిఖలభూపతులం దోలి భోగవత్సర్వతంబునందలి దక్షిణమల్లుల నొల్లఁజో నేసి
శర్మకవర్మకాదుల సామంబున సాధించి విదేహాధినాథుం డగుజనకజగత్పతిమైత్రి వడసి
యింద్రపర్వతసమీపంబునందలి శకబర్హరాదులతోడం గూడఁ గిరాతేశ్వరుల నేవ్వర
నుక్కడంచి యంత సుహృప్రసహృదండదండధారాదులం గెలిచి వారితో గిరివ్రజం
బున కరిగి సహదేవనహితుం డయి చని కర్ణ వత్స చంద్రసేన సముద్రసేనాదివీరులం
బోర జయించి పౌండ్రకవాసుదేవునిసఖ్యంబు వడసి కాశికీచప్పనిలయుం డగుమహాజను
నితో ఘోరరణమ్ము చేసి విజయంబు వడసి పంగరాజుం భంగించి కర్వహాధిపతామ్ర
లిప్తులగర్వం బుడిపి సాగరానూపవాసు లగునెల్లమేచ్ఛరాజగణంబుల రణంబునం
గూల్చి మఱియుం గలదేశంబుల నిట్లు పరాక్రమించి దిగ్విజయంబు చేసి. 104
- మ. అతిభాహుబలదర్శితం డగుతం , డాయామహీనాథు లం
చితభక్తిం గర మందు నిచ్చిన మణిచిత్రాంబరాలంకృతుల్
విత్తాంబులు నూలుకోట్లు గొని గీర్వాణ గోత్రభిత్త్రస్థముల్
గృతకృత్యం డయి చేరి ధర్మజుఁ కన్వింఁచెన్ సమస్తార్థముల్. 105
- ◆◆◆ సహదేవుండు దక్షిణదిగ్విజయంబు నేయుట. ◆◆◆—
- మ. సహదేవుండు చమూనమేతుఁ డయి తేజం బేర్పడన్ ధర్మదే
వహరిన్మార్గము వట్టి పోయి బలదర్పం బొప్ప నాశూరనే

- ను హసద్వక్త్రమునన్ జయించి తొలుతం , దోడ్తో సుమిత్రు స్సృహో
ద్వహునిన్ మత్స్యపత్ని వశంవదులఁ గాఁ , బాలించె లీలాగతిఁ . 106
- తే. దంతవక్త్ర మహాబలుఁ , గుంతిభోజు, గెలిచి కర మిచ్చునట్లు గా , సలిపి పిదప
సపరమత్స్యనివాసుల , సధికబలులఁ , గలన నిర్జించి యురి వెట్టఁ , జెలిమి నిలిపి. 107
- వ. మతీయు గోశ్యంగపద్మతంబునం గలనిమాదుల నిర్జించి శ్రేణిమంతంబును నవరాష్ట్రం
బును గెలిచి కుంతిభోజునిమైత్రి వడసి చర్మణ్యతీకూలంబును వాసుదేవహతశేషం
డగుజంభకాత్మజ సహదేవునిం గలన జయించి దక్షిణాభిముఖుం డై చని సేకాపర
సేకులవలన వివిధరత్నోపాయనంబుల నంది వారిం గూడి సర్మదాసదీపమీపంబున
సమతదేశాధీశ్వరు లగువిందానువిందులం బొంది వారివిందు వడసి భోజకటపురంబున
భీష్మకునితో రెండుదివసంబులు ఘోరయుద్ధంబు చేసి విజయం బంది కోసల ప్రాశ్నోన
లాభివతులం ధిక్కరించి కాంతారకనాటకేయ హేరంబకాదులతోఁ బోరి కూరిమిం బడసి
ముంజ గ్రామంబున మారుధునితో శౌర్యగర్వదుర్వేదగు లగునాచీనాద్వకు లనునాట
వికుల నెల్ల గీ టడచి వాతాధిపుని వశంబునం గొని పౌండ్రరాజులతో నొక్కది
నంబు పోరి జయించి దక్షిణాపథంబు వట్టి చని కిష్కింధాపురంబున వానశేష్యరు
లగుమైందద్వివిదులతో నేమదిసంబులు పోరిన వారును. 108
- ఆ. విక్రతి నొంది వానిప్రకృతి కచ్చెరువడి, మెచ్చికోనుచుఁ బ్రీతి , హెచ్చుఁ గనుచుఁ
బాండవేయ రత్నభాండంబు లియ్యవి, పుచ్చుకోనుము చనుము , పురము వెడలి.
- వ. అని వారు తనకుఁ గరం బర్పించినవివిధరత్నాదులం గొని సకలసేనాపరివృతుం డయి
చని మాహిష్మతీపురంబు ముట్టడించుటయును. 110
- చ. పగతునిరాక నీలుఁ డను, వాఁ డలప్రాలిక త్రేమ విండుఁ దా
నగణితపై న్ననంపదల , నారయ నై చనుడెంచి తాఁకినం
దగి సహదేవుఁ డీగక మ,దంబున వానిని దాఁతుడెంచె న
మృగలకు ఘోరయుద్ధము క్రమంబున సయ్యె భయంకరంబుగఁ . 111
- శా. ఆయుధంబునఁ గీలి నీలునకు సాహాయ్యంబు గావించె మా
ద్రేయుం డోజ నెదిర్చి పోరునెడ నా,త్రిం దదృలం జెల్ల నా
గ్నేయం బై రథహస్తపత్రతతు లఁగ్నిజ్వాలలం ద్రెల్లెమం
జేయం జాలక యెద్దియం బ్రతిమ నాఁ , జె ల్విగె నాతిం డటఁ . 112
- వ. అనిన విని విస్మితం డై జనమేజయుండు వై శంపాయనున కి ట్లనియె. 113
- ఆ. జాతవేదుఁ డెట్లు , సహదేవునేనపైఁ , గనలినట్లు శిఖలఁ , గప్పు నేల
కారణంబు దీనఁ , గలుగునేని వినంగ, నిచ్చ వచ్చెఁ దెలుపఁవే మహాత్మ. 114

- వ. అనిశ వైశంపాయనుం డతని కి ట్లనియె. 115
- క. విను మాహిష్మతి యనుపురి, మును జరిగిసయ్యటికథను • ముద మెడఁ బొడలఁ
వినిపింతు వింతకారణ, మని మన మచ్చెరువుపడఁగ • సవనీనాథా. 116
- తే. తొల్లి మాహిష్మతీపురీవల్లభండు, నీలుఁ డధ్వరి గావున • నిత్య మగ్ని
పర్యుపాసఁ చేయుచు, బ్రస్తుతింప, సలరుఁ దనకన్నకూతురు • కొలుచుచుండ.
- ఉ. ఆయమ తండ్రికన్న మును • నగ్నిగృహంబున కేగి కృత్యముల్
చేయుచు నుండు నెప్పుడు ప్రసద్ధిగఁ జేతులు గట్టుకొందు ని
ట్లోయఁ గొన్నినాల్గు నన • కాక్కదివంబున హవ్యవాహనుం
డాయెలనాఁగనుండరత • నాదిని కామశరాభితప్తుఁ డై. 118
- ఁ. కసఁగఁ గసఁగ సతఁడు • క్రాంగి కృశానుఁ డై
వలపు డెలుపఁ దనకు • వలను పడమి
వనిత తన్నుఁ గొలువ • వచ్చి జ్వలింపువో
వెలుగఁ డయ్యె విసరి • విసరి వినువ. 119
- తే. వ్యజనముఁ ధమనియుఁ గొని • వారిజాక్షి, విసరిసప్పుడు వెలుగక వీలిహస్త్రఁ
ఁజొవ్వపుటమున ను హ్వనియూఁడెనేని, నెలతఁ జెనకఁగ నోయన • వెలుగుచుండు.
- వ. అట్లు కామమోహితుం డయిసకృష్ణవర్తన. 121
- మ. తన కాయాపుం దానినిం గలయుటల్ • దక్కించి సాధ్యంబు గా
దని వేదాధ్యయనం బొనర్చుచు ద్విజుం • డై వేదఁ గైసేయ వ
చ్చిసగాకన్నియ సత్తై పట్టి యలగింఁచెఁ జాతవేదం డటం
గని నీలుం డపు డెంతయే సతని శిఁఖాసాత్రునిం జేయుముఁ. 122
- క. *కోపారుణిశాశ్రుం డై, చూపలు బెగ్గి యొందఁ జూడఁ • జూడ న్నాయా
రూపుఁడు వైశ్వానరుఁ డాభూపతినికటముననుండి • సొడుపుం జూచెఁ. 123
- శా. నీలుండుఁ భయసంభ్రమాదృభ్రతములఁ • పీక్షించి రక్షింపు మీ
లోలాక్షిం గరుణించి చేకొనుము నా • లోఁ దప్పగుఁ సైపు మో
లీలామానుషవేష యందుఁ దన నెల్లిం బెంచునక్కన్నై నీఁ
బోలం గై కొని హవ్యవాహనుండు నిరిగింబుల్ నాని కచ్చెం దయఁ. 124

—◆◆◆ సహజేవు నగ్ని ముట్టజింపుట. ◆◆◆—

చ. అఁ బవనప్రసాదమున • సప్తసింహుడియు సస్పరింబు గె
ల్వని బరిరాజు లే రియి • వచ్చి వానిని వాసేనలఁ

మునుకొని కాల్చి పుచ్చు హంతభోజనుడట్టి భయంబుపెంపునన్

జన రని నేయ సప్తరము, శాత్రువు లెవ్వరు గాని వింటివే.

125

వ. మతియును.

126

తరళము. సాగసుకత్తెల కప్పరంబునఁ, జూడ సైన్యవిహారమున్

దగును దోషము గా దటంచు ధంసంజయుండు వరంబు వే

డ్కుగ నొనంగును నాడుగోలె సట న్నెలంత లొకింతయున్

బెగడఁ బోక యథేష్టవృత్తులఁ, బేర్చి నొప్పెద రెప్పుడున్.

127

—◆◆◆ సహశ్రుఁ డగ్నిం బ్రస్తుతించి ప్రపన్నునిఁ జేసికొనుట. ◆◆◆—

వ. ఇది యిట్లుండ ని మ్మట్లు జాతవేదఃపరీగుంబు లై నతననేనలం జూచి భయార్థితుం

డగునహదేవుండు జలోపస్పర్శంబు చేసి శుచి యై.

128

క. మ్రొక్కెదను హవ్యవాహన, మ్రొక్కెద నోచిత్రభాను, మ్రొక్కెద సనలా

మ్రొక్కెదను లోకరక్షక, మ్రొక్కెద నోదేవదేవ, మ్రొక్కెద ససఘా.

129

ఉ. పావనమూర్తి నే నిటకు, వచ్చుట దిగ్విజయంబు గోరుటల్

నీవరపాదసేవనము, నెమ్మి నొనర్చు కాదె యజ్ఞముల్

నీవు సమస్త దేవతలు, నీముఖ మింద్రుఁడు చిత్ర భానుఁడున్

నీవు జగత్త్రయంబులకు, నేతవు త్రాతవు సంవిధాతవున్.

130

క. నీముఖమునందు వేల్చిన, సోమానికి స్వర్ణముఖముఁ, జూపింతు గదే

నీమహిమ మెఘం గలమే, స్వామీ పానీయసంభవ కుమారగురూ.

131

తే. పావనము నేయుకతనఁ గావకుండ వై తి, వహనమునఁజేసి మతి హవ్యవహుండ నై తి

వేదములు నీకుఁ గా జూరవేదుఁ డై తి, నీవ సర్వేశుండవు నీకు, నీశుఁ డెవఁడు. 132

తే. అనిలు డై తేజ మనిలు డై, ప్రాణ ముర్వివై బలంబును సలిలమ, వై శివంబు

నెలయ నొనఁగుచు మముఁ బ్రోవు, నీతిహూత్ర, నీదుసంసేవం బిడ, నే నొనర్తు.

తరళము. సలిలగర్భ సుకేశ్వరేశ్వర, స్వభక్షక రిక్షకా

జలజనాభునిపేర్చి ధగ్గజ, నల్పుచట్టిమహాధ్వరం

బెలమిఁ బ్రోతువు గాని విఘ్నము, ల్లిట్టి చూతువె కూర్చి నన్

దెలిచి తుష్టిని బుష్టిని గరుఁజింపవే కరుణాకరా.

134

వ. అసి వినుతించి ప్రార్థించుచు సహదేవుండు ధాత్రీతలంబున దర్శలం బఱచి భయో

న్ముఖం బగుసేనాముఖంబునఁ గృతానున కభిముఖంబుగాఁ బ్రాణాచారంబు వడియె

నంత.

135

తే. ఆశ్రయాశుడు నటు వడ్డయతని దాటి

రాక వేలానివారితాన్త వమువోలే

నిలిచి చెంత దయారస , మొలుక బలికె

బ్రణయ మిగుకొత్త సాంత్యపూర్వముగ నిట్లు.

136

చ. సృపవర లెమ్ము లెమ్ము నిను , ని న్నిట బుచ్చిసధర్మసందను

గృప గలనే నెఱుంగుదు బిరీక్ష యెసర్చుట కిట్లు చేసితి

గపటము లేదు సుంతయును , గాచితి ని న్నిక నాకు నివ్వరీ

నృపతులు రక్షణీయు లని , యెప్పుడు వీరల గాచుచుండెద

137

వ. అని పలికిన విని సహదేవుడు సంతుష్టాంతరంగుడై లేచి సాష్టాంగసమస్కారంబు

గావించి ప్రార్థించుచుండ నగ్నిభట్టారకుం డాశీర్వాదించుచు సంతర్ధానంబు నొందె నంత.

క. పాపకునాజ్ఞం గొని సహదేవుని వీక్షింప వచ్చి , దీప్యస్మృతి నా

దేవప్రభావు డగునీ,లావనినాథుండు కప్ప , మర్పించె గమ

138

వ. అట్లు విజయం బంది సహదేవుం డమందాసందంబునం దరలి దక్షిణంబునందలిత్రై

పురంబునం బారవేశ్వరుం దోలి స్వవశంబు చేసికొని సురాష్ట్రాధిపతిం గౌళికాద్యం

దక్షిమి యటనుండి భోజకటకంబునం దున్న రుక్మిణీజనకుం డగుభీష్మకునకు శాసనంబు

వ్రాసి కరంబు గొని ద్వారకాపురంబున వాసుదేవుని సమారాధనంబు గావించి నానా

విధరత్నరాసులం బడసి కదలి శూర్పాకరతాలాకటదండకాదుల నోడించి సాగరదీప్త

వాసు లగునిపాదపురుషదర్శప్రవరణాదిష్టేచ్ఛజాతిభూపతులం దూలించి కాల

ముఖాదినరరాక్షసయోనుల దినులంజేసి కోలగిరిరామగిరిసురభీషదతిమింగిలతామ్రదీప్త

నృపతుల వశగతులం జేసి సంజయంతీపాషండకరహంకరంబుల నేకపాదకేరకవనవాసుల

వలన దూతలం బుచ్చి కరంబు పుచ్చుకొని యోధ్రకేళిపాండ్రద్రవిహంధ్రతాలవన

కలింగోష్ఠ్యకర్ణకయవనభూపాలుర భటుల ననిచి గెలిచి దక్షిణసముద్రతీరంబున విశ్ర

మించి.

140

ఉ. దూతలం బుచ్చి లంక కటం , దోరపులచ్చి దలిర్చురావణ

భ్రాత విభీషణాఖ్యునకు , బాధనియజ్ఞ మెఱుంగఁ జేయఁ గా

నాతఁడు ప్రీతిపూర్వముగ , సంచితకాంచనరత్నభూషణ

వ్రాతము సంపిపుచ్చె సమర్థ సహదేవునిశాసనంబున

141

ఉ. మాద్రవతీసుతుం డటు క్రమంబున దక్షిణదిశ్చక్రీంద్రుల

మాదికి మీఱుతేజమున , మానక బల్లిని జెల్చి నోర్చి ని

ర్నిద్రయశోధనంబును మణినివహతిధనంబు నొంది సం
పద్రమణీయుఁ డై మగిడి • వచ్చె వడి న్నిజరాజధానికే.

142

వ. ఇట్లు బలంబులం గూడి వచ్చి.

143

క. ధనకనకవస్తువాహన, ఘనమణివస్త్రాంబరాది, కము లెల్ల జగ
జ్జనమతుఁ డజాతశత్రునకు నివేదించి సుఖముండెఁ • గుతుకం బెనఁగె.

144

—◆◆◆ సమబంధు పశ్చిమదిగ్విజయంబు సేయుట. ◆◆◆—

చ. సకులుఁడు పశ్చిమంబున క, నారతనాదవిచారితాంతరి

క్షక మగుసేనతోఁ గదలి • గహ్వరి గ్రక్కదలంగ నేగుము
బ్రకటధనప్రపూర్ణమయి • భాసిలురోహితకంబునఁ రఁ
త్సుకు లగువారలం గెలిచె • శూరుల మత్తమయూరకాదులఁ.

145

వ. మఱియు మరు శైరీషక మాళవ మహేష్ఠ దశార్ణ త్రిగ ర్తాంబు పంచ కర్పట మధ్య
మకేయ వాటాఁ డేశాధీశులం భోర జయించి వశగతులం జేసికొని పరిక్రమించి.

146

క. ఆక్రోశరాజచంద్రుఁడు, విక్రమమున నెవర సతని , వినిహతశత్రు
ప్రక్రముఁడు సకులుఁ డని నిర్వక్రవరాక్రమమునం బ, రాజతుఁ జేసె.

147

తే. పుష్కరారణ్యవాసులు • భూధరేంద్ర

వాసులును సింధుకూలనివాసు లైన
గ్రామణీయులు శూద్రులు • గణము లగుచుఁ
భోర నెదిరింప విజయుఁ డై • పాలించె సతఁడు.

148

వ. మఱియుం బంచన దామపర్వతోత్తరజ్యోతిష దివ్యకట దావీరపాలవాసుల నెల్ల వశ
గతులం జేసికొని రామర హరి హూణాదిపాశ్చాత్యరాజుల నెల్లం బరాజతులం జేసి
వాసుదేవాదులకు ధర్మజ్ఞానం బెఱిగించి పుచ్చి యదువృష్ణభోజాంధకప్రవరుల
పారిశోషికంబులం బరితుష్టం డై .

149

ఉ. శాకల మేగి మాతులుని • శల్యుని గన్గొని ప్రీతిపూర్వక
శ్లోకములఁ స్వకీయుని గఁ • జూచి తదర్పితగత్తుకాంచనా
నేకనహస్రముల్ వడిసి • నెమ్మి నట స్వసియించి కొన్నినా
శ్లాకుడువీరుఁ డేగి కనె • సంబుధిచుంబితభూమిభాగముల్.

150

వ. ఇట్లై సాగరకుటీసు లైనచేచ, పల్లవబర్బరికరాతయవనశకప్రముఖుల నెల్ల నోడించి
వారివలనఁ బదివేలు లొట్టియలు వేసవేలు ధనంబులుం గొని యిట్లు పశ్చిమదిగ్విజ

యంబు చేసి నకులుండు సకలవాహినీసమేతుం డై మగడి యింద్రవస్థంబునకు వచ్చి
తనతెచ్చినధనాదికం బంతయు ధర్మజనకు నివేదించి సుఖంబుండె నంత. 151

—●—●— రా జ సూ య ప ర్వ ము . —●—●—

చ. నలుపురుతమ్ము ల ట్లవనినాలుగుదిక్కుల నున్నరాజులం
బలిమినిఁ జెల్మినిం గెలిచి , బల్వుగఁ దెచ్చినద్రవ్యరాసులఁ
గలిగి యుధిష్ఠిరుం డవనిఁ , గాఁపుర మున్నమనుష్యధర్ముఁ డై
పాలించి మహేంద్రునై భవము , పాంపిరెనో ధర యేలె లీలమై. 152

చ. వృజనపరాజ్ఞుఖండు కురువీరునిసత్పరిపాలనంబునఁ
నిజకులధగ్ధతత్పరిత , నిల్చి ద్విజప్రభృతుల్ మహీప్రజల్
గజవిజి లేక పాడియుఁ దొలంగిపంటయుఁ గల్గి వెల్లుచుఁ
బ్రజలను గాంచి సంపద ల,వారిగ మించి సుఖించి గెంచగఁగ. 153

తే. కోరంబును వానలు , కురిసి సర్వసస్యసంపూర్ణ మై ధన , సౌరు మీతి
యీలిగ్గాఢలు పోయి పొల్పెనఁగి రెల్ల, ప్రజలు ధర్మాశ్మఁ డిగుపాఠ,పాలనమున.

క. ధర్మానుశాసనంబున, ధర్మజరాజ్యమునఁ బోయె , దస్యభయంబుఁ
దుష్టాభయంబుఁ దుష్కర్మాచరణై కవంఠకజనభయంబుఁ. 155

మ. అరిష్టడ్వర్గముతో సాతిధర్మిం, ద్రానేకవర్ణంబులఁ
వరశాస్త్రోద్భవైశ్రాంతతులు పర్యం గెల్పుటం గర్విముఁ
జవవైరం బనుమాట లేక వసుధం , జెన్నారుయ్యే డెల్లరుఁ
గరిము ల్లట్టి భృంప వత్తు రెపుడు , గౌరవ్యమాహమణి. 156

వ. అప్పుడు. 157

తే. ధ కనకవస్తునిస్తుల,పనితొనె,కోష్ఠములపరిమాణము , కొలఁది మీతి
పాదలుచుండుటఁ గని పాండుపుత్తుఁ డెడఁద,యజ్ఞ మొం రింపఁగాఁదగుని తలంచె.

చ. హేతులు పురోహితుల్ సచివు , లేకసుఖంబున ధర్మరాజుతో
గ్రతు వొందెంప యుక్త మగు,కాలము చేకుతె జేయు మోజగ
న్నిత విమతుల్ వశంనదు ల,నూనధసంబును గూడె నేడివే
ల్పతఁ డివు డుత్తరాయణము , సందె నటంచును బల్కి రిందిలు. 159

వ. అని వారందఱును బ్రసంగించుకొను చున్నసమయంబున. 160

మ. అట వేంచేసె బురగాపూరుషుఁ విశ్వాత్మండు వేదాంత వి
స్ఫుటరూపుండు మునీంద్రమానసనివాసుం డివ్యయుం డాద్యుండు

అట్టతేజోనిలయుం డనంతయు డజుండుద్యద్భానుబింబప్రభా
పటలాంతర్గతుఁ డచ్యుతుం డమలుఁ డాపద్భాంధవుం డర్థలిఁ.

161

ఉ. అనకమందుభిఁ నిజబలధిపతిత్వమునందు నల్పి పో)

వైసధనోఘ మాబలఁగ • మంతయు మోయఁగఁ దెచ్చి ముచ్చటఁ
మానుషవిగ్రహుం డయిఁ మాధవుఁ డాతఁడు ధర్మసూతికిం

గానుక వెట్టి నాతఁడును • గన్గొని భక్తి భజించె నాతనిఁ.

162

క. ఆకమలాక్షునిరాకం, బాకార్ధస్థపుము , భాసిలె సంకో

మాకర మై కోకప్రియు, రాకఁ లోకమును బోలి • ప్రస్ఫుటదీప్తిఁ.

163

వ. అంత భీమార్జునకులసహజేవసహితుం డగుపాండవాగ్రజుండు శౌమ్యుడైపాయన
ప్రముఖముల్పిక్వరివృతుం డై సమాగతుం డయి సుఖాసీనుం డగుకృష్ణునిం జూచి
యి ట్లనియె.

164

చ. జలరుహనాభ నీదగుప్రసాదముం బృథవీతలంబునఁ

గల్గిఁ యెల్లరాజులను • గై వసమగుదు నిలంగఁ జేసి ని

గ్మల మగుభూరికిఁ ర్తియు సమగ్రధనంబును సందఁ గల్గి భూ

తలమున నాటి రా రెవరు , ధృతనూజన కందు మించితిఁ.

165

తే. అసఘ సముపార్జితం బగున్సట్టివీర్తి, మంతయును సగ్నిముఖమునంబుందు బ్రాహ్మ

ణాగ్రియముఖంబుండును • సలరి వేయ, నభిలషించితి నయ్య సేయాజ్ఞ వడసి.

166

చ. అనుజులు నీవు నాఁబడుం గంతమహాధన మంది యున్ననఁ

దనరఁగ రాజసూయము నొసర్పఁగఁ బుత్తో మతొంబు ధర్మరం

బాసరుపఁ బుత్తో కాని పురుషోత్తమ నీ దగునాజ్ఞ కేను నా

యనుజులు వేచియుండు మిద, యఁ మహుఁ బ్రోవ ననుగ్రహింపవే.

167

వ. అనిఁ శ్రీకృష్ణుం డతిని నభివర్ణించుచు ని ట్లనియె.

168

శా. సముల్ నీకు ధిరాధిపుల్ ధము ధాన్యం బేలులుఁ బొట్టియల్

సామ్రాఠుల్ గిధముల్ భటుల్ ప్రిబల నై • శ్వేయ్యం బబార్థంబుగా

సామ్రాడ్వంబు వహింతు పీ వనుజులఁ • శౌర్యాశ్వులం గల్గియుఁ

సమాప్తస్థ సవం గొనర్చిని ప్రశంసప్రార్థివంబే ప్రభూ.

169

క. ఏమెల్లం గృతికృత్యుల, మానుహితాధ్వరిము సేయ • నగుదేనియు సం

దే మేమి పనులు గూర్చి, గా మదిఁ దలఁచెదమో నాకుం • గొల్పు మొనర్తుఁ.

170

వ. అనిన సప్పాండవాగ్రజుండు పుండరీకాక్షునిదిక్కు మొగం బై వినయం బభిన
యించుచు.

171

ఉ. ప్రాజ్ఞుడ వీవు సర్వవిషయజ్ఞుడ విట్లు ప్రసన్నచిత్తుఁడై
యజ్ఞ మొనర్చు మేను గల • సంతకు సంచు ననుగ్రహించుటన్
బ్రజ్జ గలాఁడ నైతి నిఁక • నాకు మనోరథసిద్ధి యయ్యె నీ
యాజ్ఞ కు నేను బద్ధుఁడ నిరంతరమున్ వరయజ్ఞపూరుషా. 172

ప. అని యిట్లు వాసుదేవానుజ్ఞాతుం డై తమ్ములయనుమతంబున ధర్మరాజు రాజసూ
యంబు చేయ సమకట్టి సహదేవుం బిలిచి నీవు మంత్రులం గూడి ధౌమ్యోప
దిష్టంబు లగుయజ్ఞాంగోపకరణంబులు సమకూర్చి యింద్రనేనవిశోకాదుల సన్నాద్యా
హరణంబున నిల్పి దూతలం బుచ్చి ధరణిం గల్గబ్రహ్మక్షత్రియాదుల నెల్ల రావింపు
మని నియోగించిన నిదె సర్వంబు సంసిద్ధంబ యని యతండును. 173

—●—●— సహదేవాదులు రాజసూయసంభారంబులు సమకట్టుట. —●—●—

చ. అధినవనాంచితోపకరణాదులతో భరితాంతరంబు నై
విధివిహితక్రమంబున సువిశ్రుతమై సుతమై మహాహస్తతిన్
బ్రధితగుణంబు నై తగు ధర్మ మఖాయతనం బొనర్చె న
ద్బుధులయు శిల్పకారులయు • బుద్ధిబలంబులతో మహాత్మున్. 174

క. ఇంద్రప్రస్థముచుట్టును, సాంద్రము లగునునికియిట్లు • చలిసందిల్లున్
జంద్రశిలావేదులు ని, స్తంద్రప్రతిభం డతండు • తగఁ జేయుంచెన్. 175

నీ. సకలోపవనవృక్ష సంశోభితంబులు, దీర్ఘ కామలసరోదీప్తితములు
వివిధవాతాయనావిగూతమలయాని, లోపనేవితము లత్యున్నతములు
చిత్రనిర్మాణప్రసిద్ధాంతరంబులు, శయనాసనాదినిర్ణయతలములు
పరిచితాగురుధూపసురభితంబులు దివ్యమణికుట్టిమాదినమంచితములు

గీ. పుష్పదామసరిచ్చన్న భూతలములు, భక్ష్యభోజ్యనివృతంబు లభాధకములు
భూతలేంద్రుల విడియింపఁ • బాసఁగునిండ్లు, లేవ నొసరించె నాసహదేవుఁ డపుడు.

తే. ఋత్విజుల విప్రులం దొడ్డిపృథవిజనులఁ
దేర తేఖి లంచిన సహదేవుఁ డచట
పనుల కెద మెచ్చి ధర్మజం • డనిచె హస్త
సగరికిని బంధువులఁ బిల్వ • సకులు నపుడు. 177

వ. అసంతరంబు. 178

క. సహదేవామంత్రితు లై, సహశిష్యులు వ్యాసముఖ్య సంయమిచంద్రుల్
మహిదేవేంద్రులు వే లై, బహుగతుల న్వచ్చిరటకుఁ • బరమశ్రీతిన్. 179

అ. నకులుఁ డన్నశాసనమున హస్తి నా, పురము వోయి భీష్మముఖుల నెల్లఁ
బేరువరున వేటు • వేట నామంత్రించి, వచ్చె యజ్ఞకార్యపరత మరలి. 180

వ. అంతం గాంతేయాగ్రిజరాజసూయమహాధ్వరదర్శనలాలసు లై హిత పురోహిత
బంధుమిత్ర పుత్ర భ్రాతృ సహితంబుగా భీష్మ ధృతరాష్ట్ర విదుర ద్రోణ కృ పాశ్వత్థామ
సోమదత్త కర్ణ భూరిశ్రవ శృకుని సైంధవ దుర్యోధన దుశ్శాసన వికర్ణాదులును విరాట
ద్రుపద శల్య శిశుపాల గాంధారిరాజ భగదత్త శక సాల్య బృహద్యల చంద్రసేన సముద్ర
సేన పౌండ్రకవాసుదేవాదిరాజన్యలు సంగ వంగ కళింగ కాంభోజ కాశ్మీర సారాష్ట్ర
మహారాష్ట్ర మగధ మాళ వాంధ్ర గౌడ ద్రావిడ సింహళ ప్రముఖనానాదేశాధీశ్వరు
లును వసుదేవ బలదేవ సాత్యకి గద సాంబ చారుధేష్ఠ ప్రద్యుమ్న శూరసేనాదియదు
వృష్టిభోజాంధకప్రవరులును మఱియు మరు యవన పార్వతీయ సాగరానూపవాసులు
నాది గా నర్హనర్హసహచక్రమ్మునం గలరాజచక్రంబును వేదవేదాంగవేత్త లగుబ్రాహ్మ
ణోత్తములును మహేశ్వర్యనశ్యు లగువైశ్యులును గోబ్రాహ్మణారాధనతత్పరోష్ణత
గుణసముక్తి లగుశూద్రులును నానావిధమణిభూషణాంబరాద్యుపాయనంబులం
గొని వచ్చినవారి నెల్ల ధర్మచందనుం డెదు రేగి తోడితెచ్చి యథావరికల్పితసన్నివే
శంబుల నుంచి ప్రియసత్కారంబులం బూజించి మించినవేడ్క వారితో నయంబు
దోచ నిట్లనియె. 181

చ. నరవరులార! సంపదభి నందితులార! మహాత్ములార! నే
నరుదుగ రాజసూయపరమాధ్వర మిట్లానరింపఁ బూనితిఁ
బరమదయాసముద్రలరు • వచ్చితి రెల్ల రనుగ్రహంబునఁ
గురువులు వారు పేరుపడఁ గూరిమి మీ రిది నిర్వహింపుఁడి. 182

వ. అని యిట్లెలవారల వేటువేటం బ్రార్థించి భీష్మభోజ్యాధికారంబున దుశ్శాసనుని
బ్రాహ్మణపరిగ్రహంబున సశ్వత్థామను రాజప్రతిపూజనంబున సంజయుని గృతాకృత
పరిజానంబున భీష్మద్రోణులును సువర్ణరిత్నా నేక్షణదక్షిణాదానంబులం గృపాచార్యుని
సమస్తవస్తువ్యయంబున విదురుని దేశాధీశ్వరులు నెట్టునుపాయనంబులు గ్రహింప
దుర్యోధనుని మఱియుఁ డక్కునుం గలయుచితోద్యోగంబుల ధృతరాష్ట్రబ్రాహ్మీక
సోమద త్రిజయద్రుధాదులను బ్రార్థించి నియోగించె సంత. 183

క. నానాదేశాగతు లగు, మాసుల బ్రాహ్మణులపదక • మలవినరంబుల్
మానుగఁ గడిగి భజించుట, పూనెఁ హరి లిసకుఁ దాన • ముద మెదఁ బొదలఁ. 184

చ. అరుదుగ నానభాస్థలము • నధ్వరముం గనువేడ్క నుర్విలోఁ
బుంగినసర్వవర్ణముల వారును డెచ్చి ముగిణంబులఁ

గురువృషభృక్ యుధిష్ఠిరునిఁ • గొల్పఁగ వచ్చిరి మెచ్చ సత్తత్వీ
వరుణుని ధిక్కరించువిభవంబున నిం బలరారె నాతఁడు.

185

వ. అంతరంబ.

186

ఉ. సత్యవతీసతీసుతునిఁసమ్మతి ధామ్యులు శాస్త్రకల్పితౌ

స్వత్యము నొందుదేవయజుఁసంబుఁ బుణ్యమహం బెనంగ సం

వత్యధిక ప్రభావమున • భాసెలుపాంశకుమార శేఖరుఁ

నిత్యవిభూతికై క్రతువు • నిల్పఁగ నీక్షితుఁ జేసె వాసిఁగ.

187

ఉ. ఆయెడ యజుఁగీక్షితుఁ డహస్కరతేజః ధర్మసూతియ

జ్ఞాయతసంబుఁ జేరె ననుఁజన్ములు జ్ఞాతులు విప్రు లంటిరా

నాయతనై భవలబుఁ సమాగతు లైనమహీంద్రు లెల్లరుఁ

బాయనివేప్పి జాప జుఱు • ప్రక్కలఁ గ్రీక్ష్మితియంగ నొక్కటఁ.

188

క. ధర్మజః గీక్షితుం డను, కర్మారంభంబుఁ జేయఁ • గడఁగి యపు డటఁ

నిర్మలమతి నొప్పానెను, ధర్మము మూర్తీభవించి • దనరువిధమునఁ.

189

మ. వితతాంతగృహీరంగణం బగునటఁ • వీణాదివాదిత్రముల్

శ్రుతిపేయంబుగ మ్రోగె విప్రనిగమస్తామస్వసం బొప్పె నా

సతమై సర్వకు లాడి రెల్లకడలఁ • సంగీతసాహిత్యముల్

స్తుతిపాత్రంబుగ నుప్పతిలై త్రిజగఁ న్మోదావహం బై కడుఁ.

190

క. దివి దేవేంద్రసకుం బలె, భువి భువనతలై కవీఁపురుషుం డగునా

ప్రవిమలకీర్తికి నున్నత,సవము ప్రవర్తిలై నపుడు • సన్నును లెన్పఁ.

191

వ. అట్టి మహారాజసూయాధ్వరంబున బ్రహ్మవిద్య డగుకృష్ణుడైసాయనుండు బ్రహ్మ

త్వంబును యాజ్ఞవల్క్యుం డాధ్వర్యంబును ధామ్యసహితుండును వసువుత్తుం డగు

పైలుండు హస్త్రంబును ధనంజయముషభుం డగునుసాముం శౌద్ధాత్రంబును వహింప

వారిశిష్యగణంబు ప్రతిప్రస్థాతయుఁ బ్రస్తోతయు మైత్రావరుణంబు నాగ్నీంద్రుండు

నేష్ఠయు నున్నేతయు బ్రాహ్మణాచ్చంసియు గ్రావస్తుతయు సచ్చావాకుండును

బోతయుఁ బ్రతిహర్తయు నై నారిదాదిమహర్షులును భీష్మాదిరాజస్యలును సదస్య

లై యుండ పడగ్నిసంయుతంబును సదక్షిణం బగునానవతంత్రక్రియాతంత్రం బధో

క్షజరక్షింతుంబు గా సకలజనానందకరంబు గా నుపక్రమింపంబడియె నప్పుడు.

192

సీ. ప్రాగ్వంశమున వహ్ని • ప్రజ్వరిల్లఁగ వేల్చి, యుత్తరవేద్యగ్ని • నొప్పుఁ జేసి

వరుణేంద్రస్తోమాదిఁసురల కాహుతు లిచ్చి, సంపూర్ణదక్షిణాల్ • సాగఁ జేసి

ధరణీసురుల సన్నదాసంబునం దన్ని, ధనధాన్యదాసముల్ దసరఁ జేసి
గోభూతనహస్రకోటులు ప్రజ కిచ్చి, యెల్లధనంబులు కొల్లఁ జేసి
తే. వేల్పుల న్నేలపేల్పులఁ బొల్పు మీఱఁ, దృపులం జేసి ధర్మజుఁ డాప్తవర్గ
మనుచు నెల్లర మన్నించె యవని జనులు, నలరి రి ట్లధర్మరం బొప్ప నయ్యె నంత.

—♦— ఆర్థాభిహారణ పర్వము. —♦—

చ. అవభృథ మైసవాసరమునందు మునీంద్రులు రాజచంద్రులు
సవనసదంబునం బొదల నారదముఖ్యులఁ గూడి ధర్మసం
భవుఁడు సముస్తముత్పిజుల యన్న న సేయుచు నిష్టగోష్ఠులఁ
దవలి యథోచితక్రియలఁ దత్పరుఁడై పోనరించె నెంచఁగఁ.

193

వ. అయ్యవసరంబున.

194

మ. అగుఁ గా దంచును సర్వభాష్యవిదు లన్యోన్యంబు శాస్త్రార్థముల్
దగ వాదింపుచు నుండ నిండుకొనునంతలేడి సంపూర్ణము
క్షగతి న్నాకముఁ బోలె నందు యదువంశస్వామి చంద్రుఁడు నా
మొగి వెల్లం గని నారదుం డధికసమ్మోదమునం బొందుచుఁ.

195

వ. తొల్లి బ్రహ్మలోకంబున వినినయంశావతరణవృత్తాంతం బంతయు స్మరియించుచుం
దసమనంబున.

196

మ. విదితం బయ్యె నితండు కృష్ణుఁడు మహావిష్ణుండు భూభారముఁ
బ్రదులం జేయఁగ మర్తిరూపమున నావిరూఢుఁడై పూతుఁడై
యదువంశంబున వాసుదేవుఁ డగుచుఁ , హర్షోందు చున్నాడు దు
ర్మదదైత్యాంశభవాఖిలోర్విధరవక్షేపనాధ్యక్షుఁడై.

197

వ. అని సాక్షాద్భగవంతుం డగువుండరీకాక్షునియందు దృష్టి నిగిడించి మగుడక భక్తిభరి
తాంతరంగంబున నెంతయుం బ్రస్తుతించుచుండె నయ్యవసరంబునఁ గురుపితామ
హుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె.

198

చ. * యజన మొనర్చి వంశజుల కందఱకుఁ సుకృతంబుఁ గూర్చి తీ
వజతుఁడ వై నిట్టేసమయంబున నొక్కని కర్మ మీఁ దగుఁ
వృజనవిదూర తత్ప్రతికి యుత్పిజుఁడు స్పృహఁడు గురుండు సం
యుజుఁడును స్నాతకుండును బ్రాయం డునార్యురు స్వర్హు లుర్వరఁ.

199

క. వీ గొకవత్సరకాలం, బారయ ప్రతి మంచి యున్నయట్టి వలయుఁ
గౌరవవర నీనధ సగు, పూరుషులం దొకనిఁ జూచి యాచరించు దగుఁ.

200

* కొన్ని ప్రతులయందు సవాదేవుడై కృష్ణుని సర్వమిచ్చినట్లున్నది.

వ. అనిన నజాతశత్రుండు దేవవ్రతున కిట్లనియె. 201

క. ఈయున్న సదస్సులలో, నాయొకఁ డెవ్వండు వేని కర్ణ్యం బిడ నా
నీయెడ వివరింపుము తా, తా! యన శాంతనవుఁ డిట్లు, లనియెం బ్రీతిక. 202

శా. జ్యోతిర్మధ్యమునఁ దినేంద్రుఁ డనఁ దేజోదీప్యదోజోబల
భ్యాతిక సభ్యులమధ్యమందు వెలుగుం , గన్గో హృషీకేశుఁ డే
పూతుం డివనుదేవనందనుఁడే పో, పూజ్యుండు లోకత్రయి
జేతృత్వదిగ నర్హ్య మి మ్మితనికీక, శీతాంశువంశోద్భవా. 203

వ. అని దేవవ్రతుండు బోధించిన ధర్మతనయుండు కరింబు సంతసించి సహదేవోపసీతం
బగుచర్చ్యుంబు విధివృత్తవిధానంబున నర్హనీయుం డగునచ్యుతున కిచ్చిన సతండు నను
మతించి దానిం బరిగ్రహించె సంత నది యంతయుం జూచి సహింప నోపక చేదిదే
శాధీశ్వరుం డగుశిశుపాలుం డహంకరింపుడు శాంతనవుఁ బదరి వానుదేవు నధిక్షేపిం
చుడు నుపాలంభనపూర్వకంబుగా ధర్మరాజున కిట్లనియె. 204

—◆◆◆ శిశుపాలుండు కర్మరాజు నాక్షేపించుట. ◆◆◆—

ఉ. ఇందు మహాత్ము లెందఱు మహిమీపతు లెందఱు వందనీయు లై
యుందురు పార్థివాన్తానకుం , నొప్పి ధరాభరిణాయమాన నీ
కిందఱలోన నెన్వరింపఁయిం గుఱి నిల్వక పోయె నిన్ను నే
మందును నందనందనున , కర్ణ్య మొసంగితి వీతిఁ డర్హుఁడే. 205

క. వృష్ణికులోద్భవుఁ డగునీ, కృష్ణున కర్తృణము సేయఁ , గేవలదూష్యం
బుష్టాంశుతేజ గుణవర్ధిష్టులు పాండవుల కిట్టికృత్యము తగునే. 206

చ. *ముది మది లేనివీటిఁడులబుద్ధులు నుద్దులు విశ్వసంపఁగాఁ
బాదలునె మీరు కొండకలు , వో రలపోయరె ధర్మమార్గ మి
య్యది కను శాస్త్రదూషిత మశనర్హము ధర్మసూతుండ వీవె యి
ట్లహంబుఁ దప్ప చేసిన నఁహా! పెదవారలఁ జెప్ప నేటికిక. 207

ఉ. చుట్ట మటంచు నెయ్యముపఁ , జూతురయేనియు గోపసూతికీ
బెల్లుఁడు పోయుఁ డాదరిముం , బెంచుఁడు నించుఁడు సంచితార్థ మె
న్నట్టున నెవ్వ రేమి యన , వత్తురు మెత్తురు గాక యిట్టిదో
నిట్టి యనర్హుఁ డర్హుఁ డగునే కొన స్వేదా ధర్మసందినా. 208

నీ. గుణవృద్ధు వృద్ధిని , కొలువంగ నెంచితే, వసుదేవుఁ డుండ నీ, వానుదేవుఁ
బ్రయతరుం డని వీరి , బిలిచి సేవించితే, మద్రరా జుండ నీ, మాయకాని

నాచార్యుఁ డని భక్తిఁ జూచి పూజించితే, ఘటజన్ముఁ డుండ నీకుటిలచిత్తు
ఋత్విజుఁ డని యెంచి యెడదఁ చర్చించితే, వ్యాసు లిం దుండ నీదోసకారి
తే. స్నాతకుం డని కొల్పితే, శాస్త్రవిద్వంసు సనఘుఁ డశ్వత్థామ యుండ వీని
రా జని తలంచి కొల్పితే, రాజరాజు, ఘనుఁడు దుర్యోధనుం డుండ, ఖలుని వీని.
వ. మఱియుం గురుపితామహుం డగుశాంతనవుండును భరతవంశాచార్యుం డగుకృపుం
డును గింపురుషాచార్యుం డగుద్రుముండును బౌండురాజతుల్యుం డగుభీష్మకుండును
మద్రాధినాథుం డగుశల్యుండును జామకగ్నప్రియశిష్యుండును బలపరాక్రమనిర్జ
తావనీశ్వరుం డగుకర్ణుండును లోనుగాఁ గలమహానుభావు లెందఱో నీయజ్ఞాయతనం
బుగం బూజనీయు లుండ వారి నెల్లం గా దని వీని నే మని పూజించితివో యిది
మముఖోంట్ల నవమానించుటయ కా యని వెఱియును. 210

చ. కురువృషభుండు ధర్మజుఁ డమంకితేజుఁడు రాజసూయముం
బుగఁ నొనర్చు నంచు సరివట్టి కనుంగొన వచ్చినార యీ
నరవరు లెల్ల గొల్ల యనినకా భయ మందుమఁ గాదునోయుధి
ష్ఠిరి యిటు వీరి కడదాకు, నేగి దలంచుట నీకుఁ బాడియే. 211

క. జన్మంబువేర రాజుల, మన్నింపక యిట్లు సేయ, మది దిలచియ నీ
విన్నరనాధులఁ దెచ్చితి, వెల్లగ నీతప్ప గాదె యిందుకులేశా. 212

మ. విమలాద్వీగ్రహణార్థలక్షణలనాన్వీతుండు గానట్టిదు
ప్తమతిం గృష్ణునిఁ బెద్ద చేసి యిటు యజ్ఞశ్రాంగణంబందు న
ర్భ్యముఁ గల్పించుటఁ జేసి నీ దయిసధర్మజ్ఞత్వ మొక్కొంఱుగో
సమసెం దప్ప ఘటిల్లె నిం కట నినుక, సమాట్టు నా నొప్పనే. 213

వ. ఇని కృష్ణు నుద్దేశించి మఱియును. 214

—◆◆◆ శిశుపాలుండు కృష్ణు సపాలంభించుట. ◆◆◆—

చ. బలము గలాడవుం గుమనువా ల్లలవాడవు నీ వనుంగు నై
కలిగిన నెప్పడేని యుపకాగము గల్గక పోవ చందు నికా
దెలియక పూజ చేసెను యుధిష్ఠిరుఁ డే దగ గీరి కంచు నా
కలిగి గ్రహింతె సిగ్గటి జనార్దను శాస్త్రియు హవ్యముం బఠెకా. 215

తే. మేలివిలుకాడఁ సని మిట్టిమిట్టి సమదు, చలదరానంధుని మహాత్ము
చేసి చంపించి దోసంబు, చేయంగి, నైతి నినుఁ జూచింపనే యును నచ్చు.

క. వేడికి దారి నొసంగి, పోడిమిఁ జేయెను సద్గుణుండు నాపుగతికా
జూడ సకాపపు నీకుం, గూడిన మూరాజపూజ, కువిధి బడియెకా. 217

చ. ముదునలి సెప్పటల్ తనకుఁ ♦ బోలగఁ దోపనిభీరు విచ్చటల్
సుదతులపిండున స్మృలఁగుఁచున్ మతిమాలిననీవు వట్టుటల్
పదుగురకు నివ్వనంబడఁగ ♦ వచ్చె నిహీ ముగురున్ దురానదుల్
చదురున నిందు మాదృశులఁసంగతియుం బరికింప దూష్యమే. 218

వ. అని శిశుపాలుండు రోజుచుఁ దనబోడిరాజులం గూడి సదంబు వీడి చనియె నంత
వానిపిఱుందన చని మృదుమధురవచనరచనల ననునయించుచు ధర్మరా జట్లనియె.

చ. పరుసము లాడరాదు శిశుపాల భవాదృశు లై సరాజు లి
వ్వరునను బెద్దలం దెగడి ♦ పల్కుట పాపము నా నెఱుంగవో
విరన మి లేల నీకు గుణవృద్ధులు వృద్ధులు వీర లెల్ల నీ
వరసినధర్మ మారయనియట్టిరె యిట్టులు నీకుఁ బోలునే. 220

చ. తగ దిది నీవు కొండికపు ♦ ధర్మ మధర్మము నేర్పరించి ప
ల్కుగఁ నినుమంతఁ జాల వధిఁకప్రతిభాన్వితఁ డై సభీష్ముఁ డి
ట్లగు సని వ్యాసముఖులనఁముక్షమున హరిఁ బ్రస్తుతింపఁ గాఁ
దెగడుట నీకుఁ జెల్లదు మదిం గలహింపక శాంతినొందుమా. 221

వ. అని వేదిపతిం బట్టువఱుచుచున్నయజాతశత్రునిం జూచి శాంతనవుం డి ట్లనియె. 222

చ. పతితుఁడు వీడు వీని నిటు ♦ పట్టువడం బతిమాలు దేల భూ
పతికులభూషణ భువన వారసమర్చితఁ డై సకృష్ణునిఁ
గత మరయంగఁ జాలక నికారవికారవదోషగుంధనఁ
వితగఁ దిరస్కరించి కడు ♦ విప్రియుఁ డయ్యెఁ దొలంప నర్హుఁ డై. 223

— ♦ ♦ ♦ భీష్ముండు శిశుపాలుండు బాధి సెప్పట — ♦ ♦ ♦

వ. అని శిశుపాలుదిక్కు మొగంబై. 224

తే. ఓరె శిశుపాల కృష్ణుఁ డయోగ్యుఁ డర్హు
ణమున కంకివి మూర్ఖు వై ♦ క్రమ మెఱుంగక
మాక కాదు విను సమస్త లోకములకు
వందనీయుఁ డితఁడు భగవంతుఁ డగుట. 225

తే. ఇట్లు ప్రేలెనుతులువ వీ ♦ వేమి లెక్కవాడ వీకృష్ణునిందె భూభార ముండె
నిటవయోవృద్ధు లుండిన ♦ నిశఁడై వృద్ధతముండ యంచును బూజించితిమిర మూర్ఖ.

చ. ఖలుని బృహద్రథాశ్రుజుని ♦ గండఁడఁగిండుట శౌరిత పుటం
చొలికితి ధర్మశాస్త్ర మది ♦ యుండఁగ నిమ్మటు లట్టిదుష్టునిఁ

గలసిననిన్ను నట్టియెడఁ గాలునిప్రోలికి సంపకుంటయే

బల మగుత ప్పటంచుఁ దులువా తెలిపిం దెలియంగఁ జాలవో.

227

ఆ. గెలిచి పగఱ గెలువఁ గలిగి తదీయుల, విడిచి పుచ్చె నెవడు విగ్రహమునఁ

గరుణఁ జేసి వాని కరయ నాతడు గురుం, డెఱుగు మోరి కృష్ణుఁ డెవఁడో నీకు.

చ. అజితుఁ డొకండు లేడు హరి కారయ నిం దగురాజు లీగదా

గ్రజకరుణా విముక్తిఁ గన్గల్గివారె జగత్త్రయంబును

భుజముల మోయఁ జాలినప్రభాతపరాక్రమశాలి వీనిని

వృజనము లాడ నోరి యవివేకమలీ యెటు చోరు వచ్చెరా.

229

ఆ. ద్విజులలోన జ్ఞాని వృద్ధ పార్థివులలో, వీర్యవంతుఁడెన్న వృద్ధ వణిజు

లండువృద్ధ విత్త మధికంబు గలవాడు జన్మవృద్ధ నాల్వఁజాతి వృద్ధ.

230

క. దాసము రాక్ష్యము శ్రుతమున, మాసము శౌర్యంబు కీర్తి మహిమోన్నతియు

జ్ఞానముఁ దుష్టియుఁ బుష్టియుఁ గానంబడు గృష్ణునంద ఁ ఘనుఁ డతఁ డొకఁడే.

231

ఉ.*ఉరుబలవిద్యలం గలిగి యుండినవాడు వివాహ్యుడు న్నరే

శ్వరుడు గురుండు ఋత్విజుడు సత్తత్కుడుఁ బ్రియుడు సమహేశ్వరే

శ్వరుఁ డని వీచి కర్తృణ మొసంగితి మింతియ కాని బంధుతా

దరము పురస్కరించుకొని తచ్చసఁగా దని నీ వెఱుంగుమా.

232

క. ఒరుఁ డొక్కఁ డర్పితుఁ డయి, పరితృప్తి బొందు నొకఁడ పరమేశ్వరుఁ డీ

హరి యొకఁ డర్పితుఁ డయిన, బరితృప్తి బొందు విష్ణుపత్రయ మెల్లఁ.

233

క. ఇది యంతః యెఱిగి చేసిన,యది కాని యెఱుంగక చేసినదికాదుర దు

ర్మదచిత్త మాకొలంబునఁ, బొదలం డవిమర్శకుండు బుశుతం డయినఁ.

234

చ. మఱియు నిమ్మహాత్మునిప్రభావసామర్థ్యంబు లెట్టి వంటివేచి వినుము.

235

చ. సకలచరాచరంబులను జంపఁగఁ జెంప సృజంప గల్గెయె

ప్రకటితసస్మహత్వమున భాసెలుచుండియుఁ దాదగద్విధా

యకుఁ డయి తుష్టి పుష్టి విజయశ్రుతశౌర్యయశోబలాదులఁ

సుకలతయున మహత్వమును జూపుడ నచ్యుతుఁ డొప్పు నెప్పుడు.

236

తే. పంచభూతంబులును సదుల్ పర్యతములు

పురుషుడు మంచంబు బుద్ధియు భువనములును

భువన భర్తలు శిశిగ్రహంబులు నినుండు

చుక్కలును దిక్కులును గాల మొక్కఁ డితఁడే.

237

- సీ. అఖలవేదంబులు , సన్నిహితముఖంబు, లరయ ఛందముల గాఢయత్రి ముఖము
మనుజుకోటికి రాజమూర్తాంశుడు ముఖంబు, సదుల కెల్లను మహాత్మ్యము ముఖము
సకలతేజములకు • సప్తాశ్వుడు ముఖంబు, సక్షత్రములకుఁ జంద్రముడు ముఖము
పర్యతంబుల కెల్ల • వరమేరువు ముఖంబు, ఖగముల కెల్లను , గరుడి ముఖము
- తే. క్రిందు మీఁ దైమహాభ్యాతిఁ , బొందుపడిన, దేవలోకములకు నెల్ల , దేవదేవుఁ
డవ్యుతుఁ డనాదినిధనుఁ డవ్యయుఁడు సకల,నాధుఁ డీవనుదేవసంధనుఁడె ముఖము.
- చ. ఎఱిగి యెఱిగి యిట్లు లని , యెల్లజగంబులవారు శౌరినిఁ
నెఱి భజియించుచుండ సవివీతుడ వోశిశుపాల బేల నై
యెఱుగక బాలభావమున • నిట్టులు ప్రేలితి గాక యెవ్వరుఁ
జాటుకన నిన్నుఁ బోలె మధుఁసూదను నాడఁగ సాహసించురే. 239
- వ. అని పలుకుచున్న సమయంబున. 240
- చ. అరసి త్రిలోకపూజ్యుఁ డగుఁసచ్యుతు సర్పితుఁ జేసినాఁగి మీ
వరకృతి కిం దొడంబడని,వారిశరంబుసయందు నే నిదే
చరణముఁ బెట్టెదఁ బలుకఁ • జాలినవారలు పల్కుఁ డంచు నే
డైఁగ గడకాలి నెత్తె సహ,దేవుడు కోపపరీతభావుఁ డై . 241
- ఉ. అతఁటి నానభాస్థలమునం దగుచందలు బామ్మలట్లు నో
రెత్తక చూచుచుండి గొకఁయింతటిలో సహదేవునిమం
దొత్తుగఁ బుష్పవృష్టి పడె • నుప్పరమందుసనుండి మేలు మే
లుత్తమ మేలు మే లనుచు • నుప్పతిలెం గమ దేవవాక్యముల్. 242
- వ. అంత సర్వసంకయనిర్మోక యగునారదమునిచంద్రుం డానందస్యమధ్యంబున నిలిచి
యిట్లనియె. 243
- క. ఏవాఁడు వాసుదేవుని, దేవానాంప్రియవిదూరుఁ , దేజోమూర్తిఁ
భావించి భజింపఁజో, జీవన్ముతుఁ డతఁడు వానిఁ , జెల్లదు పలుకఁ. 244
- వ. అంత నానహదేవుడు తక్కునుం గలఋత్విక్రృముఖపూజార్తులం బూజించుచుండె
నానమయంబునఁ జేదిరాజసేనాధినాథుండు సునీధుం డనువాఁడు శిశుపాలప్రేరణం
బునం జేసి గోపారుణితాక్షుం డై లేచి. 245
- క. సేనాపతి నే నుండఁగ, మాము చెడి యిట్లు లుంట • మా సగునే యో
మాసవనాయకులారా, ప్రాణము లివి యేల లెండు , ప్రభు మొసర్చుక. 246
- వ. అని పురికొల్పిసం దగ్గయు లైసక్షత్రయు లెల్లం గ్రుద్ధులై చెలరేగి శిశుపాలుని
పక్షంబునఁ బడి సదంబు వీగి చని. 247

ఉ. కా దన కంఠైతాడితమ్మగప్రభువర్యములట్లు క్రోల్చుచు
'యాదవపాండవాన్వయబంధాఘముతో నెదిరించి యజ్ఞఘా
తాదిక ముం బొనర్చుటకు • నై గడకట్టి పెనంగ మొగ్గరం
బై దఱి జేరనున్న హరి • యంతయుఁ జూచుచు నుండె నవ్వచుచు. 248

—●— శకుపాలపదపర్యమ. —●—

వ. యుధిష్ఠిరుండు నట్టిసంతోభంబు సూచి భీష్మున కిట్లనియె. 249

చ. అడరి వడిక మహీశ్వరమహాగ్రావ మిప్పుడు మేర మీటి దుం
దుమకుగ సంచలించెడి సదూరమునం దదె చూడు మధ్వరం
బడఁజడి సంతరాయముల • సందక యుండఁ బ్రజాపకారముచు
బాడమక యుండ నెల్లు చనఁ • బోలునొ చెప్పఁ గదే పితామహ. 250

వ. అనినం గురుపితామహుండు పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 251

క. జడియకుమయ్య కుగూర్చుహ, జను లెవ్వరు నెగ్గు సేయఁ • జాలరు నీకుఁ
గమనొని కుక్కలు సింగము, నడకొసం గలవె లోక • మగ దెటనేని. 252

తే. వృష్టికులసంభవం బగు కృష్ణసింహ, మిట్లు నిదురించునట్లుండ • నెఱుక లేక
మొఱుగు నీశిశుపాలాది, భూమిపాలు, రెల్లఁ గుక్కలు కవయ ని • మేమి భయము.

మ. ఖలుఁ డీచెద్యుఁడు వీనికై వడిన యీ కష్టాత్ములుం గిత్తిని
శలభంబుల్ బలె వాసుడేవునెదురక • సంధించుచున్నారు వీ
రల నెల్ల స్మరదానవాంతకుడు ధైర్యసైర్య హేమాద్రి స
వ్వలఁ గాలక్షయ మండఁ జేయు నిమిషంబు న్వచ్చు వీక్షింపుమా. 254

వ. అను నట్టిబెట్టిదంబు లగువచనంబులు విని దమఘోషసందసుండు మండిపడి యెల్లరు
విన భీష్మున కిట్లనియె. 255

—●— శకుపాలండు భీష్మ పథిక్షేపించుట. —●—

చ. మునుసలివగ వయ్య చలముం బలముం గలవాడ వోలె నై
వదరుచు నెల్లపార్థివుల • నమ్ముగ చిట్టి బిభీక్షోక్తులక
బెదరుపడం బొనర్చి జడిసింపఁగఁ జొచ్చితె వంశపాంసనా
బెదరుదురే సుధీరు లగువీరులు నీ వనునితమాత్రకు. 256

శా. ఈడంబోవక పాండవేయు లెద నీహీనోక్తుల న్నమ్మి తా
రోడం గట్టినయోడ లట్లు కృతులం • దోటాటియుం బోతుతో
గూడం బోయిన చీడుల ట్లరలి పెక్కుల్ చిక్కులం గూడ నీ
తోడం గూడిరి పెద్దచేసి తమసాధుత్వంబు వోకాలగక. 257

మ. అగము తైట్టన మెట్టుచుం బనుల నొయ్యం గాచుగోపాలునిఁ

భగవంతుం డని వెట్టి మొట్టినుమలఁ , వర్ణించి కీర్తింపఁగా

నగు నీవారిక వేయినీలికలుగా , నై పోవ రాడే యిటఁ

దగునే నీ కిటు ధర్మపుఁ విడినచేఁత లేసి చేయించుటల్.

258

చ. మఱియు నీగోపాలుండు.

259

నీ. తనకుఁ బా లీవచ్చుదానిఁ బూతనఁ జంపె, బక్ష్మయెద్దును గూల్చె , బండ్లి విడిచెఁ

జవినముదిమద్ది, చెల్లఁ బడం గొట్టె, గాలిసోఁతుని నేలఁ , గూల వైచె

నో రెఱుంగనిగోపుఁనుం జించెఱుడాడె, గాడిదతోఁ బోరి , గండడంచెఁ

దల్లితోఁబుట్టువు , నల్లనఁ దెగటార్చె, గొండముచ్చును గొట్టెఁ , గొలఁతు మెట్టెఁ

ఆ. బుట్టపాటిగట్టఁ , బూని తా బై కెత్తి, పట్టి నేడునాళ్లు , లట్టె యీతఁ

డిట్టిపనులు జోడు , లంచెమపాటివే, యెటికొడుక వీని , కేళి కింత.

260

ఉ. కొండల నాలఁ గాయుచును , గుత్తుకబంటిగ మెక్కి మాంసముల్

మిండఁడు వీడు వెన్నలును , మీఁగడ పాలును దొంగిలించుచుఁ

మెండుగఁ జయ్యఁబట్టి బలిమిం గలవ్రేతల సంతి శూరుఁడై

యుండుట విందుఁ గాని మఱియొక్కవిశేషము కల్పి విందుమే.

261

చ. మఱియును గోద్యోజాన్నదుల , మానినులఁ శరణార్థువారి మై

మఱచినవారి నమ్మి తన మాట మెలంగెడువారిఁ జంపినఁ

దక్ష చగుపాప మండ్రు విబుధప్రవరుల్ భవదుక్తి సర్వముం

దొఱసినయీతఁ డన్నిట ఘనండా కదా యిది నీ వెఱుంగవే.

262

తే. కురువృషభునిచేత నకార్యకరణ మీవు, పట్టి చేయించితివి దానఁ , బాత్రత చెడి

పూర్ణతను బాసి వితథ మై , పోయె మఖము, బభిర యెంతయుధర్మతత్పరుఁడ వైతి.

తే. ఒరుని వలచినకన్నె నీ , వాడిసి తెచ్చి, తిది యధర్మ వటంచు నీ , వెఱుంగ వైతి

విడిచె నీతమ్ముఁ డెఱుంగుట , వెడఁగ యిట్టివాడ వీవు ధర్మపు సెప్పవాడ వోటు.

తే. ఆలుబిడ్డలు లేక నిత్యము తృతీయ, మగు ప్రకృతియందు మెలఁగు చిహంబుఁ బరముఁ

గూడఁ జెడ నున్న మునునలిగొడ్డు వీవు, నీక తగు నెల్లు చేసిన , లోకమందు. 265

చ. స్తుత మగు బ్రహ్మచర్య మనుదొడ్డవ్రతంబును బట్టి తలం నీ

వ్రత మది యెట్టిపాటిది ధ్రువంబుగ నీకు సమంశకల్పమో

స్థితి చెడి యుంటయో కలుగఁ , జెల్లెను గాని మఱొండు గా దిలఁ

వ్రత మెదియో ఫలింప దనవత్సన కియ్యది నీ వెఱుంగవో.

266

ఉ. సంతతయజ్ఞముల్ శ్రుతులు , సజ్జసపూజలు సర్వకర్మముల్
సంతతిలోని ఘోషశకశం బురుణింపగ లేవు గావున
సంతతి సత్త్రియోత్తమము , సంతతి లేనిజనుండు పాపి యా
నింతటిపాపి వీవు నిను , నేరు ప్రదర్శకుఁ డంపు చెప్పవే. 267

వ. హాహా! దంభవ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠుండ వగునీప్రసంగంబు వలన నొక్కవృద్ధరాజహంస
వృత్తాంతం బువ్బోధకం బగుచున్న దది చెప్పద వినుము. 268

సీ. కలదు తొల్లిట నొక్క, కలహంస ప్ర బలి సాగరసమీపమునందుఁ , గాఁపురముగ
ధర్మవేత్తనుబోలి , ధర్మోపదేశ మావృద్ధానర్చును బక్షి వితతి కెల్ల
జలపక్షు లవి దానిశాసనంబున నిల్చి, నేపించు నిచ్చలు , నేమ మరసి
జంతుహింస యొసర్ప , జంకెడుదాని కా, హంసంబు ముప్రోద్ధు , నవి యొసంగు

తే. నెరల కేగెడుతఱిఁ బక్షు , లెల్లను దమ
యండముల దానికడఁ బెట్టుచుండు నెపుడు
నంచయును బక్షు లెడ యశాట , నెంచి గ్రుడ్డు
లెల్ల భక్షించి మొలఁగు నే , మేము యనుచు. 269

వ. ఇట్లు కొంతకాలంబు జరిగినవెనుక నొక్కనాఁ డక్కపటవృత్తం బెఱింగి యొక్కపక్కి
తక్కినవాని కావృత్తాంతం బంతయుం జెప్పిన నవి దానిమాట ప్రత్యక్షంబుచేసికొని
రోసంబునం జేసి మాయావృత్తప్రవృత్తి మగునావృద్ధుం బట్టి వధించె నట్లధర్మ
పరుండ వై ధర్మోపదేశంబు చేయునిన్ను నెప్పుడో పట్టి యీవసుంధరాధిపతులు
వధియింపక మాన రిని వెండియును. 270

చ. పొగడితి బ్బువోలె యదుపుంగవభీరము నే నెఱుంగనే
పగల జయించె నెందుఁ దలఁప న్విలనే మగధేశ్వరుండు ముగ్
తగిలి జయింపఁడే యతిని, దాడికి వీడును వీనిచుట్టముల్
పొగరజ్జి పాఱరే నగరముగ విడి పోరున మాటు లెన్నియో. 271

మ. తనచే గామి నెఱింగి భీము విజయుం , దాఁ గొంచు మాయావి యై
జని వంచించి వధించె గృహ్లాదు దయాసాంద్రుం జరాసంధు న
ప్పని మే లెంతువె లోకకర్త యనుచుగ , వల్లింతువే వృద్ధు వై
వనితాధర్మగుఁ డైతి వే ముచు ని , న్నావక్రత్తు నే నిం కెటగ. 272

ఉ. అచ్చము గానివృత్తి నెఱు , లై ననికృష్టుని నిన్ను దుష్టునిగ్
నిచ్చలు నమ్మి నీచుడుల, నే శ్రుతులందుఁ దలంచి పాండవుల్

నిచ్చల మైనసచ్చరిత • తేశము నెంచక కించుమార్గము

దుచ్చగతు లైడం బడి రయో తలపోయ విచార మయ్యెడిక.

273

చ. మఱి నీవు వందివలెం బరుల బాగడి జీవించువాడవయేని చెప్పెద నాకర్ణింపుము.

నీ. స్తుతియింపు మంగనాధునిఁ గర్తు సహజకుండలకవచుని దాసఁకలితకరునిఁ
బాగడు మాహిష్మతీపురవల్లభుని మాగధుని జెట్టిమల్లుని • మనుజవిభునిఁ
గొనియాడుము జయద్రుఘుని దృఢవిక్రముఁ గలితశస్త్రాస్తుని • సలలితాత్ముఁ
గొండాడు మఖలభామండలాఖండలు, దుర్యోధనుని శౌర్యదైర్యనిధిని

తే. మఱియు భగదత్తు భీష్మకమత్స్యరాజదంతవక్త్రశకునిముఖ్యధరణిపతులు

విపులకీర్తిప్రతాపులై వెలుగుచుండ వారి గాదని యాదవుఁ బాడ నేల. 275

క. ముదుసలివగ్గవు గానక, మది చెడి పెడతలను బట్టె • మహి నెవ్వరు నీ

ముదిమాట ప్రకృతి యనుచుక, మది సమ్మిసవారు చెడక • మానరు సుమ్మి. 276

చ. నీవు భూలింగశకుని బోలి పరులకుం జెప్పచుండు వది వినుము.

277

తే. కలదు భూలింగశకుని నా • సలరుసల్పు, జీవి హిమవంతమునఁ దొల్లి • చెప్ప వింటి

నది వలదు సాహసం బంచుననిశ మొరులఁబలికొంచునుదిరుగు సప్తపామునందు.

చ. తనపొసరించుసాహస మెదం దలపోయదు పక్షి మాంసముక

దిని మృగరాజు నో దైతవఁ దీరిసయస్వమ దాని పన్నులం

గనఁబడుమాంసతేశమును • గైకొని మెక్కుచు నుండు సట్లు నీ

వును జెరవారికి న్వినుతు • బుద్ధులు బుద్ధి నెఱుంగ వింతయుక.

279

చ. అని శిశుపాలుండు రూక్షోక్షరవచసంబుల సభోక్షజాదుల సభిజ్ఞేపించు చున్నసమ

యంబున.

280

మ. అలుకం బాదముదొట్టి మేను చలనం • బందం గనుందోయియుక

జ్వలదగ్నిప్రతిమాస మై వెలుగ రూక్షభూతికుటిం జెట్టి దం

డలు పొంగం వశసంబులం గొఱుకుచు • నల్పాంతకాలుండు నాఁ

దిలకింపం దగి భీముఁ డార్చెఁ ద్రిజగద్భీమంబుగా నయ్యెడిక.

281

మ. జగ మల్లాడగ సట్లు లార్చి త్రుటలో • జైద్యుం గ్రసింపంగ వే

గగతిం జూపుచునున్నభీముఁ గని గంఠగానందనుం డంతలో

నాగిఁ గే లట్టి తెల్పి యాగిన సతం • సుప్సంగువారాశి శీ

ఘ్రం మై వేలను దాటిన ట్లతనిప్రక్కం జిక్కి యుండె న్వగక.

282

చ. ఇట్లు కృద్ధుం డయ్యును గురువృద్ధవాక్యబద్ధుం డగుభీమసేనుం జూచి చలింపక శిశు

పాలుండు దుశ్శీలుం డై నవ్వుచు నాపగాతనూజున కీ ట్లనియె.

283

ఆ. విశుము భీష్మ వీని విక్రమంబును నాపరాక్రమంబు నిచటిరాజు లెల్లఁ
గని యెఱుంగఁ గలరు • కనలెమనాప్రతాపాగ్ని కితఁడు శలభ • మగును జువ్వె.

—◆◆◆ భీష్ముండు భీమునకు శకుపాఠనివృత్తాంతము సెప్పట. ◆◆◆—

వ. అమ్మాటలు విని యుమ్మలించువడముడి నపశమింపం జేయుచుఁ బితామహుం
డతని కి ట్లనియె. 285

ఆ. తెలియ వినుము చేది కులమున దమ ఘోషునకును సాత్వతికిని • నలుకరముల
తోడ మూఁడుకునులతోడ వీడు జనించి, సప్త డేచ్చ రాసభారవమున. 285

వ. అట్టి వీనివైకృతం బుపలక్షించి వీనితల్లిదండ్రులు చింతిల్లుచుం ద్యజింపం దలంచి
యున్న సమయంబున నశరీరవాణి యి ట్లనియె. 287

మ. బలవంతుం డగు వీని కెవ్వరును నోపక లే రసాధారణో
జ్వలతేజంబున నొప్పుఁ గావునఁ ద్యజింపం బోక రక్షింపుఁ డ
వ్వల నెఱ్ఱో యొకఁ డాను మృత్యు వసుచుక • వాక్రచ్చినం బుత్తునం
దలివాత్సల్యమునక జనిత్రి మిగులక • సంతప్త యై యి ట్లనుక. 288

ఉ. మ్రొక్కెద భూతమా తెలియఁ , బుచ్చుము వీని కెవండు మృత్యు వై
యెక్కడ నుండు నా బయల • ది ట్లను నెవ్వఁడు వీని నెత్తుకో
మిక్కిలికన్నఁ జేతులును • మేదినిపైఁ బడు వాడె వీనికీక
దక్కక మృత్యు వై యెసఁగుఁ • దప్పదు నానుడి నిక్క మింతయుక. 289

వ. అని యశరీరవాణి పలికి మిన్న కుండె ననంతరంబ. 290

చ. వికృతపుబిడ పుట్టె నని • వీనినిఁ జూడఁగ నెల్లరాజులుక
బ్రకటితబంధుత్వరత • వచ్చిన చద్దమఘోషఁ డెల్లవా
రికిని గుమారు నెత్తికొనఁ • బ్రీతి నొసంగును గాని మింటివా
కొకసమయంబునం దయి • కొండఁగఁ బోదు నిదర్శనంబునక. 291

వ. ఇట్లు కొంతకాలం బతిక్రమించె సంతట. 292

క. తమమేనయత్త సాత్వతి, కొమరునిఁ గనె ననుచుఁ జూడఁ • గుతుకముతోడక
సుముఖు లగురామకృష్ణులు, సమయమునం జనిరి చేది జనపదమునకుక. 293

ప. అట్లు వచ్చినఁ గుశలం బడిగి వారి నాదరించి సాత్వతి తనకొడుకుం బలరామున
కెత్తుకొన నిచ్చినవెనుకం బుచ్చుకొని జనార్దనునుత్సంగంబునం బెట్టుటయును. 294

ఉ. మిక్కిలికన్నఁ జేతులును • మేను స్మృశించియంతమాత్ర స
మృక్క యసంగఁ బోయె మటుఁమాయముగా నది చూచి త్రస్త యై

- పొక్కుచు వచ్చి సాత్వతి ప్రభుభూతభయమ్మున వేడుకొందు నో
చక్కనితండ్రి నాకుఁ గలసాధ్వసముం దొలఁగించి ప్రోవవే. 295
- వ. అని భయార్తయై ప్రార్థించినం బ్రసన్నుం డయి జనార్దనుండు కరుణించి భయం
బుడిగి వరం బడుగు మది శక్య మైన సశక్య మైనం గాని యిచ్చెద ననుటయు
నామెయును. 296
- ఆ. నీమఱుది వీడు ♦ నీ కనిష్ఠుం డయి, తప్ప చేసెనేని , దయ దలిర్ప
సైచిపుత్తు సెనుచు ♦ సద్వీరం బొసఁగుము, గుణవరిష్ఠ నాకుఁ , గూర్తువేని. 297
- వ. అని ప్రార్థించుటయును. 298
- క. అపరాధశతము సైఁచెదఁ, గృహ గమర స్మేయత్త ♦ కిష్టముగా నే
గృహణఁ డయి వీడు నాకు, నిష్ఠవరీత మొనర్చెనేని , విను మిటు తల్లి. 299
- వ. అని తొల్లి వీనితల్లికి యదువల్లభుండు వరం బొసంగెఁ గావున వీఁ డన్యులచే నిహ
తుండు గాఁడు నూఱుతప్పలును నిండినవెనుకఁ బుండరీకాక్షుండె వీని గండడంచు
నని వెండియును. 300
- మ. వరిగర్వింబునఁ జేసి యాకుటిలుఁ జావంతేని చింతింప కీ
శ్వరులం బోనిమహానుభావులకు నొప్పం బల్కి యెగ్గుల్ నిరం
తిముం డేయుచుఁ బోటుమానిసిబలెఁ ♦ దా విజ్ఞప్తిగం జుమీ
హరితేజోశ మిండు దాని సతఁడే , హర్షంబుం బొందెమఁ. 301
- వ. అని పలికి భీష్ముండు శిశుపాలాద్యహితభూపాలు రెల్లరు విని ని ట్లనియె. 302
- చ. ఖలుఁ డయి చేదిరాజు మముఁ ♦ గా దనుచుండెను వానిపక్షమం
దలరెడువారినిం దృఢములట్టులు చూతుము మేము నావుమఁ
గలఁగి తదీయు లీమునలి ♦ కష్టఁడు దుష్టుండు వీని సైఁవ రా
దలంక నసాంపుడుం బశువునట్టులు పట్టి వధింపుఁ డెల్లరుఁ. 303
- వ. అని చెలరేగి పలుకుచున్న సమయంబునం జేయెత్తి భీష్ముండు వెండియు. 304
- మ. హరిఁ బూజించితి ముత్త మోత్తముఁ డటం , చంద్రానికిఁ సైఁవ కె
వ్వరు మ్హ్మఁ గను లెఱ్ఱజేయ సగుచుఁ , వర్తింతురో నార లు
ర్వీర నుండం దలపోయ కన్న హరి నావహ్వింబు గావింపుమఁ
దురముం జేయ నువక్రమింపుఁ డిది మాత్రో వాదు మీ కేటికిఁ. 305
- వ. అనినం గర్హించుచు గర్వాంధుం డగుశిశుపాలుం డాలంబు నేయ నెంచి వాసుదేవుని
దిక్కు మొగం బయి యి ట్లనియె. 306

చ. అరయ నసర్వః జ్ఞాననిను • సర్వనిగ్దాః దలపోసి పాండవుః
వరసభ సర్వ మిచ్చి తమఃవాసి దొలంబిరి వారితో నిను
దురమున నోర్చి నుంటి నిదె • దొడ్డ గలాఁడ పరాక్రమంబున
బరగుదువేని రమ్మ సను • బాహుబలాఘ్యని దాతుడెంచగన్. 307

ఆ. తగనివాని కిడుట • త ప్పది వారిది, తగనివాఁడు కొంట • తప్ప నీది
వారు నీవు తప్పఁదారిని బడితిరి, గాఁ వధ్యు లైరి • గాఁ తలఁప. 308

వ. అని గర్వించి పలికిన నలుక వాడమియుం దునుకుపడక శ్రీకృష్ణుం డెల్లవారు విన
నల్లన ని ట్లనియె. 309

—◆◆◆ చక్రాయుధముచే శిశుపాలుండు చచ్చుట. ◆◆◆—

నీ. వినుఁడు పార్థివులార • వీఁడు ప్రత్యర్థి గాఁ, డరయంగ నామేఁ,యత్తకొడుకు
కాని నాతో వైర • మూనె బ్రాహ్మోతిషమున కేము దాడిపోయిన నెఱింగి
ఘాతుకుఁ డై వీఁడు • కాల్చె ద్వారావతి, స్త్రీబాలవృద్ధులు • సిలుగు పడఁగఁ
దరులులతో రై వత్తమున భోజరాజన్యులు విహరింప • జంపె వారి

తే. ఘనుఁడు మాతండ్రి వనుడేవు • ఖానర జేయు,సశ్వమేధమునకు విఘ్న • మావహిల్ల
నశ్వము హరించె సౌమీ • మందు బభ్రు,భార్యను హరించె బాపన్వఃభావుఁ డగును.

వ. మఱియు నాపరోక్షంబున సనేకాపకారంబు లొనరించి సన్నుఁ గారించె నేనును
సాత్వతి కిచ్చినబాసం జేసి యపరాధశతంబు నిండువఱకు వీనిపై నలుగ కుంటి
నిపుడు మీసమక్షంబున వీఁ డాడినదురాలాపంబు లెల్ల వింటిరి కదా వీని నింక నెట్లు
పైఁచ వచ్చు రుక్మిణి తన్ను వరింపక సన్ను వరించుటంజేసి నాపైఁ బగవట్టి వీ డిట్లు
ప్రవర్తించుచున్నవాఁ డని పలికిన నందుఁ గలవా రందఱు శిశుపాలు నిందించి రపు
డట్టహాసంబు నేయుచు శిశుపాలుండు గోపాలున కి ట్లనియె. 311

తే. స్త్రీసమపరాక్రమా నీదుఃభాసురోక్తు,లెల్లఁ జెల్లంబ యిది నీదు,ప్రల్లదంబు
నిగ్రహానిగ్రహములకు • నీ వెవఁడవు,వొనినె నను పైఁచి కాచితెఁతోడరి మున్ను.

క. నీవు ప్రసన్నుడ వై నం, గేవలక్రుద్ధుండ వై నం • గృష్ణా నాకుఁ
నీవలన నేమి యయ్యెను,నో విరికను దెఱవ మూయ • నొక్కఁడు గాడే. 313

క. నా కీయ నున్నకన్నయఁ, జేసి స గ్గింత లేక • క్షితితలమందుఁ
నాకంటె ఘనుఁడు లేఁ డని, వాకొందువు పంద ని న్నై,వఁడు గణింబుంచున్. 314

వ. ఇది యిట్లు కాక నీకు పరాక్రమంబ యున్నయెడల నీరాజన్యులసమక్షంబున
దొక్కమాటు సూపుము చూత మని శిశుపాలుం డత్యంతదుర్భాగ,హాగ,నుం

డయి ప్రలపించుచుండె నానమయంబున.

315

మ. *తలఁచెం గృష్ణుడు నెమ్మనమ్మున జగద్రక్షాతిదక్షప్రభా
వలితావక్రము విక్రమాపహృతభావ్యద్వేషకృష్ణకృము
బలదాంతాసురచక్రము వరమునీట్లుపాలవీశుక్రము
విలసద్వైభవబద్ధశక్ర మవితో, దీప్తిచక్రము జక్రము.

316

తే. తలఁచునంత నిజప్రభావలి దిగంతరములు నిండ భయంకరాంరవము పర్వ
నరుణబింబము పూర్వాది, నవతరించు, నట్లు చక్రము కై సేసె, హరికరంబు.

317

ఉ. అప్పుడు చక్రహస్తః డగు, నచ్యుతుః డిట్లు నోమహీక్షీతుల్
చెప్పెద నాలకింపుడు ను, లీమనుఁ డీశిశుపాలుఁ డెన్నియే

దప్పు లొనర్చె నే నితని, తల్లి కొసంగినబాస పూర్ణ మై

యొప్పె సహింప నింకఁ గను, చుండుడు మీ రని చూచెఁ జక్రము.

318

ల. అదియు భూనభోంత, రావకాశము నిండ, మంట లెగయ వచ్చి, మానవేంద్రు
లెల్ల నరయుచుండఁ, బ్రల్లదుఁ డగుశిశు, పాలుశిరముఁ దునిమెఁ, గూలి పడఁగ.

మ. అంత నాశిశుపాలునిశిరంబునుండి మహాతేజం బొండు వెడలి వచ్చి యెల్లరును
వెలుగింది చూచుచుండ సకలజగద్రక్షుకుం డగువుండఁకాక్షునిశిరంబునం బ్రవే
శించె నానమయంబున.

319

క. జడదములు లేక గగనము, పిడుగుల వర్షించె మిగులఁ, బృథివీస్థలియు
జడధులతో నద్రులతో, వడఁకెం జైదుర్వంశ కృష్ణ, వడిఁ గలయంగఁ.

321

తే. అందుఁ గలయట్టిరాజులు, కొందఁ జపుడు, పలుదెఱంగులఁ బడియును, బలుక రైరి
పలుకఁ గలవారు మెచ్చుచుఁ, బలికిరి హరి, జయజయధ్వని రోదనీ, స్థలము నిండె.

తే. అంత హరి శిశుపాలభూ, కాంతవరుని, మృతక శేబరమును సంస్కరింపఁ బంచి
యతనిపుత్రుని చేదిరా, జ్యమునకు నను, రక్తిమెయి రాజు గా నభిషిక్తుఁ జేసె.

323

—●—●— రాజసూయపరిసమాప్తి. —●—●—

వ. అట్లు శాంతవిష్ణుంబును సుఖారంభంబును జక్రాయుధసంరక్షితంబు నై రాజసూయ
మహాద్ధరివిధానంబు సమాప్తసంవిధానం బయి యున్న సమయంబున.

324

తే. అవభృథన్నాతుఁ డై సుమహాపవిత్రుఁడై, బొంది పానగము నానందమున నెసంగు
పాండవాగ్రజుఁ గని రాజమండలి కను, సంతసించుచు నిట్లనె, సంతరమున.

325

మ జగ మగ్గింపగ రాజసూయమును శశ్వద్వైభవం బేర్పడఁ
దగ సాధించి లనద్విశాలయశముం, దక్కొత్త సమాట్టు వై

జగతిః రాజులు నాజమీధకుల మెచ్చుం జేసి తీ వన్నిటఁ

సుగుణప్రాచిత నీ ప్రభావగరిమఁ • సూచింప సామాన్యమే.

326

క. ఏ మాహాతుల మై యిట, నీమహితాధ్వరముఁ జూచునెఱి వచ్చి భవ

త్రేమకుఁ బాత్రుల మైతిమి, మా మా రాష్ట్రముల కరుగ • మన్నింపు మిఁకఁ. 327

వ. అనిన ధర్మసందనుండు వారి సందఱ వేఱవేఱ గౌరవించి పూజించి వీరి విషయాంతరము
వఱకు సంపిపుచ్చుఁ డని తనవారి కాజ్ఞాపించుటయు సంత భీష్మధృతరాష్ట్రుల భీమ
సేనుండును యజ్ఞసేను సర్జనుండును సపుత్రకుం డగుసుబలుని మద్రనాథుని నకు
లుండును గృహద్రోణశత్రుత్వముల సహదేవుండును విరాటభగదత్తుల ధృష్టద్యుమ్నుం
డును బావ్యతేయుల ద్రాపదేయసాభ ద్రేయులును దక్కినవారిం దక్కునుం గలవారు
ననిచిపుచ్చి రంత.

328

క. పూజతు లై తగువిప్రులు, యాజకులు స్మినులుఁ గౌరవార్పయతిలకుఁ

రాజాధిరాజ వీక్షాని, నై జగృహంబులకుఁ జనిరి • సయ మలరారఁ.

329

వ. బ్రహ్మక్షత్రియాదు లెల్లరునుం గదలి పోయినవెనుక వాసుదేవుండును ద్వారవతికిం
బయసంబయ ధర్మరాజున కిట్లనియె.

330

చ. మతిగలవాఁడ యైన నొక మాత్రపువాని కసాధ్య మై మహా

స్వత మగురాజసూయముఁ బొనర్చితి ధన్యుఁడ వైతి వెల్లభూ

పతులును నీవశంవదు లనారయశంబున సార్వభౌముఁడై

ప్రతి యిసుమంత లేక ధర • భాసిలుచుండువు ధర్మసందనా.

331

ఆ. నేను పోయివత్తు • నీ వప్రమత్తుండ, వగుచు రాజ్య మేలు • మఖిలజనుల

కరయ సరయ ననిశ • మనురింజకుండ వై, మెలఁగుచుండు మరిని • మిత్రుఁ డెలిసి.

వ. భూతంబుల నెల్లఁ బర్జన్యుఁడుం బోలె బంధుమిత్రవర్గంబుల నెల్ల నీవు పోషించి రక్షిం
చుచుండు మనిన ధర్మజుం డతని కిట్లనియె.

333

ఉ. నీకరుణాకటాక్షమున • నే హానిగించితి రాజసూయముఁ

నాకు వశంవదుల్ సృపు లనారతముఁ ధర నేన మేకి నై

కై కొని సర్వసౌఖ్యము లఖండయగింబునుఁ బొంది పవ్వితిఁ

నాకులముం బవిత్ర మయి • న ల్వగు నోజగదేశవల్లభా.

334

క. నీవిరహము దుస్సహ మీ, నీవారికి నచట వోక • నిలు మనుటయుఁ గా

దేవలన నున్నఁ గానీ, మావలనం జూచుచుండు మా మానాథా.

335

వ. అనిన విని మనుంబునల దనురి కృష్ణుం డతనిం గూడి కుంతీదేవికడకుం జని నీకొడుకు
లిప్పుడు సామ్రాజ్యంబు నొంది రేను బోయివచ్చెద నని యనుజ్ఞ పుచ్చుకొని సుభద్రా

ప్రాపదులతోడం జెప్పి యంతఃపురంబునుండి వచ్చి స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానంబు లొన
రించి బ్రహ్మణాశీర్వాదంబు లంది యంత.

335

ఉ. దారకసారథితవిన, తం బమలాశ్వనమేత మున్నత

శ్రీరమణీయ మంబుదవర్తిష్ఠరవాఙ్మయ తార్కయకేతన
స్థారము దేవయాససదృశం బగుదివ్యరథంబు నెక్కి తా
ద్వారవలీపురంబున కుదారిగతిం జనె సాప్తబంధుడై.

337

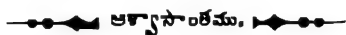
తే. ధర్మజుడు తమ్ముగొట్టులు, దాను బాద, చారి యై పోయి కడుదప్పు, సాత్వతప్ర
వరునిపి వచ్చి యిచ్చమై, వాని కథలె, చదువుకొనుచు సుఖంబుండె, సంతతంబు.

తే. *యాగదర్శనలాలసు, లగుచు వచ్చి, యున్నవారలలోను దుర్యోధనుండు

సౌబలుండును మయనభాస్థలముమీఁది, మోహమునఁ జేసి పోకుండి, రీహనచట.

వ. అని చెప్పిన విని నైమిశారణ్యవాసు లవ్వలివృత్తాంతంబు చెప్ప మని సూతు సమగు
టయును.

340

అర్వాసాంకము.

శా. † ఆధివ్యాధుల కాకరంబు తను వత్సల్పంబు కాలంబు సం

బోధించుక జముఁ డింతలోఁ జపలతం, బొంగారి నే భారతా

గాధాల్లిం దరియింపఁ బూనితిని నీ, కారుణ్య మక్షతేప నా

కాధారంబుగ నిచ్చి ప్రోవఁ గడె జేవా నిన్ను నేవించెదక.

341

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞగ్రీవుత్త

సమారాధితవిబుధరాజ శ్రీసాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ

ప్రణీతం బయిన శ్రీ కృష్ణభారతంబునందు

సభాపర్యంబున ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ
శ్రీబాలాభిపురసుందరైశ్వరము.

శ్రీకృష్ణభారతము

సభాపర్యము—శృంగీయశాస్త్రము.

మద్వేదోపనిషత్
స్తోమస్తుత ధృతిసమస్త సుస్థిరమూర్తి
సోమార్కాసలతేజో
ధామ లనన్నామ సర్వదా సర్వేశా.

1

వ. అక్కడకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె సట్లు రాజసూయమహాధ్వరంబు
నిర్విఘ్న పరిసమాప్తి నొంది యున్ననమయంబు.

2

—♦♦♦ మా గ త ప ర్య ము . ♦♦♦—

చ. ఘనుడు సరాశరాత్మజుఁ డఖండసేవోధనుఁ డేగురుం బృథా
తనయునిఁ జూచి యిట్లనియె , ధర్మతనూభవ సేకారింబుం
దనఁగెను భారతాన్వయము , ధన్యుఁడ వైతివి రాజసూయమున్
బానరిచి స్వస్థంపదలఁ , బొంది సుఖంపుము సార్వభౌముఁ డై.

3

క. చనియెదము మేము శిష్యులు, నెవును ధర్మజుఁడు తాత , కనియె మునింద్రా
మఁముఁ సందియ మొండొక్కఁ డొరచిట దానిఁ దీర్చి , నొప్పను మీకున్.

4

వ. నామండు నాకు నివ్యాసానికిఁ జాక్షివంగు లనుతివిధోత్పాతింబులం శెప్పె సలదుఁ
గొన్ని శిశునామండు వసుసంస్థుల నాప నొప్ప వీనిఫలం బెప్ప జెప్పట చగునో
యని, సతం డితని కిట్లనియె.

5

మ. పదుమూడేఁగొనుదక్కఁ దత్ఫలము నెప్పుం జెట్లు నోరాజ నీ
కడు రెచ్చు న్నది ధార్తరాష్ట్రదనితా, త్యంతాపరాధంబున్
ద్రిదశద్వీపతీనుతార్జున బహో, ద్రేక్షతాపంబుం
గదంబై మిగులన్ ధరిత్రి సకలక్షత్రక్షయం బయ్యెడిన్.

6

- మ.* ఒకస్వప్నం బగు సందుఁ జూచెదవు నీ , వాంఛాక్కడఁ జూచేకడఁ
 సకలేశుఁ భవుఁ గృత్తివాసు సభవుఁ , స్థానుం గపాలిం బినా
 కకరుఁ దక్షిణదిశ్చిరీక్షకు సజం , కైలాసకూటోపమాం
 గకు సుగ్రుం ద్రిపురాంతకుం ద్రిసయసుఁ , గంగాధరుఁ ధూర్జటిఁ. 7
- క. కాలము దురితక్రమ మెద, నేల చింతింప దాని , కీ వీప్యధివిం
 బాలింపు మప్రమత్తుడ, వై లలి నీ కగుత సంత, తాభ్యుదయంబుల్. 8
- వ. అని పలికె కృష్ణుడై పాయనుండు శిష్యసమేతుం డై కైలాసపర్వతంబునకు నిర్గమించె
 సంతఁ జింతాశోకసమన్వతుం డై ధర్మతనయుండు వేడినిట్టూర్పు నిగిడించుచు. 9
- క. పౌరుషముఁ జేసియు డై, వారంభం బుడుగఁ జేయు , లది వశ మగునే
 పారాశర్యులు చెప్పి, తీరున సంతయును గాక , తీరుడు తెలియఁ. 10
- వ. అని తద్దనింబు చింతించుచుఁ దమ్ములం బిలిచి దాని నెఱింగించి యిట్లనియె. 11
- ఆ. తమ్ములారి గుల్లు , డైవపాయనుడు సెప్పి, చనిన దాని మదికి , శాంతి చెడియె
 నేమి సెయువాడ , నేలు వొత్తు నింజయుఁ, దోష దెల్లప్రజకు , దోచుఁ జేటు. 12
- క. అని సర్వక్షత్రవిహితముం గను నున్ననేను , సన్నతమతిసే
 వినుఁ డిట్టినిక్యప్రీతివన, మున నేమి ప్రయోజనంబు , పాడమెడు చెప్పుడ. 13
- వ. అని పలుకుచున్న పార్థివతల్లజునకు ఛాల్గునుం డిట్లనియె. 14
- క. మదిఁ జెఱచునిట్టికశ్యప, ముదయింపఁగఁ జేసికొనుట , యొప్పునె దేవా
 యెది చేసిన సేవం బగు, నది చేయం గడఁగు మిటుల , యగు లేమికిఁ. 15
- వ. అనిన ధర్మతనయుండు వెండియును. 16
- మ. ఇది నామూలము నా వింటబడియె నే , నీనాఁడునుంగోలె నీ
 పదుమూఁడేనులు నేరితోఁ బరుసముల్ , వల్కలగిఁబో నెట్టివో
 ముదముం జూపెగ నట్టు లున్నఁ గలుగంబో దేరికిం భేద ము
 య్యది లేకుండిన లేదుపో దురము క్షత్రైఘ్నేప్రణాశంబునుఁ. 17
- వ. ‡ అని తమ్ములయంగీకారంబున సమయంబు చేసి పాండవాగ్రజండు పితృదేవసంతర్ప
 గాదికం బొసరించి కృమంగళకార్యుం డై గృహప్రవేశంబు చేసి కొంతశాంతి
 వహించి యుండె సంత నట దుర్యోధనుండును సభాదర్యసలాలసుం డయి శకుని
 లోడం గొన్ననా స్తుండి దానిదివ్యాభిప్రాయంబుల కచ్చెరువడి మెచ్చుచు నొక్కనాఁడు
 తా నొక్కరుండె సభాభవసమన్వయంబునకుం జని దుర్బునుం డై సంచరించుచు. 18

—◆— పాండవసభయందు దుర్యోధనుండు పరాభవంబు నొందుట. —◆—

నీ. స్ఫటికసంఘట్టితస్థలము జలాశయ, మని వస్త్ర మెగడ్చోచి, కొని గమించె
స్ఫటికాంబుజముల బ్ర స్ఫుటవాపి గని స్థలం, బని వొచ్చి నీటిలో, నార మునిగె
సంవృతద్వారదేహము వివృతం బని, చొరల దలఁ గొట్టుకోఁ, తొక్కి పడియె
వివృతంబు సంవృతం, బవుప్రదేశం బని, పడి జని తలక్రిందు, పడి వగల్చె
తే. సమతలం బున్నతం బని, చక్క నడచి, యొకని మణిదీప్తి బెక్కుర, బ్లూహ చేసి
తె న్నెఱుంగక ఖిన్నుఁ డై యున్నఁ గాంచి, లుగురును నాల్గు తెఱగుల, సగిరి తగిలి.
వ. ఇట్లున్నతన్నుఁ బరిహసించువారిం జూచి చూడనియట్లు కోపంబుఁ గప్పిపుచ్చి సటిం
చుచు సుయోధనుండు విష్ణుహృదయుం డై తబ్బిబ్బుపడం గని ధర్మతనయుండు వాని
కిం గట్టుపుట్టంబు లిచ్చి యంపిపుచ్చుటయు సతండు స ప్రహృష్టమనస్కుం డై పాం
డవుల వీక్షించి హస్తినాపురంబునకుం బోయి ధర్మరాజరాజసూయంబునకును వారి
యపూర్వసభాభవనంబునకును సమృద్ధికిని సహింప నోపక నితాంతచింతాఙ్గిరసంతస్త
చిత్తుం డై. 20

ఆ. కుమవఁ గునుక నొల్ల, కెడ లేనితాప మంగకము లెల్ల నుడికి, కమలఁ జేయ
ఖలుఁడు తా వివర్ణ, కాయుం డై కృశియింపఁ, నాఁడునాట సుకము, వీడి మాడి.

వ. ఇట్లు సకలోపభోగవిముఖుం డై దుర్యోధనుండు పాపవ్యవసాయపరాయణుం డై
పరులతోడం బలుక కున్నం గని శకుని వానికి ట్లనియె. 23

ఆ. వత్స యేల నీడు, వదలంబు కడు వాడి, వత్త లయ్యె నూర్పు, నడయ నయ్యె
బలుక వేల మాఱు, పిలిచియేనియు, గతి మ దేమి తెలుసఁ గదవె నాకు. 23

క. నే నీకు ముఖ్యతముండను, గాని స్నేహోనితాప, కారణ మెదియె
గానీ నాకు వచింపుము, దానికిఁ దగునట్లు ప్రతివిధాన మొనర్తుఁ.

వ. అనిన నెట్టకేలకు దుర్యోధనుం డతని కి ట్లనియె. 25

—◆— దుర్యోధనునిదూఁలోపనము. —◆—

మ. అకటా యే మని చెప్పవాడనొకొ మా, మా నాడుదాహుదాడికి
సకలోర్వీతిలమున్ నశాయగమ యై, సమ్రాట్పదం బబ్బె
స్త్రుకభాలోవిడు లై, తమ్ములమహాశౌర్యం బవార్హింబి యై
ప్రకటించెంగద పార్థివత్వము మహిం, ద్రుల్వెంబు నిర్మింబుగఁ.

మ. సురూపంబులయందునే గలుగ దం, చుం జెప్ప నొనర్చిరి
వ్యరహస్యాంబులొకొకొకాంచంసభన్, వాస్తోష్యతిం బోల నై

- చిరకీర్తి గొని రాజసూయమును జేసెం ధర్మజుం డెల్లభూ
వరులుం గప్పము వెట్టి రథము లటన్ , వైశ్యుల్లలెన్ వశ్యు లై . 27
- చ. పరమపవిత్రుఁ డైనశిశుఁపాలుని సార్వతముఁబుట్టఁ జేయువోఁ
బురుషుఁ డొకండు లేఁ డచట , భూపతు లెల్లరుఁ గోపతపు లై
పరఁగియు నాంశ్రువోలె నుడువం దగి శాంతి వహించి మెచ్చి గొ
క్కరుఁడు నెదుర్పఁ జాలినటు , గన్గొనఁ బోలఁడు గాడ మాతులూ . 28
- చ. అరులకుఁ గల్గునట్టిసుమహర్షియునుం బృథవీశ్వరత్వమున్
సిరియును బుద్ధియుం బలము , జెల్వయుఁ గన్గొని లో సహించునే
సరవరుఁ డైనవాఁ డరయ , నా కిక వారివిహసలంబులే
శరణము లేమి నేయుదు నుశక్తిఁడ నక్తిగలారు శాత్రువుల్ . 29
- తే. అరులబుద్ధియు నిజహైన్య , మగిసి యగిసి, నేను స్త్రీ గాను స్త్రీ గాక, పోను చెలిసి
పోల్పఁ బూరుషుఁడను గాను , బూరుషుండఁ గాకపో నిట్టు లుండి లో , శోక మంది .
- క. నే నసహాయుఁడ నొకఁడని, గానం బొండవులసిరులు , గనియు హరింపం
గానినివాఁడును పొరుషుఁడనై కుండ నైతి , నిటు నుబలనుతా . 31
- తే. పొరుషము రిత్త దైవమే , పరము లొల్లి, పొండవులపట్ల నే జేయుపను ల వెల్ల
వమ్ములై వారు ప్రబలు లై , వలలి రికట, వ్యవహాయును వచ్చెఁ బో , నాకు చటట .
- వ. దానింజేసి యిట్లు క్రోధానలదహ్యామానాంతికరఁబుండ నై పరితపించుచుం బరంబు
నొండ నున్నవాఁడ నని మాతంక్రికం దెలియం జెప్పు మనిన శికుని యిట్లనియె . 32
- సీ. పాంపపుత్తులు తమ భాగధేయంబున, వలలుచుండిరి దాన , వగవ నేల
ద్రోవది వారిక , దేవేరి లభియించె, ద్రుపదుండుఁ గొనుకులు , దోప గలరు
వాసుదేవుఁడు వారివశవత్తి నరుఁ డన్నివలలును గాండివాఁడులను బడసె
మయుఁడు వారిక రిత్తు , మయసభాభవంబు, సంచితభక్తి నిర్మించి యిచ్చె
తే. సద్ధికసామర్థ్యముం వారి , అరులఁ గలిచి, రాజసూయముఁ జేసిరి , రాజు లెల్ల
మెచ్చ రారాజ నీ కిట్టిమధ్వంబు, పుట్టి పరిదేవము సేయఁ , బోలునె కట . 34
- వ. అని మఱియును . 35

—●— శుకుని కుశోద్ధను నూఱడించుట . —●—

- మ. అసహాయుండును నే నుటంకి నది సత్యం గానె రాజేంద్ర స
ర్యసమర్థుండవు నీవు భ్రాతృసత్తమున్ , రాధేయుండున్ గౌరముం
డు సపుత్రు డగుద్రోనుఁడు ప్రియు నేనున్ సోమదత్తాత్మజుం
డుసురు ల్నీ కిడ నెంచి యుండు నిటు లేలోలోఁ జరితించుగన్ . 36

వ. అనిన దుర్యోధనుండు శకునికి ట్లనియె. 37

తే. నీవు నీయన్నవా రట్లు నిలుతురేని, పగలు నోడింతు సకలభూభార మేన
తాల్తు బృథవీపతులు సన్నె కొల్తు రమ్మ, హాసభాభవము నా కగును సొమ్ము.

వ. అనిన విని శకుని సుయోధనుం జూచి వత్సా వాసు దేవద్రుపదాద్యతిరథమహారథ
సహాయునింపన్ను లగునప్పొండవేయుల భండనంబున జెండానుట దేవగణంబుల కైన
సశక్యం బట్లయిం యుధిష్ఠిరు నెట్లు జయింప వచ్చునో యది నే నెఱుంగుదు ననిన
దుర్యోధనుండును. 39

క. పరీతి సప్రమాదము, శో రిపులం గెలిచి జయము , ధ్రువముగఁ బడయన్
నేరుతుహ నీవు దానిం, గోతి నెఱిగింపు నాకు, గుదురుగ మానూ. 40

వ. అనిన శకుని వెండియు. 41

ఉ. అక్షము లాడఁ బ్రీతిగలఁ జాతఁ డెఱుంగఁడు దాన యిక్కిలం
బేక్షణమందునుం బిలుతు, మే జనుదెంచెడు జూదమాడ నే
దక్షుడ ముజ్జగంబుల ను, దారిత నాని గెల్పి నీకుఁ గా
సక్షయ మైసతద్విభవ , మంతయు నింతటిలోనఁ దెచ్చుదన్. 42

క. ఇది యంతయు నీతండ్రికి, మది కెక్కఁగఁ జేసి యాజ్ఞ , మన మందితిమే
నికె యంతలోన ధర్మజుఁ, జదురున నోడించి కొందు , సంపద లెల్లన్. 43

వ. అనుటయు దుర్యోధనుండును. 44

తే. నే నివేదింప శక్తుడఁ గాను నీవు, పోయి కరుముఖ్యుఁకు యథాన్యాయముగను
నిది నివేదించి యొప్పించి , హృదయతాప, మాటఁ గరుణింపవే మేన, యల్లు నిరని. 45

వ. అని ప్రార్థించిన సౌబలుండు దుర్యోధనుం డోక్కొని ధృతరాష్ట్రునిొద్దకుం జని త
మొఱింగించి యి ట్లనియె. 46

మ. మనదుర్యోధనుఁ డెంతయేనియు మదిన్ , మా నేది చింతింపరుం
డును నీనుం డయి వాడి వత్తి ల యుండు నీవని నెప్పున్
విని రప్పించి పరీక్ష నేయపు గదా , వృత్తాంత మె ట్లనానో
యని యైసం గనుఁగోవు గా యనుచు డాంయం ద్రోచె దుర్యోధనున్. 47

—◆— ధృతరాష్ట్రుఁడు కొడుకువిచారం లెఱుంగుట. —◆—

వ. అంత ధృతరాష్ట్రుండు నాతనిం దడవి చూచి యుదరిపడి యి ట్లనియె. 48

మ. ఇది యేమయ్య మహామహీశ్వరుడ వీ, వే చూడ నీయందె ను
పద లెల్ల న్నిలువంబడెన్ హితులు నీ, భ్రాతల్ నినుం గొల్తు రె

ప్పదమందుం దినఁ గట్ట నుండఁ గను లోపం బెందును లేదు నీ

హృదయం బిట్లు తపింప నేమిటికి దండ్రి! నాకు వాఱియవే.

49

వ. అనుటయు దుర్యోధనుండును.

50

మ. తినఁ గట్టం గల దంచు సంతసపడుక ధీనుండు మాంబుసం

జనుతోడెప్పుడు నొడ్ల మించినమహాశ్వర్యంబు శౌర్యంబును

గొన నెంచుం గుతుకంటె పుష్టి కయి మే ధూర్వు స్రహారాజ నా

మమందుం గలచింతె యింత యనుచుం భాషింపఁగా శక్యమే.

51

తే. చిత మృతునిఁ గాల్చిపుచ్చును జింత బ్రదికి

యున్నవానిని దహించు నెన్న నట్టి

చింత నాహృదయంబునఁ జేరె బెద్ద

వ్యాధి యై మానుపం గాక వసుమతీశ.

52

క. మనచేతఁ బ్రతిష్ఠితుఁడై, పానరిసధర్మజుడను నేడు భుజూతుని మిం

చినవై భవంబు బుద్ధియుఁ గొని ఘనుడై యున్నవాడు కురుభూనాథా.

53

పంచనామరము. చతుస్సముద్రము ద్రితోర్విచక్రమందు విక్రమాం

చితు ల్పదీయసోదరు బ్రసిద్ధులై ప్రవృద్ధిమై

ప్రతిష్ఠఁ గొన్నరాజలోక రాజ నొంచి కప్పము

న్నతిఁ గ్రహించి తెచ్చి యిచ్చినారు వై భవంబునఁ.

54

ల. మనసవత్తు లట్లు భువతరవై భవంబును బొనర్చుచుండఁ గనియు వినియు

సలతులట్ల మేము పాలు పేది కృశియింప, వలసి వచ్చెఁ జువ్వె వసుమతీశ. 55

తే. వెలయు నెనుబదియెనిమిది వేలవిప్ర, వరుల కొక్కొకనికిని ముప్పుండు దాను

లుగ నొసంగి భరించు నొప్పుగ యధిష్ఠి, రాఖ్యుడు మహాగ్రహారము, లందు నిలిపి.

తే. మఱియుఁ బదివేలగేస్తు లామానవేండు

సదనమునఁ బ్రత్యహంబును సౌఖ్య మెసంగఁ

బేర్చి భుజియింతు ప్రద్రపోపేతముగను

బంతులను నీరి బంగారు, పాత్రములను.

57

ఉ. రాజకులప్రసిద్ధుడయి గాజుల నెల్లర గెల్చి కప్పముల

తేజునఁ గొన్నధర్మజుని దివ్యసవం బగువేఁ బుచ్చె గాం

భోజుడు నిత్తుకంటబసఁముక్తరము గజవాజినంఘము

రాజతరత్తు కాంచనవఃసార్థరథప్రకరంబు డంబునఁ.

58

చ. విను మఱియుం గలట్టిపృథ్విపతు లెల్లరు రత్నరాసులం

గొని బలి వెట్ట వచ్చి యటఁకు యమనందనుకొల్పకూటముం

జనుటకుఁ జోటు లే కవలిచక్కిని నిల్పిరి మూఁగి బావులే

కని విని నే నెఱుంగ నాకఁకాలమునాటికి నంతవిత్తమున్.

59

ఉ. * ఆకరణం బ్రవర్తితేషు సత్తిమభావభృథాంతమందు లో

కమనోహరం బగుమహానభః గృహ్లాదు శంఖవర్యముం

జేకొని చేసె ధర్మజుని శీర్షమునం దభిషేక మారయన్

వేకి జనించిన ట్లయి తపించెను నాబహిరంతరంగమున్.

60

ఆ. లక్షమంది గుమవ లక్షముగా మ్రోయ, న్నుశంఖ మధ్వరోత్సవదివ

సముల నెడము లేక లిముసమునకు నూఱు, పరులు మొరిసె వెఱుగుపాటు దోష.

ఆ. అట్టివై భవంబు సత్తిసంపదయును, సత్తిసిరియు ధమ్మః సమరనాథు

నొద్దఁ గాని వరుణునొద్దఁ గాని ధందు, నొద్దఁ గాని చూడ ముర్చినాథ.

62

వ. అట్టివారిసిరిసంపదలం జూచి యెట్టు సైచి యుందు నని జెట్టు వాపోవుచున్న శత్రుని

వాని కి ట్లనియె.

63

—♦♦— జూద మాడింపు మని దుర్యోధనుడు తండ్రిం గోకుట. —♦♦—

తే. † వగవకుము వత్స మీతండ్రి వల్లె యనిన, సశ్రమంబున ధర్మజునంతసిరియు

నొడిచి తెచ్చెద జూదంపులుదుటు వన్ని, నాని బిలిపింపు మిచటి కెవ్వలనఁ గాని.

క. అసవును దుర్యోధనుఁ డా, మనుజేంద్రుఁ కిట్టు లనియె , మామామ కర్మ

ఘనుఁ దందుఁ జూద మాడఁగ, ననుమతి నీ వలయు మాకు సవనీనాథా.

65

వ. అనుటయు నాంబికేయుం పొక్కింత చింతించి కొడుకున కి ట్లనియె.

66

చ. తనయుఁడ నాకు మంత్రియును , ధర్మవిదుండును దీర్ఘదర్శియున్

ఘనుఁడు వివేకియున్ ధిషణకల్పుఁడు నౌ విదురుండు వానికిన్

వినిచెద ధర్మమార్గమున , వీడక మీకును వారికిన్ హితం

బనువడ నింతయుం డెలుపు నాతఁడు కార్యము నిర్పియుంపుచున్.

67

వ. అనిని దుర్యోధనుండు.

68

తే. విదురుఁ డేతెంచెనే నీకు , బెదరు వుట్టఁ జెప్పి జూదంబు వారిండు సప్త డేను

వికిచెదను మేను నీవును, విదురుఁ డెప్పుడు, సుఖముగా భూతలం బేలుచును మనుండు.

క. నే నే మ్మొను గానీ, మానమున నింతచింత , మనలదు నీకున్

మానుగ రాజ్యసుఖంబుల, నానుచు మీక్షుత్తఁ గూడి యలరెడ వెపుచున్.

70

* వేకి = జ్యోతిము.

† ఉదుటు = ఉధతి.

వ. అని పలికిన ధృతరాష్ట్రుండును బ్రణయోక్తంబు లయిదుర్యోధనునయ్యార్తవచ
నంబులు విని తనమనంబున నతనిం గనికరించి తక్షణంబ యచల్పశిల్పకళాదక్షు లగు
శిల్పికులాధ్యక్షులం బిలిపించి వారి కి ట్లనియె. 71

చ. అడరెడువేయికంబములు , నద్దపుడల్పులు నూలుగుమ్మముల్
కడు సాగ సై నగోడలును , గ్రాలగ నొప్పచుఁ గ్రోశమాత్రపుం
బొడుగు వెడల్పునుం గలిగి , పొల్పుగువాక్కనభాస్థలంబు పే
ర్చిడ నిట మా కొనర్చుడు ను, పరువులు మెచ్చుఁగ సత్వరంబుగఁ. 72

వ. అని నియోగించిన శిల్పులును శతసహస్రసంఖ్యాకు లగుడనంబులం గూర్చుకొని సర్వ
ద్రవ్యంబులును సంఠరించి యత్యల్పకాలంబున నానావిధరన్న కాంచనమంచితం బగు
నట్టిసభాభవంబు నిర్మించి ధృతరాష్ట్రునకు నివేదించి నతండు ద్యూతం బనగదా
యకం బని యెఱింగియుం గొనుకువలని ప్రేముడింజేసి విదురుం బిలువఁ బంచి కార్యం
బెఱింగించుటయు. 73

—◆◆◆ విదురుండు జూదంబు తగ దని చెప్పట. ◆◆◆—

చ. విదురుండు సంతయుం డెలియ , విన్న యనంతర మన్నపాదముల్
పొడలగ మస్తకంబునను , మొక్కి నయంబున నిట్లు వల్కె- నో
నదనదభిజ్ఞ జూడ మది , సంతన మీయదు దాన భేదముం
గదిగెను మైత్రిమై సుతులు , గ్రాల నొనర్చుట పాడి నీ కీటఁ. 74

క. భూతలనాథ విను సుహృద్ద్యూతం బని తలచి యాడ , నొప్పదు దానఁ
శ్రీతి చెడుఁ గలహ మొదవెడు, ఖ్యాతీ చెడుం గులవినాశ , మగుఁ బరికింపఁ. 75

వ అని ధృతరాష్ట్రుండు. 76

ఉ. వారును వీరు నాసుతులు , వారికి వీరికి రాదు భేద మే
కారణ మైనఁ గాని కుతుంకం బగు నా కెద జూద మారయం
గోరితి నాపగాఁగుడును , కుంభజుఁ డేనును నీవును సభం
దీరుఁ నుండ నేడ్క మెను , దీనిఁ బ్రవర్తిలఁ జేయు టొప్పగుఁ. 77

వ. అని చెప్పుచున్న విదురుండు చేయునది లేక మిగుల నగలం బొగులును నాపగాతనూ
జునికడకుం జనియె నెంత నిట నాంబికేయుండు దుర్యోధనుఁ కి ట్లనియె. 78

ఉ. క్షీత బృహస్పతి ప్రధితిఁ శాస్త్ర మెఱింగి హితంబు సెప్పవాఁ
మత్తముఁడుం గురుప్రవరుఁ , పొప్పదు జూదము దాన భేద మా
సత్తతి రాజ్యనాశ మగు సంతకు వచ్చును గాన దానినిం
జిత్తునుండు నిల్వకుము , చెప్పినమాటలు విశ్వసించుమా. 79

గజాశ్వరధంబులును గొంతరాజ్యంబు నొసంగ వానుదేవుండు పదివేలదాసజనంబును బదునాలుగువేలగజంబులును మహాగజయుక్తంబు లగునిరువదియాఱుమహారథంబులును వేసవేలు మహారత్నంబులును జిత్రరథుండు సన్నులు వాయువేగాశ్వంబులును మఱియు సంగ వంగ కళింగ కాశ్యపి కాంభోజ కామూష బర్హిర సావీర గాంధార పాళ మాళవ హాళి పాండ్య మగధ మద్ర కేకయ పుండ్ర ప్రముఖదేశాధీశ్వరులును బాహ్లికీ తామ్రప్రహ్లావ వశాత మాలేయకుర్మవ వశక తామ్ర లిప్తకావాలిక కృత కాల సుబల పారిద కుండి శిబి త్రిగర్త యశాధేయ శక ఖర కంక రోమక కాళియ కైరాత దరద యవన యమ కౌదుంబర చీ నాంబవ్య కోడ్ర హర హూణ మేచ్ఛాదులును హైమవంతులును నీవానూపవాసులును వంకూలీరసవాసులును బార్హతీయులును సాగరకులును లోనుగాఁ గలవా రెల్లరును గజాశ్వరధరత్న కాంచనకంబళాదినా నావిధోపాయచళితసహస్రంబులు కరం బప్పించి రాజసూయదీక్షితం డగుయుధిష్ఠిరుని నేపించి మఱియును.

88

క. అత్తతీ దేశములం గల, మొత్త మటం జేరె చనుచుఁ , బొగడఁగ నేల
యుత్తరకురువద కైలా, సోత్తరభాగములనుండియుం ధన మబ్బె.

89

ఆ. మాధవుండు పార్థ, మధ్యముచకు ధు, మనఁగ నేల ప్రాణ , మైన నొసంగు
మాధవాత్మ నరుఁడు , మాధవుండును నరు, నాత్మ యనుచుఁ డెల్ల , మయ్యె నధిప.

తే. అవనిగోఁ గలయాదిమ, ధ్యాంతజు లగు, నెల్లజాతులవారుఁ డా , రల్ల సల్ల
ధర్మజునిరాజసూయసం, దర్శనేచ్ఛ, వచ్చి రిచ్చటి కెంతయు , వై భవమున.

91

ఉ. ఆవసుధాతలేంద్రునిల, యమ్మున నమ్మఘవాసరమ్ములన్

భావ మెల్లర్చఁగాఁ దిచని, వాఁడును ద్రావనివాఁ డలంకృతిం

బోవనివాఁడు సర్వశ్రులఁ , బొందనివాఁడు నొకండు నేనియున్

భావనసేయ లేఁ డఖల, వర్ణములందు నిజంబు వల్కితిన్.

92

తే. ఊర్ధ్వరేతస్కు, లగుమహా, యోగులు పది, వేలు బంగారుపాత్రల , వేళలం ద
పును యుధిష్ఠిరుమఖివేదిఁ , గుడిచి రథి, నిష్టమృష్టాన్న మెంతయుం , దుష్టిగాను.

93

క. స్నాతకులుం గృహమేధులు, ప్రీతిమొయుం బంధుమిత్ర, భృత్యులు సప్తా
శీతిసహస్రంబులు యమ, సూతిమఖాంగణమునందు , జూపటి గొగ్గె.

94

క. కన వచ్చి యజ్ఞశాలం, దిసి కుండియలఁతిఁదొట్టి , తెలియఁగ నగుభూ
జనులం డా నొయుచుం, దినిపించున్ యాజ్ఞసేని , తిరుగుచు నెపుడున్.

95

నీ. అవభృథార్థము గంగ , కరుగున్నను కుంతి, పట్టిరథముఁ దోతె , బాహ్లికుండు
తెల్లనికాంభోజ, దేశరథ్యంబుల, లక్షించి కూర్చెను, దక్షిణండు

రథకూబరము వట్టి • ప్రమనుఁ డై పడచె నిర్మిద్రలేజుండు సునీధవృపతి
తనచేతధ్వజ మెత్తుకొని నెనువెంటఁ జెచ్చెరఁ గాలినడ నేగఁ • జేదిరాజు
తే. వీడఁ బావలఁ గైకొనె • నేకలవ్యుఁ, డరయుచుం జనె నక్షముల్ • విటరాజు
మఱియు సన్నహనోష్ఠీష, మాల్వములను, మయ్యుధిష్ఠిరునకుఁ బెట్టి • మాగధుండు.
వ. అంతఁ గృష్ణదైవపాయనుండును భౌగ్యుండును జామవగ్నిసహితు లగుదేవలాసితనార
దాదిదివ్యమునులం గలసి వేడమంత్రంబులు సెప్పచుండ విశ్వేశ్వరనిర్మితంబును
నిష్కలహస్తమంచితం బగువారుణశంఖంబున శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజు నభిషే
కించె నంత.

97

ఉ. అత్తఱి మంగళార్థము సహస్రశతంబులు డంబుమీఱఁగా
నొత్తిరి శంఖవర్షములు • హూరుఁ దిక్కులు పిక్కటిల్ల న
య్యెత్తిడికి న్విసంజ్ఞ లయి • యుండిరి పార్థివు లెల్ల నాకునుం
జిత్తము తత్తఱించె నది • చెప్పెమహాసిది గామ భూవగా.

98

తే. తెగున మూర్ధాభిషిక్తులు • తెచ్చిన్ ద్రివిధ్యగానులు బహుసహస్రములు విప్ర
వర్యులకు ధర్మంధరుఁ • డార్యవినుతుఁ, డోలి సర్పించె దక్షిణాకాలమందు.

99

క. అంచితగతి విప్రవరుల, కెంచి సువర్ణంబుఁ గూర్చి • శృంగంబులపైఁ
బంచతగోవృషము లర్పించెం గాంధీవధరుఁడు • ప్రీతి దలిర్చె.

100

శా. క్షేతచ్ఛత్రము వట్టి నాత్యకి యముల్ • విజామగల్ నైచి రా
వాత ప్రోద్భవుఁడు న్నరుండు వ్యజః, ద్వంద్వంబు చేఁ బూని రు
ద్రీతిల్పుల్ తగఁ గొల్చి రప్పుడు కురుక్రేష్టుండు లోకత్రయ
భ్రాతుఁడైనమహేంద్రుఁడో యుగ నొచ్చారె యశఃకాముఁ డై.

101

మ. నహుషుండుక బృధువుక భగీర్థుఁడును • న్నాభాగుండుక నై న్యుండుక
బహుభాశుండును యావనాశుండును భాస్వద్రుతిదేవుండునుక
మహిమం గొన్నయయాతియుక మనుకును • స్వాన్యాత్ము లెవ్వారునుక
మహి నాపాండవుఁ డోలి జన్మ మొందిండు భార నెక్కంబుగఁ.

102

క. ఏవారు సాటి రా రను, తేవ హరిశ్చంద్రుఁ డిల కఃకిందియశమునం
గావించె రాజసూయము, భావింపగ నదియుఁ కొల్లతఁపెను దీని కలక.

103

క. ఏతాన్మన్వభవముక, భ్రాతీయునుం బొంది దాయ • గిరోష్ఠీతిమై
భూతలముఁ దనిం గని, చేతము దనికొక యున్నె • చెప్పము తొడ్డి.

104

వ. అని వాపోవుకొనుకుండు దండ్రీ యిట్లనియె.

105

—◆◆◆ దృకరాష్ట్రము గొడుగును మందలించుట. ◆◆◆—

చ. వినుము కుమార నీహృదయఃపీడి విచారము పొండవేయులఁ
దొడరుము వారితోడివగఁ తో నిలు లుండుట పాడి గాదు వా
రొడఁబడ రాజి కట్టెనుగుఁ తోతరులం గలఁగింప నె గ్గగుఁ
గనుసరి వీవు దుందుషకుఁ యె బడ నెంచుట నీకుఁ బోలునే. 106

క. కనకమణిమయనభాస్థలమునఁ బానరుదుఁ గొలువునీర • బుద్ధియ యేనిఁ
బాసరింపించితి నట్టిసభను గని మదిఁ గుదిరి నీవు • పరగుము తండ్రి. 107

ఉ. ఆతలయాగవై భవము • నందుట కెంచితివేని యాజక
వ్రాతము నీమనోభ మవశ్యము దీర్చెను నీకునుం ధరి
త్రీతలనాథు లెల్లరును • దెచ్చి యొసంగుదు రథజాల మో
తాత సుఖంబున ము మెదం దలపోయుకు ద్రోహ మెప్పుడు. 108

క. న్యాయార్జితివిత్రం బది, యేమెడి సౌఖ్యంబు లెంచు • నెల్లరికును న
న్యాయార్జితివిత్రము వంశీయులకుం దనకు హాని • జేయుం దలఁపఁ. 109

తే. పరులదెనవో కెప్పుడు దసఁపనులయంద, కడత నుద్యోగ మొసరించి • చెడుగు విడిచి
యప్రమత్తితఁ గొని విసితాత్ముఁ డై నవాడు భద్రంబు లందెను • వసుధయందు.

వ. కాపున నీవు నీభ్రాతృనరు లగుపొండవుల ధనార్థంబ వైరంబు పూని మిత్రద్రోహంబు
నేయక వారితో మైత్రి నెఱపి సర్వకామంబులుం దీటి భద్రంబు లనుభవంపు
చుండు మనిన దుర్యోధనుండును. 111

—◆◆◆ దుర్యోధనుండు కొండొకరాజనీతిం జెప్పుట. ◆◆◆—

క. తనకుం బ్రజ్ఞ యొకించుక, తనరక కేవలము శ్రుతుల దారులు పెక్కుల్
గనువారికి శాస్త్రాస్థిము, పానరదు దర్శికిని సూపఁమున రుచివోలె. 112

క. స్వార్థము తిలకింప వెడఁ బ, రాగమె తిలకింతు నీ వహర్నిశమున న
వ్యఘ్రముగఁ ద్వేషింతు వ, పాథము గల్గించి యేమి • యున వలయు నినున. 113

చ. ఎఱిగి యెఱిగి గుట్లు నను • నీవు భ్రమింపఁగఁ జేయుచుంటి వి
త్రుతి నిది పోలుచున్న వసుధాతలనాథ కుమారు నిశ్చయం
బెఱుంగఁగనోటు లోకమున • వృత్తము కంటెను రాజవృత్తపుం
బెఱుగు విభేద మంచు గఁబఁతించె బృహస్పతిధర్మశాస్త్రముల్. 114

చ. అరుల జయించి వారిసేరు • లందెనువృత్తియె ధర్మ వంచు ను
స్థిరమతి నున్నరా జరులఁ • జెండుటకుం దలపోయుఁ గాని త

ద్విరచనమం దధర్మ మని , తెల్పిమాత్ర స వారిమాటలక

సరకుగొనం డెదక గుణవిచారిణకుం బని లే దొకింతయుక.

115

ఉ. శత్రుడు మిత్రుఁ డన్నునుడి , సత్కృతులం బ్ర భవించు నెవ్వఁ డే

మాత్రముగాని తాప మొరుమానన మంటఁ జరించువాడెవో

శత్రుడు పుత్రుఁ డైనఁ దొలఁచం జను నిం పొనరించువాడెవో

మిత్రుడు లాఁతి యైనఁ జెలిమిం గని చేకొన నొప్ప నెప్పుడుక.

116

ఆ. అరియ రాజధర్మ , మైవేర్వములపట్ల, స్వపరబుద్ధి పట్టువడఁగ నీదు

ద్రోహచింత యచటఁ , దొడరనిచ్చుటయును, ధర్మహాని యనుచుఁ , దలఁతు నెడఁద.

క. అద్రోహసమయ మొనఁగియు, భద్రులం బున్న ముచిఁ , బరికింపక ని

ర్నిద్రాసిఁ గోసి చంపెక, రుద్రప్రియుఁ డైనవచ్చి , రూక్షుం డగుచుక.

118

చ. అలఁతి యటంచు వృద్ధి గొనుఁగట్టిరవుం దలపోయ కుండినక

బలసి జగంబునం గలుగుఁవారిల నెల్ల సతి క్రమించి పెం

పలర స సాధ్యుఁ డయ్యెను రంసంకి మహీరుహమూలమం దిలక

మొలచినపుట్ట చెట్టు తుద , ముట్టి సశింపఁగఁ జేయు దానినిక.

119

క. పగతురవృద్ధి యుపేక్షింపఁగ నెప్పటి కైన ముప్పు , వచ్చెను రోగం

బగు నల్ప మనుచు నుండిన, దిగ్మంగుం గాడె నరుచి , దిండిరవృద్ధిక.

120

ఉ. పాండవరాజ్యవై భవము , ప్రస్తుతి కెక్కెను నాఁడునాటికిక

మొం డయి దాని నెట్లయిన , నేఁ గొన నెంచితి నట్లు గానినాఁ

కుండిన నేమి నాయుసురు , లూడిన నేమి భరింపఁ జాల నీ

మండెమతాపవహ్ని కని , మ్రాష్టి యుండిన సౌబలుం డుక.

121

చ. కలఁక యి డేల నీమఁడికఁ , శారవరాజకుమార పాండుపు

త్రుల నొకవ్రేల్పిడికఁ గెలిచి , తోకొని వచ్చెద వారిసంపదల్

ఫలకము విల్లు పాచికలు , బాణము లాట రణంబు గాఁగ నే

నిలిచెద రంగమధ్యముం , నీబల మేటికఁ గార్యసిద్ధిక.

122

వ. అనిఁ దుర్యోధనుండు వెండియు.

123

క. ఇలఁ మత్సిహించుచుండెం, గృతి గావున జూది మాడ , నిపు జాజ్ఞ యొసం

గితివేసి వారిసిరులక, తుతి లేసి హరించు ననిఁ , శారవనిభుండుక.

124

వ. నేను విదురుసనుమతంబున నుండువాడఁ సతండు దుర్యోధరంబు కలహకారణం బని

వాక్రుచ్చె నాకును దానంజేసి బలవద్విర్యోధం బగు నని తోచినది కావున నీవు

నీయసర్థదాయకం బగున్భంబున బుద్ధి చోనియక సుఖంబుండు మనిన సతండు వెండియును. 125

చ. ఒరునిమతంబునం దనమహాన్నతకార్య మొచ్చు బోలునే
యొరునిమతంబు స్వీయమన • మొక్కఁడు ప్రా వినురుండు సాంకుభూ
వరసుశపక్షసాతము • బల్కి భవ్మతి తాఱుమాఱుగా
నరుగ నొచ్చె వాడు హితు • డంచు నలంచుట నెత్తి కాదానో. 126

తే. జూనము పురాణములయందు • జూడఁబడు
దాన దోషంబు విముగ్ధులముగ
దివ్యపద మగు గావున • దేవ సాండ్
వేయు నిందుల కీవు రావింప వలయు. 127

తే. అక్షునిపుణండు మామామ • యక్షములను, వొలుచు, రుచి గెలుచు వాఁరలసమస్త
వై భవంబును నీ విందు • నవలి శంక, జూదమున కాడ్చ మొసఁగుము • కాదు నాక.
వ. అని పలికిన బుద్ధు మోహంబునం జేసి యవివేకి యైవధృతిరాష్ట్రండు దైవంబు
మీఁద భాంబు వైచి విమరు బలిచి యి ట్లనియె. 129

ఉ. ఎమ్మెలు మీఁక రన్నముల • నెంతయు వింతగ నొప్పనీనభా
దమ్ములతోడ ధర్మజుఁడు • తా నరుడెంచి కనుంగొంగ నా
నెమ్మది సంతసం బగు నిందిత్యము గా నిట జూద మయ్యెడి
దమ్ముడ వాని నిందులకు • దప్పక తోడ్కొని రమ్ము నొ మ్మింక. 130

—◆— విదురుండు తాద మాడ ధర్మజుం దోడ్కొని వచ్చుట. —◆—

క. వడిగిలవారువములఁ జొచ్చుసంరదం బెక్కి ఖాండవప్రసము ని
ష్కండు చూడఁ బొమ్ము ధర్మజుఁ, దోడికొని క మ్మొండు వలకి • దోడరికు మింక.
వ. అని నిహంగించి విదురుండు దురోదరింబు దురత్తికిమం బగుదురర్థం బని యెత్తింగి
చేయునది యెద్దియును లేక నయం బై యుగద్రిప్తసృగబుసకుం జని ధర్మజునకుం
బొడిసూపుటయు సంత డతిని సతిభక్తిం బూజించి యి ట్లనియె. 132

తే. అఱు సీరాక రాక యై • తనరు మాకు, నకు నివారికిని సౌఖ్యమే కదియ్య
కొనుకులును దాను గుశలియే • కురువిభండు, పెద్దవాఁలనుడి నుండె • పిన్నవారు.

వ. అని యడిగిన విమరుం డి ట్లనియె. 134

మ. పురుషూతప్రతిమానుఁ డై సుతశిరింబుం దాను సౌఖ్యంబునం
గురునాథుం డెసగు స్థింబును నింకన్ లెప్పు మేలూగు ని

ష్టాఋషిః ద్వితీయః భోలుతత్సభా సుహృద్భూతంబు వర్తించు ని
స్మరియం దమ్ములతోడ రాఁ బలువ స , స్మరించె బ్రయం భేర్షణ. 135

క. ధృతిరాష్ట్రాఽను సుతుఁనుమతిఁ, బ్రతి లేనివిధంబున్ సభం బొసరించె
గితవులతో నట జూడఁము, సుతు లందఱుఁ గూడి యాడఁ • నూడఁ దలంచె. 136

చ. అని యుధిష్ఠిరుం డనియె • నార్య మనోదర మెచ్చ విగ్రహం
బున కగుఁ గాఁ నెవ్వరును • భోల దలందురు నీవు దానిఁ బో
లుం యని యెంచితే మనములో వివరింపుము మేము నిరుడి
వియము నెల్లలంగెదము • నీనె గురుండవు మాకు సన్నిట. 137

వ. అని విదురుండు వెండియు. 138

ఉ. ద్యూత మర్థమూల మని • నోడక పోవదు నాకు దానిపైఁ
బ్రీతిఁ దొఱంగుఁ డం చుమఁ • బెక్కులు చేసితి నేఁ బ్రయత్న ముల్
నాతి మయ్యె నాఁబడదు • నన్నిటఁ బుచ్చెను దోడితేరి ని
న్నాఁడు నచ్చితిం దెలియు • మంతయు వింతగ నంతకాత్మజ. 139

వ. మఱియు నాకర్ణింపు మట నీతో జూడమానుటకు నక్షవిద్యావిశారదులు శకుని
వివరించి చిత్రసేన సత్యవ్రతి పురుషిత్రామలు గల రెండుఁ బ్రధానకీర్తనంబు శకుని
యని విని యుధిష్ఠిరుండును. 140

చ. అధికభయావహుల్ కీర్తవు • లచ్చట నుండిరి పెచ్చు కేగి వా
రధములు మాయ వన్నఁ గల • రక్కట సర్వమునుం బ్రవర్తిలు
న్విధివశ మై న్వతంబ్రతి జనింపదు మానిసి కెట్టివాని కే
వ్విధమున నై న వచ్చెదను • బిల్చిరి కావున జూడ మాడఁగ. 141

తే. శకునితో జూడమాడ నే • సమ్మతింప, నాడు క్రూరుఁడె యెంతకే • నోడఁ డకట
పిలువఁబడి ద్యూతసభ కేగ • వలయు నట్టివ్రతిము శాశ్వతి మై నాకు • వచ్చుచుండె.

వ. అని కృతనిశ్చయంబు డయి తనతో గాఁ దగినవారి నెల్ల రా నియమించి నాడు గడపి
మఱునాఁ డరుగోదయంబుం ధృతికయంబు తమ్ములుం బరివారమ్ము నంటి కొలువ
ద్రావడిం బుంక్కురించుకొని బ్రహ్మపుంగుసరంబుగాఁ బయలు బై పవనజవనపౌనిధ
మహాహయాయత్రం బగురథోత్తమం బధ్వింపి విదురునితో హస్తినపురంబున కరిగి
భీష్మ క్రోధ కృపాశ్వత్థామ సామదత్తి కర్ణ శల్య శకుని సైంధవాదినమేతం బయి
దుర్యోధన దుశ్శాసనాదికురుకుమారశతపరివృత్తిం బయి యున్న ధృతిరాష్ట్రాగ్రహం
బునం బ్రవేశించి తమ్ములుం దానునుం దల్లిదండ్రులకుం దక్కినపద్దలకుం దద్దయు
సభివందనం బొసరించి దీవెనలం బడసి తదనుమతి వేటువేటి విడిదల న్నిడిసి రంత.

- ఆ. శ్రీశతంబుతోడ • దీసింపుద్రావది, నరసి కురుకుమారతరుణు లెల్ల
సంతరంగమందు • నామెనమ్మడికి, నోర్వఁ జాల రయి • గర్వ మునుగ. 144
- వ. పాండవులు నట వ్యాయామపూర్వకంబు లగునాహ్నికకర్మంబు లెల్ల దీర్చి దివ్యచం
దన చర్చితాంగు లై సుఖభోజనంబు గావించి వేషవిహాదిమంగళవాద్యంబు లాలకిం
చుచు హంసతూలికాతల్పంబుల శయనించి నిద్రించి రంతఁ బ్రభాతంబునఁ గాల్యకృ
త్యంబు లొగించిసయంతరంబ. 145
- చ. సురుచిచిత్రరత్నపరిశోభిత మైచనభాస్థలంబు పెం
పయ యుద్ధిష్ఠిరప్రభృతు • లందఱునుం గిరవాభిహూతు లై
పరువడి నేగి నల్లడల • భాసెంగడియలందు నిల్చి త
ద్వ్యకృతి కిచ్చ మెచ్చుచుఁ బ్రవర్తిలి రెల్లరు నిష్టగోష్ఠులఁ . 146
- వ. అయ్యవసరంబు శకుఁ యుద్ధిష్ఠిరుం గాంచి యి ట్లనియె. 147
- ◆◆◆ శకుని ధర్మము జూదమాడు మని కోరుట. ◆◆◆—
- చ. స్వపవర యీనభాస్థలిని • నిండిరాజులు నూదమందు నీ
నిపుణతఁ జూచునిచ్చమెయి • నిల్చి వీరిమనోరథంబు దీ
రువు మివె సాచిక ల్గొనుము • రో యిను మెదియునేని వేడ్కమై
నిపును దునోదరంబు వెలయింపుము నింపుము సొంపుఁ బెంపునుఁ . 148
- వ. అనిన వాని కయ్యజాతశత్రుం డి ట్లనియె. 149
- ఉ. హృత్తము పౌరుషంబుఁ గలఁజాతికి నీకితవేష్ట మక్షు
ద్యాత్రయి నీచ మందున నిహంబుఁ బరంబుఁ జెను స్పృహఘమై
సాత్ర మటంచు నీ విపుష • ప్రస్తుతి చేసెదు దాని నిస్సరో
శత్రునివధిసం బడి ప్రశంసకు సర్వమహోయి సౌబలా. 150
- తే. ద్యూతము సధర్మముఁ జేయ • దోష మగును
ధర్మముఁ జేయ ధర్మయుద్ధంబు నోజ
రాజులకుఁ బుణ్య మనుచు శాస్త్రంబుసందూ
దెలియ వచియించె నసితంబు • కేవలంబు. 151
- వ. అనిన సౌబలుం డతని కి ట్లనియె. 152
- తే. అక్షహృదయం బెఱింగింపుతఁడు లోక, మెఱిగింపట్టిడి యని వానినెఱిగి కొండు
జనులు కాంతేయ నీ కీటు • చనునె దానిఁ గడవ నాడితి నీబుద్ధి • పెడతలఁ బడ. 153
- మ. బలహీనుండు బలాధ్యుని గెలిచి విశ్వప్రస్తుతుం డై యశం
బలూర న్నైలుఁగొందు చందు నికృతిఁ • భావింపఁగా నొప్పునే

విలసద్ధర్మము కాదె జూడ మెసంగెఁ • విజ్ఞాప మర్పజ్ఞఁడై

తెలివిం జూపుచు దాని మోస మని వాదింపంగఁ బో రెవ్వరుకా.

154

క. ద్యూతము నికృతిభయ మిటు, నీరలపున ముండనేని • చృపవర భీరుం

డైతివి సౌ ముఖగుము నా, నాతఁడు సౌబలున కిట్లు • లనియెఁ గడంగకా.

155

శా. ఆహూతుండను ద్యూతకర్మమున కే • సం దోడి పో నోస ని

ట్లూహోపోహమున న్వచించితిని గా • కొప్పైసం దప్పైసం

దేహింపక బలన శ్మరంబు విధి వెక • దీయంగఁ గా దిప్పుడిం

దేహంబీరునితోడ నాడెదఁ బరా • బేమో వచింపం దగుకా.

156

క. నాపుడు ద్యూతధనుఁ డను, నేవిత్రము వైబవాడ • నీతో నాకై

దేవము నేయు సౌబలు, దేవలంబు నాలి నాకు • నిష్ఠుఁ డగుటకా.

157

వ. అని యుంతుమనిగఁగ బొడ్డింప గని యుద్ధిష్ఠిరుం హొకనికై మఱియొకండు జూడ

మామట విషమం బైన నే నిదె నన్నధుండ నై యున్నవాడఁ డని సాగరావగతసంభ

వంబు లగుమఱిహరోత్తరోత్తమభూషణంబు లొడ్డి యున్నమయంబున నటకు నాం

లికేయపుస్పరింబుగా భీష్మద్రోణ్యువిమరులు వచ్చి యుచితాసనాసీనులై సుహృ

ద్ద్యూతంబు ప్రవర్తిల్లం జూచుచుండి రంత.

158

—◆◆◆ ధర్మగాఢ శకునితో జూడమాటలు. ◆◆◆—

ఆ. అక్షతత్త్వవేత్త • యగుసౌబలుం డక్షములు గ్రహించి దొలిచి • గెలిచితి నని

పెద్దకేక వైచఁ • బృథ్వస్తద్దోషు కంత, మత్సిరంబు నెరుగ • మఱియుఁ దొడరి.

159

సీ. వరసిక్కుదశశత • భరితబహుశకుండ, మురనమహేశంబు • లొడ్డి యొడఁ

బంచపంచద్రోణ • కాంచపసంచితా, యుచితత్వశ్రునిధు • లొడ్డి యొడఁ

సకలకలాలంకృత • కమనీయాంగక, యోషితృహస్రంబు • లొడ్డి యొడఁ

ననుదినాతిథిభోజ • నాదిక్రమార్థని, యుక్తదానశతమ్ము • లొడ్డి యొడఁ

తే. దుంగగిరితుల్యమస్తమా • తగఁగోలు, లుప్త్యిగోరానభవృషభా • యుతము లున్న

తోన్నతస్యందంశకట • హ్యానాశతము, లుప్తమాశ్వసహస్రంబు • లొడ్డి యొడఁ.

మ. సుమంసం ప్రణుతింబు కాంచమణీస్తమాఘ్న మాకింకిణీ

సముదాయాంచిత మంబుదాంబుధిసమన్వాసంబు గత్యుల్లస

త్కుముదాభాష్టతుంగగ మోహ్యము జగన్మోదావహం బైనరా

జమహాన్యంధం మొడ్డి యొటపడ విశ్వప్రస్తుతుం డయ్యుడకా.

161

మ. అయం జిత్రరథుండు గాండివికము • స్పర్శించె యుద్ధంబునం

బరిభూతుం డిటు ప్రీతిపూర్వకముగా • భవ్యాశ్వముల వాని ది

తిరికల్మాషములం బృథాతనయుఁడు, ద్రేకంబుమై నొడ్డి యో

డె దుష్ట మాదులు వన్ని యాడుశకునిఁ , డీలింప లే కార్తుఁడై . 162

తే. శాలితండులాన్నముఁ దిని , పాలు ద్రావి, యుక్కుతునుకలవలే నుండు, యోధవరులు
వార లఱువదివేగు రీ, సారి గెలుపు, మనుచు నొడ్డి యోడెను వారి , ననఘుఁ డతఁడు.
చ. ఇట్లు ధర్మతనయుం డధర్మద్యూతంబున నొక్కొక్కయొడ్డున నెల్లధనంబు లోటు వడి
యున్న సమయంబున నవ్వసంశయనిశ్చిక్త యగువిదురుండు ధృతరాష్ట్రుని కిట్లనియె.

—♦— కాదమానునప్పుడు విదురుఁడు గర్హించుట. —♦—

చ. ఖలుఁడు సుయోధనుం డితఁడు , గల్గిరవే? శివారవంబునఁ
బాలు పట వేడ్చె దుశ్శకునముల్ గల నయ్యెను బెక్కు లస్పదే
దెలిపితి నీకు వీఁడు కుల, తిక్తము వీడు మటంచు నీవు నా
పలుకు ముమూర్షు వౌషధము, భంగి గ్రహింప ననిష్టవృత్తిమై. 165

క. నక్క సుయోధనురూపము, నక్కట కొని నీగృహంబు, నందు మెలంగుఁ
మిక్కిలి కష్టం బగు నీ, కెక్కడిమోహంబో కాని , యెఱుంగవు దీనిఁ . 166

క. కలు ప్రేమించినవాఁడ, నవ్వలఁ బతనం బెఱుంగనట్లు , పడి పాచికలఁ
బలవ దైవముఁ గొని చెడఁ, నలఁచె సుయోధనుఁడు సుబల, తనయునికతనఁ . 167

చ. ఒకనికలెంబులం గులమ, హానాన్నతి కె గగురుండెనేని వా
నకే నిధంబు నెట్లు టది , నేర్పిని శుక్రుఁడు నెప్పై దొల్లి దా
నీకే దగ భోజనంతతి జనించినవాఁ డసమంజసుండు పు
త్రుఁడు డెరిని ద్యజించె మును , తండ్రి స్వరాజ్యహితంబుఁ గోరుమఁ . 168

ఉ. కృష్ణునిఁ బుచ్చి యాదపులుఁ , గేకయులుం గురురాంధకాదులుఁ
వృష్ణులుఁ గూడి కంసు నుడివించి సుఖించిరి యట్లు నీవునుఁ
జిష్ణులఁ బుచ్చు సేరుఁ డిగు, నీయొకను న్నిరసించి ధర్మవ
ర్ధిష్ఠువు భారతాప్యయముఁ , దేర్పుము కూర్పుము నేర్పు పెర్పును . 169

ఉ. కాకిని వీడి కేకులను , గైకొనినట్లును నక్క- వీడి కౌ
గ్యాకర కేసరీంద్రముల , సగి యట్లును దుష్టవర్తను
న్నీకొనుకుం ద్యజించియు సనింద్యచరితులఁ బాండవేయులగ
జేసిని శోకము న్విడిచి , చె న్నలరారుము కౌవేళ్యరా. 170

చ. అడవులఁ దైడి సనెనువి, హంగములం గని రా జొకండు పే
ర్పడి ధనలోభ మాశకుని, పంక్తులఁ బట్టి గృహంబుండదు గ

ట్టును నవి రిత్రవోయెను గఁడుంగడు నాన వెలార్చి తదర్థి
జెడకుము పాండవేయులకుఁ ♦ జెడ్డఁ దలంచి తపింతు వవ్వలఁ.

171

ఉ. ఒక్కొక్కపువ్వు గా నరసి ♦ యొప్పుగ దండను గూర్చువాఁడు నా
మిక్కిలి కూర్చి పాండవులఁమేలు దలంపుము బాగు లేకువాఁ
డక్కట మూలముం జెడఁగఁ ♦ నంతయుఁ గాల్చెనున్న గాకు మీ
చక్కనివంశముం గొనలుసఁగ నొనర్చుము నేర్పుపెంపునఁ.

172

తే. మదట దుర్యోధనుఁడు మనుపదమునందు, తేమ మవలికి బోవంగఁ ♦ జేయుచుండె
బాలనేతలు గలనాప ♦ లీల నెక్కిమునుగ నుండెను వ్యసంసముద్రీమందు. 173

వ. మతియు మదించి బలీవర్దంబు గొమ్ములం గొండ విదారంపఁ గాలుద్రవ్యస్థు
కన్నును మిన్నునుం గానక నీకొడుకు దుర్యోధనుండు బలవద్దియోధంబు గా దుష్టదు
రోదరంబు వన్నె దీనంజేసి పరమపవిత్రం బయిసభరత ప్రతీప శంత్రు భీమసేన బాహ్ని
కులకులంబు పాపభూయిష్ఠం బై బడల్పడ నున్నయది నీవు దీని వారింపక కొడుకు
జూదంబున గెలిచి పాండవులసిరులు హరింపఁ గలుగునో యనియె చూచుచుంటి
వవల వచ్చునది చూడుకుంటి వావృద్రోదరాజ్ఞులు దేవదానవదుర్జయు లని దుర్యో
ధుని నుపలక్షించి.

174

తే. పుత్రమోహంబునం జేసి ♦ బుద్ధిచెడి, తండ్రి వారెంపఁ డయ్యె నిఁ ♦ ధర్మవిముఖ .
మాయజూదంబునం బాండవేయలక్ష్మిఁ, గొనిసరాభవింపుచునుంటి ♦ గుణమెచెపుమ.

శా. నీచేతలఁ గని కర్ణుఁడు శకునియు ♦ స్నీతమ్ముఁడుం గాక యీ
భూచక్రంబున మెచ్చువాఁ డెవఁడు నో ♦ మూర్ఖుండ రోరాజపు
త్రాచాలుఁ నికృతిం బొనర్చుటలు నీ ♦ యం చున్నవా రెల్లరుఁ
నీచం బీచని మాని పాండుసుతులఁ ♦ మే లెంచి పేమించుమా.

176

వ. అనినం గటకటం బడి దుర్యోధనుం డతని కి ట్లనియె.

177

—♦♦♦ దుర్యోధనుండు విదురుం దూలనాడుట. ♦♦♦—

చ. పరులయశంబ చెప్పెదవు ♦ పల్లరుఁ బాండవపక్షసాతి వై
నిరతము ధార్తరాష్ట్రీలను ♦ నింద యొసర్తువు బాలురం బఁజ్
బారి నవమానవాక్యములు ♦ మున్నిమకొంచు మముఁ దృణీకరిం
తరమర లేక మాకు జమునట్టిడ వైతివి చెప్ప నేటికిఁ.

178

తే. పిల్లి పెనుచునాతనిగ్రుడ్లు ♦ పెరికిపట్టు, కుడిచినింటికె కడు దప్పఁ ♦ గూర్తు నీదు
పొత్తు కాలాహిపొత్తును ♦ బోలెడుం గృతఘ్నుడవు నీవు నీ కాడఁ దగదు పొమ్ము.

వ. సులభోపాయంబున శత్రులం గెలిచి ఫలం బందుట రాజధర్మంబు గా దని ధర్మవేత్తయుం బలె వృద్ధరాజుకడ మమ్ముం బరిభవించి పరుషంబులు వలుకుచుంటి విల్లుతగ దని వెండియును. 180

తే. అడిగింప జెప్పదువుగాని యమగ మేము, విదుగ నీనీతిశతకంబు • విందు రెవరు వితగ శ్రమపడె దేటికి • విమవు మింక, మాకు బుద్ధులు సెప్పెడి మార్గ మీవు. 181

వ. అనిం విదురుం డి ట్లనియె. 182

క. బాలుడను గాను నే నని, నీలో గన్వేంతు నేమొ • నృసింహ నీకుం బోలం జెప్పిం దిట్టెదు, బాలుడవుం బాలిశుడవు • సరికింపంగి. 183

క. మే లాప సట్టిమిత్రుని, బోల దటం చెనెను చెనుగు, పోకల బహుమం దూలగ నామనా వాడే, బాలుడనుం బాలిశుంప • బశువును దలచి. 184

క. తులువవు నీకుం దగియెను, తులువలు బోధించునద్ద, తులె ప్రియతమముల్ తెలిసి వచించెనువారిల, పలుకులు చులుకులుగ • చోడుం • బలువా సీర్తు. 185

మ. ప్రియముల్ నల్కెనువాని మెత్తురు జనుల్ • పెమ్మదొ గానున్న స ప్రియముం బధ్యము నల్కువాని ఘనునే • బ్రేమింప రజుల్ మహార యెఱుంగిం దగు సప్రియంబువలె నై • ప్రారంభముం దవ్వలం బ్రియ మా నానుడి నమ్ము మేను హేతుడ • మీ కిందునం బల్కితి. 186

తే. కోపమును వ్రంగి శాంతించి • రావమతివి, గాక మిరువంశమున కపఖ్యాతి తేక విజ్ఞు లగువారివ్యామూల్ • విశ్వసించి, పాండవేయులమైతిమై • బ్రదుకు ముద్ద. 187

చ. అనియెనుం బ సౌబలు డహంకృతి మీయ నజాతశత్రుని సని నచియించె గాండవధ, సరి బది యంతయు నొడ్డి యొడ్డి తో జనున గుంక నొడ్డుటకు • జాలి మహింపుధంబు గల్గునే య సజిహా యుక్కు డగు నారెండు సౌబలు జూచి యి ట్లను. 188

మ. శక్తుం యే య సీమనిం గలుపు ముచ్చల్ ముగ్ధులొంగ నీ కిక స్థం బెది యందుం బల్కితివి కాని యందుం గోగి గోగి ట్లకు హెచ్చె ధనంబు విప్రసనకు • బ్లా కెల్లభూభాగముల్ నకలొద్దంబులు నొడ్డి మోటువడియె • జంద్రాన్వయేతు డట. 189

తే. మఱియునుం గలగోవులు • మావులు మహిషములు లొట్టియ లేను ల • జనులు కంచ గములు లోనగునెన్నియే • గ్రమముతోడ నొడ్డి యొడను ధర్మజం • డొక టొకటిగ. 190

క. పా మిడి యాటకు దొడగిన,క్షణమున బొదికలు బొలిచి | శకుని ముములో
సఃపమాత్ర మైత గొంకక, రణమునబలె విజయ మంది | యెవరవ జూపుక. 191

◆◆◆ భగ్న గజ తమతో ద్రౌపది నొడ్డి యాడుట. ◆◆◆

చ. తమతమరాజభూషణులు | చమ్ములు దానును గీసి యొడ్డి సెం
దెము గెలు మందు ధర్మజుడు | తెవున నాడును సౌబలుండు స
క్షములను నేర్పుమె గదిసి | శాంబరీ జేసొని వాని నోర్చి భూ
రమణ జయిందితిక ధనపరంపరల స్పృశి యొడ్డ మండునే. 192

వ. అనిన సంత ధృతసయుండును. 193

ఁ. నాకు గూర్చునాడు | లోకి మెలుగు బల్లిమచిశావిజయము | చేసినతడు
సకులు డివుడు ధనము | నా కని యాడగా, గెలిచె సౌబలుండు | లలిగ వాని.

క. గొంతికి ముద్దులబిడ్డడు, సంతానమునందు ఘనము | సహదేవుడు నా
కెంతయు ధన మని యొడ్డిన, ఎంతటిలో గెలిచి శకుని | ముట్లని పలికెక. 195

చ. గెలిచితి మార్తెపుత్రకుల | గిందుల నెంచగ భగ్నరాజ నీ
సలిపియం దధర్మ మగు | సవ్వసమర్థులు తమ్ము లుండ నీ
యలతుల నొడ్డి యూట నడి | తండు నీ కయశంబు వచ్చు నొ
మ్మలసితి వీవు పాచికల | నాడగ లే వు ధర్మజుండును. 196

చ. దొంగని మత్స్యయంత్ర మొక మాకున నేసిబల్లిమండు ని
గ్జరపతి నోర్చి ఖాండవము | సవ్వము నగ్ని కొనంగివట్టిపో
టరి గివులోకభీకరు డెట్రా విజయంబునె కారంచుమో మా
భరతకులప్రదీకుడు | పాల్గులు డిప్పుడు నాకు రో యగుక. 197

వ. అని యొడ్డి యూటవడి నెండియును. 198

మ. బతుని ద్రుంచి హిడింబముఖ్యపనుడైన శంఖుల ద్రొంచి కొం
చక నానాబల మ్పెడక ఖలు జరాశంధు నివసిల్లించి భూ
మికి సౌఖ్యంబు లభించె జేసినపరామేయప్రభావుండు మా
మకభాగ్యోదయ మైసభిము నిట నీమా యోధుల నెవ్వమా. 199

వ. అని యాశిన శకునియు | అని సతిశ్రీఘంబునం గెలిచిసాని. 200

తే. ధనము ధాన్యంబు సతువులు | దానగణము, వాయుగజాదులు సెలువమ్మ | లఖలధరిణి
యోడి తిం కట నొడ్డ గా | నాడె నద్ది, చెప్పి యూటము లేకున్న | జతుండ ననుము.

వ. అనిన యుద్ధిష్ఠిరుండును. 202

- తే. తమ్ముగొట్టులతో నోడఁ ♦ దలఁచి నేన, మిగిలి యుండితి సౌబల ♦ మగుడ నేల
నన్ను నే నొడ్డికొంటిని ♦ నాఁగ నాతఁ, డక్షములు డొల్చి యోడితి ♦ వనుమఁ బలికి.
- తే. ఒండుధన ముండు దన్నుఁ దా•నొడ్డుకొనిన, దోష మందురు ముఱచితే ♦ ద్రుపదపుత్ర
కృష్ణ నీకు ధనంబు గా ♦ కేమి దానిఁ, బాముగా నొడ్డి గెలు మనఁ ♦ బార్థివుండు. 204
- చ. ద్రుపదునివహ్నికుండమున ♦ దొడ్డతపోమహిమఁ జనించి తా
నపగతదోష యై జగముఁసందుఁ బ్రశస్తికి నెక్కి సాధ్వీ యై
యసరిమితపోభావనిధి ♦ యై తగు పాండవధర్మపత్ని నే
నిపుడు పణంబు గా నిడితి ♦ నిందఱుఁ జూడఁగ నాడు సౌబలా. 205
- వ. అని పందెము పెట్టుటయును. 206
- క. కని ధర్మసూతిపలుకులు, విని నీ నీ యనుచు నచటి•వృద్ధులు యమఁసం
దనుఁ గా దని సౌబలునిఁ, మనమున నిందించి రంత ♦ మాత్సర్యమునఁ. 207
- క. గలుగఁజ్చు మనుమఁ బొచిక, లలఘుధ్యాసంబుతోడ ♦ నట మొరయఁగ నా
ఖలుఁ డొగి నాడుచు గెలిచితి, గెలిచితిఁ బాంచాలి ననుచుఁ ♦ గేకలు వైచెఁ. 208
- నీ. అపుడు సభాస్థల•మందు హాహాకార, ముప్పటిల్లెను భయం ♦ బుత్కటముగఁ
గురుపితామహుఁడును ♦ గురుఁడును గృపుఁడును, నిలువెల్ల నీఱు గాఁ ♦ గలఁతపడిరి
విదురుఁ డధోముఖ ♦ మొదవఁ జేతులఁ దలఁ, బట్టి నిట్టూర్పుచు ♦ బడలుపడియె
నితరసభానదు ♦ లెల్లరుఁ గన్నీళ్లు, విడిచిరి కావ్వలై ♦ వెల్లివిరియఁ
- తే. గర్లదుశ్శాసనాదులు ♦ కొతుకమున, మెండ్లారులఁ జూచి నవ్వుచు ♦ నుండిరి ధృత
రాష్ట్రుఁ డానందమునఁ బొంది ♦ రాజపుత్రు, లార యేమేమి గెలిచితి ♦ రనుచు నడిగె.
- వ. అనిన విని నై మిశ్రారణ్యవాసు లవ్వలివృత్తాంతంబు సెప్ప మని సూతు సమగుటయును.

—♦— ఆశ్వాసాంకము. —♦—

- శా. ఏ నీజేనెఁడుపొట్టకై తెలివి లే ♦ కెన్నెన్నోసా ట్టండితిఁ
నానాభూముల కేగి భూమిపతుల ♦ న్నాంక్షించి కీర్తించితిఁ
గానం జాలక రిత్తనోయితిని నీ•కై వారము ల్లానితిఁ
నానేరంబులు పైఁచి నన్నుఁ గరుణా ♦ రక్షింపు సర్వేశ్వరా. 211

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రీపుత్ర
సమారాధితవిమధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ
ప్రణీతం బయిన శ్రీకృష్ణభారతంబునందు
సభాపర్వంబునఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ
శ్రీబాలాశ్రీపురసుందరైశ్వరము.

శ్రీకృష్ణ భారతము

సభాపర్యము—చతుర్థాశ్వాసము.

సకలచరాచరభూ

తాసాదితవిష్టపత్రః, యాంతరావాసా

వ్యాసాదివినుత పరమో

ల్లాస మహాన్యాస ఋగ్వీఃలాసవికాసా!

1

వ. దేవా దివ్యచిత్తంబున సవధరింపు మక్కధకుండు శౌనకాదిమహామునుల కి ట్లనియె
సట్లు దురోదరంబునఁ బాంచాలిం గెలిచినవెనుక దుర్యోధనుండు గర్విండుచు విడు
రున కి ట్లనియె.

2

—♦♦♦♦♦ విదురుండు దుర్యోధనుని నిందించుట. ♦♦♦♦♦—

క. లెమ్మోయి విదుర వేగమ, తె మ్మిట కీపాంశుసుతుల, దేవేరిని దా
నెమ్మోయి పెరదాసులతో, సమ్మతిపడి నాగృహమ్ము • చక్కగఁ దుడువన్.

3

వ. అని పలికినం గనలి విదురుం డరని కి ట్లనియె.

4

క. ఎగ్గాడితి నీ విప్రుడు, పగ్గెకుబలె నగ్గి కెనయుఁపాంచాలిని దే
దగ్గక పనిచెడు నను నీ, కిగ్గతి పరికింపఁ బాపఁహేతువు గాదే.

5

ఆ. సీచతరుడ వీవు • నిర్భాగ్యుడవు సిఱు, బోల్పు దిగ్గ వారు • భూతలమున
లేరు సీచతరులు • లేరు పాపాత్ములు, లేరు క్రిపు లేరు • లేరు లేరు.

6

క. వల దన్న జూదమాడితి, వలకేలం దాడఁబడిన • వాల్మీకములకున్
గలిగితిని యోడఁ ద్రొక్కిన, బలుత్రాఁచులు నీశిరంబుఁజూయి కక్కఁ బగన్.

7

క. పరపుడముచకుం దగ దా, పరవర్ణిని కృష్ణ ద్యూతఁపణముగ నిచటన్
దొరనము లేనిదొరచే, నరయక నొడ్డుంగఁ బడియె • నని తెలియఁ దగున్.

8

ఆ. వెదురుఁబండునోలే • విషమంపుజూంబు, వల దటన్న నాడి • ఫలము నంద
నుంటి వే మనంగ • నొప్పు గాలానన్న, మగుడు నొరులపలుకు • లమది వినునె.

9

- అ. ఒరుల నికృతి నేసి యుజిసి తెచ్చిసాము, తొంటితనదుసాము, తో సమూల
మెగిరిపోవు నట్టి యెఱకలు వచ్చిన, ప్లేటిగి యిట్లు నేయ యెగ్గ గావె. 10
- చ. తనతల ద్రెవ్వ నేయుటకు యాదుకాశ్రమము కంఠసీమపై
నొనరువ దాని గోపమున యొంక మేక కడంగి త్రెంప నాఁ
గొని కొఱకుం దలంప నటు యొంచె మెఱుంగవు నీవు పాంశురా
ట్రయలతోడ నైరమును యాల్చితి వెంచగ దాన ము పృగుణ. 11
- క. శకునికృతద్యూతం బను, వికృతిపుణాతెప్ప నెక్కి వెడలినిమిం
ప్రకటితగిణ మనెనుభయా, చకపారావారమందు, నం బడుదు గొగిణ. 12
- వ. అని గర్జించుచున్న విదురుం దిరన్యరించి దుర్యోధనుండు ప్రాతికామి యనునూత
పుత్రుం జూచి యిట్లనియె. 13

—◆— దుర్యోధనుండు ద్రౌపదిం దోడితేఱ బ్రాతికామిం బుచ్చుట. —◆—

- తే. భయమునకు లోనఁ బాండవపక్షపాతి, విదురుఁ డెప్పుడు గోరఁడు యవధి మాకు
నీకు వెఱు నీదు గావు, నీవువోయి, ద్రౌపదిని దోడికొని రమ్ము యడయ కటకు. 14
- వ. అని యాజ్ఞాపించుటయు నెలం జాశానం జాదలం గొని పాంచాలకడకుం జని
తన్నెఱింగించి యిట్లనియె. 15
- క. ద్యూతమనమత్తుఁ డగుచును, జేతోమోదమున నాడి యేషియ నిన్ను
ద్యూతపణంబుగ నోడె, భూతలనాధుండు ధర్మపుత్రుండు సభా. 16
- వ. దాని జేసి నీవు దుర్యోధనునిదాని వైతి వతనిశాసనంబున నిన్ను నేనటకుఁ దొడిగొని
పో వచ్చితి ననున నచ్చవోరాక్షియును. 17
- అ. ఏమి యిట్లు వలికి యెవ్వఁడైనను భాగ్య నొడ్డి యోటువడుట, యుద్ధిగలదె
రాజు మత్తుఁ డనగ, రాదువోకొంకొక, కైతవంబు దీని, గలదు తెలియ. 18
- వ. అనినం బ్రాతికామి యిట్లనియె. 19
- క. కైతవము నొండు లేదిట, ద్యూతమునం ధర్మసూతి, తోరపుసిరులక
ధాతలఁ దన్నును నిన్ను, వీతనయుం డగుచు నొడ్డి, వెలదుక యోడె. 20
- చ. *అనవుడు యాజ్ఞ సేని యను సక్కుట భర్త దుర్యోధరంబునక
గనుకనిఁ దన్ను నోడి వెనుక న్నను నోడెనొ నన్ను నోడితక
వెనుకొని యోడెనో తెలుప, వే తెలియంబడకున్న జూదరిం
గనుఁగొని రమ్ము నిక్క మెఱుంగం బడ రా దగునేని వచ్చెదక. 21

వ. అనినఁ బ్రాతికామి మగిడి వచ్చి యుధిష్ఠిరు నది యడిగిన సతము దురోదరపరాజితమును
గావున సిగ్గుపడి నిశ్చేతనుండుబలె నుండి ప్రత్యుత్తరం బిడకున్న దుర్యోధనుండు ప్రా
తికామిం జూచి యిట వచ్చి పాంచాలి సభ్యులనన్నిధిం దననందేహంబు దీర్చుకొనుం
గానితోడ్పాని ర మ్మనిన వాఁడు మరల నటఁ జని సభాసమలు నీయడిగినయర్థంబు
నిర్ణయించువారై నిన్ను రాఁ బనిచి రనిసం బ్రాతికామికిఁ ద్రాపది యిట్లనియె. 22

మ. ఘను లాసభ్యులు ధర్మనిర్ణయము వేడ్కఁ జేయ రాఁ బండినా
రనుటకా సంతస మయ్యె నే నటకు రా • నావశ్యకం బైనచోఁ
జనుదెంతుకా మునుమున్న యేమిటికి నా, సానంబు సేరంగ నా
మనము న్నావిరేకి జెప్పి ధర్మ వనఁగింపం జేయవే సూతజా. 23

నీ. అనవుడు నొం డాడ • కతఁడు సభకుఁ బోయి, పాంచాలివాక్యముల , పలికెఁ జెలియ
వా రహోముఖు లయి , పలుక రించుక ధార్తరాష్ట్రనిర్బంధంబు • ప్రబలుకతన
ధర్మజం దడిగని • ద్రాపది గా నగు, నని యిట్లుఁ డగుదూత • ననిచె నన్న
నతఁ డతిత్వరిత మా, సతిచెంత కరిగి పా, రునినిశ్చితం బామె • కొనరఁ జెప్పెఁ

తే. బాండవులు దీను లై దుఃఖభావ మెచ్చునున్నఁ గని సంతసించి ను, యోధనుండు
ప్రాతికామిని గని నీవు , పటచి ద్రుపద, తుల్య నిటఁ దోడితె మ్మని • పనిచె నంత. 24

వ. దుర్యోధనవశానుగామి యగు ప్రాతికామి పాంచాలి కోపించునో యని భీతచిత్తం డయి
మఱియు సభ్యులం జూచి కృష్ణావాక్యంబుల కేమియుఁ ద్తిరం బిచ్చితి రామె కే మని
చెప్పవాడ నని యడుగుటయు సంత దుర్యోధనుండు దుశ్శాసనుం బిలిచి యిట్లనియె.

తే. ప్రాతికామి వృకోదరు, బలమునకును, వెఱచు నల్పచేతస్కుఁడు • వెడఁగు గాన
నీవు చని పట్టుకొని తెమ్ము • నెలఁతమిన్న, నేమి చేయుదురో చూత , మిపుడు వీరు.

వ. అని నియోగించుటయు దుశ్శాసనుండు వడివడిం జని ద్రుపదరాజపుత్రిం గని యి
ట్లనియె. 27

తే. లెమ్ము లెమ్ము తలోదరి • రమ్ము సభకు, ద్యూతమును గెల్చికోనె నిన్ను, భూతలపతి
మానుయోధనుఁ డతని సంతానమునను, జేరి భజియింపు మింక నీ, సిగ్గు విడిచి. 28

—♦— దుశ్శాసనుండు ద్రాపదికొప్పు పట్టి సభ కీడ్చుకొనివచ్చుట. —♦—

ఉ. నా విని సంభ్రమించి నయంబున సశ్రులు జాలువాఱ నా
ద్రోవని సాధ్వసంబునను • దోరము మేను వడంక నార్తయై
బావురుగానిఁ జూచి వెఱు • బాతెడుకీరమువోలె వానికి
దావుగఁ బాతె వృద్ధనని, తల్ గలవోటికి మాటి కేప్పుచుకా.

29

- చ. *వడివడి దుస్సనేనుడును • వారిజనేత్రపిఱుండ మందుఁ డై
తొడికిల సింహగర్జనము, తోడ నహంకృతి మీఱఁ బాటి యో
పడఁతి యిఁ కెందుఁ బోయెదవు • పాండవపత్నివి గావు నీవు మా
తడవినదాసి వుండు మని , తర్రనభర్జనముల్ పొనర్చుచున్. 30
- మ. అభయుం డై కురువంశపాంసముడు వాఁ , డారాజసూయాధ్వరా
వభృథంబందు సుమంత్రపూతసలిల , వ్యక్తాభిషిక్తంబు లై
సుభగస్నిగ్ధము లై మహాయతము లై • శోభిల్లుకేఁడబులం
బ్రభుగర్వంబునఁ బట్టి యీడ్చె గరితం , బాంచాలరాజాత్మజన్. 31
- క. నాథులు గలిగియు నామె య, నాధవలెన్ నీచుఁ డీడ్చు • నలఁగును వడి లో
బోధ చెడి యెట్టికేలకు, నాధృతరాష్ట్రజుఁ డెట్టు • లనె మందగతిన్. 32
- మ. తగ దోకి తగ దే రజస్వలను వ, శ్రుం బొక్కఁడై తాల్చితం
దగుపెద్ద ల్లలకొల్కుకూటమునకున్ • రా నొప్ప దన్ను ఖలుం
డగువాఁ డాయమొప్ప నట్టి తిగిచెన్ • హాకృష్ణ హశోరె హా
జగదారాధ్య భరింపు మంచును మొత్తం , జాగించు చున్నంతటన్. 33
- వ. అట్లు తిగిచి వాఁ డాపతివ్రాశిరోమణితో ని ట్లనియె. 34
- తే. అతివ నీవు రజస్వల • వైన నేమి, యేకవస్త్రపును వివస్త్ర • వేని యేమి
ద్యూతజితదాసి వగుట మా • కూడిగములు, కలసి వరపుల్లతో బాటు, నలుపవలయు.
- వ. అని దుస్సహమానుం డగుదుస్సనేనుం డయ్యాజ్ఞ నేనికొప్ప నట్టి వధకుండు వధ్యస్థానం
బునకు ధేనువుం దిగిచికొని వచ్చునట్లు సభాస్థలంబున కీపుకొని వచ్చిన వివర్ణయు
వికీర్ణశిరోరుహయు విచలితార్ధవస్త్రయు నై ప్రభంజనవ్యవధూయమాన మగుకదలి
వలెం గంపించుచు గంటికిం గడవెనునీళ్లు గా నలవల విలపించుచు నోరెండి నా
లుక తొట్రువడ నవనమితాంగయష్టి యై కోపలజ్జాపరివత యై సభానదు లెల్లరు విన
నల్లన ని ట్లనియె. 36
- మ. గురువుల్ వృద్ధులు బుద్ధిమంతులు • వృథుల్ , గుర్వర్ధిశాస్త్రజ్ఞులున్
బురుహుత్తత్రమాను లీసభఁ దగం • బొల్పొందు చున్నారు పె
క్కురు పూతాత్మకు లీసమక్షమున నా, కు న్నిలవరా దిప్పు డి
క్కురువంశాపశదుండు తెచ్చె నెట మీ, కుం జెల్లుఁ గా దాడఁగన్. 37
- చ. అనఘుఁడు ధర్మపుత్రుఁడు మహాత్ముఁడు ధర్మపు తప్పఁ డెప్పుడున్
గనఁ దగుధర్మసూక్ష్మ మది • కా దని నే బరమాణుమాత్ర మా

జనపతిః జైందనాడుటకుఁ • జాలను జాలితినే సహస్రధా

తునియులు గాదె నారసన • దోషపథంబునఁ ద్రుంగి పోవనే.

38

మ. కురువీరుల్ గురుధీరు లీరును గనుంగో వీఁ డకార్యంబు చే

కురఁ జేసెన్ సభకున్ రజస్వలను సన్ • గ్రూరుండ మై తెచ్చి తాఁ

బరిభావించె నొకండునేని యిది పాపం బంచు నాడంగ నీ

పరిషన్నధ్యమునందు లేడట భయభ్రాంతాత్ములే యెల్లరున్.

39

మ. అక్కఱ! యే మనుదాస నే నిచట మఁర్యాదం బెడంబాపుక

ప్రకృతిం గన్పొని బొమ్మలో యుగన్ నీసభ్యుల్ ప్రతీక్షింతు రీ

సకలక్షత్రియలోకధర్మమును నఁప్టం బయ్యెన్ గప్టం బయో

యకలంకం బగుభారతాస్వయము పాపావిష్ట మై పోయెడిన్.

40

ఆ. కురుపితామహంబు • గురుఁడును విదురుండు, సత్యహీనులట్లు • చాల రైరి

వృద్ధాజు లై న • విని దీని వారింప, రై రధర్మ ముగ్ధి • మనుచు నాడి.

41

వ. అని సకరుణంబుగం బలికి పాంచాలరాజపుత్రి త్రపాకోససమీరితంబు లగునిజకటాక్ష

పాతంబులఁ గోపపరీతచేతస్కు లగుభర్తలం దిలకించుచు వారికి సహారం బగుదుఃఖం

బినుమడింపం జేయుచుండె సపుమ దుశ్శాసనుం డొడలు మఱచిన్ ట్టున్నకృష్ణం

జూచి యోనీ ధార్తరాష్ట్రదానీ యని సంభోధించుచు నట్టహాసంబు గావించె సంగ

రాజు నామాట కంగ ముప్పొంగ హర్షించి మేలు మేలని మెచ్చుకొనియె శకునియు

సభినందించె నన్య లగుసభాస్థారు లాయమం జూచి దుఃఖించి రంత శాంతనవుండు

కాంతేయధర్మపత్నిదిక్కు మొగం బై యి ట్లనియె.

42

తరువోజ. సుదతికో విను ధర్మసూక్ష్మైకతన • సారిది సీసశ్నంబు • చూచియు లోన

నిడమిద్ధ మని నిర్ణయింపఁగ లేక • యిటు లూరకుంటి నే • నెవ్వఁడు దన

యది గాని పణ మిడఁ • డతివలు పతికి • సగుఢు మది కాన • సతఁ డొడ్డియోడె

సది సూడమందు నేర్పరి గెల్చికొనియె • నట నికృతియు లేద • యను ధర్మజుఁడును.

వ. అనిన విని ద్రాపది యతని కి ట్లనియె.

44

తరువోజ. అకట నీ కి ట్లాడ • సగునె ధర్మజ్ఞ • యకృత ప్రయత్ను నీయమసూతిఁ బిలిచి

నికృతి నేయుచుఁ గాడె • నేర్పరు లెల్ల • నిలిచి యొక్కటిగ వీనిం గలఁగించి

సకలధనంబులు • ననన్వఁ గొనిరి • జగతిలో ధర్మంబు • చను కొండుజనుఁడు

ప్రకటంబుగాఁ దన్ను • బణమిడియోడి • పై నొడ్డ నొడ్డఁ దాఁబ్రభువు గాఁ డరయ.

వ. ఈయర్థంబు నిర్ణయించి పలుక నిందలికురువృద్ధు లెల్లరు నర్హు లని పలుకుమం బలవించు

చున్నంత దుస్ససేనుండు విరసుం డై పరుసంబులు వలికె నాసమయంబున విస్తస్త

చేలాంచల యగుపాంచాలిం బ్రతీక్షించి వృకోదరుండు శోకవ్యాకులితచిత్తం జై
తత్తటంపడి ధర్మతనయున కిట్లనియె. 46

తే. ఇంట నుండినతోత్తులనేని గరుణ, సరసి కిత్తులు జూదమ్ములందు వారి
కోయిడఁగ నెంచ రెప్పుడు • ద్రుపదపుత్రి, వాండ్రకన్న సలంతి గావలసి వచ్చె. 47

మ. ధనధాన్యంబులు వస్తువాహనములుం • దత్తస్మహాగేహముల్
ఘనరాజ్యమ్మును మమ్ము నిజ బణముగాఁ • గల్పించి కోల్పోతి వై
న సఫీతుండ వొనర్చఁ జెల్లు నిటు మాఁసం బింతయే లేక మా
నిని దాయాదులదాసిగా నొసఁగుటల్ • నీబోంట్లకుం ధర్మమే. 48

చ. కటకట భూతలేశ్వరునికన్నియ యై జగ మేలఁ జాలును
త్కటయశులైనవారలకుఁ • గామిని యై మహిమం దలిర్చునీ
చటులవృశం దలోదరిని • సాధిని గృష్ణను జేతులార స
క్కుటిలులబారిఁ ద్రోబితివి • క్రూరికిరాతుండ వీవు చూడఁగన్. 49

క. ఈచేతకు నాచేతము, నేచెడికోపంబు సైఁప • నే జాల నికన్
నీచేతులు గాల్చెద నని, త్రేచుచు సహదేవు నగ్నిఁ • దె మ్మని పిలిచెన్. 50

వ. అట్లు క్రోధపరవశుం డయి యున్నవడముడికిం గవ్వడి యి ట్లనియె. 51

ఉ. ఎన్నఁడు నిల్లు వల్క విటు • లేకికి బెద్దల నొవ్వఁ బల్కి నీ
కున్నది ధర్మకారవ మయో పెత్తనంగతి వెచ్చపెట్టె దో
యన్న మనంబునం గినుక • సందఁగనీయక ధర్మమార్గమం
దున్నటు లుండు మ ట్లయిన • నొ ప్పగు నీకును మాకు నెప్పుడున్. 52

ఉ. ధర్మతనూజఁ డెప్పుడును • ధర్మపు తప్పఁడు తప్పేనే జగ
త్కర్మము తప్ప నట్టిబహుధార్మికుఁ డీతఁడు వీరు పిల్వఁగా
నిర్మలరాజధర్మమున • నిల్పుట వచ్చెను జూదమాడ దు
మార్గ మదిట్లు తెచ్చు సలుకం గొన కేతనితప్ప చెప్పమా. 53

వ. అని చెప్పిన నప్పుడు భీమసేనుండు తనతప్ప తెలిసికొని పశ్చాత్తాపతత్తుం డయ్యె
సట్లు మిగుల వగలఁ బాగులుపాండవులను స్లిశ్యమాన యగుపాంచాలిం జూచి
వగచుచు ధృతరాష్ట్రపుత్రిగి డగువికర్ణుం డెల్లవారు విన ని ట్లనియె. 54

—◆◆◆ పోల్లండు ద్రౌపదీప్రశ్నంబునకు నడువెరం బిమ్ముట. ◆◆◆—

చ. అడిగెను సభ్యులార మిము • సందట ముందట ధర్మనిర్ణయం
బడఁగఁ జేయుఁ డందు ద్రుపదాత్మజ దానికి నుత్తరంబు మీ

రిడఁ దగు నీయకుండిన నొకించుకయేనియుఁ దప్ప నిచ్చినఁ

బడుదురు నాకవ్యధలఁ బండితు లై సను బావభాక్తులై .

55

వ. అని పలికి యంతన పోక కృద్ధుం డై కురువృద్ధు లై సభీష్టుధృతరాష్ట్రావిదురులును
నాచార్యులై సకృపద్రోణులును నానాదేశాగతులై సమహీపతులును దక్షిణవారును
బ్రతుత్తర మీయకున్నుం దెగడి మొగంబు బిగియుఁబట్టి హస్త నిష్ఠీడంబు చేయుచు
మీరు సవివర్థంబుగ ధర్మనిర్ణయంబు చేసి చెప్పరయేని నే నిదె చెప్పెద వినుం డని
మతియును.

56

తే. త్రాగుమను వేట జూదంబు, గ్రామ్యరక్తి, యుగ నాలుగువ్యసనముల్, గొని జనుండు
ధర్మపుం దప్పి మెలఁగెను, ధరణి వాని, కృత్యముల్ చేకొని దగ, దెవరి కైన.

57

చ. వ్యసనరతుండు ధర్మసుతుఁ, డందు సమన్లు వీరు జూదరుల్
వెనఁ బిలువంగ వచ్చి కను, వీఁగియు నేగురుకు సమాస మై
ససతి జితుండు దా సయి పఁజుం బిడఁ గెల్చితి నంచు సౌబలుం
డెసఁగె గను జయింపఁబడ, దీయమ యంచు మడిం దలంచెదఁ.

58

వ. మతియు రజస్వలయు నేకవస్త్రయు సగుగేస్తురాలి నిట్లు సభాగేహంబులకుం దెచ్చు
టయు సన్న్యాసం బని పలుకుచున్న సమయంబున.

59

మత్తకోకిలము. మేలుమేలు వికర్ణ మిత్తు స, మిత్తు నొక్కతెఱంగు గాఁ

బోలఁ జెప్పితి ధర్మనిశ్చయముం దలంపఁగ నిందు నిఁ

బోలువాఁ డొకరుండు లేఁ డతి, మూర్ఖుఁ డీసుబలాత్మజం

డేల ప్రెళ్లఁ డటంచు నాసభ, నెంతయే రొద వుట్టెఁబో.

60

వ. అంత గొంతవడి కిక్కలకలం బుడిగిసెవెనుక వికర్ణుని జూచి కర్ణుండు గ్రోధమూ
ర్చితుం డై యి ట్లనియె.

61

తే. చాఁచు జూచు వికర్ణ సీసాహసంబు, పొడమె నీకడఁ జెక్కులు, బూమె లకట

పుట్టినిరికికె ముప్పును, గట్ట నుంటి, వరిఁజిని బుట్టి కాలెప్పుడున్నయట్లు.

62

తే. ఒం డెఱుంగనికొండిక, మో వికర్ణ, నిండుకొని యున్న మూసభ, సీపు ధర్మ
శాస్త్ర మొలికితి దోషజ్ఞ, సారవ్యభాము, నట్లు నీ కింత యేమిటి, క్షిల్లు చెప్ప.

63

ఆ. యాజ్ఞ సేని కొరి, యడిగిన నిం దున్న, వారు పెద్ద లెట్లు, పలుక రారు
ధర్మవిజత యనుచు, దారు కృష్ణ నెఱింగి, యున్నవార కాన, నోనెడంగ.

64

సీ. విజత నీకృష్ణ స, విజత యం టది యట్టి, కైస విజత యంచు, సనుమతింతు
రెట్లు పాండవులు దా, రట్లు తదగ్రజుం, జోలి సర్వస్వమ్ము, నొడ్డి యొడె

సం దీపి చేరిన యదియ కావున నిష్ఠు, ధర్మవిజిత యందుఁ బడలఁపఁ దగదె
యొంటిపుట్టముదాని , నోలగంబునకుఁ దెచ్చుట పాడి గా దంటి • విలులు వినుము
తే. సతికి నొకభర్త దై వవిఁహితుఁ డనేకవశగ కాన బంధకి యనువచ్చు దీని
నేకవస్త్ర యుగ నేల • నిటకు విగ్రహవస్త్రఁగాఁ జేసి తెచ్చినఁ • బరము చెడదు. 65

—♦— దుశ్శాసనుడు ద్రాపది కట్టినపుట్టం బొలుచుట. —♦—

వ. అని వికర్ణం బదరి కర్ణుండు దుశ్శాసనుం జూచి మన కీబాలభావునితోడ నేమి నీ
వీసాండవేయులయు ద్రాపదియుఁ బుట్టంబు లొలిచికొను మనిన విని పాండవులు తమ
తమపై పుట్టంబులు దీసి మునుమున్న దుశ్శాసనునెదుటం బెట్టి రంత సంతకసన్నిభం
డగుదున్న సేనుండు పాంచాలిపాలికిం జని యామె కట్టినపుట్టంబు వట్టి బలాత్కారం
బున నూడ లాగుచున్నతఁడే జేయనది లే కప్పరమపత్ని నతాశిరోవతంసంబు తనపరి
శుద్ధాంతరంగంబున శ్రీకృష్ణదేవు నిడికొని యిట్లని ప్రార్థింపం దొడంగె. 66

శ్లో. హా కృష్ణ! హా కృష్ణ! హా కృష్ణ! కృష్ణ! హా నాథ! హా నాథ! హా మాననాథ !
హా ద్వాపకావాస! హా లోకవాస! హా దేవ! హా దేవ! హా దేవదేవ! 67

శా. ఓకారుణ్యపయోధి యోవరిద యో యోగీంద్రహృద్వాస యో
లోకై కస్తత యోరమారముఁ యో లోకత్రయాధీశ్వరా
యోకంసాంతక యోసురేంద్రవరదా • యోదై వచూడామణీ
యోకృష్ణా మధుసూదనా యదుపతీ • యోవాసుదేవా హరీ! 68

ఉ. ఎక్కడ నుంటి నోయి జగఁదీశ్వర నీ విలు రాగదోయి నీఁ
డెక్కడివాఁడొ కాని యొకఁహీనకరాతుఁడు నన్ను బట్టి నా
కొక్కడ దిక్కు లేదు ఖలుఁ • డిందఱు సూడఁగ మానభంగమున్
దక్కక సేయుచుండె నిలు • తాఁగఁ జాల సనుగ్రహింపవే. 69

చ. ఖలులు సుయోధనాదు లగుకారపు లెల్లరుఁ గావరమ్మునన్
బలసి సనున్ రజస్వలను • బట్టి సభాసలి మానభంగమున్
సలుపఁగ నున్నవా రిదె వెంసం జనుదెంచి మదీయదుఃఖమున్
వెలలఁగఁ జేసి ప్రోవఁగదవే మురమ్మన యోజనార్దనా! 70

మ. అని పాంచాలి యదూర్ధ్వహు స్మరమునం • బ్రార్థింప లోకేశ్వరుం
డను లోకజ్ఞుడు లోకరక్షకుఁ డుపేంద్రుం డింద్రముఖ్యమర
ప్రణతుం డాదై జనానప్రియుఁడు తదావృకంబు లాదావృకన్
విని శయ్య నిద్రి వచ్చె సచ్చటికి సాధ్వీశుద్ధహృద్వీధికి. 71

మ. అతః డంతర్విత్తుః జై సభాస్థలమునం , దాకాశరూపంబున
స్థితః గైకొంచు సతీవతంసమున కీ, ఊపంగ నై యక్షయాం
చితవస్త్రంబు లనుగ్రహించి వర మిచ్చెం గాచి రక్షింప నీ
క్షీతి ధర్మంబున దేవుఁ మండు సనుచుం , జెప్పంగ నాలింపమే.

72

మ. పరిభాసంబును బట్టి యట్లు లవు డః ప్రాజ్ఞండు దుశ్శాసనుం
డురుశ్ క్షీ సడలించునంత మెయి వే, తొక్కండు వస్త్రంబు త
ద్వరరూపంబున నొప్ప వాడు వెఱఁ ద, ద్వస్త్రంబును స్వీడ్య ముం
దరియ ట్లామె మతొక్కచేల మమర్క , దభ్యంతై నబ్రంబుగఁ.

73

శా. ఆసీచుం డటు కన్నుగార కదలో , నామానినీమాసభం
గానూనేష్టతమై మఱి స్మఱియుఁ జే, లాకర్ష ముం జేయుమఁ
నానారాగవిరాగవస్త్రచయ మెన్నం బర్వత ప్రాయ మై
కానిం బొల్చె నటం బడె హలహలా, క్రాంతావం బెంతయుఁ.

74

వ. అంత మశ్వాసనుండును గొండపాడుపుగం బశివవస్త్రాశాని నూచి సిగ్గుపడి మఱియు
నాలువంగ నోవక శ్రాంతంజై యుక్కు-దక్కి- చిక్కులు సూచుచుండె నయ్యవన
రంబున.

75

చ. ఇది పరమాద్భుతంబు గన , నీదుపదాత్మజ లోక మేల ని
ట్లాదవిసయాచిత్రై పరమోత్తమురాలు భజించువారి కా
పదలు దొలంగు నీచుఁ డిటు , పాపము చేసెను నీరములమై
పదుగురు పాప గావలసివచ్చు నటంచు వచించి రెల్లరుఁ.

76

వ. ఆసమయంబు భీముండు భీముడో యనం గ్రోధతామ్రక్షుండును విస్ఫురమాణో
వ్వుండును దంతసందప్తదారుణముఖుండును నై సకలరాజలోకమధ్యంబున లేచి కర
నిష్పీడంబు సేయుచు సురంభించి బృహచ్చీషణస్వరింబున నెల్లరు వినునట్లుగా
ని ట్లనియె.

77

—◆—◆—◆ భీముండు ప్రతిష్ఠపట్టటం. —◆—◆—◆

మ. వినుఁ డోక్ష త్రియలారా మీ రెపు డిది , స్వీక్షించుచుండంగ మా
నవితా ముట్టి హాభావించె ఖలుఁ డి, సాపాత్మునిం బట్టి నే
సనిలో నెల్లరుఁ జూచుచుండ నుగముఁ , హా హా యనం జిల్పి త
జ్జనితాంతకవోష్టరక్తమును నా, సావ్విదింతు నుగ్రుండ నై .

78

వ. అట్లు సేయనినాడు పిల్చిదేవతలగతికెం గానివాడె నగుదు సనిన రోమహస్తాంబు
లగువానికొద్రవాక్యంబులు విని పరమాద్భుతభరితాంతరంగులు ధిక్కుబ్రముఖులె

ముఖులునై సభాస్తారులెల్లరు భీమసేనుం బ్రశంసించి ధృతరాష్ట్రాదులం దూటి ద్రావ
దీప్రశ్నంబున కుత్తరంబు సెప్పనికురువృద్ధులం గా దనుచుండి రవును లేచి చేతు లెత్తి
సభాసమలకలకలంబు వారించి ధర్మస్వరూపుం డగుమిదురుం డెల్లరు విస ట్లనియె. 79

—◆◆◆ విదురుండు కశ్యపుండు చెప్పినధర్మసూక్తింబు చెప్పట. ◆◆◆—

తే. ఆర్తయై ద్రావదీదేవి • యడిగె బ్రశ్న, మెవరు దానికి నుత్తర • మిడరు సభల
ధర్మమును దెల్పకుండుట • తగవు కాదు, గానఁ బ్రత్యుత్తరం బిడ • నొను మీకు. 80
క. చదురునకు వచ్చి మండెను, హృదయంబున నగ్నివోలె • నెవఁ డార్తిపడు
నవయులు సభ్యులు వానికిఁ, బొదిపింపం దగును ధర్మమునఁ బ్రశమనమున్. 81

తరళము. మనవికర్ణుండు ప్రజ్ఞకుం దగ • మాటలాడి యధావిధిన్
మనకుఁ దెల్పెను ధర్మసూక్తిముఁ మాన్గి మిట్టిది యంచు మీ
రును యధామతి నేర్పరింపుడు • ద్రోవడిం గరుణించి క
ల్గును సభాసమలార మీ కతిఁ లోకకోర్తి ధృవంబుగన్. 82

ఆ. ఎఱిగి ధర్మ ముగ • నిదమిద్ధ మనకున్న, సన్మతఫలమునందు • సద్ధి మందు
ధర్మ మెఱిగి వేలు, దారిఁ జెప్పిన సభ, సన్మతఫలము నర్ప • మందు నరుడు. 83
వ. ఈయంబు తేటపడ నొక్క యితిహాసంబు గల దాకర్ణింపుడు తొల్లి ప్రహ్లాదపుత్రుం
డగుమిరోచనుండు సంగిరణపుత్రుం డగుసుధన్యుండు నొక్క కన్యకాపరిగ్రహకారణం
బున వరిష్ఠుండ నేను నేనని తమతమ ప్రాణంబులు పణంబులు చేసికొని పలుకుచుం
బెద్దవాడు పెట్టుకొని వారిరువురును బ్రహ్మాదునికడకు వచ్చి తమవాదం బెఱిగించి
ధర్మవిదుండవు నీవు పక్షపాతంబు విడిచి మాతారతమ్యంబు నిర్ణయింపు మట్లు నిర్ణ
యింపనినాడు నీశీర్షంబు శతధాభిన్నం బగు ననుసుధన్యునిమాట కతఁ డశ్వత్థపర్ణం
బువలె వ్యధితండై కశ్యపునికడకుం బోయి ధర్మప్రశ్నంబు వచ్చినప్పు డెఱిగి చెప్ప
నివానికిని దప్పు చెప్పినవానికిని నెట్టిలోకంబులు గలుగు నని యడుగుటయుఁ గశ్యపుం
డును. 84

నీ. * ఎఱిగి చెప్పక యున్న • మఱియొకలాగునఁ, జెప్పిన ధర్మజ్ఞ, శేఖరుండును
వినుకలిం గనుకలిం • గనినయర్థము కూట, సాక్ష్యంబు సెప్పిన సాక్షియు నొగి
వరుణపాశసహస్ర, బద్ధు లై యేఁటేట, నొక్కొక్క పాశంబ • యొత్తిగిల్లఁ
జెవులుఁ గన్నులుఁ జెడఁ • జెన్నటి వేయేండ్లు, నారకవృధ లంది • నవయుదు రది

తే. తలఁప ధర్మ మధర్మవిధ్ధం బయి సభ, దివరఁ దీర్చినసభ్యు లధర్మవిధ్ధ
లగుదు రయ్యఘమందు తేఁడధర్మముఁ గొనుఁగర్త పాదము సభ్యులుకడమ గొండు.

క. త ప్పెత్తిగి చెప్పిరేనియు, నప్పుడు తత్వాప మెల్ల , నగుగ ర్తకు నా
చెప్పినవారికి తేనికి, దప్పక పుణ్యంబ యగును , దానవనాథా. 86

వ. మతియు సధర్మంబు ధర్మం బని చెప్పినవారు పరావరంబు లగునేడేడుతరంబులవారి
యిష్టాపూర్తులం గొట్టుటయ కాక సకలధనంబుం గోలుపోయినవారును గొడుగు
చచ్చినవారును ఋణంబు చేసినవారును నుద్యోగం బూడినవారును విధవ లగువారును
బందిం బడినవారును సపుత్రకు లగువారును వాల్మేకంబు మూర్ఖున్నవారును నవతి
పోరు గలవారును సాక్షినిహతు లగువారును లోనగువా రెట్టిదుఃఖంబు లనుభవింతు
రట్టిదుఃఖంబు లనుభవింతు రని త్రిదివేశ్వరులు చెప్పదురు గావున స్వవిధంబుల
సత్యంబు చెప్పవలయు నని కశ్యపుండు చెప్పిన విని ప్రహ్లాదుండు విచారించి విరో
చనునికన్నం బెద్ద జేసి నుధన్యుం జెప్పె నుధన్యుండును బుత్త్రస్నేహంబు పరిత్యజించి
చెప్పితివి గావున నీకుం గరుణించితి నీకొడుకు నూత్రండు జీవించుఁ గాక యని పణంబు
వీడుకొని ప్రహ్లాదుం బ్రశంసించె నట్లు మీరును ద్రాపదీప్ర ణబున ధర్మనిర్ణయంబు
సేయుం డనినఁ బార్థివు లెల్లరు దుర్యోధనునివలనిభయంబునం బలుక కుండి రంత
కర్ణుండు దుశ్శాసనుం జూచి దాని యగుద్రాపది నీసభామధ్యంబునకుం దొడిగొని ర
మ్మనిన సమ్మతించి వాఁ డామెం బట్టి క రించి ధర్మించినం బడి దుఃఖించుచు ద్రాపది
యి ట్లనియె. 87

—◆— ద్రాపది తనసభాభవంబునకు దుఃఖించుట. —◆—

మ. అవు డారీతి స్వయంవరంబునను ది, వ్యప్రాభవం బేర్పడఁ
నుపరిష్కారపరిష్కృతాంగ నగుచున్ , శోభించి రంగసలిన్
గృవ దళోత్తరగ రాజమండలము వీక్షింపంగ నై యున్ననే
నిపు డీరీతిని వీరికంటఁ బడ నై , యి ట్లుంటిఁ గా దై వమా. 88

తే. ఎపుడు వరపు ఖండిగముల , నెఱుగుచుండ, నెండకన్నును వానక , న్నైఋగకుండ
సంతిపురముల విహరించు నట్టివాకుఁ, బరులయీక్షులఁ బడి కుండవలసె నకట. 89

చ. మలయభవంబు గానియొక మాత్రపుగాలియుఁ దాఁకెనేని నా
కలమి సహింపనట్టిదొర , లీబలవంతులు పాండవుల ననుం
దులువ స్మృశించి యిచ్చినఁ గ, నుంగొను చుండిరి నైచి వృద్ధరా
జులు నిది కా దటం చలుగఁజూడరు కాలవిషర్యయం బయో. 90

తే. ఆడుదానను న న్నిట్లు , లడల నడల, నీడ్చికొనివచ్చి పుట్టముల్ , విడ్చె వీడు
తేడు లెల్లరు నిట మూఁగిఁచూడఁజూడఁ, గొరవులయందు ధర్మంబు , కాలె నకట.

- చ. అలఘుఁడు యజ్ఞ సేనునిమఁఖాయతనంబునఁ బుట్టి శౌరికిఁ
జెలియలియట్టిదాన నయి • చెన్నలరానెడు పాండురాజపు
త్తులవరధర్మపత్ని నయి • తోరపుగోర్తి నెనంగునట్టిసే
నలతిబలెఁ నభాస్థలమునం దిటు కూడఁగ నైతి నక్కటా. 92
- చ. కురుకులపాంసనుండు నునుఁ గోసెడికోతకుఁ దాఁడఁజాల నో
నరవరులార ధర్మము విసంబడ వేడితి నెవ్వరే నను
త్తర మిడఁ చేను ద్యూతజిత,దాసిసో కానో యెఱుంగఁ జెప్పుడి
కరుణ దలిర్ప మీనుడిప్రకారమునఁ మెలఁగెం దలంచితఱి. 93
- ఆ. అట్లు కుగిరినోత • నార్తవ్యరంబున, సడలుచున్నవాని • నరసి యరసి
పలుకఁ రెవరుఁ గాని • పార్థివర్థ ధార్తరాష్ట్రనిభయంబుకతన • సాంపు దక్కి. 94
- ఆ. అపుడు భీష్ముఁ డనియె • నమ్మ నేఁ జెప్పితి, ధర్మసాక్ష్య మిది యధావిధమున
నెఱుంగ నోటువనుదు • చెట్టిరు దీని కు, త్తరము ధన్యజుండ • తగును జెప్ప. 95
- వ. సూక్ష్మంబును గహనంబు నగునీప్రశ్నంబునకు నుత్తరం బిడఁ బాలక ధర్మవిదులగుద్రో
ణప్రభృతు లిట్లు తలలు వాంచి చచ్చి ట్లున్నవారు చూడు మె ట్లయిన నిట్లు చేసిన
దానఫలం బీకొరపు లచిరకాలంబున సనుభవించురు గాక యని పలుకుచున్నంత
సప్రసాద ధృతరాష్ట్రాగ్రపుత్రుండు పాంచాలరాజపుత్రిం జూచి యి ట్లనియె. 96
- చ. అడిగితి ప్రశ్న మీకురుకు,లాధిపు లెవ్వరు నేమి సెప్ప నో
పడఁతిసో నీకతంబునను • బాండుకుమారులు నల్పి చెప్పవే
నొడయఁడు గాఁడు ధర్మసుతుఁ • మగ్గులి కన్న నతం డధర్మ మిం
దడఁరెడు నన్న దాన్యమును • నన్నుడ పాసితి వంచు నెంచుమా. 97
- వ. అప్పు డప్పేలోలగంబుఁ మేలు మే లనుశబ్దంబును హాహాకారరవంబు నుప్పటిలై నం
మన్నవా గండఁబు నెవ రేమి చెప్పదురోయని పాండవులం జూచుచుండి రంత సక్క
లాహలం బుడంగి లేచి భీమసేనుండు లోకగతాదృతం బగుతనదక్షిణాస్తం బెత్తి
యి ట్లనియె. 98
- సీ. ధర్మావతార మీధర్మరా జీశుండు, గాఁ డని పలుకంగఁ • గలఁ డెవండు
మాప్రాణములకును • మాకును మాకులంబున కీశుఁ డీపుణ్యమూర్తి తలఁప
నతఁడు మేమును ద్రుపదార్తజయును దీప, విజితుల మని చెప్ప • నెనుకఁబడము
మర్త్యధర్మము వీడి • మాదేవి నొరు లంటి, పరిభవించినరీతి • పాడి యనను
- తే. యిదిగో చూడుఁడు గౌహవు,లెత్తినాఁడ, నాయంబులు వృత్తము,లతిద్యధములు
పరిఘ లిది వీనిలోఁ బడి • బడలి పిండి, గాఁడె నగభేదియంతటిఁఘనుఁడు నైన. 99

వ. ధర్మపాశబద్ధం బై ధర్మజనిరుద్ధం బగుటంజేసి యి ట్లండఁ గానినాఁడు ధర్మరాజవిస్మయం
బగునీభీముసింహంబు గాంధారేయక్షుద్రమ్మగంబులం గరతలంబులం బిండివెట్టి
కుండునే యని విజృంభించి రాద్రాకారంబు సూపుటయుం జూచి భీష్మద్రోణవిదురు
లాతనిఁ బ్రశాంతచిత్తుం జేసి రయ్యవసరంబునఁ గర్ణుండు ద్రాపదిదిక్కు మొగం బై .

—◆◆◆ కర్ణుండు ద్రాపదిని బరిహసించుట. ◆◆◆—

అ. దాసి నైతి నీవు ♦ తరళాక్షి పతు ల్లిట్లు, పదుగు రైన నేమి ♦ ఫలము గలకె
జూదమందు నోడఁజూడనిమతియొక్క, పతిని గోరుకొనుము ♦ ఫలము దక్క. 101

క. నీకింక ధార్తరాష్ట్రులు, గా కీశులు పాండుసుతులు ♦ గా రిటఁ దడయం
బో కరుగుము సగరున కట, నీకార్యము లివి యటంచు ♦ నేర్పద రతివా. 102

క. అని యుల్లస మాడిన విని, కను లెఱ్ఱం బడఁగ నలుకఁ ♦ గని భీముఁడు క
ర్ణుని నొండు వలుక కూరక, తను వెరియఁగ రోజుచుండె ♦ దాసుం డగుటక. 103

వ. అయ్యవసరంబున. 104

పంచచామరము. సుయోధనుండు ధర్మరాజు ♦ జూచి యూరకుంటి వే
మి యయ్యై తమ్ము లెల్ల నీకు ♦ మించి యుండ రంట నీ
వ యీశుఁ డంట వారి కీవు ♦ వారిజాక్షి నోడవో
జయింప లేదొ మేము ధర్మ ♦ సంశయంబు దీర్చుమా. 105

వ. అని యంతన పోక సప్తమి నైశ్వర్యమదగర్వంబునం బొంచాలిం జూచి తనకుఱువు
మీఁదివస్త్రంబుఁ దొలగించి చూపుచు. 106

మ. కదభీదండునదృక్ష మక్షయకళాక్రాంతంబు దంఠీద్రహ
స్తదృఢంబుక విభవాభిరామ మగునా ♦ సవ్యోరుదేశంబు దో
వది సూడం గర మప్పించి యట నిల్వక సన్నఁ గావించె ను
స్థదలీలం దమవారు కౌతుకము నొందం బొండవుల్ కుండఁగక. 107

క. భీముఁడు దానిం గనుఁగొని, భీముం డు దప్తదశన ♦ భీమానుఁడై
భూమీశు లెల్ల విస్మయ, భూమిక లై విసఁగఁ బలికె ♦ భూరిరవమునక. 108

మ. ఇచటక రాజ్యమదాంధతక గరిత ని ♦ ట్లిట్లించి త ప్పొంచుటక
విచలచ్చండభుజదవ్యయంబున గడం ♦ బే రెమ్ములుం బొఱఁ ద్రి
ప్పయఁ దాఁటించి సుయోధనోరుయుగళంబుం బిండిగాఁ జేసెదక
బ్రచురోగ్రాహవమందు నెల్లరు భయ, భ్రాంతి నిల్వోకింపఁగక. 109

క. అని కృద్ధం డగునాశుగ, తనయుని ప్రోతములనుండి ♦ దహనార్పులు ప
ర్వెను నహ్ని పర్వతంబునఁ, బానరా రెడుకందకౌఘములనుండిబలిక. 110

- క. అతిమానుష తేజంబునఁ బ్రతిబింబించెనువృక్షోదఁరక్రోధనునిఁ
మతి నెఱిగి విదురుఁ డీతని కతన మహిమ ప్రపంచము • కలిగెను సనియె. 111
- తే. అంత ధృతరాష్ట్రునిగ్ని హిమాలయమున
నజచె రాసభములు వజ్ర • శ్లఘితముగఁ
గాకులును గ్రద్దలును గూబ • లేకసరఁగి
గూసె నామచు నంతట • ఘోరగతుల. 112
- వ. తత్త్వవేత్త లగువిదురభీష్మద్రోణగౌతము లాదుర్నిమిత్తంబు లరసి స్వస్తివచనంబు
లుచ్చరించి రవును గాంధారివిదురు లామహాత్పాతంబులు ధృతరాష్ట్రుని కెఱుంగం
జెప్పిన నార్తుం డగుచు నతం మదరిపడి దుర్యోధనుం జేరి యిట్లనియె. 113
- ఉ. చచ్చితి నోరి నీకతనఁ • జాలఁగ వచ్చెను నాకుఁ జెల్లమిం
దెచ్చితి ద్రోవదిఁ సభకుఁ • దెచ్చుటె కాక తదీయవస్త్రముఁ
విచ్చియు నీడ్చియుఁ నెఱులు • వీడ్వడ కొప్పియు దెప్పరంబులం
గుచ్చియు నొవ్వఁ జేసి తఁట • కూడునె నీ కిటు సేత మర్కటే. 114
- ◆— ధృతరాష్ట్రుడు ద్రోవదికి వంబు లిచ్చుట. —◆—
- తరళము. అనలసంభవ రాజసూయము ఖాతకీర్తిఁ బ్రతివ్రతా
జనశిరోమణి ధర్మతత్పర • సత్యవాదిని ద్రోవదిఁ
మనుజకాంతగఁ నెంచి తేమొ మనంబునఁ నినుఁగా జగం
బునఁ బానర్యేషునాదిశక్తిగఁ • బోల్చి భక్తి భజంపుమా. 115
- వ. అని కొడుకుం బడరి పలుకుచుం బాంవాలిం జేరఁ బిలిచి సాంత్యనపూర్వంబుగా
నామె కిట్లనియె. 116
- క. నాకోడం ద్రురలో నీ, వే కమఁ బే రంది తివును • ప్రేముడి యయ్యెన్
నీ కిత్తు వర మభీష్టము, చేకుట నభివాంఛితంబు • చెప్పము తల్లీ. 117
- వ. అనిన ద్రుపదరాజపుత్రి మామ కభివందనంబు చేసి. 118
- క. వం మొనఁగఁ దలఁచితేనియు, భారతర్ష భ ధర్మసుతుఁడు • వరపుడమునకుఁ
బరిముక్తుఁ డగుతెఱుం గెదఁ గరుణింపుము జగ మెఱుంగఁ • గరిపురనాథా. 119
- వ. దానంజేసి గాజపుత్రుం డగు ప్రతివిద్యుఁకుఁ గురుకుమారులలో దానపుత్రుం డను
సపయశంబునుం దొలంగు ననుచు సతం డట్ల యిచ్చితి నింకొక్కవరం బడుగు మనిన
ద్రోవదియు. 120
- క. యమసుతుసలువురుతమ్ములు, తమశస్త్రాస్త్రములతో రథమ్ములతో ది
వ్యమణినిపహమ్ములతో, దమదాస్యమువలనఁ బాసి • తనరంగ వలయు. 121

వ. అనిన నతం డిచ్చితి నింకొక్కవరంబు వేడు మనిన నామెయును. 122

ఆ. వైశ్య కొకటి ఊత్ర,వనితకు రెండును, విప్రసతికి నూలు , వేడ వచ్చు
వరము లేను లోభ,వశమున ధర్మహానికి సముత్సహింప • నృపవరేణ్య. 123

వ. అనిన నతం డామెధర్మతత్పరతకు మెచ్చుకొనుచు నుండె నప్పుడు కర్ణుం డెల్లరు విన
ని ట్లనియె. 124

మ. వినలే దింతకుమున్న యెన్నఁడును బృథ్వి న్నాతి యీరీతిగాఁ
బొనరింపం గడు సబ్బురంబ యిది పెంపుం దూలి దుఃఖాల్లవం
బునయందుం బడి మగ్ను లై సమగలఁ • బోలంగఁ దా నుద్ధరిం
చెను బాంచాలి నిజప్రభావమున వాసిం గూర్చుచుఁ వారికిఁ. 125

వ. అనిన వానిమాటలకు లోన గర్హించుచు భీమసేనుం డర్జునుండు విన ని ట్లనియె.

ఆ. నెలతకతనఁ బాండు,స్వపతిపుత్రుల కిట్లు
గతులు కలిగె నంట,కంటఁ గష్ట
మొక్కడు గలదె లేజ • మొక్కడు గాక మఱొండు
పురుషుఁ డెనఁగుటకును • బొనఁగఁ గలదె. 127

వ. దేవలుండు చెప్పినకర్మవిద్యాపత్యంబులు మూఁడును బురుషుండు పొడవడంగినవెనుకం
బనికివచ్చు నిపుడు పరాక్రమింతుటయ లేజం బనుచు విజయునిప్రతివచనంబు
లాదరింపక విజృంభించి. 128

ఆ. పలుకు దేటి కేము , బలపరాక్రమమునఁ, బోయి పగఱ నాజఁ • బాడిచి గెలిచి
పుడమి యెల్లఁ గొందుఁ • బొమ్మని కనుల నం,గారకణము లురలఁ • గనలి కనలి.

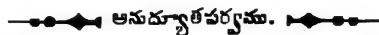
వ. అట్లు కుటిలభూకుటి యై కన్ను లెఱ్ఱబడ నొడు గఱచి కనిష్ఠభ్రాతృమధ్యంబుననుండి
మృగమధ్యంబున నున్నసింహంబునలె • రోజుచుఁ గల్పనల్పగభీరభైరవుం డనం
జాపట్టె నట్టియెడ యుద్ధిష్ఠిరుండు చే యెత్తి వాని వారించి ధృతరాష్ట్రానకుం
బ్రాంజలి యై నీవ మా కీర్ష్యురుండవు మే మల్ల నిశానంబున నుండం దలంచితిమి
మా కేమియాజ్ఞ యనిన సతం డతిని కి ట్లనియె. 130

సీ. వత్స భద్రము నీకు • వలులు స్వరాజ్య మే,ల్కొనుము నాశాసనంబునను బొంది
వృద్ధనేవ యొనర్చి • విజ్ఞాడ వై సీవు, సమబుద్ధి నెడఁదఁ బ్రశాంతిఁ గనుము
పరులు చేసినశస్త్రి • పాటింప రుత్తముల్, కొడుకుచేతకుఁ బగఁ • గొనకుమయ్య
జననిగా గాంధారి • జనకుగా నను వృద్ధుఁ, దలచి సుయోధను • గలసికొమ్ము

తే. పుత్రుల బలాబలంబులు • మిత్రి కోటి,దర్శనంబును దెలిసి సంతసము నొందఁ
గలుగు నని జూడ మొప్పితిఁ • దెలివి లేక, దాన నింతలు పుట్టె సంతయును మఱుము.

వ. మఱియు సర్వశాస్త్రవిశారదుం డగువిదురునిమంత్రిత్వంబును నీధర్మంబును భీభత్సుని
 ధైర్యంబును భీమసేనునిపరాక్రమంబును గవలగురుశుశ్రూషయును నీకురుదేశంబుల
 లగు సేయుచుండు గావుత నీవు నీసర్వస్వముతో ఖాండవప్రస్థమునకుం బొమ్ము
 నీకు భద్ర మృగుగాక సీతములతోడిసాభాత్రంబు నెఱపుచుండువు గాక నీబుద్ధి
 ధర్మంబున దివం బుండుంగాక యని యంపి పుచ్చుటయు సజాతశత్రుండు విదురా
 నుమతమ్మునఁ దమ్ములుం దానును గృష్ణాసహితమ్ముగా వసుసనాధమ్ము లగు
 గణమ్ము లెక్కి హర్షించుచు నింద్రప్రస్థసపురమార్గంబు వట్టి చని రిట దుశ్శాసనుం
 డది యంతయు నెఱింగి సామాయ్యమిత్త్రం డగుదుర్యోధనునిసన్నిధికిం జని ఖన్నుం
 డయి విన్నించిన నతండు కర్ణశకునులతో విచారించి వైచిత్ర్యవీర్యనిపాతికిం జని
 యి ట్లనియె.

132

అనుద్యుతపర్యమ.

తే. ఏయుపాయంబునం గాని , హితులు గాని,వారిఁ గెలుచుట ల గ్గని , పలికె మున్ను
 పాకశాసనునకు బృహ,స్పతి సరేంద్ర, దేవగురుసీతిశాస్త్రమ్ము , నీవు విసవె. 133

మ. పలుమా తెగలు చేసి పాండవులకుఁ , భావింపఁ బ్రత్యక్షవై
 రలసద్భావుల మై చరించుమఁ మోఁరాజేంద్ర నేఁ డెన్నిల
 గ్గులు గావించిన వారికిఁ హితుల మై , కూర్పంగఁబో మర్హిలెం
 డెలియం జాలక వారిని న్విడిచి యాఁర్తిం దెచ్చి తే మందుఁ బో. 134

క. అలిగించి కోడల్రాఁచుల, గళముకడఁ విడుచునట్లుఁగ న్విడిచితి వా
 రల వారు కనలుచు న్నన,బలగంబుల మనల బడలు,పడఁ జేయ రొకో. 135

క. ద్రావదిని బట్టి సభలో, నాపగిదిం జేయుకతన , నాపాండవులీ
 నీవుత్తుల మడియింపక, యేవగిదిం బ్రదికి యుండ , నెంతురు చెవుమా. 136

స్థగర. బద్ధదేవప్రవృద్ధప్రథితధృతి గదం , బట్టి భీముండు వ్రేయం
 గ్రుద్ధుం డై గాండివంబుం , గొని ఘనశరముల్ , గుప్పి భీభత్సుఁ డుద్య
 ద్యుద్ధస్సార్వప్రసిద్ధి , దొడరుకొనఁ గవల్ , తోమరాద్యాయుధాళి
 వృద్ధిం గైకొన్న వైరుల్ , విడివడ నెదురక , వీరు నీవా రధీరుల్. 137

వ. అది కావున నత్మవిద్యావిశారదుం డగుశకునికారణంబునఁ బునర్ద్యుతంబుఁ గల్పించి
 పాండవేయులం బరాజితులం జేసి పదిరెండువర్షంబు లరణ్యవాసంబును నొక్కవర్షం
 బజ్జాతవాసంబును గావించు బుత్త ము ట్లయిన మనకు సర్వరాజ్యంబును స్థిరపడు నవ్వల
 మహాసేనాసమూహపరిగ్రహదులం జేసి దురం బైనం గెలువ దుర్లభంబు గా దనిన
 నాంబికయుండు దాని కొం డాడ కొడంబడియె ననిత శాంతనవ కుంభసంభవ భూరి

శ్రవస్సోమదత్త బాహ్నిక విదు రావ్యతామ వై శ్యాపుత్ర వికర్ణులది కాదని గర్హించి పలుకుచున్నను వారిం గాదాడి సుతప్రియుం డగుధృతరాష్ట్రుండు పాండవేయులఁ బునర్ద్యుతమునకుం దేర నెంచె నపుడు గాంధారి శోకకర్షితయై సతి కి ట్లనియె. 138

—◆◆◆గాంధారి దుశ్శోధనునిఁ ద్యజించు మనుట.◆◆◆

మ. మనదుర్యోధనుఁ డుద్భవిల్లునెడ గోఁమాయుప్రకాశస్వరం
బున నేడ్చె విదురుండు వీడు కులముం • బోకార్చు గానం బరం
బున కేగింపుము వీని సరియఁ దెలిపె • బుత్రేష్టతం బూని నీ
వనుమానించితి వీనిమూలమున వంశాంతంబు గా నయ్యెడిక. 139

ఉ. ఇంతకు మూలకారణమ • వీ నయి లెన్నెఁగఁ బాపపుత్రు ల
శ్రాంతయు శ్రాంతచిత్తియుఁ • గ్రాలుదు నుండఁగ వారిఁ బిల్చి దు
శ్చింత దురోదరం బొకఁడు • చేసి కలంచితి వారు కృద్ధులై
యెంతకుఁ జాల కుందు రిక • నే మరుదాన నినుం గుహద్వహ. 140

చ. కురుకులపాంసనుం డయి, కూర్మిరు నిఁ కైనఁ బరిత్యజించి భూ
వర పరమోత్తమం బయి, వంశముఁ గావుము పుష్టిమోహముక
దొరలెదవేని దత్తులముఁ • దోడన పొండెడు చెప్ప నేకిక
సురుచిరధర్మమార్గమున • శోభిలఁ జేయుము బుద్ధి బుద్ధిగక. 141

వ. అని చెప్పచున్నం ధృతరాష్ట్రుం డే దీని నివారించుటకు శక్తుండఁ గా నేది యెట్లు కా
నున్న దది యెట్లు కాక మాన దని వెండియుం బాండవులం దేరఁ బ్రాతికామిం బంచె
సతండు నటఁ జని మార్గమధ్యంబునఁ బాండవులం గని మరల జూదమాడ రా
వలయు ననుపేర్చనియోగంబు ధర్మజుం కెఱింగించుటయు సతం డందు శకుని చేయు
మాయ నెఱింగియున్నను విధినియోగంబునఁ బిత్తనియోగం బతిక్రమింపం జాలక
పాంచాలీసహితుం డై సుబ్రాహ్మకంబుగ హస్తిపురంబునకు మఱి చని యెప్పటియట్లు
జూద మాడుట కుద్యుక్తుం డై యున్న శకుని వాని కి ట్లనియె. 142

చ. కురువిభుఁ డెల్లనంపదలు • కొ మ్మని నీకు నొసంగె గావున
మరల న వన్నియుం బణముం • గెలువం గొనఁ బాడి గాదు భూ
వర మతియెం డపూర్వ మనఁపచ్చినయట్టిపణంబు చెప్పవం
బరఁగఁగ నుద్ది నీమదికి • వచ్చిన నామము లేక వీడుమా. 143

వ. అది యెట్టి దంటేవేని మిను మీపునర్ద్యుతంబున నోటువడినవారు భాగ్యాభ్రాతృ
సహితులై వల్కలాజననిబులు గట్టి పదిరెండువర్షంబులు మనవాసంబును నొక్క
వర్షంబు జనపదంబున నజ్ఞాతవాసంబును జీయునది యజ్ఞాతవాసవత్సరంబునఁ దెలియఁ

బడిరేని మరలఁ బండ్రిండువత్సరంబులు వనవాసంబును సజ్జాతవాసంబు నొనర్చునడి
యిట్లు శ్రయోదశవత్సరంబులుం గడపిన వెనుక వారిరాజ్యంబు వా రనుభవించునది
యనిన ధర్మనందనుండును. 144

క. పిలువఁబడి జూదమాడఁగఁ, గలిగిన వెఱువునను నాడఁ గా మగుడుట రా
జులధర్మము గా దది నీ, తెలిపినవణ మొప్పి యాడఁ దివిరెద శకునీ. 145

—♦—♦—♦— ధర్మరాజు రెండమాటు జూదమాడి యోడుట. —♦—♦—♦—

చ. అని వచియించి ధర్మనుతుఁ, డప్పడ పాచికలం గ్రహించి గ
ల్లనురవ ముప్పతిల్ల వడి, నాడి యొకించుకలోన నోడ దు
రను లగువారు చూచి నగఁ, జాగురె దైవవిధాన మెట్టి రై
సను ద్రవణేమూత్ర మయినం గడి దాటఁగఁ జాలరే కదా. 146

వ. అట్లు దురోదరపరాజులు లై సపాండవేయులు రాజుచిహ్నంబులు విడిచి వల్కులాజినో
త్తరీయంబులు దాల్చి వనవాసదీక్షితులై యున్న సమయంబునఁ బరిహసింపుచు
దుశ్శాసనం డిట్లనియె. 147

చ.*గలిచితి మిట్లు పాండవులు, కేవలదీనుల మై విపత్తిలో
వలఁ బడి రాజ్య మేద వసఁవాసము నాఁబడుదుర్గతిం బడఁ
వెలతెద రింక రాజ యను, విన్నను చొప్పుగ మీఁద భార్తరా
వ్యులకు నిరయశప్రభుత, చొప్పును నెప్పుడు లోక మొప్పుగఁగ. 148

తే. దీర్ఘకాలము నరకపాతితులు పాండు
రాజపుత్రులు గావున, రాజుచిహ్న
ములు దుకూలములును మఱి భూషణములు
విడిచి రురుచర్మములు దాల్చి, వెడలఁ గలరు. 149

తరళము. ధమదాంధులు తాడు నవ్విరి, భార్తరావ్యులఁ దొల్లి కొ
ల్వున ఫలం బిటు లంట వచ్చెను బో తలంపఁగ వారినిఁ
గనిన లోకు ల్లిహి యనంగ న, గంగ నారయఁ గంటి మీ
ఘనుఁడు సౌబలుకారణంబునఁ, గన్నుపండువ గా నిటఁగ. 150

క. పండు లగుపాండవుల కా, ఖండలసమవై భవుండు, గడెపో పాంచా
లుం డిడి కన్నియ సప్రాజ్ఞం డై వగవంగ నయ్యెఁ, జూడం జూడఁగ. 151

త. అని యంతన పోక పాంచాలి నుద్దేశించి. 152

చి. అకటకటా తటోదరి వనాంతములక మృగయాధనోత్తితో
సుక మిసుమంత లేక పడి సాక్కి కిరాతులునోనిచాంపువు
త్రులను గూడిమాడి కొల్లరిం బడ నేగి ధార్తరాష్ట్రులం
దొకని వరించి సౌఖ్యముల నొందుము డెందము కందలింపగక. 153

ఆ. *ఫలము లేనిపండ, తిలలయట్లును జగ్గ, మయమృగంబులట్లు , మఱియుఁ గాక
యవలయట్లు పతితు , లై వృద్ధు లగుచాండ, వలను గొలిచి తిరుగ , ఫలము గలదె.

వ. అని పరిహసించుచుం బరుషంబులు వలుకుచున్న నాకర్ణించి సింహంబు సృగాలంబు
నుం బోలె దఱిసి సింహసంహసనం డగుభీమసేనుం డత్యంతామర కర్షితుం డై ధర్మం
చుచు నుచ్చస్వరంబు, నిట్లనియె. 155

శా. ఓరీ నీచుండ నీచభావమున నీ , వుక్కెక్కి - దుర్వాక్యక
ప్రారంభంబు, మృముల్ తునుగఁ జేయం త్రాచ్చి తోహా నే
ఘోరాస్త్రంబుల మర్కముల్ దునిమి నీ, నుం గూర్చునీవారికిక
స్ఫారాయాధనమందు వెక్కఁ దలఁపింపం జేయుదుం దీనినిక. 156

తే. పలువ నే నీదువత్తము , వచ్చి పచ్చి, నెత్తుఁ ద్రావి శమింపద , నాత్రి మునుగ
నట్లు చేయక యున్నచో , నగుదు నుకృత, గతికఁ దప్పినవాడ నై , కుతిలగుడువ.

క. అని పలుకునజ్జనధారిని, గని దుశ్శాసనుఁడు తాఁ గి, కాకిక , గుచుక
మునుగొని పశువా పశునా, యని పిలుచుచు, గ్రేస్తువాట , నై పెల్లాలెక్క. 158

◆◆◆ పాండవులు ప్రతిష్ఠలు చేసి బయలువెడలుట. ◆◆◆

వ. అట్టియవసరంబు, దుర్యోధనుండు పాండవు లెల్లరుం దడయ కక నీచభాసలంబునుండి
వెడలి పోవునది యని భంజించి, బ్రభంజనాత్మిజుండు రాజానుగుం డై నిష్కర్షి
మించుచు నిట్లనియె. 159

ఉ. చండగదాతినగడము భుజదవ్వఁ ద్రిప్పచు దుస్సపేనునిం
జెండి నడియకత్తమును , జీగలఁ జూట్టి సుయోధనోదువుల్
పిండిగ మొత్తి శత్రునిపుఁ , బిండముగా కొరించి మిగచి నే
గిండుగండ నై ప్రతిభఁ , గాంచెద ఘోరనిజాంతకంబుక. 160

వ. అగునుగ డిట్లనియె. 161

నగ్ధ. గాగడి న్యకవం బుగ్గి దళగిసెలం , గిమ్ముమక నుస్సహ , బై
యుండం జంపాస్త్రవస్త్రముగ్ధులు బితితివి, దుగ్ధసహస్రంబులో నా

* పండతిలలు - పాండువులు. కాకయాలు - లిప్పభావము. అనగా నిస్సాము అని తాత్పర్యము.

- నిండఁ రోదస్సునందుఁ ♦ నిలిచి రణమునఁ ♦ నేఁ గృతాంతుండ నై ద్వి
 ట్టండంబుం గూల్చి కూల్తుఁ ♦ దలగక కలుషఁ ద్రవ్యసంపూర్ణుఁ గర్ణుఁ. 162
- వ. సకులుం డి ట్లనియె. 163
- మ. పరుషంబుల్ ద్రువదాన్నిజం బలికె నాపసాంతొలై సప్తవిమం
 బరిభావించి, ధార్తరాష్ట్రులఁ బశుఁ ప్రాయస్తృతాంభులఁ
 శరవన్దంబు, ముంచి మించి నిడవో, శౌర్యం బవ్యాంబుగా
 దురమందుం బంమార్చి స్వేద జ, స్తోత్రాతిసాశ్రుండ నై. 164
- వ. సహదేవుం డి ట్లనియె. 165
- ఉ. అక్షములందు నేర్చి ఖలుఁ ♦ నై యమందని మాయఁ జేసి పు
 ణ్యక్షయమూల మైసభ ♦ నాడె సిగర్ హయించి మాకుఁ బ్ర
 త్యక్షవిరోధ మై సుబలాశ్రమ సాక్షిజబంధుసుత్తురీఁ
 దక్షుండ నై దిశాంగణమున చ్యవముండె విక్రమించెదఁ. 166
- వ. అని ప్రతిజ్ఞలం బట్టుకొమ్ములయు ద్రౌపదియు సొన్నిధ్యంబు, ధర్మజుండు ప్రయాణా
 భిముఖుండై భీష్మ ధృతరాష్ట్ర నామదత్త బాహ్లిక ద్రోణ కృపాశ్వత్థామ విదురాదు
 లు యుయుత్సనంజయాదులను ధార్తరాష్ట్రాదులను నామంత్రించి పోయివత్తు
 మని నెవ్వరు నేరుయుం బానికి నేక తలలు వాంచుకొని యుండి రిపుడు విదురుం
 డి ట్లనియె. 167
- చ. పాదలింపుత్తులం గనిన పుత్తుల గల్గితల్లి మార్దవం
 గాదవగ నెల్లసౌఖ్యముల ♦ నొంది మెలంగగ నై ససాధ్వీ సం
 పదలు బాసి కాండవి ♦ వాసము నేయగ లేదు కుంతి నా
 సవసమున స్వసించుత ముద్రము నానోచర్య లగదుదఁ. 168
- వ. అనిన ధర్మసంయుం డిట్లనియె. 169
- ఉ. తండ్రినిబోనియట్టిసం తండ్రిని గావొనొ సేపు మాకు నే
 వాంఛను నిన్నుఁ బోలరు ధ్రువంబుగ నీనుడి మాకు నేద మో
 తండ్రి భవన్మతంబునని ♦ దమ్ముల నేడును గావొనూర్చి గో
 డండును నిల్చి యుందు మొకట స్మృతి యెట్లు మెలంగఁ జెప్పవో. 170
- వ. అనిన విదురుండు వెండియు నిట్లనియె సయ్యా సీపు సకలధర్మజ్ఞుండవు భీమసేనుండు
 పరాక్రమధనుండు ధంజయుండు వివిధయుద్ధవిశారదుండు సకులుం డర్థసంగ్రహాని
 పుణుండు సహదేవుండు దివ్యజ్ఞానవంతుండు భౌమ్యుండు బ్రహ్మవిదుత్తముండు

ద్రాపది ధర్మార్థకుశలయుం ధర్మచారిణీయు సట్టిమీనోపన్యసేమానుబంధబంధురుల
 రై యుండుటం జేసి మిమ్మయ్య లాదరించి మోచించువారి కాని ధేదించువారు లేరది
 నీకుశక్రాదిద్లు భంబగుట్టిచామకల్యాణంబు మఱియుం దొల్లి హిమనంశంబున మేరు
 సావర్ణియు వాగణానందంబున గృష్ణద్వైపాయనుండును భృగుమంతంబున రాముం
 డును దృవద్వైపాయంబున శంభుండును నీకు ధర్మోపదేశం బొసంగిరి భృగ్వసితనాగ
 దును నీకు బరిమగురువులు ధర్మార్థనిధిజ్ఞులు ఘోష్యుండు నీకు బురోహితుండు
 నీవును దన్యునిను బుద్ధిబలంబునం బుహుంపుని బలవగాక్రమంబున నిరంరాజు
 లను ధర్మోపసేన దేవకులను బ్రభుత్వమహత్వైవ భావాదుల నింద్రయమవరుడాంబే
 రాగులం గెల్చితిగి యీకు బంచభూంబులును జంద్రాదిత్యులును క్షమాస్వరూపే
 విజయూను హంసగి రక్షింతు రెప్పుడు ప్రమత్తులై ప్రవర్తెల్లుడు మీ కగదం
 బును శుభంబు నగు గోయిండు కీప్రసాదంబునం పుద్గ్యు మయ్యెనుగాత ము
 బోధించి ధర్మపండుం డట్లయగు పు భీష్మద్రోణులకు సమన్వరించి ప్రయాణో
 న్ముఖం డయ్యె నంత ద్రాపది గొంగతికడకుం జని మ్రొక్కి మఱించి నామెయుం
 దుఃఖించుచు యిట్లనియె.

171

తే. తల్లి శోకింప వలదు నీ • వెల్లధర్మముల నెఱిగి దాంపు • పుణ్యనతివి
 నీకర • గులద్యయము నట్లెంపబడియు, భూషణం బయ్యె • ల్యంతి పూజ్యమయ్యె.

తే. సమలాచారిమతివి సిన్హానయవల్లభులు సేవించువిధము నే • డెలుప వలవ
 దైవం గడగొట్టు సహదేవు • కార్తి ర్హ్యం, డింతి నీ వెల్లు సూచి రక్షింతో నాని.

క. అనినం గనుగవ శ్రువు, లనిశముం గాలువలు గట్ట • నడలెమదానిం
 దంకాగోగో నిడిగిని, చనుడెందుచు గాంచ నుతుల • నదమలమతుల.

174

తే. దివ్యభూషాంబూదులు • దీసి వైచి, వల్కలాజుఁ ధారులై • పరిమమునుల
 పగది సవ తములు లగువారి గాంచి,వగచి విలపింపుచును గుంతి • వలికె నిల్లు.

175

—◆— అడగి తేగుపాండవులం జూచి గుంతి విలపించుట. —◆—

సీ. అయ్యయె నాకన్న యట్టిపుత్రకులార, విధివిర్యయ మిట్లు • వెలయ సయ్యె
 నెప్పుడేవేల్పుల • కి గుంధ్యాంబున నపరాధము చేసి,నారొ కాని
 వ్యసం మిట్లలఁతులు • నడసిచవారికి,బలె మీకు రా నేల • వలసి వచ్చె
 నాభాగ్యదోషమే • నాకన్నకొడుకులు, కూడుగుడ్డలు లేక • కుతిలపడుట

ఆ. జోగులై సమమ్ము • నాడక మీరిండ్రి, సాంతురాజు స్వర్గభాగి యయ్యె
 ధన్యముడు మాది • ధన్యాత్మురా లామె, మగనితోడఁ జనియె • వగవు దక్కి.

మ. తనప్రాణంబులకన్న మిన్న యని సేక ♦ దాత్పర్య మొప్పంగఁగ
 న్నొనుచుం దా నటచేతఁ జెట్టుకొని యెందుం బ్రీతి లాలించి మం
 చిం ప్రాణేశునితోడఁ బోవ కటు ల్విడ్రుండంబులం నొడ నుం
 డినదానం బ్రదు కాన చేసెతిని నీ ♦ నే నెంతి దుర్బుద్ధిన్. 177

చ. జడఁగు విధాతి సేక మబ్బచెఁ జూలఁ దపించుచుఁ బ్రాణవాయువుల్
 వెడలవు మేనినుండి యొకఁవేఁగునేనియుఁ దాఁజూల నె
 వ్యసపునఁ గన్న బిడ్డలను ♦ గాసి వసింపఁగ నేర్తు నింట న
 య్యడవుల కేనునుం జనుచు ♦ సక్కట ది క్కెవఁ డింక నా కిట. 178

శా. హా కృష్ణా కమలాననాదివినుతా ♦ హా దేవకీనందనా
 హా కంసాంతిక హా యదుప్రవర హా ♦ హా ద్వారకానాన హా
 లోకత్రాణపరాయణా కరుణా సీఁలో నూనవా కానవా
 మాకట్టంబులఁ దీర్పవా మచిచి ప్రేమం గూర్పవా మాధవా. 179

ల. వాసుదేవ నిన్నుఁ ♦ బ్రస్తుతింతు రనాది, నిధనుఁ డనుచు మునులు ♦ సీవు సకల
 లోకవర్తి వేము ♦ సీకటాక్షముచకుఁ, బాత్రతిముల మయ్య ♦ పద్మనాభ. 180

క. ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడు గృపుఁడుం, ద్రోణాయని చూచుచుండ ♦ దుష్ట యిటు లై
 త్తోజీనాథకుమారులు, ప్రాణములకుఁ దెగి వనాళి ♦ బడ ధర్మంజే. 181

క. హా హా పాండుమహారాజా హా హా పుత్రవత్సఁబా యెట నుం టీ
 ద్రోహము వావఁగ వే రా, వే హరి హరి యి ట్లువేక్ష ♦ యిది నీ కగునే. 182

శా. అన్నా క్షకుమారుఁ డైన సహదేవా నీవు నారణ్యభూ
 మి న్నిల్వొం జరుచుంటివా యిపుడు నె, మ్మి న్నీడఁగా నోప నే
 నిన్ను నీ విట నుండు మన్న లరుగ ♦ న్నెక్కొండు) ధర్మంబుసే
 నన్నుం బ్రచించియట్టిపుణ్య మెట నుండు న్నితి వచ్చు జుమి. 183

వ. అని విలసిండుచున్నట్లికిం దండప్రణామంబు చేసి పాండవులు విగతానందు లై
 వంబునకుం బయలుబడు చని రంతఁ గుంతి నాశ్వాసించి విడురుండు తనగృహం
 బునకుం గొనిపోనె సపు డొగున్నగురువలొంగన లెల్లరు సతులవెంబడి నడలుచు
 బోవుద్రోవదిం జూచి హస్తతిలవిన్యస్తముఖంబుజ లై కౌరవులం దూఱుచు
 దుఃఖించి రయ్యవనరంబున. 184

సీ. మేఘోదయము లేక ♦ మెఱుములు తలు చయ్యె, ధరణి కంపించె గో, త్రములతోడ
 నాదిత్యుని రాహు ♦ వపవర్షమునఁ బట్టె, నుల్కలు తప్పగా ♦ నుర్వి రాతె

బెళ్ళపెళ్ళాల్గులుతో , బినుగులు పడె రిత్త, దిశల గావిరి గ్రమ్మె , విశదముగను
బట్టపగిల గూసె • వజ్రులు పుర మెల్ల, గాకులు గ్రద్దలు , గ్రమ్ముకొనియె
నే. మఱియు నిట్టిమహోత్సవముండలంబు, లెన్నియో బుట్టె ధృతరాష్ట్రునినిటిలోనఁ
జూడి సూడ నమంగు సూచకిముగ్గ, బాండవులు హస్తపుర నెలువడియంత. 185
న. ధృతరాష్ట్రుండు సుద్యక్షుహృదయుండై కుదిరియుండం జాలక విదురుం బిలిచి నగ
నుచు బాండవేయు లెట్లెట్లు పడి పోయి నిని యడిగిన తం దతని కిట్లనియె. 186

—◆— విదురుండు పాండవులదవికె బోయినరీతిఁ జెప్పట. —◆—

సీ. *ముగముపై వసనంబు • మునుగుగా నిడికొని, గీనుండై యేగె యుద్ధిరుండు
మాటిమాటికె దన • మేటిబాహులు గనుంగొనుచును బోయె వృక్షోదరుండు
నినుము చల్లుచు నిల • వినువక తొలుచుగాఁ, జనియె నన్నల గూడి • సవ్యసాచి
మే నెల్ల బాంసుపుల్ • మేదిరుకొని కించ, నరిగె మాస్త్రికుమా రాగ్రజుండు
తే. చనియె గడగొట్టు మసి బూసికొని మొగమునఁ
బోయె గృష్ణ శిరోజముల్ • మోము గప్ప
ధౌమ్యుఁ డంది కుశంబులు • యామ్యకౌద్ర
సామములు పఠించుచు మ్రోల • జనియె నధిప. 187

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు వార లెట్లు వివిధవిధాభిసంబులం బోన నేమిటి కని
యడిగిన విదురుండు వెండియును. 188

చ. ఏకృతిని రాజ్యముం ధనము • నీవు గొమాల్లు హరించికొన్నా వో
నకలుషధర్మబుద్ధి గొనునాయమనూతి పరాధవంబున
ఏకృతి వహించి ఘూర్జిలుచు • వీగనికోపము జూపుచూపు
క్షుర జెను గంచ మోమున బట్టంబు ధరించి గమించు నెంచగఁ. 189

తే. సమరమున శాహుబలమున • సాటి లే డె
వండు నా కందు మ్రోయంగ • ఎచ్చు ననుమి
భుజము లున్నంగి గాంచుచు • బోవు వచి
భీము డఖిలశాస్త్రివగోక భీము డగును. 190

క. దురమున ఎంతకు చిత్రదుగ, శిగినుల గగనులను జల్లి • క్రొత్తల గలుతుక
బరికింపు డనుచు డెలుపును, ధర నినుముం జల్లు నరుండు • ధరిశీనాథా. 191

తే. తరుణు లందఱుం దనమూర్తి , సరసి మోహ,పరవశంబున బహుదురు,దురితమనుచు
ధూళిధూసరితాంగుండై , త్రోవ నడచె, నకులు డత్తుల మక్రిమానుకలు డధిప.

* కించ = విచారము. ఇట్లు గోదావరీపండలమున వాడుదురు.

- క. దీన మగుశనదుమోముం, గానగ రా దెవ్వ రనుచుఁ ♦ గనుఁ బ్రామి ధరం
దా సరసికొందుఁ గింపఁ, దీనుం డై పోయెను సహా, దేవుఁ డడవికిఁ. 193
- చ. ఎవరికతంబుఁ దమకు ♦ నిట్టివిపద్దనే సుభవించె నా
హవమున నాకు వారిజురు ♦ లంఘనఁ ద్రెప్పి వారికార లి
ట్లవమతి కొంది కుంఠ గల ♦ రిం చని తెల్ప విముక్తకేళియై
తవిలిసమఖభాముఁ ♦ క్రాపది వోయి ధృతైకనప్రయై. 194
- తే. కలుగ నీర్నిహస్తా రాష్ట్రులను నుత్తరక్రియల కని తెలుఁ దగ్గులును వారి
సశులయేప్పును సూచింప ♦ సామగాఁ, మెనగఁ ఛాయ్యుడు వారితో ♦ నేగె వనికి.
- తా. హా హా సోవుమనుషు వారలు ప్రభుత్వాంకృతి నీవ్వి సం
దేహం బింతయు భేక మాప్రభువు లాఁర్తి గానలక మెట్టఁ గా
క్రొవూబుం గొంగొచ్చి దీగురుజయఁ ♦ దుష్టాత్ము లందుగ బ్రజల్
సూహంబుం బెళ్ళబ్రాయ జే కడలి గొప్పగ గొట్టి యప్పట్టుకఁ. 196
- వ. అట్లు సాంకవేయు గాకాల్పింగంబులఁ దమమనోవ్యవసాయంబు వ్యక్తీకరింపుచు వంగ
లు కుం జని రిని చెప్పెను సప్త ముక్తాపాతంబు లగు తెఱింగించు చున్నంత. 197
- ఉ. నామఁ దేగుడెంచి పదునాల్గవయేటరు భారతగంబుకఁ
ఘోరణిగంబు గల్గెడిలి ♦ స్రావసు మోగరుకారణంబుకఁ
గాగవు తెల్ల నీలుదురు ♦ కన్నఁ భీముఁడు సద్గురుమనుం
గోరుం లావు యాపునురు ♦ భూభగ మంతయు శాంతి నొందెడికఁ. 198
- వ. అని రాద్రవాన్యంబు బుచ్చరించి గుద్రప్రియుం డంతర్ధాంబు నొందె సంత దుర్యో
ధుండు కట్ట సౌబలులం నూడి క్రోశాచార్యునిం దమకుఁ బరమాశ్రయంబుగాఁ దలం
చుచు సంతరికడకుం జని రాద్యం బంతయు నివేదించి సంతండు వారికి ట్లరియె. 199
- మ. శరణం బగదెసఁగి రాష్ట్రులను రాజ్యశ్రీ సమాపేతులకఁ
బరితోషంబునఁ నూడి యుండెడి నీరం ♦ బాంకుక్షమేశాత్మజుల్
సరివర్ణింపగ రానివా రయిం దఁత్పితంబయై సన్నని
బాహూక ద్రుపదాత్మజుం డగుట నే ♦ వారిక విడం గోరితికఁ. 200
- తే. నేటికిం బదునాల్గవయేట మేళి
యుద్ధ మగు సందు నాకు మృత్యుస్వరూప
మైద్రుపదాత్మజునితోడ ♦ నాల మొదవు
వనుచు భయ మందు చుందు నే ♦ నాత్మయందు. 201
- క. అని మఱియును. 202

శా. హీమంతంబును దాడినడవలె నై • యేర్పాటగు సౌఖ్య మో

భూమిశాస్త్రజులార పొందుదము మేము స్మిరునుం గూడి యిం

కీమూఁడుబదియేండ్లకాలము జగం • బెన్నంగ జన్మంబులం

• బేమం జేయుఁడు పట్టుఁడు దినుఁడు కూఁగ్గిం జేసి సం ప్రసంగె . 203

వ. అని గురుండు చెప్పి • వారును యహోచితప్రకారంబులం బ్రవర్తల్లి చింతి జంతా
సమాసలచిత్తుం జై నిట్టూర్పు పుచ్చుచున్నధృతిరాష్ట్రంబు సంజయుం డిట్లనియె.

—◆— సంగముండును విదురుండును ధృతరాష్ట్రుని దూలనాడుట. —◆—

సీ. వగవ నేటిక నీకు • నరసుతు లనక పాంశుల రాజ్యమునుండి • యవలఁ ద్రోలి

వారసంపద యెల్ల • వరుస సకొండుల,వశము గాఁ జేసితి • ననుమతీత

బలవచ్చికోధంబు • గలిగి దని చింతి, యేమొ దాడిక మూల • మీన కాద

సదిసురికలశభల్ • పిదురుండు గా దని, సుమవరే నీకు నికొండునును

ఆ. ద్రుపదపుత్రి సెట్లు • కృప లీక చేసి,దాం ఫలము నొందఁ • దిగదే మీకుఁ

గలువభూతిబుద్ధి • గలుగుఁ గాలాసన్న, మైవారే కేమి • యగ వలయు. 205

వ. అనిన నాచి కేయుండు విదురునిదిక్కు మొగం బై యిట్లనియె. 206

చ. విదురుడ వింట సంజయుని,వేడినుడుల్ ద్రుపదాత్మిజుల నే

సదమున కూలు మంటినె ప్రసంగము వింటినె ప్రాతికామి వాఁ

డదయుండు తెచ్చె నే మము • లామె కొసంగ నె దాన్య మేగ సం

పదిలను గొందరే సుతు ల,వారిగ సన్నిటు లంట న్నాయమే. 207

వ. అనిన విని విదురుండును. 208

సీ. వినవయ్య జనసాధ • వీరాధివీరు లా,పాండవుల్ వారికి • బలము శౌరి

పాంచాలవృష్టు లా,పక్షంబువా రాజి, నోటమిఁ జెందరు • మేటిమగలు

కాలసంజమునో • ఘంగదాదండంబు, చనిఁ ద్రిప్పి యూఁ నాతాత్మిజుండు

నింగ్రుంఁదానినాని • నిట్టుచెసస,విజయుగాండీవంబు • వేడిసిగు

తే. కలను చూడదు విజయంబు • కలదు నారి, కాదరాసంధు నింఁలో • నాజి కోర్చి

సెట్టిజగజ్జెట్టి నదిరింప • చలతి గాదు, కాన నాల్కొనో సంధిఁ • గను ముక్తికా. 209

క. శాంతి మనోదుఃఖములక, శాంతింపంగఁ జేయు శాంతి • సౌఖ్యం భాసంగుఁ

శాంతి మహాయశిమున కగు, శాంతికిఁ బురు డెద్ది లేదు • జగత్తు గానక. 210

మత్తకోకిలము. వారు వీరును శాంతిఁ గైకొని • వైరమునొడ వ్రాడుచు

జీవులు లట్లులుండెను • జేయు మీ వివేచక

ధారుణీనలి నీపు నీ ప్రజ • చాన నొప్పుగఁ గ్రేయమున్

భూరికీర్తి నెనంగు చుందురు • పూరువంశవిభూషణా.

211

వ. అని గావల్లణంబున విదుర్మంష చేసినహితోపదేశంబు పుత్రహితైషి యగుధృతరా
ష్ట్రునిను గ్రహించి కుండె నుని.

212

క. జయమేజయజనపతికిన్, ముని నైశంపాయమంబు • మున మెనఁ బొడలన్

వినిపించె నభాసగ్వం, బుఁ గలకథ యెల్ల దెలియఁ • బూర్ణస్పృహన్.

213

వ. అనిన విని నై పాశుర్యావాసు లవలినృత్తాంబు సెస్స మని సూతు సమగుట
యును.

214

—♦— ఆశ్వాసాంతము. —♦—

మ. ప్రతివృత్తంబు, చేతి పూర్వ తులుముమేగిరి బెర్కు లాభారతి

ప్రతులందుం గలసారి మెల్ల లును లొప్పం గూర్చి నానేర్చి,

ట్రతిభక్తి భవవంఘ్రివృత్తులయం • వర్పించితిన్ గీని చు

చితచిత్తంబు, నాకరిచి నెలిమిం • నేనొమ్ము లోకేన్ద్రా.

215

మాళిని. నిరుపమగుణభూషా • నిత్యకల్యాణనేషా

సురమునిజనపోషా • శుద్ధసత్త్వప్రసోషా

సరసమధురభాషా • శాసితాత్మియకోషా

భరితజగద్రేషా • భవ్యతేజోవిశేషా.

216

గద్యము.

ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర

సమా రాధినివిబుధరాజ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ

స్రీచీతిల బంబున శ్రీకృష్ణభారతంబునందు

సభాపర్వంబున స్వంబును

జతుగ్దాశ్వాసము.

శ్రీ.

